NEUVOSTOLIITTO

NEUVOSTOLIITTO

vastauksia

suomalaisten

kysymyksiin

NEUVOSTOLIITTO

VASTAUKSIA SUOMALAISTEN KYSYMYKSIIN

HELSINKI 1973
SUOMI—NEUVOSTOLIITTO -SEURA

Alkuperäinen käsikirjoitus

SOVETSKIJ SOJUZ — OTVETŠAEM NA VOPROSY FINNOV

Kirjoittajat:

Dmitri Gaimakov
Jevgeni Dvornikov
Vasili Zaitšikov
Juri Komissarov

Toimittajat:

Oleg Kalintšuk
Rudolf Hiltunen

Suomenkielisen laitoksen toimittaja

Matti Pykälä

Suomentajat:

Ulla-Liisa Heino
Pauli Hirvonen
Pauli Hänninen
Marja Koskinen
Marjatta Kurki
Aaro Majanen
Natalia Pienimäki
Matti Pykälä
Juhani Taari

Kustantajan esipuhe

Kiinnostus Neuvostoliittoa ja sen kansojen elämän eri puolia kohtaan on Suomessa jatkuvasti kasvamassa. Sekä Suomi—Neuvostoliitto -Seura että Uutistoimisto APN, joiden yhteistyön tulosta lukijan nyt kädessään pitämä teos on, ovat tunteneet sen jatkuvasti kasvavana mitä erilaisimpien kysymysten virtana. Juuri tältä pohjalta syntyikin ajatus koota vastaukset suomalaisia kiinnostaviin kysymyksiin yhdeksi kirjaksi.

Tehtävä ei ole ollut suinkaan helppo, sillä jo yksistään Neuvostoliiton maantieteellisten erikoisuuksien, siellä asuvien yli 100 kansan ja kansallisuuden tapojen, eri alueiden talouselämän erikoisuuksien yms. kuvaaminen vaatisi varsin laajan teoksen julkaisemista. Kustantajan tarkoituksena on kuitenkin ollut julkaista suhteellisen suppea ja hinnaltaan halpa teos, josta lukija löytäisi sitä perustietoa Neuvostoliitosta, jota useimmin tarvitaan. Näin ollen kädessänne oleva teos ei pyrikään olemaan mikään yleisteos Neuvostoliiton monitahoisesta elämästä. Sen tarkoituksena on vain koota yhteen ja täydentää sekä joukkotiedotusvälineiden että laajempien yleisteosten antamaa uusinta tietoa.

Kirjan perusaineiston muodostavat neuvostoliittolaisten asiantuntijain vastaukset suomalaisten Suomi—Neuvostoliitto -Seuralle ja Uutistoimisto APN:lle sekä niiden julkaisuille lähettämiin yli 300 kysymykseen.

Kun puhe on näin suuresta kysymysmäärästä, on luonnollista että samasta asiasta on useita kysymyksiä ehkä vain sanamuodoltaan erilaisina. Siksi kaikki kysymyksien lähettäjät eivät löydä-

kään teoksesta juuri omaa kysymystään. Teoksen toimituskunta vakuuttaa kuitenkin, ettei yhtäkään kysymystä ole jätetty vaille huomiota, vaan kaikki saavat teoksessa tavalla tai toisella vastauksensa. Teoksen koko ei kuitenkaan salli laajojen ja yksityiskohtaisten tietojen antamista, vaan on tyydyttävä kaikkein oleellisimpaan. Tilan puutteen vuoksi saattaa joku yksityiskohta, jota on kysytty, jäädä tyhjentävää vastausta vaille.

Neuvostoliitto — vastauksia suomalaisten kysymyksiin -teos ilmestyy naapurimaamme suuren juhlapäivän, Sosialististen Neuvostotasavaltojen liiton perustamisen 50-vuotispäivän aikaan. Kustantaja on halunnut omistaa teoksen juuri tälle merkkipäivälle kertomaan niistä saavutuksista, joita itäinen naapurimaamme on valtioliittonsa puolivuosisataisen taipaleen aikana saavuttanut.

Teoksen kustantaja on kiitollinen kaikista toivomuksista ja huomautuksista, joita teoksen sisällöstä ja painoasusta tehdään. Pyydämme lähettämään ne osoitteella Suomi—Neuvostoliitto -Seura, Siltasaarenkatu 12 A, 00530 Helsinki 53.

Helsingissä 18. 11. 1972
Suomi—Neuvostoliitto -Seura.

MAANTIEDE, VÄESTÖ, ILMASTO, LUONNONSUOJELU

Neuvostoliiton maantieteellinen asema

Sosialististen neuvostotasavaltojen liitto (SNTL) ulottuu kahden maanosan — Euroopan ja Aasian — alueille. Kolme neljäsosaa Neuvostoliitosta sijaitsee Aasiassa.

Pohjoisin piste mantereella sijaitsee Tšeljuskinin niemellä (77° 45′ pohjoista leveyttä) ja saaret mukaan luettuna Fligellin niemellä Rudolfin saarella (81° 50′ pohjoista leveyttä). Eteläisin kärki löytyy Turkmenian neuvostotasavallasta. Se on Tšilduhterin kylä lähellä Kuškan kaupunkia. Matka pohjoisimmasta eteläisimpään pisteeseen on lähes 5000 kilometriä. Lähes kaksi kertaa pidempi on matka Neuvostoliiton läntisimmän ja itäisimmän rajan välillä, Gdanskin lahden hiekkasärkiltä Itämerellä (19° 08' itäistä pituutta) Dežnevin niemelle. Maan itäisin kolkka sijaitsee Ratmanovin saarella Beringin salmessa (169° 02′ läntistä pituutta).

Neuvostoliitolla on yhteinen raja kahdentoista valtion kanssa. Lännessä rajanaapurit ovat: Norja, Suomi, Puola, Tšekkoslovakia, Unkari ja Romania. Etelässä: Turkki, Iran, Afganistan, Kiina, Mongolia ja Korean Kansandemokraattinen tasavalta.

Neuvostoliiton valtiollisten rajojen pituus on yli 60.000 kilometriä ts. puolitoista päiväntasaajan pituutta. Rajoista 2/3 on merirajaa. Maan rantoja huuhtelee 13 merta, jotka kuuluvat kolmeen suureen valtamereen: Pohjoiseen jäämereen, Atlantin valtamereen ja Tyyneen valtamereen. Pohjoisesta lukien meret ovat: Barentsinmeri, Vienanmeri, Karianmeri, Laptevinmeri, Itä-Siperian meri ja Tšukotskinmeri. Etelässä sijaitsevat Mustameri, Asovanmeri ja Kaspianmeri ja lännessä Itämeri. Idässä ne ovat Beringinmeri, Ohotanmeri ja Japaninmeri.

Lähes 3/4 maarajoista ovat yhteisiä sosialististen maiden kanssa.

Neuvostoliiton maantieteelliseen alueeseen mahtuu kolme vyöhykettä — arktinen, lauhkea ja subtrooppinen vyöhyke. Useille alueille ovat ominaisia suuret lämmönvaihtelut. Talvella lämpötila laskee alle —30° Celsiusta ja vastaavasti kesän lämpötila ylittää usein reippaasti +30° C. Kun Moskovaan saapuu kevät, on etelässä jo kesä täydessä kukoistuksessaan ja maan pohjoisilla alueilla hallitsee vielä talvi.

Alhaisimmat lämpötilat on mitattu Siperian pohjoisosissa, Jakutiassa. Verhojanskin alueella lämpötila saattaa laskea aina —70° C. Korkeimmat lämpötilat mitataan yleensä Keski-Aasiassa. Esimerkiksi Uzbekistanin neuvostotasavallassa Termezissä lämpö voi nousta +50 asteeseen.

Mikä on Neuvostoliiton pinta-ala?

Neuvostoliitto on pinta-alaltaan maailman suurin valtio. Se on kooltaan 22,4 milj. neliökilometriä eli lähes kuudesosa maapallon kuivasta pinta-alasta.

Maan suurista mittakaavoista johtuen lännen ja idän kelloajoissa on suuri ero. Kun itärajalla on aamu, lännessä ollaan vielä viettämässä iltaa. Maapallon 24 aikavyöhykkeestä 11 on Neuvostoliiton alueella.

Kuitenkin kaikissa Neuvostoliiton alueen aikatauluissa niin lento- kuin rautatielinjoillakin noudatetaan Moskovan aikaa, joka eroaa Suomen ajasta yhden tunnin.

Mikä on Neuvostoliiton asukasluku ja väestötiheys?

Ensimmäinen päivä tammikuuta vuonna 1972 Neuvostoliiton väkiluku oli 246,3 miljoonaa henkeä. Asukasluvultaan Neuvostoliitto on kolmas Kiinan ja Intian jälkeen.

Vuoden 1972 alussa keskimääräinen asukastiheys Neuvostoliitossa oli 11 henkeä neliökilometrillä. Liittotasavalloista suurin asukastiheys on Moldaviassa, jossa neliökilometrillä asuu keskimäärin 109 henkeä. Seuraavina ovat Armenia 87,5 henkeä, Ukraina 79,3 asukasta, Gruusia 69 asukasta ja Azerbaidžan 61,5 asukasta neliökilometriä kohden. Pienin asukastiheys tasavalloista on Turkmeniassa 4,7 asukasta neliökilometrillä, ja Kazahstanissa noin 5 asukasta neliökilometrillä. Venäjän federaation alueella keskimääräinen asukastiheys on 7,7 asukasta neliökilometrillä. Kirgisiassa se on 15,5, Tadžikistanissa 21,5, Uzbekistanissa 28,2, Eestissä 30,8, Latviassa 38, Valko-Venäjällä 44 ja Liettuassa 49 asukasta neliökilometrillä.

Väestön tiheys Euroopan puoleisissa osissa on lähes kymmenkertainen aasialaisiin osiin verrattuna. Kun joissakin Euroopan alueen keskuspiireissä asukastiheys saattaa ylittää 200 henkeä neliökilometrillä, niin kaukaisissa itä- ja pohjoisosissa esim. Evenkien kansallisessa piirikunnassa se on vain 0,01 asukasta neliökilometrillä.

Millainen on väestön kasvu?

Eri aikakausina väestön kasvu on ollut erilainen. On tunnettua, että Neuvostoliitto, joka kantoi raskaimman taakan taistelussa fasistista Saksaa vastaan, menetti kaatuneina yli 20 miljoonaa ihmistä. Se vaikutti tietenkin myös väestön kasvuun. Vuosina 1940—1959 keskimääräinen väestönlisäys oli vain noin 1 miljoona asukasta vuodessa. Viime väestönlaskenta (tammikuussa 1970) osoitti, että 11 viime vuoden (1959—1970) aikana asukasmäärä on kasvanut lähes 33 miljoonaa, siis keskimäärin kolme miljoonaa henkeä vuodessa. Tänä aikana väestö on lisääntynyt kaikissa liittotasavalloissa, mutta erikoisen voimakkaasti Keski-Aasian ja Taka-Kaukasian tasavalloissa. Mm. Tadžikistanissa väestön kasvu oli 46 %, Uzbekistanissa, Turkmeniassa ja Kirgisiassa 42 %, Kazahstanissa 40 % ja Azerbaidžanissa 38 %.

Yli puolet Neuvostoliiton väestöstä on alle 30-vuotiaita. Väestön keskimääräisen eliniän, joka nykyisin on n. 70 vuotta, noustessa kasvaa vanhempien ikäluokkien osuus väestössä. Viime vuosien aikana Neuvostoliitossa on ollut havaittavissa syntyvyyden vähenemistä. Nykyisin väestönlisäys on n. 2,2—2,4 miljoonaa asukasta vuodessa.

Paljonko väestöstä on naisia ja miehiä?

Tilastot osoittavat, että viime vuosien aikana 100 syntynyttä tyttöä kohti on syntynyt 106 poikaa. Mutta siitä huolimatta vuoden 1972 alussa maassa asui 113,8 miljoonaa miestä ja 132,5 miljoonaa naista eli prosenteissa 46,2 ja 53,8.

Tällainen tilanne on suurelta osaltaan seurausta sodasta ja ilmenee etenkin vanhempien ikäluokkien keskuudessa.

Ero naisten ja miesten lukumäärän välillä pienenee jatkuvasti. Kun vuonna 1959 naisia oli vielä 20,7 miljoonaa enemmän kuin miehiä, niin vuoden 1972 alussa ero oli supistunut 18,7 miljoonaksi.

Alle 45-vuotiaita naisia oli vuonna 1959 6,7 miljoonaa enemmän kuin samanikäisiä miehiä, mutta 1972 heidän lukumääränsä oli suurin piirtein yhtä suuri.

Vuoden 1970 väestönlaskennan mukaan Neuvostoliitossa oli avioliitossa 107,2 miljoonaa asukasta, eli jokaisesta tuhannesta naisesta 579 ja tuhannesta miehestä 722. Samaan aikaan avioliittojen lukumäärä verrattuna vuoteen 1959 oli kasvanut 23,8 %. Siten naimisissa olevien lukumäärä 19 ikävuodesta ylöspäin kasvoi kaikissa ikäluokissa.

Maaseudulla vaiko kaupungeissa enemmän asukkaita?

Vuonna 1913, ensimmäisen maailmansodan aattona, Venäjällä asui 82 ihmistä sadasta maaseudulla. Lokakuun vallankumouksen jälkeen alkoi voimakas teollistuminen, joka vaikutti kaupunkien väestön kasvuun maaseudun kustannuksella. Vuonna 1940 suhde oli maaseutuväestön hyväksi 67 ja 33 % ja vielä vuonna 1959 yli puolet asukkaista asui maaseudulla.

Sen sijaan 1960-luvulla tapahtui olennaisia muutoksia. Vuonna 1966 kaupunkiväestö Neuvostoliitossa ylitti 15 miljoonalla maaseudun väestön. Yhdessätoista vuodessa (1959—1970) maassa syntyi 885 uutta kaupunkia ja kauppalaa. Tänä aikana kaupunkiväestö kasvoi 36 miljoonalla ja maaseudun väestö väheni 3 miljoonalla. Vuoden 1972 alussa kaupungeissa asui 142,6 miljoonaa eli 58 % ja maaseudulla 103,7 miljoonaa eli 42 % väestöstä.

Montako kansallisuutta Neuvostoliitossa asuu?

Neuvostoliitossa on yli sata suurta ja pientä kansallisuutta. Niitä sitoo toisiinsa historiallisten kohtaloiden ykseys ja yhteinen päämäärä — kommunismin rakentaminen.

Yli 90 kansallisuutta kuuluu niihin kansoihin, joiden juuret ovat historiallisesti muodostuneet Neuvostoliiton alueella. Vuoden 1970 väestönlaskun mukaan niiden joukossa on 129 miljoonaa venäläistä, lähes 41 miljoonaa ukrainalaista, yli 9 miljoonaa valkovenäläistä ja uzbekkia, noin 6 miljoonaa tataaria ja yli 5 miljoonaa kazakkia. Azerbaidžanilaisia Neuvostoliitossa asuu yli 4, armenialaisia ja gruusialaisia kumpiakin n. 3 miljoonaa, noin 2,7 miljoonaa moldavialaista ja liettualaista, yli 2 miljoonaa juutalaista sekä tadžikkia. Maassa asuu lisäksi 1,8 miljoonaa saksalaista, 1,5 miljoonaa turkmenialaista, lähes yhtä paljon kirgiiseja ja latvialaisia. Karjalaisia lasketaan olevan 146.000 ja suomalaisia 85.000 henkeä.

Neuvostokansojen suuressa perheessä rakentaa uutta elämää myös lukuisat pienet kansallisuudet ja heimot. Niihin kuuluvat ennen kaikkea pohjolan, Siperian ja Kaukoidän kansallisuudet

nentsit (samojedit), tunguusit, ostjakit (hanti) ja tšuktšit, joiden lukumäärä vaihtelee 12.000—15.000:een. Edelleen siellä asuu lamuutteja, nanajeja, voguleja (mansi) ja korjakeja noin 6000—9000 kutakin. Sellaiset kansallisuudet kuin dolgaanit, giljakit, selkupit, ultšit, saamelaiset ja udehit ovat 2000—5000 asukkaan kansoja. Varsin pieniä ovat sen sijaan itelmeenit 1100, ketit 1000, orotšenit 800 ja jukagiirit 400 jäsentä. Kaikki nämä kansat ovat kuitenkin neuvostovallan aikana hankkineet kirjakielen ja kehittävät monipuolisesti omaa kansallista kulttuuriaan.

Neuvostoliitossa ei ole ehdotonta valtiollista kieltä. Jokaisella maan kansalaisella on oikeus käyttää valtion virastossa omaa äidinkieltään tai muuta itselleen sopivaa kieltä. Eri kansallisuuksien väliseksi yhteydenpitokieleksi on kuitenkin muodostunut venäjä, jonka avulla kansallisuuksien keskinäinen kulttuurin ja kokemuksen vaihto tapahtuu. Venäjän kielen avulla kehitetään myös kaikkien neuvostokansojen yhteistä kulttuuria.

Paljonko Neuvostoliitossa on kaupunkeja ja asutuskeskuksia?

Tammikuussa 1970, jolloin väestönlaskenta viimeksi suoritettiin, Neuvostoliitossa laskettiin olevan 1.949 kaupunkia ja 3.596 kaupunkityyppistä asutuskeskusta, joissa asui yhteensä 136 miljoonaa henkeä. Näiden kaupunkien joukosta löytyy monisatavuotisen historian omaavia, kuten Kiev, Novgorod, Moskova, Samarkand, Buhara, Tbilisi jne., sekä aivan uusia kaupunkeja, joiden paikalla vielä jokin aika sitten kartalla sijaitsi "valkoinen täplä". Vain 7 vuotta on kulunut siitä, kun Tjumenin alue Länsi-Siperiassa antoi ensimmäiset öljytonninsa, nyt sinne on muodostunut ja kasvaa uusia kaupunkeja — Urai, Neftijugans, Nadym. Togliattin kaupunki Volgan rannalla kasvoi väestöltään kolminkertaiseksi varsin lyhyessä ajassa samanaikaisesti valtavan autotehtaan rakennustyön kanssa. Sen väestö kasvoi 72.000:sta yli 250.000:een. Bratskin voimalaitoksen ansiosta kasvoi Bratskin kaupungin väestö 43.000:sta 155.000:een. Nyt siellä on voimalaitoksen lisäksi suuria puunjalostusteollisuuden laitoksia ja alumiinitehtaita.

Vuoden 1970 alussa oli Neuvostoliitossa 221 yli sadan tuhannen asukkaan kaupunkia. Samana vuonna oli 33 yli puolen miljoonan asukkaan kaupunkia. Yksitoista niistä oli vuoden 1972 alkuun mennessä saavuttanut yli miljoonan asukkaan rajan. Ne olivat: Moskova (7,3 milj.), Kiev (1,76 milj.), Leningrad (4,06 milj.), Taškent (1,46 milj.), Baku (1,31 milj.), Harkov (1,28 milj.),

Gorki (1,21 milj.), Novosibirsk (1,2 milj.), Kuibyšev (1,1 milj.) ja Sverdlovsk (1,07 milj.). Vuonna 1972 miljoonakaupungeiksi ovat vielä muuttuneet Valko-Venäjän pääkaupunki Minsk ja rajaa ovat voimakkaasti lähestymässä Odessa, Tbilisi, Tšeljabinsk, Donetsk, Kazan ja Dnepropetrovsk.

Tammikuun 1. pnä 1961 Neuvostoliitossa laskettiin olevan 704.811 eri tyyppistä maaseutuasutusta. Vuoteen 1972 mennessä niiden lukumäärä väheni huomattavasti. Vuonna 1971 nämä erilaiset maaseutuasutukset kuuluivat 40.866 kyläneuvoston alaisuuteen.

Miten jokia käytetään voimanlähteinä?

Neuvostoliiton alueella on enemmän jokia kuin missään muussa maassa. Jokiverkoston yhteinen pituus on yli 5 miljoonaa kilometriä. Pieniä jokia — pituudeltaan alle 100 km — on eniten, yhteensä 774.000. Keskipitkiä — 100—500 km — on noin 2.900 ja suuria jokia 221.

Neuvostoliiton suurin joki, Jenisei, on vesivaroiltaan viides maailmassa. Sen pituus on 4.090 kilometriä. Yli 4.000 kilometrin pituisia ovat myös Lena, Ob ja Amur. Euroopan suurin joki Volga on pituudeltaan 3.530 kilometriä.

Vesivoimavaroiltaan Neuvostoliitto on maailman ensimmäinen valtio. Sen osuus on kymmenesosa maailman kaikista vesivoimavaroista. Neuvostoliiton vesivoimalaitosten teho oli vuonna 1971 31,4 miljoonaa kilowattia eli lähes viidennes maan kaikkien voimalaitosten tehosta. Toisin kuin esim. USA:ssa, Kanadassa, Japanissa tai Ranskassa, joiden vesivoimavarat ovat jo suurimmalta osaltaan käytössä, Neuvostoliitolla on vielä valtavat reservit käyttämättä.

Neuvostoliitto on suurten vesivoimalaitosten maa. Volgan suurimmat ovat Leninin voimalaitos (2,3 milj/kW) ja NKP:n 22. edustajakokoukselle nimetty (2,5 milj/kW). Angara-ioen mahtava Bratskin vesivoimalaitos on teholtaan 4,1 milj/kW. Jeniseillä sijaitsee Krasnojarskin voimalaitos teholtaan 6 milj/kW ja saman joen varrelle rakennetaan vielä suurempaa vesivoimalaitosta, jonka tehoksi on suunniteltu 6,4 milj/kW.

Vaikkakin vesivoimalaitosten osuus energiantuotannossa suhteellisesti vähenee, niiden rakentamista jatketaan edelleen. Tärkein vesivoimalaitosten energiankuluttaja on Siperia, Keski-Aasian tasavallat ja Kaukoitä.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman loppuun mennessä yli miljoonan kilowatin tehoisten vesivoimalaitosten lukumäärä nousee kuudesta yhteentoista.

Miksi rakennetaan keinotekoisia vesivarastoja ja mitkä niistä ovat merkittävimpiä?

Neuvostoliiton alueelle rakennetut keinoaltaat ovat monessa suhteessa merkittäviä. Luonnontilassa joet kuljettavat puolet vesistään kolmen kevätkuukauden aikana. Vesivarastot mahdollistavat vesien käytön säännöstelyn. Niiden ansiosta voidaan vesivoimalaitosten työrytmi pitää säännöllisenä ympäri vuoden. Niiden avulla luodaan myös paremmat kulkuyhteydet jokilaivastolle. Nykyisin esim. Dneprіä ja Volgaa pitkin voivat suuret jokilaivat kulkea yli 5 000 kilometriä. Keinoaltaita käytetään myös viljelysten kasteluun kuivilla alueilla. Tunnettuja ovat mm. nälkäarojen viljelyskuntoon saattaminen vesivarastojen avulla. Keinojärvet toimivat myös kaupunkien vesivarastoina ja kalanviljelysalueina. Volgan ja Kaman (Volgan sivujoki) keinotekoiset vesivarastot antavat mahdollisuuden kastella yli 100.000 km² kuivia alueita. Todellisiksi elämänlähteiksi ne ovat muodostuneet nimenomaan Keski-Aasian kuivilla tasangoilla.

Pinta-alaltaan suurin keinoallas on Irkutskin keinojärvi Angara-joella, jonka pinta-ala on 31.685 neliökilometriä. Tilavuudeltaan suurin on sen sijaan saman joen varrella sijaitseva Bratskin keinojärvi, jossa on 179 km³ vettä. Suurimpiin kuuluvat myös Kuibyševin, Rybinskin, Volgogradin ja Gorkin keinojärvet Volgan varrella ja Krementšugin sekä Kievin keinojärvet Dneprillä, Ylä-Syvärin järvi Syvärin-joella ja Krasnojarskin keinojärvi Jenisein varrella.

Suomesta kuljetetaan vesiteitse tavaraa Neuvostoliiton halki Iraniin. Millainen on Neuvostoliiton sisäisten vesireittien järjestelmä?

Laivakulkuisten vesireittien yhteinen pituus on kasvanut kaksinkertaiseksi verrattuna vallankumousta edeltäneeseen Venäjään. Jokiliikenne kuljettaa viljaa, malmia, puutavaraa, sementtiä, öljyä ja metalleja. Neuvostoliiton Euroopan puoleisessa osassa kuljetuskustannukset vesitse ovat lähes kolme kertaa halvempia kuin rautateitse. Viime vuosien aikana vesiväylien pituus on kasvanut moninkertaiseksi. Juuri sen ansiosta vesikuljetukset Suomesta Iraniin Neuvostoliiton kautta ovat mahdollisia. Kesällä 1964 otettiin käyttöön uusi ja entistä lyhyempi Volgan—Itämeren reitti. Sen pituus on 361 kilometriä. Sitä pitkin suomalaiset jokilaivat pääsevät Volgalle, josta laskeutuvat edelleen Kaspianmerelle ja Iraniin.

Neuvostoliiton Euroopan puoleisessa osassa sisäiset vesiväylät ovat lähes täydellisesti yhdistetty samaksi verkostoksi. Vesivoimalaitosten rakentaminen Volgalle, Donille ja Dneprille ja syväväylien avaaminen avaa mahdollisuudet aina 5 000 tonnin laivoille purjehtia syvälle sisämaahan. Vienanmeren—Itämeren kanava, jonka pituus on 227 km, lyhentää sieltä Leningradiin johtavaa vesireittiä yli 4 000 kilometriä. Volga—Donin kanava, pituudeltaan 101 km, avasi lyhyen tien Mustaltamereltä Kaspianmerelle. Nykyiset syväväylät yhdistävät samaan verkostoon viisi merta: Vienanmeren, Itämeren, Asovanmeren, Mustanmeren ja Kaspianmeren. Neuvostoliiton joki- ja kanavaverkosto yhdistää samalla myös Bulgarian, Romanian ja Puolan samaan jokiverkostoon. Myös Suomi pääsee siitä osalliseksi Itämeren ja Saimaan kanavan ansiosta.

Millaiset ovat Neuvostoliiton metsävarat?

Metsäalueet peittävät Neuvostoliiton maapinta-alasta kolmanneksen, 750 miljoonaa ha. Neuvostoliitossa on kolmannes koko maailman metsävaroista, noin 80 miljardia m^3. Yksistään vuotuinen lisäkasvu riittäisi peittämään maailman vuotuisen puun tarpeen, noin 800 milj. m^3. Yhtä Neuvostoliiton asukasta kohti metsää on 3,4 ha ja siten puuta tulisi asukasta kohti noin 370 m^3.

Erityisen metsärikkaita seutuja ovat Siperia, Kaukoitä ja Euroopan puoleinen pohjola. Lähes 84 % metsävaroista on havumetsää. Eniten esiintyy lehtikuusta, mäntyä, sembramäntyä ja Siperian kuusta. Kovista puulajikkeista yleisimpiä ovat tammi, pyökki ja saksaul.

Neuvostoliitto on maailman suurin puutavaran tuottaja. Vuosittain käytetään puutavaraa vientiin ja kansantalouden omiin tarpeisiin noin 350—380 miljoonaa m^3. Maassa huolehditaan järkiperäisestä puutavaran käytöstä ja metsän kasvatuksesta. Metsänhoidollisia töitä tehtiin vuonna 1971 noin 1,5 miljoonan hehtaarin alueella, josta noin 1,1 miljoonaa hehtaaria istutettiin uutta metsää. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana metsiä istutetaan ja laajennetaan 12 miljoonaa hehtaaria. Vertailun vuoksi mainittakoon, että edellisen viisivuotiskauden aikana syntyneet uudet metsäalueet ylittävät Englannin, Tanskan ja Norjan yhteiset metsäalueet.

Millaiset ovat kasvi- ja eläinmaailman rikkaudet?

Neuvostoliiton kasvi- ja eläinmaailma on valtavan monipuolinen. Sen alueella tavataan yli 17.000 erilaista kasvia, siis lähes

puolet kaikista maailmassa tunnetuista kasvilajikkeista. Kaikkein rikkain on Keski-Aasian kasvimaailma (noin 7.000 lajia) ja Kaukasian kasvimaailma (noin 6.000 lajia).

Eläinmaailmasta löydetään yli 300 imettäväisiin kuuluvaa eläintä, yli 700 lintulajia ja yli 520 kalalajia. Maan pohjoisosissa asuu jääkarhuja, hylkeitä, naaleja, kärppiä, ja poroja. Taigalla asustavat karhu, orava, kettu, maraali, soopeli ja jänis. Kaukoidän eteläosassa tavataan ussurilainen tiikeri, japaninhirvi, ilves, lumileopardi, mäyrä, myskihirvi ja siperialainen jalohirvi. Kaukasian vuoristossa asustaa saksanhirvi ja metsäkauris, gemssi ja vuorikauris, Keski-Aasian vuorilla argali, kärppä, punasusi ja lumileopardi. Maailmassa on säilynyt kolme merikarhujen laumaa. Kaksi niistä käyttää majapaikkanaan Neuvostoliitolle kuuluvia Tyynenmeren saaria.

Venäläinen turkis hinnoitellaan korkealle maailman turkismarkkinoilla. Leningradin turkishuutokaupoissa, joita pidetään kaksi kertaa vuodessa, ulkomaisten suurten turkisfirmojen edustajat voivat ostaa piisamin, soopelin, naalin, minkin ja muiden turkiseläinten nahkoja, jotka on hankittu Neuvostoliiton alueelta.

Millaiset ovat Neuvostoliiton kalavarannot myös kalanviljelykset mukaanluettuina?

Neuvostoliiton joissa, järvissä ja merissä on yli 250 kalataloudellisesti merkittävää kalalajia. Sisävesien suurimmat arvokalat ovat lohen- ja sammensukuisia kaloja. Lohikaloista arvostetuimmat ovat Amurin lohi, Tyynenmeren lohi ja merilohi. Arvokkaita ovat myös erilaiset siika- ja muikkulajit, joita esiintyy pohjoisen ja Siperian kylmissä joissa ja järvissä, sekä erikoisesti Baikalin muikku, jota esiintyy Pohjoisen jäämeren altaassa ja Baikal-järvessä. Sammensukuisista beluga, kaluga ja tähtisampi eli sevrjuga elävät enimmäkseen lämpimissä vesissä ja Kaspian-, Mustan- ja Asovanmeriin laskevissa joissa.

Kalastuksessa Neuvostoliitto pitää hallussaan kolmatta sijaa maailmassa. Vuonna 1971 kalastuksen, valaanpyynnin ja muun meren "viljan" tuotto ylitti 7,8 miljoonaa tonnia. Kalantuotannosta perusosan antavat meret, vaikkakin suurta huomiota kiinnitetään myös sisävesikalastuksen lisäämiseen.

Vesivoimalaitosten rakentaminen muuttaa jokien luonnollista kulkua. Siitä johtuen on ollut tehostettava toimenpiteitä, jotka auttavat kalakannan säilyttämistä. Yhdessä voimalaitosten kanssa jokiin rakennetaan kalanviljelylaitoksia, joissa kasvatetaan erilaisia arvokaloja. Kalateollisuudelle on varattu miljoonien hehtaarien suuruiset alueet, niiden joukossa on sekä keino-

tekoisia että luonnonjärviä. Niiden tehokas käyttö luo mahdollisuudet lisätä kalastusta sisävesillä aina 250.000 tonniin. Kahovkan, Tsimljanskin, Krementšugin ja Rybinskin tekojärvet ovat jo nykyisin muodostuneet mahtaviksi kalanviljelys- ja -pyyntikeskuksiksi.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana tullaan suorittamaan suuria toimenpiteitä sisävesistöjen kalakannan lisäämiseksi. Kalateollisuuden kehittämiseen on varattu 4,1 miljoonan ruplan pääomat. Merkittävä osa niistä sijoitetaan kalanviljelylaitosten rakentamiseen.

Tämän tuloksena mm. Suomenlahdella lisätään lohikantaa. Poikaset kasvatetaan neuvostoliittolaisissa kalanviljelylaitoksissa.

Millaisia hyötykaivannaisia on Neuvostoliiton alueella ja miten suhtaudutaan väitteeseen luonnonvarojen loppumisesta?

Käytännöllisesti katsoen ei ole sellaisia kaivannaisia, joita Neuvostoliiton alueelta ei olisi tavattu. Ne muodostavat vahvan perustan nopealle kansantalouden kehitykselle. Neuvostoliitto on ensimmäisellä sijalla tai eräs ensimmäisistä kivihiilen, öljyn ja maakaasun tuotannossa ja löytöjen suuruudessa. Samoin on tilanne rauta-, kromi-, titaani-, alumiini-, kupari-, sinkki-, lyijy-, tina- ja jalometalliesiintymissä sekä timanttien, asbestin, kalisuolan, apatiitin ja fosforin tuotannossa.

On vielä erikseen mainittava kivihiili-, nafta- ja rautamalmiesiintymistä. Neuvostoliitossa on 57 % maailman tunnetuista kivihiiliesiintymistä sekä 41 % rautamalmista. Yksin Siperiassa löydettyjen uusien öljylähteiden ansiosta "mustan kullan" tunnetut varastot kaksinkertaistuivat. Asiantuntijain laskelmien mukaan polttoainevarastoja Siperiassa on riittävästi tyydyttämään maailman polttoainetarve nykyisten vaatimusten mukaan laskettuna 500 vuodeksi.

Yksin Siperiassa geologit ovat löytäneet yli 4 500 luonnonvarojen esiintymää. Hyötykaivannaisten etsintä Uralin, Siperian, Kaukoidän ja Kazahstanin sekä Keski-Aasian tasavaltojen uumenista on erittäin intensiivistä. On löydetty tuhansia esiintymiä, joiden perusteella on voitu rakentaa suuria teollisuuslaitoksia kaikille tuotannon aloille.

Edellä sanotusta ilmenee, että luonnonvarojen loppumisen ongelmaa ei Neuvostoliitossa ainakaan vielä ole syytä ottaa päiväjärjestykseen. Pikemminkin kansantalouden suunnitelmallinen kehitys tekee mahdolliseksi ottaa huomioon paitsi lähiajan, myös kaukaisen tulevaisuuden näkymät rikkauksien käytössä. Vaikkakin on täysin selvää, ettei Neuvostoliitossa ole tarvetta pelätä luonnonvarojen ehtymistä, säästäväinen suhtautuminen, missä se vain on mahdollista, sekä laaja luonnonvarojen uudistaminen on muodostunut neuvostotodellisuuden luonteenomaiseksi piirteeksi.

Miten Neuvostoliitossa hoidetaan riistakantaa ja valvotaan metsästystä?

Kuten tunnettua, metsästys on vanhimpia ihmisen elinkeinoja. Aikoinaan se on ollut jopa ihmisen peruselinkeinona. Nykyisin metsästyksen luonne on kuitenkin täydellisesti muuttunut. Se on yhä enemmän muuttumassa urheiluksi ja miellyttäväksi harrastukseksi.

Metsästys on kuitenkin hoidettava oikein. Samanaikaisesti on huolehdittava siitä, että eläinkanta säilyy. Sääntöjen noudattaminen ja oikein harjoitettu metsästys takaavat sen, että riistaa voidaan lisätä vieläpä niilläkin alueilla, jotka toimivat vakinaisina metsästysmaina.

Salametsästäjä on vihollinen, joka aiheuttaa luonnon tasapainolle vakavia vahinkoja. Tappaen keväisin naaraita tai lintuja, aiheutetaan jälkeläisten tuho. Kielletyillä alueilla ja kiellettyjä pyyntikeinoja käyttäen salametsästäjät usein tuhoavat myös arvoriistaa, jolloin koko kansa kärsii rikkauksiensa menetyksestä.

Nykyisin salametsästyksestä voidaan sakottaa välittömästi metsästysasioita hoitavien elinten taholta. Ne pitävät myös huolta sääntöjen noudattamisesta. Nämä elimet voivat langettaa sakon ilman hallinnollisten elinten asiaan puuttumista. Ainoastaan vakavimmat tapaukset alistetaan ylemmille elimille tai tuomioistuimille.

Myös vastuunalaisuutta tehostetaan laittoman myynnin, oston ja nahkojen muokkauksen estämiseksi. Turkisten osto ja myynnin organisointi metsästysseurojen toimesta saa tässä erityisen merkityksen.

Metsästysseuroihin kuuluu Neuvostoliitossa yli 3 miljoonaa jäsentä. Metsästysalueita niillä on yhteensä noin 250 miljoonaa hehtaaria. Esim. Liettuassa on metsästys näiden alueiden ulkopuolella ilman poikkeuksia kielletty. Lintujen ja eläinten ruokinta on järjestetty tietyille ruokinta-alueille, joihin talveksi valmistetaan heinää, oksia, puunkuoria, tammenterhoja, jyviä jne. Linnuille tehdään keinotekoisia pesiä ja katoksia.

Moskovan alueen metsissä on villisikoja, maraaleja sekä saksanhirviä. On ryhdytty toimenpiteisiin fasaanien istuttamiseksi

Ukrainaan, Pohjois-Kaukasiaan, Moldaviaan ja Kirgisiaan. Metsästysseurat ovat myös merkittävästi lisänneet majavien, jänisten, oravien, soopeleiden, metsäkanojen, sorsien ja muiden lintujen ja eläinten lukumäärää. Myös piisameja on tuotu Neuvostoliittoon ja ne ovat alkaneet mainiosti viihtyä ja lisääntyä.

Miten Neuvostoliitossa on järjestetty luonnonsuojelu?

Vuoden 1972 syyskuussa Neuvostoliiton korkein neuvosto teki päätöksen luonnonsuojelun ja luonnonvarojen järkiperäisen käytön parantamisesta.

Päätös tehtiin asiantuntijain, tiedemiesten ja laajojen yhteiskuntapiirien laajan ja pitkäaikaisen valmistelutyön jälkeen.

Päätös jatkaa sitä ihmisen elinympäristön suojelemisen linjaa, jota neuvostovalta on koko olemassaolonsa ajan harjoittanut. Jo kansalaissodan vaikeina vuosina V. I. Lenin allekirjoitti useita asetuksia luonnon suojelutoimenpiteistä. Myöhemmin luonnonvarojen hyväksikäyttö otettiin valtiovallan elinten ja yleisen mielipiteen tiukan valvonnan alaiseksi. Neuvostoliiton ja liittotasavaltojen perustuslait sekä yleisvaltakunnalliset ja tasavaltojen luonnonsuojelua koskevat lait säätelevät luonnonvarojen hyväksikäyttöä ja luonnon suojelua saastumiselta. Tällaisia lakeja ovat mm. maa- ja vesilainsäädännön perusteet sekä terveydenhoitolaki. Valmistelun alaisena ovat metsälaki sekä laki maaperärikkauksista. Lakien noudattamista ja luonnonvarojen hyväksikäyttöä valvovat neuvostojen yht. 3.313 asianomaisen valiokunnan yli 23.000 jäsentä. Heidän aktiivisina apulaisinaan ovat miljoonat luonnonsuojelujärjestöjen jäsenet sekä koko laaja yleinen mielipide.

Neuvostoliitossa on viime vuosina tehty päätökset Kaspianmeren likaantumisen ehkäisemisestä, Baikal-järven ainutlaatuisten luonnonrikkauksien järkiperäisestä käytöstä ja luonnon suojelusta, Volgan ja Ural-joen saastumisen estämisestä jne.

Eräät numerot antavat havainnollisen kuvan luonnonsuojelutoimenpiteiden laajuudesta. Volgan ja Kama-joen varrella sijaitsevissa 15 kaupungissa rakennetaan puhdistuslaitokset, joiden yhteinen kustannusarvio on yli 300 miljoonaa ruplaa. Noin 700 miljoonaa ruplaa käytetään vuosina 1972—1975 jätevesien puhdistuslaitosten rakentamiseen 421 tuotantolaitokselle. Jo nyt vedenpuhdistuslaitosten rakentamisen ja muiden vesitaloudellisten toimenpiteiden vuosittaiset kustannukset ovat noin 400 milj. ruplaa.

Radikaalisia toimenpiteitä suoritetaan myös Neuvostoliiton kaupunkien ilman saastumisen estämiseksi ja puhdistamiseksi. Kymmenen viime vuoden aikana on noin 300 ilmaa saastuttavaa tuotantolaitosta joko siirretty pois kaupungeista tai uudistettu siten, että ilman saastuminen on jyrkästi vähentynyt. Hyviä tuloksia on antanut myös kaukolämmitykseen siirtyminen sekä siirtyminen kaasun käyttöön tuotantolaitosten voimanlähteenä.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston syyskuussa 1972 hyväksymä päätös antaa ministerineuvoston tehtäväksi laatia toimenpideohjelma luonnonsuojelun tehostamisesta ja luonnonvarojen hyväksikäytön parantamisesta. Se lisää neuvostovallan kaikkien elimien ja jokaisen neuvostokansalaisen vastuuta luonnonvarojen oikeasta käytöstä ja elinympäristön suojelusta. Päätös on tärkeä askel hyvien työolosuhteiden ja lepomahdollisuuksien luomisessa maan kaikille asukkaille sekä nyt että tulevaisuudessa.

Mutta elinympäristö, erityisesti vesi ja ilma, eivät rajoitu vain kansallisiin puitteisiin. Siksi luonnon suojelemisessa on tarpeen monien valtioiden yhteistyö. Neuvostoliitto on valmis käsittelemään ja toteuttamaan kansainvälistä toimintaohjelmaa tällä alalla. Tätä osoittaa Neuvostoliiton ja USA:n solmima yhteistoimintasopimus ympäristönsuojelussa. Tällä pohjalla kehittyy ja lujittuu myös neuvostoliittolais-suomalainen yhteistoiminta Itämeren ja erityisesti Suomenlahden vesiensuojelussa, samoin rajajokien ja muiden vesistöjen saastumisen ehkäisemisessä.

Neuvostoliitto pitää välttämättömänä suojella luonnonrikkauksia sekä nykyisiä että tulevia sukupolvia varten.

Huomioidaanko luonnonsuojelu uusia tuotantolaitoksia rakennettaessa?

Neuvostoliiton lakien mukaan ei yksikään tuotantolaitos voi aloittaa toimintaansa ellei sillä ole täydellisiä saasteenpoistovälineitä. Poikkeusta tästä yleisestä säännöstä ei tehdä minkäänlaisen tuotantolaitoksen suhteen. Voitaisiin esittää useita esimerkkejä, jolloin hallitus on kieltänyt valmiin tuotantolaitoksen toiminnan aloittamisen syystä, etteivät saasteenpoistolaitteet ole täysin kunnossa. Tällaisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin mm. Selengiskin selluloosatehtaan kohdalla Baikalin alueella.

Jokainen tuotantolaitoksen johtaja on vastuussa jätteidenpoistolaitteiden kunnosta. Säännön rikkojat joutuvat edesvastuuseen ja tuomittavaksi. Tuomiot riippuvat tapauksesta riippuen sakoista muihin rangaistuksiin.

Millaisia yhteistyömahdollisuuksia Suomen ja Neuvostoliiton kesken on vesistöjen saastumisen ehkäisemiseksi?

Itämeren puhtaus on monitahoinen kysymys, joka voidaan ratkaista ainoastaan kaikkien Itämeren maiden yhteisin ponnistuksin. On välttämätöntä kehittää tieteelliset suositukset ja menetelmät saastumisen estämiseksi. Siinä olisi otettava huomioon sekä meteorologiset että hydrologiset näkemykset. On myös perustettava tehokkaat puhdistusvälineet, ratkaistava haihtumisvaikutteet, vesivarojen rationaalinen käyttö ja monia muita ongelmia.

Neuvostoliitto ja Suomi ovat jo pitkän aikaa olleet yhteistyössä Itämeren ja Suomenlahden saastumisen estämiseksi. Jo vuonna 1968 päätettiin perustaa pysyvä suomalais-neuvostoliittolainen työryhmä käsittelemään ongelmaa. Suomalaiset ja neuvostoliittolaiset asiantuntijat tutkivat yhdessä näitä ongelmia, vaihtavat informaatiota veden laadusta ja puhtaudesta aluevesillään, kehittävät jatkuvasti uusia menetelmiä ja saastumisen estäviä keinoja.

Saavutetut menestykset juomaveden ja seisovan veden puhdistuksessa sekä Suomenlahden altaan puhtauden suojelemisessa kannustavat edelleen suomalais-neuvostoliittolaista yhteistyötä molemmille maille edullisessa Suomenlahden saastumisen torjumisessa.

Kuinka Neuvostoliitossa hävitetään radioaktiiviset jätteet?

Radioaktiivisten jätteiden päästämistä meriin tai maan pinnalla esiintyviin vesilähteisiin pidetään Neuvostoliitossa mahdottomana.

Neuvostoliiton tuotantolaitoksilla radioaktiiviset jätteet kulkevat erikoisten puhdistuslaitosten kautta, joissa ne puhdistetaan tiettyjen kansainvälisten normien mukaisiksi. Vielä jäljelle jäävät jäteaineet joutuvat erikoisrakenteisiin sementti- tai bitumisäiliöihin, joissa ne hävitetään lopullisesti. Eräs mielenkiintoisimmista tulevaisuuden metodeista on kehitetty Neuvostoliitossa. Siinä radioaktiiviset jätteet puhdistetaan elektrodialysin avulla. Tämä menetelmä on automatisoitu ja pienentää jätteiden tilavuuden 50—100-kertaisesti.

Yksityiskohtaisesti kehitetty, tieteellisesti perusteltu on nestemäisten radioaktiivisten jätteiden hautaaminen maan kuoren syvimpiin kerroksiin. Tämä menetelmä on ensimmäisenä kehitetty

Neuvostoliitossa, missä sitä myös menestyksellisesti käytetään. Näihin säiliöihin on poistettu jätteitä lähes 1.200.000 m³ yhteiseltä aktiivisuudeltaan 50 miljoonaa curie'a (curie on radioaktiivisuuden mittayksikkö, se radioaktiivisen aineen määrä, jossa tapahtuu 37 biljoonaa ydinreaktiota sekunnissa — toim. huom.).

Neuvostotiedemiesten tutkimukset ja tuotantolaitosten kokemukset osoittavat, että maan ilmakehän radioaktiivisen saastumisen estämiseksi tarkoitettujen kaikkien vaatimusten noudattaminen sallii ihmiskunnan paitsi taloudellisesti edullisesti myös käytännössä vaarattomasti käyttää atomiytimen energiaa rauhanomaisiin tarkoituksiin.

Puhutaan suomalais-neuvostoliittolaisesta yhteistyöstä Siperian rakentamiseksi. Millaiset ovat tuon valtavan alueen kehityssuunnitelmat?

Suuren venäläisen tiedemiehen Mihail Lomonosovin ennustus, että Siperia tulee kasvattamaan Venäjän mahtia, on osoittautunut oikeaksi. Neuvostoliittolaiset geologit ovat löytäneet Siperian laajoilta alueilta suunnattomat määrät öljyä, kaasua ja malmeja. Yhdessä valtavien vesivoimavarojen kanssa ne muodostavat edellytykset suurten tuotantolaitosten rakentamiselle.

Uralilta itään olevat alueet, joista ensiksi on mainittava Länsi-Siperia, antavat jo nyt lähes viidenneksen kaikista Neuvostoliiton teollisuustuotteista. Kansantalouden yhdeksäs viisivuotissuunnitelma ennakoi maan itäisten alueiden taloudellisen potentiaalin nopeaa kartuttamista rikkaiden lämpö-, energia- ja raaka-aineresurssien perusteella. Pääomasijoitusten yhteisestä arvosta (yhteensä 501 miljardia ruplaa) noin 30 % käytetään maan itäisillä alueilla. Kun suunnitelmakauden koko teollisuustuotannon kasvuksi on arvioitu 47 %, niin itäalueilla se tulee olemaan noin 58 %.

Länsi-Siperia on maan suurin öljytuotannon keskus. Öljyn tuotannon kasvu Tjumenin ja muiden keskusten alueella on todella vaikuttava. Vuonna 1965 siellä pumpattiin öljyä 953.000 tonnia, vuonna 1971 lähes 45 miljoonaa tonnia ja vuonna 1975 Siperiasta tuotetaan öljyä noin 120—125 miljoonaa tonnia. Parhaillaan rakennetaan suuritehoisia kaasunjalostustehtaita, sekä petrokemiallisia tehtaita öljynjalostamoille Siperiaan. Kazahstaniin ja Euroopan puolelle Neuvostoliittoa tullaan vetämään laaja öljy- ja kaasujohtojen teräsverkko.

Jotta olisi helpompi kuvitella työn suuruus Siperian varojen käyttöönotossa, kerromme lyhyesti eräästä tulevaisuuden alueel-

lisesta teollisuuskeskuksesta, Sajanskista, jota rakennetaan samannimisen vesivoimalaitoksen ympärille.

Tähän keskukseen tulee 120 erilaista tehdasta, joukossa mm. alumiinitehdas, värimetallien jalostustehdas, sähkötarviketehdas, kulutustavara- ja elintarviketehtaita. Samalla kasvaa uusia kaupunkeja ja työläisten asumalähiöitä.

Viimeisiin aikoihin asti ehkä tunnetuin siperialainen tuotantolaitos on ollut Bratskin metsäteollisuuskeskus, jossa on käynyt myös monia suomalaisia paperi-, selluloosa- ja puunjalostusasiantuntijoita. Sen paperikoneet ovat suomalaisia.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana Siperiaan nousee uusia puutavaratehtaita, sahalaitoksia, puunjalostustehtaita sekä selluloosa- ja paperiteollisuutta. Bratskissa rakennetaan lopuun alumiiniteollisuuden laajennus ja metsäteollisuuskeskus. Ust-Ilimskin vesivoimalaitoksen läheisyyteen nousee puunjalostustehdas, jossa pelkästään selluloosaa tuotetaan yli miljoona tonnia vuodessa, sen lisäksi muita tuotteita.

Näin ollen neuvostoliittolais-suomalaisella yhteistyöllä Siperian suurten tuotantolaitosten varustamisessa on hyvät tulevaisuudennäkymät.

YHTEISKUNTA- JA VALTIOJÄRJESTELMÄ

Milloin, miten ja miksi muodostettiin Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto (SNTL)?

Joulukuun 30. päivänä 1922 neuvostokansojen edustajat perustivat Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton. Sen perustaminen muodostui erääksi perustekijöistä, jotka takasivat suotuisat olosuhteet yhteiskunnan uudelleenrakentamiselle sosialistiseksi, talouden ja kulttuurin nousulle kaikissa neuvostotasavalloissa sekä monikansallisen työtätekevien valtion puolustusmahdin ja kansainvälisen aseman vahvistumiselle.

Välittömästi Lokakuun vallankumouksen voiton jälkeen neuvostovallan ensimmäisessä perustuslain luontoisessa asetuksessa: "Asetus työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksista", josta myöhemmin muodostui pohja perustuslaille, julistettiin Venäjän kaikkien kansojen tasa-arvoisuuden ja suvereniteetin periaate. Näin poistettiin kaikki kansalliset ja uskonnolliset etuoikeudet, taattiin kansallisten vähemmistöjen ja kansatieteellisten ryhmien vapaa kehitys, sallittiin itsemääräämisoikeus aina eroamiseen ja itsenäisen valtion perustamiseen asti.

Venäjän federaatio, joka perustui kansojen veljelliseen ystävyyteen ja yhteistyöhön, muodostui tavallaan SNTL:n etukäteismalliksi. Federaatio oli maan muille kansoille elävänä esimerkkinä kansallisuuskysymyksen ratkaisusta ja edesauttoi leniniläisen kansallisuuspolitiikan arvovallan kasvua, lujitti Venäjän imperiumin alueella asuvien kansojen luottamusta siihen.

VSFNT:n esimerkin mukaisesti (perustettiin 7. marraskuuta 1917) alkoi syntyä myös muita itsenäisiä sosialistisia neuvostotasavaltoja — Ukraina (1917), Valko-Venäjä (tammikuu 1919), Azerbaidžan (huhtikuu 1920), Armenia (marraskuu 1920), Gruusia (helmikuu 1921). Kolme viimemainittua muodostivat maaliskuussa 1922 Taka-Kaukasian federatiivisen sosialistisen neuvostotasavallan.

Välittömästi syntynsä jälkeen nuoret neuvostotasavallat solmivat toistensa kanssa laajat ja tiiviit yhteydet. Ne syntyivät itse elämän vaatimuksesta, taistelussa sisäistä vastavallankumousta ja ulkomaalaista interventiota vastaan. Niiden synnyn välttämättömyyteen vaikutti myös sodan hävittämän talouden hajanaisuus sekä pyrkimys taata yhtenäinen ulkopolitiikka. Tasavaltojen lähenemiseen ja liittymiseen yhtenäiseksi valtioksi vaikuttivat useat eri tekijät. Eräs tärkeimmistä oli tasavaltojen yhtenäinen luokkaluonne, tavoitteiden ykseys ja neuvostojen internationaalinen luonne. Tendenssi yhtenäisen, yleisen suunnitelman mukaisesti säännösteltävän sosialistisen talouden perustamiseen vahvistui, sillä ilman tiukkaa liittoa ei olisi ollut mahdollista menestyksellisesti kehittää taloutta ja kulttuuria, tai nostaa nuorten neuvostotasavaltojen työtätekevien hyvinvointia.

Laajat työtätekevien joukot esiintyivät päättäväisesti tasa-arvoisten tasavaltojen liiton puolesta. VSFNT:n Ukrainan, Valko-Venäjän ja Taka-Kaukasian Federaation neuvostojen edustajakokoukset ehdottivat yhtenäisen valtion perustamista. Ja niin joulukuun 30. pnä 1922 Moskovassa kokoontui ensimmäinen yleisliittolainen neuvostojen edustajakokous, johon otti osaa 2.215 edustajaa kaikista tasavalloista. Tämä edustajakokous antoi julistuksen SNTL:n perustamisesta.

Seuraavina vuosina neuvostokansojen veljellinen liitto kasvoi ja vahvistui. SNTL:ään liittyivät Turkmenian, Uzbekistanin ja Tadžikistanin sosialistiset neuvostotasavallat. Hyväksyttäessä uutta perustuslakia vuonna 1936 muutettiin Kazahstan ja Kirgisia ja Azerbaidžan liittotasavalloiksi. Gruusia ja Armenia, jotka aiemmin muodostivat Taka-Kaukasian Federaation, tulivat SNTL:ään nyt itsenäisinä. Vuonna 1940 Liettua, Latvia ja Eesti pystytettyään uudelleen alueilleen neuvostovallan, liittyivät Neuvostoliiton suureen kansojen perheeseen. Samana vuonna, moldavialaisten yhdistyttyä, muodostettiin Moldavian liittotasavalta.

Nykyisin SNTL:ään kuuluu 15 tasa-arvoista, itsenäistä liittotasavaltaa.

Meillä Suomessa saattaa vielä nykyisinkin kuulla väitteitä, että Eesti, Latvia ja Liettua olisi väkisin liitetty Neuvostoliittoon ja olisivat vielä nytkin Neuvostoliiton orjuudessa. Kuinka asia on todellisuudessa?

Itämeren maiden työtätekevien taisteluhistoria kapitalistista sortoa ja ulkovaltojen interventiota vastaan on täynnä sangen

merkittäviä sivuja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Liettuassa, Latviassa ja Eestissä pystytettiin neuvostovalta. Kuten tunnettua, porvaristo pystyi näissä maissa englantilais-amerikkalaisten ym. ulkomaisten joukkojen avulla suistamaan kansanvallan ja julistamaan tilalle porvarilliset tasavallat, jotka joutuivat täydelliseen riippuvaisuuteen länsivalloista. Huolimatta vainoista ja terrorista, Latvian, Liettuan ja Eestin työtätekevät eivät kuitenkaan tyytyneet asiaintilaan. Luokkaristiriidat kärjistyivät. Proletariaatti jatkoi tasteluaan riistäjiä vastaan. Uusin voimin tämä taistelu syttyi toisen maailmansodan aattona, sen alkaessa.

Kesällä 1939 tilanne Euroopassa kuumeni. Ensimmäisenä päivänä syyskuuta saksalaiset joukot tunkeutuivat Puolaan. Imperialistiset valtiot kurkottivat Itämeren maihin, kehittivät suunnitelmia niiden valtauksesta ja käyttämisestä sillanpääasemina hyökätäkseen Neuvostoliittoon. Näiden maiden kansanjoukot ryhtyivät aktiiviseen taisteluun hallitusten kansanvastaista politiikkaa vastaan. Tämä taistelu herätti Latvian, Liettuan ja Eestin hallitukset solmimaan syksyllä 1939 sopimuksen avunannosta Neuvostoliiton kanssa.

Karkeasti rikkoen avunantosopimusta Latvian, Liettuan ja Eestin fasistiset hallitukset kuitenkin muodostivat sotilasliittoutuman, järjestivät provokatorisia hyökkäyksiä Itämeren maihin avunantosopimuksen mukaisesti sijoittuneita neuvostoliittolaisia sotilashenkilöitä vastaan, pidättivät ja sulkivat vankiloihin satoja patriootteja. Keväällä ja kesällä 1940 Itämeren maiden hallitukset kävivät neuvotteluja saksalaisten joukkojen suorasta tunkeutumisesta maihinsa ja jopa ehdottivat hitleriläisten joukkojen välitöntä tuomista niiden alueelle.

Kaikki nämä neuvostovastaiset provokaatiot tietenkin kiinnittivät Neuvostoliiton hallituksen huomiota. Se vaati neuvostovastaisten provokaatioiden lopettamista ja Neuvostoliiton kanssa solmitun avunantosopimuksen sekä kirjaimen että hengen noudattamista ja takuita näiden sopimusten vastaisesta noudattamisesta. Kansanjoukkojen painostuksesta Latvian, Liettuan ja Eestin hallitukset olivat pakotettuja hyväksymään Neuvostoliiton vaatimukset.

Itämeren maiden työtätekevät, jotka eivät olleet hetkeksikään keskeyttäneet taisteluaan fasistista valtaa vastaan, organisoivat valtavia joukkomielenosoituksia vaatimuksin fasistisen vallan kukistamisesta. Vallankumoukselliset esiintymiset päättyivät lopulta kansanvastaisten hallitusten kukistamiseen ja työtätekevien vallan pystyttämiseen.

Kesäkuun 17. päivänä 1940 muodostettiin kansanhallitus Liettuassa, 20. kesäkuuta Latvian kansanhallitus ja 21. kesäkuuta muodostettiin Eestiin kansanhallitus.

Heinäkuun puolivälissä, vapaissa ja demokraattisissa olosuhteissa toimitettiin kansanedustuslaitosten vaalit Latviassa ja Liettuassa sekä Eestissä. Voiton niissä saivat kommunistien johtamat "työtätekevän kansan liitot". Heinäkuun 21. päivänä 1940 Itämeren maiden korkeimpien valtaelinten istunnot julistivat neuvostovallan palautetuksi kaikkiin Itämeren maihin ja päättivät Latvian, Liettuan ja Eestin Sosialististen Neuvostotasavaltojen liittymisestä SNTL:ään.

Näin päättyi monivuotinen työtätekevien joukkojen taistelu vapautuksestaan Itämeren maissa. Niiden sosialististen vallankumousten erikoisuus on siinä, että kaikkien tehtävien toteutus tapahtui rauhanomaista tietä, ilman kansalaissotaa, sillä neuvostokansan apu Latvian, Liettuan ja Eestin työväenluokalle ja työtätekevälle talonpoikaistolle halvaannutti taantumuksen eikä antanut sille mahdollisuutta aloittaa aseellista taistelua.

Elokuun alussa 1940 SNTL:n korkeimman neuvoston seitsemäs istunto, Latvian SNT:n kansanedustuston, Liettuan SNT:n kansanedustuston ja Eestin valtion duuman täysivaltaisten valtuuskuntien anomuksesta, hyväksyi lain kolmen Itämeren tasavallan liittymisestä Neuvostoliittoon. Vastatessaan äskettäin neuvostolehdistössä porvarillisille vääristelijöille, jotka puhuvat "Itämeren tasavaltojen kansallisen itsenäisyyden menettämisestä", Latvian Kommunistisen puolueen Keskuskomitean ensimmäinen sihteeri A. E. Voss sanoi:

— Liittyessään Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liittoon, Latvia ei suinkaan menettänyt kansallista itsenäisyyttään, vaan päinvastoin ensimmäisen kerran historiassaan saavutti täydellisen valtiollisen suvereniteetin. Kukaan ei voi kieltää sitä yleisesti tunnettua tosiasiaa, että ollen yksi SNTL:n liittotasavalloista Latvian SNT on tasa-arvoinen suvereeninen valtio. Latvian SNT:n kaikki valta — sanotaan tasavallan perustuslaissa — kuuluu kaupunkien ja maaseudun työtätekeville työtätekevien neuvostojen välityksellä.

Kaikki tietävät, että Latvian SNT:llä on omat korkeimman valtiollisen vallan elimensä — tasavallan korkein neuvosto, oma hallitus — Latvian SNT:n ministerineuvosto, joka on korkein toimeenpaneva ja järjestävä tasavallan elin... Mutta meidän vihamielisiä kriitikkojamme tämä ei lainkaan kiusaa.

Tietenkin he samalla taitavasti kiertävät kysymyksen, millaista hyötyä ja etuisuuksia Latvia sai astuessaan yhtenäiseen

neuvostovaltioon. Ja kuitenkin juuri siinä on asian perusydin. Siitä lähtien, kun Latvia liittyi tasavertaisena tasavertaisten joukossa SNTL:ään, se ei ole enää "pikku"-valtio. Ikuisuuteen ovat menneet ne ajat, jolloin imperialistiset valtiot voivat tarkastella sitä kuin vaihtorahaa omassa likaisessa poliittisessa pelissään. Latvian SNT, liittyessään veljelliseen Neuvostokansojen perheeseen, hankki sillä teolla omille eduilleen puolustuksen ja suojan koko liiton taholta. Nimenomaan nyt sanat "kansallinen riippumattomuus" ja "suvereniteetti" eivät ole Latvialle tyhjää sointia, vaan reaalista todellisuutta. Sillä niiden sanojen takana seisoo Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton poliittinen, taloudellinen ja tarvittaessa myös sotilaallinen mahti.

Sama koskee Latvian SNT:n oikeutta ja tasa-arvoisuutta sekä sen sosialistista valtiollisuutta. Mihin tahansa valtion rakenteen osaan — taloudelliseen, poliittiseen, sosiaalis-kultturelliseen jne. — kajoaisimmekaan, me emme voi olla huomaamatta, että Latvia on ainoastaan voittanut sillä, että liittyi valtioliittoon sosialististen veljeskansakuntien kanssa. Ja tietenkin kaikki tapahtui ilman minkäänlaisia maksuja tai korvauksia. Tämä on aapistotuus, ja ainoastaan luokkavihan sokaisemat sosialismin viholliset voivat olla uskomatta siihen.

Tasa-arvoisin oikeuksin kaikkien tasavaltojen kanssa Latvian SNT osallistuu SNTL:n sekä sisä- että ulkopolitiikan suunnitteluun ja toteutukseen ja Neuvostoliiton korkeimpiin elimiin.

SNTL:n liittotasavaltojen täydellinen tasavertaisuus ei ole ainoastaan lakipykälin vahvistettu, vaan ilmenee myös käytännössä kaikissa valtiollisissa, taloudenhoidollisissa ja yhteiskunnallisissa jokapäiväisen elämän ilmiöissä. Kaikille Neuvostoliiton kansoille meidän maamme on tasaveroisten ja samalla ystävien liitto, sekä siinä ohessa tietoisten, huolehtivien ja omanvoitonpyyteettömien ystävien luja liitto.

Millaiset ovat Neuvostoliiton perustuslain luonteenomaiset piirteet?

Ennenkaikkea muutama sana perustuslaillisista asiakirjoista. Ensimmäisenä neuvostojen perustuslakina oli VSFNT:n perustuslaki vuodelta 1918, joka hyväksyttiin viidennessä yleisvenäläisessä neuvostojen edustajakokouksessa 10. heinäkuuta 1918. Siihen sisältyi mm. historiallinen dokumentti "Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistus". Se laillisti sosialistisen vallankumouksen voiton ja proletariaatin diktatuurin pystyttämisen neuvostotasavaltojen muodossa. Perustuslaki määritteli pro-

letariaatin diktatuurin valtion perustehtävät kapitalismista sosialismiin siirtymisen kaudella.

SNTL:n perustuslaki vuodelta 1924 oli ensimmäinen yleisliittolainen perustuslaki. Se hyväksyttiin neuvostojen toisessa edustajakokouksessa 31. tammikuuta. Se vahvisti SNTL:n muodostumisen yhdeksi neuvostovaltioksi ja sisälsi molemmat asiakirjat, jotka hyväksyttiin 30. joulukuuta 1922 neuvostojen ensimmäisessä edustajakokouksessa: Julistus ja sopimus SNTL:n muodostamisesta. Tämä perustuslaki vahvisti Neuvostoliiton valtiollisen ja yhteiskunnallisen järjestelmän, määritteli kaksikamarisen edustuslaitoksen (Liittoneuvosto ja Kansallisuuksien neuvosto) ja SNTL:n korkeimman valtiollisen vallan elimen — SNTL:n Toimeenpanevan keskuskomitean.

Nykyisin voimassa oleva perustuslaki on hyväksytty 5. joulukuuta 1936. Siinä heijastuvat ne syvät muutokset, joita oli tapahtunut neuvostoyhteiskunnan taloudellisessa ja luokkarakenteessa sosialismin voiton tuloksena. Perustuslain hyväksymiseen mennessä riistävät luokat ja talouden monimuotoisuus oli täydellisesti hävitetty, oli suoritettu maatalouden kollektivisointi, sosialistinen järjestelmä oli saavuttanut johtavan aseman niin teollisuudessa kuin maataloudessakin. Neuvostoliitto oli muodostunut valtioksi, jossa toisilleen ystävälliset luokat, työväenluokka ja talonpoikaisto, vaikuttivat yhdessä. Muodostui myös uusi työtätekevä sivistyneistö.

Perustuslaissa heijastuivat myös sosiaalisen ja yhteiskunnallisen elämän muutokset. Työläisten, talonpoikain ja puna-armeijalaisten edustajien neuvostot olivat muodostuneet työtätekevien neuvostoiksi. Ei täysin yleinen valintaoikeus, jossa oli ollut rajoituksia joillekin ryhmille ja yksityisille henkilöille, vaihdettiin yleiseen äänioikeuteen ja eriarvoiset vaalit tasa-arvoisiin, samoin avoin ja monivaiheinen vaalitoimitus muutettiin salaiseksi ja suoraksi.

Neuvostoliiton perustuslain luonteenomaisena piirteenä on sen johdonmukainen demokratia. Oikeudet ja velvollisuudet koskevat tasaveroisesti kaikkia yhteiskunnan jäseniä sukupuoleen, rotuun, kansallisuuteen ja sosiaaliseen asemaan katsomatta. Kansalaisten perusoikeudet ja vapaudet ovat täydellisiä ja reaalisia ja turvaavat kansalaiset aineellisesti ja oikeudellisesti. Siten esimerkiksi oikeus työhön ja työn laadun ja määrän mukaiseen palkkaan koskee kaikkia. Oikeus lepoon merkitsee jokavuotisten palkallisten vuosilomien vieton, työläisten käyttöön annettavien lomakotien, sanatorioiden, klubien, kirjastojen ja muiden kulttuurilaitosten turvaamista kaikkien käyttöön.

Perustuslaissa julistetaan ja sillä taataan oikeus henkilökohtaiseen omistukseen, aineelliseen vanhuuden turvaan, oikeus sivistykseen, valita ja tulla valituksi, sanan vapaus, lehdistön vapaus, kokoontumisvapaus, oikeus yhdistyä kansalaisjärjestöiksi, omantunnon ja uskonnonvapaus ja yksilön koskemattomuus.

Neuvostoliitto on talonpoikien ja työläisten valtio. Sen poliittisen perustan muodostavat kaupunkien ja maaseudun työtätekevien neuvostot. Sen taloudellisen perustan muodostaa sosialistinen talousjärjestelmä ja tuotantovälineiden sosialistinen omistus.

Millainen on Neuvostoliiton sosiaalinen rakenne?

Neuvostoyhteiskunnan rakenne perustuu kahden toisilleen ystävällisen luokan — työläisten ja talonpoikien — sekä myös työtätekevän sivistyneistön olemassaoloon.

Neuvostoliiton työväenluokka, kommunismin rakennustyön tärkein sosiaalinen voima, kokee nopeaa kasvun tendenssiä. Kun ennen vallankumousta siihen kuului vain hieman yli seitsemäsosa väestöstä, niin nykyisin sen osuus väestöstä on reippaasti yli puolet.

Sosialismin rakennusvaiheen aikana myös työväenluokan kansallinen koostumus on muuttunut. Kun se aikaisemmin oli etupäässä venäläisiä, niin se myöhemmin muodostui monikansalliseksi, sillä Neuvostoliiton kaikissa tasavalloissa kehittyi teollisuus ja muodostuivat työväenluokan kansalliset kaaderit. Teknisen edistyksen ja työläisten kulttuuri- ja teknisen kasvun ansiosta on suuria muutoksia tapahtunut myös työväenluokan ammatillisessa koostumuksessa, korkean ammattitaidon työläisten ominaispaino on merkittävästi kasvanut.

Sosialismin oloissa tapahtuu jatkuvaa nousua työväenluokan kulttuuri- ja teknisessä tasossa. Kahden viime väestönlaskennan välisenä aikana — vuodesta 1959 vuoteen 1970 — korkea- ja oppikoulusivistyksen omaavien työläisten lukumäärä nousi Neuvostoliitossa 38,6 prosentista 55 prosenttiin.

Myös Neuvostoliiton talonpoikaiston rakenteessa on tapahtunut syviä sosiaalisia muutoksia. Vanhan Venäjän pientuottajaluokasta se on neuvostovallan aikana yhdistynyt kollektiivitalouksiin halliten siten satoja tuhansia traktoreita, leikkuupuimureita ja muita maatalouskoneita. Nykyisin neuvostotalonpoikaisto muodostaa viidennen osan väestöstä, mikä on teollisten menetelmien maatalouteen tunkeutumisen seurausta.

Neuvostotalonpoikaiston lukumäärän väheneminen tapahtuu kaikkien työtätekevien hyvinvoinnin kasvaessa, mukaan luettuina myös itse talonpojat, sekä ne, jotka jäävät kolhooseihin että ne, jotka siirtyvät teollisuuteen.

Tämä ei suinkaan merkitse, että talonpoikaiston osuus eräänä tärkeimmistä sosialistisen yhteiskunnan tuotantovoimista vähenisi, vaan todistaa sitä, että talonpoikaiston työ muodostuu yhä tuottavammaksi ja tehokkaammaksi. Tietyn kuvan tästä antavat seuraavat luvut: Vuonna 1926 jokainen maatalouden työntekijä "ruokki" paitsi itseään, myös yhtä muuta ihmistä. Vuonna 1959 hän ruokki jo 4,4 ihmistä itsensä lisäksi ja vuonna 1969 lähes seitsemää ihmistä.

Merkittäviä muutoksia on tapahtunut talonpoikaiston sivistystason kohoamisessa. Viime väestönlaskennan mukaan kolme neljäsosaa kaupunkien aktiivisesta väestöstä ja yli puolet maaseudun aktiivisesta väestöstä muodostui oppi- tai korkeakoulusivistyksen omaavista henkilöistä.

Eräs kaikkein työteliäimmistä ja monimutkaisimmista neuvostovallan tehtävistä on ollut uuden, sosialismin asialle uskollisen sivistyneistön luominen. Tämän tehtävän toteutus alkoi kulttuurivallankumouksen ensimmäisistä päivistä lähtien kolmella perussuunnalla. Ensiksi kommunistinen puolue ja neuvostovaltio uhrasivat paljon voimia vetääkseen vanhan sivistyneistön edustajat uuteen elämänrytmiin ja neuvostovallan puolelle. Toiseksi henkisen työn tekijäin rivejä täydennettiin kasvattamalla kyvykkäitä työläisiä ja talonpoikia uusiin tehtäviin ja kolmanneksi suoritettiin suuria toimenpiteitä oppi- ja korkeakoulusivistyksen omaavien uusien asiantuntijain kouluttamiseksi.

Sosialistinen järjestelmä avasi sivistyneistön luoville pyrkimyksille laajat mahdollisuudet innostaen sitä työväenluokan ja kommunismin aatteilla.

Sivistyneistö kasvaa lukumäärältään, kasvaa sen osuus kansantalouden tehtävien ratkaisuissa.

Vuonna 1926 etupäässä henkisellä alalla työskentelevien lukumäärä Neuvostoliitossa oli noin 3 miljoonaa ihmistä ja vuonna 1971 tämä luku oli lähes 30 miljoonaa. Sivistyneistön nopea kasvu, kuten sosiologiset tutkimukset ovat osoittaneet, tapahtuu sekä "itsetuotannon" kautta, että työväenluokan ja talonpoikaiston riveistä. Tämä merkitsee, että sosialismin oloissa ei ole suljettuja sosiaalisia ryhmiä, jotka perinteellisesti pysyisivät vain omissa rajoissaan, vaan työväenluokan, talonpoikaiston ja sivistyneistön lähentyminen tapahtuu jatkuvana prosessina.

Millaisia omistusmuotoja on Neuvostoliitossa?

Neuvostoliitossa on johtavana sosialistinen taloudenhoidon järjestelmä, joka perustuu yhteiskunnalliseen tuotantovälineiden omistukseen. Tämä omistusmuoto on sekä yhteiskunnallista eli yleiskansallista että osuuskunnallista ja myös työtätekevien kansalaisjärjestöjen omistusta.

Neuvostoliitossa on olemassa myös henkilökohtaista omistusta kulutustavaroihin ym. samantapaisiin, mikä on lain suojeluksessa.

Mitä tarkoittaa yleiskansallinen omistusmuoto?

Yleiskansallinen eli valtiollinen omistus on koko kansan omistusta. Se on kaikkein kehittynein, korkein sosialistisen yhteiskunnallisen omistuksen muoto. Neuvostoihmiset ovat tasaarvoisia maan ja sen uumenien, luonnonrikkauksien, tehtaiden, kaivosten, kaiken tuotannon ja tuotettujen hyödykkeiden omistajia. Yleiskansallinen omistus koskee myös liikennettä — rautateitä, vesi- ja ilmaliikenteen välineitä, pankkeja, yhteysvälineistöä, maatalousyrityksiä — sovhooseja. Valtiolliseen omistukseen kuuluu niin ikään kunnalliset laitokset, perusosa kaupunkien ja kylien asunnoista, koulut ja sairaalat, instituutit ja teatterit.

Lähes 90 % perustuotantovarannoista kuuluu yleiskansalliseen omistukseen. Tulevassa kansantalouden kehityksessä tämä osuus tulee horjumatta kasvamaan.

Mitä merkitsee osuuskunnallinen eli kolhoosiomistus?

Tämä on myös omistuksen yhteiskunnallinen muoto, kuitenkin vähemmän kehittynyt kuin yhteiskunnallisten tuotantovälineiden yleiskansallinen omistus. Osuuskunnallinen omistus merkitsee maatalouden kollektiivisten yritysten — kolhoosien omaisuutta, sekä myös kulutus- ja tuotanto-osuuskuntien yrityksiä. Sosiaalis-taloudellisen luonteensa mukaisesti yleiskansallinen ja osuuskunnallinen omistusmuoto ovat molemmat samantyyppisiä sosialistisia omistusmuotoja.

Osuuskunnalliseen omistukseen kuuluu yrityksiä, työosastoja, maa- ja karjatalouksia, karjaa, maatalouskoneistoa ja kolhoosien tuotantoa, niiden ja osuuskunnallisten yritysten tuottamat tuotteet ja myös yhteiskunnallisia rakennuksia.

Osuuskunnallisen omistuksen kehityksellä on tendenssi, jonka mukaan sen yhteiskunnallisuuden taso jatkuvasti kohoaa ja lähenee yhä enemmän yleiskansallista omistusta. Esimerkkeinä

tästä ovat mm. kolhoosien yhteiset voimalaitokset, tuotteiden jalostamislaitokset, rakennusyhtiöt jne. Jatkuvasti perustetaan myös kolhoosien ja valtion yhteisiä yrityksiä.

Miksi tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus on parempi kuin yksityisomistus?

Neuvostotalouden luonteenomaisena piirteenä on sen kasvun dynaamisuus. Siinä ei ole kriisejä eikä laskukausia. Tuotannon kasvuvauhti on jatkuvasti korkea. Jo yli 40 vuoteen Neuvostoliitossa ei tunneta työttömyyttä. Aikoinaan takapajuisesta maasta Neuvostoliitto on muuttunut mahtavaksi teollisuusvallaksi, jossa on korkeasti kehittynyt teollisuus ja nykyaikainen suurmaatalous. Yhteiskunnallisen omistuksen ansiosta taloutta on voitu kehittää ennennäkemättömän nopeasti. Neuvostoliitto on historiallisesti lyhyenä aikana tehnyt saman, mihin muissa oloissa tarvittaisiin huomattavasti pidempi aika.

Tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus muuttaa perusteellisesti tuotantosuhteita. Se mahdollistaa valtion rationaalisen aineellisten, finanssi- ja työresurssien käytön, niiden suunnittelun ja suuntauksen työtätekevien etujen mukaisesti ja samalla kaikkein tärkeimpien tuotannonalojen keskitetyn ja ensisijaisen kehityksen.

Kaikkien varojen ollessa yhteiskunnan, valtion, käsissä, on mahdollista kehittää taloutta suunnitelmallisesti, säätää oikeat suhteet tuotantoalojen välille sekä poistaa tuotannon anarkia ja kriisit, ylituotanto jne. On esimerkkejä, kun markkinoiden ollessa täynnä tiettyjä tavaroita (esim. pesukoneita), valtio voi suunnitelmallisesti keskittää tuotannon muihin tavaroihin ja vähentää riittävästi tarjolla olevien tavaroiden tuotantoa.

Ja vielä eräs tärkeä seikka. Tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus poistaa täydellisesti kansantulon käyttämisen yksityisten henkilöiden tai pienryhmien hyväksi. Kansantulo jakaantuu ja jaetaan kaikkien yhteiskunnan jäsenten hyväksi.

Onko Neuvostoliitossa pienyrittäjiä, esimerkiksi suutareita, autonkorjaajia, ompelijoita jne?

Yksityisiä yrittäjiä siinä mielessä, että näillä olisi työntekijöitä, Neuvostoliitossa ei ole. Mutta perustuslain yhdeksännen pykälän mukaan "on sallittua yksityisten talonpoikien ja käsityöläisten pientuotanto, kun se perustuu heidän omaan työhönsä, eikä siinä käytetä vieraan työn riistoa".

Neuvostovallan ensimmäisten 10 vuoden aikana vuoteen 1928 yksityiset talonpojat ja käsityöläiset muodostivat 74,9 % maan

asukkaista. Kolhoosien ja teollisuusosuuskuntien perustamisen jälkeen heidän osuutensa alkoi kuitenkin nopeasti laskea. Vuonna 1959 heidän osuutensa väestöstä oli enää 0,3 %. Käsityöläisten suurin osa on sulautunut työväestön ja talonpoikaiston riveihin. Nykyisin osuuskunnallisella perustalla työskentelevät käsityöläiset, jotka valmistavat ennen kaikkea taideteollisuustuotteita, asuvat etupäässä Venäjän Federaation, Taka-Kaukasian tasavaltojen, Ukrainan, Keski-Aasian ja Itämeren maiden alueella.

Neuvostoliitossa on myös yksityisiä käsityöläisiä, jotka tekevät työtään kotona tai erityisissä työpajoissa. Suurin osa heistä on suutareita, kelloseppiä, kengänkiillottajia, vaattureita, peltiseppiä, tinureita, maalareita, leipureita, katontekijöitä, lasinleikkaajia, partureita, lattiankiillottajia jne. Sen piirin talousosasto, minkä alueella kyseisiä henkilöitä asuu, antaa henkilön pyynnöstä rekisteröidyn todistuksen — oikeuden työskennellä käsityöläisenä yksin tai perheensä kanssa. Valtio perii tästä luvasta 5 ruplaa (noin 25 Smk). Veroa käsityöläiseltä peritään hänen vuositulojensa mukaisesti. Mikäli vuositulot eivät ylitä 720 ruplaa, veroa ei peritä.

Miten on yksityisen omistuksen laita? Millaisia mahdollisuuksia on yksityisellä yritteliäisyydellä ja ns. vapailla ammateilla — lääkäreillä, asianajajilla jne?

Neuvostoliiton perustuslaissa sanotaan, että yksilön oikeus työstä saatuihin tuloihin ja säästöihin, asuintaloon ja kotitalouteen, kotitalousvälineisiin, henkilökohtaisiin kulutustarvikkeisiin ja niiden perintöoikeus on neuvostolain suojeluksessa. Kolhoosilaisten samoin kuin työläisten ja toimihenkilöiden henkilökohtaiseen omistukseen voi maaseudulla kuulua nauta-, lammas- ja siipikarjaa, sekä sikoja, eläinten suojiksi tarkoitettuja rakennuksia, henkilökohtaisia puu- ja vihannestarhoja.

Näin ollen yhteiskunnallinen sosialistinen omistus ei kiellä kansalaisten henkilökohtaista kulutusvälineiden omistusta. Henkilökohtaisen omistuksen lähteenä Neuvostoliitossa voi kuitenkin olla vain työ. Omistus ei kuitenkaan ole muutettavissa pääomaksi ja käytettäväksi siten riistoon.

Sosialistinen yhteiskunta huolehtii jatkuvasti työtätekevien aineellisen hyvinvoinnin kasvusta työpalkan jatkuvan korottamisen ja yhteiskunnallisten kulutusvarantojen lisäämisen tietä, mitkä ovat jokaisen neuvostoperheen lisätulojen lähteenä. Juuri siksi valtio pyrkii välttämään sitä, että yksityiset henkilöt saisivat kohtuuttoman suuria tuloja, mikä heikentäisi muiden etuja ja hyvinvointia.

Tässä mielessä tulee myös ymmärrettäväksi, miksi Neuvostoliitossa ei ole mahdollisuuksia yksityisyritteliäisyyden harjoittamiseen tarkoituksena rikastua muiden riiston avulla.

Samalla Neuvostoliitossa on kuitenkin luotu edellytykset vapaiden ammattien yksityispraktiikan harjoittamiseen. Moskovassa y.m. kaupungeissa voidaan nähdä ilmoitustauluja, joista ilmenee lääkäreiden yksityisvastaanottojen osoitteita. "Vetšernaja Moskvassa" (Moskovan iltalehti) on usein ilmoituksia musiikin, matematiikan ja muiden aineiden opettajien yksityistunneista.

Jotta lääkäri voisi harjoittaa yksityispraktiikkaa riittää, että hän rekisteröi vastaanottonsa asianomaisessa terveydenhoitovirastossa ja ilmoittaa siitä veroviranomaisille. Opettajille, musikanteille ja muille riittää, kun he tekevät ilmoituksen veroviranomaisille.

Mitä tulee asianajajiin, niin heidän toimintansa rakentuu seuraavasti. Neuvostoliitossa on itsehallinnollinen asianajajajärjestö. Se on yhteiskunnallinen organisaatio. Suurkaupungeissa, alueilla, piireissä ja tasavalloissa toimii asianajajien kollektiiveja, joiden hallintoeliminä ovat yleiset kokoukset ja niiden valitsema puhemiehistö. Asianajotointa Neuvostoliitossa voivat harjoittaa lainopillisen koulutuksen saaneet ja riittävän käytännöllisen kokemuksen omaavat henkilöt, joiden on kuitenkin ehdottomasti kuuluttava asianajajien järjestöön. Asianajajien perustyöpaikkoina ovat lainopilliset neuvontatoimistot, joita asianajajajärjestöt hoitavat.

Asianajajien työ asiakkaiden kanssa rakentuu sopimussuhteelle. Hän maksaa osansa tilojen vuokrasta ja muista toimiston välttämättömistä menoista. Loppusumma, joka muodostaa noin neljä viidesosaa asianajajien kuukausipalkasta, kuuluu hänelle itselleen.

Kuten muutkin Neuvostoliiton työtätekevät, myös asianajajat nauttivat kaikista sosiaalisista hyödykkeistä. He saavat vanhuuseläkkeen, ilmaisen terveydenhoidon, avustuksen sairauden sattuessa jne.

Kuka Neuvostoliitossa omistaa maan?

Maa, kuten kaikki luonnonrikkaudet, kuuluu Neuvostoliitossa yleiskansalliseen omistukseen. Sen täysivaltainen hallitsija on neuvostovaltio. Paikalliset työtätekevien edustajien neuvostot huolehtivat maan käytöstä. Vain niiden luvalla sallitaan tehtaiden ja tuotantolaitosten, teiden, kaasu- tai öljyjohtojen, korkeajännitejohtojen jne. rakentaminen. Neuvostovaltio antaa

alueita ammattiliitoille ja muille kansalaisjärjestöille lomakotien, urheilualueiden ym. rakentamiseen, sekä myös työläisten ja toimihenkilöiden puutarha-alueiksi, lepo- ja virkistysalueiksi tai yksityisille huvila-alueiksi.

Kolhoosien hallitsema maa on vahvistettu niiden maksuttomaan käyttöön määräämättömäksi ajaksi. Yhtään kolhoosin hehtaaria ei voida ottaa pois tai käyttää muihin tarkoituksiin ilman maatalousarttelin lupaa.

Voidaanko maa-alueita myydä tai ostaa?

Se ei ole mahdollista. Neuvostoliitossa maa ei esiinny kaupan kohteena. Välttämättömille järjestöille, kollektiiveille tai yksityisille henkilöille maa-alueita annetaan käyttöön maksutta. Sama koskee myös kolhoosien maata, jonne rakennetaan yksityisiä rakennuksia kolhoosilaisille, työläisille ja muille paikkakunnan asukkaille.

Tällainen käytäntö merkitsee suuria mukavuuksia niille, jotka tarvitsevat maa-aluetta, sillä näin heidän ei tarvitse tuhlata rahaa maan ostoon. Näin voidaan täydellisesti poistaa maakeinottelu.

Neuvostokansalainen, joka rakentaa hänelle osoitetulle alueelle huvilaa, tai puutarhaa, voi myydä nämä toiselle henkilölle. Mutta myynnin kohteena voi olla ainoastaan hänen oman työnsä tulokset, ei itse maapalsta, joka maksutta siirtyy ostajan käyttöön.

Nämä tekevät myös maan vuokraamisen Neuvostoliitossa mahdottomaksi.

Mihin maan hallinnollinen ja alueellinen jako perustuu?

Se perustuu tieteellisesti perusteltujen periaatteiden kokonaisuuteen. Tärkeimpiä niistä ovat: historiallisesti muodostuneet kansallinen koostumus ja väestön tavat; alueen taloudellisen kehityksen luonne; väestön asuintiheys ja määrä; sen pyrkimys tiettyihin teollisuuskeskuksiin, yhteyksien suunta ja luonne, alueen toimivan johdon turvaamismahdollisuudet.

Hallinnollisina perusyksikköinä ovat kylä, taajama, kaupunki, piiri (mukaanluettuna kaupunkipiiri), alue, ja erityistapauksissa, kuten Venäjän Federaation alueella aluepiiri ja kansallinen piirikunta. Vuoden 1970 alussa Neuvostoliitossa laskettiin olevan 6 aluepiiriä, 114 aluetta, 3.031 piiriä, 447 kaupunkipiiriä, 1.949 kaupunkia, 3.596 kaupunkityyppistä asutuskeskusta ja 40.915 kyläneuvostoa, jotka jokainen yhdistävät useita kyliä.

Hallinnollis-alueellisen jaon kysymykset kuuluvat liittotasavaltojen toimivaltaan.

Monikansallinen koostumus johtaa usein kysymykseen: onko mahdollista poistaa kahnaukset Neuvostoliitossa asuvien kansojen väliltä, ja miten se tehdään?

Neuvostovalta tai tsarismilta perinnöksi maan, jossa kansallisuussorto ja niiden välinen eripuraisuus oli jatkunut vuosisatoja. Venäläinen aristokraattinen tilanherrojen eliitti ja myöhemmin porvaristo pystyi helpommin hallitsemaan monikansallista valtiota suunnaten työtätekevien joukkojen tyytymättömyyden vallitsevan järjestelmän sijasta kansallisuusvihaan.

Neuvostovalta hävitti niin taloudelliset kuin sosiaalisetkin edellytykset kansojen keskinäiseltä vihalta ja eripuraisuudelta. Se julisti kaikkien kansakuntien, kansojen ja kansatieteellisten ryhmien tasa-arvoisuuden ja teki tästä periaatteesta erään elämän peruslaeista. Neuvostovalta ei salli minkäänlaista yhden kansakunnan väkivaltaa toista kohtaan. Neuvostoliitossa asuvat kansat rakentavat suhteensa täydelliselle luottamukselle ja ystävyydelle.

Kuinka se voidaan saavuttaa? Neuvostoliitossa tasa-arvoisuus ei ole ainoastaan julistettu, vaan myös käytännössä toteutettu, sillä valtion yhteiset edut yhtyvät jokaisen kansan kansallisten etujen kanssa horjumattomasti ja nopeasti kehittyvässä taloudessa ja kulttuurissa, joka joillakin kansoilla aiemmin oli vähäinen. Hyvänä esimerkkinä ja vahvistuksena sanotulle on teollisuustuotannon kasvun vauhti. Kun teollisuustuotteiden määrä koko Neuvostoliitossa vuonna 1971 vuoteen 1913 verrattuna oli kasvanut 99-kertaisesti, niin Kazahstanin SNT:ssä nousu oli 158-kertainen, Moldavian SNT:ssä 166, Valko-Venäjällä 113, Armeniassa 201 ja Kirgisiassa 211-kertainen.

Kansallisuuskysymys on jatkuvasti kommunistisen puolueen ja neuvostovaltion huolenpidon alaisena. Puolue ja valtio ottavat tarkasti huomioon erilaisten tasavaltojen ja taloudellisten alueiden tarpeet, ohjaavat merkittävimmän osan pääomainvestoinneista sinne, missä niillä kansantalouden kannalta katsoen on suurin välttämättömyys. Hyvin usein valtion varojen uudelleen jako suoritetaan tietyn tasavallan eduksi. Juuri tällä voidaan selittää se tilanne, jonka mukaan vuoden 1972 budjetissa ennakolta määrätään, että Uzbekistanin, Liettuan, Tadžikistanin ja Turkmenian tasavaltojen budjetteihin myönnetään miltei kaikki yleiset verovarat, jotka tulevat niiden alueilta, Kazahstanin tasa-

vallan budjettiin nämä varat myönnetään 100-prosenttisesti. Sitä paitsi Kazahstan saa yleisvaltiollisesta budjetista lisäksi yli 456 miljoonaa ruplaa.

Täydellinen tasa-arvoisuus, taloudellisen tason tasoittaminen, apu ja tuki kansallisten kulttuurien kehittämisessä — siinä ovat ne pääperiaatteet, joiden avulla voidaan poistaa kansallisuuksien eripuraisuus.

Kertokaa, millainen on pienten kansojen, mm. suomalais-ugrilaisten kansojen nykyisyys ja tulevaisuus?

Kaukaista Tšukotkaa, lähes Amerikan mantereeseen kiinni tunkeutuvaa aluetta nimitetään maan ääreksi, tundran ja Jäämeren rannikon äärilaidaksi. Sitä asuttaa pieni kansallisuus tšuktšit jotka ovat poronhoitajia ja metsästäjiä. Vuoden 1970 väestönlaskennan mukaan heitä oli 14.000 henkeä.

"Kun Tšukotkalle tulivat ensimmäiset venäläiset opettajat, nuorisoliittolaiset ja kommunistit, he näkivät ihmeellisen kuvan. Paikalliset asukkaat elivät lähes kivikaudessa — kirveet olivat kivestä, lanka eläinten suonista, verkot ohuiksi leikatuista nahkaremmeistä. Muinaiset jurtat, jotka oli rakennettu mursun nahasta ja porontaljoista, valaistiin ja lämmitettiin kivisillä hylkeen- tai kalanrasvalla täytetyillä tuikuilla. Tärkeimpinä "ideologeina" ja perinteiden vaalijoina heidän aikanaan olivat šamaanit — voimakastahtoiset ja ovelat ihmiset." "Ulkomaalaiset kauppiaat ja turkistenostajat sekä valaanpyyntialusten kapteenit, jotka mielellään palkkasivat tšuktšeja ja eskimoita aluksilleen, riistivät heitä ankarasti."

"Ensimmäisten opettajain urotyö, joka ei ollut ainoastaan ensimmäistä valistustyötä, sanan parhaassa merkityksessä, vaan jotka tekivät myös ensimmäiset aapiset, aakkoset pohjolan kansoille — se oli samalla tieteellinen urotyö, sillä ensi kertaa ihmiskunnan historian aikana näin lyhyessä ajassa kehitettiin kirjoitustaito ja kirjakieli kymmenille kansallisuuksille, jotka asuivat erillään toisistaan pitkien matkojen päässä etnisten ja kielimuurien eristäminä."

Nämä sitaatit ovat kirjojensa perusteella, paitsi Neuvostoliitossa, myös monissa muissa maissa erittäin tunnetun tšuktšilaisen kirjailijan Juri Rytheun. Ne luonnehtivat mitä parhaimmin neuvostovallan suhtautumista pienkansoihin. Siperian, Pohjolan ja Kaukoidän pienkansallisuudet, jotka oli tuomittu tsarismin aikana sukupuuttoon kuolemiseen, on nostettu neuvostojärjestel-

män avulla uuteen kukoistukseen taloudessa, kulttuurissa ja yhteiskunnallisessa elämässä, täydentämään omine kulttuuriaarteineen venäläistä ja maailman kulttuuria.

Sangen luonteenomaista on seuraava yksityiskohta: Väestönlaskenta vuonna 1970 osoitti, että Pohjolan, Siperian ja Kaukoidän pienkansojen — samojedien, tunguusien, ostjakkien, tšuktšien, lamuuttien, nanaijien, vogulien, korjakkien, dolgaanien, giljakkien, ostjakkisamojedien, ultšien, saamelaisten, udehien, itelmenien, ketien, orotšonien, nganasanien, jukagirien — lukumäärä jatkuvasti kasvaa.

Silloin tällöin esitetään uusia väitteitä ja teorioita venäläistämisestä, väkivaltaisesta pienten kansojen venäläisiin sulattamisesta jne. Näissä väitteissä ei kuitenkaan ole siteeksikään totta. Neuvostoliiton kouluissa opiskellaan 56 kielellä. Neuvostolain mukaan jokainen kansalainen on oikeutettu valitsemaan oman opiskelukielensä kouluissa. Kaikissa kouluissa opiskellaan luonnollisesti myös venäjän kieltä, josta on muodostunut kansojen ja kansallisuuksien välinen yhteydenpitokieli.

Pienet kansat eivät sulaudu valtavassa liitossa, vaan säilyvät säilyttäen edistykselliset perinteensä ja tapansa. Tätä voidaan kuvata mm. Neuvosto-Karjalan esimerkillä. Tasavallassa, missä asuu ja työskentelee lähes 40 kansallisuutta — karjalainen ja suomalainen kansallisuus muodostavat vain pienen osan. Mutta täällä on kaikilla halukkailla mahdollisuus opiskella suomea. O. V. Kuusiselle nimetty Petroskoin yliopisto valmistaa suomen kielen ja kirjallisuuden spesialisteja. Siellä toimii suomalainen draamateatteri, jonka näytelmiä on esitetty myös Suomessa. Petroskoissa on kaksi suurta julkaisua suomen kielellä — Neuvosto-Karjala ja Punalippu. Niitä voidaan luonnehtia yleisliittolais-kansainvälisiksi. Nämä julkaisut leviävät paitsi Karjalaan, myös Leningradin alueelle, Eestiin, jossa asuu yli 18.000 suomalaista, muille Neuvostoliiton alueille sekä myös Suomeen. Karjalaisten kirjailijain teoksia käännetään sekä venäjän että muiden Neuvostoliiton kansojen kielille.

Karjalan ASNT:n Kalevalan, Louhen, Prääsän ja Äänisen piireissä, missä väestön enemmistön muodostavat karjalaiset, on kouluja, joissa opetuskielenä on suomi. Koska eteläkarjalaisten puhekieli kuitenkin on melko kaukana suomen kielestä, useimmissa kouluissa suomen kieli on vain eräänä oppiaineena. Muiden aineiden opetus venäjän kielellä antaa oppilaille suuremmat mahdollisuudet hakea mihin Neuvostoliiton korkeakouluun tahansa.

Mitä on liittotasavalta?

Liittotasavalta on itsenäinen kansallinen neuvostovaltio, jolla on oma perustuslakinsa. Siinä otetaan huomioon kyseisen tasavallan erikoisuudet ja se rakentuu SNTL:n perustuslain kanssa samoille periaatteille. Sillä on omat rajat ja tasavaltaa nimitetään peruskansallisuuden mukaan, joka asuu kyseisellä alueella, tasavallan nimeä ei voida muuttaa ilman tämän kansan suostumusta.

Alueensa suuruudelta ja väestön asukastiheydeltään, kansalliselta koostumukseltaan liittotasavallat eroavat toisistaan. Mutta jokainen niistä omaa samanarvoiset oikeudet Neuvostoliitossa.

Miten voidaan taata tasavaltojen itsenäisyys ja tasa-arvoisuus?

Ennen kaikkea siten, että jokaisella tasavallalla on oma perustuslakinsa, ylimmät vallanelimensä — Korkein neuvosto ja sen puhemiehistö (Ministerineuvosto) sekä Korkein oikeus.

Onko liittotasavaltojen tasaveroisuus mahdollista käytännössä, kun otetaan huomioon tasavaltojen erilainen koko ja asukasmäärä?

Alueellisilla ja väestöllisillä eroilla ei tässä tapauksessa ole merkitystä. Jokaisella liittotasavallalla on samanlaiset oikeudet.

Kaikki liittotasavallat valitsevat Neuvostoliiton korkeimman neuvoston Kansallisuuksien neuvostoon 32 edustajaa olipa sitten kysymyksessä 131 miljoonan asukkaan Venäjän federaatio tai vajaan 1,5 miljoonan asukkaan Eesti.

Kaikki yleisvaltakunnalliset lait, kansantalouden kehittämissuunnitelmat ja valtion budjetit astuvat voimaan vain siinä tapauksessa, että ne ovat korkeimman neuvoston kummankin kamarin hyväksymiä. Lait julkaistaan kaikkien liittotasavaltojen kielillä.

Jokaisen liittotasavallan korkeimman neuvoston puheenjohtaja on samalla myös Neuvostoliiton korkeimman neuvoston varapuheenjohtaja ja hoitaa vuoronsa mukaan tietyn ajan yleisvaltakunnallisia tehtäviä Moskovassa.

Kaikkien liittotasavaltojen ministerineuvostojen puheenjohtajat kuuluvat myös Neuvostoliiton ministerineuvostoon ja osallistuvat siten yleisvaltakunnallisten asioiden käsittelyyn. Liittotasavallat ovat samoin perustein edustettuina useissa muissakin valtion hallinnon yleisvaltakunnallisissa elimissä. Tasavaltojen korkeimpien oikeuksien puheenjohtajat ovat mukana Neuvostoliiton korkeimman oikeuden täysistunnoissa.

Kaikki Neuvostoliittoon kuuluvat liittotasavallat ovat vapaaehtoisesti luovuttaneet eräät yleisvaltakunnalliset asiat (kysymys sodasta ja rauhasta, maanpuolustus, ulkomaankauppa, valtakunnallisten kansantaloussuunnitelmien ja budjettien laatiminen ja vahvistaminen) yleisvaltakunnallisten elinten hoidettavaksi, mutta osallistuvat näiden asioiden hoitamiseen asianomaisissa elimissä olevien edustajiensa kautta.

Näitä periaatteita noudatetaan myös kansalaisjärjestöjen työssä. Esim. liittotasavaltojen kirjailijaliittojen ensimmäiset sihteerit työskentelevät vuorotellen tietyn ajan Moskovassa Neuvostoliiton kirjailijaliiton johtotehtävissä.

Näin ollen valtion hallintojärjestelmä ja kansalaisjärjestöjen toiminta turvaa liittotasavaltojen tasa-arvoisuuden sekä kunkin liittotasavallan kansallisten etujen yhtenäisyyden niiden yhteisten etujen kanssa.

Jokaisella tasavallalla on omat kansalaisensa, oma kansallishymni, vaakuna ja lippu, oma oikeuslaitoksensa ja siviili-, rikos-, työ- ja perhelainsäädäntönsä.

Oman alueensa rajoissa liittotasavalta toteuttaa itsenäisesti valtiollista valtaa. Sillä on oikeus liittyä suoriin suhteisiin ulkovaltojen kanssa, solmia niiden kanssa sopimuksia sekä vaihtaa diplomaatti- ja konsuliedustajia.

Jokaisen tasavallan tasa-arvoisuus taataan ennen kaikkea siten, että kaikki osallistuvat tasavertaisina Neuvostoliiton sisä- ja ulkopolitiikkaan.

Ei yhdelläkään tasavallalla ole mitään etuoikeuksia muihin verrattuna.

Voiko liittotasavalta erota Neuvostoliitosta?

Kyllä voi. Neuvostoliiton perustuslain 17. pykälä säätää: Jokaiselle liittotasavallalle taataan oikeus vapaaseen eroamiseen SNTL:stä. Tämä sama ilmenee myös kunkin liittotasavallan perustuslaissa.

Mitä on autonominen tasavalta?

Se on sosialistinen kansallinen neuvostovaltio omine perustuslakeineen, omine valtiollisine vallan elimineen (Korkein neuvosto ja sen puhemiehistö) sekä toimeenpanoelimineen (ministerineuvosto), korkeimpine oikeuksineen ja paikallisine vallanelimineen. Se kuuluu liittotasavaltoihin poliittisen autonomian oikeuksin, ja yhdistää rajojensa sisällä historiallisesti muodostuneen suurimman kyseisen tasavallan alueella asuvan kansan. Autonomisten tasavaltojen aluetta voidaan muuttaa vain niiden

itsensä luvalla. Autonomisen neuvostotasavallan toimivaltaan kuuluu lainsäädännöllinen, toimeenpaneva ja oikeudenkäyttötoiminta.

Jokainen autonominen tasavalta on edustettu Kansallisuuksien neuvostossa 11 edustajalla, sillä on myös suhteellinen osuutensa sen liittotasavallan korkeimmassa neuvostossa, minkä alueella se sijaitsee.

Vuonna 1972 Neuvostoliitossa oli 20 autonomista tasavaltaa, joista 16 — Baškirian, Burjatian, Dagestanin, Kabardino-Balkarian, Kalmykian, Karjalan, Komin, Marin, Mordvan, Pohjois-Osetian, Tataarian, Tuvan, Udmurtian, Tšetšeno-Ingušetian, Tšuvassien ja Jakutian autonomiset tasavallat kuuluvat Venäjän Federaatioon, Karakalpakian Uzbekistanin SNT:hen, Adžarian ja Abhazian Gruusian SNT:hen sekä Nahitševanskajan Azerbaidžanin SNT:hen.

Mitä on autonominen alue?

Se on kansallis-valtiollinen hallinnollinen yksikkö, joka kuuluu aluepiiriin tai liittotasavaltaan ja jolla on hallinnollinen autonomia kansallisen koostumuksensa ja tapojensa perusteella. Vallan ja johdon eliminä niissä toimivat työtätekevien edustajien neuvostot.

Jokaiselta autonomiselta alueelta valitaan SNTL:n Kansallisuuksien neuvostoon yhtä monta edustajaa.

Vuonna 1972 Neuvostoliitossa oli 8 autonomista aluetta, joista 5 — Adygeiskien, Vuoristo-Altain, Juutalaisten, Karatšaevo-Tšerkessien ja Hakassien alueet kuuluvat Venäjän Federaatioon, Etelä-Osetian Gruusian SNT:hen, Vuoristo-Karabahskien Azerbaidžaniin ja Vuoristo-Badahšanskien Tadžikistanin SNT:hen.

Mikä on kansallinen piirikunta?

Se on kansallis-valtiollinen yksikkö, jonka oikeudet on määritelty sen liittotasavallan korkeimmassa neuvostossa, jonka alueella piirikunta sijaitsee. Piirikunta erottautuu muista kansalliselta koostumukseltaan ja asukkaiden tavoilta. Sillä on säännöllisesti laaja alue suhteellisen pienine asukaslukuineen. Kansalliseen piirikuntaan voi olla yhdistetty useita pieniä kansallisuuksia tai kansatieteellisiä ryhmiä. Suurimmaksi osaksi pohjoisen, Itä- ja Länsi-Siperian kansallisuudet on yhdistetty kansallisiksi piirikunniksi.

Neuvostoliiton Korkeimman neuvoston kansallisuuksien neuvostoon valitaan yksi edustaja kustakin kansallisesta piirikun-

nasta ja tasavallan korkeimpaan neuvostoon edustajia suhteellisesti väestön lukumäärän mukaan.

Johto- ja vallaneliminä, pääasiallisesti piirikunnan kansojen kielelle oman työnsä rakentaen toimivat työtätekevien edustajien neuvostot.

Neuvostoliitossa on 10 kansallista piirikuntaa, jotka kaikki kuuluvat Venäjän Federaatioon: Aginski-Burjatian, Komin-Permin, Korjakien, Nenetskien, Taimyrin, Ust-Orddynskin, Ostjakkien ja Vogulien, Tšukotkan, Evenkien ja Jamalo-Nenetskin kansalliset piirikunnat.

Voiko kansallisuus vaihtaa yhden autonomiatyypin toiseen?

Kyllä voi. Neuvostoliiton kehityshistoria osoittaa siitä useita esimerkkejä. Ensimmäisen perustuslain hyväksymisen v. 1924 jälkeen kansakuntien ja kansojen taloudellinen, poliittinen ja kulturellinen kehitysprosessi edistyi nopeasti. Muodostui uusia liitto- ja autonomisia tasavaltoja sekä autonomisia alueita ja piirikuntia.

Tapahtumien pyörteissä ilmeni tarkoituksenmukaisemmaksi eräiden autonomisten yksikköjen muuttaminen toisiksi. Viidestätoista nykyisin olevista liittotasavalloista 6 oli aikoinaan autonomisia, ja nykyisistä 20 autonomisesta tasavallasta 11 oli aiemmin autonomisia alueita.

LIITTOTASAVALLAT

Neuvostoliitto jakaantuu hallinnollisesti viiteentoista tasaarvoiseen tasavaltaan, joilla kullakin on oma perustuslakinsa, omat valtiolliset elimensä ja hallinnollinen valta.

Jokaisella tasavallalla on oma vaakuna, lippu ja kansallislaulu. Näissä valtiollisissa symboleissa heijastuvat sekä ne yhteiset piirteet, jotka ovat tasavallassa asuville kansoille ominaisia että tasavaltojen taloudelliset erikoispiirteet ja kansalliset värit.

Esimerkiksi vaakunoiden vakinaiseksi elementiksi ovat tulleet sirppi ja vasara, jotka kuvastavat talonpoikien ja työläisten liittoa. Ne on säännöllisesti kuvattu asianomaiselle tasavallalle luonteenomaista taustaa vasten, ympäröity rukiin tähkistä sommitellulla seppeleellä kuten Valko-Venäjällä, puuvillan oksilla ja aukeamassa olevilla kukilla kuten Uzbekistanissa, tai kullatuin viinirypäletertuin kuten Gruusiassa.

Yleisten piirteiden ja kansallisten värien yhdistelmä on ominaista myös liittotasavaltojen lipuissa. Vallitsevana niissä on punainen — Neuvostoliiton lipun väri. Sen lisäksi kullakin maalla on vielä ominaiset värinsä — valkoinen, sininen, vihreä jne.

Valtiolliset symbolit heijastavat kansojen luonnetta, niiden henkeä ja pyrkimyksiä. Tässä mielessä vaakunat ja liput kuvastavat kansojen rauhallista ja työteliästä elämää.

Lyhyissä vastauksissa ei luonnollisestikaan voida antaa tyhjentävää kuvaa liittotasavaltojen monipuolisesta elämästä. Siitä johtuen rajoitumme vain kaikkien yleisimpiin asioihin ja lyhyeen luonnehdintaan.

Venäjän Sosialistinen Federatiivinen Neuvostotasavalta

Tämä on kaikkein suurin liittotasavalloista. Sen pinta-ala on 17.075.000 neliökilometriä, mikä on noin 3/4 koko Neuvostoliiton alueesta. Tammikuun 1. pnä 1972 tällä alueella asui 131,4

miljoonaa asukasta. Pääosan asukkaista muodostavat venäläiset (82,2 %), sen jälkeen seuraavat tataarit (3,7 %), ukrainalaiset (2,6 %) ja tšuvašit (1,3 %) ja lähes 10 % kymmenistä erilaisista pienkansallisuuksista.

VSFNT:hen kuuluu 16 autonomista tasavaltaa, 6 aluepiiriä ja 49 aluetta sekä 5 autonomista aluetta ja 10 kansallista piirikuntaa. Vuoden 1971 alussa tasavallassa oli 971 kaupunkia. Se on jakaantunut kahden maanosan — Aasian ja Euroopan alueelle. Tasavaltaan kuuluu teolliselta kehitykseltään erilaisia alueita. Kehittyneimpiä alueita ovat Eurooppaan kuuluvan osan keskialueet Moskovan ympäristössä ja luoteisalueet, joiden keskuspaikana on Leningrad. Erittäin voimakkaasti kasvaa myös keskinen mustanmullan alue, joka aiemmin tunnettiin ylivoimaisesti maatalousalueena. Maan teollisuuskeskuksena on kuitenkin Ural-vuoristo rikkaine luonnonvaroineen ja neuvostovallan aikana sinne rakennetun ensiluokkaisen teollisuuden ansiosta. Volgan alueet öljyesiintymineen ja vehnäviljelyksineen, Pohjois-Kaukasia hedelmällisine Kubanin ja Mustanmeren rannikkoalueineen, Siperian mittaamattoman suuret alueet ehtymättömine öljy-, kaasu- ja muine kaivannaisineen ja loistavine teollisine tulevaisuuksineen, Kaukoitä ussurilaisine taigoineen ja helmimäisine Kuriilien saarijonoineen — tämä kaikki on yhdessä Venäjän Federaatio.

Jotta voitaisiin paremmin kuvitella Venäjän Federaation taloudellinen mahti, meidän on turvauduttava pieneen vertailuun. Vuonna 1970 — kahdeksannen viisivuotissuunnitelman viimeisenä vuotena — tasavalta tuotti 470 miljardia kilowattituntia sähköenergiaa eli lähes 2/3 koko maan tuotannosta (63 %). Sitä kehittävät maailman suurimmat vesivoimalat Volgalla ja Siperian joissa Angaralla ja Jeniseillä. Pelkästään Krasnojarskin vesivoimala kehittää sähköä 6 miljoonaa kilowattia. Sille ei ole vertaista maailmassa. Parhaillaan rakennetaan Sajanskiin uutta vesivoimalaa, joka tulee ylittämään Krasnojarskin voimalaitoksen tehon. Tasavalta tuottaa yli puolet Neuvostoliiton teräksestä ja kivihiilestä, yli 3/4 öljystä, paljon autoja, koneita ja laitteita, tietojenkäsittelykoneita ym. tuotteita.

Samalla Venäjän Federaatio on maan suurin ravinnontuottaja. Esimerkiksi vuonna 1970 maatalouden kokonaistuotanto oli 43,5 miljardia ruplaa eli täsmälleen puolet koko maan maataloustuotannosta. Tasavalta tuotti 113,5 miljoonaa tonnia viljaa koko Neuvostoliiton 186,8 miljoonasta tonnista. Lähes puolet koko maan nautakarjasta, sioista ja lampaista tulee Venäjän Federaation kolhoosien ja sovhoosien osaksi.

Koko maailma on tunnustanut Venäjän kansan korkean kulttuuritason. Erittäin hyvä maine on Venäjän Federaation korkeakouluilla, joissa vuonna 1970 opiskeli 2,7 miljoonaa opiskelijaa, keskiasteen teknisissä kouluissa ja oppilaitoksissa opiskeli samana aikana 2,6 miljoonaa oppilasta. Siitä, kuinka VSFNT:hen kuuluvat autonomiset tasavallat ja alueet kehittyvät, voidaan esimerkiksi ottaa vaikka Karjalan autonominen tasavalta. Neuvostovallan aikana tämä aiemmin syrjäseutuun kuulunut alue on muuttunut kehittyneeksi teollisuusseuduksi. Karjalan perusrikkaudet muodostuvat metsistä. Sahatavaran tuotannon ja puunjalostusteollisuuden osalle lankeaa lähes puolet kokonaistuotannosta. Myös koneenrakennus, energian tuotanto, värimetallurgia ja kiviteollisuus kehittyvät voimakkaasti. Uusia näköaloja avaa Kostamuksen malmialueen rakentaminen, mikä tulee tapahtumaan yhteistyössä Suomen kanssa.

Suurimmaksi teollisuuskeskukseksi on muodostunut pääkaupunki Petroskoi, jonka asukasluku joulukuussa 1971 saavutti 200.000 rajan, sekä neuvostovallan aikana rakennetut puunjalostusteollisuuskeskukset Kontupohja ja Segeža.

Vuoden 1972 alussa Onegan traktoritehdas, joka on erikoistunut metsäteollisuuden juontamismekanismien tuotantoon, tuotti sadannentuhannennen traktorinsa. Karjalaisten tuotantolaitosten monet tuotteet ovat tuttuja kuluttajille ei ainoastaan Neuvostoliitossa, vaan myös kymmenissä muissa maailman maissa, myös Suomessa. Neuvosto-Karjalan yleissivistävissä opinahjoissa — sen 3 korkeakoulussa, 17 teknikumissa ja muissa vastaavissa opiskelee yli 170.000 ihmistä, käytännöllisesti katsoen tasavallan joka neljäs asukas.

Ukrainan Sosialistinen Neuvostotasavalta

Neuvostoliiton lounaisosassa sijaitseva Ukraina on asukasluvultaan toinen ja pinta-alaltaan kolmas Venäjän Federaation ja Kazahstanin jälkeen. 603.700 neliökilometrillä asui tammikuun 1. pnä 1972 47.910.000 asukasta, joista noin 74,9 % ukrainalaisia. Venäläisiä oli 19,4 %, juutalaisia 1,6 %, valko-venäläisiä 0,8 % ja puolalaisia 0,6 %.

Ukrainan SNT:n alue ulottuu kolmeen kasvistovyöhykkeeseen — metsä-, arometsä- ja arovyöhykkeeseen. Tasavallan alueella on lähes 90 kaupunkia ja yli 860 kaupunkityyppistä asutuskeskusta.

Ukrainan SNT on Yhdistyneiden Kansakuntien jäsen. Sekä teollisuus että maatalous ovat tärkeällä sijalla Ukrainan kansantaloudessa. Tasavallassa on kivihiili-, metalli- ja kemianteollisuu-

den tehtaita. Sieltä saadaan puolet Neuvostoliiton rautamalmista ja 1/3 kivihiilestä. Valtavissa sulattamoissa ja valimoissa, jotka on rakennettu uusimman tekniikan mukaisesti, sulatetaan kaksi viidennestä Neuvostoliiton teräksestä ja lähes puolet valuraudasta. Mielenkiintoisena vertailuna kannattaa mainita, että Ukrainassa tuotetaan valurautaa enemmän kuin Ranskassa, Italiassa, Espanjassa, Itävallassa ja Portugalissa yhteensä.

Tasavallan teollisuus kasvaa jatkuvasti kiihtyvällä vauhdilla. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana (1966—1970) teollisuustuotanto kasvoi lähes puolitoistakertaiseksi. Yksin vuoden 1970 aikana tasavallassa otettiin käyttöön yli 50 suurta teollisuuslaitosta. Ukrainassa on kehittynyt vesivoimatalous, parhaillaan varustetaan suuria lämpö- ja atomivoimaloita. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana teollisuustuotanto kasvaa 43 %.

Ukraina tuottaa metallintyöstökoneita, uusia työstölaitteita, turbiineja, muuntajia, kaivinkoneita, lentokoneita, sähkövetureita ja mittauslaitteita. Vuoden aikana tasavalta ottaa sarjatuotantoon yli 400 uutta nimikettä.

Lämmin ilmasto ja mustanmullan alueet ovat tehneet Ukrainasta voimakkaan, VSFNT:n jälkeen seuraavaksi suurimman maataloustuotteiden tuottajan Neuvostoliitossa. Yli 9.000 kolhoosia ja yli 1.600 sovhoosia tuottaa lähes neljänneksen Neuvostoliiton maatalouden kokonaistuotannosta. Vuosittain kootaan ukrainalaisilta pelloilta yli 36 miljoonaa tonnia viljaa. Keskimääräinen sato on täällä noin 2.300 kg hehtaarilta ja Krimin alueella se vuonna 1970 oli 3.390 kg hehtaarilta. Tasavalta tuottaa myös paljon lihaa, maitoa, munia, villaa. Kylvöalat kasvavat jatkuvasti. Joskus kuivina alueina pidetyt Ukrainan eteläosat on voitu Pohjois-Krimin kanavan avulla ottaa käyttöön. Tämä kanava saa alkunsa Kahovkan tekojärveltä. Sen ansiosta satoja tuhansia hehtaareja maata on saatu tuottaviksi viljelysmaiksi.

Vaikkakin ukrainalaiset ovat vanhan ja rikkaan kulttuurin kansaa, ennen sosialistista vallankumousta ukrainan kieltä ei virallisesti tunnustettu tieteessä. Väestön suurin osa oli lukutaidotonta. Nykyisin tieteellinen ja kulttuurielämä on monipuolista ja kehittynyttä. Ukrainan tiedeakatemian instituuteissa on yli 130.000 tieteellistä työntekijää. Vuonna 1970 kansantalouden palvelukseen valmistui 132.000 asiantuntijaa, heistä 117.000 Ukrainan SNT:n korkeakouluista.

Ukrainan kirjallisuus on tullut erottamattomaksi osaksi neuvostokirjallisuutta. Ukrainalaisten kirjailijain teoksia ei julkaista ainoastaan tasavallassa suurina painoksina, vaan myös käännetään Neuvostoliiton ja muiden maiden monille kielille. Ukrainassa toimii kymmeniä teattereita ja konserttisaleja, siellä on 26.000 kerhohuoneistoa ja kulttuuritaloa.

Valko-Venäjän Sosialistinen Neuvostotasavalta

Ennen Lokakuun vallankumousta Valko-Venäjä toi markkinoille ainoastaan hamppua, puutavaraa ja tervaa. Nykyisin maailman markkinat tuntevat hyvin valkovenäläiset autot ja kuulalaakerit, "Belarus"-traktorit ja televisiot, sähkökojeet ja kellot, valokuvauskoneet ja pianot. Noin kolmessa päivässä tasavalta tuottaa yhtä paljon kuin vuonna 1913 kokonaisen vuoden aikana.

Viime vuosien aikana Valko-Venäjän taloudellisen kasvun vauhti ylittää yleisvaltakunnallisen kasvun. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana teollisuuden tuotanto kasvoi lähes 80 %. Muita nopeammin kasvoivat sellaiset tärkeät teollisuushaarat kuin lämpö-, kemiallinen-, petrokemiallinen-, sähköenergia-, koneenrakennus- ja metallinjalostusteollisuus. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana teollisuustuotannon nousu lasketaan 11 % suuremmaksi kuin maassa keskimäärin.

Tietenkin Valko-Venäjän taloudelliset menestykset olisivat vieläkin suurempia, ellei olisi ollut toista maailmansotaa. Toinen maailmansota vei mukanaan valkovenäläisten kaupunkien ja maaseudun miljoonia asukkaita kaatuneina ja haavoittuneina sekä aiheutti valtavaa hävitystä ja tuhoa. Tasavallan 270 kaupungista ja piirikeskuksesta oli poltettuja ja hävitettyjä 209. Lähes 1.700 teollisuuslaitosta tuhottiin fasistien toimesta. Muiden Neuvostoliiton kansojen veljellisen tuen turvin Valko-Venäjä pystyi verrattain lyhyessä ajassa jälleenrakentamaan tuhotun taloutensa. Neuvostohallituksen sodanjälkeisten ensimmäisten viiden vuoden aikana alueelle investoimat varat olivat suuremmat kuin edellisten kolmen viisivuotissuunnitelman aikoina yhteensä.

Vuonna 1940 oli Valko-Venäjä 9.046.000 asukkaineen asukasmäärältään kolmannella sijalla Neuvostoliitossa, nyt se on kuitenkin jäänyt viidennelle tilalle, sen edelle ovat päässeet Kazahstan ja Uzbekistan. Tammikuun 1. pnä 1972 tasavallassa asui 106.000 asukasta enemmän kuin sotaa edeltäneenä vuotena 1940. Asukkaista 81 % on valkovenäläisiä, 10,4 % venäläisiä, 4,3 % puolalaisia, 2,1 % ukrainalaisia, 1,6 % juutalaisia. 85 kaupungin ja 120 kaupunkityyppisen asutuskeskuksen joukosta suurimmaksi on muodostunut jälleenrakennettu ja nopeasti kehittyvä tasavallan pääkaupunki Minsk. Vuoden 1972 ensimmäisen puo-

liskon aikana tämä teollisuus- ja kulttuurikeskus kasvoi kahdenneksitoista Neuvostoliiton miljoonakaupungiksi.

Teollisuuden kera kasvaa nopeasti myös maatalous. Sen tärkeimmät alat ovat maito- ja lihatalous, perunan, pellavan ja sokerijuurikkaan viljely. Näiden mukaan rakentuu myös kylvöalueet. Viljatuotteille käytettävä alue on viime vuosien aikana vähentynyt, mutta sen sijaan rehukasvien viljelykseen käytetty alue on laajentunut. Vuonna 1970 tämän osalle tuli 2.224.000 hehtaaria, toisin sanoen joka kolmas hehtaari tasavallan kylvöpinta-alasta. Valko-Venäjän kolhooseissa ja sovhooseissa oli 5,4 miljoonaa päätä nautakarjaa ja yli 4 miljoonaa sikaa.

Vallankumousta edeltäneellä Valko-Venäjällä 8 henkeä kymmenestä oli lukutaidotonta. Omalla kielellä toimivia kouluja ei ollut. Vuonna 1913 valkovenäjän kielellä julkaistiin yksi ainoa kirja.

Nykyisin Valko-Venäjä ylittää opiskelijalukumäärällään 10.000 asukasta kohden monet Länsi-Euroopan kapitalistiset maat. Vuonna 1970 tasavallan oppilaitokset valmistivat 56.000 asiantuntijaa, joista 20.600 korkeakoulun käyneitä. Tieteellisten työntekijöiden lukumäärä oli samana vuonna 22.000.

Ensimmäinen valkovenäläinen teatteri perustettiin neuvostovallan aikana, vuonna 1920. Vuonna 1970 Bobruiskin kaupungissa avattiin alueellinen draama- ja komediateatteri, järjestyksessä neljästoista ammattimainen teatteri tasavallan alueella. Moniin tuhansiin nousee kirjastojen lukumäärä, niiden kirjojen ja aikakauslehtien määrä kymmeniin miljooniin. Sanoma- ja aikakauslehdet ovat muodostuneet tasavallan asukkaiden jokapäiväiseksi tarpeeksi. Valko-Venäjän SNT on Yhdistyneiden Kansakuntien jäsen.

Moldavian Sosialistinen Neuvostotasavalta

Ukrainasta lounaaseen, Prut ja Dnestr -jokien välille sijoittuu eräs alueellisesti kaikkein pienimmistä neuvostotasavalloista. Moldavia muodostettiin elokuun 2. pnä vuonna 1940. 33.700 neliökilometrillä asui vuoden 1972 alussa 3.669.000 asukasta, joista moldavialaisia 64,6 %, ukrainalaisia 14,2 %, venäläisiä 11,6 %.

Moldavialle on luonteenomaista 2 erikoisuutta. Väestön keskimääräinen asukastiheys — 109 asukasta neliökilometrillä — on suurin Neuvostoliitossa. Sen ohella täällä vain 32 % väestöstä asuu kaupungeissa, mikä on pienin Neuvostoliitossa. Se selittyy sillä, että moldavialaisten pääelinkeinona on ollut ja on edelleen maatalous. Tasavallan alueesta on 61 % peltoa.

Moldavian ilmasto pitkine kesineen, kuivine syksyineen ja lyhyine talvineen, hyvälaatuinen mustamultainen maapohja ja kumpuileva maasto ovat muodostaneet suotuisat olosuhteet viinirypäleiden, puutarhatuotteiden ja hedelmien tuotannolle. Juuri nämä haarat muodostavatkin maatalouden perustan. Huolimatta siitä, että Moldavian pinta-ala on suurin piirtein yksi tuhannesosa koko Neuvostoliiton pinta-alasta, sinne on sijoittunut 1/5 viinirypäleiden viljelyksistä ja 1/20 puutarhatuotannosta koko maassa. Viinirypäleiden ja hedelmien tuotannossa Moldavialla on eräs ensimmäisistä sijoista koko maassa.

Tasavallassa kasvatetaan lisäksi vehnää, maissia, auringonkukkaa, hamppua ja soijaa. Moldavia tuottaa puolet Neuvostoliitossa tuotettavasta ruusuöljystä, tupakan tuotannossa sen voittaa ainoastaan Ukraina.

Tietenkin maataloustuotannon kasvu on vaikuttanut elintarviketeollisuuden kehitykseen, etenkin viini- ja säilyketuotantoon. Tänään viinirypäleviinien tuotannossa maa ei löydä Neuvostoliitossa itselleen vertaistaan. Se on myös suurin hedelmäsäilykkeiden tuottaja.

Tasavallassa kehittyy myös hyvää vauhtia sellaiset tuotantoalat kuin sähkömoottoreiden, traktoreiden, jääkaappien, pesukoneiden, sementin, liuskekiven, trikootuotteiden ja nahkajalkineiden tuotanto. Moldavialaiset lämpö- ym. voimalat kehittivät vuonna 1970 sähköenergiaa 447 kertaa enemmän kuin sinä vuonna, jolloin Moldavia muodostui neuvostotasavallaksi.

Ennen vallankumousta Moldaviassa ei ollut korkeakouluja, mutta nyt niitä on kahdeksan. Vuosina 1970—1971 niissä opiskeli lähes 45.000 opiskelijaa. Teknisiä ym. ammattikouluja (keskitason) oli 46, joissa opiskeli 52.000 opiskelijaa.

Moldavia on kehittyneen, omintakeisen kulttuurin maa, taideharrastuspiireihin osanotto on maassa joukkoluonteista. Vuonna 1970 siellä oli 1.926 kuoroa, 420 torvisoittokuntaa, 279 moldavialaisen ja venäläisen kansanmusiikin orkesteria, 120 viihdeorkesteria, 1.534 tanssi- ja 1.064 näytelmäryhmää. Monien harrastelijakollektiivien taide on tunnettua jopa Neuvostoliiton rajojen ulkopuolellakin.

Latvian Sosialistinen Neuvostotasavalta

Neuvostovalta pystytettiin Latviaan vuonna 1919. Pian tämän jälkeen maan kansallisen porvariston onnistui kuitenkin suistaa se. Porvarillis-nationalistinen hallitus, joka johti kansanvastaista politiikkaa, vei Latvian lännen suurten kapitalistimaiden raaka-aine- ja maatalouslisäkkeeksi. On luonteenomaista, että porvaril-

lisen hallinnon 20 vuoden aikana maa ei pystynyt saavuttamaan vuoden 1913 tasoa.

Täydellinen muutos alkoi vuonna 1940, jolloin neuvostovalta voitti lopullisesti Latviassa. Ja vaikka toinen maailmansota fasistien miehityksen aikana aiheutti tasavallassa valtavia vahinkoja, se pystyi nopeasti rakentamaan hävitetyn uudelleen. Kehittäen omaa talouttaan Neuvostoliiton yhteisen kansantalouden puitteissa, yhteisten suunnitelmien mukaisesti ja yhteisen johdon alaisuudessa, neuvosto-Latvia tukeutui ja tukeutuu Neuvostoliiton taloudelliseen mahtiin, tasavaltojen väliseen työnjakoon, joka edellyttää ja ottaa jatkuvasti huomioon raaka-ainevarojen järkiperäisen käytön, kuljetusolosuhteet, työvoima- ym. kysymykset. Reippaat kolme vuosikymmentä neuvosto-Latvia on kehittynyt voimakkaasti kaikilla talouden ja sosiaali-kulttuurillisen elämän aloilla.

Nykyinen Latvia on korkeasti kehittyneen teollisuuden maa. Vuoden 1972 alussa teollisuustuotanto ylitti 29-kertaisesti vuoden 1940 tason. Tämä menestys on ennen kaikkea latvialaisten työn tulosta. He muodostivat vuonna 1972 56,8 % tasavallan 2.412.000 asukkaasta, mutta lisäksi siellä asuu venäläisiä, valkovenäläisiä, puolalaisia ja ukrainalaisia. Elävänä vahvistuksena tälle on Latvian suurin tuotantolaitos — Riian sähkötekninen tehdas, jonka tuotteet tunnetaan useissa maissa ympäri maailmaa. Siellä työskentelee yli kolmenkymmenen kansallisuuden edustajat kylki kyljessä.

Kehittyneimpiä Latviassa ovat ne teollisuusalat, jotka käyttävät muualta tuotua raaka-ainetta. Ennen kaikkea koneenrakennus-, kemiallinen- ja tekstiiliteollisuus. Latvian teollisuuden monet tuotteet ovat Neuvostoliitossa hyvin tunnettuja. Tasavalta tuottaa Neuvostoliiton lähes joka kolmannen matkustajavaunun, yli miljoona puhelinta, lähes joka neljännen radiovastaanottimen sekä joka kahdeksannen pesukoneen vuodessa.

Latvia on myös meren maa, kalastus ja kalasäilyketuotanto on sen teollisuudessa merkittävällä sijalla. 440.000 tonnia kalaa pyydettiin siellä vuonna 1970. Talvellakin sulat Liepajan ja Ventspilsin satamat yhdessä pääkaupungin Riian (750.000 asukasta) kanssa näyttelevät merkittävää osaa Neuvostoliiton kansainvälisessä kaupassa.

Latvian maatalous on erikoistunut maitotalouteen, pekonin tuotantoon ja siitoskarjan tuotantoon. Tämä määrittelee myös kylvöpinta-alan rakenteen: rehutuotannolle lankeaa yli puolet koko muokatusta maasta.

Tasavallan kulttuurielämä on voimakasta, siellä on 10 ammattiteatteria, vuosittain julkaistaan lähes 15 miljoonaa kirjaa. Vuonna 1970 tasavallan kulttuuriministeriön alaisena oli 588 kuoroa, lähes 1.800 näytelmä-, musiikki- ja tanssiryhmää, joissa oli mukana yli 64.000 henkilöä. Kulttuuritaloissa ja yleissivistävissä kouluissa harrastusryhmiin osallistui 166.000 henkilöä.

Tasavallassa on 10 korkeakoulua ja 54 keskitason erikoisoppilaitosta, joissa opiskelee noin 80.000 henkilöä.

Liettuan Sosialistinen Neuvostotasavalta

Liettua on Itämeren alueen kaikkein suurin, väkirikkain ja "mantereisin" neuvostotasavalta. Tammikuun 1. pnä 1972 sen alueella asui 3,2 miljoonaa asukasta, joista 80,1 % liettualaisia, 8,6 % venäläisiä, 7,7 % puolalaisia. Liettuassa on 92 kaupunkia. Pääkaupungissa Vilnassa asuu joka kahdeksas tasavallan asukas.

Viime aikoihin saakka turve, rakennusmateriaalit ja meripihka ovat muodostaneet tärkeimmät raaka-aineet. Muutama vuosi sitten näiden lisäksi on tullut öljy. Toisin kuin Latviassa ja Eestissä, joissa olosuhteet maataloudelle ovat verrattain pienet ja joissa kaupunkiväestö ylittää lukumääräisesti maaseutuväestön, Liettuassa maataloustuotantoa voidaan harjoittaa enemmän kuin puolella tasavallan alueesta. Yli puolet väestöstä asuukin maaseudulla.

Liettua, kuten muutkin Neuvostoliiton länsialueet, kärsi paljon fasistien hyökkäyksestä. Lukuisat tehtaat ja asunnot tuhoutuivat. Neuvostovallan aikana ja Neuvostoliiton muiden kansojen tuen avulla voitiin haavat kuitenkin parantaa ja rakentaa nykyaikainen teollisuus. Vuonna 1971 teollisuustuotanto Latviassa ylitti 33-kertaisesti vuoden 1940 tason. (Vuosina 1913—1940 teollisuustuotanto kasvoi ainoastaan 2,6-kertaisesti).

Enemmistö nykyaikaisista teollisuusaloista Liettuassa on rakennettu täysin uudelleen. Neuvostovallan voittoa edeltäneenä aikana tasavallan talouden kehitystä jarrutti heikko energiatuotanto. Ainoastaan 8 miljoonaa kilowattituntia sähköenergiaa tuotettiin Liettuassa vuonna 1940. Nykyisin Liettuan lämpövoimala, Kaunasin vesivoimala ja muut voimalat tuottavat sähköenergiaa 7,5 miljardia kilowattituntia. Tämän ansiosta myös sellaiset alat kuin koneenrakennus-, kemiallinen- ja kevyt teollisuus kehittyvät nopeasti. Kuten muissakin Itämeren tasavalloissa, myös Liettuassa erikoistutaan hienomekaanisiin, heikkovirtalaitteisiin ja kojeisiin sekä moottoreiden tuotantoon. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman lopussa Liettuan teollisuus tuotti vuodessa 22.800 metallintyöstökonetta, yli miljoona tonnia väkilannoitteita 2,8 miljoo-

naa sähkömittaria, 73.600 sähköhitsauslaitetta, 201.000 magnetofonia, 400.000 polkupyörää ja monia muita tuotteita.

Tasavallassa on suuri kalastuslaivasto, jonka ansiosta kalastus ja meren antimien tuotanto oli vuonna 1970 375.000 tonnia, yli 300-kertainen porvarilliseen Liettuaan verrattuna.

Maatalous erikoistuu lypsykarjan ja sikojen hoitoon. Siellä kasvatetaan myös ruista, vehnää, kauraa, hirssiä, perunaa, sokerijuurikasta ja vihanneksia. Satomäärät kasvavat jatkuvasti, samoin karjan tuottavuus. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana vuotuinen keskimääräinen kokonaistuotanto maataloustuotteiden osalta oli noin 1,7 miljardia ruplaa, toisin sanoen 36 % suurempi kuin edellisen viisivuotiskauden aikana. Vuoden 1970 loppuun mennessä tasavallan kolhooseissa ja sovhooseissa laskettiin olevan 1,8 miljoonaa päätä nautakarjaa ja 2,3 miljoonaa sikaa.

Neuvosto-Liettua on rikas korkeakouluistaan ja keskitasoisista erikoisoppilaitoksistaan, teattereistaan, kulttuuritaloistaan ja kirjastoistaan. 20.000 asiantuntijaa, niiden joukossa 7.000 korkeakoulusivistyksen omaavaa, tällainen on jokavuotinen päästökäiden lukumäärä tasavallan 12 korkeakoulusta ja 81 keskiasteen erikoisoppilaitoksesta. Niissä opiskelee yli 120.000 henkilöä. Tasavallan 10.000 asukasta kohti on 180 opiskelijaa.

Yli 1,2 miljoonaa katsojaa käy vuosittain maan 11 ammattiteatterissa, joiden joukossa on sellaiset kuuluisuudet, kuin Vilnan akateeminen ooppera- ja balettiteatteri ja Kaunasin musiikkiteatteri. Liettuassa julkaistavien kirjojen määrä ylittää vuosittain 14 miljoonaa kappaletta.

Eestin Sosialistinen Neuvostotasavalta

Eesti on kaikkein pohjoisin Itämeren tasavalta, jonka pinta-ala on 45.100 neliökilometriä. Paitsi mannerosaa, siihen kuuluu myös yli 800 Itämeren saarta. Tammikuun alussa 1972 maan asukkaista 68,2 % oli eestiläisiä, 24,7 % venäläisiä ja 2,1 % ukrainalaisia. Eestissä asuu yhtä paljon valkovenäläisiä ja suomalaisia, 1,4 % väestöstä kumpiakin. Tasavallan pääkaupunki Tallinna (378.000 asukasta) vanhoine rakennuksineen ja nykyaikaisine uusine asumalähiöineen on tuttu monilukuisille turisteille, joita vuosittain virtaa Eestiin Suomesta.

Eesti on rikas kaivannaisistaan. Tärkeällä sijalla on palavakivi, jonka varastot ovat Neuvostoliiton ja koko maailman suurimmat. Palavakiveä käytetään voimataloudessa. Sitä käyttää polttoaineenaan mm. Baltian lämpövoimalaitos Narvan lähellä, siitä valmistetaan kaasua, jota viedään Tallinnaan ja Leningradiin, palavakivi palvelee myös raaka-aineena Kohtlajärven kemian-

teollisuuden kombinaatissa. Palavakiven tuotanto kasvaa jatkuvasti: vuonna 1970 sitä tuotettiin 19 miljoonaa tonnia, kymmenen kertaa enemmän kuin vuonna 1940.

Eestin teollisuuden johtavana alana on koneenrakennus- ja metallinjalostusteollisuus. Tasavalta tuottaa nostureita ja kuljettimia (lähes 1.700 kpl. vuodessa) moottoreita, radioita, mittauslaitteita, palavakiviteollisuuskoneita ja maatalouskoneita.

Palavakiven, turpeen ja sähköenergian rikkaat varastot ovat mahdollistaneet Eestin voimatalouden nopean kasvun. Tasavallan sähkövoimaloiden tuotanto on yli 13 miljardia kilowattituntia vuodessa, mikä on yli 60 kertaa suurempi kuin vuonna 1940. Eestin teollisuuden kokonaistuotanto on neuvostovallan aikana kasvanut yli 30-kertaiseksi. (Vuosina 1913—1940 1,3-kertaisesti).

Tasavallassa on korkeasti kehittynyt tekstiiliteollisuus. Kun vuonna 1940 Krönnholmin manufaktuurissa ja muissa yrityksissä tuotettiin vähemmän kuin 23 miljoonaa metriä puuvillakankaita, niin vuonna 1970 niitä tuotettiin 193 miljoonaa metriä.

Samaan aikaan tuotettiin myös 13,7 miljoonaa kappaletta trikootuotteita. Kankaiden tuotannossa asukasta kohti Eesti on ensimmäisellä sijalla Neuvostoliitossa.

Eestiläiset kalastustroolarit ja isommat alukset kulkevat paitsi Itämerellä, myös Pohjois-Atlantilla. Tämän alan myrskyisää kehitystä kuvastaa kaikkein parhaiten monilukuiset kalanjalostustehtaat, valtavat jäähdyttämöt ja kalan vastaanottolaitokset, jotka turvaavat suurten kalansaaliiden jalostuksen. Kun vuonna 1940 kalaa pyydettiin 22.800 tonnia, niin vuonna 1970 tuotettiin 290.000 tonnia. Kalan ja kalasäilykkeiden tuotannossa asukasta kohti Eesti on ensimmäisellä sijalla Neuvostoliitossa.

Eestin maatalous on enemmän kuin muissa Itämeren maissa keskittynyt karjanhoitoon. Yli puolet viljelyskelpoisesta pinta-alasta on laitumina ja heinällä. Rehunviljelyspinta-ala ylittää viljanviljelykseen käytetyn pinta-alan. Soiden kuivatusta ja muita maanparannustöitä harjoitetaan suuressa mittakaavassa, jotta valloitettaisiin lisää hedelmällistä maata.

Eesti on kuuluisa oppilaitoksistaan, teattereistaan ja korkeasta laulukulttuuristaan sekä vertaansa vailla olevista laulujuhlistaan, joihin kokoontuu osanottajia ja vieraita useista tasavalloista. Neuvostovallan aikana opiskelijain lukumäärä korkeakouluissa on merkittävästi kasvanut: kuudessa korkeakoulussa opiskelee 22.000 ja 37 teknikumissa ja erikoisoppilaitoksessa 24.000 opiskelijaa. Tasavallassa on 9 ammattiteatteria. Täällä julkaistaan 11 miljoonaa kirjaa vuodessa. Eestillä on hyvät ja monipuoliset yhteydet

pohjoisen naapurinsa Suomen kanssa. Nämä yhteydet palvelevat neuvostokansojen ja suomalaisten ystävyyden vahvistumista.

Kazahstanin Sosialistinen Neuvostotasavalta

Vaikkakin Suomen ja neuvosto-Kazahstanin erottavat toisistaan tuhannet kilometrit, suomalaisten mielenkiinto kaukaista tasavaltaa kohtaan, jonka alueelle sopisi viisi Suomea, on viime vuosien aikana voimakkaasti kasvanut. Tätä on merkittävästi auttanut Kazahstanin kulttuuriviikon viettäminen Suomessa ja suomalaisen kulttuurin viikko Kazahstanissa.

Kazahstan on Neuvostoliitossa alueellisesti toiseksi suurin. Sen alue ylittää 2,7 miljoonaa neliökilometriä. Väestöltään se on kolmas Venäjän Federaation ja Ukrainan jälkeen. 13.467.000 asukkaasta kazahit muodostavat 29,8 %, venäläiset 43,2 %, ukrainalaiset 8,2 %.

Neuvostovallan aikana Kazahstanissa on tapahtunut suuria muutoksia. Vähemmässä kuin kahdessa ja puolessa päivässä tuotetaan nykyisin yhtä paljon kuin vallankumousta edeltänyt Kazahstan tuotti kokonaisen vuoden aikana. Tasavallan kartalle on ilmestynyt 63 uutta kaupunkia, on rakennettu satoja suuria tuotantolaitoksia, siellä on nykyisin 1.630 sovhoosia ja 425 kolhoosia, sinne on rakennettu paljon sairaaloita, kouluja, lastentarhoja ja seimiä, teattereita ja kulttuuritaloja.

Tiedemiehet ovat laskeneet, että Kazahstanin uumenista löytyvät kaivannaiset tuntuvat vaikuttavilta paitsi Neuvostoliitossa, myös koko maapallolla. Siellä on edustettuna lähes kaikki Mendelejevin taulukon mineraalit. Nämä maanalaiset varastot ovat muodostuneet tasavallan talouden perustaksi ja sen tuotantovoimien kasvun lähteeksi.

Tänään Kazahstan on ensimmäisellä sijalla Neuvostoliitossa lyijyn tuotannossa, toisella sijalla kuparin ja sinkin, kolmannella kivihiilen ja sähköenergian tuotannossa. Tasavalta pitää niin ikään kokonaistuotannossa kolmatta tilaa hallussaan Venäjän Federaation ja Ukrainan jälkeen.

Neuvosto-Kazahstanin taloudellinen ja sosiaalinen kehitys on ollut valtava. Se on maan asukkaiden suuren ja vaikean työn tulos, mikä todistaa leniniläisen kansallisuuspolitiikan, kansojen ystävyyden ja yhteistyön tehokkuutta.

Jo ensimmäisten viisivuotissuunnitelmien aikana Kazahstanissa lähti käyntiin laaja rakennustyö. Silloin rakennettiin kuuluisa Turksib — Turkestanin—Siperian rautatie, perustettiin Emban öljyteollisuus, rakennettiin Balhašin, Džezkazganin, Karagandan

ja Vuori-Altain teollisuusjättiläiset. Siellä työskentelivät Neuvostoliiton kaikkien alueiden lähettiläät rinta rinnan. Kansojen ystävyys auttoi luomaan kestävän pohjan sosialistiselle teollisuudelle.

Kazahstanin menestykset ovat erittäin merkittäviä myös kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana, tasavalta muuttui näiden vuosien aikana erääksi suurimmista maan teollisuusalueista, ryhtyi uusien mahtavien sähkövoimalaitosten rakentamiseen, rakensi uusia metallinjalostus- ja koneenrakennuslaitoksia, kaivoksia ja muita laitoksia.

Yhdeksäs viisivuotissuunnitelma avaa Kazahstanille vieläkin parempia tulevaisuuden näkymiä. Teollisuushyödykkeiden tuotanto nousee puolitoistakertaiseksi. Karagandan metallitehtaan ja monien muiden teollisuuslaitosten rakennustyöt saatetaan päätökseen. Laajojen arojen poikki kulkee toinen suuri kanava Irtysh—Karaganda—Džezkazgan. Kaspianmeren niemimaan Magyšlakin rikkaat esiintymät tulevat antamaan yhä enemmän öljyä.

Nykyisin tasavallassa muokataan yli 34 miljoonaa hehtaaria peltoa ja piakkoin Kazahstan tulee vuosittain tuottamaan 22—24 miljoonaa tonnia viljaa. Laidunalueilla, joita on yli 180 miljoonaa hehtaaria, laidunnetaan 38 miljoonaa lammasta, useita miljoonia yksilöitä nautakarjaa ja lähes puolitoista miljoonaa hevosta ja kamelia.

Viime vuosien aikana vienti Kazahstanista on kasvanut lähes kaksinkertaiseksi. Tänään tasavalta lähettää tuotteitaan 70 maailman maahan, siinä luvussa myös Suomi, missä käytetään mm. kazahstanilaista kuparia, lyijyä, sorvikoneikkoja, muita metallintyöstökoneita ja teollisuustuotteita.

Ennen Lokakuun vallankumousta Kazahstanissa ei ollut yhtään korkeakoulua, mutta nykyisin siellä toimii tiedeakatemia, joka perustettiin vuonna 1946, 44 korkeakoulussa opiskelee 200.000 henkilöä, yli 216.000 nuorta saa opetusta 190 teknikumissa ja muissa keskiasteen erikoiskouluissa. Jokaista 10.000 asukasta kohden on 152 opiskelijaa.

Erottamattomana kulttuurielämän osana tasavallassa ovat sen 24 teatteria, 7.650 kirjastoa yli 65 miljoonine kirjoineen. Monet suomalaiset ovat tuttuja musiikkitaiteen kanssa, kuultuaan sitä omassa maassaan Kazahstanin kulttuuriviikolla vuonna 1971.

Gruusian Sosialistinen Neuvostotasavalta

Gruusia on eräs niistä Taka-Kaukasian tasavalloista, jotka sijaitsevat Kaukasian vuorijonon eteläpuolella. Se sijaitsee Mustan-

meren rannalla. Siihen kuuluu kaksi autonomista tasavaltaa: Abhazia ja Adžaria, sekä Etelä-Osetian autonominen alue. Noin 4.785.000 asukkaasta vuoden 1972 alussa 66,8 % oli gruusialaisia, 9,7 % armenialaisia, 9,5 % venäläisiä. Siellä asuu myös azerbaidžanilaisia, osseetteja, kreikkalaisia, abhazeja ym. Pääkaupungissa Tbilisissä on 920.000 asukasta.

Luonto on anteliaasti suonut Gruusialle paitsi kaunista subtrooppista kasvistoa, myös maan uumenien rikkauksia. Hedelmälliset pellot, puutarhat ja plantaašit antavat runsaasti hedelmiä, viinirypäleitä ja sitrushedelmiä. Mutta erikoisen maineikas Gruusia on teeviljelyksistään, joita alettiin kasvattaa neuvostovallan aikana. Tasavalta tuottaa 95 % Neuvostoliiton teestä. Siellä on myös korkea viinirypäleiden jalostusaste.

Tasavallan teollisuuspotentiaali on neuvostovallan aikana voimakkaasti kasvanut. Vuonna 1971 se tuotti 89 kertaa enemmän kuin ennen vallankumousta. Siellä on hyvin kehittynyt myös mangaaniteollisuus (mangaanivarastoiltaan Gruusia häviää ainoastaan Ukrainalle). Metallurginen teollisuus esittäytyy mm. Rustavin suurella tehtaalla, joka on ainoa Kaukasiassa oleva täydellinen kokonaisuus. Tehtaan perustuote on öljy- ja kaasuteollisuutta varten valmistettavat putket.

Gruusian koneenrakennus palvelee etupäässä Taka-Kaukasian talousaluetta toimittaen sinne viininviljelyyn ja jalostukseen, tee- ja säilyketeollisuuteen tarvittavia koneita, sekä erikoisia maatalouskoneita vuoristo-olosuhteisiin. Tbilisissä tuotetaan sähkövetureita, Kutaisissa kuorma-autoja.

Ulkomailla tunnetaan hyvin korkealuokkainen mangaani, ferroseos, vuoriteollisuuskoneet, erilaiset kankaat sekä eteeriset ja tungoöljyt.

Merkittävää edistystä neuvosto-Gruusia on saanut sivistys-, tiede- ja kulttuurialoilla. 10.000 asukasta kohden siellä on 189 opiskelijaa. Gruusialaiset laulut ja tanssit tunnetaan nykyisin monissa maailman maissa.

Armenian Sosialistinen Neuvostotasavalta

Armenia on alueellisesti kaikkein pienin Neuvostoliiton tasavalta. Se sijaitsee vuoristossa, korkealla merenpinnan yläpuolella. (9 kymmenesosaa alueesta on yli 1000 metrin korkeudessa). Vuoden 1972 alussa asukkaita oli 2,6 miljoonaa, niistä pääosa 88,6 % on armenialaisia. Siellä asuu myös azerbaidžanilaisia (5,9 %), venäläisiä (2,7 %), kurdeja (1,5 %) ym. Pääkaupungissa Jerevanissa asuu yli 800.000 henkeä.

Ennen neuvostovallan voittoa Armenia oli köyhää syrjäseutua. Maan riittämättömyys ja työttömyys aiheutti sen, että kymmeniä tuhansia armenialaisia joutui muuttamaan Eurooppaan, Aasiaan ja Amerikkaan.

Nykyisin Armenia on kukoistava alue korkeasti kehittyneine teollisuuksineen. Vain puolitoista päivää sen tuotantolaitokset tarvitsevat tuottaakseen yhtä paljon tuotteita, kuin ennen vallankumousta koko vuodessa. Uuden elämän rakennustyöhön osallistuu yli 100.000 entistä siirtolaista, jotka nyt ovat palanneet kotimaahansa.

Armenia kuuluu subtrooppiseen ilmasto- ja kasvistovyöhykkeeseen, kuitenkin sen alueet muuttuivat hedelmällisiksi vasta sen jälkeen, kun ihminen toi niille nestettä rakennettuja kanavia pitkin. Nyt ne antavat runsaita vehnäsatoja, maissia, tupakkaa, puuvillaa ja muita tuotteita.

Vuoret pitävät vielä sisällään suuria rikkauksia: kupari- ja rautamalmia, molybdeeniä ja rikkikiisua, alumiiniteollisuuden raaka-aineita, mangaania ja nefeliiniä. Tasavalta on rikas monivärisistä marmoreistaan ja tuhkakivestään, joka on kevyttä, vahvaa ja helppokäyttöistä raaka-ainetta rakennusteollisuuteen.

Kaivaakseen ja jalostaakseen maanalaisia rikkauksia tarvitaan paljon sähkövoimaa. Viime aikoihin asti sen peruslähteenä on ollut vesivoima ja ennen kaikkea Sevanin vuoristojärven vedet. Osa sen vedestä juoksee tunneleita ja kanavia pitkin Araratin laaksoon kastellen kuivia alueita. Razdan-joessa, joka virtaa järvestä, sijaitsee 6 voimalaitosta, joista kaksi sijaitsee maan alla olevissa rakennuksissa.

Noin puolet sähkövoimasta tuotetaan nykyisin lämpövoimaloissa. Tarkoituksena on rakentaa myös atomivoimala.

Eniten kehittynyttä on värimetallurgia, kemiallinen teollisuus ja eräät koneenrakennuksen alat. Työstökoneita, moottoreita ja muita teollisuustuotteita, joita tuotetaan Armeniassa, viedään maailman kymmeniin maihin.

Ennen sosialistista vallankumousta Armeniassa osasi lukea ja kirjoittaa vain 15 ihmistä sadasta. Nykyisin tasavalta on lukutaitoisten ihmisten maa. Siellä on 12 korkeakoulua ja 59 keskiasteen erikoiskoulua. Niissä opiskelee yhteensä 115.000 henkilöä.

Mittaamattoman arvokkaita ovat Matenadaranin muinaiset käsikirjoitukset. Niissä on 11.000 käsikirjoitusta, muinaisten matemaatikkojen, maantieteilijäin, filosofien ja muinaisten kreikkalaisten tiedemiesten töitä, joita on säilynyt vain armeniankielisinä käännöksinä.

Azerbaidžanin Sosialistinen Neuvostotasavalta

Azerbaidžan on kaikkein suurin Taka-Kaukasian tasavalloista, sen itäisessä osassa Kaspianmerelle ulottuen. Siihen kuuluu myös Nahitševanin autonominen tasavalta ja Vuoristo-Karabanin autonominen alue. 5,3 miljoonasta asukkaasta 73,8 % on azerbaidžanilaisia, 9,4 % armenialaisia. Tasavallan pääkaupunki Baku 1,3 miljoonine asukkaineen kuuluu Neuvostoliiton suurimpiin kaupunkeihin.

Apšeronin niemimaa tunnetaan lähes koko maailmassa puhtaan öljynsä ansiosta. Öljytornit, joita aluksi nousi Kuri-joen rannoille, ovat nousseet Suur-Kaukasuksen rinteille ja työntyneet jopa pitkälle merelle. Sadan kilometrin päässä rannikolta, keinotekoisilla saarilla ja monikilometrisillä siltarakennelmilla on omalaatuinen öljykaupunki, jossa on asuintalot kaikkine mukavuuksineen ja erilaisia palvelu- ja kulttuuritaloja.

Azerbaidžanin osuus Neuvostoliiton öljyn tuotosta on 20 miljoonaa tonnia. Tasavalta antaa lisäksi 5,5 miljoonaa kuutiometriä kaasua, tuottaa terästä, rautamalmia, mustia metalleja, sieltä saadaan 12 miljardia kilowattituntia sähköenergiaa, sementtiä, silkki-, villa- ja puuvillakankaita ja monia muita tuotteita.

Öljy ja kaasu ovat merkittävästi määrittäneet muiden teollisuudenhaarojen kehitystä, sen ansiosta on ennen kaikkea kehittynyt öljynjalostus- ja kemiallinen teollisuus sekä koneenrakennusteollisuus. Alunperin aputeollisuudeksi syntyneinä niistä on muodostunut vähin erin yleisvaltakunnallisen merkityksen omaavia itsenäisiä tuotantoaloja. Kemiallinen teollisuus tuottaa synteettistä kautsua, autonkumeja, keinokuitua ja muovituotteita. Tämän alan tärkeimpiä keskuksia ovat Baku ja Sumgait. Koneenrakennusteollisuus turvaa öljyteollisuuden tarpeet.

Tasavallassa on myös hedelmällisiä peltoalueita ja suuria vesivarantoja. Maatalouden perusalana on puuvillantuotanto, vaikkakin puuvillan viljelyksiä on vain 185—200.000 hehtaaria, toisin sanoen kuudesosa muokatusta maasta. Azerbaidžanissa on paljon tuottavaa maata, josta saadaan viljatuotteita ja teollisuuskasveja. Viljellään myös teetä, tupakkaa ja sitrushedelmiä.

Karjanhoidossa ovat etutilalla lampaat ja vuohet, joita on noin 4,5 miljoonaa. Nautakarjaa lasketaan olevan noin puolitoista miljoonaa päätä.

Ennen sosialistista vallankumousta Azerbaidžanissa ei ollut ainoatakaan korkeakoulua. Tasavallassa oli vain 12 azerbaidžanilaista insinööriä. Nykyisin 13 korkeakoulussa opiskelee 100.000 henkilöä. Siellä toimii myös 79 erikoisoppilaitosta. Azerbaidžanin tiedeakatemiasta on muodostunut suuri tieteellinen keskus. Monet tuhannet tiedemiehet työskentelevät nykyisin 140 tutkimuslaitoksessa.

Uzbekistanin Sosialistinen Neuvostotasavalta

Uzbekistan on väestöltään suurin ja samalla pisimmälle kehittynyt Keski-Aasian tasavalta Neuvostoliitossa. Siihen kuuluu myös Karakalpakian autonominen tasavalta, maata nimitetään valkean kullan maaksi, sillä Keski-Aasian sydämessä oleva tasavalta on muodostunut tärkeimmäksi puuvillan viljelyalueeksi Neuvostoliitossa. Vuonna 1970 Uzbekistanissa tuotettiin 4.668.000 tonnia puuvillaa, mikä merkitsi keskimääräiseksi hehtaarisadoksi 2.620 kg. Tasavallan osuus on 70 % Neuvostoliiton puuvillan tuotannosta ja 12,3 % maailman puuvillan tuotannosta.

Tärkeä osuus kuuluu kastelumaille. Tasavallassa on muodostettu suuria kukoistavia keidasseutuja — Ferganan, Taškentin, Nälkäaron ja Zerabšsanskin keitaat. Amudarjan vedet muodostavat alankoalueilla vielä muutamia keitaita. Puuvilla-, riisi- ja muiden kasvien viljelysten laajentaminen tapahtuu kastelujärjestelmän laajentamisen avulla, kaivamalla lisää suuria kanavia.

Eräs tärkeimmistä Uzbekistanin puuvillan viljelyksessä saamista voitoista on aiemmin hedelmättömien Nälkäarojen voittaminen viljelyksille. Kanavat, jotka kastelevat eilisiä kuolleita seutuja, saavat alkunsa Farhardsojen vesivoimalan keinojärveltä Syrdarjan varrelta. Autiomaasta on näin valloitettu satoja tuhansia hehtaareja maata. Niille on ilmaantunut puuvillaviljelyksiä, puutarhoja, viinirypäleviljelyksiä, sinne on kasvanut kymmeniä hyvinvoivia kyliä.

Ennen vallankumousta puuvilla kuljetettiin jalostamista varten Venäjän keskialueille. Nykyisin tasavaltaan on perustettu tehokas puuvillan puhdistus- ja jalostusteollisuus. Siellä myös tuotetaan nykyisin puuvillakankaita, alusvaatteita ja muita trikootuotteita, nahkakenkiä, säilykkeitä ja rypäleviinejä.

Maataloustuotteita jalostavan teollisuuden lisäksi Uzbekistanissa ovat kehittyneet myös sellaiset teollisuusalat, jotka perustuvat kaasun, öljyn, kupari- ja monimetallimalmien ja kullan tuotantoon.

Uzbekistanissa löydetyt suuret kaasuesiintymät ovat vaikuttaneet voimakkaasti myös talouden kehitykseen. Näin voitiin tyydyttää myös polttoainetarpeet. Kaasujohdot, joita pitkin kulkee yli 30 miljardia kuutiometriä kaasua vuodessa, on johdettu myös Kirgisiaan, Kazahstaniin ja Uralille. Uzbekistanilaisesta Gazlin

ja muista Keski-Aasian suurista kaasuesiintymistä lähtee maailman suurin kaasujohto Keski-Aasia—Keskusta.

Värimetallurgia kehittyy nopeasti. Äskettäin rakennettiin kupari- ja sinkkitehtaat tärkeimpään tämän alueen keskukseen Almalykeen. Myös kullan tuotannolla on yleisvaltakunnallinen merkitys. Koneenrakennus varustaa kevyttä teollisuutta laitteilla sekä tuottaa myös jonkin verran koneita raskaaseen teollisuuteen. Tuotetaan traktoreita, puuvillankorjuukoneita, ja kehruukoneita.

Uzbekistanissa, jossa asuu 12,5 miljoonaa ihmistä on uzbekkeja 64,7 %, venäläisiä 12,5 %, tataareja 4,8 %, kazaheja 4,6 %, tadžikkeja 3,8 %, karakalpakkeja 1,9 % ym. kansallisuuksia. Tasavallan pääkaupunki on Taškent, jossa nykyisin asuu lähes 1,5 miljoonaa asukasta. Se rakennettiin vuoden 1966 maanjäristyksen jälkeen lähes kokonaisuudessaan uudelleen entistäkin kauniimmaksi.

Neuvosto-Uzbekistanin kansa on tehnyt valtavan hyppäyksen kulttuurikehityksessään. Maasta, jossa ennen vallankumousta ei ollut ainoatakaan korkeakoulua, on nyt muodostunut eräs kaikkein "sivistyneimmistä". Siellä on nykyisin 186 tieteellistä tutkimuslaitosta. Tieteellisten työntekijöiden lukumäärässä — yli 25.000 — Uzbekistan on neljännellä sijalla Neuvostoliitossa Venäjän Federaation, Ukrainan ja Kazahstanin jälkeen. Yksin Uzbekistanin tiedeakatemiassa työskentelee yli 130 tieteen tohtoria ja lähes 1.200 kandidaattia. 38 korkeakoulussa opiskelee 233.000 nuorta ja yli 165 keskiasteen erikoiskoulussa 165.000 opiskelijaa. Jokaista 10.000 asukasta kohden on 189 opiskelijaa, mikä on huomattavisti enemmän kuin esimerkiksi Englannissa, Saksan liittotasavallassa tai Italiassa.

Turkmenian Sosialistinen Neuvostotasavalta

Turkmenia on alueellisesti suurin keskiaasialaisista tasavalloista ja samalla kaikkein aurinkoisin Neuvostoliitossa. Se sijaitsee samalla leveysasteella Pohjois-Afrikan kanssa, sen eteläisin piste, Kuška, on lähempänä päiväntasaajaa kuin Algeria. Auringon määrässä se on tasoissa Egyptin ja Kalifornian kanssa.

Tasavallan pinta-ala on lähes 1,5 miljoonaa neliökilometriä. Sen 2,3 miljoonasta asukkaasta turkmeenit muodostavat 65,6 %, venäläiset 14,5 %, uzbekit 8,3 %, kazahit 3,2 %. Maan pääkaupungissa Ašhabadissa oli vuoden 1972 alussa 266.000 asukasta.

Keski-Aasian eräs suurimmista autiomaista — Karakumin autiomaa — muodostaa neljä viidesosaa tasavallan pinta-alasta. Turkmenia kärsii myös veden puutteesta. Viljelyksiin voidaan käyttää vain noin sadasosa maan pinta-alasta. Kastelujärjestelmien asiantuntijat ovat kuitenkin esittäneet rohkean ajatuksen — kostuttaa vesirikkaan Amudarjan avulla uusia keitaita ja siten kastella autiomaata. Vuonna 1954 Amudarjalta Kerkin läheisyydestä aloitettiin maapallon suurimman kastelukanavan, Karakumin kanavan rakennustyöt. Sitä on jo rakennettu yli 800 kilometriä, ja Amudarjan vesi virtaa Ašhabadiin. Mutta kanavan rakennustyö jatkuu. Kun se tulee saavuttamaan Krasnovodskin, Kaspianmeren rannalla, kanavan pituus tulee olemaan yli 1.400 kilometriä. Kanava mahdollistaa satojen tuhansien hehtaarien autiomaan kastelun.

Keinokasteluilla Turkmenian viljelyksillä kasvatettaan kaikkein arvokkainta puuvillaa. Tämän tärkeän kasvin, jonka satoisuus on täällä suurin maailmassa, viljelylle on varattu tasavallan kylvöpinta-alasta puolet. Myös silkinviljely on laajaa. Karjanhoito, etupäässä lammastalous on tärkeällä sijalla tasavallan taloudessa. Lampaiden lukumäärä nousee 4,5 miljoonaan. Maailma tuntee hyvin karakul-lampaiden pitkän villan ja turkikset, nämä lampaat elävät juuri Karakumin autiomailla.

Tasavallasta on löydetty suuria raaka-ainevaroja. Öljy- ja kaasuesiintymille on perustettu öljynjalostus- ja kemiallista teollisuutta. Turkmenia tuottaa yli 14 miljoonaa tonnia öljyä ja yli 13 miljardia kuutiometriä kaasua vuodessa. Tasavallan eri alueilla kaivetaan rikkiä, fosforiittia ja glaubersuolaa. Ne palvelevat kehittyvän kemiallisen teollisuuden raaka-aineina. Neuvostovallan vuosina tasavalta on viisikymmenkertaisesti lisännyt teollisuustuotantoaan.

Ennen vallankumousta köyhältä ja jälkeenjääneeltä seudulta ei puuttunut ainoastaan korkeakouluja, ei ollut myöskään ainuttakaan keskikoulua. Turkmenian kielellä ei julkaistu ainuttakaan kirjaa tai lehteä. Nykyisin Turkmeniassa on 58 tieteellistä tutkimuslaitosta, 5 korkeakoulua, 29 keskiasteen erikoisoppilaitosta, joissa on yli 58.000 opiskelijaa. Jokaista 10.000 asukasta kohden on 131 opiskelijaa. Vuonna 1970 tasavallassa julkaistiin 463 kirjaa yhteiseltä painomäärältään 4,7 miljoonaa kpl, niistä 308 kirjaa (painosmäärältään yhteensä 3,8 miljoonaa kappaletta) turkmeniankielisenä.

Kirgisian Sosialistinen Neuvostotasavalta

Kirgisia on vuoristomaa, joka sijaitsee valtavien vuorijonojen Tjan-Šanin ja Pamirin liittymäkohdassa. Yli kolmasosa alueesta on yli 3000 metriä merenpinnan yläpuolella. Tasavallan laitaalueilla sijaitsevat eniten asutetut seudut.

Kirgisian väestö on ylittänyt 3 miljoonan rajan. Siitä noin 43,8 % muodostavat kirgiisit, seuraavina ovat venäläiset 29,2 %, uzbekit 11,3 % ja ukrainalaiset 4,1 %. Tasavallan pääkaupungissa Frunzessa oli vuoden 1972 alussa 453.000 asukasta.

Ennen vallankumousta kirgiisit olivat paimentolaisia asustaen vuorien juurilla ja laaksoissa sijaitsevissa ahtaissa jurtissaan. Vain 1—2 sadasta ihmisestä osasi lukea. Kirgiiseillä ei ollut omaa kirjakieltä puhumattakaan mistään korkeakouluista.

Neuvostovalta auttoi heitä pystyttämään vakinaiset asuinpaikat, perustamaan kirjakielen, harjoittamaan maanviljelystä, jota siihen asti siellä harjoittivat vain venäläiset ja ukrainalaiset siirtolaiset, sekä kehittämään omaa teollisuutta.

Maatalouden tärkein ala on vuoriniityillä harjoitettava karjanhoito. Kirgisia on erikoistunut hienovillaisten ja puolihienovillaisten lampaiden hoitoon, nautakarjan kasvattamiseen ja hevosten hoitoon. Vuoristolaitumet, jotka muodostavat tasavallan alueesta lähes puolet, sijaitsevat eri korkeuksissa, mikä helpottaa niiden sesonkimaista käyttöä.

Kirgisia tuottaa myös vehnää, kauraa, sokerijuurikasta, puuvillaa ja unikonsiemeniä lääketeollisuuteen. Viininviljelys ja puutarhanhoito sekä silkinviljelys ovat myös kehittyneitä. Kirgisiassa on meneillään laajamittainen kastelujärjestelmien käyttöönotto.

Teollisuuden tärkeimpiin aloihin kuuluu värimetallurgia. Kirgisia on Neuvostoliitossa ensimmäisellä sijalla elohopean ja antimonimalmien tuotannossa. Siellä kaivetaan myös kivihiiltä sekä pumpataan öljyä ja kaasua. Koneenrakennusteollisuus palvelee ennen kaikkea maatalouden tarpeita, elintarviketeollisuuteen ja voimatalouteen tuotetaan myös koneita.

Kirgisian joet sisältävät paljon voimaa. Vesivoimalat kehittävät 3,6 miljardia kilowattituntia sähköenergiaa vuodessa, sekä samalla toimivat peltojen kastelulähteinä. Naryn-jokeen rakennetaan parhaillaan Keski-Aasian suurinta vesivoimalaa, Toktogulskin voimalaa.

Kirgisian kansa on noussut nykyaikaisen kulttuurin tasolle. Tasavallan 9 korkeakoulussa ja 36 erikoisoppilaitoksessa opiskelee 90.000 henkilöä. Kun ennen vallankumousta ei ollut ainuttakaan opiskelijaa, niin nykyisin heitä on 161 jokaista 10.000 asukasta kohti. Vuonna 1970 tasavallassa julkaistiin yli 5 miljoonaa kappaletta kirjoja, niistä 3,3 miljoonaa oli kirgiisien äidinkielellä.

Tadžikistanin Sosialistinen Neuvostotasavalta

Myös Tadžikistan on vuoristomaa. Se sijaitsee Keski-Aasian vuorisessa kaakkoisosassa. Tasavallan alueella sijaitsee "maailman

katto" — Pamir-vuoristo. Tasavallassa asuu 3 miljoonaa henkeä, joista tadžikkeja 56,2 %, uzbekkeja 23 %, venäläisiä 11,9 %. Pääkaupungissa Dušanbessa oli vuoden 1972 alussa 400.000 asukasta.

Luonto on anteliaasti varustanut Tadžikistanin vesivaroilla. Vesivoiman määrässä tasavalta on toisella sijalla Itä-Siperian jälkeen ja energian määrässä pinta-alaan sillä ei ole vertaistaan maailmassa.

Tadžikistan kehittää jo nyt yli 3 miljardia kilowattituntia sähköenergiaa. Kuitenkin lähivuosina tämä luku tulee vaikuttamaan mitättömältä. Bah-joelle, joka on kaikkein mahtavin tasavallan 530 joesta, rakennetaan täydellä vauhdilla Nurekin voimalaa, jonka teho tulee olemaan 2,7 miljoonaa kilowattia. Täältä sähkövoimaa tullaan jakamaan kaikkiin Keski-Aasian tasavaltoihin. Jokeen nousee sata metriä korkea pato, jonka ansiosta Pamirin vuorijonoille muodostuu keinojärvi, johon tulee 10 miljardia kuutiometriä vettä. Mahtava keinojärvi voi kastella Tadžikistanissa ja Uzbekistanissa useita miljoonia hehtaareita maata. Myös muita vesivoimaloita tullaan rakentamaan.

Tadžikit ovat jo vuosisatoja harjoittaneet maanviljelystä ja karjanhoitoa. Neuvostovallan aikana tasavallassa on rakennettu suuria kastelujärjestelmiä. Vaikka viljatuotteilla on noin puolet peltopinta-alasta, niin tärkein merkitys maataloudessa on siitä huolimatta teollisuuskasveilla, erikoisesti puuvillalla, jonka tuotannossa Tadžikistan on kolmannella sijalla Uzbekistanin ja Turkmenian jälkeen ja satoisuudessa ensimmäisellä sijalla Neuvostoliitossa. Puuvillanviljelyn lisäksi ovat silkkiviljelys, karjanhoito, viininviljelys, puutarhanhoito ja näiden jalostusteollisuus hyvin kehittyneitä.

Tasavallan uumenet ovat rikkaat tärkeistä hyötykaivannaisistaan. Jo nyt on löydetty öljyä ja kivihiiltä, kaasua ja lyijyä, sinkkiä ja volframia, kultaa ja hopeaa, vuorikristallia ja rakennusmineraaleja. Muiden neuvostotasavaltojen veljellisen avun turvin tadžikit ovat perustaneet nykyaikaisen teollisuuden, rakentaneet ja varustaneet suuria kaivoksia ja metallinrikastamoita sekä -jalostamoita, koneenrakennusteollisuutta, sähköteknistä teollisuutta. Suuria tulevaisuuden näkymiä on värimetallurgialla ja kemianteollisuudella.

Ennen vallankumousta Tadžikistan oli lähes täydellisesti lukutaidottomien asukkaiden seutua. Nykyisin sadat tuhannet nuoret saavat koulutusta peruskouluissa, 80.000 opiskelijaa 7 korkeakoulussa ja 36 keskiasteen oppilaitoksessa. Tasavallassa on 55 tie-

teellistä tutkimuslaitosta. Vuonna 1970 julkaistiin 5,6 miljoonaa kirjaa, joista lähes kolme neljäsosaa tadžikkien kielellä.

Voidaanko neuvostovaltojen välisiä rajoja muuttaa ja miten se tapahtuu?

Tämä kysymys kiinnosti myös toimittajia, jotka seurasivat USA:n presidentti R. Nixonia hänen vieraillessaan Neuvostoliitossa. Kysymykseen vastasi Jadgar Nasriddinova, uzbekistanilaisen työläisen tytär, joka 39-vuotiaana tuli oman tasavaltansa Korkeimman neuvoston puheenjohtajaksi, ja johtaa nyt toista tasa-arvoisista edustuskamareista Neuvostoliitossa — Kansallisuuksien Neuvostoa.

Vastaus otetaan tähän lehdistötilaisuuden pöytäkirjoista.

— Kirgisian ja Uzbekistanin sosialististen tasavaltojen alueilla rakennetaan Andižanskojen keinojärveä, jonka tilavuus tulee olemaan lähes kaksi miljardia kuutiometriä. Tämän alle tulee jäämään osia Kirgisiasta. Sen vuoksi sille annetaan maata Uzbekistanin tasavallan Andižanskojen alueelta. Peittyvällä alueella on suuria hedelmällisiä plantaaseja. Menettäessään ne paikalliset puuvillanviljelijät tosiasiassa menettävät myös työnsä ja toimeentulonsa. Naapurissa oleva neuvostotasavalta ehdotti pyyteettömästi: ottakaa meidän alueeltamme muutamia satoja hehtaareita laaksoa. Näin ollen raja-alueiden kirgiisiperheet voitiin pelastaa välttämättömyydeltä muuttaa totutuilta alueiltaan.

Huomattavasti suuremman lahjoituksen — 300.000 hehtaaria — lahjoitti hieman yli kymmenen vuotta sitten Uzbekistanille sen naapuri Kazahstan. Tätä aluetta vielä joitakin aikoja sitten nimitettiin Nälkäaroksi sen kuivuuden vuoksi. Se oli lähellä Taškentia, Uzbekistanin neuvostotasavallan pääkaupunkia (noin 100 km sieltä); ja suuret Uzbekistanin kastelujärjestelmät ulottuvat sen laidoille.

Kastellut Nälkäarot tulivat Syrdarjan alueen osaksi ja antoivat vuonna 1971 puoli miljoonaa tonnia puuvillaa, 1/10 tasavallan puuvillasadosta.

Paikalliset rajamuutokset naapurivaltojen välillä — kertoo Jadgar Nasriddinova — johtuvat siitä, että valtiolle kuuluva maa palvelisi koko neuvostokansaa.

Keski-Aasian tasavaltojen rajat, jotka on merkitty kartalle lähes 50 vuotta sitten, olivat osittain ehdollisia jakaen autiomaita suorina linjoina. Nykyisin rajaseudut ovat asuttuja, niille on rakennettu kyliä, asutuksia ja tehtaita. Eräälle tällaiselle tehtaalle Uzbekistanissa tuli aika, jolloin sen oli laajennuttava. Kaikkein edullisimman luonnoksen mukaan tehtaan piti laajentua Tadžikistanin alueelle. Toinen syyskuussa Korkeimmassa Neuvostossa tehdyistä päätöksistä vahvistikin juuri tämän Tadžikistanin tasavallan vapaaehtoisen 114 hehtaarin lahjoituksen tehtaalle.

Kartasta voidaan huomata, että Uzbekistanissa Angrenin ja Tšustin kaupunkien välillä on tavanomaisen violetin keskellä vihreä saareke. Se kuuluu Tadžikistanille. Kirgisian alueella on muutamia violettisia täpliä, ne ovat alueita, joissa uzbekit ovat asuneet jo ammoisista ajoista. Kun vuonna 1925 määriteltiin paikallisten tasavaltojen ja alueiden rajoja, oli siirryttävä tällaisten saarekkeiden perustamiseen. Paimentolaiset, jotka olivat asuneet siellä jo pitkään, eivät halunneet muuttaa pois.

He eivät olleet mitenkään syrjittyjä ympäristössä asuvien ja toisella kielellä puhuvien taholta: heillä on samat oikeudet työhön ja opiskeluun ym. kuin muillakin. Vain alueellisesti, ts. moraalisesti "saarelais"-uzbekit eivät irtaudu omasta tasavallastaan, vaan osallistuvat sen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen elämään.

Soh-joen Kirgisian puoleisella rannalla on viittoja uzbekkien kielellä osoittamassa pieniä, alle puolen hehtaarin alueita. Ne ovat vanhoja hautausmaita. Kartalle ne on merkitty Uzbekistanin alueeseen kuuluviksi. Haudattujen jälkeläiset asuvat rajajoen toisella rannalla. Ottaen huomioon, että uzbekkilaiset kunnioittavat suuresti esi-isiään, neuvostovalta on tarkoituksella merkinnyt nämä alueet kansalliseksi omaisuudeksi, vaikka ne ovatkin toisen tasavallan alueella.

Rajojen tarkistus merkitsee aina niiden toivomusten huomioon ottamista, jotka asuttavat siirtyviä alueita. Heinäkuussa 1971 Kazahstanin eteläosissa rakennettiin valtava kuuden miljardin kuutiometrin keinojärvi Tšardarinskoje. Ympäröivä Nälkäaro, joka aiemmin oli lahjoitettu Uzbekistanille ja kaipasi kipeästi työvoimaa, oli asutettu kazaheilla. Lapset kasvoivat. He ja vanhemmat haluavat, että kouluissa opetettaisiin heidän äidinkielellään. Mutta Uzbekistanissa ei riitä opettajia, jotka vapaasti puhuisivat kazahiaa. Kysymys ratkaistiin siten, että osa entisistä kazahstanilaisista alueista vuonna 1971 jälleen siirrettiin Kazahstaniin.

Rajojen muutosta koskeva laki vahvistettiin SNTL:n korkeimman Neuvoston istunnossa syyskuussa 1972. Aloite tuli kuitenkin tasavalloilta. Ne olivat jo lähes vuotta aikaisemmin sopineet muutoksista molemminpuoliseksi tyydytykseksi.

VALTIOVALLAN ELIMET

Kenelle kuuluu valta maassa?

Valta kuuluu Neuvostoliitossa kaupungin ja maaseudun työtätekevälle väestölle — työläisille, kolhoosilaisille ja älymystölle. Valtiovallan elimiä ovat työtätekevien edustajain neuvostot.

Neuvostot ovat valinnallisia elimiä. Neuvostoliiton korkeimpaan neuvostoon, viidentoista liittotasavallan ja kahdenkymmenen autonomisen tasavallan korkeimpiin neuvostoihin, aluepiirien, alueiden, kansallisten piirikuntien, piirien, kaupunkien, kylien ja taajamien neuvostoihin valitaan runsaat 2 miljoonaa edustajaa.

Mitkä ovat Neuvostoliiton korkeimman neuvoston valtuudet?

Korkein neuvosto on valtiovallan ylin elin, joka laatii ja hyväksyy kaikki lait. Perustuslain 14. §:n mukaan korkeimman neuvoston toimivaltaan kuuluu:

— Neuvostoliiton edustus kansainvälisessä kanssakäymisessä, NL:n ja muiden valtioiden välisten sopimusten solmiminen, ratifiointi ja purkaminen, yleisen järjestyksen säätäminen liittotasavaltojen kanssakäymisissä ulkovaltojen kanssa;
— sodan ja rauhan kysymykset;
— uusien tasavaltojen hyväksyminen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liittoon;
— Neuvostoliiton perustuslain täytäntöönpanon valvonta ja huolenpito liittotasavaltojen perustuslakien yhdenmukaisuudesta Neuvostoliiton perustuslain kanssa;
— liittotasavaltojen välisten rajamuutosten vahvistaminen;
— vastaperustettujen autonomisten tasavaltojen ja autonomisten alueiden vahvistaminen liittotasavaltojen kokoonpanossa;
— Neuvostoliiton puolustuksen järjestäminen ja maan kaikkien asevoimien johto;

— valtion monopoliin perustuva ulkomaankauppa;
— valtion turvallisuudesta huolehtiminen;
— kansantaloussuunnitelmien laatiminen;
— valtion budjetin vahvistaminen ja sen noudattamista koskevan selvityksen antaminen, verojen ja tulojen määrääminen;
— pankki-, teollisuus-, maatalous- ja liikelaitosten samoin kuin valtakunnallista merkitystä omaavien yritysten hoito;
— valtakunnallisen liikenteen ja tietoliikenteen hoito;
— raha- ja luottojärjestelmän johto;
— valtion vakuutuslaitoksen hoito;
— lainoista päättäminen ja lainojen myöntäminen;
— maankäyttöperusteiden, samoin kuin maaperärikkauksien, metsien ja vesien käyttöperusteiden säätäminen;
— kansanvalistus- ja terveydenhoitotyön perusteiden määrääminen;
— kansantalouden yhtenäisen tilasto- ja kirjanpitojärjestelmän säätäminen;
— työlainsäädännön perusteiden, oikeuslaitosta ja oikeudenkäyntijärjestystä koskevien lakien, avioliitto- ja perhelakien, siviili- ja rikosoikeuden sekä työojennuslainsäädännön perusteiden laatiminen;
— Neuvostoliiton kansalaisuutta ja ulkomaalaisten oikeuksia koskevat lait;
— valtakunnallisten armahdusasiakirjojen julkistaminen.

Kertokaa Neuvostoliiton vaalijärjestelmästä

Neuvostoliitossa on yleinen vaalioikeus ilman minkäänlaisia äänioikeusperusteiden rajoituksia. Äänioikeutettuja ovat kaikki 18 vuotta täyttäneet kansalaiset rotuun, kansallisuuteen, sukupuoleen, uskontoon, sivistykseen, asuinpaikan vakinaisuuteen, varallisuuteen tai aikaisempaan toimintaan katsomatta. Vajaamieliset ja vapausrangaistusta kärsivät henkilöt eivät voi osallistua vaaleihin.

Paikallisiin neuvostoihin voi tulla valituksi jokainen 18 vuotta täyttänyt kansalainen; autonomisten ja liittotasavaltojen korkeimpien neuvostojen edustajakelpoisuusikäraja on 21 vuotta ja Neuvostoliiton korkeimman neuvoston edustajien 23 vuotta.

Neuvostoliitossa on yhtäläinen äänioikeus: kaikilla äänioikeutetuilla on yksi ääni. Kaikkien edustuslaitosten ehdokkaat valitaan äänimäärältään samansuuruisista vaalipiireistä.

Kaikkien kansanedustuslaitosten — paikallisista neuvostoista valtakunnan korkeimpaan neuvostoon — vaalit tapahtuvat salaisella äänestyksellä, äänestäjän itse täyttäessä vaalilipun.

Miten valitaan Neuvostoliiton korkein neuvosto?

Neuvostoliiton korkein neuvosto valitaan 4 vuodeksi. Koska korkein neuvosto edustaa sekä työtätekevän väestön yhteisiä etuja että eri kansallisuuksien etuja, se toimii kaksikamarisen kansanedustuslaitoksen periaatteiden mukaan. Toinen sen kamareista — liittoneuvosto — edustaa koko työtätekevän väestön yhteisiä etuja. Toinen kamari — kansallisuuksien neuvosto edustaa Neuvostoliitossa asuvien kansojen kansallisia etuja.

Liittoneuvostoon valitaan yksi edustaja kutakin 300.000 asukasta kohti koko Neuvostoliiton alueelta kansallisesta jaollisuudesta riippumatta. Sen sijaan kansallisuuksien neuvostossa on edustusjärjestys toisenlainen: jokaisesta liittotasavallasta (olipa se yli 131 miljoonan asukkaan Venäjän FNT tai 1,4 miljoonan asukkaan Eesti) valitaan 32 edustajaa, autonomisesta tasavallasta 11 edustajaa, autonomiselta alueelta 5 ja kustakin kansallisesta piiristä 1 edustaja.

Edustusnormin mukaisesti muodostetaan vaalipiirit, jotka vuorostaan jaetaan äänestysalueisiin. Vaalien toimeenpanoa varten muodostetaan vaalilautakunnat, joiden jäseniksi valitaan työpaikkojen, puolue- ja kansalaisjärjestöjen edustajia.

Ehdokkaiden nimeäminen tapahtuu teollisuus- ja maatalousyritysten ja virastojen työntekijäin sekä kansalaisjärjestöjen vaalikokouksissa.

Edustajaehdokkaiksi asetetaan arvovaltaisimmat, moraalisten ja työansioittensa vuoksi arvostetuimmat kansalaiset.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston vaaleihin osanotto on yleensä vilkas. Esimerkiksi vuoden 1970 vaaleihin osallistui 153.172.213 valitsijaa eli 99,96 % äänioikeutetuista. Kaikkiaan valittiin 1.517 edustajaa. Liittoneuvoston edustajaehdokkaita äänesti 99,74 % ja kansallisuuksien neuvoston edustajaehdokkaita 99,79 % vaaleihin osallistuneista äänestäjistä.

Kuka on vaalikelpoinen NL:n korkeimpaan neuvostoon?

Kuka hyvänsä 23 vuotta täyttänyt Neuvostoliiton kansalainen sukupuoleen, kansallisuuteen, yhteiskunnalliseen alkuperään, ammattiin tai toimeen katsomatta.

Miksi kussakin vaalipiirissä on vain yksi ehdokas?

Neuvostoliitto on kansan oma valtio, jonka yhteiskuntaluokilla — työläisillä, talonpojilla ja älymystöllä on yksi yhteinen päämäärä — kommunistisen yhteiskunnan rakentaminen. Maassa ei

ole kilpailevia yhteiskunnallisia voimia eikä poliittisia puolueita, jotka yrittäisivät päästä valta-asemaan hallintoelimissä. Neuvostoliitossa on vain yksi poliittinen puolue, joka liittää yhteen työläiset, talonpojat ja henkisen työn tekijät ja joka toimii koko kansan tarpeiden tyydyttämiseksi ja huolten poistamiseksi. Vaaleihin se osallistuu kommunistien ja puolueeseen kuulumattomien yhteisenä vaaliliittona. Siksi edustajaehdokkaat ovat koko kansan ehdokkaita. Koska kaikilla ehdokkailla on sama poliittinen ohjelma, ei ole tarpeen asettaa useita ehdokkaita yhdestä vaalipiiristä ja siten keinotekoisesti "hajottaa" valitsijoiden ääniä.

Ehdokasasettelu tapahtuu mitä laajimmalla demokraattisella pohjalla: työntekijäkollektiivien ja kansalaisjärjestöjen joukkokokouksissa. Näissä kokouksissa taataan jokaisen ehdokkuuden asiallinen käsittely. Ehdokkaaksi pääsee se, joka saa voimakkaimman tuen kokouksen osanottajilta. Samoissa kokouksissa valitaan edustajat piirien vaalineuvottelukuntiin. He käsittelevät kaikki esitetyt ehdokkaat, joista valitsevat ansiokkaimmat ja tämä asetetaan ehdokkaaksi kommunistien ja puolueeseen kuulumattomien vaaliliiton nimissä. Tällainen ehdokas nauttii kyseisen vaalipiirin kaikkien työpaikkakollektiivien ja järjestöjen kannatusta.

Jokaisella valitsijalla on oikeus sanoa viimeinen sana ehdokkaasta. Jos valitsijoiden mielestä edustajaehdokas ei ole heidän luottamuksensa arvoinen, he äänestävät hänen valitsemistaan vastaan. Esimerkiksi vuoden 1971 vaaleissa, jolloin valittavina olivat paikallisten neuvostojen edustajat, kävi 95:ssä runsaasta 2 miljoonasta vaalipiiristä niin, etteivät edustajaehdokkaat saaneet ehdotonta äänten enemmistöä, joten he eivät tulleet valituiksi. Tällaisissa tapauksissa suoritetaan asianomaisissa vaalipiireissä uudet vaalit.

Millainen on Neuvostoliiton korkeimman neuvoston, autonomisten- ja liittotasavaltojen korkeimpien neuvostojen sekä paikallisten neuvostojen kokoonpano?

Korkeimman neuvoston kahdeksanteen kokoonpanoon valittiin kesäkuussa 1970 1.517 edustajaa. Näistä:

— miehiä	1.054
— naisia	463
— ensi kerran korkeimpaan neuvostoon valittuja	846
— NL:n kommunistisen puolueen jäseniä ja jäsenehdokkaita	1.096
— puolueeseen kuulumattomia	421

— työläisiä ja kolhoosilaisia 763
— insinöörejä, teknikoita, maatalousalan asiantuntijoita, lääkäreitä, opettajia, tiedemiehiä, kirjailijoita, näyttelijöitä, yritysten johtajia, puolue-, ammattiyhdistys- ja hallintoelimien työntekijöitä ym. 754

Liittoneuvostossa on edustettuna 39 kansallisuutta, kansallisuuksien neuvostossa 59. Kansallisuuksien neuvoston puheenjohtajaksi valittiin Uzbekistanin SNT:n edustaja Jadgar Nasriddinova. Hän on NL:n korkeimman neuvoston historian ensimmäinen naispuolinen edustajakamarin puheenjohtaja.

Kesäkuussa 1971 pidetyissä vaaleissa valittiin viidentoista liittotasavallan korkeimpiin neuvostoihin kaikkiaan 5.879 edustajaa, näistä 3.834 miestä, 2.045 naista, 3.974 NKP:n jäsentä tai jäsenehdokasta, 1.905 puolueeseen kuulumatonta, 1.742 työläistä ja 1.221 kolhoosilaista. Alle 30-vuotiaita edustajia on 1.012.

Kahdenkymmenen autonomisen tasavallan korkeimpiin hallintoelimiin valittiin kesäkuussa 1971 2.994 edustajaa, näistä miehiä 1.857, naisia 1.137, työläisiä 945 ja kolhoosilaisia 489. NKP:n jäseniä tai jäsenehdokkaita on 1.902 edustajaa, puolueeseen kuulumattomia 1.092. Alle 30-vuotiaita edustajia on 554.

Paikallisten neuvostojen vaalit suoritetaan kerran kahdessa vuodessa. Kesäkuussa 1971 valittiin paikallisiin neuvostoihin 2.165.037 edustajaa (vuonna 1969 oli 2.071.333 edustajaa). Naisten osuus neuvostojen kokoonpanossa on 45,8 %. 44,5 % neuvostojen jäsenmäärästä on NKP:n jäseniä tai jäsenehdokkaita, kun taas 55,5 % on puolueeseen kuulumattomia. Neuvostojen jäsenistä työläisiä oli 790.340 ja kolhoosilaisia 623.405. Yli 557.000 neuvostojen edustajista oli alle 30-vuotiaita.

Mitkä ovat edustajan oikeudet ja velvollisuudet?

Syyskuussa 1972 hyväksyttiin laki kansanedustajan asemasta. Tämä laki sisältää kaikkien neuvostojen — kyläneuvostosta korkeimpaan neuvostoon — edustajien oikeudellista asemaa sekä heidän toimintansa yleisiä periaatteita koskevat määräykset.

Tämän lain mukaan edustajalla on oikeus valita ja tulla valituksi mihin hyvänsä elimeen tai valiokuntaan siinä neuvostossa, jonka jäsen hän on. Hänellä on oikeus esittää asioita neuvoston käsiteltäväksi; tehdä ehdotuksia asioiden käsittelyjärjestykseen; tehdä ehdotuksia ja huomautuksia neuvoston muodostamien elinten kokoonpanoon ja virkanimitysten henkilövalintoihin; esittää kyselyjä neuvoston alaisille viranhaltijoille ja muille neuvoston vastuunalaisille työntekijöille; ehdottaa, että neuvostossa kuultaisiin minkä tahansa neuvoston alaisen tai sille tilivelvollisen elimen tai viranhaltijan lausunto tai tiedonanto.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston sekä liittotasavaltojen ja autonomisten tasavaltojen korkeimpien neuvostojen jäsenillä on lakialoiteoikeus siinä neuvostossa, jonka jäsen hän on. Edustajalla on oikeus esittää kysely sen neuvoston valitsemalle hallitukselle, jonka jäsen hän on. Tämä kyselyoikeus koskee myös yksityiselle ministerille tai muille asianomaisen neuvoston alaisen hallintoelinten esimiehille esitettäviä kyselyjä. Liitto- tai autonomisen tasavallan korkeimman neuvoston jäsen voi esittää kyselyn kyseisen tasavallan toimivaltaan kuuluvissa asioissa yritysten, järjestöjen sekä kyseisen tasavallan alueella sijaitsevien valtakunnallisten virastojen johtajille. Paikallisneuvostojen jäsenillä on kyselyoikeus oman toimivaltansa puitteissa.

Vastaukset kyselyihin on annettava muutaman päivän sisällä.

Uusi laki velvoittaa edustajan pitämään yllä yhteyttä niihin työtätekevien kollektiiveihin, jotka ovat hänet asettaneet ehdokkaaksi, sekä hänen vaalipiirissään sijaitseviin valtion laitoksiin ja kansalaisjärjestöihin. Edustajan on pyrittävä toteuttamaan valitsijainsa evästykset kansan aloitteellisuuden ilmauksina.

Uudessa laissa korostetaan, että Neuvostoliiton kansanedustaja ei voi olla ammattiparlamentaarikko, vaan hän yhdistää oman tuotannollisen tai virkatyönsä edustajan kunniavelvollisuuksien täyttämiseen.

Edustajalla on lain mukaan velvollisuus valtiovallan edustajana, havaitessaan kansalaisten oikeuksia loukattavan tai lakia muuten rikottavan, vaatia näiden rikkomusten lopettamista ja tarpeen vaatiessa esittää tällainen vaatimus asianomaisille elimille tai viranomaisille. Viranomaisten on edustajan vaatimuksesta viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin rikkomusten lopettamiseksi ja tarpeen vaatiessa syyllisten vastuuseen saattamiseksi.

Neuvostoliiton ja liittotasavaltojen perustuslakien mukaisesti uusi laki kansanedustajan asemasta edellyttää edustajan säännöllistä selostusvelvollisuutta valitsijoilleen. Edustajan aktiivisen toiminnan turvaamiseksi laki velvoittaa valtion ja yhteiskunnalliset elimet sekä viranomaiset järjestämään välttämättömät edellytykset selostus- ja tapaamistilaisuuksien pitämiselle valitsijoiden kanssa, viipymättä käsittelemään edustajien pyynnöt. Huomattavan osan informaatiostaan edustajat saavat osallistumalla alempien neuvostojen työhön sekä vaalipiirissä pidettäviin työtätekevien kokouksiin. Uusi laki vahvistaa tämän käytännön ja oikeuttaa edustajat osallistumaan alempien neuvostojen istuntoihin puheoikeudella.

Uusi laki vahvistaa myös viime vuosina syntyneet edustajien uuden työmuodon, edustajaryhmät, jotka perustetaan alueperustalla tai yhden laitoksen piirissä. Uudessa laissa velvoitetaan viranomaiset ottamaan kansanedustajan viipymättä vastaan.

Laki antaa edustajalle myös koskemattomuussuojan. Häntä ei voida asettaa syytteeseen eikä pidättää ilman neuvoston, istuntojen väliaikana neuvoston toimeenpanevan elimen suostumusta. Edustajaa ei voida myöskään erottaa työpaikastaan tai kolhoosista, eikä rangaistustarkoituksessa siirtää alemmin palkattuun työhön ilman kyseisen neuvoston toimeenpanevan elimen suostumusta.

Laki kansanedustajan asemasta säätää edustajille myös rintamerkin. Se on omiaan vahvistamaan heidän arvovaltaansa väestön keskuudessa.

Saavatko valitsijat kutsua edustajansa pois?

Saavat, jollei edustaja ole lunastanut valitsijoittensa luottamusta tai jos hän on syyllistynyt tekoihin, jotka eivät sovi edustajan korkealle arvolle. Kysymyksen edustajan poiskutsumisesta ottaa esille valitsijain kokous. Tällöin laki turvaa edustajalle oikeuden antaa valitsijoille tai neuvostolle selvityksen kysymyksestä, joka on aiheuttanut vaatimuksen hänen poiskutsumisestaan.

Edustajan poiskutsuminen eli hänen toimikautensa keskeyttäminen tapahtuu äänestyksellä, jonka neuvoston toimeenpaneva komitea tai korkeimman neuvoston puhemiehistö järjestää. Tällöin taataan esteetön agitaatio sekä poiskutsumisen puolesta että sitä vastaan. Päätöksen poiskutsumisesta tekee valitsijain kokous.

Edustajan toimikausi katsotaan päättyneeksi, mikäli tätä ratkaisua on äänestänyt yli puolet kyseisen vaalipiirin valitsijoista.

Saako edustaja palkkaa kansanedustustyöstään?

Ei saa. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, ettei kansanedustajan valtakirjan saanut neuvostoihminen joudu luopumaan varsinaisista velvollisuuksistaan eikä muutu ammattimaiseksi parlamentaarikoksi. Hän jatkaa toimintaansa työelämässä ja tulee edelleen toimeen ansiotuloillaan.

Kansanedustustyöhön liittyy kuitenkin joitakin lisämenoja — posti-, lennätin- ym. kuluja.

Edustajan kulut, jotka liittyvät hänen mukanaoloonsa istunnoissa, korvataan neuvoston toimesta. Edustajan joutuessa suorittamaan kansanedustustehtäviään työaikana hän saa työpaikastaan palkan tai keskimääräisen ansion.

Edustajat saavat helpotuksia julkisessa liikenteessä. Neuvostoliiton korkeimman neuvoston jäsenillä on oikeus matkustaa ilmaiseksi kaikilla kotimaisilla rauta-, auto-, vesi- ja lentolinjoilla sekä kaupunkien liikennelaitosten ajoneuvoilla (taksia lukuunottamatta). Autonomisten ja liittotasavaltojen korkeimpien neuvostojen jäsenillä on vastaavat oikeudet oman tasavaltansa alueella.

Paikallisten neuvostojen jäsenillä on oikeus kyseisen tasavallan määräysvaltaan kuuluvan auto- ja vesiliikenteen sekä kaupunkien yleisten kulkuneuvojen ilmaiseen käyttöön (taksia lukuunottamatta). Sen sijaan aluepiirien, alueiden, autonomisten alueiden, kansallisten piirien ja piirien neuvostojen jäsenillä on oikeus myös ilmaisiin rautatiematkoihin.

Miten lait hyväksytään?

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston kummassakin kamarissa on lakiehdotusvaliokunnat, jotka käsittelevät esityksiä uusiksi laeiksi ja määrittävät niiden merkittävyyden. Kunkin lain valmistelussa toiminnallistetaan laajalti kansanedustajia ja kyseisen alan asiantuntijoita. Kuka hyvänsä Neuvostoliiton kansalainen, kansalaisryhmä tai järjestö voi tehdä lakialoitteen joko julkisessa sanassa tai välittömästi hallintoelimille osoitetulla kirjelmällä.

Lakiehdotus asetetaan tarpeen vaatiessa koko kansan käsiteltäväksi, kuten mm. tehtiin avioliitto- ja perhelakien sekä monien muiden lakien kohdalla. Ehdotukset ja huomautukset otetaan huomioon ja lakiehdotuksen tekstiin tehdään asianmukaiset korjaukset. Tämän jälkeen lakiehdotus käsitellään korkeimmassa neuvostossa, siitä keskustellaan ja äänestetään. Laki katsotaan hyväksytyksi silloin, kun se on saanut taakseen kunkin edustajakamarin äänten enemmistön.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston vahvistamat lait julkistetaan kaikkien liittotasavaltojen kielillä.

Samanlainen lakiehdotusten käsittely- ja hyväksymisjärjestys on voimassa myös liittotasavalloissa, niiden korkeimpien neuvostojen toimivallan puitteissa.

Millaisia pysyviä valiokuntia Neuvostoliiton korkein neuvosto asettaa?

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston kahdeksannen kokoonpanon kummatkin edustajakamarit — liittoneuvosto ja kan-

sallisuuksien neuvosto — ovat asettaneet kukin 13 samanmerkityksistä valiokuntaa: mandaattivaliokunnan suorittamaan kansanedustajien valtakirjojen tarkistukset ja myöhemmin valvomaan heidän edustajatyötään; lakiehdotusvaliokunnan; suunnittelu- ja budjettivaliokunnan; ulkoasiainvaliokunnan; nuorisoasiainvaliokunnan; teollisuusvaliokunnan; liikenne- ja tietoliikennevaliokunnan; rakennusasiain ja rakennusaineteollisuusvaliokunnan; maatalousvaliokunnan; terveys- ja sosiaalihuoltovaliokunnan; valistus-, tiede- ja kulttuuriasiainvaliokunnan; kauppa-, yleisönpalvelu- ja kunnallistalousvaliokunnan sekä luonnonsuojeluvaliokunnan.

Pysyvillä valiokunnilla on tärkeä merkitys korkeimman neuvoston työssä. Niiden työssä on mukana yli 900 kansanedustajaa eli kolme viidesosaa koko kansanedustuslaitoksesta.

Mitkä ovat NL:n korkeimman neuvoston puhemiehistön valtuudet?

NL:n korkeimman neuvoston puhemiehistö on neuvostovaltion kollegiaalinen päämies. Se valitaan molempien edustajakamareiden yhteisessä istunnossa ja siihen kuuluvat: puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, yksi kustakin liittotasavallasta (yleensä he ovat liittotasavaltojen korkeimpien neuvostojen puhemiehistöjen puheenjohtajia), sihteeri ja 20 jäsentä. Puhemiehistön nykyisessä kokoonpanossa on edustettuna 18 kansallisuutta.

Korkeimman neuvoston istuntojen väliajoilla puhemiehistö toimii ylimpänä ja pysyvänä valtiovallan elimenä maassa. Se on kaikesta toiminnastaan tilivelvollinen korkeimmalle neuvostolle.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistö:

— kutsuu korkeimman neuvoston istuntoon;
— antaa asetuksia;
— tulkitsee voimassaolevia lakeja;
— hajottaa korkeimman neuvoston ja määrää uudet vaalit toimeenpantaviksi;
— toimittaa yleisen kansanäänestyksen, joko oma-aloitteisesti tai jonkun liittotasavallan vaatimuksesta;
— kumoaa ministerineuvoston tai liittotasavaltojen ministerineuvostojen päätöksiä tai määräyksiä, mikäli nämä eivät ole lain mukaisia;
— korkeimman neuvoston istuntojen väliajoilla erottaa ja nimittää ministereitä Neuvostoliiton ministerineuvoston puheenjohtajan esityksestä alistaen nämä toimenpiteet myöhemmin korkeimman neuvoston vahvistettaviksi;

— perustaa kunniamerkit ja mitalit sekä määrää arvonimet;
— käyttää armahdusoikeutta;
— määrää sotilasarvot, diplomaattiset arvoluokat ja muut erityiset arvonimet;
— nimittää ja erottaa Neuvostoliiton puolustusvoimien ylipäällystön;
— julistaa korkeimman neuvoston istuntojen väliajoilla sotatilan, mikäli Neuvostoliiton kimppuun hyökätään, tai siinä tapauksessa, jos joudutaan suorittamaan kansainvälisten sopimusten edellyttämiä velvoitteita, jotka tarkoittavat yhteistä puolustautumista hyökkäystä vastaan;
— julistaa yleisen ja osittaisen liikekannallepanon;
— ratifioi ja sanoo irti Neuvostoliiton kansainväliset sopimukset;
— nimittää ja kutsuu pois ulkomailla olevat Neuvostoliiton täysivaltaiset edustajat;
— ottaa vastaan maahan akkreditoitujen ulkovaltojen diplomaattiedustajien valtuus- ja poiskutsukirjeet;
— julistaa yksittäisillä paikkakunnilla tai koko Neuvostoliitossa sotatilan maanpuolustusetujen tai yleisen järjestyksen ja valtion turvallisuuden sitä vaatiessa.

Lakialoiteoikeuden omaava puhemiehistö esittää ehdotuksensa korkeimman neuvoston käsiteltäväksi. Pelkästään viiden viime vuoden aikana se on laatinut ja antanut korkeimman neuvoston käsittelyyn lakiehdotukset maankäytöstä, terveydenhuollosta, avioliitosta ja perheestä, työlaeista sekä yleisestä asevelvollisuudesta. Ne on kaikki hyväksytty ja voimassa koko maassa.

Millaiset ovat NL:n korkeimman neuvoston kansainväliset yhteydet?

Neuvostoliiton parlamentaarikot rakentavat ulkopoliittisen toimintansa niiden periaatteiden varaan, jotka esitettiin helmikuussa 1955 annetussa Neuvostoliiton korkeimman neuvoston julistuksessa kaikkien maiden kansoille ja parlamenteille. Siinä tähdennettiin, että parlamenttien keskeiset välittömät yhteydet, valtuuskuntien vaihto ja muut parlamenttien väliset yhteydenpitomuodot ovat omiaan entisestään parantamaan yhteisymmärrystä, lujittamaan ystävyyttä, hyviä naapurisuhteita ja yhteistyötä.

Korkein neuvosto ylläpitää nykyisin yhteyksiä useimpien maiden parlamentteihin. Monien maiden parlamenttivaltuuskunnat vierailevat joka vuosi Neuvostoliitossa, ja neuvostoparlamentaarikot vierailevat vuorostaan ulkomailla. Neuvostoliiton kansal-

lisen parlamenttiryhmän jäsenet osallistuvat aktiivisesti Parlamenttienvälisen liiton työhön.

Suomen parlamentin ja NL:n korkeimman neuvoston väliset suhteet ovat kehittyneet hedelmällisesti. Vastavuoroiset vierailut, kummallekin maalle elintärkeiden asiakirjojen ja sopimusten yhteinen laadinta, valtionpäämiesten ja parlamentaarikoiden henkilökohtaiset kanssakäymiset — kaikki nämä yhteistyömuodot kuuluvat olennaisesti neuvostoliittolais-suomalaisiin parlamenttien välisiin suhteisiin.

Miten Neuvostoliiton hallitus muodostetaan?

Neuvostoliiton hallituksena toimii Neuvostoliiton ministerineuvosto. Se nimitetään korkeimman neuvoston istunnossa. Molempien edustajakamareiden ensimmäisessä yhteisessä istunnossa jättää ministerineuvoston puheenjohtaja valtuuksien luovuttamisilmoituksen korkeimmalle neuvostolle ja katsoo velvollisuutensa päättyneiksi. Tämä luovutusilmoitus julkistetaan ja sitä käsitellään korkeimman neuvoston istunnossa, siitä tehdään päätös, jossa annetaan arvio ministerineuvoston toiminnasta kuluneena kautena. Nimitetään uusi ministerineuvoston puheenjohtaja, jolle annetaan tehtäväksi esittää korkeimmalle neuvostolle ehdotus uuden hallituksen kokoonpanosta.

Ministerineuvoston uutta kokoonpanoa käsitellään, siitä keskustellaan ja se vahvistetaan korkeimman neuvoston molempien kamareiden yhteisistunnossa.

Millainen on Neuvostoliiton ministerineuvoston kokoonpano?

Korkein neuvosto nimittää ministerineuvoston, johon kuuluvat:

— puheenjohtaja, ensimmäiset varapuheenjohtajat ja varapuheenjohtajat;
— Neuvostoliiton ministerit;
— Neuvostoliiton kansanvalvontakomitean puheenjohtaja;
— Neuvostoliiton ministerineuvoston valtion komiteoiden puheenjohtajat;
— Neuvostoliiton ministerineuvoston valtion turvallisuuskomitean puheenjohtaja;
— Neuvostoliiton ministerineuvoston Sojuzselhoztehnika-nimisen yleisliittolaisen yhtymän puheenjohtaja;
— Neuvostoliiton valtionpankin hallituksen puheenjohtaja;
— Neuvostoliiton ministerineuvoston tilastollisen keskushallinnon päällikkö;

Neuvostoliiton perustuslain mukaan myös liittotasavaltojen ministerineuvostojen puheenjohtajat kuuluvat virkansa puolesta maan ministerineuvostoon.

Vuonna 1970 muodostettuun Neuvostoliiton ministerineuvostoon kuuluu n. 100 jäsentä.

Mitkä ovat ministerineuvoston oikeudet?

Neuvostoliiton ministerineuvosto on valtiovallan ylin toimeenpaneva ja hallintoasioita hoitava elin. Se on vastuu- ja tilivelvollinen korkeimmalle neuvostolle, istuntojen väliajoilla se on vastuuvelvollinen korkeimman neuvoston puhemiehistölle.

Voimassa olevien lakien mukaan ministerineuvosto antaa määräyksiä ja asetuksia, jotka ovat sitovia koko Neuvostoliiton alueella sekä tarkistaa niiden noudattamista.

Perustuslain mukaan ministerineuvosto:

— yhtenäistää ja ohjaa valtakunnallisten ja liittotasavaltojen ministeriöiden, ministerineuvoston valtion komiteoiden ja muiden sen alaisten virastojen toimintaa;
— suorittaa toimenpiteitä kansantaloussuunnitelman ja valtion budjetin toteuttamiseksi sekä luotto- ja rahajärjestelmän lujittamiseksi;
— suorittaa toimenpiteitä yleisen järjestyksen turvaamiseksi, valtion etujen puolustamiseksi ja kansalaisten oikeuksien suojelemiseksi;
— hoitaa yleensä valtakunnan suhteita ulkovaltioihin;
— määrittää vakinaiseen asepalvelukseen kutsuttavien kansalaisten vuotuiset miehistövahvuudet ja johtaa puolustusvoimien yleistä toimintaa;
— muodostaa Neuvostoliiton valtion komiteoita sekä tarvittaessa myös erityiskomiteoita ja päähallintoja hoitamaan taloudellisia, sivistyksellisiä ja maanpuolustuksellisia asioita.

Hallinto- ja talousaloilla ministerineuvostolla on oikeus kumota liittotasavaltojen ministerineuvostojen asetukset ja määräykset, ministereiden antamat käskyt ja ohjeet, samoin kuin muiden alaistensa virastojen toimenpiteet.

Millainen on neuvostoliittolaisen ministeriön toimivalta?

Ensiksi on syytä mainita, että Neuvostoliiton ministeriöt luokitellaan valtakunnallisiin ja valtakunnallis-tasavaltalaisiin ministeriöihin. Vuoden 1972 alussa ensinmainittuja oli 27 ja viimeksimainittuja 31.

Valtakunnalliset ministeriöt hoitavat niille uskottuja valtion hallinnon aloja koko Neuvostoliiton alueella joko välittömästi tai määräämiensä elinten välityksellä. Valtakunnallis-tasavaltalaiset ministeriöt johtavat omaa toimivaltaansa kuuluvaa alaa yleensä liittotasavaltojen samannimisten ministeriöiden kautta.

Valtakunnallisiin ministeriöihin lukeutuvat yleensä tärkeimpien teollisuusalojen, liikenteen ja ulkomaankaupan ministeriöt. Sen sijaan Neuvostoliiton ja liittotasavaltojen yhteiseen toimivaltaan kuuluvilla valtion hallinnon aloilla, kuten esimerkiksi maatalouden, geologian, terveydenhuollon, valtionvarojen ja tietoliikenteen kohdalla, muodostetaan valtakunnallis-tasavaltalaisia ministeriöitä.

Ministeriön esimiehenä toimii ministeri, joka antaa ministeriön toimivaltaan kuuluvia käskyjä ja ohjeita. Kussakin ministeriössä muodostetaan kollegiaalinen elin, kolleegio, jonka kokoonpanon hallitus vahvistaa. Täten ministerin yksilökohtainen johtamistyö yhdistyy ministeriön toimialan tärkeimpien kysymysten kollegiaaliseen käsittelyyn.

Millaisia korkeimpia valtiovallan elimiä on autonomisissa ja liittotasavalloissa?

Jokaisella autonomisella ja liittotasavallalla on oma ylin valtiovallan elin, korkein neuvosto ja sen puhemiehistö. Tämä tasavallan ainoa lakiasäätävä elin valitaan 4 vuodeksi. Koska liittotasavaltojen väkiluku vaihtelee, ovat myös tasavaltojen perustuslakien edellyttämät edustusnormit erilaiset. Myös korkeimpien neuvostojen lukumääräinen kokoonpano vaihtelee: Venäjän FNT:n korkeimmassa neuvostossa oli vuonna 1971 894 edustajaa, Ukrainassa 484, Kazahstanissa 482, Uzbekistanissa 452, Valko-Venäjällä 425, Turkmeniassa 285, Eestissä 183.

Liittotasavallan korkein neuvosto hyväksyy tasavallan perustuslain ja tekee siihen muutoksia; vahvistaa liittotasavaltaan kuuluvien autonomisten alueiden perustuslait ja määrittää kyseisten autonomisten tasavaltojen aluerajat; vahvistaa liittotasavallan kansantaloussuunnitelman sekä budjetin; käyttää kansalaisiin nähden yleistä ja muuta armahdusoikeutta, säätää liittotasavallan edustuksen kansainvälisissä suhteissa sekä määrää tasavallan asevoimien muodostamisjärjestyksen.

Liittotasavallan korkein neuvosto nimittää ylimmän toimeenpanevan ja hallintoasioita hoitavan elimen — hallituksen eli ministerineuvoston sekä pysyvät valiokunnat. Tällä hetkellä

toimii liittotasavaltojen korkeimmissa neuvostoissa noin 200 pysyvää valiokuntaa.

Kullakin tasavallalla on oma korkein oikeus.

Vastaavat hallintoelimet on myös autonomisissa tasavalloissa.

Millaiset ovat paikalliset valtiovallan elimet?

Työtätekevien edustajain paikalliset neuvostot ovat maan joukkomittaisimmat ja runsaslukuisimmat valtiovallan elimet. V. I. Lenin sanoi niitä kaikille avoinna olevaksi vallaksi, joka tekee kaiken kansanjoukkojen nähden, on kansanjoukkojen ulottuvilla, on lähtöisin suoraan kansanjoukoista ja on kansanjoukkojen ja niiden tahdon suora ja välitön elin.

Paikalliset neuvostot noudattavat hallinnollista aluejakoa, joten niitä on aluepiirien, alueiden, kansallisten piirien, piirien, kaupunkien, kaupunkipiirien, kylä- ja taajamaneuvostoja. Ne valitaan kahdeksi vuodeksi. Edustusperusteet määräytyvät sen liittotasavallan perustuslain mukaan, jonka alueella kyseiset paikalliset neuvostot sijaitsevat.

Vuoden 1971 alussa Neuvostoliitossa oli noin 50.000 eriasteista paikallista neuvostoa. Kesäkuussa 1971 pidetyissä vaaleissa valittiin paikallisiin neuvostoihin 2.165.037 edustajaa. Näistä 1.356.878 toimii kyläneuvostoissa, 229.594 piirineuvostoissa, 1.900 aluepiirineuvostoissa ja 969 kymmenen kansallisen piirikunnan piirikuntaneuvostoissa.

Paikallisissa neuvostoissa ovat yleensä edustettuina kaikki Neuvostoliitossa asuvat kansat ja kansallisuudet. Neuvostojen muodostamien pysyvien valiokuntien työhön osallistuu noin 1.680.000 edustajaa.

Työtätekevien edustajain kaupunki- ja piirineuvostot toimivat niiden valtion laitosten keskuseliminä, jotka toteuttavat kautta maan kommunistisen puolueen ja neuvostovaltion politiikkaa.

Millaisista kysymyksistä kaupunkineuvosto päättää?

Kaupungissa toimivana valtiovallan elimenä kaupunkineuvosto hoitaa kaikkia paikallisia kysymyksiä niin valtakunnallisten kuin myös kaupungin työtätekevän väestön etujen mukaisesti. Se johtaa valtiollista, taloudellista sekä yhteiskunnallis-sivistyksellistä toimintaa kaupungin alueella, samoin kuin neuvoston alaisten hallintoelimien ja kaupungin hallintovaltaan kuuluvien yritysten, virastojen ja järjestöjen toimintaa.

Kaupunkineuvosto koordinoi ja valvoo kaikkien kaupungin yritysten, järjestöjen ja virastojen toimintaa siltä osin, kuin se

koskee asuntotuotantoa, kunnallisia, yhteiskunnallis-sivistyksellisiä ja sosiaalisia rakennuskohteita, joukkokulutushyödykkeiden ja rakennusaineiden tuotantoa, julkisia kunnostustoimenpiteitä, kauppa- ja ravitsemusliikkeiden toimintaa, kansansivistystyötä, terveydenhuoltoa, kulttuuria ja muita aloja.

Suunnittelu-, tili- ja kirjanpitoalalla kaupunkineuvosto vahvistaa kaupungin talouden sekä yhteiskunta-sivistyksellisen toiminnan yhdistetyt vuosi- ja pitkän tähtäyksen kehityssuunnitelmat, organisoi ja valvoo niiden toteutusta, vahvistaa pitkän tähtäyksen ja vuosisuunnitelmat kaupungin hallintovaltaan kuuluville yrityksille, virastoille ja järjestöille sekä laatii näiden yritysten, järjestöjen ja virastojen sijoitus-, kehitys- ja erikoistumissuunnitelmat. Kaupunkineuvosto huolehtii työvoimareservien, rahatulojen ja väestön menojen, paikallisten rakennus- ja polttoaineiden käyttötaseesta sekä valvoo luonnonvarojen tarkoituksenmukaista käyttöä.

Finanssialalla kaupunkineuvosto hoitaa kaikki kaupungin tulo- ja menoarvion käsittelyyn, vahvistamiseen ja toteuttamiseen liittyvät moninaiset kysymykset. Se johtaa kaupungin hallintovaltaan kuuluvia teollisuusyrityksiä, tekee sopimuksesta valtion hallinnon ylempien elinten kanssa ratkaisuja teollisuusyritysten perustamisesta, uudistamisesta tai lakkauttamisesta, kaupungin hallintovaltaan kuuluvien yritysten ja yhtymien perustamisesta jne.

Kaupunkineuvosto organisoi yleiskaavan laadintaan liittyvän työn, vahvistaa suunnitelmat sekä hoitaa kaupunkipiirien, lähiöiden ja muiden kaupunkisuunnittelukokonaisuuksien suunnittelun ja rakentamisen, samoin kuin maan- ja vedenkäyttöasiat. Se hoitaa neuvoston hallintovaltaan kuuluvaa asuntotaloutta, kunnallistaloutta, puhtaana- ja kunnossapitoa, kaupngin liikennelaitosta, kauppaa, ravitsemusliikkeitä, sosiaalipalveluja ja kansansivistystyötä, kulttuuria ja terveydenhuoltoa, sosiaalihuoltoa ja muita kaupungin elämään liittyviä asioita.

Mitä tekee maaseudun piirineuvosto?

Piirineuvoston toimialaan kuuluu suuri joukko kysymyksiä, joista osa on samantapaisia kuin kaupunkineuvoston hoitamat kysymykset, osa taas maaseutuoloista johtuvia erityiskysymyksiä.

Piirin talouden kokonaiskehitystä koskevien kysymysten lisäksi neuvosto kiinnittää paljon huomiota maataloustuotannon organisoimiseen ja sen aineellis-teknisen pohjan vahvistamiseen.

Piirineuvosto rekisteröi kolhoosien säännöt sekä sen toimialueella sijaitsevien kolhoosien yhteisten yritysten sekä valtion ja kolhoosien yhteisten yritysten toimintaa koskevat säännöt, valvoo maankäyttöä piirin alueella: lainsäädännön määräämissä puitteissa se hoitaa vesistöjä, valvoo vesistöjen käyttöä ja suojelua, valvoo oikeata metsänkäyttöä, metsänparannusta ja metsätalouden hoitoa sekä luonnonsuojelulakien noudattamista.

Mitkä ovat kyläneuvoston tehtävät?

Kyläneuvostot ovat valtiovallan elimiä kyläyhdyskunnissa, kylissä, asumataajamissa, vuoristokylissä ja keskiaasialaisissa kyläyhteisöissä. Paikallisneuvostojen joukossa kyläneuvostot ovat työtätekevien monilukuisimmat ja joukkomittaisimmat vallankäyttöelimet. Vuoden 1971 vaaleissa kyläneuvostoihin valittiin 1.356.878 edustajaa. Lisäksi taajamaneuvostoihin kuuluu 203.424 edustajaa.

Kyläneuvoston toimialue käsittää yleensä yhden isohkon asutuskeskuksen, ryhmäkylän siihen kuuluvine hajanaisine taloineen ja taloryhmineen. Tällaisen kyläneuvoston toimialueella asuu keskimäärin 3 000—5 000 ihmistä.

Kyläneuvoston tehtäväpiiri on laaja. Talouselämään kohdistamansa pysyvän vaikutuksen lisäksi se huolehtii järjestyksen säilymisestä ja kansalaisten oikeuksien suojelemisesta sekä lakien noudattamisesta toimialueellaan. Kyläneuvosto laatii ja vahvistaa budjetin, organisoi sen toteutuksen tulojen ja menojen osalta, johtaa kylissä tapahtuvaa rakennus- ja kunnostustoimintaa, huolehtii koulujen, lasten päivähoitolaitosten, sosiaalisten palvelulaitosten, sairaaloiden ym. laitosten sekä kyläyhteisön kulutusosuuskunnan normaalista toiminnasta. Se antaa merkittävän panoksen kolhoosien yhteisten rakennusjärjestöjen ja maataloustuotteiden jalostusyritysten sekä voimalaitosten rakentamiseen. Näistä näkökohdista lähtee maaseudun valtiovallan elinten ja niiden yhteydessä toimivien pysyvien valiokuntien toiminta.

Mistä koostuu paikallisneuvoston budjetti ja miten sitä käytetään?

Paikallisneuvoston budjetti on osa sen tasavallan valtion budjetista, johon kyseinen neuvosto kuuluu.

Paikallisneuvostojen toimeenpanevien komiteoiden suorittamaan budjettien laadintaan osallistuvat kansalaispiirien edustajat ja nämä budjetit vahvistetaan sekä tulojen että menojen osalta neuvostojen istunnoissa.

Voidaksemme saada käsityksen, mistä koostuu ja miten tulee käytetyksi paikallisneuvoston budjetti, tutkikaamme esimerkiksi 175.000 asukkaan Podolskin kaupungin (Moskovan alue) kaupunkineuvoston budjettia. Heti alkuun on kuitenkin mainittava, ettei kaikkia kaupungin sosiaali- ja kulttuuritarpeita rahoiteta kaupungin budjettivaroilla: Podolskissa on paljon esikouluikäisten lasten päivähoitolaitoksia, kulttuuritaloja ja -palatseja, kirjastoja, ennaltaehkäiseviä hoitoloita, virkistyspisteitä, stadioneita ja urheilukenttiä, joita ylläpidetään teollisuusyritysten ja ammattiyhdistysten varoilla. Esimerkkinä voidaan mainita esikouluikäisten lasten hoitolaitokset. Kaupungin budjetista rahoitetaan ainoastaan 6 lastentarhaa ja 1 seimi, joissa on 1.316 hoitopaikkaa. Teollisuusyrityksillä on lisäksi vielä yli 50 lasten hoitolaitosta.

Vuodelle 1972 vahvistetun tulo- ja menoarvion summa on 11.988.000 ruplaa. Menopuolen rakenteesta puheenollen lähes 92 % varoista käytetään sosiaali- ja kulttuuritoiminnan rahoittamiseen.

Kansansivistystyöhön ja kulttuuriin on myönnetty 3 933.000 ruplaa. Näillä varoilla ylläpidetään 24 peruskoulua, joissa on noin 25.000 oppilasta sekä 7 työläisnuorison koulua, joissa on 2.141 oppilasta, lisäksi 146-paikkaista sisäoppilaitosta, 6 lastentarhaa, pioneeripalatsia, jonka kerhotoiminnassa on mukana noin 3.000 koululaista, lastenkotia, lasten 1.300 -paikkaista urheilukoulua, elokuva-arkistoa, sairaanhoito-opistoa, lasten päivisin ja iltaisin toimivaa musiikkikoulua, lasten päivisin ja iltaisin toimivaa kuvaamataidekoulua, 3 kirjastoa jne.

Terveydenhuoltoon myönnettyjen varojen osuus on 6.992.000 ruplaa. Nällä varoilla yllläpidetään 4 sairaalaa, joissa on yhteensä 2.075 potilaspaikkaa, tuberkuloosiparantolaa, kolmea terveydenhoitoasemaa, kahta poliklinikkaa, kulkutauti- ja terveydenhoitoasemaa, verensiirtokeskusta, lasten parantolaa, lastenneuvolaa ja lasten seimeä. Kaikissa näissä laitoksissa on yhteensä 4.382 työntekijää, joista 814 on lääkäreitä.

Kaupungin puhtaanapito- ja kunnostustoiminnan kehittämiseen ja parantamiseen on myönnetty 502.000 ruplaa, asuntokannan korjauksiin ja kunnossapitoon 333.000 ruplaa, muihin kuluihin, kuten liikuntakasvatukseen ja urheiluun, liikennejärjestelyihin sekä joidenkin työntekijäryhmien eläkkeisiin (pääosa eläkkeistä maksetaan ylempien hallintoportaiden budjeteista) noin 200.000 ruplaa.

Tällöin on syytä ottaa huomioon, että asuntotuotanto rahoitetaan alueellisten, tasavallan ja valtakunnallisten hallintoelimien

alaisten yritysten budjeteista. Lisäksi Podolskin yli 60 teollisuusyritystä hoitavat omilla varoillaan oman asuntokantansa kunnossa- ja ylläpitoa, ne rahoittavat myös joitakin kaupungin kunnossapitokohteita.

Mistä kaupungin budjettiin saadaan varat menojen peittämiseksi? Tulolähteet jakautuvat kahteen ryhmään: kokonaan kaupungin budjettiin kiinnitettyihin tulolähteisiin sekä valtakunnan ja tasavallan budjettien tulopuolesta myönnettäviin määrärahoihin.

Ensinmainittuun ryhmään kuuluvat kaupungin taloudesta saatavat tulot (kunnallinen yritysyhtymä, elokuvateatterit, virvoitusjuomatehdas, yleisönpalvelulaitos ym.) Noin 800.000 ruplaa näiden yritysten voittovaroista siirretään kaupungin budjettiin. Sinne siirretään myös tulot valtionveroista, rakennuksista perittävistä veroista, yksityisten maanomistajien maaveroista ym. — yhteensä noin 350.000 ruplaa.

Näemme, etteivät nämä tulot millään riitä peittämään menoja. Silloin ylemmän hallintoasteen virastot antavat kaupunkineuvostolle luvan käyttää kaupungin menoihin osan kaupungin alueella sijaitsevien valtakunnalliseen, tasavallan ja alueelliseen hallintovaltaan kuuluvien yritysten tuloista. Näistä saadaan noin 110 miljoonaa ruplaa.

Kaupungin budjetin tällainen tulorakenne vastaa parhaiten kaupungin normaalin elämän ylläpitämiseen tähtääviä tehtäviä ja varmistaa kaupunkineuvoston tehokkaan vaikutuksen kaupungin, alueen, tasavallan ja valtakunnan hallintovaltaan kuuluvien talouselimien työtasoon. Tällöin kaupunkineuvosto on taloudellisesti kiinnostunut yritysten menestyksellisestä toiminnasta, koska tietty osa sen suunnitelman ylittävistä tuloista jää kaupungin budjettiin ja käytetään kaupungin tarpeisiin. Mainitsimme, että budjetti edellyttää kunnossapitomäärärahoja 502.000 ruplaa, itse asiassa kaupunkineuvoston menot tähän tarkoitukseen nousevat noin miljoonaan ruplaan vuodessa. Tämä ylimäärä, samoin kuin monet muut menoerät, rahoitetaan suunnitelman ylittävillä tuloilla.

Mikä on kansan valvonta?

Se on sosialistisen yhteiskunnan olemukseen perustuva neuvostoliittolainen kansan valvontajärjestelmä. Se kattaa koko maan ja sen muodostavat kansan valvontaryhmät ja -pisteet, jotka toimivat paikallisissa neuvostoissa, yrityksissä, järjestöissä ja virastoissa, sekä kansan valvontakomiteat piireissä, kaupungeissa,

alueilla, aluepiireissä, autonomisissa ja liittotasavalloissa. Kaikkien näiden elinten toimintaa johtaa Neuvostoliiton kansan valvontakomitea.

Kansan valvontakomiteoihin, -ryhmiin ja -pisteisiin kuuluu yli 8 miljoonaa puolue-, ammattiyhdistys- ja nuorisojärjestöjen, työtätekevien edustajain neuvostojen, lehdistön sekä tuotantoyritysten työpaikkojen edustajaa. Heidät nimitetään tehtäväänsä yhteiskunnallisten järjestöjen ja työntekijäkollektiivien suosituksesta.

Kansan valvontaelimien varsinaisiin tehtäviin kuuluu sosialistisen oikeusjärjestyksen ja valtion kurin noudattamisen valvonta. Ne rohkaisevat uutta ja edistyksellistä, paljastavat puutteita, käyvät leppymätöntä taistelua tuhlailevaisuutta ja kaikkia väärinkäytöksiä vastaan.

Tehtäviänsä suorittaessaan kansan valvontaelimet voivat vaatia tarvittaessa toimintaselostusta keneltä hyvänsä valtiollisessa tai taloudellisessa johtotyössä olevalta henkilöltä, keskeyttää havaitsemansa epätaloudelliset hankkeet ja kumota väärät määräykset, määrittää havaittujen epäkohtien poistamiseen tarvittavat toimenpiteet ja näiden toteutusajat, päättää henkilöiden virka-alennuksista tai virasta erottamisesta, määrätä rahallisia korvauksia aiheutetusta vahingosta, päättää kurinpidollisista toimenpiteistä tai rikosoikeudelliseen edesvastuuseen saattamisesta.

Kansan valvonta ei kuitenkaan ole varsinaisesti rankaisevaa, vaan pääasiassa ennalta ehkäisevää toimintaa harjoittava elin, joka auttaa parantamaan laitosten ja yritysten toimintaa.

Kansan valvontaelimien toiminnan kuvaavin piirre on julkisuus. Ne esittävät säännöllisesti selvityksiä toiminnastaan työntekijäkollektiivien yhteisissä kokouksissa ja käyttävät toiminnassaan käytännöllisesti katsoen kaikkea mahdollista julkista sanaa — työpaikan omasta lehdestä Pravdan ja Izvestijan palstoihin, radioon ja televisioon.

Laajoihin kansanjoukkoihin nojaava kansan valvontaelimien toiminta nauttii Neuvostoliitossa suurta arvonantoa.

Miten neuvostojen päätöksistä tiedotetaan väestölle?

Viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen tiedotustoiminnan lähtökohtana on se, että kansalaisten aktiivisuus riippuu välittömästi heidän tietojensa määrästä. Mitä enemmän asukkaat tietävät kaupunkinsa tai kylänsä ongelmista, sitä aktiivisemmin he osallistuvat niiden ratkaisuun.

Kaikkien tasavaltojen korkeimmilla neuvostoilla ja useimmilla kaupunkineuvostoilla on omat äänenkannattajansa (Neuvostoliiton korkeimman neuvoston lehti on Izvestija) joko yksin tai yhdessä kommunistisen puolueen asianomaisen komitean kanssa. Sen lisäksi paikallisneuvostoilla on käytettävissään lähetysaikaa kyseisen paikkakunnan ns. keskusradiossa. Jo nämä kanavat takaavat tehokkaan tiedotuksen päätöksistä.

Esimerkkinä kerromme lyhyesti tiedotustoiminnasta Taganrogissa, eräässä Etelä-Venäjän kaupungissa.

Kaupunkineuvoston ja NKP:n kaupunkikomitean lehti Taganrogskaja pravda, tuotantolaitosten lehdet sekä paikallisradio kertovat jatkuvasti, mitä tapahtuu kaupunkineuvostossa ja kaupungin piirineuvostoissa, NKP:n kaupunki- ja kaupunkipiirien komiteoissa. Usein lehden ja radion toimittajat ovat seuraamassa neuvostojen toimeenpanevien komiteoiden sekä puoluekomiteoiden kokouksia. Niissä tapauksissa, jolloin toimittaja ei ole ollut paikalla, julkaistaan tiedote, mitä on käsitelty, mitä edustajat ovat sanoneet asiasta ja millainen päätös on tehty.

Taganrogskaja pravdassa on jatkuva osasto „Selostuksia kaupunkilaisille". Siinä kaupungin hallinnon eri alojen vastuunalaiset työntekijät selostavat oman alansa asioita ja ongelmia. Selostukset julkaistaan asianomaisen henkilön valokuvan kera, jotta lukijat tietäisivät, kenestä on kysymys.

Lehdessä ja radiossa ei kerrota vain pidetyistä, vaan myös edessäolevista kaupunkineuvoston tai puolueen kaupunkikomitean istunnoista. Kaupunkilaisille kerrotaan, mitä asioita tullaan käsittelemään ja ketkä esiintyvät alustajina. Näin jokaisella on mahdollisuus jo ennakolta esittää asiasta mielipiteensä joko kirjeellisesti asianomaiselle elimelle tai suullisesti sen jäsenelle ja siten osallistua kaupunkinsa ongelmien käsittelyyn.

Näin asukkaat ovat päivittäin tietoisia siitä, mitä heidän asioissaan päättävissä elimissä tapahtuu.

KANSALAISOIKEUDET JA -VAPAUDET

Mitkä ovat neuvostokansalaisen tärkeimmät perustuslailliset oikeudet?

Neuvostoliiton perustuslaki takaa maan jokaiselle kansalaiselle oikeuden sivistykseen, työhön, lepoon, ilmaiseen lääkintäpalveluun, aineellisesti turvattuun toimeentuloon sairaustapauksen tai työkyvyttömyyden kohdatessa sekä oikeuden vanhuudenturvaan. Naisella on tasa-arvoiset oikeudet miehen rinnalla taloudellisen, valtiollisen, kulttuuri- ja yhteiskunnallis-poliittisen elämän kaikilla aloilla. Perustuslaki takaa neuvostokansalaisille tasa-arvoisuuden heidän kansallisuudestaan ja rodustaan riippumatta. Kansalaisille taataan sanan-, paino- ja kokoontumisvapaus, vapaus kulkueiden ja mielenosoitusten järjestämiseen ja oikeus liittyä julkisiin järjestöihin. Perustuslaki takaa henkilön ja asunnon koskemattomuuden, omantunnonvapauden ja kirjesalaisuuden.

Miten Neuvostoliiton ja liittotasavaltojen kansalaisoikeudet ovat verrattavissa keskenään?

Kullakin liittotasavallalla on itsenäisenä valtiona Neuvostoliiton puitteissa omat kansalaisensa. Hyväksyminen jonkin tasavallan kansalaiseksi sisältyy yksinomaan tasavallan korkeimman valtioelimen, tasavallan korkeimman neuvoston puhemiehistön toimivaltaan.

Neuvostoliitossa on yhtenäinen kansalaisuus, sillä jokainen neuvostotasavallan kansalainen on myös koko Neuvostoliiton kansalainen.

Liittotasavallan kansalaiset nauttivat minkä tahansa toisen liittotasavallan alueella yhtäläisiä oikeuksia kuin sen kansalaiset. Tämä periaate on varmistettu kaikkien liittotasavaltojen perustuslaissa.

Minkälaiset mahdollisuudet Neuvostoliitossa on muuttaa paikkakunnalta toiselle?

Neuvostoliiton kansalaisilla on täysi vapaus valita asuinpaikkansa maan rajojen sisällä. Ei ole olemassa minkäänlaisia esteitä väestön siirtymiselle yhdestä tasavallasta toiseen, Neuvostoliiton Euroopan puoleisesta osasta Aasian puoleiseen ja päinvastoin.

Ottaen huomioon asuttamisen erikoispiirteet valtio tukee aineellisesti muuttoliikettä Ural-vuorilta itään, missä on runsaat luonnonvarat ja samanaikaisesti työvoiman puutetta. Tämä politiikka perustuu kuitenkin ehdottoman vapaaehtoisuuden noudattamiseen.

Sellaisissa suurkaupungeissa kuin Moskovassa, Leningradissa ja Kievissä on muuttoliikkeelle asetettu joitakin rajoituksia. Nämä toimenpiteet johtuvat yksinomaan sosiaalihygieenisistä syistä: kaupungistumisen vuosisadalla Neuvostoliitto pyrkii välttämään Yhdysvaltojen ja Japanin surullisen kohtalon: siellä kaupunkien hillitön kasvu on aiheuttanut melko paljon kiperiä ongelmia. Merkillepantavaa on esimerkiksi että Moskovan lähivuosikymmeniksi laaditussa yleisasemakaavassa pidetään lähtökohtana sitä, että kaupungin asukasmäärä pysyy suunnilleen nykyisellä tasolla.

Voidaanko Neuvostoliiton kansalaisoikeudet riistää, millaisissa tapauksissa ja miten?

Neuvostoliiton lainsäädännössä otetaan huomioon Neuvostoliiton kansalaisuuden menettäminen. Aiheena tähän voi olla toiminta, joka ei sovellu yhteen Neuvostoliiton kansalaisen korkean kunnianimen kanssa.

Neuvostoliiton kansalaisoikeudet voidaan julistaa menetetyiksi Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistön antamalla asetuksella. Oikeusistuin ei ole pätevä tekemään tällaisia päätöksiä.

Menetetäänkö Neuvostoliiton kansalaisuus muutettaessa toiseen maahan ja miten ulkomaalainen voi saada Neuvostoliiton kansalaisuuden?

Neuvostoliiton lain mukaan kansalaisuuden menettämisestä päättää vain maan korkeimman neuvoston puhemiehistö. Tämä johtuu erittäin vastuunalaisesta suhtautumisesta kansalaisuuteen yleensä. Niinpä sen, joka haluaa vapautua Neuvostoliiton kansalaisuudesta on lähetettävä asiaa koskeva anomus Neuvostolii-

ton korkeimman neuvoston puhemiehistölle. Anomukseen hänen on liitettävä henkilötietonsa sekä kuitti maksetusta 50 ruplan leimaverosta. Mikäli anojalla on 14—18-vuotiaita lapsia, jotka myös haluavat vapautua kansalaisuudesta, heidän on kirjallisesti ilmoitettava suostumuksensa kansalaisuudesta vapautumiseen.

Vuonna 1972 säädettiin uusi maastamuuttojärjestys. Sen mukaan pysyvästi ulkomaille muuttavat henkilöt ovat velvollisia korvaamaan menot, jotka valtio on käyttänyt heidän korkeakouluopetukseensa tai muuhun korkeampiasteiseen asiantuntija- ja tiedemieskoulutukseensa. Pysyväkään ulkomaille muuttaminen ei kuitenkaan sellaisenaan merkitse Neuvostoliiton kansalaisuuden menetystä.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistö myös myöntää Neuvostoliiton kansalaisuuden. Kansalaisuutta haluavan on tehtävä siitä anomus ja liitettävä siihen omaelämäkertansa ja toimitettava nämä asiakirjat korkeimman neuvoston puhemiehistölle osoitettuna asianomaisessa maassa olevaan Neuvostoliiton lähetystöön tai konsulaattiin. Mikäli anojan 14—18-vuotiaat lapset haluavat Neuvostoliiton kansalaisuutta, on heidän kirjallisesti vahvistettava suostumuksensa ja liitettävä se anomukseen. Tällaisessa tapauksessa tarvitaan myös anomuksessa mainittujen lasten virkatodistukset liitteenä.

Miten turvataan neuvostolain julistama oikeus työhön?

Oikeus työhön on vahvistettu Neuvostoliiton perustuslain 118. pykälässä. Se tarkoittaa "oikeutta turvatun työpaikan saamiseen sekä työn määrän että laadun mukaiseen palkkaan". Laajassa merkityksessä tämä tarkoittaa, että kaikilla kansalaisilla on yhtäläinen mahdollisuus vapaasti valita ja hankkia ammatti ja ammattitaito; jokaisella on mahdollisuus saada kykyjään, koulutustaan ja tietojaan vastaavaa työtä; jokaisen kansalaisen työtä suojaa mm. oikeusturva: samasta työstä kansalaiset saavat sen määrän ja laadun mukaan saman palkan.

Neuvostoliiton perustuslaissa vahvistettu oikeus työhön velvoittaa valtiota antamaan jokaiselle kansalaiselle työtä, joka vastaa hänen kykyjään, ammattitaitoaan ja tietojaan. Tämä velvollisuus on tosiasiallisesti olemassa takuiden järjestelmässä, joista ratkaisevia ovat sosiaaliset ja taloudelliset takuut.

Neuvostoliitossa oikeuden työhön turvaa ennen kaikkea kansantalouden sosialistinen organisointi, tuotantovoimien jatkuva kasvu, taloudellisten kriisien mahdollisuuden ja työttömyyden poistaminen. Kansantalouden kasvu takaa sen, että yhteiskunnalliseen tuotantoon saadaan mukaan satoja tuhansia nuoria ihmisiä, jotka ovat suorittaneet koulun, korkeakoulun ja keskiasteen ammattioppilaitoksen, sekä niitä, jotka vapautuvat talouden eri aloilta tekniikan edistymisen ja työn tuottavuuden kasvun tuloksena.

Juridiset takeet oikeudelle työhön on määritelty lainsäädännössä. Työhönottamisessa ei sallita minkäänlaisia suoria tai epäsuoria oikeuksien rajoituksia tai etuoikeuksia, jotka liittyvät sukupuoleen, rotuun, kansallisuuteen ja uskontoon. Kun jonkun henkilön työhönottamisesta kieltäydytään perusteettomasti, oikeuselimet ovat velvollisia esittämään vastalauseen tällaiselle kieltäytymiselle. Viranhaltijalla ei ole oikeutta kieltäytyä ottamasta työhön raskaana olevia naisia eikä imettäviä äitejä. Johdolla ei ole lupaa erottaa työntekijää ilman tuotantolaitoksen ammattiliittokomitean suostumusta. Henkilökohtaisista syistä tapahtunut laiton työstä erottaminen ja oikeusistuimen takaisin työhön ottamista koskevan päätöksen noudattamatta jättäminen rangaistaan Venäjän SFNT:n rikoslain mukaan vuoden kestävällä ojennustyöllä tai viraltapanolla. Työsopimuksen, joka on solmittu määräämättömäksi ajaksi, työläinen tai toimihenkilö voi purkaa koska tahansa, ilmoitettuaan tästä johdolle kaksi viikkoa aikaisemmin.

Työsuojelu toteutetaan eräillä asetuksilla, joilla myönnetään erityisiä varoja toimenpiteisiin työolojen parantamiseksi, kielletään näiden varojen käyttäminen muihin tarkoituksiin, ja vahvistetaan säännöt, joiden mukaan työsuojelusta huolehtiminen alkaa tuotantolaitosten suunnitteluvaiheessa. Siinä tapauksessa, että johto rikkoo työlainsäädäntöä, työntekijällä oi oikeus halutessaan purkaa jopa määräaikaissopimus. Tätä pakotetta työläinen voi soveltaa johtajaan henkilökohtaisesti kääntymättä ammattiliiton tai oikeusistuimen puoleen.

Mitä perustuslaissa sanotaan vanhuudenturvasta, aineellisesta turvasta sairaustapauksissa tai työkyvyttömyyden kohdatessa?

Neuvostoliiton perustuslaki takaa kaikille kansalaisille oikeuden aineelliseen turvaan sairaustapauksissa tai työkyvyttömyyden kohdatessa. Tämän oikeuden takaa laajaulotteinen kehittynyt sosiaalivakuutus, ilmainen lääkintäpalvelu ja kylpyläpaikkojen myöntäminen.

Neuvostoliitossa työtätekevien ei itse tarvitse suorittaa minkäänlaisia sosiaalivakuutusmaksuja. Sosiaalivakuutusmaksut suo-

ritetaan yksinomaan niistä varoista, jotka saadaan tuotantolaitosten ja muiden laitosten vakuutusmaksuista, sekä valtion budjetista.

Suojeleeko laki oikeutta sivistykseen?

Oikeus sivistykseen on vahvistettu Neuvostoliiton perustuslain 121. pykälässä. Jokaisella kansalaisella on kykyjensä ja taipumustensa mukaan samanlaiset mahdollisuudet käyttää hyväkseen kaikkia opiskelumuotoja, opiskella Neuvostoliiton kaikissa oppilaitoksissa.

Kysymys ei ole ainoastaan oikeudesta sivistykseen, vaan myös takeista, joita kansalaiset saavat valtiolta ja yhteiskunnalta. Tällaiset takeet ovat objektiivisesti olemassa. Neuvostoliitossa kaikki koulu- ja opiskelumuodot: peruskoulu, tekninen ammattikoulutus, keskiasteen ammattiopetus ja korkeakouluopetus, ilta- ja kirjeopiskelu mukaanluettuina ovat laajalti kehittyneet. Oikeuden sivistykseen takaa käytännössä kaikkien opiskelumuotojen maksuttomuus, valtion stipendit, äidinkielellä tapahtuva opetus kouluissa, sekä tuotannollisen, teknisen ja maataloudellisen koulutuksen järjestäminen tehtaissa ja maatalousosuuskunnissa.

Neuvostoliitossa siirrytään parhaillaan 10-vuotiseen yleiseen oppivelvollisuuteen. Lasten opetus kouluissa ei ole Neuvostoliitossa pelkästään moraalinen, vaan myös vanhempien juridinen velvollisuus. Sen laiminlyönti saattaa johtaa yhteiskunnallisiin kurinpitotoimenpiteisiin tai vastuuseen viranomaisten edessä.

Neuvostolainsäädäntö myöntää monenlaisia etuisuuksia työn ohella opiskeleville (heille järjestetään lyhennetty työviikko, heille myönnetään myös ylimääräisiä palkallisia lomia tenttimistä varten jne.). Johto velvoitetaan luomaan työläisnuorisolle tarvittavat edellytykset opiskelun jatkamiseen.

Neuvostoliiton koulujärjestelmä turvaa kaikki koulu- ja opiskelumuodot alkeisopetuksesta korkeakouluopetukseen. Jokainen kansalainen, joka on suorittanut keskiasteen ammattioppilaitoksen, voi opiskella missä tahansa yliopistossa tai instituutissa.

Turvataanko sananvapaus?

Perustuslaki myöntää Neuvostoliiton jokaiselle kansalaiselle oikeuden mielipiteensä ilmaisuun yhteiskunnallisen elämän ongelmista. Laki kieltää kuitenkin sota-, rotu- tai kansallisuusvihan propagandan sekä yhteiskuntajärjestelmää vastaan suunnatut parjaavat kirjoitukset.

Oikeus sananvapauteen ilmenee vaikkapa nuorison korkeakouluissa käymästä vilkkaasta keskustelusta. Oppitunneilla ja

avoimissa väittelytilaisuuksissa esitetään erilaisia näkökantoja kaikista nykypäivän kiperistä ongelmista. Eikä tässä kaikki, kykyä tehdä itse omintakeisia ja kiinnostavia johtopäätöksiä pidetään jokaiselle kansalaiselle tarpeellisena ominaisuutena, jota koko kasvatusjärjestelmä kannustaa. Opiskelijat väittelevät kommunismista, "uusvasemmistolaisista", siitä, mikä maailmaa odottaa 30:n vuoden kuluttua, minkälaisin toimenpitein luontoa voidaan suojella teollisuuden vuosisadalla, mitä ihmiskunta pystyy tekemään rikollisuuden vähentämiseksi. Opiskelijat arvostelevat maansa historiaa eikä kukaan kiellä heitä lausumasta avoimesti mielipiteitään, olivatpa nämä mielipiteet miten kiistanalaisia hyvänsä. He ehdottavat muutoksia opetusohjelmiin ja tutkintojärjestelmään, he arvostelevat opettajia, ylioppilasjohtajia ja esiintyvät lehdistössä. Opiskelijat ovat tietenkin vain yksityinen esimerkki. Työläisnuorison yhteiskunnallinen aktiivisuus on vähintään yhtä voimakasta.

Luovan työn liittojen, yhteiskunnallisten järjestöjen ja ammattiyhdistysten edustajakokoukset ovat avoimia ja ajoittain sangen puolueettomia. Neuvostojen edustajain ja valitsijoiden määräaikaiset tapaamistilaisuudet sujuvat tavallisesti avoimen keskustelun ilmapiirissä, jossa esitetään sekä toivomuksia että vaatimuksia. Arvostelevat otsikot ovat vakituisia kaikissa sanomalehdissä, radiossa, televisiossa sekä satiirisissa aikakauslehdissä. Neuvostoliitossa on satiiriteattereita, joiden tavoitteena on puuttua päivän puheenaiheeseen.

Jokainen kansalainen voi lausua mielipiteensä ja puolustaa sitä kokouksissa, ja jos pitää tarpeellisena, voi kääntyä kriittisine huomautuksineen valtakunnallisten, puolue- tai yhteiskunnallisten elinten puoleen.

Miten painovapaus toteutetaan?

Painovapaus turvataan ennen kaikkea myöntämällä kustannustoimintaan kirjapainoja, paperia, ja myös luomalla muut aineelliset edellytykset.

Kustannuselinten perustamiseen sekä erilaisten julkaisujen valmistamiseen ja levittämiseen on mahdollisuus valtiollisilla ja yhteiskunnallisilla järjestöillä sekä työtätekevien kollektiiveilla, ja jokaiselle kansalaiselle on turvattu oikeus esittää ajatuksiaan painotuotteen välityksellä siten, että ne noudattavat painovapauslain säännöksiä.

Omat julkaisunsa ja kirjapainonsa on valtionkomiteoilla, ammattiliitoilla, nuorisoliitolla, luovan työn liitoilla, tieteellisillä keskuksilla, korkeakouluilla ja uskonnollisilla yhdistyksillä. Se-

kin seikka, että ateistisessa maassa uskovaisilla on mahdollisuus harjoittaa kustannustoimintaa ja että valtio huolehtii paperinsaannista ja antaa käyttöön kirjapainoja, on sinänsä kuvaavaa.

Julkaisujaan, niin sanottuja suurilevikkisiä sanomalehtiä, julkaisevat monet suuret tuotantolaitokset ja muut laitokset, teatterit, yliopistot, instituutit sekä maatalousosuuskunnat. Tavallisesti näissä lehdissä käsitellään laajalti erilaisia poliittisia, yhteiskunnallisia, tuotannollisia ja moraalis-eettisiä ongelmia.

Sanoma- ja aikakauslehdet, kirjat ja muut painotuotteet leviävät vapaasti koko Neuvostoliiton alueella tilauksina ja irtonumeromyynnissä. Sanoma- ja aikakauslehtien toimitukset ja myös kustantamot määräävät itse lehtensä suunnan.

Sekä neuvostoliittolaisilla lehtimiehillä että heidän Neuvostoliittoon valtuutetuilla ulkomaalaisilla kollegoillaan on mahdollisuus saada perusteellisia ja luotettavia tietoja. Vuosittain ulkomaisille lehtimiehille järjestetään kymmeniä lehdistövastaanottoja, joissa käsitellään ulkopolitiikkaa, Neuvostoliiton sisäpolitiikkaa, tieteen, kulttuurin ja urheilun kehitystä, järjestetään tilaisuuksia, joissa haastatellaan ministeriöiden johtajia sekä toimeenpannaan ryhmä- ja yksityismatkoja eri puolille Neuvostoliittoa.

Miten kokoontumisvapaus taataan?

Kokousten, neuvottelujen ja konferenssien järjestämiseksi työtätekeville annetaan kokoushuoneita, teattereita, voimistelusaleja ja muita julkisia tiloja. Joukkokokouksia varten voidaan käyttää urheilukenttiä, puistoja ja myös katuja ja toreja, joilla liikenne katkaistaan kokouksen ajaksi.

Useimmiten kokouksia ja joukkotilaisuuksia järjestetään yhteiskunnallisten järjestöjen aloitteesta, esimerkiksi juhlapäivinä tai Neuvostoliitossa tai ulkomailla sattuneiden konkreettisten tapausten johdosta. Kokouksen tai konferenssin osanottajat tekevät päätöksiä, hyväksyvät ponsia ja vetoomuksia, jotka on osoitettu eri elimille ja järjestöille ja myös Neuvostoliiton ja muiden maiden valtiollisille ja yhteiskunnallisille toimihenkilöille.

Joukkokokoukset voivat syntyä myös vaistonvaraisesti, kuten esimerkiksi avaruuslentäjien laskeutuessa Maahan, vastalauseen ilmauksena tai päinvastoin kansan halutessa hyväksyä jonkin kansainvälisen tapahtuman.

Kenelläkään ei ole oikeutta rajoittaa kokoontumisvapautta tai vapautta mielenosoitusten järjestämiseen elleivät ne vaaranna yhteiskunnallista järjestystä, kansalaisten elämää tai aja sotapropagandaa.

Puhutaan paljon sosialistisen demokratian eduista. Mitä ne ovat?

Sosialistisen demokratian etu perustuu ennen kaikkea siihen, että uusi yhteiskuntajärjestelmä toteuttaa demokraattisia periaatteita ratkaisevalla alueella, talouselämässä. Julistettuaan tuotantovälineet koko kansan omaisuudeksi sosialismi julistaa siten periaatteenaan kaikkien työtätekevien yhtäläisen, tasavertaisen suhteen yhteiskunnan omaisuuteen. Se estää yhteiskunnallisten etujen ja arvostuksen hankkimisen rahan tai muun omaisuuden avulla.

Ensi kertaa historiassa uusi yhteiskuntajärjestelmä sallii joukkojen osallistua ei ainoastaan äänestykseen ja vaaleihin, vaan myös valtion ja yhteiskunnan asioiden hoitoon. Neuvostoliitossa vierailevat ulkomaalaiset parlamentaarikot usein hämmästelevät sitä, että Neuvostoliiton korkeimpaan neuvostoon on samanarvoisina tiedemiesten, kirjailijoiden ja yhteiskunnallisten toimihenkilöiden rinnalla valittu kaivostyöläisiä, ompelijoita, sotilashenkilöitä, lääkäreitä ja talonpoikia. Laajat joukot osallistuvat paikallisneuvostojen johtoon.

Voiko neuvostohallituksen jäseniä arvostella?

Neuvostoliiton tai liittotasavaltojen korkeimpien neuvostojen lähes jokaisessa istunnossa esitetään asiallista, avointa ja puolueetonta arvostelua ministeriöistä ja niiden johtajista, jotka eivät täytä valtiosuunnitelman edellyttämiä tehtäviä, suhtautuvat konservatiivisesti tieteellis-tekniseen edistykseen, perehtyvät hitaasti uuteen tekniikkaan, organisoivat huonosti oman alansa työn, valmistavat laadultaan ala-arvoisia tuotteita, eivät kiinnitä riittävästi huomiota työtätekevien sosiaalisiin tarpeisiin ja tekevät perustelemattomia päätöksiä.

Tällaista kritiikkiä ei kuulla ainoastaan parlamentin istunnoissa tai puolueen edustajakokouksissa. Ministereitä arvostellaan myös luovan työn liittojen kokouksissa, ammattiliittojen konferensseissa, lehdistössä sekä työläiskollektiivien kokouksissa. Voidaan muistaa, miten ankaran arvostelun kohteeksi ovat joutuneet kala- sekä selluloosa- ja paperiteollisuuden ministerit Neuvostoliiton sisävesien saastuttamisesta, miten jyrkkäsanaisesti lehdistö on arvostellut tietoliikenneministeriä, kauppalaivaston ministeriä jne.

Muuten, sanomalehtien arvosteleviin kirjoituksiin Neuvostoliitossa on tapana vastata, eikä pelkästään sanoin, vaan myös teoin. Lehdistö seuraa tarkkaan, ettei yksikään esitetty arvostelu jää vaille vastausta.

Onko Neuvostoliitossa byrokratiaa?

Virkakuntaa yhteiskunnallisena kastina ei Neuvostoliitossa ole. Edustuselintensä kautta kansalaiset ajoittain vaihtavat ja uusivat hallinnollisia työntekijöitä.

Tämä ei kuitenkaan merkitse, että Neuvostoliitossa olisi lopullisesti voitettu vanhan hallintokoneiston kielteiset tavat ja ilmiöt. Lenin korosti usein, että tämä on vaikea asia ja vie paljon aikaa.

Hallintokoneistosta voi vielä löytää byrokraatteja, joille oma ura on asian etua tärkeämpi. Vielä tavataan virkavaltaista hallintaa, mielistelyä, muodollista suhtautumista asioihin, virastokankeutta, liiallista varovaisuutta, piintyneisyyttä ja vanhoillisuutta. Tällaisia ilmiöitä ei sivuuteta vaieten, vaan ne joutuvat ankaran arvostelun alaisiksi työtätekevien kokouksissa, lehdistössä, valtion elinten ja kansalaisjärjestöjen päätöksissä.

Kommunistisen puolueen keskuskomitean erityispäätöksessä esimerkiksi kiinnitetään huomiota työtätekevien ehdotusten, lausuntojen ja valitusten käsittelyn valvonnan tärkeyteen. Tähän on velvoitettu kaikki neuvostot sekä ammatilliset ja taloudelliset elimet.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistön asetuksessa määritellään kurinpidolliset toimenpiteet alhaalta päin tulevia aloitteita kohtaan ilmenevää virastokankeutta ja byrokraattista suhtautumista vastaan. Tämän asetuksen mukaan byrokratismia voidaan pitää myös virkarikoksena, toisin sanoen asettaa siihen syyllistynyt henkilö rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Miten naisten tasa-arvoisuus toteutuu?

Naisella on Neuvostoliitossa kaikilla aloilla samat oikeudet kuin miehellä: yhteiskunnallisessa ja poliittisessa elämässä, hallinnollisessa ja talouselämässä, hänellä on samat oikeudet kuin miehellä sivistykseen, työhön ja samaan palkkaan samasta työstä.

Neuvostoliiton korkeimman neuvoston jäsenistä on 463 naisia. Tämä on lähes kolmasosa edustajista ja huomattavasti enemmän kuin kaikkien kapitalististen maiden parlamenteissa yhteensä.

Naisedustajain määrä paikallisneuvostoissa on peräti 45 %. Yli 2.500 naista on valittu kansantuomareiksi ja kansanlautamiehiksi.

Kun kapitalististen maiden yhteiskunnallisen tuotannon palveluksessa työskentelee vähän yli 1/3 työikäisistä naisista, Neuvostoliitossa vastaava määrä on 80 %. Naisia on teollisuuden

palveluksessa puolet kaikista työssäkäyvistä, tietoliikenteen palveluksessa noin 70 %, palveluammateissa 75 %, terveydenhoidon 85 %, opetustoimen 72 % ja valtio- ja taloushallinnon elinten palveluksessa 60 %.

Tuhannesta naisesta noin 400 on hankkinut keski- ja korkeakoulusivistyksen. 40 % Neuvostoliiton tieteellisen työn tekijöistä on naisia, ja joka kuudennella on tieteiden tohtorin tai kandidaatin oppiarvo. Neuvostonaisten keskuudessa on ministereitä, huomattavia yhteiskunnallisia toimihenkilöitä, akateemikoita, professoreita, avaruuslentäjiä, merialusten kapteeneita, tehtaiden ja toiminimien johtajia, urheiluvalmentajia, kirjailijoita, arkkitehtejä jne. Joka kolmas neuvostoliittolainen insinööri on nainen.

Neuvostoliittolaisten naisten korkea työllisyystaso johtuu valtion harjoittamasta sosiaalisesta ja taloudellisesta politiikasta ja sellaisten olosuhteiden luomisesta, jotka sallivat naisen käyttää hyväkseen perustuslaillisia oikeuksiaan.

Tämä politiikka on muuttanut perusteellisesti perinteisen käsityksen niin sanotusta naisen roolista. Nykyaikaisen neuvostonaisen onni-käsitteeseen eivät enää kuulu pelkästään onnistunut avioliitto, äitiys, kotiliesi. Lukuisat sosiologiset kyselyt vahvistavat tämän. Onnen kaava on monimutkaisempi, siihen kuuluu ehdottomasti naisen pyrkimys itsensä ilmaisemiseen yhteiskunnassa.

Onko työtätekevillä naisilla etuoikeuksia?

Valtio myöntää työtätekeville naisille lukuisia etuoikeuksia.

Neuvostoliiton työlainsäädännössä kielletään käyttämästä naistyövoimaa raskaissa ja terveydelle vahingollisissa, esimerkiksi maanalaisissa töissä, kalastusaluksissa, kaivoksissa, vuoriteollisuudessa ja muissa tuotantolaitoksissa, missä työolot voivat vaikuttaa vahingollisesti naisen terveyteen.

Naisten yötyö on kielletty.

Traktoreita ja leikkuupuimureita käyttävien naispuolisten työläisten työnormit ovat pienemmät kuin miesten, ja naisille annetaan vuosittain 12 työpäivän pituinen lisäloma.

Valtio vastaa kokonan äitien ja lasten etujen suojelusta, synnytyslaitosten sekä äitiys- ja lastenneuvoloiden ylläpitokustannuksista. Ansiotyössä käyvälle naiselle kuuluu palkallinen äitiysloma, jonka pituus on 112 päivää. Sitä paitsi hän voi ottaa palkatonta lisälomaa siihen saakka, kun lapsi on saavuttanut yhden vuoden iän. Nainen voidaan tarvittaessa lääkärin määräyksestä siirtää kevyempään työhön työpalkan pysyessä samana. Laissa on mää-

rätty rikosoikeudellinen vastuu sille, joka kieltäytyy ottamasta työhön odottavaa tai imeväisikäisen lapsen äitiä tai irtisanoo hänet näiden syiden johdosta.

Neuvostoliitossa naisilla on oikeus vanhuuseläkkeeseen 55 vuoden iästä alkaen, siis 5 vuotta aikaisemmin kuin miehillä. Tekstiiliteollisuudessa naisten eläkeikä on 50 vuotta. Vastaavia etuisuuksia on naisilla, jotka työskentelevät peräpohjolassa sekä naisilla, jotka ovat synnyttäneet ja kasvattaneet vähintään 5 lasta.

Tässä vain muutamia etuisuuksia, joita Neuvostoliiton työtätekevät naiset nauttivat.

Valtion velvollisuuksista lasten kasvatuksessa

Joka neljäs 1/2—3-vuotias lapsi on hoidossa lastenseimissä, ja joka toinen 3—7-vuotias lapsi käy lastentarhaa. Valtio käyttää vuosittain yhden lapsen ylläpitoon lastentarhassa yli 300 ruplaa, ja lastenseimessä noin 400 ruplaa.

Esikouluikäisten laitokset ovat hyvin suosittuja Neuvostoliitossa. Monissa kaupungeissa ja teollisuuskeskuksissa on helppoa saada lapsi lastentarhaan tai seimeen. Tällaisten laitosten rakentaminen suunnitellaan jokaisella viisivuotiskaudella rinnan muiden sosiaalisten ja kulttuurihyödykkeiden kanssa. Vuoteen 1975 mennessä on tarkoituksena lisätä esikouluikäisten laitospaikkojen määrää 2 miljoonalla. Kaupunkeja rakennettaessa ja uusittaessa edellytetään lastentarhojen ja -seimien rakentamista pienalueiden normaalin elämän välttämättömänä ehtona.

Valtio rahoittaa yleissivistävien ja urheilukoulujen, sisäoppilaitosten, pioneeritalojen sekä erilaisten teknisten asemien rakentamisen. Neuvostoliitossa on lastenteattereita, julkaistaan lastenkirjallisuutta, ja Moskovassa sijaitseva keskusfilmistudio valmistaa myös lapsille ja nuorisolle tarkoitettuja elokuvia. Lasten sanomalehtiä julkaistaan miljoonapainoksina, ja erikoistoimitukset valmistavat lastenohjelmia radioon ja televisioon. Kasvatustieteiden akatemia tutkii kouluopetuksen ongelmia. Lasten taidekasvatuksen tieteellisessä tutkimuslaitoksessa tiedemiehet tutkivat ongelmia, jotka liittyvät kulttuurin omaksumiseen varhaisella iällä ja etsivät tehokkaimpia keinoja kasvavan sukupolven esteettiselle kasvatukselle.

Kun Neuvostoliitossa järjestetään joukkotalkoita, kouluikäiset lapset osallistuvat aikuisten rinnalla puiden istutukseen, katujen ja pihojen kunnostukseen jne. Valtio pyrkii kasvattamaan heissä tunteen, että he osallistuvat yhteiskunnan asioihin.

Mitä velvollisuuksia Neuvostovaltiolla on kansalaisten asunnonsaannin turvaamiseksi?

Kaupungeissa ja teollisuuskeskuksissa kansalaisten asunnontarve tyydytetään lähinnä valtion rakennustoiminnalla. Suurin osa asuintaloista kuuluu joko paikallisneuvostojen tai virastojen ja teollisuuslaitosten hallintaan, ne ovat rakentaneet talot työläisille ja toimihenkilöille omien rahastojensa turvin. Vain vähäinen osa asuintaloista rakennetaan asuntorakennusosuuskuntien varoilla.

Myöntäessään asunnon kansalaiselle valtio laatii vuokrasopimuksen viralliseen muotoon. Määräajalla ei tässä sopimuksessa ole merkitystä, sillä vuokraajalla on etuoikeus pidentää sopimusta sen voimassaoloajan kuluttua umpeen. Mainittakoon vielä, ettei aina laadita kirjallista sopimusta. Toisinaan riittää pelkkä muutto ja kuukausittain suoritettava vuokramaksu pankkiin.

Valtio (erityisten asuntojen hyväksikäyttöä valvovien toimistojen eli talohallintojen välityksellä) sitoutuu aikanaan huolehtimaan talojen peruskorjauksesta, korjaamaan kaikki varusteviat huoneistossa kolmen päivän kuluessa ilmoituksen saamisesta, ja hätätapauksissa korjaamaan viat välittömästi. Myös joitakin peruskorjauksia suoritetaan valtion kustannuksella: kuluneet ikkunat ja ovet vaihdetaan uusiin, parketti uusitaan jne. Vuokralainen on velvollinen pitämään asunnon siistinä ja suorittamaan omalla kustannuksellaan katon valkaisemisen, seinien maalauksen jne. Nämä työt voi suorittaa itse tai turvautua korjaus- ja rakennusjärjestöjen apuun.

Valtio pyrkii jakamaan asunnot tasapuolisesti kaikkien hakijoiden kesken. Se takaa normien mukaisen asuinpinta-alan kullekin perheenjäsenelle iästä riippumatta. Tähän asuinpinta-alaan ei lasketa keittiötä-, eteis- ja aputiloja.

Nämä normit vaihtelevat: 10 m² Venäjän SFNT:ssä, 12 m² Gruusiassa ja 13—14 m² Ukrainassa. Asuntonormit eivät tietenkään ole ikuisia, ne muuttuvat jatkuvasti valtion asuntokannan kasvaessa.

Vuosittain Neuvostoliitossa rakennetaan yli 100 miljoonaa neliömetriä asunto-pinta-alaa. Tämä merkitsee, että joka vuosi ikään kuin rakennetaan kymmenkunta suurkaupunkia. Mutta asuntokysymys ei ole vielä ratkaistu lopullisesti, ja Neuvostoliitto ei hiljennä asuntotuotannon vauhtia. Vv. 1971—1975 rakennetaan 565—575 miljoonaa neliömetriä. Asunnot ovat entistä tilavampia ja kodikkaampia. Ei kestä kauan, kun jokaisella kaksihenkisellä perheellä on kolmen huoneen asunto, kolmihen-

kisellä perheellä neljän huoneen ja nelihenkisellä viiden huoneen asunto.

Taatessaan kansalaisille asunnot valtio perii heiltä itse asiassa vertauskuvallisen asunnonvuokran. Kahden huoneen vuokra on kuukaudessa keskimäärin 12 ruplaa vesi-, lämpö- ja valaistus mukaanlukien.

Miten turvataan kotirauha?

Valtio suojelee kansalaisille kuuluvia tai heidän vuokraamiaan asuntoja laittomalta tunkeutumiselta. Neuvostoliiton lainsäädännön mukaan asunnontarkastusoikeus on eräiden valtion tarkastusvirastojen (terveydenhoito-, vakuutus- ja verovirastojen) työntekijöillä, sekä palolaitoksen ja kunnallistekniikan edustajilla. Näitä tarkastuksia suoritetaan ainoastaan niissä puitteissa ja siten kuin kukin tapaus vaatii. Asunto voidaan tarkastaa vain päivällä ja täysi-ikäisen perheenjäsenen läsnäollessa.

Kotietsintä saadaan toimittaa vain rikoksen selvittämiseksi tai rikollisen pidättämiseksi, ehdottomasti virallisen syyttäjän valtuuksin ja todistajien läsnäollessa. Laittoman kotietsinnän yhteydessä saatuja todisteita ei tuomioistuin voi tunnustaa eikä käyttää.

Mistä tahansa kotirauhan rikkomisesta laki säätää ankarat rangaistukset: sakot, viraltapanon, vapauden menetyksen tai passituksen työsiirtolaan.

Voidaanko vuokralainen häätää asunnostaan?

Periaatteessa asukas voidaan häätää vuokrahuoneistosta, mutta tähän vaaditaan tavallisesti tuomioistuimen erityispäätös.

Tuomioistuin voi velvoittaa vuokralaisen muuttamaan pois asunnosta, jos tämä käyttäytyy sopimattomasti ja häiritsee naapureiden elämää. Jos näin tapahtuu, rauhan häiritsijää tutkivat aluksi miliisi, virallinen syyttäjä ja toverituomioistuimet. Vasta kun nämä vaikutuskeinot on käytetty, asia annetaan kansanoikeuteen. Kuten nähdään, äärimmäisiin toimenpiteisiin ei suinkaan turvauduta heti.

Jos henkilö tuntemattomasta syystä ei pitkään aikaan (yli puoleen vuoteen) ole käyttänyt asuntoaan, hän voi menettää asunto-oikeutensa. Jotta tältä vältyttäisiin, pitkäaikaisesta poissaolosta on annettava tieto talon hallinnolle.

Jos vuokralaisella on henkilökohtaisessa omistuksessa talo (ostettu tai perinnöksi tai lahjaksi saatu), laki pitää mahdollisena asunnon vuokrasopimuksen purkamista edellyttäen, että talo sijaitsee samassa asutuskeskuksessa ja on asumiskelpoinen.

Nauttiiko kirjesalaisuus lain suojaa?

Neuvostoliiton oikeuden mukaan kaikki posti-, puhelin- ja sähkösanomalähetykset nauttivat lain suojaa. Postivirkamiehillä on erityinen velvollisuus suojella kirjesalaisuutta.

Kansalaisten postilähetyksiin saadaan koskea vain rikoksen selvittämiseksi. Tällöin postilähetys takavarikoidaan tai pidätetään posti- ja lennätinlaitoksissa vain yleisen syyttäjän valtuuksella tai tuomioistuimen päätöksestä.

Yksityishenkilö tai viranhaltija, joka on rikkonut kirjesalaisuutta, rangaistaan julkisella moitteella, sakolla tai lähettämällä työsiirtolaan enintään puolen vuoden ajaksi.

Miten työpaikan vaihto tapahtuu?

Jos henkilö on päättänyt vaihtaa työpaikkaa, hänen ainoa velvollisuutensa on ilmoittaa asiasta kirjallisesti työpaikan johdolle kaksi viikkoa aikaisemmin. Tämän ajan johto tarvitsee voidakseen valita uuden työntekijän irtisanoutuvan tilalle.

Kun kaksi viikkoa on kulunut, työntekijällä on oikeus katsoa eronneensa. Jos johto viivyttää palkanmaksua, työntekijällä on oikeus säädetyssä järjestyksessä saada palkka pakolliselta poissaoloajaltaan.

Johdon suostumuksella työntekijä voi erota myös ennen kuin kaksi viikkoa on kulunut umpeen.

Mitä laki sanoo neuvostokansalaisten asevelvollisuudesta?

Perustuslain mukaan kaikki Neuvostoliiton terveet miespuoliset kansalaiset ovat velvollisia palvelemaan tietyn ajan puolustusvoimissa.

Kutsunta tapahtuu 18-vuotiaana. Lykkäystä voidaan myöntää perheasioiden sekä opintojen vuoksi. Lykkäystä saaneet voidaan kutsua asepalvelukseen myöhemmin, kuitenkin ennen kuin ovat täyttäneet 27 vuotta. Se on Neuvostoliitossa kutsunnan yläraja.

Asevelvollisuuskutsunnan pakoilu on rikos ja siitä rangaistaan vapauden menetyksellä 1—3:een vuoteen.

Lain mukaan miehistön ja aliupseerien palvelusaika maavoimissa, rannikkopuolustuksessa, laivaston ilmavoimissa ja rajavartiostossa on 2 vuotta, laivastossa ja merivartiostossa 3 vuotta.

Kutsunta tapahtuu kahdesti vuodessa: touko-kesäkuussa sekä marras-joulukuussa.

Laki myöntää etuisuuksia sotilashenkilöille. Vakinainen palvelus otetaan huomioon työssäolovuosia laskettaessa. Vakinai-

sessa palveluksessa olevien varusmiesten ja varusmiesaliupseerien vaimoille maksetaan avustuksia, jos perheessä on lapsia. Kansalaiselle, joka on kutsuttu asepalvelukseen oppilaitoksesta, on reserviin siirrettäessä oikeus tulla hyväksytyksi siihen oppilaitokseen ja sille kurssille, jolla hän opiskeli ennen kutsuntaa. Reserviin siirretyillä sotilashenkilöillä on asepalveluksen jälkeen etusija korkeakouluun pääsyssä. Myös muita etuja myönnetään.

Asepalveluksessa ei opeteta vain sotataktiikkaa vaan myös toveruutta, ei vain kuria vaan myös ihmisarvoa. Tällainen on neuvostoarmeijan moraali.

Neuvostoliittolainen sotilas on vakuuttunut siitä, ettei häntä lähetetä puolustamaan väärää asiaa, ettei kukaan lietso häntä vihaamaan mitään kansaa, olipa se miten pieni tahansa ja sen elämäntapa millainen hyvänsä. Neuvostoliittolainen sotilas tietää, että synnyinmaan puolustaminen on hänen pyhä velvollisuutensa.

AVIOLIITTO JA PERHE

Minkä ikäisenä voi avioitua?

Suurimmassa osassa Neuvostoliittoa niin miehet kuin naisetkin voivat avioitua 18 vuotta täytettyään. Lääketiede on todennut ihmisen elimistön saavuttavan vastaavan fysiologisen kypsyysasteen 18 ikävuoteen mennessä. Yhtä tärkeitä ovat muutkin seikat: tuohon ikäkauteen mennessä nuoret saavuttavat henkisen kypsyyden, jonkin verran elämänkokemusta ja usein myös ammattitaidon — alkavat olla enemmän tai vähemmän itsenäisiä ihmisiä.

Avioliittoikä Neuvostoliitossa osuu yksiin poliittisen ja juridisen täysi-ikäisyyden kanssa. Siten nuori pari voi muun muassa käyttää kaikkia oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan yksityisissä sekä omaisuussuhteissa.

Neuvostoliiton lainsäädäntö sallii avioliittoikärajan alentamisen joissakin liittotasavalloissa, ei kuitenkaan enempää kuin kahdella vuodella. Esimerkiksi Uzbekistanissa ja Ukrainassa on naisten alin avioliittoikäraja 17 vuotta. Kazahstanissa, Latviassa, Kirgisiassa, Moldaviassa, Eestissä ja Armeniassa nainen voi avioitua 17-vuotiaana, mutta siihen pitää olla poikkeussyyt. Poikkeustapauksissa myös miesten avioliittoikärajaa voidaan alentaa. Kaikki nämä mahdolliset poikkeamat säännöstä johtuvat eri tasavaltojen erikoisoloista, ennen muuta historiallisesti muodostuneista oloista ja perinteistä.

Merkillepantavaa on, että kulttuurin kasvun myötä myös avioliittoikäraja nousee. Esimerkiksi vanhassa Azerbaidžanissa tytöt perinteisesti avioituvat varhain — tavallisesti alle 15-vuotiaina. Nyt avioliittoon mennään hieman myöhemmin. Väestötilastojen mukaan tasavallan pääkaupungissa Bakussa vain noin puolet naisista solmii avioliiton alle 20-vuotiaina.

Yleisin avioliiton solmimisikäkausi Neuvostoliitossa on naisilla 20—24 vuotta ja miehillä 25—29 vuotta.

Viime vuosina Neuvostoliitossa yhä harvemmin solmitaan sellaisia avioliittoja, joissa mies on kymmenen vuotta tai enemmänkin vaimoaan vanhempi. Sellaisten avioliittojen lukumäärä, joissa puolisojen ikäero on 20 vuotta on niin mitättömän pieni, että käytännöllisesti katsoen voidaan sanoa, ettei niitä olekaan.

Kuinka suuri on neuvostoliittolainen perhe ja mihin suuntaan kehitys kulkee?

Perheessä on keskimäärin 1—2 lasta, siis 3—4-henkinen perhe. Väestötieteelliseltä kannalta sellainen asiantila ei ole paras mahdollinen. Yhteiskunta toivoisi perheessä olevan kolme lasta. Asiantuntijat ilmaisevat keskimääräisen lapsiluvun jopa matemaattisen tarkasti — 2,6 lasta perhettä kohti. Laskelmien mukaan sellainen asiantila vaikuttaisi suotuisasti maan kehittymiseen: väestönkasvu olisi turvattu, noudatettaisiin välttämättömiä ikäsuhteita, estettäisiin väestön vanhenemisprosessi jne.

Väestötilastollisen laitoksen kyselyt osoittavat, että 73 % moskovalaisista naisista on kahden lapsen kannalla, Valko-Venäjällä naiset taas kolmen lapsen kannalla. Kievin avioliittopalatsissa tiedusteltiin morsiamilta haluaisivatko nämä omistautua kokonaan lasten kasvattamiseen. 62 % vastasi kieltävästi ja vain 17 % myöntävästi. Se johtuu suurista muutoksista yhteiskunnallisessa ja henkilökohtaisessa ajattelutavassa. Suurempi syntyvyys Keski-Aasian tasavalloissa sekä Armeniassa ja Azerbaidžanissa (Kaukasiassa) selittyy siellä jo vanhastaan vallinneella monilapsisuusperinteellä.

Sitä, tuleeko perheessä piakkoin olemaan keskimäärin kolme lasta, on vaikea sanoa. Kuitenkin syntyvyyden hienoinen kasvu koko Neuvostoliitossa (ensimmäisen kerran 10 vuoteen) antaa aihetta optimismiin.

Naisten työelämään osallistumisen parantaminen, palvelujen piirin dynaaminen kehitys ja entistä runsaammat aineelliset edut monilapsiperheille ovat toimenpiteitä, joilla Neuvostoliitossa epäilemättä voidaan lisätä syntyvyyttä. Mutta se periaate tulee pysymään muuttumattomana, että perheessä tulee olla vain toivottuja lapsia. Valtio ei salli minkäänlaista kansalaisten painostamista siinä asiassa.

Kenelle kuuluu avioliitossa yhteisesti hankittu omaisuus?

Arkisessa perhe-elämässä sellainen kysymys nousee esille perin harvoin. Mutta jos aviopuolisoiden kesken syntyy siinä suhteessa

vaikeuksia, joudutaan vetoamaan perheoikeusnormeihin. Lain mukaan avioliiton aikana puolisoiden hankkima omaisuus, henkilökohtaisia esineitä lukuunottamatta, on yhteistä. Kummallakaan ei ole siinä etuoikeuksia, vaan puolisoiden osuudet ovat yhtä suuret. Mitään merkitystä ei ole sillä vaikka vaimo olisi hoitanut kotitaloutta ja lapsia tai ollut muista syistä vailla omia ansiotuloja.

Tavallisesti puolisot sopivat omaisuuden jakamisesta ilman tuomioistuinta. Tuomioistuin ratkaisee vain riitatilanteet. Mikäli omaisuutta ei voida jakaa luontevasti, määrää oikeus rahallisen korvauksen: jos esimerkiksi mies pitää auton itsellään on hänen maksettava vaimolle puolet sen arvosta.

Joissakin tapauksissa laki sallii poikettavan puolisojen yhtä suuren osuuden periaatteesta. Suuremman osuuden tavallisesti saa se puoliso, jonka holhoukseen alaikäiset lapset jäävät, useimmiten vaimo. Siten laki on kyllin joustava, jotta oikeus voisi ottaa huomioon naisen oikeudet.

Avioerojen tutkiminen osoittaa, etteivät omistusasiat näyttele käytännöllisesti katsoen mitään osaa, tilaston mukaan vain vajaat 1 % avioeroista aiheutuu niistä.

Muutama sana asunnon jakamisesta, vaikka se tavallisesti ei olekaan perheomaisuutta. Olettakaamme perheessä olleen 4 jäsentä ja avioliiton purkauduttua molemmat lapset jäävät äidille; tällöin miehellä on oikeus vain neljäsosaan asunnosta. Tavallisesti hän ei vaadi tätäkään osaa, vaan jättää koko asunnon entiselle vaimolleen ja lapsille. Hänen asuntokysymyksensä ratkaisee hänen työpaikkansa. Sitä paitsi hänellä on mahdollisuus liittyä asunto-osuuskuntaan.

Millaisia ovat avioliitto- ja häämenot?

Päätettyään solmia avioliiton nuoret ilmoittavat siitä paikallisen neuvoston siviilirekisteritoimistoon tai avioliittopalatsiin (sellaisia on viime vuosina valmistunut moniin suuriin kaupunkeihin). Kuukauden kuluttua sulhanen ja morsian omaisineen ja ystävineen saapuvat avioliiton viralliseen solmimistilaisuuteen. He kirjoittavat nimensä erityiseen kirjaan ja virkahenkilö sekä todistajat vahvistavat ne omilla nimikirjoituksillaan. Sen jälkeen vihkipari saa avioliittotodistuksen. Tilaisuudessa läsnäolevat onnittelevat uutta avioparia.

Koska avioliiton rekisteröintiohjeen säätää liittotasavallan laki, ei menettely ole kaikkialla aivan samanlainen. Esimerkiksi Venäjän liittotasavallassa sulhanen ja morsian antavat kirjallisen, lain edellyttämän vakuutuksen, ettei heidän avioliitolleen ole

olemassa esteitä, ja että he ovat tietoisia toistensa terveydentilasta sekä ilmoittavat onko kumpikan ollut ennemmin avioliitossa ja onko lapsia.

Mahdollisesti joistakin tällaiset yksityiskohdat vaikuttavat hieman proosallisilta. Mutta niillä on humaaninen päämäärä — pyritään saamaan selville seikat, jotka estävät avioliiton solmimisen tai sellaiset tapaukset, että nainen olisi pakotettu solmimaan avioliiton. Näiden seikkojen salaamisesta laki rankaisee.

Avioliittoilmoituksen jättäminen siviilirekisteritoimistoon ei vielä aseta mitään oikeudellisia suhteita avioliittoon aikovien välille. Kieltäytyminen solmimasta avioliittoa tuon avioliittoilmoituksen jättämisen jälkeen ei aiheuta mitään oikeudellisia jälkiseurauksia.

Entä voiko saada avioliittotodistuksen heti kun on jättänyt avioliittoilmoituksen asianomaiseen paikkaan? Ei voi. Laki edellyttää kuukauden määräajan. Tuo määräaika on asetettu, jotta sulhanen ja morsian voisivat harkita aikovatko he todella avioliittoon. Valtio pyrkii näin estämään harkitsemattomien avioliittojen syntymisen. Ei se ole turha vaade. Tilastojen mukaan joka kymmenes pari ei kuukauden kuluttua saavukaan vihkitoimitukseen.

Poikkeustapauksissa kuukauden määräaikaa voidaan lyhentää. Mikäli on hyväksyttävä syy voidaan määräaikaa pidentää, joissakin tasavalloissa kolmeen kuukauteen tai toisissa puoleen vuoteen. Sellaisia syitä voi olla vaikea sairaus, äkillinen matka jne.

Pienissä kaupungeissa ja taajamissa vihkijuhlallisuudet järjestetään kulttuuripalatseissa. Se on kaunis nähtävyys: jono autoja, jotka on koristeltu nauhoin, kukkasin, valkopukuinen hunnutettu morsian, Mendelssohnin häämarssi, kaupunginjohtajan onnittelut, omaisten ja ystävien lahjat, paljon hääväkeä.

Iäkkäät ihmiset samoin kuin ne, jotka eivät ensimmäistä kertaa mene vihille, voivat kieltäytyä vihkiäisjuhlallisuuksista avioliittopalatsissa. Siihen heillä on oikeus.

Vanha vihkisormusten vaihtamisperinne on viime vuosina tullut uudelleen tavaksi. Avioliittonsa solmineet nuoret pitävät vihkisormustaan tavallisesti oikean käden nimettömässä sormessa.

Mitä häämenoihin tulee niin ne ovat eri kansallisuuksilla paljonkin toisistaan poikkeavat. Keski-Venäjällä vihkiparille tarjotaan leipää ja suolaa onnen ja hyvinvoinnin symbolina. Eestin Saarenmaalla morsiamen pitää kutsuvieraiden läsnäollessa näyttää kuinka pikkulasta pidetään sylissä ja kuinka se kapaloidaan. Sen hän näyttää nukella. Mutta häämenoihin liittyvät aina juhlallisuudet vihkiparin kotona. Kaupunkipaikoissa hääjuhlat järjestetään usein ravintolassa. Vihkiparille annetaan lahjoja, annetaan neuvoja (joko vakavia tai leikillisiä), heitä onnitellaan ja toivotetaan menestystä. Maaseudulla toisinaan järjestetään troikalla ajeluja, kävelyä kylänraitilla kulkueena laulaen ja tanssien.

Minkälaiset ovat vanhempien moraaliset ja aineelliset velvollisuudet lapsiaan kohtaan?

Perheen tärkeimpiä tehtäviä on lasten kasvattaminen ja näiden fyysisestä kehityksestä ja koulunkäynnistä huolehtiminen. Siinä valtio auttaa vanhempia. Se antaa jokaiselle lapselle mahdollisuuden koulunkäyntiin, järjestää seimiä ja tarhoja, laajentaa lastensairaaloiden ja poliklinikkojen verkkoa, rakentaa urheilukenttiä, urheilukouluja, lastenteattereita jne.

Valtio ei valvo lasten kasvatusta kotona, vaan katsoo vanhemmilla itsellään olevan oikeuden valita kasvatuskeinot. Mikäli sen on poikkeustapauksissa puututtava asioihin, se tekee sen yksinomaan suojellakseen ja puolustaakseen lasten etuja.

Niihin vanhempiin, jotka eivät riittävästi huolehdi lapsistaan ja näiden kasvatuksesta, pyritään tavallisesti vaikuttamaan yleisen mielipiteen avulla. Tiedetään tapauksia, että ammattiliitto-järjestön, työpaikan johdon tai naapurien oikea-aikainen ja tahdikas puuttuminen asioihin on auttanut vanhempia käsittämään virheensä. Mikäli vanhemmat itsepintaisesti laiminlyövät velvollisuutensa, heidät voidaan asettaa vastuuseen. Muun muassa miliisillä on oikeus sakottaa heitä, jos heidän lapsensa kadulla häiritsevät yleistä järjestystä.

Mikäli todetaan vanhempien karttavan velvollisuuksiaan tai väärinkäyttävän vanhempien oikeuttaan (kohtelevat julmasti lapsiaan tai käyttäytymisellään ovat huonona esimerkkinä lapsilleen) tuomioistuin voi ottaa vanhempienoikeuden heiltä pois. Se on neuvostoliittolaisen perheoikeuden korkein rangaistus. Sellaisessa tapauksessa vanhemmat menettävät kaikki lapsensa synnyttämiseen perustuvat oikeutensa, myös oikeuden saada elatusmaksua lapsiltaan.

Neuvostolain mukaan vanhemmat ovat yhtäläisesti velvolliset aineellisesti huolehtimaan lapsistaan siihen saakka kun nämä täyttävät 18 vuotta. Tämä velvollisuus on ehdoton. Mikäli vanhemmat jostain syystä asuvat erillään lapsistaan, heidän pitää ehdottomasti avustaa näitä aineellisesti huoltajien välityksellä. Mikäli aviopuolisot ovat asumuserossa tai heidän avioliittonsa on purkaantunut, toinen puoliso maksaa elatusmaksua sille, joka hoitaa lapset. Rahan lähettäminen lapsille tapahtuu vapaaehtois-

tietä, mutta mikäli siitä kieltäydytään voi oikeus velvoittaa maksun lähettämiseen. Sellainen velvollisuus kuuluu jopa vanhempienoikeutensa menettäneille vanhemmille. Laki puolustaa ennen muuta lapsen oikeuksia. Tämän valvonta kuuluu neuvostojen toimeenpaneville komiteoille terveydensuojelu- ja kansanvalistuselinten välityksellä, jotka tarvittaessa voivat toimeenpanna tutkimuksen lasten elin- ja kasvatusoloista.

Millaiset aineelliset ja moraaliset velvollisuudet lapsilla on vanhempiinsa nähden?

Neuvostoliiton laki velvoittaa täysi-ikäiset lapset ylläpitämään työkyvyttömät tai apua tarvitsevat vanhempansa ja huolehtimaan heistä. Useimmat täysi-ikäisistä lapsista tietenkin tekevät tämän rakkaudesta ja velvollisuudentunteesta, eikä lain velvoituksesta. Mutta lailla valtio säätää normin kaikille, myös niille, jotka karttelevat velvollisuuksiaan.

Mikäli vapaaehtoisesta maksamisesta kieltäydytään, tuomioistuin valvoo vanhempien oikeutta ylläpitoon. Elatusmaksuksi määrätään kiinteä kuukausittainen rahasumma. Tällöin otetaan huomioon sekä vanhempien että lasten aineellinen asema. Määritellessään yhden lapsen antaman avustussumman, oikeus ottaa huomioon myös sen kuinka paljon varoja vanhemmat voivat saada toisilta lapsilta. Mikäli lapset kieltäytyvät huolehtimasta iäkkäistä vanhemmistaan heiltä voidaan virkateitse periä se rahasumma, joka on tarpeen esimerkiksi sivullisen hoitohenkilön palkkaamiseen. Joissakin tapauksissa tuomioistuin voi riistää lapsilta vanhempiensa perintöoikeuden.

Mutta laki on oikeudenmukainen myös lapsiin nähden. Jos esimerkiksi oikeus toteaa, että isä on nuoruudessa jättänyt perheen, eikä ole huolehtinut lapsista ja on pakoillut elatusmaksujen maksamista, voidaan hänen elatusvaateensa hylätä.

Miten avioero tapahtuu ja tapahtuuko niitä paljon?

Mikäli aviopuolisoilla ei ole alaikäisiä lapsia ja mikäli he kumpikin haluavat avioeroa, tapahtuu avioliiton purkaminen avioliiton rekisteröintitoimistossa. Sellaisissa tapauksissa ei tavallisesti synny mitään ongelmia. Pitää vain odottaa kolme kuukautta sen jälkeen kun avioerohakemus on jätetty sisään. Tämä määräaika on asetettu liian hätiköityjen ja perusteettomien avioeropäätösten eliminoimiseksi. Avioerotodistusta annettaessa peritään valtiolle 50 ruplan maksu. Sen maksaa sopimuksen mukaan joko toinen aviopuolisoista tai molemmat puoliksi.

Jos perheessä on alaikäisiä lapsia tai toinen puolisoista ei halua eroa, asia menee oikeuteen. Siellä selvitellään kuinka vakavat syyt ovat aviosuhteiden rikkoutumiselle. Tilapäinen perheriita, joka johtuu ohimenevistä, satunnaisista seikoista ei ole riittävä avioeroperusta. Mikäli tuomarien mielestä on olemassa mahdollisuuksia pysyttää perhe koossa, he ehdottomasti yrittävät sitä. Tuomioistuinkäytäntö tuntee paljon sellaisia tapauksia, että oikeudessa käydyn keskustelun jälkeen puolisot löytävät sovintotavan ja kaikki päättyy onnellisesti. Ellei heti löydetä tapaa, millä riidassa voitaisiin lähestyä toisiaan, on tuomioistuimella oikeus määrätä puolisoille jokin harkinta- ja välien selvittämisaika (kolme kuukautta tai enemmänkin). Tilastojen mukaan noin 20—25 % avioeroaikeista onnistutaan ehkäisemään.

Tuomioistuin tekee lopullisen päätöksensä kaikki seikat harkittuaan. Avioliitto puretaan mikäli on ilmeisen selvää, että jatkuva aviollinen yhteiselämä ja perheen säilyttäminen on mahdotonta.

Tuomioistuin perii toiselta tai molemmilta aviopuolisoilta valtiolle menevän maksun, joka on 50—200 ruplaa. Tällöin otetaan huomioon molempien osapuolien aineellinen asema ja jomman kumman puolison syyllisyysaste. Sen jälkeen oikeuden päätös lähetetään avioliittojen rekisteröimistoimistoon ja kun se siellä on asianmukaisesti rekisteröity katsotaan avioliitto purkaantuneeksi.

Avioerojuttu käsitellään tavallisesti julkisessa oikeuden istunnossa, mutta puolisoiden pyynnöstä, milloin kysymyksessä on heidän yhteiselämänsä intiimit puolet, asiaa käsitellään suljetussa istunnossa.

Vaikka avioeromenettely ei olekaan niin kovin mutkikas asia, valtio ei kuitenkaan, perheen säilyttämisestä huolehtiessaan, millään tavoin salli avioerotapahtuman muodostuvan tavanomaiseksi muodollisuudeksi.

Laissa on eräitä varauksia. Esimerkiksi mies ei voi ilman vaimon suostumusta panna vireille avioerohanketta vaimon raskausaikana eikä vuoden kuluessa lapsen syntymisestä. Näin menetellään äidin ja lapsen edun mukaisesti.

Tavalliset syyt avioeroon ovat: avioliitto ei ole kyllin vakavalla pohjalla (se koskee ennen muuta nuoria aviopareja), toisen puolison huono käyttäytyminen (esimerkiksi alkoholin väärinkäyttö), rakkauden ja yhteisymmärryksen loppuminen (syy joka neljänteen avioeroon).

Vuonna 1970 oli 26 avioeroa Neuvostoliiton jokaista 10.000 asukasta kohti, vuonna 1965 niitä oli 16. Avioerojen määrä on

lisääntynyt. Osittain se johtuu avioeron saannin helpottumisesta vuoden 1965 asetuksella. Mutta on muitakin syitä, esimerkiksi naisen suuri aineellinen riippumattomuus. Tilastojen mukaan syyllisiä miehiä on monta kertaa enemmän kuin syyllisiä naisia.

Avioeroasian tällainen kehityssuunta ei tietenkään ilahduta yhteiskuntaa, joka toivoisi perheen arvovallan lujittuvan. Kuitenkaan ei pidä ajatella niinkään, että avioero olisi aina ehdottomasti paha asia.

Kenelle jää lapsi avioeron tapahduttua?

Sen päättävät vanhemmat. Lain mukaan äidillä ja isällä on siinä yhtäläiset oikeudet. Elleivät vanhemmat pääse siinä yhteisymmärrykseen, oikeus ratkaisee asian.

Tuomarit ottavat huomioon ennen muuta lapsen edut. Lapsi on jätettävä sen hoiviin, joka pystyy antamaan tälle parhaimman kasvatuksen. Se on ainoa kriteeri. Lapsen iän ja kehityksen huomioon ottaen tuomioistuimen on otettava selko siitä kummalle vanhemmista lapsi haluaa jäädä. Tällöin lasta ei saa kutsua oikeuskäsittelyyn.

Lopullinen päätös tehdään sen jälkeen kun asia on tutkittu ja kuultu huoltoviranomaisten lausunto.

Useimmissa tapauksissa parhaaksi kasvattajaksi katsotaan äiti. Tietenkin isä velvoitetaan huolehtimaan lapsen elatuksesta ja osallistumaan tämän kasvattamiseen.

Onko kirkkovihkiminen laillisesti pätevä avioliiton solmimismuoto?

Valtio ei tunnusta kirkon vahvistamaa avioliittoa. Muodollisesti laki ei katso sellaista avioliittoa epäpäteväksi, mutta se ei anna sille oikeudellista merkitystä. Vain valtio ja sen elimet säätelevät oikeudellisesti kaikkia suhteita. Mutta Neuvostoliitossa kirkko on erotettu valtiosta. Vain siviilirekisteritoimistossa tai avioliittopalatsissa rekisteröity avioliitto tekee aviosuhteen lailliseksi.

Mutta jos avioliitto on solmittu ennen neuvostovallan voimassaoloa valtio tunnustaa sen ja se on siis laillinen. Sellaisia avioliittoja Neuvostoliitossa on suhteellisen vähän, koska tällöin ovat kysymyksessä jo iäkkäät ihmiset.

Solmitaanko avioliittoja paljon?

Vuosittain yli 2 miljoonaa avioliittoa (joka päivä 6.500). Niistä on melkoisen moni eri kansallisuuksiin kuuluvien henkilöiden

avioliittoja. Tilastomiehillä on vielä seuraavanlainenkin luku: tuhatta asukasta kohti solmitaan suunnilleen 10 avioliittoa.

Neljäsosa naisista avioituu alle 20-vuotiaina, noin 35 % 20—24-vuotiaina, 7 % yli 50-vuotiaina. Alle 20-vuotiaita sulhasia on hyvin vähän — noin 7 %, mutta sen sijaan miehistä valtava enemmistö — yli 70 % — avioituu kolmannella vuosikymmenellään.

Viisi vihkiparia kuudesta on ensikertalaisia. Parasta avioitumisaikaa ovat marraskuu ja joulukuu. Harvimmin vihkipareja saapuu avioliittojen rekisteröimistoimistoon toukokuussa.

Pistokoemaisten sosiologisten tutkimusten mukaan 75 % nuorista pareista pitää onnellisen perhe-elämän tärkeimpänä ehtona rakkautta ja katsomusten samankaltaisuutta, 13 % tasa-arvoisuutta ja toistensa kunnioittamista. 2 % nuorista aviopareista on jopa kuherruskuukauden aikanakin sitä mieltä, että rakkaus ei yksinään riitä, sen vahvistuksena pitää olla aineellista hyvyyttä. Toisten tutkimustulosten mukaan niiden määrä, jotka avioliittoa solmiessaan ajattelevat 'elämän proosaa' on 10—15 %, mutta heitä on kuitenkin vähemmistö. Laskelmointiin perustuva avioliitto on melko harvinainen. Permin kaupungin sosiologit ovat tutkimuksissaan päätyneet siihen, että yksi sellainen avioliitto solmitaan 25 rakkausavioliittoa kohti.

Mahdollisesti nuoret avioparit aliarvioivat materiaalista seikkaa, mutta jo itse pyrkimys perustaa perhe rakkauden ja kunnioittamisen lakien mukaan liittämättä avioliittoon materiaalisia laskelmointeja on nykypolven merkillepantavia piirteitä. Amerikkalaiset tutkijat V. ja D. Meis omiin havaintoihinsa perustuvassa kirjassaan 'Neuvostoperhe' väittävät, että neuvostoihmisillä "... rakkaus on korkealla paikalla arvojen hierarkiassa."

Muutama sana avioliiton juridisesta puolesta. Neuvostoliiton laki ei salli perhesiteiden solmimista sellaisten henkilöiden kesken, jotka eivät ole saavuttaneet avioliittoikää, jotka eivät ole antaneet molemminpuolista suostumustaan, tai jotka ovat jo avioliitossa, ovat lähisukulaisia tai jotka tuomioistuin on katsonut sielullisesti sairaiksi tai vähämielisiksi.

Minkälainen on sellaisen yksinäisen äidin yhteiskunnallinen asema, joka on a) leski, b) eronnut, c) avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen äiti?

Leskeksi jäänyt äiti, jolla on lapsia, saa valtiolta kuukausiavustusta kultakin lapselta siihen asti kun nämä täyttävät 16 vuotta (opiskelevien lasten kohdalla 18 vuotta). Mikäli vaimo miehensä

kuollessa oli tämän huollettavana, myös hänelle kuuluu kuukausiavustus. Sitä maksetaan hänelle siihen asti kun hänen lapsensa täyttää 8 vuotta.

Neuvostoliitossa on tarkoitus parantaa edelleen sellaisten perheiden eläketurvaa, jotka ovat menettäneet huoltajansa. Nämä suunnitelmat toteutetaan vuoteen 1975 mennessä.

Eronneella naisella, jolla on lapsia, on oikeus saada entiseltä mieheltään aineellisen ylläpidon lapsilleen näiden täysi-ikäisiksi tuloon saakka. Periaatteessa elatusvelvollisuus on vapaaehtoinen. Mutta jos lapsen isä kieltäytyy aineellisen tuen antamisesta, oikeus voi hänet siihen pakottaa. Tällöin on säädetty kiinteä elatusmaksumäärä: yhdelle lapselle 1/4, kahdelle 1/3 ja kolmelle tai useammalle lapselle puolet isän palkasta ja muista tuloista. Vain joissakin tapauksissa voidaan oikeuden päätöksellä elatusmaksua alentaa. Mikäli lapsi sairastuu vaikeasti tai saa vamman, voidaan isältä vaatia lisämaksuja.

Tuomioistuimen ulosottokäskyn perusteella äidille tuleva elatusraha lähetetään hänelle lapsen isän työpaikasta. Mikäli elatusvelvollinen muuttaa työ- tai asuinpaikkaansa hän on velvollinen kolmen päivän sisällä tiedottamaan siitä oikeuden haastemiehelle. Sama velvollisuus on myös työpaikan viranhaltijoilla. Tämän määräyksen rikkomisesta sakotetaan.

Tahallisen elatusmaksuvelvollisuuden laiminlyömisestä voi olla seurauksena merkintä passiin. Sellainen merkintä antaa riittävän perusteen elatusmaksun perimiseen, vaikka työpaikan johdolla ei olisikaan oikeuden toimeenpanokäskyä. Mikäli perheen osoite on tuntematon, rahat siirretään kansanoikeuden erityistilille.

Avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsistaan äiti saa valtiolta kuukausiavustusta siihen asti kun lapsi on täyttänyt 12 vuotta. Laki turvaa tällaiselle äidille äitiysarvon.

Minkälainen on avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeudellinen asema?

Neuvostovaltio tunnustaa jokaisen lapsen laillisuuden. Oikeudellisessa mielessä au-lapsi ei joudu kokemaan mitään syrjintää enempää lapsuudessaan kuin varttuneenakaan.

Vuonna 1968 hyväksytyssä laissa edellytetään au-lapsen isyyden toteaminen. Ensiksikin, riittää, että vanhemmat vapaaehtoisesti tekevät ilmoituksen siviilirekisteritoimistoon, jolloin suoritetaan lainvoimainen lapsen rekisteröinti. Toiseksi, isyys voidaan todeta oikeusteitse äidin kanteen perusteella. Tällöin otetaan huomioon yhteisasuminen ja yhteisen kotitalouden pitäminen ennen lapsen syntymää, samoin kuin yhteinen lapsen kasvattaminen tai ylläpitäminen. Niissä tapauksissa joissa au-lapsen isyyttä ei ole todettu, lapsi rekisteröidään äidin sukunimellä, ja lapsi saa isännimekseen sellaisen kuin äiti haluaa.

Laki antaa tuomioistuimelle mahdollisuuden tarvittaessa periä elatusmaksun lapselle tämän tosiasialliselta isältä.

Saako neuvostokansalainen mennä naimisiin ulkomaalaisen kanssa?

Neuvostoliiton lainsäädäntö ei aseta mitään esteitä avioliitolle ulkomaalaisen kanssa. Avioliitosta ulkomaalaisen kanssa on annettu korkeimman neuvoston puhemiehistön erityispäätös. Sen mukaan on neuvostoliittolaisen kanssa naimisiin aikovan ulkomaalaisen esitettävä virkatodistus ja esteettömyystodistus, jotka on todistettu oikeiksi Neuvostoliiton asianomaisessa maassa olevassa lähetystössä tai konsulaatissa. Avioliitto voidaan laillistaa jomman kumman puolison asuinpaikkakunnalla.

Neuvostoliitossa tällaisen avioliiton rekisteröintimenettely on muuten samanlainen kuin neuvostoliittolaisten omia avioliittoja solmittaessa.

Onko Neuvostoliitossa perintöoikeutta?

Sääntönä on, että henkilökohtainen omaisuus periytyy. Sellaiset tapaukset ovat hyvin harvinaisia, että omaisuus jäädytetään ja luovutetaan valtiolle. Niin voi käydä vain silloin kun ei ole perijöitä.

Lain mukaisina perijöinä yhtäläisin osuuksin ovat ennen muuta lapset, myös adoptoidut, puoliso, vanhemmat tai adoptoijat, sekä kuolleen lapsi, joka on syntynyt tämän kuoleman jälkeen. Mikäli tällaisia perijöitä ei ole, omaisuus siirtyy kuolleen veljille ja sisarille, hänen isovanhemmilleen niin isän kuin äidinkin puolelta. Perijöitä lain mukaan ovat myös sellaiset työkyvyttömät henkilöt, jotka ovat olleet vainajan huollettavina vähintään vuoden ennen tämän kuolemaa. Tällöin ei ole mitään merkitystä sillä ovatko he sukulaisia vai eivät.

Lastenlapset ja lastenlastenlapset tunnustetaan perillisiksi, ellei ole elossa vanhemmista sitä, joka olisi perillinen. He perivät tasan sen osuuden, joka lain mukaan kuuluisi heidän kuolleelle vanhemmalleen.

Voiko omaisuuden testamentata?

Jokainen perijä saa lain mukaan yhtäläisen osuuden perinnöstä. Mutta vain siinä tapauksessa, ellei ole testamenttia. Neuvostoliiton kansalainen voi testamentata omaisuutensa tai osan siitä

kenelle tahansa lain mukaisesta perimysjärjestyksestä riippumatta. Hän voi jättää kaikki perijät perinnöttömiksi tai määrätä esimerkiksi kenelle heistä hän testamenttaa talon, kenelle auton ja kenelle — isällisen siunauksensa.

Mutta laki suojelee työkyvyttömien tai alaikäisten perijäin oikeutta. Testamentin sisällöstä riippumatta he perivät ainakin 2/3 siitä osuudesta joka kuuluisi heille kullekin lakisääteisen perintöoikeuden mukaan.

Omaisuus voidaan testamentata myös valtiolle tai yhteisölle. Siten usein menettelevät taide-esineiden omistajat testamentatessaan kokoelmansa taidekokoelmiin tai museoihin.

Kuka suojelee ulkomaalaisten omistusoikeutta?

Moskovan asianajajayhdistyksen (kollegion) puhemiehistön alaisena toimii kokeneiden juristien ryhmä — Ulkomainen juristikollegio (Injurkollegio). Se ei ole valtion, vaan ammatillinen yhteenliittymä. Se hoitaa enimmäkseen neuvostokansalaisten ulkomailta ja ulkomaalaisten Neuvostoliitosta saatavia perintöasioita. Se puolustaa myös ulkomaalaisten kaupallisten ja teollisuusyritysten tai laivanvarustamojen etuja näiden asioidessa neuvostoliittolaisten järjestöjen kanssa. Injurkollegio hoitaa lisäksi asioita, jotka liittyvät neuvostokansalaisten elatusmaksujen maksamiseen ulkomaalaisille ja ulkomaalaisten neuvostokansalaisille.

Injurkollegiolla on laajat yhteydet monien maiden juristeihin. Sillä on 26 valtiossa vakinaiset edustajansa, jotka vastavuoroisuuspohjalta hoitavat neuvostokansalaisten ja järjestöjen siviiliasioita.

Injurkollegion asianajajat, kuten heidän kaikki kollegansa, saavat palkkion työstään asiakkailtaan. Injurkollegio hoitaa vuosittain tuhansia asioita.

Seuraavassa eräs sellainen. Suomalainen automatkailija L. Häkkinen joutui Leningradin matkalla liikenneonnettomuuteen jossa hänen autonsa vaurioitui. Neuvostoliittolainen autonkuljettaja todettiin yksin siihen syylliseksi. Injurkollegion asianajajat auttoivat Suomen kansalaista saamaan korvauksen. Oikeuden päätöksellä hänelle määrättiin korvaukseksi noin 10.000 Suomen markkaa.

Voiko Neuvostoliiton kansalainen periä toisten valtioiden kansalaisten omaisuuden?

Sille ei ole mitään esteitä. Mikäli perinnön jättänyt henkilö ei ole tiennyt sukulaistensa tarkkaa osoitetta, Injurkollegio julkaisee sanomalehdissä esimerkiksi tämän tapaisen ilmoituksen: "Sen ja sen maan kansalaisen N:n perintöasian johdosta etsitään hänen lastenlastaan M:ää tai muita sukulaisia." M. tietenkin saatuaan tiedon asiasta ottaa pikaisesti yhteyden Injurkollegioon osoitteella Moskova, Tverskoi bulvar 13.

Eräitä esimerkkejä. Kaksi riikalaista sisarusta Matilda Wolfson ja Frederica Jakobi saivat Heidelbergistä Länsi-Saksasta 34.000 D-markkaa perintönä heidän velivainajansa, Heidelbergin yliopiston entisen professorin Magnus Feitelbergin omistamien arvopapereiden myynnistä. Saratovin alueelta saapui Moskovaan kaksi sisarusta Anastasia Krutova ja Praskovja Kozlova-Krutova noutamaan USA:ssa Clevelandissa asuneen veljensä John Krutovin jättämää 45.000 dollarin perintöä.

Voiko ulkomaalainen periä neuvostokansalaisen omaisuutta?

Totta kai. Perintöasiat ovat enemmistönä Injurkollegion hoitamista asioista.

Jos Neuvostoliiton kansalainen on testamentannut omaisuutensa toisen maan kansalaiselle, niin Neuvostoliiton ulkomaankauppapankki siirtää perintösumman ulkomaan valuutassa asianomaiselle. Tällaisia perintösiirtoja suoritetaan kaikkiin niihin maihin joiden kanssa Neuvostoliitolla on diplomaattisuhteet.

Vuonna 1960 Neuvostoliitossa kuoli lastenkirjailijatar Tamara Gabbe. Hänellä ei ollut perillisiä Neuvostoliitossa. Mutta Suomessa asui Gabben sisar Helena Luostarinen. Hänelle toimitettiinkin neuvostoliittolaisen kirjailijan jättämä perintö, 5,6 miljoonaa silloista Suomen markkaa. Baltimoressa Yhdysvalloissa asuva Hilda Sellis sai Injurkollegion välityksellä 5.278 dollarin rahalähetyksen perintönä Pärnun kaupungissa Eestissä asuneelta neuvostokansalaiselta Erich Espelta.

Nämä ovat esimerkkejä Injurkollegion tavanomaisista toimista.

USKONTO

Kuinka Neuvostoliitossa toteutuu uskonnon vapaus?

Neuvostoliitossa valtio ei sekaannu kansalaisten uskon asioihin. Jokainen kansalainen voi esteettä tyydyttää uskonnolliset tarpeensa ja uskoa siihen jumalaan, jonka on itselleen valinnut. Tasapuolisesti jokainen voi olla myös uskomatta jumalaan ja propagoida ateistista maailmankatsomusta. Neuvostoliiton perustuslaissa on taattu kaikille kansalaisille omantunnon ja uskonnon vapaus. Siinä kirjoitetaan: "Uskonnollisten menojen harjoittamisvapaus ja uskonnonvastaisen propagandan vapaus myönnetään kaikille kansalaisille."

Kaikki Neuvostoliiton kansalaiset ovat tasa-arvoisia perustuslaillisissa oikeuksissaan riippumatta uskontunnustuksestaan. Kirkon toimihenkilöillä on samat kansalaisoikeudet kuin muillakin Neuvostoliiton kansalaisilla.

Kuuluminen johonkin uskontokuntaan ei liioin vaikuta sijoittumiseen oppilaitokseen, työpaikkaan, virastoon jne. Työpaikasta tai opilaitoksesta ei ole myöskään mahdollista erottaa henkilöä hänen uskonnollisten katsomustensa vuoksi. Toisaalta uskonnollisten katsomusten ansiosta ei voida myöskään antaa kansalaisten laissa määrättyjen velvotteiden osalta mitään helpotuksia. Kaikkien liittotasavaltojen rikoslaissa on kohta, jonka nojalla edellämainitun säännön rikkojat vedetään oikeudelliseen vastuuseen.

Juridisesti Neuvostoliitossa tunnustetaan vain siviiliavioliitto. Kuitenkaan valtio ei estä kirkkovihkimistä tai lasten kastamista kirkossa pitäen niitä ehdottomasti kansalaisten yksityisasioihin kuuluvina. Ketään ei liioin kielletä menemästä kirkkoon tai harjoittamasta kotonaan hartautta, omistamasta ikoneja tai muita

pyhäinkuvia. Uskonnollisten toimitusten, mikäli ne eivät riko yhteiskunnallista järjestystä tai lakia, harjoittamisen estäminen on myös rangaistava teko. Mutta uskonnolliset toimitukset eivät liioin saa rikkoa muiden kansalaisten oikeuksia.

Millaisia uskontoja on Neuvostoliitossa?

Neuvostoliitossa on kannattajia 10 erilaisella uskonto- ja kirkkokunnalla. Vaikka uskovaisia ei tilastoidakaan, on ilmeisesti eniten kannattajia kreikkalaiskatolisella eli ortodoksisella kirkkokunnalla. Sitä todistaa mm. kirkossa kävijöiden määrä. Kreikkalaiskatolinen uskonto Venäjällä alkoi levitä X vuosisadan loppupuolella. Alkuaikoina venäläinen kreikkalaiskatolisuus oli alistettuna Konstantinopolin Patriarkkakunnalle, mutta vuodesta 1948, jolloin Moskovan ja koko Venäjän kirkon johtoon tuli Moskovan metropoliitta, alkoi itsenäisyyden kausi. Nykyisin venäläisen kreikkalaiskatolisen kirkon johdossa on metropoliitta Pimen.

Venäläisellä kreikkalaiskatolisella kirkolla on useita kannattajia myös muualla maailmassa USA:ssa, Kanadassa, Ranskassa, Bulgariassa, Unkarissa, Itävallassa, Belgiassa, Jugoslaviassa, Libanonissa, Japanissa sekä mm. Suomessa. Vuodesta 1926 lähtien on Helsingissä ollut venäläinen kreikkalaiskatolinen seurakunta ja Pyhän Neitsyen kirkko sekä vuodesta 1927 yksityinen Pyhän Nikolauksen seurakunta. Nämä venäläiset yhteisöt joutuivat erilleen venäläisestä kirkosta 1930-luvulla, mutta yhdistyivät siihen jälleen v. 1945. Vuoteen 1919 Suomessa oli Venäjän kreikkalaiskatolisen kirkon hiippakunta. Suomen itsenäistymisen jälkeen Suomen kreikkalaiskatolinen kirkko liittyi Konstantinopolin patriarkan tuomiopiiriin.

Venäläisen kreikkalaiskatolisen kirkon johdossa on patriarkka, jonka alaisena toimii Pyhä synodi (Kirkkokokous), joka koostuu arvovaltaisimmista metropoliitoista.

Autonomisena venäläisestä kreikkalaiskatolisesta kirkosta toimii Gruusian kreikkalaiskatolinen kirkkokunta, jota ohjaa Gruusian katolinen patriarkka.

Keski-Aasiassa, Kazahstanissa, Pohjois-Kaukasiassa, Taka-Kaukasiassa sekä Tataarien ja Baškirian autonomisissa tasavalloissa on levinnyt islamin usko. Islamilaisuus syntyi arabimaissa VII vuosisadalla leviten nopeasti Lähi- ja Keski-Itään, Balkanille ja Afrikkaan. Koska islamilaisuus on jakaantunut useihin eri suuntauksiin ja lahkoihin, ei heitä Neuvostoliitossakaan ohjaa yksi, vaan useampi keskus, joista 2 sijaitsee Kaukasiassa (Baku ja Buinakske), yksi Keski-Aasiassa (Taškent) ja yksi Etelä-Uralilla

(Ufa) Neuvostoliitossa on n. 300 toimivaa moskeijaa. Islaminuskoisten ryhmät suorittavat pyhiinvaellusmatkoja pyhiin kaupunkeihinsa Mekkaan ja Medinaan.

Roomalaiskatolisia Neuvostoliitossa on verrattain vähän, he asuvat etupäässä maan länsialueilla — Latviassa, Liettuassa, Ukrainassa ja Valko-Venäjällä. Roomalaiskatolisella kirkolla on joitakin hiippakuntia. Maassa on kuitenkin riittävästi kirkkoja tyydyttämään roomalaiskatolilaisten uskovaisten tarpeet. Omat pappinsa he kouluttavat Riian ja Kaunasin pappisseminaareissa. Osa heidän toimihenkilöistään jatkaa opiskeluaan lisäksi Vatikaanin kirkollisissa oppilaitoksissa. On otettava huomioon, että roomalaiskatolisia kirkkoja on myös muualla kuin Baltiassa, Ukrainassa ja Valko-Venäjällä. Myös Moskovassa on Pyhän Ludvigin kirkko, samoin Kišinjevissä, Kievissä, Leningradissa ja joissakin muissa kaupungeissa.

Kiinan rajan läheisyydessä Siperiassa on alueita, joille on levinnyt buddhalaisuus, erikoisesti Burjatian autonomisen tasavallan alueella. Buddhalaisuus, joka syntyi Intiassa VI vuosisadalla eKr. tunkeutui Venäjälle Tiibetistä. Buddhalainen kirkko on hajanainen koostuen itsehallinnollisista kirkoista, jotka eivät ole yhdistyneet yhteiseksi hierarkiaksi. Buddhalaisen kirkon perustana ovat luostarit, joissa munkit (lamat) asuvat. Muutamat buddhalaiset tavat ja uskonnolliset toimitukset ovat säilyneet myös Kalmykiassa, Kaspianmereltä pohjoiseen sijaitsevassa autonomisessa tasavallassa.

Buddhalaiset osallistuvat idän maissa tapahtuviin kongresseihin.

Juutalaiset tunnustavat juudealaista oppia, joka syntyi ensimmäisen vuosituhannen aikana ennen nykyisen ajanlaskumme alkua vanhojen juutalaisheimojen keskuudessa. Neuvostoliitossa on noin 100 synagoogaa, joissa uskovaiset harjoittavat hartausmenojaan. Juutalaisten uskonnolliset yhteisöt ovat tasa-arvoisia muiden uskontokuntien kanssa kohtaamatta valtion taholta minkäänlaista vastustusta uskonnollisten rituaaliensa tai hartauden harjoittamisessa. Esimerkiksi synagoogat myyvät vuosittain 630—640 tonnia happamatonta pääsisäisleipää tyydyttääkseen seurakuntiensa jäsenten ja muiden halukkaiden tarpeita.

Muista uskonnoista, joilla Neuvostoliiton alueella on tunnustajia, kannattaa mainita armenialainen gregoriaaninen uskonto, evankelis-luterilainen uskonto Eestin ja Latvian alueella sekä babtistiseurakunnat, jotka muodostavat maan suurimman lahkolaiskunnan. Sen johdossa on yleisvaltakunnallinen babtistineuvosto, joka julkaisee omaa lehteään "Bratskij vestnik" (Veljen

sanoma). Kolmisensataa vuotta sitten johtavasta kreikkalaiskatolisesta kirkosta reformien johdosta syntyneiden erimielisyyksien vuoksi erosi vanhauskoisten kirkko, jolla on myös omia kannattajiaan.

Millaiset suhteet vallitsevat valtion ja kirkon sekä koulun ja kirkon välillä?

Perustuslain mukaan kirkko on erotettu sekä valtiosta että koulusta. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että näin voidaan myös käytännössä taata omantunnon ja uskonnon vapaus.

Kun kirkko ei toimi valtion alaisena, sen välittömänä koneistona, ei se luonnollisestikaan sekaannu valtion asioiden hoitoon, tai muihin taloudellisten, kulttureliisten ja yhteiskunnallisten järjestöjen toimintaan. Kirkolla ei Neuvostoliitossa ole myöskään oikeutta harjoittaa hyväntekeväisyyttä, perustaa osuuskunnallisia tms. yhtiöitä, omistaa lomakoteja tai parantoloita, sillä niillä ei ole mitään yhteyttä uskonnon harjoittamisen kanssa.

Kirkon erilläänolo kouluista merkitsee, että kaikista valtion oppilaitoksista on poistettu uskonnollisten aineiden opetus, siten kirkko ei voi painostuksen avulla hankkia lisää kannattajia.

Samoin kuin kirkko pysyy erillään valtion asioista, ei myöskään valtio sekaannu kirkon sisäisiin asioihin. Se merkitsee käytännössä sitä, ettei valtio aineellisesti eikä moraalisesti tue tiettyä uskonnollista suuntausta tai lahkoa. Valtio ei puutu kirkon oppeihin tai kanonisiin peruskohteisiin, ne hoidetaan kirkon uskonnollisten säädösten mukaan. Julkiset jumalanpalvelukset toimitetaan kirkoissa tai rukoushuoneissa ja kirkonkellojen soitto voi kuulua minä päivänä tahansa. Kirkolla ei ole myöskään verotuloja. Valtio pysyy erossa kaikesta kirkon sisäisestä toiminnasta ja minkä tahansa uskonnollisen organisaation sisäinen elämä on uskovaisten oma asia. Valtio puuttuu kirkon toimintaan vain sellaisessa tapauksessa, kun kirkon toiminta rikkoo valtiollisia ja yhteiskunnallisia lakeja ja säännöksiä. Muissa tapauksissa valtiolliset lait päinvastoin suojelevat kirkon oikeuksia väkivaltaisuuksia ja ilkivaltaa sekä anastusyrityksiä vastaan.

Näin ollen kirkon erottaminen valtiosta ja kouluista ei missään tapauksessa merkitse hengellisen elämän mahdollisuuksien supistamista. Se on vain eräs osoitus suhtautumisesta yhteiskunnalliseen vallanjakoon.

Neuvostoliitossa toimii valtion uskontoasiain neuvosto. Sen perustehtävänä on valvoa lainsäädännön ja uskonnollisten yhteisöjen asemaa koskevien säännösten noudattamista.

Kuka omistaa ja hallitsee uskonnollisten menojen harjoittamiseen käytettäviä taloja?

Kirkon rakennukset, rukoushuoneet ja muut tilat ovat valtion omistuksessa. Valtio on luovuttanut ne uskovaisten ilmaiseen käyttöön määräämättömäksi ajaksi. Niitä voivat käyttää kaikki uskonnolliset yhteisöt, jotka ovat perustuslain mukaisia ja vähintään 20 jäsentä käsittäviä. Paikallisten valtaelinten ja uskonnollisten ryhmien kesken tehdään sopimus, joka sitoo uskovaisia hoitamaan kirkon käytöstä, hallinnasta ja korjauksista muodostuvat kulut.

Kirkkojen tai rukoushuoneiden sulkeminen on lain mukaan mahdollista vain tietyissä erikseen säädetyissä tapauksissa. Sellaisia ovat: kirkon tilojen käyttö muuhun kuin uskonnon harjoittamiseen ja siihen liittyviin menoihin, kun rakennusta sen vanhuuden tai muun seikan vuoksi uhkaa tuhoutuminen. Kuitenkaan näissäkään tapauksissa paikalliset vallankäyttöelimet eivät voi omatoimisesti päättää tilojen sulkemisesta, vaan siihen tarvitaan keskuselinten suostumus.

Uskonnollisten yhdyskuntien käytössä on useita tunnettuja sekä arkkitehtonisesti että historiallisesti arvokkaita muistomerkkejä. Esimerkiksi Troitse-Sergijevin luostari lähellä Moskovaa vanhoine XV—XVI vuosisadalta olevine kirkkoineen, Smolenskin Uspenskin katedraali vuodelta 1760, Voznesenskin kirkko Eltsessä vuodelta 1760 ja monia muita. Eestin pääkaupungissa Tallinnassa on babtisteilla käytössään Baltian maiden suurin kirkko — Olaviste, johon mahtuu samanaikaisesti tuhansia ihmisiä. Arkkitehtonisesti Olavisten kirkko on goottilaisen tyylin malliedustaja, sillä on korkein torni Itämeren maissa ja se on mitä arvokkain arkkitehtoninen muistomerkki.

Monia arkkitehtonisia muistomerkkejä valtio on antanut myös islamilaisten ja muiden uskonnollisten yhteisöjen käyttöön. Luovuttaessaan nämä rakennukset kirkon käyttöön, valtio kuitenkin velvoittaa huolehtimaan niiden kunnosta ja säilymisestä. Seurakunnilla on lain mukaan oikeus rakentaa myös uusia kirkkoja.

Kuka määrää kirkonpalvelijain palkat?

Papit ja muut kirkonpalvelijat saavat palkkansa uskovaisten valitsemien komiteoiden kanssa tehtyjen sopimusten mukaan. Kirkon tulot muodostuvat uskovaisten vapaaehtoisen keräyksen tuloksena sekä uskonnollisista toimituksista kuten kastetoimituksista, vihkimistoimituksista ja tilatuista muistojumalanpalveluksista saaduista maksuista. Tuloja kirkko saa myös kynttilöiden, ikonien jne. myynnistä. Hiippakuntien kirkot maksavat tietyn osuuden tuloistaan hiippakunnalle ja ne edelleen suorittavat kymmenykset patriarkkakuntaan. Näillä varoilla pidetään yllä myös kirkon yleistä hallintoa.

Terveytensä menettäneet tai ikääntyneet kirkonpalvelijat ja heidän leskensä, sekä kirkkokoulujen ja seminaarien opettajat voivat saada eläkkeen erityisestä kirkon eläkerahastosta, joka muodostuu hiippakuntien suorittamista maksuista.

Suomessa väitetään uskovaisia vainottavan Neuvostoliitossa. Onko sellaista?

Mainitsimme jo, että ateistit ja uskovaiset ovat lain edessä tasa-arvoisia, kirkoissa on sallittu vihkimiset ja kastamiset, vallitsee uskonnollisten tarpeiden tyydyttämisen vapaus. Korostettakoon kuitenkin vielä, että uskonnollisten menojen harjoittamiselle laki takaa täyden vapauden, ellei niissä rikota kansalaisoikeuksia ja vapauksia. Tämä jo osoittaa riittävän selvästi, ettei vainoa ole. Voidaan myös viitata sellaisten kirkonmiesten lausuntoihin, jotka ovat käyneet tutustumassa Neuvostoliiton kirkkoihin, ja uskonnolliseen elämään. Esimerkiksi evankelis-luterilaista kirkkoa edustava saksalainen Herbert Mochalski: "Olen tullut maasta, missä ihmiset tietävät vähän kreikkalaiskatolisesta kirkosta ja venäläisistä kristityistä . . . Olemme seuranneet, kuinka lämpimästi uskovaiset ottavat osaa jumalanpalveluksiin." Hänen kollegansa valtuuskunnassa Kurt Aland lisää: "Käytyään edes yhdessä jumalanpalveluksessa venäläisessä kreikkalaiskatolisessa kirkossa Neuvostoliitossa, jokainen suurinkin pessimisti voi todeta: tämä kirkko elää."

Aleksandrian Pyhän Nikolauksen kirkon johtaja arkkimandriitti Kyprianos lausui: "Ei ole minkäänlaista epäilystä siitä, etteikö venäläinen kreikkalaiskatolinen kirkko kehittyisi ehdottoman vapaasti ja saisi osakseen neuvostovaltion suurta huomiota ja huolenpitoa."

Amerikkalainen kirjailija Kennedy käydessään Troitse-Sergijevin luostarissa kirjoitti vieraskirjaan: "Minä tulin USA:sta, jossa lehdistö julistaa ettei Neuvostoliitossa ole uskonnon vapautta. Oli erikoisen miellyttävää nähdä omin silmin uskonnollisten tunteiden ilmaisemisen vapaus . . . Tämä oli innostava näkymä: nähdä pyhät toimitukset, joita kirkoissa kansalle suoritettiin."

Tällaisia lausuntoja löytyisi satoja. Ellei joku niihin usko, hänen ainoa mahdollisuutensa vapautua valheellisista kuvitelmistaan on käydä Neuvostoliitossa, sen kirkoissa ja rukoushuoneis-

sa. Pelkästään Moskovassa ja sen lähistöllä on yli 50 kirkkoa, joissa päivittäin pidetään jumalanpalveluksia ja uskonnollisia toimituksia.

Miksi uskovaisia vangitaan Neuvostoliitossa?

Todellakin neuvostolehtien palstoilta voidaan silloin tällöin lukea tiedotuksia uskovaisten ihmisten vangitsemisista. Heitä ei kuitenkaan vangita uskonnon vuoksi, vaan siksi, että he ovat rikkoneet lakia, sen konkreettisia säädöksiä ja yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttyjä normeja.

Muutamissa uskonlahkoissa hartausmenot johtavat äärimmäiseen fanatismiin, jonka tuloksena rukoilevat saatetaan psykiatrisesti kliiniseen tilaan. Jotta voitaisiin saada ilmestymään jumalallinen "näky", käytetään erilaisia psyykkisesti vaikuttavia metodeja. Esimerkiksi pelottelu, paastolla tai pitkäaikaisilla hartaudenharjoituksilla näännyttäminen ovat paljon käytettyjä menetelmiä. Tällaisin keinoin voidaan terveille kansalaisille tuottaa sekä psyykkisiä että fyysisiä häiriöitä ja haittoja.

Voimakkaasti yliammuttuja uskonnollisia menoja on esimerkiksi hlysteillä, pjatidesjatnikeilla, innokentiläisillä ja muutamilla muilla lahkoilla, joilla menoihin kuuluu uskovaisten näännyttäminen syvään sekä fyysiseen että psyykkiseen uupumukseen. Vasta tässä vaiheessa heillä alkaa profetia, joka helposti saattaa johtaa suoranaisiin rikoksiin. Juuri siksi nämä lahkot ovat kiellettyjä Neuvostoliitossa ja mikäli tavataan heidän salaista toimintaansa, syntyy välittömästi oikeuskäsittely.

Esimerkiksi eräät kielletyt lahkot ovat perustaneet ns. "kuoleman huoneita", jotka luonnollisesti olivat salaisia. Beltsin kaupungissa Moldaviassa innokentiläisten tällaisesta "kokoushuoneesta" tavattiin yhdeksän naisen ja miehen ruumista, jotka olivat 15—50 ikävuoden väliltä. Muutamat näistä ruumiista oli haudattu elävältä.

Uskonnollinen fanaatikko Ivan Muraško johti myös omalla tavallaan alkukantaisia toimituksiaan. Jokaiselta lahkoon hyväksytyltä henkilöltä otettiin liittymisen yhteydessä seitsemän "leimaa" tai merkkiä, ts. heiltä leikattiin ruumiista seitsemän ristin muotoista palasta. Leikkauksista tuleva veri jaettiin viiniin sekoitettuna "pyhänä ehtoollisena". Muutamilla suuri verenhukka johti kuolemaan.

Pjatidesjatnikeilla, innokentiläisillä ja muutamilla muilla on tapana tuoda uhrilahjoja. Joskus uhrina tuotiin sormi, joskus käsi ja joskus uhrilahjaksi annettiin koko elämä. Tällaiset salaiset

menot puuduttavat uskovaisten tunteita sen lisäksi, että ne tuottavat heille välitöntä vahinkoa. Siten lahkojen johtajat käyttävät heitä usein hoitamaan henkilökohtaisia "tilintekoja" heille epämiellyttävien ihmisten kanssa. Ilmeisesti kaikille terveille ihmisille on selvää, että tällaisten uskontojen kieltäminen on vain inhimillistä ja oikeudenmukaista.

Valtio ei myöskään hyväksy, jos joku kansalainen uskonnollisiin tunteisiin viitaten yrittää väistää kansalaisvelvollisuuksiensa täyttämistä. Lainvastaiseksi toiminnaksi lasketaan myös joidenkin uskonlahkojen vaatimukset kieltäytyä sotilaspalveluksesta, karkuruuteen yllyttäminen, kieltäytyminen yhteiskunnallisesta toiminnasta jne.

Välittömästi Lokakuun vallankumouksen jälkeen käytiin muutamia oikeusprosesseja kirkon toimihenkilöitä vastaan, mutta nekään eivät olleet luonteeltaan uskonnollisia, vaan poliittisia. Moskovan patriarkka julkaisemassaan kirjassa "Totuus uskonnosta Venäjällä" ei suinkaan sattumalta kirjoittanut: "Minkä vuoksi tuomittiin kirkollisia henkilöitä? Poikkeuksetta siksi, että nämä henkilöt kirkollisen kaavun ja alttariesiripun takaa harjoittivat neuvostovastaista toimintaa. Ne olivat puhtaasti poliittisia prosesseja, joilla ei ollut mitään yhteyksiä uskonnollisten organisaatioiden tai kirkollisen elämän kanssa. Kreikkalaiskatolinen kirkko tuomitsi itse selvästi ja päättäväisesti tällaiset luopionsa, jotka pettivät kirkon lojaalisen ja avoimen suhtautumisen neuvostovaltioon."

Nykyisin huomattavin osa hengellisestä ja uskovaisesta väestöstä suhtautuu lojaalisesti Neuvostoliiton sisä- ja ulkopolitiikkaan.

Kuinka uskonnollinen yhteisö voidaan Neuvostoliitossa muodostaa?

Uskonnollisten tarpeiden tyydyttämiseksi kansalaiset voivat 18 vuotta täytettyään perustaa uskonnollisia yhteisöjä tai ryhmiä. Vähintään 20 henkeä käsittävät uskonnolliset yhteisöt muodostavat uskonnollisen järjestön, pienemmät ovat ryhmiä.

Uskonnollinen järjestö tai ryhmä voi alkaa toimintansa vasta sen jälkeen, kun se on rekisteröity valtion säännösten mukaisessa järjestyksessä valtiollisissa elimissä.

Rekisteröinnin tarkoituksena on, että sen avulla uskonnollinen järjestö ottaa tiettyjä velvotteita lainsäädännön noudattamisessa saaden samalla myös lain suojan toiminnalleen ja uskonnollisille toimituksilleen. Uskonnolliselta yhdistykseltä voidaan kieltää

rekisteröinti ainoastaan, mikäli sen päämäärät, toiminnan muodot, opit tai uskonnolliset menot ovat lainvastaisia tai rikkovat kansalaisoikeutta tai yksilön vapautta.

Tärkein periaate uskonnollisia yhteisöjä muodostettaessa on vapaaehtoisuus. Jokaisella kansalaisella on oikeus liittyä uskonnollisen yhteisön jäseneksi tai erota siitä oman halunsa mukaan. Rekisteröinti antaa uskovaisille kaikki oikeudet uskonnollisten tarpeittensa tyydyttämiseen.

Julkaistaanko Neuvostoliitossa uskonnollista kirjallisuutta?

Uskonnollisten yhteisöjen keskuksille on annettu oikeus julkaista uskonnollista kirjallisuutta: Raamattua, Koraania, jumalanpalveluksissa käytettäviä kirjoja, rukous- ja hartauskirjoja, aikakauslehtiä, kirkollisia kalentereita ja muuta kirjallisuutta. Sitä varten valtiolliset elimet antavat kirkollisille keskuksille käyttöön kirjapainoja ja paperia kirkon omin kustannuksin painettavaksi.

Paljonko Neuvostoliitossa on luostareita?

Neuvostoliitossa on useita kymmeniä toimivia luostareita. Pelkästään kreikkalaiskatolisia luostareita on yli 60. Tunnetuin niistä on Troitse-Sergiejevin luostari noin 70 kilometrin päässä Moskovasta. Se on suurin venäläinen toimiva luostari, joka on perustettu XIV vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla. Luostarissa on n. 50 munkkia. Kreikkalaiskatolisia luostareita on myös Vilnassa, Kievo-Petriskin ja Potšajevskin luostarit Ukrainassa ja monia muita. Eräs nuorimmista nunnaluostareista sijaitsee Eestissä Narvan lähistöllä.

Latviassa Aglonin kylässä on roomalaiskatolinen nunnaluostari. Armenian vanhassa pääkaupungissa Etšmiadzinissä, joka on armenialaisen gregoriaanisen kirkon keskus, toimii IV vuosisadalta peräisin oleva luostari. Muutamia luostareita sijaitsee Siperiassa, ne ovat etupäässä buddhalaisluostareita. Niiden kirkollisen elämän perustahan on juuri luostari.

Suuri osa luostareista omistaa maa-alueita, jotkut elävät käsitöistä saamillaan tuloilla jne. Muun muassa Kievin nunnaluostari on kuuluisa kirjailluista kankaistaan, siellä toimii ompelimon lisäksi myös kirjansitomo ja ikonimaalaamo. Valko-Venäjän luostarien munkit ovat mestareita valmistamaan kirkollisia käyttöesineitä ja erilaisia taide-esineitä.

Onko Neuvostoliitossa hengellisiä oppilaitoksia?

Ottaen huomioon kirkkojen tarpeet toimihenkilöittensä kouluttamisessa, valtio on antanut uskonnollisille keskuksille oikeuden perustaa oppilaitoksia. Venäläinen kreikkalaiskatolinen kirkko omistaa uskonnolliset ylemmän ja keskiasteen opistonsa, kaksi kirkollista akatemiaa ja kolme pappisseminaaria. Roomalaiskatolinen kirkko kouluttaa omia työntekijöitään omissa seminaareissaan Riiassa ja Kaunasissa. Islamilaisilla on mahdollisuus pyhittää elämänsä kirkon palvelukseen opiskelemalla Buharan hengellisessä medresessä tai saada korkeamman asteen hengellistä koulutusta Taškentin hengellisessä korkeakoulussa. Armenialaisella kirkolla on hengellinen akatemia, gruusialaisilla kreikkalaiskatolisilla ja evankelisluterilaisilla omat oppiahjonsa ja kurssikeskuksensa. Babtisteilla on kirjekoulu, juutalaisilla on Moskovassa Eshibotinsa. Opiskelun organisointi ja sisäinen oppijärjestys kuuluu uskonnollisille yhteisöille.

Hengellisissä seminaareissa ja akatemioissa kreikkalaiskatoliset esimerkiksi opiskelevat 25 eri ainetta, mukaan luettuna Neuvostoliiton perustuslaki. Yksi vieras kieli (englanti, ranska tai saksa) on pakollinen.

Uskonnollisissa seminaareissa ja akatemioissa opiskelevat asuvat asuntoloissa, joissa heille taataan kaikki välttämätön, ruoka ja vaatteet mukaan luettuna. Sen lisäksi he saavat opiskeluaikanaan stipendin.

Jumaluusopin tietojen täydentämistä varten hengelliset oppilaitokset lähettävät oppilaitaan ulkomaiden hengellisen elämän keskuksiin jatko-opintoja varten.

Miksi Neuvostoliitossa puhutaan, että omantunnon vapauden periaate on toteutettu vasta Lokakuun vallankumouksen jälkeen? Monissa kapitalistisissa maissa on myös uskonnon ja omantunnon vapaus. Miten se eroaa neuvostoliittolaisesta periaatteesta?

Kysymyksen esittäjä halunnee sanoa, että ennen Lokakuun vallankumousta Venäjällä olisi ollut omantunnon ja uskonnon vapaus. Se on kuitenkin virheellinen käsitys. Jokainen Venäjän imperiumin alamainen oli velvollinen uskomaan jumalaan. Siihen aikaan myös passeihin merkittiin, mihin uskontokuntaan kuului. Ateisti oli lainsuojaton. Rikoslaissa määriteltiin erikseen uskonnonvastaiset rikokset, joiden mukaan ateistia uhkasi elinikäinen karkotus tai pakkotyö.

Tsaarin Venäjällä uskontunnustukset olivat erilaisia. Kuitenkin valtio pakotti ihmiset tunnustamaan vain sille edullisia uskontoja. Lakikirjaan oli kirjoitettu, että ensimmäinen ja johtava asema oli kristillisellä kreikkalaiskatolisella uskontunnustuksella. Muut uskonnolliset yhdyskunnat ja järjestöt olivat joko hyväksyttyjä, sallittuja tai peräti kiellettyjä. Sallittuihin kuuluivat evankelis-luterilainen ja roomalaiskatolinen uskonto, mutta esimerkiksi vanhauskoisuus oli kielletty. Tsaarin valta suhtautui väkivaltaisesti vierasuskoisiin kääntäen heitä väkivalloin viralliseen uskontoon.

Koulussa nähdään toinen muoto tietyn uskontunnustuksen painostusasemasta. Kouluissa lasten kasvatus uskonnollisessa hengessä oli ehdottoman pakollinen.

Muutama sana porvarillisista valtioista. Monissa valtioissa on todella julistettu omantunnon vapaus. Tuo ilmiö on tietenkin edistyksellinen. Mutta erilaisten uskontojen tunnustaminen ei automaattisesti merkitse aina ateistisen vakaumuksen vapautta. Kun kerran valtiossa vallitsee ehdoton uskonnollinen vala, niin myös valtion virat täytetään vain uskontokuntiin kuuluvista.

Neuvostoliiton lait suojelevat tasa-arvoisesti niin uskovaisten kuin ateistienkin oikeuksia. Neuvostoliitossa uskonto on jokaisen yksityisasia suhteessa valtioon. Neuvostopasseissa ei ole merkitty kuulumista johonkin uskontokuntaan. Uskontoja ei myöskään eritellä kiellettyihin, suotaviin ja johtaviin.

Omantunnon vapaus edellyttää lisäksi paitsi tasa-arvoisia oikeuksia, myös tasa-arvoisia velvollisuuksia. Neuvostolainsäädäntö kieltää jokaiselta velvotteidensa täyttämättä jättämisen uskonnollisiin katsomuksiin vedoten. Valtion elinten taholta ei liioin harjoiteta väkivaltaista painostusta tämän tai tuon uskonnon puolesta tai sitä vastaan, ei myöskään ole uskonnollisten yhteisöjen painostusta muita uskontokuntia kohtaan. Lainsäädäntö takaa oikeuden tunnustaa millaista uskontoa tahansa lukuunottamatta niitä, jotka rikkovat lakia, uhkaavat kansalaisten terveyttä tai neuvostoihmisten kansalaisoikeuksia.

Miten hoidetaan uskonnonvastainen propaganda?

Uskonnonvastainen propaganda on valistustyön luonteista. Sillä ei ole minkäänlaista yhteyttä uskonnollisten tunteiden loukkaamisen kanssa, tai uskonnollisten ihmisten ivailun ja heille pyhien arvojen pilkkaamisen kanssa. Tämä on kommunistisen puolueen ja Neuvostoliiton valtion ehdoton periaate. NKP:n keskuskomitean päätöksessä "Virheistä tieteellisen ateismin propagoinnissa kansalle" esitetään siitä periaatteet, jotka ovat vielä voimassa. Päätös on vuodelta 1954.

Keskuskomitea esitti silloin todisteita virheellisestä tieteellisen ateismin propagandasta. "Sen sijaan, että olisi huolella levitetty luonnontieteellisiä tietoja ja käyty ideologista taistelua uskontoa vastaan, joissakin sanomalehdissä ja joidenkin luennoitsijain esitelmissä on ollut loukkaavaa käytöstä erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin kuuluvia uskovaisia kohtaan . . .

On välttämättä otettava huomioon, että loukkaava toiminta suhteessa kirkkoon, uskovaisiin kansalaisiin ja hengellisyyteen ei sovi yhteen puolueen ja valtion linjan kanssa tieteellisen ateismin valistustyöstä. Samalla se on ristiriidassa Neuvostoliiton perustuslain kanssa, joka takaa neuvostokansalaisille omantunnon vapauden . . .

On tyhmää ja asialle vahingoksi asettaa joitakin neuvostokansalaisia poliittisen epäilyksen alaisiksi heidän uskonnollisten katsomustensa vuoksi. Syvällinen, kärsivällinen ja oikein suoritettu tieteellis-ateistinen valistustyö uskovaisten keskuudessa auttaa heitä ennen pitkää vapautumaan uskonnollisista katsomuksista. Kaikentyyppiset hallinnolliset toimenpiteet ja loukkaavat esiintymiset uskovaisia ja kirkkoa vastaan voivat aiheuttaa ainoastaan haittaa, ja jopa vahvistaa uskovaisten asenteita . . .

Keskuskomitea muistuttaa, että ateistisen valistustyön on perustuttava luonnon ja yhteiskunnan ilmiöiden ymmärrettävään selitykseen. Maailmankaikkeuden rakenne, ihmisen ilmaantuminen, tähtitieteen, fysiikan, fysionomian, kemian ja muiden tieteiden saavutukset vahvistavat materialistisen maailmankatsomuksen oikeutta yhteiskunnan ja luonnon kehityksestä".

Neuvostoliitossa ilmestyy kuukausittain aikakauslehti "Tiede ja uskonto", jossa julkaistaan jatkuvasti aineistoa, joka selvittelee maailmankaikkeuden syntyä materialistiselta perustalta, uskonnon ja erilaisten maailmankatsomusten ideologista perustaa, osoitetaan uskonnon filosofian epäjohdonmukaisuus ja kestämättömyys. Jatkuvasti julkaistaan myös kirjoja, kuten "Ateistinen sanakirja", "Ateistin käsikirja", "Materialismi ja uskonto" jne., joissa selvitellään ateismin perusteita. Ateistinen propaganda saa sijansa myös lehdistön palstoilla sekä radiossa ja televisiossa.

Vapaaehtoinen yhteiskunnallinen tiedeseura (Znanije) pitää luento-ohjelmissa jatkuvasti ateistisia esitelmiä. Monissa kaupungeissa on perustettu vapaaehtoisia kaksivuotisia kursseja ateistiluennoitsijoille.

Poliittisen kirjallisuuden kustantamo julkaisee parhaillaan kirjallisuutta, jossa vastataan uskovaisten esittämiin kysymyksiin.

Kysymykset on esitetty yleisillä luennoilla ja keskustelutilaisuuksissa. Tällaisissa kirjoissa on kussakin noin 80—100 vastausta. Samalla lukijoille suositellaan lisäkirjallisuutta kuhunkin kysymykseen.

Uskonnon leviämistä tutkivat sosiologit väittävät: neuvostovallan aikana uskovaisten ehdoton enemmistö on katkaissut suhteensa uskontoon. Myös ne, jotka vielä nykyisin kuuluvat uskovaisiin, eivät kuitenkaan kuulu uskonnollisiin fanaatikkoihin. Erittäin usein heidän tajuntansa on kaksinainen: siinä taistelevat keskenään uskonnolliset ja materialistiset katsomukset.

Tieteellis-tekninen edistys, erikoisesti avaruusaikakauden alettua, saattaa uskovaiset entistä enemmän epäilemään uskonnon todenperäisyyttä.

Olen kuullut, että Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla ja Venäjän kreikkalaiskatolisella kirkolla on keskinäistä kanssakäymistä. Millaista se on?

Tähän kysymykseen voimme vastata Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arkkipiispa Martti Simojoen sanoilla, jotka hän lausui keskustelussa APN:n kirjeenvaihtajan kanssa:

"Vuodesta 1965 alkaen on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän kreikkalaiskatolisen kirkon välillä ollut jatkuva kosketus molemminpuolisten vierailujen muodossa.

Toisessa jumaluusopillisessa keskustelussamme Zagorskissa (kesällä 1972) me käsittelimme kahta kysymysryhmää. Keskustelumme sujuivat avoimessa ja sydämellisessä hengessä . . .

Mitä tulee kysymykseen oikeudenmukaisuudesta ja rauhasta, molemmat osapuolet totesivat, että tässä niillä ei ole mitään erimielisyyksiä, mikä ilmenee myös hyväksytyssä yhteisessä tiedonannossa.

Tulimme myös siihen johtopäätökseen, että tämänkaltaiset tapaamiset ovat tärkeitä yhteistoiminnallemme ja että niitä tullaan jatkamaan. Seuraava tapaaminen tulee olemaan Suomessa.

Zagorskissa hyväksytyssä tiedonannossa on myös kohta, jossa Venäjän kreikkalaiskatolisen kirkon ehdotuksesta todetaan, että osapuolet tukevat Suomen hallituksen aloitetta Euroopan turvakokouksen pitämisestä Suomessa sekä esitetään toivomus, että kokous pidettäisiin mahdollisimman pian. Me suomalaiset tietenkin kannatimme tätä ehdotusta kaikesta sydämestämme."

OIKEUSLAITOS

Mitkä ovat Neuvostoliiton oikeuslaitoksen perusperiaatteet?

Neuvostoliiton oikeuslaitoksen pääperiaatteena on kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä. Käytännössä tämä merkitsee, etteivät ihmisen asema tai titteli tai aikaisemmat ansiot voi olla syynä vastuusta vapauttamiseen, jos hän on rikkonut lakia.

Vain tuomioistuimella on oikeus tehdä päätöksiä siviiliasioissa ja antaa tuomio rikosasioissa. Ketään ei voida todeta syylliseksi rikokseen ja tuomita rikosoikeudelliseen rangaistukseen ilman oikeuden päätöstä. Tämä määräys sisältyy Neuvostoliiton rikosoikeudenkäyntijärjestyksen perusteisiin. Se merkitsee, etteivät syyttäjä, miliisi, tai muu hallinnollinen elin tai virkamies voi ilman oikeuden päätöstä tuomita ketään rikosoikeudelliseen rangaistukseen.

Tuomioistuimen painostamista tarkoituksella pakottaa se tekemään tietty päätös ei sallita. Tällaiseen tekoon syylliset saavat ankaran rangaistuksen riippumatta motiiveista, joihin he ovat tekoa tehdessään nojautuneet.

Neuvostoliiton perustuslain 111 § edellyttää avointa oikeudenkäyntiä kaikissa tuomioistuimissa. Jokainen sitä haluava voi olla läsnä oikeuden istunnossa. Poikkeuksena tästä säännöstä ovat vain tapaukset, jolloin pyritään suojelemaan käsiteltävään asiaan osallisten henkilöiden elämän intiimejä puolia julkisuudelta tai säilyttämään valtiosalaisuus. Jokaisessa tapauksessa on tuomion julistaminen kuitenkin julkinen.

Siihen saakka kunnes syytettä ei ole todistettu ja syytettyä ole tuomittu, häntä ei pidetä syyllisenä. Tuomioistuimen on tutkittava sekä ne tosiasiat, jotka todistavat syytettyä vastaan, että ne, jotka puhuvat hänen puolestaan. Sen on tutkittava kaikki syyte-

tyn esittämät todisteet ja vastaväitteet. Jos tuomioistuin ei löydä vakuuttavia todisteita rikosoikeudelliseen vastuuseen vedetyn kansalaisen syyllisyydestä, hänet vapautetaan syytteestä siitä riippumatta, onko hän itse todistanut syyttömyytensä vai ei.

Miten oikeuslaitos on järjestetty?

Neuvostoliiton oikeuslaitoksen perusrenkaana on kansanoikeus. Kansanoikeuksia on suurten kaupunkien jokaisessa hallinnollisessa piirissä (ellei kaupungissa ole piirijakoa, kaupunkioikeus) sekä jokaisessa maaseudun hallinnollisessa piirissä. Juuri nämä oikeuselimet käsittelevät suurimman osan siviili- ja rikosasioista.

Tuomarit Neuvostoliitossa valitaan salaisella äänestyksellä yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden pohjalla. Tämä merkitsee, että tuomarin vaaliin voivat osallistua kaikki 18 vuotta täyttäneet kansalaiset. Tuomariksi voidaan valita jokainen 25 vuotta täyttänyt Neuvostoliiton kansalainen. Vaikka muita pätevyysvaatimuksia ei asetetakaan, on 86,7 % tuomareista juridisen loppututkinnon suorittaneita. Tuomarin vaalikausi on 5 vuotta.

Kansantuomarit ovat valitsijoilleen selostusvelvollisia. Heidän on säännöllisesti tehtävä selkoa toiminnastaan valitsijain kokouksissa. Jos tuomari ei täytä hänelle osoitettua luottamusta, hänet voidaan erottaa. Tällöin suoritetaan uusi vaali.

Tuomioistuimen työhön Neuvostoliitossa osallistuvat myös kansan lautamiehet, jotka itse asiassa ovat täysivaltaisia tuomareita. Asian käsittelyyn osallistuu yksi tuomari ja kaksi lautamiestä. Lautamiehet valitaan kahdeksi vuodeksi avoimella äänestyksellä työläisten, toimihenkilöiden ja maaseudun osuuskuntien jäsenten kokouksissa.

Kaikkiaan Neuvostoliitossa toimii yli 8.000 tuomaria, joista kolmannes on naisia. Kansan lautamiehiä on valittu yli 600.000.

Kokonaisuutena Neuvostoliiton oikeuslaitos on seuraavanlainen: alimpana asteena ovat piirien tai kaupunkien kansanoikeudet, seuraavana asteena hallinnollisten alueiden, aluepiirien tai autonomisten alueiden ja autonomisten tasavaltojen oikeudet, kolmantena asteena liittotasavaltojen korkeimmat oikeudet ja ylimpänä oikeusasteena Neuvostoliiton korkein oikeus.

Kaikki oikeusasteet toimivat samojen periaatteiden ja samojen lakien mukaan. Neuvostoliitossa ei ole erikoistuomioistuimia, jotka toimisivat yksinkertaistettujen sääntöjen tai erikoislainsäädännön mukaan.

Ennen oikeuskäsittelyä rikosasiat tutkitaan tutkijaviranomaisten toimesta. Syyttäjä vahvistaa syytekirjelmän ja lähettää sen kansanoikeuteen. Koko aineiston huolellisen käsittelyn jälkeen kansanoikeus julistaa tuomion (rikosasioissa) tai päätöksen (siviiliasioissa). Asianosaisilla on 7—10 päivän kuluessa oikeus valittaa tuomiosta tai päätöksestä ylempään oikeusasteeseen. Valitusoikeus kansanoikeuden päätöksestä on annettu myös syyttäjälle.

Miten oikeusjutun käsittely tapahtuu?

Oikeusjutun käsittelyn pääperiaatteet ovat ensisijaisuus, suullinen käsittely ja keskeytymättömyys. Se merkitsee, että tuomioistuin itse käsittelee asiaan vaikuttavat todisteet, suorittaa syytettyjen, asianomistajien ja todistajien kuulustelun, kuulee asiantuntijain lausunnot, tarkistaa esineelliset todisteet sekä lukee julki pöytäkirjat ja muut asiakirjat.

Oikeuden istunto tapahtuu keskeytyksettä, lepotaukoja lukuunottamatta. Tuomarilla ei ole oikeutta ryhtyä käsittelemään uutta asiaa ennen kuin entinen on loppuunkäsitelty. Asia käsitellään oikeuden kokoonpanon ollessa koko ajan saman.

Syyttäjä edustaa oikeudessa valtiovaltaa.

Kaikilla oikeuskäsittelyyn osallistuvilla (syyttäjä, puolustusasianajaja, asianomistaja, siviilijuttujen kantaja ja vastaaja sekä heidän edustajansa) on samanlaiset oikeudet todisteiden esittämiseen ja osallistumiseen niiden käsittelyyn sekä vaateiden esittämiseen.

Oikeuskäsittely alkaa syytekirjelmän esittämisellä. Puheenjohtaja tiedustelee onko syytetty ymmärtänyt syytteen ja tunnustaako hän syyllisyytensä. Syytetyn kuulustelu alkaa syytettä koskevista todisteista ja hänelle tunnetuista asian yksityiskohdista. Tuomarilla on oikeus esittää syytetylle kysymyksiä asian käsittelyn jokaisessa vaiheessa. Samoin on syytetyllä joka hetki oikeus puheenjohtajan luvalla esittää todisteita. Todistajia kuullaan erikseen ja vielä kuulematta olevien todistajien poissaollessa.

Jokainen oikeuskäsittelyn osanottaja: tuomari, syyttäjä, asianomistaja, puolustusasianajaja ja syytetty, voivat tehdä kysymyksiä asiantuntijoille.

Tutkimusvaiheen jälkeen oikeus siirtyy kuulemaan lausuntoja, joiden aikaa ei voida mitenkään rajoittaa. Keskustelun jälkeen myönnetään syytetylle loppupuheenvuoro, jonka aikana hänelle ei saa tehdä mitään kysymyksiä.

Sen jälkeen oikeus siirtyy toiseen huoneeseen valmistelemaan päätöstä. Tänä aikana ei neuvotteluhuoneessa saa olla muita kuin

oikeuden jäsenet. Tuomion julistamista kuuntelevat kaikki seisaallaan.

Tuomion kopio luovutetaan tuomitulle tai syyttömäksi julistetulle kolmen vuorokauden kuluessa tuomion julistamisesta.

Oikeuskäsittely Neuvostoliitossa tapahtuu sen liitto- tai autonomisen tasavallan kielellä, missä käsittely tapahtuu. Sille, joka ei tätä kieltä hallitse, laki turvaa oikeuden käyttää tulkkia ja esiintyä oikeudessa omalla kielellään. Näiden sääntöjen rikkominen johtaa tuomion mitättömäksi julistamiseen.

Neuvostoliitossa käytetään laajasti oikeuksien ns. matkaistuntoja, jotka pidetään välittömästi tuotantolaitoksissa, virastoissa tai kylissä. Tämä on selitettävissä sillä, että Neuvostoliiton oikeuslaitos antaa oikeuden toteuttamisen ohella varsin suuren merkityksen prosessin kasvattavalle osuudelle. Asian käsittelyissä voidaan myös käyttää ns. yhteiskunnallisia syyttäjiä ja puolustusasianajajia. Näillä yhteiskuntapiirien edustajilla on oikeus esittää vaateita ja muistutuksia, esittää todisteita ja osallistua niiden tutkimiseen sekä esiintyä keskustelussa.

Tuomioistuimet tekevät usein osittaispäätöksiä, joidenkin rikokseen tai siviilioikeudelliseen kiistaan johtaneiden konkreettisten syiden tai olosuhteiden poistamisesta.

Syytetyn oikeus puolustukseen?

Syytetyn oikeus puolustukseen on eräs perustuslakiin sisältyvä Neuvostoliiton oikeuslaitoksen perusperiaate. Syytetyllä on oikeus puolustautua joko itse tai asianajajan avulla.

Syytetyllä on oikeus esittää puolustuksekseen todisteita ja esittää vaateita esim. todistajien kuulemisesta, ristikuulustelusta, erikoistutkimuksen suorittamisesta jne. Todisteiden esittäminen on muuten syytetyn oikeus, mutta ei velvollisuus. Laki kieltää ankarasti syyttäjäviranomaisia ja tuomioistuimia hankkimasta syytetyltä todisteita uhkausten ja muiden laittomien toimenpiteiden tietä.

Asian käsittely oikeudessa tapahtuu vain syytetyn ollessa henkilökohtaisesti läsnä. Jos syytetty ei käytä asianajajaa, hänen sallitaan osallistua keskusteluun puolustuspuheen pitäjänä. Jokaisella syytetyllä on rikoksen laadusta riippumatta oikeus käyttää puolustusasianajajaa.

Tietyissä tapauksissa puolustusasianajajan osallistuminen ennakkotutkimuksiin ja oikeuskäsittelyyn on ehdoton. Tällaisia tapauksia ovat mm. ne, jolloin syytettynä on alaikäinen tai jos syytetty ei fyysisten tai psyykkisten vajavuuksiensa vuoksi pysty

itse puolustautumaan tai ellei hän hallitse kieltä, jolla oikeuskäsittely tapahtuu. Puolustusasianajajan osallistuminen on ehdoton myös niissä tapauksissa, jolloin oikeudessa esiintyy valtion tai yhteiskunnallinen syyttäjä.

Puolustusasianajaja osallistuu oikeuskäsittelyyn vain syytetyn tahdosta, hänen valintansa ja suostumuksensa mukaan. Syytetyllä on milloin tahansa oikeus luopua puolustusasianajajasta.

Jos asian käsittelyyn osallistuu yhteiskunnallinen puolustusasianajaja (siis jonkun järjestön tai kollektiivin edustaja), hän puhuu niistä seikoista, jotka lieventävät vastuuta tai vapauttavat syytetyn vastuusta, tuomion mahdollisesta lieventämisestä tai ehdolliseksi muuttamisesta tai vapauttamisesta takuita vastaan.

Mitkä ovat asianajajan oikeudet ja hänen osuutensa?

Asianajaja osallistuu asian käsittelyyn syytteen esittämisestä lähtien. Hänellä on oikeus tavata syytettyä ja tutustua kaikkiin asiaa koskeviin aineistoihin. Syytetyn tavoin myös asianajajalla on oikeus esittää todisteita ja vaateita, osallistua asian käsittelyyn oikeudessa, esittää jäävi- ym. muistutuksia, tehdä valituksia tutkijaviranomaisten, syyttäjän ja tuomioistuimen toimenpiteistä. Jo ennen oikeudenkäyntiä hän voi olla läsnä kaikissa kuulusteluissa, tutkijaviranomaisen luvalla tehdä kysymyksiä syytetylle, todistajille, asianomistajille ja asiantuntijoille.

Syytetyn puolustusasianajajalla on sekä oikeus valittaa tuomiosta että osallistua sen oikeellisuuden tarkistamiseen ylemmässä oikeuselimessä tuomion kumoamiseksi. Laki suojelee puolustusasianajajan ammattisalaisuutta.

Asianajajan on puolustettava vain syytetyn laillisia etuja ja vain laillisin keinoin. Puolustusasianajajalla ei ole oikeutta valehdella tai tukea puolustettavansa valhetta. Asianajajan velvollisuutena on käydä rehellistä oikeustaistelua ja siten auttaa totuuden selvillesaantia ja oikeudenmukaisen tuomion langettamista.

Neuvostoliiton asianajajat ovat liittyneet kolleegioiksi. Niiden hallintoeliminä ovat kolleegion yleinen kokous ja sen valitsema puhemiehistö. Kolleegion jäseneksi hyväksytään henkilö, jolla on lainopillinen korkeakoulututkinto tai käytännön kokemusta oikeuslaitoksen työssä.

Asianajajalaitoksen tehtävät ovat huomattavasti laajemmat kuin osapuolien edustaminen oikeudessa siviiliasioissa tai syytetyn puolustaminen rikosasioissa. Asianajajat harjoittavat suullista

neuvontaa väestön keskuudessa oikeudellisissa kysymyksissä, sekä laativat erilaisia valituksia ja lausuntoja, jotka liittyvät laillisuuden ylläpitoon.

Millaisia rangaistuksia Neuvostoliiton lait edellyttävät?

Rangaistus riippuu rikkomuksen laadusta. Ellei rikkomus ole yhteiskunnan kannalta kovin vaarallinen, se rangaistaan hallinnollisessa järjestyksessä. Tällaisia rikkomuksia ovat esim. luvaton metsästys ja kalastus, pikku keinottelu, pienissä määrissä tapahtuva valuutan osto, myynti ja vaihto, radiolähettimien valmistus ja käyttö ilman vastaavaa lupaa, tahallinen kieltäytyminen noudattamasta miliisin laillista määräystä, passimääräysten rikkominen, tullisääntöjen rikkominen, lievä huliganismi (mm. räävästuinen kielenkäyttö) julkisella paikalla, tuliaseiden säilytyksestä ja käytöstä annettujen määräysten rikkominen jne.

Rangaistuksena tällaisista rikkomuksista on useimmiten 2—50 ruplan sakko, ojennustyö työpaikalla (kuukaudesta kahteen kuukauteen) ja 20 % työpalkan pidätys tai 10—15 vuorokauden arestirangaistus.

Rangaistuksina rikoksista käytetään: vapauden riistoa, karkotusta määräajaksi sitä varten määrättyyn paikkaan, karkotusta asuinpaikkakunnalta määräajaksi, ojennustyö ilman vapauden riistoa, tiettyyn virkaan tai toimeen kelvottomaksi julistaminen, sakko sekä myös yhteiskunnallinen moite. Lisärangaistuksena voi olla sotilas- tai muun arvon riistäminen tai omaisuuden takavarikointi. Tuomitun perheenjäsenten omaisuus ei ole takavarikon alaista.

Käytännössä kaikkein yleisin rangaistus on ojennustyö ilman vapauden riistoa. Näissä tapauksissa tuomittu työskentelee entisessä työpaikassaan ja rangaistuksena on 5—20 % pidätys työpalkasta eikä ojennustyöaikaa lasketa henkilön työajaksi. Tuomioistuimen määräämä ojennustyöaika vaihtelee yhdestä kuukaudesta yhteen vuoteen. On tapauksia, jolloin tuomittu palvelee ojennustyöaikansa tätä tarkoitusta varten perustetuissa tuotantolaitoksissa.

Nämä rangaistustoimenpiteet ovat Neuvostoliiton oikeuskäytännössä niin yleisesti käytettyjä siksi, että tuomion tarkoituksena ei ole vain rangaista suoritetusta rikoksesta, vaan myös ojentaa ja kasvattaa tuomittua, ehkäistä uusien rikosten suorittaminen sekä tuomitun että muiden henkilöiden toimesta.

Neuvostoliiton lainsäädäntö antaa yhä enemmän etusijan rangaistuksille, jotka eivät edellytä vapauden riistoa. Niinpä esim.

vuonna 1970 annettiin määräys, jonka mukaan ensi kertaa 1—3 vuoden vapausrangaistukseen tuomitut voidaan lähettää rakennustyömaille vähimmän mahdollisen valvonnan alaisina.

Tuomioistuimet antavat usein ehdollisen tuomion. Tuomitulle annetaan koeaika, jonka aikana hänen tulee nuhteettomalla käytöksellään osoittaa tajunneensa rikoksensa. Jos hän koeaikana tekee uuden rikoksen liitetään ehdollinen tuomio automaattisesti uudesta rikoksesta annettuun tuomioon. Kokemus on osoittanut ehdollisen tuomion varsin tehokkaaksi toimenpiteeksi.

Suurin vapausrangaistus Neuvostoliitossa on 10 vuotta. Vain erittäin raskaista rikoksista ja erityisen vaaralliset rikoksenuusijat voidaan tuomita 15 vuoden vapausrangaistukseen.

Oikeustilastojen mukaan yli 60 % vapausrangaistukseen tuomituista on ensikertalaisia, joka neljäs tuomitaan alle yhden vuoden ja yli puolet alle kahden vuoden vapausrangaistukseen.

Neuvostoliitossa ei ole vankiloita juuri lainkaan. Kaikkein vaarallisimmat rikolliset lähetetään ns. ojennustyöleireille. Tuomittujen ojennuksen ja kasvatuksen pääkeinoina ovat rangaistuksen loppuun suorittaminen, yhteiskunnallisesti hyödyllinen työ ja kasvatustoimenpiteet. Vapausrangaistukseen tuomitut saavat työstään palkan, josta vähennetään heidän ylläpitokustannuksensa. Rangaistusaikanaan tuomitut voivat opiskella yleissivistävässä koulussa ja hankkia jonkun ammatin. Tuomion kärsittyään palaa henkilö kotipaikkakunnalleen ja tällöin paikallisten viranomaisten on kahden viikon kuluessa hankittava hänelle työpaikka ja asunto. Kaikki tämä luo edellytykset rangaistuksensa kärsineen henkilön palaamiselle normaaliin työelämään.

Laki tuntee myös kuolemanrangaistuksen poikkeuksellisena rangaistustoimenpiteenä. Se voidaan langettaa maanpetoksesta, vakoilusta, terroriteosta, rosvouksesta, raskauttavien asianhaarojen vallitessa suoritetusta harkitusta murhasta, suurissa mittasuhteissa tapahtuneesta valtion omaisuuden anastamisesta sekä eräistä muista erityisen raskaista kansalaisten henkeen tai sosialistisen järjestelmän perusteisiin kajoavista rikoksista. Rikosta tehdessään alle 18 vuotta olevia henkilöitä ja raskaana olevia naisia ei voida tuomita kuolemanrangaistukseen.

Millainen on rikollisuuden kehitys Neuvostoliitossa nuorisorikollisuuden osalta?

Rikollisuus Neuvostoliitossa alenee jatkuvasti. Ammattirikollisuutta ei ole enää pitkään aikaan ollut olemassa. Myös rikosten

luonne on muuttunut, ne eivät ole enää eräs yhteiskunnallisen protestin muoto. Aineellisen puutteen aiheuttamia rikoksia ei käytännöllisesti katsoen ole enää lainkaan. Ensi sijalla rikostilastoissa on huliganismi.

Oikeustilastoissa käytetään käsitettä rikollisuuskerroin, jolla tarkoitetaan rikoksista tuomittujen lukumäärää väestön 100.000 asukasta kohti. Vuonna 1971 tämä kerroin oli puolta alhaisempi kuin vuonna 1946. Jos otetaan lyhyempi ajanjakso, voidaan todeta, että raskaiden rikosten lukumäärä on viiden viime vuoden aikana vähentynyt 11 prosentilla.

Mitä tulee alaikäis- ja nuorisorikollisuuteen se ei ole kymmenettä osaakaan esim. USA:n, Länsi-Saksan, Englannin tai Japanin vastaavasta rikollisuudesta.

Ei olisi kuitenkaan oikein väittää, etteikö kysymys nuorison lainkuuliaisuuden parantamisesta olisi Neuvostoliitossa ajankohtainen.

Nuorisorikollisuuden syitä Neuvostoliitossa on etsittävä kasvatuksesta, sillä muut rikollisuutta synnyttävät syyt on poistettu.

Lakien noudattamista koskeva valistustyö on maassa vielä riittämätöntä. Sisäasiain ministeriön tietojen mukaan 76 % rikoksen suorittaneista alaikäisistä oli varmoja siitä, ettei heidän tekonsa kuulu rangaistavien rikosten piiriin, etteivät he joudu siitä oikeudelliseen vastuuseen, vaan että joko vanhemmat tai opettaja pitävät heille "moraalisaarnan". Siksi useissa liittotasavalloissa on opetusohjelmassa Neuvostoliiton lainsäädännön perusteet. On alkanut ilmestyä aikakauslehti "Ihminen ja laki", samalla nimellä toimitetaan myös säännöllisesti toistuvaa radio-ohjelmaa, asiasta käydään myös keskusteluja televisiossa.

Kaikissa paikallisissa neuvostoissa toimii alaikäisten asioiden komissiot, joiden tehtävänä on mm. huolehtia alaikäisen työhön sijoittamisesta, jos hän jostakin syystä jättää koulunkäyntinsä kesken. Jo yli 40 vuotta on miliisissä ollut erityiset lastenhuoneet. Näiden ennaltaehkäisevien ja kasvatuskeskusten tarkastajat eivät niinkään totea kuin ennalta ehkäisevät rikkomuksia ja rikoksia.

Ennaltaehkäisy onkin pääsuuntana oikeusjärjestyksen turvaamiselinten työssä. Moskovassa toimiva erityinen tieteellinen tutkimuslaitos tutkii rikollisuuden syitä ja niiden ennalta ehkäisemisen keinoja. Kasvatustieteen akatemian tieteellisen tutkimuslaitoksen eräs osasto tutkii samoja asioita lasten ja alaikäisten kohdalla.

Millaisia siviiliasioita käsitellään tuomioistuimissa eniten?

Siviiliasiat muodostavat 85 % kaikista tuomioistuinten käsittelemistä asioista. Ne ovat pääasiassa perhettä, omaisuutta, asuntoasioita ja työasioita koskevia riitoja. Perheasiat koskevat useimmiten elatusapuvaatimuksia ja avioeroa. Työriidoissa ovat ensi sijalla vaatimukset terveydelle aiheutuneen vahingon korvaamisesta.

Millainen on valitusjärjestys oikeuden langettamasta tuomiosta tai antamasta päätöksestä?

Jos tuomiosta tai päätöksestä on valitettu, sen täytäntöönpanoa lykätään siihen saakka, kun valituksen saanut elin on asian käsitellyt.

Valitukset ja protestit käsittelee ylempi tuomioistuin. Asian tutkimisen jälkeen se voi vahvistaa kansanoikeuden päätöksen, jolloin päätös pannaan täytäntöön. Se voi palauttaa myös asian kansanoikeuteen lisätutkimuksia tai uutta käsittelyä varten. On tapauksia että ylempi tuomioistuin muuttaa kansanoikeuden tuomiota tai päätöstä tai kumoaa sen kokonaan. Sellainen päätös on kuitenkin mahdoton, joka lisäisi tuomitun rangaistusta. Sen voi tehdä vain alioikeus asian uudessa käsittelyssä.

Tilastot osoittavat, että noin kolmannes oikeusjutuista joutuu valitusteitse ylempään oikeusasteeseen.

Tavallisesti oikeusjutut rajoittuvat kahteen oikeusasteeseen: kansanoikeuteen ja valitusoikeuteen. Jos joku asianosaisista pitää valitusoikeuden päätöstä epäoikeutettuna, hän voi kääntyä aluesyyttäjän tai alueoikeuden puheenjohtajan puoleen. Näillä henkilöillä on oikeus esittää protesti päätöstä vastaan alue- tai aluepiirioikeuden puhemiehistölle. Tässä tapauksessa puhemiehistö ei enää käsittele jonkun kansalaisen valitusta, vaan aluesyyttäjän tai alueoikeuden puheenjohtajan protestia. Tällainen järjestys koskee 95 % kaikista asioista. Loput 5 % ovat erityisen raskaita rikoksia joita kansanoikeudet eivät käsittele, vaan jotka käsitellään alue- tai aluepiirioikeuksien kolleegioissa. Käsittelyjärjestys ja säännöt ovat täällä samat kuin kansanoikeuksissakin. Ero on vain siinä, että valitukset ja protestit osoitetaan liittotasavallan korkeimman oikeuden oikeuskolleegiolle.

Eräät kaikkein tärkeimmät asiat käsittelee liittotasavallan korkein oikeus ensimmäisenä oikeusasteena. Tällöin on valitus esitet-

tävä tasavallan syyttäjälle tai tasavallan korkeimman oikeuden puheenjohtajalle tai myös Neuvostoliiton pääsyyttäjälle tai Neuvostoliiton korkeimman oikeuden puheenjohtajalle.

Miten tapahtuu tuomioistuinten valvonta?

Tuomioistuinten valvontaa harjoittavat ennen kaikkea ylempänä olevat oikeuselimet ja syyttäjälaitos. Juuri niillä on velvollisuus valvoa tuomioiden ja päätösten perusteluja alempana olevissa oikeusasteissa.

Neuvostoliiton oikeusjärjestys sallii tuomioiden tarkistuksen valvontajärjestyksessä. Se koskee niitä asioita, joissa tuomio tai päätös on jo saanut lain voiman. Protestin voi esittää henkilö, jolle laki antaa siihen oikeuden (alin tällaisen oikeuden omaava virkamies on aluesyyttäjä tai alueoikeuden puheenjohtaja).

Protestin kohteena oleva tuomio voidaan vahvistaa tai kumota. Mahdollista on myös asian palauttaminen uudelleen tutkittavaksi. Jos ylempi oikeuselin muuttaa tuomiota, se voi vain alentaa sitä.

Oikeusjutun uudelleenkäsittely tarkoituksella rangaistuksen lisääminen sallitaan vain vuoden kuluessa tuomion lainvoiman saantihetkestä. Tuomion tarkistaminen tuomitun eduksi (esim. uusien asiaan vaikuttavien seikkojen tullessa ilmi) ei ole määräaikoihin sidottu.

Mitkä ovat pääsyyttäjän (prokuraattorin) oikeudet?

Pääsyyttäjä johtaa Neuvostoliiton syyttäjävirastoa, joka valvoo laillisuuden noudattamista maassa, nostaa rikossyytteet ja esiintyy valtion puolesta syyttäjänä oikeudessa. Pääsyyttäjän tehtävänä on valvoa, että ministeriöt, tuotantolaitokset, virastot, järjestöt sekä yksityiset virkamiehet ja kansalaiset noudattavat lakeja. Perustuslaki määrittelee pääsyyttäjän valtuudet. Pääsyyttäjällä on oikeus esittää protesti jokaista käskyä, ohjetta, määräystä tai päätöstä vastaan, jos se on ristiriidassa lain kanssa. Tällainen protesti on käsiteltävä kymmenen päivän kuluessa sen esittämisestä.

Neuvostoliiton korkein neuvosto nimittää pääsyyttäjän 7 vuodeksi. Hän on vastuu- ja tilivelvollinen korkeimmalle neuvostolle.

Pääsyyttäjä nimittää liitto- ja autonomisten tasavaltojen, alueiden ja aluepiirien syyttäjät viiden vuoden toimikaudeksi.

Kenen tehtävänä on yleisen järjestyksen ylläpitäminen?

Yleisen järjestyksen ylläpitämisestä huolehtivat ennen kaikkea kansalaiset itse noudattamalla tietoisesti hyväksyttyjä käyttäytymissääntöjä ja -normeja. Vain näiden sääntöjen rikkomistapauksissa miliisilaitos turvaa järjestyksen palauttamisen.

Miliisin on käytettävä sille annettuja oikeuksia tiukasti lakia noudattaen ja valtion etuja sekä kansalaisten hengen ja omaisuuden turvaa suojellen.

Miliisilaitos on liitto- ja autonomisten tasavaltojen sisäministeriöiden alainen. Koko maan mitassa miliisilaitoksen toimintaa johtaa Neuvostoliiton sisäasiainministeriö.

Miliisilaitoksen tehtävänä on valvoa lakien, hallituksen ja paikallisten viranomaisten yleisen järjestyksen ylläpitoa koskevien asetusten ja päätösten noudattamista, turvata yleisen järjestyksen ylläpito, suojella valtion, yhteiskunnan ja yksityistä omaisuutta sekä kansalaisten henkilökohtaista turvallisuutta, valvoa liikennesääntöjen noudattamista, tarkastaa autonkuljettajien pätevyys jne. Taistelussa rikollisuutta vastaan miliisin tehtävät liittyvät syyttäjäviranomaisten tehtäviin. Miliisi suorittaa alustavat tutkimukset, rikollisten etsinnät ja pidättämisen jne.

Miliisilaitoksen henkilökunta kootaan vapaaehtoisesti sen palvelukseen astuneista, palvelukseen astuvan on vannottava vala. On olemassa erityisiä miliisikouluja ja korkeakouluja henkilökunnan koulutusta varten.

Keitä ovat kansan järjestysmiehet?

Kansan järjestysmiehet ovat vapaaehtoisia, jotka suorittavat eräitä yleisen järjestyksen valvontatehtäviä.

Kansan järjestysmiesosastot syntyivät Neuvostoliitossa vuonna 1959. Niihin kuuluu n. 5 milj. jäsentä, etupäässä nuorisoa.

Laki myöntää järjestysmiehelle oikeuden tarkistaa lakia rikkoneiden henkilöiden henkilöllisyystodistukset. Tahallisista rikkomuksista järjestysmiehet ilmoittavat rikkojan työpaikkaan tai kouluun, antavat todistusaineiston toverioikeudelle. Jos kysymyksessä on rikos, järjestysmiehellä on oikeus pidättää syyllinen ja toimittaa hänet miliisiin. Järjestysmiesosastot antavat suurta apua ennen kaikkea huliganismin, juopottelun ja pikku keinottelun ehkäisemisessä, osallistuvat liikenneturvallisuuden ylläpitoon. Kansan järjestysmiesten oikeudellinen asema on määritelty liittotasavaltojen korkeimpien valtioelinten antamissa erikoisasetuksissa.

Järjestysmiehen henki, terveys ja kunnia on lain erityisessä suojeluksessa. Tehtäväänsä suorittavaan kansan järjestysmieheen kohdistunut rikollinen teko rangaistaan yhtä ankarasti kuin jos se olisi kohdistunut virantoimituksessa olevaan viranomaiseen.

Jokaisella järjestysmiehellä on lain mukaan oikeus kolmen päivän ylimääräiseen vuosilomaan. Parhaat järjestysmiehet palkitaan ansiomerkeillä, kunniakirjoilla ja rahapalkinnoilla.

Mikä on toverioikeus?

Toverioikeus on eräs yleisen mielipiteen osallistumismuoto taisteluun lain ja yhteiselämän sääntöjen rikkojia vastaan.

Tällaisia oikeuksia perustetaan tuotantolaitoksissa, virastoissa ym. laitoksissa ja kouluissa työläisten, toimihenkilöiden tai opiskelijain yleisen kokouksen päätöksellä. Kollektiivi valitsee toverioikeuden jäsenet. Toverioikeuden on kerran vuodessa annettava selostus työstään valitsijoilleen.

Toverioikeuksissa käsiteltävistä asioista ovat esim. tuotantolaitoksissa tavallisimpia työkurin rikkomiset tai hylkytuotteen valmistukseen syyllistyminen. Käytäntö on osoittanut, että juuri työtovereiden antama tuomio on vaikuttanut kaikkein tehokkaimmin.

Tämä ei suinkaan merkitse, etteikö toverioikeuden käsiteltäväksi voitaisi siirtää muitakin asioita. Tällöin on kysymys pikku rikkomuksista tai henkilöistä, jotka ovat ensi kertaa syyllistyneet rikokseen.

Toverioikeudet voivat käsitellä myös kansalaisten keskeisiä omaisuus- ja henkilökohtaisia riita-asioita. Tavallisesti nämä asiat käsitellään kansanoikeudessa, mutta kantajan ja vastaajan suostumuksella asia voidaan ottaa esille toverioikeudessa. Sen päätöksellä on samanlainen lainvoima kuin kansanoikeudenkin päätöksellä.

Toverioikeudessa voidaan käsitellä perheriitoja, kunnianloukkausjuttuja, pienessä mittakaavassa suoritettua salametsästystä ja -kalastusta, yhteiskunnan omaisuuden vahingoittamista ym. yhteiskunnan vastaisia rikkomuksia, joista ei seuraa rikosoikeudellista rangaistusta.

Oikeudenkäyntiä edeltää tosiasioiden huolellinen tutkiminen. Asian käsittely tapahtuu julkisesti työajan ulkopuolella ja vähintään kolmen oikeuden jäsenen läsnäollessa. Kaikilla läsnäolijoilla on oikeus lausua mielipiteensä käsiteltävänä olevasta asiasta ja tehdä ehdotuksia päätökseksi. Juuri tässä onkin toverioikeuden ero valtion tuomioistuimeen nähden.

Toverioikeus voi käyttää seuraavia yhteiskunnallisia vaikutustoimenpiteitä: julkinen anteeksipyyntö kärsimään joutuneelta tai kollektiivilta, toverillinen varoitus, yhteiskunnallinen moite, muistutus joko lehdistössä julkaistuna tai ilman sitä ja lopuksi rahasakko. Toverioikeuden päätöksestä voidaan valittaa, jos se on ristiriidassa lain tai todellisen asiaintilan kanssa.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa toimii n. 200 000 toverioikeutta.

Onko Neuvostoliitossa poliittisia rikoksia?

Ketään ei voida vetää oikeudelliseen vastuuseen vakaumuksensa tai poliittisten katsomustensa vuoksi, elleivät ne ilmene lainvastaisina tekoina.

Neuvostoliiton lait tuntevat käsitteen erityisen vaarallisista valtiorikoksista. Sellaisia ovat maanpetos, vakoilu, terroriteot, tuho- ja vahingonteot, neuvostovastainen propaganda ja agitaatio ja osallistuminen siihen sekä sotapropaganda. Rangaistaan siis konkreettisista teoista, jotka vahingoittavat valtiota ja yhteiskuntaa, eikä kansalaisten katsomuksista ja vakaumuksesta.

Suomalaisissa lehdissä on kerrottu oikeudenkäynneistä kirjailijoita vastaan Neuvostoliitossa. Mistä niissä on ollut kysymys?

Todennäköisesti kysymys tarkoittaa oikeudenkäyntejä, joissa syytettyinä ovat olleet Sinjavski ja Daniel sekä myös Ginzburg, Galanskov ja Dobrovolski.

Kahta ensinmainittua syytettiin parjauksesta, kansallisten tunteiden loukkaamisesta ja käsikirjoitusten laittomasta viennistä ulkomaille. Ginzburgin ryhmällä oli edellämainittujen rikosten lisäksi yhteyksiä aktiivista neuvostovastaista propagandaa harjoittavaan taantumukselliseen järjestöön. Näin ollen näiden kirjailijoiden toiminta meni yli tavanomaisen kirjallisen toiminnan puitteiden. Sitä ei voida pitää minään muuna kuin neuvostovastaisena propagandana ja agitaationa. Ja tämä on jo rikos, josta seuraa rangaistus.

Venäjän federatiivisen neuvostotasavallan rikoslaissa esim. asetetaan vastuu agitaatiosta ja propagandasta, jota harjoitetaan neuvostovallan vahingoittamiseksi tai heikentämiseksi, perättömien huhujen levittämisestä tässä tarkoituksessa Neuvostoliiton valtio- ja yhteiskuntajärjestelmän häpäisemiseksi sekä neuvostovastaisen kirjallisuuden levittämisestä, valmistamisesta ja säilyttämisestä.

Tällaiset rikokset rangaistaan vankeudella 6 kuukaudesta 7 vuoteen tai 2—5 vuoden karkoituksella.

Esitutkimuksissa sekä oikeudenkäynnissä edellämainittujen "kirjailijain" syyllisyys tuli täysin todistetuksi ja heille tuomittiin lain mukainen rangaistus. Tuomio olisi ollut sama, vaikka he eivät olisi olleetkaan kirjailijoita. Kysymys ei ole ammatista, vaan lainvastaisesta teosta.

Mitkä ovat taloudelliset rikokset?

Vaikka käsitettä taloudelliset rikokset ei juuri lainkaan tavata Neuvostoliiton oikeuskäytännössä, laki edellyttää valtion ja yhteiskunnan taloudellisia perusteita vastaan toimineiden henkilöiden rankaisemista. Tällaisiin rikoksiin kuuluvat; anastus, valtion ja yhteiskunnan omaisuuden suurissa mitoissa tapahtunut vahingoittaminen tai tahallinen tuhoaminen, väärän rahan valmistus tai levittäminen (tämä koskee myös ulkomaan valuuttaa), valuuttakeinottelu ja eräät muut rikokset.

Kaikista näistä rikoksista on yleisin valtion tai yhteiskunnan omaisuuden anastaminen. Kaikkien liittotasavaltojen rikoslait laskevat sen raskaiden rikosten luokkaan ja edellyttävät siitä 5—15 vuoden vapausrangaistusta. Tämän lisäksi laki sallii myös lisärangaistuksena omaisuuden takavarikoinnin sekä tiettyyn virkaan tai toimeen kelvottomaksi julistamisen.

Neuvostoliiton lakien ankaruus tämänkaltaisia rikoksia suorittaneita henkilöitä kohtaan on selitettävissä sillä, että valtion ja yhteiskunnan omaisuus kuuluu yhtäläisesti kaikille kansalaisille. Yksityisten henkilöiden pyrkimys hyötyä valtion tai yhteiskunnan kustannuksella aiheuttaa taloudellista vahinkoa koko kansalle.

Onko rattijuoppous Neuvostoliitossa rangaistava teko?

Moottoriajoneuvon kuljettaminen alkoholin vaikutuksen alaisena lasketaan rikkomukseksi ja rangaistaan hallinnollisessa järjestyksessä sakolla tai ajoluvan peruuttamisella vuodeksi. Näin tietenkin siinä tapauksessa, ettei rikkomuksesta ole ollut rikoslain piiriin kuuluvia seuraamuksia.

Jos kuljettaja kolmen vuoden kuluessa uudelleen tavataan ajosta alkoholin vaikutuksen alaisena, häneltä voidaan peruuttaa ajolupa kolmeksi vuodeksi.

Rikosoikeudelliseen vastuuseen joutuu humalaisena ja ilman ajolupaa moottoriajoneuvoa kuljettanut henkilö, tai henkilö jolta

ajolupa on peruutettu. Tässä tapauksessa rangaistuksena voi olla vuoden vankeus tai samanpituinen ojennustyötuomio tai sakko aina 100 ruplaan saakka.

Moottoriajoneuvon kuljettaminen juopuneena lasketaan raskauttavaksi asianhaaraksi rikostapauksissa. Tällainen määräys sisältyy kaikkien liittotasavaltojen rikoslakiin.

Onko huumausaineiden kauppa ja käyttö rangaistava teko Neuvostoliitossa?

Neuvostoliitto liittyi vuonna 1936 kansainväliseen huumausainesopimukseen. Tämä sopimus sallii huumausaineiden tuotannon, maahantuonnin ja käytön yksinomaan tieteellisiin ja lääketieteellisiin tarkoituksiin.

Kaikkien liittotasavaltojen rikoslaeissa säädetään vastuu huumausaineiden valmistuksesta tai kaupasta. Esim. Venäjän federatiivisen neuvostotasavallan rikoslaissa em. tekoihin syyllistynyt voidaan tuomita 1—10 vuoden vapausrangaistukseen. Huumausaineet takavarikoidaan ehdottomasti ja lisärangaistuksena voi olla myös omaisuuden takavarikoiminen.

KOMMUNISTINEN PUOLUE

Millaisia ohjelmallisia tavoitteita NKP asettaa itselleen?

Puolueen koko toiminta palvelee kommunismin, tasa-arvoisten, vapaiden ihmisten oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakennustyötä. Tuon päämäärän Marx ja Engels kirjoittivat jo vuonna 1848 "Kommunistisen puolueen manifestiin". Lokakuun vallankumouksen jälkeen, kulkien uusia, siihen asti tuntemattomia teitä, neuvostokansa kommunistisen puolueen johdolla ja kaikkien maiden työläisten veljellisen tuen turvin muutti tieteelliseen kommunismiin nojautuvan sosialistisen yhteiskunnan rakennusohjelman eläväksi todellisuudeksi.

Nykyisin NKP johtaa kommunismin rakennustyötä, soveltaen käytäntöön järjestyksessä kolmatta periaateohjelmaansa, joka hyväksyttiin XXII edustajakokouksessa v. 1961.

Kommunismi on luokaton yhteiskuntajärjestelmä, jossa tuotantovälineet ovat koko kansan omaisuutta ja yhteiskunnan jäsenet sosiaalisesti täysin tasa-arvoisia. Tieteen ja tuotannon suunnitelmallisen hyväksikäytön perustalla kehittyvät tuotantovoimat sekä yhdessä niiden kanssa myös ihmiset. Kommunismissa on luotu edellytykset yhteiskunnan jäsenten aineellisten ja henkisten tarpeiden täydelliselle tyydyttämiselle. Sosialistisen valtion kehitys johtaa asteittain sen muuttumiseen kommunistiseksi yhteiskunnalliseksi itsehallinnoksi. Kommunistisen yhteiselämän yleisesti tunnustettujen sääntöjen noudattaminen muodostuu kaikkien ihmisten sisäiseksi tottumukseksi. Jokainen tulee käyttämään kykyjään mahdollisimman täydellisesti yhteiskunnan hyväksi.

Jotta voitaisiin siirtyä sosialismin periaatteesta (jokaiselta kykyjensä mukaan, jokaiselle työnsä mukaan) kommunismin periaatteeseen (jokaiselta kykyjensä mukaan, jokaiselle tarpeidensa mukaan), on täytettävä seuraavat toisiinsa tiiviisti nivoutuvat

tehtävät: kommunismin aineellisen perustan luominen, työtätekevien yhä laajempi vetäminen mukaan yhteiskunnan kaikkien asioiden johtoon sosialistisen demokratian ja kasvatuksen kaikinpuolisen kehittämisen pohjalla.

Miksi Leninin perustama puolue on jäänyt historiaan "uudentyyppisenä" puolueena, vaikka tuohon aikaan oli olemassa puolueita myös muissa maissa?

Todellakin monissa maissa kahdennenkymmenennen vuosisadan alussa oli olemassa työväenluokan puolueita. Perustan niille oli laskenut Marxin ja Engelsin v. 1864 muodostama Kansainvälinen työväenliitto eli I Internationaali, jonka taistelutunnuksena oli: "Kaikkien maiden proletaarit — liittykää yhteen!" Kuitenkin tuolloin syntyneiden, todella vallankumouksellisten puolueiden ja Venäjälle perustetun työväenpuolueen väliin mahtuu II Internationaalin jakamattoman herruuden kausi, jonka vaikutuksen alaisia vuosisadan alun työväenpuolueet olivat. Niistä muodostui ei vallankumouksellisia ja työtätekevien valtaan pyrkiviä, vaan reformistisia, vain parlamentaariset taistelumuodot hyväksyviä järjestöjä, jotka toimivat ensisijaisesti parlamenttivaalien koneistoina ja parlamenttiryhmiä palvelevina lisäkkeinä. Tietenkään tällaiset puolueet eivät voineet olla mallina Venäjälle perustettavalle puolueelle, jonka tehtävänä oli suorittaa perusteellisia yhteiskunnallisia uudistuksia. Juuri siksi Lenin puhui, että tarvitaan uudentyyppinen puolue.

Usein tapaa väitteitä, joiden mukaan kommunistit Venäjällä tulivat valtaan kuin salaliittolaisperiaattein toimiva ryhmä ilman yhteyttä joukkoihin tai edeltäviin työväenliikkeen kokemuksiin! Onko näin?

Tämänkaltaiset väitteet ovat varsin kaukana totuudesta. Lenin tosin puhui, että "Venäjällä marxilaisuus joutui kärsimään", mutta hän ei tarkoittanut teoriaa, vaan marxilaisten vallankumousmiesten kärsimyksiä, sankaruutta ja niitä uhreja, joita syntyi pitkäaikaisen kansojen yhteiskunnallisen vapaustaistelun tuloksena. Ainoaksi näiden kunniakkaiden perinteiden jatkajaksi kykeni kommunistinen puolue. Lenin kirjoitti: "Sosialismin ja demokratian historia Länsi-Euroopassa, Venäjän vallankumouksellisen liikkeen historia ja työväenliikkeemme kokemukset — niistä koostuu se aineisto, mikä meidän pitää hallita, voidak-

semme kehittää tarkoituksenmukaisen järjestön ja puolueemme taktiikan."

On paikallaan muistaa, että vain puoli vuotta Neuvostohallituksen muodostamisen jälkeen Lenin allekirjoitti asetuksen Venäjän sosialistisen vallankumouksen kunniaksi pystytettävistä muistomerkeistä, jotka kuvastaisivat "vallankumouksellisen ja työtätekevän Venäjän aatteita ja tunteita". Välittömästi päätettiin pystyttää viitisenkymmentä muistomerkkiä, jolloin Marxin ja Engelsin rinnalla ikuistuivat jälkipolville 18. vuosisadan talonpoikaiskapinan johtaja Stepan Rasin, saman vuosisadan vallankumouksellinen valistusmies Aleksandr Radishtshev, venäläiset dekabristit (aatelisia vallankumouksellisia, jotka vuoden 1825 joulukuussa nousivat aseelliseen kapinaan tsaarin itsevaltiutta vastaan), vallankumouksellinen kirjailija Aleksandr Hertsen, narodnovoljalaiset (salaisen järjestön "Narodnaja volja" — kansan tahto — jäsenet, jotka sankarillisesti taistelivat itsevaltiutta vastaan), vallankumouksellinen demokraatti ja ajattelija Nikolai Tšernyševski jne.

Mitä salaliittolaistaktiikkaan tulee, se hyljättiin täysin koska, kuten Lenin sanoi "sosialismia ei voi tuoda vähemmistö, puolue. Sen voivat tuoda kymmenet miljoonat, kun he oppivat tekemään sen itse". Siksi "jokaisen tulevaisuuden puolueen ensimmäisenä tehtävänä on saada kansan enemmistö vakuuttuneeksi ohjelmansa ja taktiikkansa oikeudesta". Kommunistit lähtevät siitä, että elinkykyinen yhteiskunnallinen teoria ei voi kehittyä ilman joukkojen historiallista aloitteellisuutta.

Puolue piti tehtävänään "ruokkia kaikkia työläisiä, talonpoikia ja sivistyneistön edustajia kommunismin hengellä, saada heidät kiinnostumaan siitä mitä kommunistit tekevät, ja yhdessä teoreettisten selitysten kanssa osoittaa käytännössä, miten sosialismi on rakennettava", pyrkiä siihen, että kommunismista tulisi työläisjoukoille läheinen, heidän oma asiansa. Sitä varten Lenin kehotti kommunisteja "ottamaan itselleen koko inhimillisten tietojen summan ja ottamaan sen siten, ettei kommunismi olisi jotain ulkoa opittua, vaan itse ajateltua, olisi niitä johtopäätöksiä, jotka ovat välttämättömiä nykysivistyksen kannalta".

Lenin ruoski aina ivaten niitä, jotka katselivat joukkoja ylhäältä päin. Uskoen lujasti työtätekevien luokkavaiston tarkoituksenmukaisuuteen hän väsymättä korosti välttämättömyyttä oppia joukoilta, tutkia niiden joskus kaaosmaiseltakin tuntuvaa toimintaa, tutkia huolellisesti taistelun käytännöllistä kokemusta. Esimerkkinä mainittakoon, että itse neuvostovallan ajatus syntyi tutkittaessa vuoden 1905 vallankumouksessa luonnonvoimaisesti

syntyneiden neuvostojen kokemusta. "Ellei vallankumouksellisten luokkien luomiskyky olisi luonut neuvostoja, niin proletaarinen vallankumous Venäjällä olisi ollut toivoton asia, sanoi Lenin.

On totta, että itse puolueeseen voi yhdistyä ainoastaan luokan osa, sen tietoisin etujoukko. Mutta, käyttääksemme jälleen Leninin sanoja, "ellei vähemmistö kykene johtamaan joukkoja ja tiiviisti yhdentymään niihin, se ei ole puolueena yleensäkään minkään arvoinen, vaikka se nimittäisikin itseään puolueeksi". Kommunistinen puolue ei aikonut pakottaa muille johtavaa osuuttaan. Se pyrki valloittamaan sen joukkojen keskuudessa kaukonäköisyydellään, uskollisuudellaan ja valmiudellaan johtaa joukot edistykseen ja demokratiaan. Tietenkään puolueen vaikutuksen kasvu joukoissa ei voi olla vaikuttamatta sen omaan kasvuun. Esimerkiksi helmikuusta lokakuuhun vuonna 1917 bolševistisen puolueen jäsenmäärä kasvoi 15-kertaisesti. Ollen aikaisemminkin laajojen joukkojen puolue, siitä kasvoi nopeasti lukumääräisestikin joukkopuolue. Tullessaan maanalaisuudesta julkiseen toimintaan (helmikuun lopussa 1917) puolueeseen kuului vain n. 24 000 jäsentä, mutta jo huhtikuussa samana vuonna siihen kuului yli 100 000 ja heinäkuun loppuun mennessä lähes 240 000 jäsentä. Lokakuussa puolueen jäsenmäärä ylitti 350 000. Puolueen näin nopea laajeneminen oli mahdollista, koska sen rungon muodostivat kokonaan vallankumoukselle antautuneet, ankaran luokkataistelun, vankiloiden ja karkoituksien karaistamat ihmiset.

Puolueen toiminta helmikuusta lokakuuhun v. 1917 pyhitettiin taistelulle joukkojen kannatuksesta. Vaikka puolue avasi ovensa vain kaikkein kyvykkäimmille, jäsenmäärä kasvoi myrskyisästi, mikä heijasti itse puolueen vaikutuksen nopeaa voimistumista. Juuri tämä taistelu näyttelikin ratkaisevaa osaa. Kun esimerkiksi "vasemmisto"-kommunistien ryhmän ehdottaessa huhtikuussa v. 1917 porvarillisen väliaikaisen hallituksen vangitsemista ja vallan ottamista omiin käsiin, bolševikkien keskuskomitea yksimielisesti hylkäsi ja tuomitsi sellaisen politiikan ottaen huomioon, että puolueella ei vielä silloin ollut enemmistöä sen paremmin neuvostojen kuin armeijankaan keskuudessa.

Tunnus "Bolševikkien on otettava valta" asetettiin vasta silloin, kun kävi selväksi, että taistelu joukoista on päättynyt täydelliseen voittoon. Kun neuvostojen ensimmäisessä edustajakokouksessa bolševikeilla oli ainoastaan yhdeksäs osa edustajain kokonaismäärästä eli 105 edustajaa, niin kahden kuukauden kuluttua heidän kannalleen oli siirtynyt Pietarin, Moskovan ja vielä 250 muun neuvoston työläisten, talonpoikien ja sotilaiden

enemmistö. Toisessa edustajakokouksessa marraskuussa 1917 bolševikeilla oli 390 edustajaa 650:stä. Juuri joukkojen ratkaisevan tuen ansiosta Lokakuun sosialistinen vallankumous muodostui erääksi kaikkien aikojen verettömimmistä. Aseellisen kapinan aikana Pietarissa, vallattaessa Talvipalatsia kaatui vain muutama ihminen — merkittävästi vähemmän kuin nykyisin kuolee katumellakoissa ja niiden seurauksena eri puolilla maailmaa.

Asettuen valtion peräsimeen bolševikit osoittivat, ettei työläisten elämässä kaikkein polttavimpia kysymyksiä koskettelevia tunnuksia oltu asetettu turhan vuoksi, jotta saataisiin suosiota kansan keskuudessa, vaan siksi, että kansa kaikista vaikeuksista huolimatta voitaisiin johtaa asettamaansa päämäärään. Siitä kertoivat heti ensimmäiset neuvostovaltion asetukset, ja myöhemmin koko kansan nimissä johdettu neuvostohallituksen politiikka.

Miten suhtautua väitteisiin, että Lokakuun vallankumouksen jälkeen Venäjälle olisi pystytetty kommunistisen puolueen diktatuuri?

Osittain kysymys on selvitetty jo edellisessä vastauksessa, missä tarkastelimme tieteellisen sosialismin puolueen suhdetta joukkoihin. Jää kuitenkin vielä kysymys suhtautumisesta valtaan ja vallan käyttöön.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen oli syntynyt uudentyyppinen valtio, jota tieteellisen sosialismin perustanlaskijat nimittivät proletariaatin diktatuuriksi. Proletariaatin diktatuuri merkitsee monimutkaista, demokraattisesti järjestäytynyttä yhteisöä — valtiokoneistosta, ammattiliitoista, osuuskunnista, nuoriso-, tiedemies-, kulttuuri- ym. järjestöistä muodostunutta mekanismia, jonka avulla työväenluokka toteuttaa yhteiskunnallista johtotyötä. Kommunistinen puolue johtavana yhteiskunnallisena poliittisena järjestönä esittää siinä johtavaa roolia.

"Proletariaatin diktatuuri", kirjoitti Lenin, "jos käännetään tuo latinalainen, tieteellinen, historiallis-filosofinen ilmaisu yksinkertaisemmalle kielelle, merkitsee seuraavaa: vain määrätty luokka, ja juuri kaupungeissa, tehtaissa, teollisuudessa toimivat työläiset pystyvät johtamaan kaikkien työtätekevien ja riistettyjen taistelua ... uuden, sosialistisen yhteiskunnan pystyttämisen aikana ja kaikessa taistelussa luokkien lopulliseen hävittämiseen saakka".

Merkitseekö sitten proletariaatin diktatuuri yhden luokan ehdotonta yksinvaltaa muiden sosiaalisen vapauden puolesta taistelevien liittolaisten kustannuksella. Ehdottomasti ei, sillä historiallisesti työväenluokka pystyy voittamaan vain, jos se osoittautuu kyvykkääksi johtamaan kaikkia työtätekeviä joukkoja. Todella vallankumouksellinen, sosialistisesti toimiva luokka se voi olla ainoastaan, kun se esiintyy ehdottomasti kaikkien työtätekevien etujoukkona ja heidän etujensa ilmaisijana.

V. I. Lenin sanoi vuonna 1918: "Tietoisen proletariaatin tehtävänä on käsittää, että herruus ei merkitse sitä, että se suorittaa kaikki nämä tehtävät. Se, joka näin ajattelee, sillä ei ole käsitystä sosialistisesta rakennustyöstä, se ei ole oppinut mitään vallankumouksen ja diktatuurin vuodesta." Ja edelleen: "Diktatuuria ei toteuta koko kansa, vaan vain vallankumouksellinen kansa, joka ei kuitenkaan hiukkaakaan pelkää koko kansaa, paljastaa koko kansalle toimenpiteidensä syyt ja kaikki yksityiskohdat, vetää mielellään koko kansan mukaan ei vain valtion johtoon vaan myös valtaan, osallistumaan itse valtion rakentamiseen."

Työväenluokka ei aseta päämääräkseen oman herruutensa ikuistamista. Kuten tunnettua, Venäjän sosialistisessa vallankumouksessa kaikkein eniten voitti juuri talonpoikaisto. Työväenluokka uhrautui, jotta saataisiin taloudelliset mahdollisuudet talonpoikaiston kanssa tehtävän liiton vahvistamiseksi sosialismin rakentamisen nimessä. Toisin sanoen, proletariaatin diktatuurin valtio on alusta saakka edustanut koko työtätekevän kansan tahtoa.

Sosialismin vastustajat, pelotellakseen joukkoja, yhdistävät väärin "proletariaatin diktatuuri"-käsitteeseen ilmaisut "väkivalta" ja "pakko". Tietenkin nekin käsitteet kuuluvat proletariaatin diktatuurin sisältöön, kuten yleensä kaiken vallan olemukseen. Kuitenkin nuo käsitteet proletariaatin diktatuurissa eroavat porvarillisen valtion vastaavista siinä, että ensimmäisessä tapauksessa väkivaltaa käytetään työtätekevän kansan enemmistön toimesta riistävää vähemmistöä vastaan. Väkivaltaa käytetään myöskin ainoastaan silloin, kun vallankumouksen saavutuksia joudutaan pakon edessä puolustamaan. Neuvostovalta ei alunperinkään pyrkinyt kostamaan kukistetuille vihollisilleen. Väliaikaisen hallituksen vangitut ministerit sekä taantumukselliset kenraalit, jotka vastustivat vallankumousta, päästettiin pian vapaiksi kunniasanaansa vastaan. Kuitenkaan useimmat heistä eivät täyttäneet lupaustaan luopua taistelusta kansan valtaa vastaan, vaan perustivat vastavallankumouksellisia salaliittoja. Hävinneet luokat ryhtyivät sabotoimaan neuvostovaltaa. Monin paikoin alkoi ennennäkemättömän raaka nuoren neuvostovallan terrorisointi. Koko tämä toiminta nojautui rajojen takaiseen tu-

keen. Keisarillinen Saksa lähti hyökkäykseen nuorta Neuvostotasavaltaa vastaan. Väkivaltaan oli pakko vastata väkivallalla. Se ei kuitenkaan ole olennaisinta proletariaatin diktatuurissa, jonka päämääränä päinvastoin on joukkojen kasvatus, niiden järjestäminen ja sosialistisen valtion luominen. Vallankumouksella on oikeus elämään vain silloin, kun se kykenee vetämään joukot mukaan tulevaisuuden rakentamiseen paremmaksi.

Miksi Neuvostoliitossa on vain yksi puolue ja onko yksipuoluejärjestelmä välttämätön sosialismissa?

Yksipuoluejärjestelmä ei suinkaan merkitse mitään yleistä lainmukaisuutta kapitalismista sosialismiin siirtymisen kaudella. Kun kiinnittää huomiota niiden kansojen kokemuksiin, jotka ovat astuneet sosialistiselle kehitystielle myöhemmin ja muissa olosuhteissa kuin Neuvostoliitto, voi helposti huomata, että niistä monissa vallitsee monipuoluejärjestelmä (Esim. Puola, Tšekkoslovakia, Bulgaria, DDR). Toisissa taas on yksipuoluejärjestelmä Neuvostoliiton tapaan (Romania, Jugoslavia, Mongolia, Kuuba).

Kysymyshän ei ensisijaisesti olekaan puolueiden lukumäärästä, vaan siitä, kenen tahtoa ne noudattavat. Richard Nixon, ollessaan vielä USA:n edustajahuoneen jäsen, lausui: "Amerikassa, onneksi, puolueet ovat hyvin toistensa kaltaisia ja perimmältään toimivat samojen periaatteiden mukaisesti. Muutamat erot sävytyksissä ja vivahteissa johtuvat kandidaattien luonteesta. Meidän puolueemme ovat vain erilaisten ryhmien valtaan tuloa varten toimivia järjestöjä. Niiden pitääkin olla sellaisia, sillä olisi vaarallista pitää kahta puoluetta, joiden periaatteet niin voimakkaasti eroaisivat toisistaan, että siirtyminen puolueesta toiseen merkitsisi perusteellista asennemuutosta." Tuo, mikä on sanottu jo 20 vuotta sitten, pitää paikkansa vielä nytkin.

Tsaarin Venäjällä oli poliittisia puolueita siksi paljon, että jos demokratiaa mitattaisiin puolueiden lukumäärällä, niin valtiota, jota oikeudenmukaisesti on nimitetty "kansojen vankilaksi", pitäisi järjen vastaisesti nimittää erääksi kaikkein demokraattisimmista valtioista. Porvarilliset ja tilanomistajain puolueet edustivat kuitenkin poliittisella näyttämöllä omaa luokkaansa. Tosin oli muutamia puolueita, jotka nimittivät itseään sosialistisiksi. Bolševikit pyrkivätkin vilpittömästi pääsemään niiden kanssa hallitusyhteistyöhön. Torjuen kuitenkin tällaisen mahdollisuuden oikeistolaiset esserät ja menševikit, vielä joitakin aikoja aiemmin joukkojen suurta poliittista voimaa edustavina, menettivät

joukkojen kannatuksen jo kauan ennen neuvostovallan pystyttämistä ja siten mahdollisuutensa olla jonkinlaisena itsenäisenä poliittisena voimana valtioelämässä. Vasemmistoesserät saivat vielä jonkin aikaa Lokakuun vallankumouksen jälkeenkin tukea merkittävältä osalta talonpoikaistoa ja ottivat osaa neuvostohallitukseen. Heille annettiin myöskin kansankomissaarien (ministereiden) paikkoja maatalouden, oikeuden, sähkö- ja lennätinlaitoksen sekä valtion kiinteistöjen ja paikallishallitusten aloilla. Lisäksi kaksi vasemmistoesserää tuli hallitukseen salkuttomina ministereinä.

Alustuksessaan neuvostojen kolmannessa edustajakokouksessa tammikuun lopussa v. 1918 Lenin toivorikkaasti puhui tulevan hedelmällisen yhteistyön mahdollisuuksista. Kuitenkin, loputtomien veitsen terällä keikkumisien jälkeen vasemmistoesserät rikkoivat yhteistyön ja lähtivät hallituksesta. Kun neuvostojen V edustajakokous hautasi heidän toiveensa saada demokraattista tietä enemmistö hallituksessa ja sitä tietä muuttaa neuvostovallan politiikkaa, he suorittivat ulosmarssin kokouksesta ja yrittivät nostaa aseellisen kapinan neuvostoja vastaan, joka kuitenkin jo samana päivänä tukahdutettiin.

Näin muodostui historiallisesti yksipuoluejärjestelmä. Siitä lähtien NKP on kantanut kunniakasta ja vaativaa velvollisuuttaan johtaen maan politiikkaa. Puolueen johdolla neuvostokansa toteuttaa omia aatteitaan rakentaen uutta maailmaa ja vieden loppuun tehtävän, jonka Lokakuun suuri sosialistinen vallankumous pani alulle.

Voiko yksi puolue ilmaista väestön kaikkien kerrosten etuja ja tahdon?

Ylempänä osoitimme, kuinka NKP omaksumalla kaikki parhaat ominaisuudet kansalta ja vanhoilta puolueilta, muodostui johtavaksi ja ansaitsi oikeudet jakamattomaan poliittiseen johtoon.

Puolueen jäsenet ja sen jäseneksi pyrkivät kandidaatit muodostavat 9 % täysikäisestä väestöstä Neuvostoliitossa. Jäsenrakenne NKP:n 24. edustajakokouksen aikana oli seuraava: työläisiä 40,1 %, talonpoikaistoa 15,1 % ja toimihenkilöitä 44,8 %. Toimihenkilöistä yli 2/3 muodostuu insinööreistä, opettajista, lääkäreistä, tieteen harjoittajista ja taiteen parissa toimivista. Puolueeseen kuuluu joka kolmas insinööri, joka toinen agronomi, joka neljäs opettaja ja joka viides lääkäri. Neuvostoliiton kommunistien keskuudesta löytyy yli 13.000 eri tieteiden tohtoria ja

110.000 kandidaattia. Siten eri aloilla työskentelevien kommunistien kokemusten ja ajatusten yleistyksenä syntyy puolueen yhteiskuntapoliittinen päälinja, johon erilaiset tehtäväasettelut ja ratkaisut puolue-elimissä perustuvat. Näin keskittyy puolueen ratkaisuihin ja päätöksiin sekä puolueen toiminta että koko kansan voimain ponnistukset.

NKP:n 24. edustajakokouksen 5000 edustajan joukossa oli työläisiä ja ministereitä, talonpoikia ja tiedemiehiä, sotilaita ja kulttuurihenkilöitä, jo ennen vallankumousta puolueeseen liittyneitä veteraaneja sekä nuorison edustajia. Näin edustajakokouksen päätösten toteuttamisesta muodostuu paitsi puolueen myös koko neuvostokansan toiminnan tärkein sisältö. Jos tähän vielä lisäämme, että edustajakokouksen työskentelyyn osallistui 61 eri kansallisuuden tai kansakunnan edustajia, tulee ymmärrettäväksi, että puolue, jonka tahtoa edustajakokouksen päätökset ilmaisevat, edustaa ja puolustaa kansan kaikkien kerrosten etuja ja tahtoa.

Mikä on NKP:n rakenne?

Puolue rakentuu työpaikkaosastojen periaatteelle. Perusjärjestöt muodostetaan kommunisteista työpaikoilla ja ne edelleen muodostavat piirijärjestöt, jotka vuorostaan yhdistyvät kaupunki- tai aluejärjestöihin jne. Tiettyä aluetta palveleva organisaatio on korkeimpana elimenä suhteessa kaikkiin kyseisellä alueella toimiviin puolueen osastoihin. (Esim. kaupunkikomitean alaisuuteen kuuluvat kaikki siellä toimivat piiri- ja perusjärjestöt.)

Alueilla, jotka muodostavat neuvostotasavaltoja, on omat kommunistiset puolueet (Ukrainan kommunistinen puolue, Latvian, Kirgisian kommunistiset puolueet jne.), omissa edustajakokouksissa valittuine keskuskomiteoineen. Nämä puolueet ovat edelleen yleisliittolaisen Neuvostoliiton kommunistisen puolueen osia ja toimivat sen alueorganisaation oikeuksin. Kommunistisen puolueen nimessä heijastuukin aina sen toiminta-alue. Koostumukseltaan ne palvelevat kyseisen tasavallan väestön tarpeita, riippumatta asukkaiden kansallisuudesta. Ukrainan kommunistinen puolue esimerkiksi yhdistää alueellaan yli 100 kansallisuuden edustajia omiin riveihinsä, Azerbaidžanin 72 kansallisuutta, Gruusian kommunistiseen puolueeseen kuului vuonna 1924 15, vuonna 1927 46 kansallisuuden edustajia. Vuonna 1940 luku oli noussut jo 62:ksi ja nykyisin jäseniä on 72 eri kansallisuudesta. Samanlainen jäsenistön monikansallisuuden kasvu on ominaista myös muille puolueorganisaatioille.

Millainen on perusjärjestöjen merkitys NKP:ssä?

Perusjärjestöt muodostavat NKP:n perustan ensiksikin siksi, että ne yhdistävät kaikki kommunistit kollektiiveiksi. Jokainen kommunisti asemastaan ja työpaikastaan riippumatta kuuluu johonkin puolueen perusjärjestöön. Se turvaa huomattavassa määrin puolueen yhtenäisyyden, "yhtenäisyyden alhaalta, yhtenäisyyden käytännön työssä keskinäisen kontrollin alaisena", kuten Lenin sanoi.

Toiseksi, puolue käyttää perusjärjestöjen kautta voimiaan suunnitelmallisesti ja turvaa jokaisen kommunistin aktiivisen osallistumisen puolueen työhön. Tämä saavutetaan kahta tietä, ennen muuta sijoittamalla puolueen jäsenet sosialistisen rakennustyön ratkaiseville lohkoille, sinne, missä puolueen kannalta on tärkeintä, missä heidän henkilökohtainen esimerkkinsä voi voimakkaimmin vaikuttaa ja innostaa. Tämän ohella jokaiselle puolueen jäsenelle annetaan heidän kykyjensä, taipumustensa ja toivomuksensa mukainen puoluetehtävä.

Kolmanneksi, perusjärjestöt ovat yhdistävänä renkaana puolueen ja työtätekevien joukkojen välillä. Perusjärjestö on omalla lohkollaan tuotantolaitoksessa, virastossa, armeijan joukko-osastossa kollektiivin tiivis johtava ydin, joka ei toimi valtansa, vaan arvovaltansa avulla ja turvaa puolueen politiikan ja päätösten soveltamisen käytäntöön.

Neljänneksi, perusjärjestöt ovat lähtökohtana kaikkien puolueen johtoelinten muodostamiselle. Valtuuttaessaan edustajansa puolueen piiri- ja kaupunkikonferensseihin ne osallistuvat piiri- tai kaupunkikomitean sekä aluekonferenssin edustajien valintaan. Täällä taas valitaan puolueen aluekomitea sekä edustajat liittotasavallan kommunistisen puolueen ja koko Neuvostoliiton kommunistisen puolueen edustajakokouksiin.

Puolueen perusjärjestöt ovat myös puolueen yleisen mielipiteen ilmaisijoita. Vähintään kerran kuukaudessa pidetään yleinen kokous kussakin osastossa. Niissä ruumiillistuu jäsenten oikeus vaikuttaa puolueen politiikkaan ja kaikkiin käytännön toiminnan kysymyksiin.

Sosialistisen demokratian kehityksen kulussa kasvaa työläisten kollektiivien rooli, kuten NKP:n 24. edustajakokous korosti, sillä juuri ne ovat sosialistisen yhteiskunnan peruselementtejä. Kommunistien tehtävänä onkin pyrkiä kohottamaan näiden joukkojen yhteiskunnallista aktiviteettia. Tässä prosessissa muotoutuvat uudet, työtätekevien kommunistiset ominaisuudet sekä toverillisen keskinäisavun suhteet. Jokaisen jäsenen vastuunalai-

suus kollektiiville — kollektiivin vastuu kaikista jäsenistään — juuri se on neuvostoelämän olennaisin, erottamaton piirre.

Työkollektiivi on eri-ikäisten, erilaisten ihmisominaisuuksien, työlaadun ja -tehon, tapojen, tietoisuuden ja järjestäytyneisyyden kokonaisuus. Puolueen perusjärjestöjen tehtävänä on muodostaa tällaisesta kokonaisuudesta yhteensointuva elin, jakaa kollektiivin jäsenet siten, että kaikki parhaalla mahdollisella tavalla voisivat toimia koko kollektiivin hyväksi, tuottaisivat suurimman yhteiskunnallisen hyödyn ja omaisivat mahdollisuudet kehittää ja käyttää kaikkia kykyjään. Näin on mahdollista luoda keskinäisen luottamuksen saumaton ilmapiiri, kokemusten ja mielipiteiden vapaan vaihdon olotila, jossa ilmenevät erimielisyydet tai mahdolliset konfliktit voidaan välittömästi poistaa. Työläisten kollektiivin kehitys on se määre, jonka mukaan voidaan arvioida perusjärjestön toimintaa ja sen merkitystä.

Mikä on demokraattisen sentralismin olemus?

Demokraattinen sentralismi on puolueen rakenteen perusperiaate, joka merkitsee kaikkien puolueen elimien valinnallisuutta alhaalta ylös asti. Se merkitsee sitä, että valinnalliset elimet ovat vastuussa sekä perusjärjestöille että ylemmille elimille. Samalla se merkitsee puoluekurin ehdotonta noudattamista ja vähemmistön alistumista enemmistön päätöksiin sekä ylempien elinten päätösten ehdottomuutta alemmille puolue-elimille ja jäsenille.

NKP:n ylin päättävä elin on edustajakokous, joka kokoontuu kerran viidessä vuodessa. Keskuskomitea voi kutsua koolle ylimääräisen edustajakokouksen, mikäli vähintään yksi kolmasosa edellisen edustajakokouksen aikaisesta jäsenmäärästä sitä vaatii.

Edustajakokouksissa ei mitään saa peitellä, vaan kaikki sanotaan avoimesti. Tällaisilla ehdoilla edustajakokous todellakin voi antaa Leninin sanoilla ilmaisten "lajissaan ainoan, täsmällisyydessään, täydellisyydessään, kaikinpuolisessa rikkaudessaan ja autenttisuudessaan todellisen tilannekuvan puolueestamme, katsomusten, mielialojen ja suunnitelmien kuvan . . ." Sitä paitsi arvioissa ja suunnitelmissa "on ehdottomalla täsmällisyydellä kuvattava se, mitä on", kaihtamatta tunnustaa kommunistien kannalta epämiellyttäviä asioita. "Ellei tunnusteta sitä, mitä ei saa, se pakottaa itse tunnustamaan itsensä."

Edustajakokousten tahto velvoittaa kaikkia puoluejärjestöjä, myös keskuskomiteaa, joka johtaa puolueen koko toimintaa edustajakokousten välillä.

Ylimääräinen edustajakokous voidaan kutsua koolle kahden

kuukauden määräajalla. Ellei tätä määräaikaa noudateta, järjestöt, jotka vaativat kokouksen koolle kutsumista, voivat muodostaa ns. järjestelykomitean, jolla on keskuskomitean oikeudet kokouksen järjestelykysymyksissä.

Demokraattinen sentralismi merkitsee siis johtavien elinten valinnallisuuden, alistussuhteen, vastuun ja vaihtuvuuden sidonnaisuutta valtaan ja korkeaan auktoriteettiin. Tiukka puoluekuri on samalla myös yhteydessä puolueen jäsenten aktiivisuuteen tuotannollisessa toiminnassa. Puolueen päätökset sitovat ehdottomasti kaikkia jäseniä, sillä ne ovat viime kädessä juuri jäsenten oman tahdon ilmausta, joka on demokraattista tietä muuttunut yhteiseksi päätökseksi.

Vain demokratian ja sentralismin oikea yhdistäminen voi taata puolueen rivien tiiviin yhtenäisyyden. Ilman demokratiaa ei voida yleistää puolueen jäsenistön tahtoa, kuten ei ole ilmaistavissa minkään järjestön mielipidekään. Ilman sentralismia, järjestäytynyttä jäsenistöä ja tiukkaa puoluekuria ei voida viedä puolueen tahtoa käytännön elämään. Pelkkä demokratia ilman keskitettyä johtoa merkitsisi puolueen muuttumista epäyhtenäiseksi, meluisaksi ja toiminnaltaan passiiviseksi yhteisöksi. Toisaalta pelkkä sentralismi ilman demokratiaa synnyttää kuollutta byrokratiaa. Väittelyn vapaus asioiden käsittelyvaiheessa ja toiminnan yhtenäisyys — se onkin juuri demokraattista sentralismia.

NKP:n säännöissä mainitaan myöskin keinot, jotka toimivat takuuna ryhmäkuntalaisuutta vastaan. Ne eivät kuitenkaan merkitse vapaan keskustelun rajoittamista. Vaikka puolueen jäseniä yhdistää yhteinen ideologia, jota ilman ei voisi olla yhtenäistä puoluetta, se ei tarkoita sitä, että puolue koostuisi ehdottomasti yhdenmukaisesti ajattelevista ja toimivista ihmisistä. Erimielisyyksiä tietenkin syntyy, mutta ne ovat erimielisyyksiä, jolloin kaikkien etujen mukaista on totuuden löytäminen ja saavuttaminen. Nousseet ristiriidat ratkaistaan kehityksen kulussa kaikkien yhteisin ponnistuksin. Erittäin tärkeässä puolueen 13. konferenssissa hyväksytyssä julkilausumassa korostetaan, että vain jatkuva ja elävä toiminta voi säilyttää puolueen sellaisena, miksi se muodostui vallankumouksen aikana. Vain jatkuva kriittinen menneisyyden tarkastelu ja kollektiivinen virheiden korjaaminen ja kysymysten käsittely voi olla puolueen metodina taisteltaessa erimielisyyksien pysyviksi ristiriitaisuuksiksi muuttumista vastaan ja vain siten voidaan estää ryhmäkuntalaisuuden ilmeneminen. Ryhmäkuntalaisuuden ja ristiriitojen ennakolta ehkäiseminen on mahdollista vain, jos johtavat puolue-elimet ovat jatkuvassa tiiviissä yhteydessä joukkoihin, kuuntelevat niiden mieli-

piteitä, eivätkä ota kaikkea alhaalta tullutta kritiikkiä ryhmäkuntalaisuuden ilmenemisenä. Siten voidaan myös estää kurinalaisten ja vakaumuksellisten puolueen jäsenten eristäytyminen puolueen toiminnasta sekä ryhmäkuntalaisuuden muodostuminen.

NKP lähtee siitä, että syntyneet ongelmat on ratkaistavissa itsekritiikin avulla, joka merkitsee puolueen jäsenten laajoja oikeuksia, ts. "miekkaa, joka itse parantaa tuottamansa haavat", kuten Lenin asian ilmaisi. Luonnollisesti avoin itsekritiikki etenkin lehdistön palstoilla helpottaa ideologisten vastustajien toimintaa, ne saavat siitä apua ilkeämielisyyteen. Jopa ilmiöt, jotka heijastavat sosialistisen demokratian luonnollista kehittymistä, kuten laajojen joukkojen vetäminen mukaan ajankohtaisten poliittisten ja valtiollisten kysymysten käsittelyyn — koskekoon keskustelu sitten talousreformia, ympäristön suojelua, paikallishallinnon oikeuksien laajentamista tai kirjallisuuden ja taiteen kehitystä — kuvataan helposti "hajaantumisilmiöinä", "protestina" tai "tyytymättömyytenä" tms. Olisi kuitenkin ehdottomasti väärin häkeltyä vastustajien edessä, sillä kuten Dostojevski kirjoitti "jos lähdet matkalle ja pysähdyt heittelemään kivillä jokaista sinua haukkuvaa koiraa, et koskaan pääse perille". Puoluekoneiston lamaantuminen, byrokratismin kasvu tai työläisten luovan aloitteellisuuden katkeaminen ei ole voitettavissa ilman itsekritiikkiä.

Kritiikin on kuitenkin oltava tervettä, ettei se vaihtuisi halpahintaiseen sensaatioiden tavoitteluun tai pikkuporvarilliseen hihittelyyn epäkohdista eikä työntekijöiden mielen myrkyttämiseen ja panetteluun neuvostovaltaa vastaan. Kritiikin on oltava toverillista, suoraa ja vailla vierasta, omanvoitonpyyteistä diplomatiaa tai laskelmallisuutta. NKP pyrkii kaikin tavoin käyttämään vallankumouksellisen itsekritiikin elävöittävää voimaa, joka rakentaa puoluetta auttaen menestyksellisesti ratkaisemaan vaikeimmatkin tehtävät.

Mitkä ovat puolueen paikallisten elinten tehtävät?

Nykyisin Neuvostoliitossa on 14 liittotasavaltojen kommunistisen puolueitten keskuskomiteaa (alueelliset puoluekomiteat Venäjän Federatiivisen Neuvostotasavallan alueella on alistettu suoraan NKP:n keskuskomitealle), 148 erilaista alue-, 10 piirikunta-, 760 kaupunki-, ja 448 kaupunkien piirikomiteaa (kaupungeissa, jotka on jaettu piireihin), sekä 2810 maaseudun piirikomiteaa.

Kaikki puoluejärjestöt ovat autonomisia paikallisten kysymysten ratkaisuissa edellytyksin, etteivät ne ole ristiriidassa puolueen politiikan kanssa. Eri alueiden puoluejärjestöt tekevät monipuolista joukkotyötä mobilisoiden joukkoja kommunismin rakennustyön tehtävien toteuttamiseen, toteuttavat puolueen vaatimusten mukaisesti toimenpiteitä, jotka suuntautuvat työtätekevien aineellisen hyvinvoinnin ja kulttuuritason kohottamiseen. Ne johtavat edelleen neuvostojen, ammattiliittojen, nuorisojärjestöjen, osuuskuntien ja muiden yhteiskunnallisten järjestöjen poliittista ja yhteiskunnallista toimintaa niissä vaikuttavien puolueryhmien kautta. Ne laajentavat työtätekevien osanottomahdollisuuksia järjestöissä, aktivoivat toimintaa välttämättömänä muotona siirtymiselle sosialistisesta ja valtiollisesta hallinnosta kommunistiseen itsehallintoon.

Mitä tärkeimpänä osana paikalliselinten työssä on johtavien kaadereiden sijoittelu tarkoituksenmukaisesti, niiden aatteellinen kasvatustyö rehellisyyden, oikeudenmukaisuuden ja vastuunalaisuuden hengessä. Paikalliselimet hoitavat puoluetyön vaatimaa koneistoa, vastaavat puolueen päätösten toteuttamisesta kullakin alueella sekä johtavat alueellista puoluelehdistöä.

Paikalliset puoluejärjestöt informoivat jatkuvasti toiminnastaan ylempiä puolue-elimiä sekä oman järjestönsä jäseniä.

Mikä on NKP:n paikka neuvostoyhteiskunnan poliittisessa järjestelmässä ja missä ja miten sen johtava osuus ilmenee?

Neuvostoliiton perustuslaissa mainitaan, että kaikkein aktiivisimmat ja tietoisimmat kansalaiset työväenluokan ja muiden yhteiskunnallisten kerrosten riveistä järjestäytyvät kommunistiseksi puolueeksi, "joka toimii työtätekevien etujoukkona niiden taistelussa sosialistisen järjestelmän vahvistamiseksi ja kehittämiseksi ja kaikkien työtätekevien järjestöjen johtavana ytimenä niin yhteiskunnallisissa kuin valtiollisissakin asioissa".

Puhuttaessa puolueen johtavasta osuudesta, tarkoitetaan lähinnä poliittista johtoa. Elämää ja sen lainmukaisuuksia heijastavalla tieteellisellä teorialla varustettuna puolue tarkastelee ja tutkii yhteiskunnan kehitystä tehden siitä johtopäätökset tulevaisuutta varten, auttaa joukkoja tajuamaan tapahtumien sisimmän olemuksen ja ymmärtämään kehityksen suunnan ja kulun sekä tiedostamaan oman roolinsa siinä. Puolueen päätöksissä määritellään poliittinen peruslinja kaikkien yhteiskunnan taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuurielämän perusongelmien ratkaisuille.

NKP:n säännöissä mainitaan, "Puolueorganisaatio ei korvaa neuvostoja, ammattiliittoja, osuuskunnallisia tai muita työtätekevien järjestöjä, eikä laske puolueen ja muiden elinten tehtäviä sotkeutumaan keskenään". Puolueen mikään päätös ei ole sitova puolueeseen kuulumattomille. Eikä mikään puolue-elin voi määrätä muun joukkojärjestön edustajakokouksen tai konferenssin päätöksiä tai niiden linjaa käsiteltävissä olevissa kysymyksissä, tai vaatia niitä tietyllä tavalla valitsemaan päättäviä elimiään. Puolueen johtava osuus ilmenee niiden jäsenten kautta, jotka toimivat yhteiskuntaelämän eri alueilla.

NKP:n sääntöjen mukaan kaikissa muiden joukkojärjestöjen edustajakokouksissa, konferensseissa tai muissa istunnoissa samoin kuin kaikissa valituissa elimissä, joissa on vähintään kolme puolueen jäsentä, on perustettava puolueryhmä. Ne pyrkivät voimistamaan puolueen vaikutusta ja sen poliittisten tavotteiden hyväksymistä puolueeseen kuulumattomien keskuudessa sekä edesauttamaan valtiollisen elämän sääntöjen noudattamista. Ryhmät johtavat myöskin taistelua byrokratisoitumista vastaan ja pitävät huolta, että puolueen ja neuvostojen päätöksiä noudatetaan. Puolueryhmät alistuvat vastaaville puolue-elimille.

Usein epäillään puolueen kykyä tai oikeutta johtaa tiettyä kulttuuritoimintaa, esimerkiksi kirjallisuuden piirissä. Tämä johtotyö toteutuu kuitenkin puolueryhmän kautta, joka toimii kirjallisuusliiton edustajakokouksen valitsemassa hallinnossa ja joka koostuu aktiivikirjailijoista. Luonnollisestikaan puolueen vaikutus ei tällöin ole mistään ulkoa tullutta kirjallisuuden sitomista, vaan osoittaa kirjailijakommunistien toimintaa liiton sisällä. Sitä paitsi puolueen jäsenillä ei ole puolueen linjaa puolustaessaan ja toimiessaan sen toteuttamisen puolesta mitään muita oikeuksia tai mahdollisuuksia kuin oikeus julkisesti esittää omat mielipiteensä. Kun puhutaan puolueen johtavan roolin kasvusta, se ei merkitse puolueen oikeuksien lisääntymistä suhteessa muihin työtätekevien joukkojärjestöihin, vaan ainoastaan sen toimintapiirin laajenemista ja vastuunalaisuuden kasvua.

Puolueen johtavan osuuden kasvu on myös objektiivisesti välttämätöntä. Entistä laajempi ja aktiivisempi joukkojen omatoiminen aloitteellisuus saattaisi muuten synnyttää nurkkakuntalaisuutta ja voisi helposti johtaa pienempään huolenpitoon yleisvaltakunnallisista asioista. Näin ollen on pyrittävä ehkäisemään jo ennakolta ammattikuntalainen tai paikkakuntakohtainen eristäytyminen sekä myöskin aina mahdollinen kitka eri sukupolvien välillä. Samalla voidaan ohjata kaikki voimat ja järjestöt yhteisten päämäärien saavuttamiseen.

Onko kommunisteilla minkäänlaisia etuoikeuksia tai suurempia mahdollisuuksia puolueeseen kuulumattomiin verrattuna?

Kommunistin ainoa etuoikeus on olla aina siellä, missä on vaikeinta ja tarpeellisinta, missä voidaan tuottaa hyötyä mahdollisimman monelle ihmiselle. Puolueen jäsen on vastuussa kaikesta tekemästään tai tekemättä jättämisestään. Hänen velvollisuutensa ja vastuunsa on suuri, mutta etuoikeuksia ei ole minkäänlaisia.

Löytyy paljon ihmisiä, jotka pitävät epäkäytännöllisenä, jopa älyttömyytenä ottaa suuria velvotteita saamatta niistä mitään henkilökohtaista hyötyä. Puolue kuitenkin muodostuu vapaaehtoisuuden perusteella saman aatteen omaavista henkilöistä. Vapaaehtoisesti kannettavaksi otettu taakka ei rasita todellista vallankumouksellista, sillä hän olisi tietoisesti valmis rasittamaan itseään enemmänkin voidakseen hyödyttää kansaansa ja ihmiskuntaa. On paikallaan muistuttaa mieliin Marxin hieman jyrkät, mutta vilpittömät sanat: "Jos joku haluaa olla vain osa laumasta, hän voi tietenkin pitää huolta vain omasta nahastaan. Mutta minä pitäisin itseäni epäkäytännöllisenä, jos tukahtuisin ennen kirjani lopettamista." Tuo kirja — "Pääoma" — valmistui osoittautuen tuhoisimmaksi aseeksi, mitä koskaan on suunnattu sortajien leiriin. Juuri näin ymmärsi käytännöllisyyden ja epäkäytännöllisyyden eron kaikkien aikojen suurin vallankumouksellinen ja tiedemies, siten ymmärtävät asian myös hänen oppinsa seuraajat.

Miten muotoutuvat NKP:n suhteet muiden maiden kommunististen puolueiden kanssa?

Koko historiansa aikana NKP on johdonmukaisesti toiminut ja toimii luopumatta leniniläisistä proletaarisen internationalismin periaatteista, vahvistaen yhteistyötä veljespuolueitten kesken sekä lujittaen kaikkien maiden työtätekevien keskinäistä solidaarisuutta.

Lenin kirjoitti aikanaan, että kommunistien Venäjällä on osoitettava itseuhrautuvaisuutta, sillä historia on langettanut sille kunniakkaan, mutta vaikean tehtävän. Ennenkuulumattomat uhraukset voidaan kuitenkin ostaa takaisin taistellen loppuun saakka, sillä jokainen ylimääräinen kuukausi, jonka kommunistit kärsivät omassa maassaan, antaa heille miljoonia ja taas miljoonia liittolaisia muissa maissa.

Internationalismin hengessä kasvaneet neuvostoihmiset tietävät hyvin, että heidän menestyksestään iloitsevat yhä lukuisam-

mat ystävät muissa maissa. Jokainen epäonnistuminen puolestaan aiheuttaa lisää vaikeuksia samoin ajatteleville muualla maailmassa. Sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän esimerkin voima muodostuu parhaimmaksi sosialismin agitaattoriksi.

Tasa-arvoisuuden periaate on ehdoton veljespuolueiden keskinäisissä suhteissa. Havainnolliseksi esimerkiksi sopii vaikkapa kommunististen ja työväenpuolueiden kansainväliset neuvottelukokoukset ja niiden valmistelu. Ennen vuoden 1969 kokouksen koollekutsumista oli esimerkiksi havaittavissa useitakin yrityksiä syyttää Moskovaa kansainvälisen kommunistisen liikkeen sitomisesta oman kontrollinsa alaiseksi. Aineistoa katsellessaan voi kuitenkin kuka tahansa helposti varmistua siitä, että kaikki puolueet todellisuudessa olivat täysin tasa-arvoisia. Kaikilla oli samat demokraattiset mahdollisuudet katsomustensa esilletuomiseen, niistä kiinnipitämiseen ja toisten katsomusten arvosteluun. Avoin ja periaatteellinen keskustelu kysymyksistä tai epäselvistä ongelmista tapahtui rauhallisesti ja asiallisesti todellisuuden tieteellisen analysoinnin pohjalta. Osallistujien esiintymisissä kuvastui marxismi-leninismin konkreettinen soveltaminen kussakin maassa ottaen huomioon niiden paikalliset olosuhteet. Tämä jo sinänsä kiistää väitteet yrityksistä sitoa oman sosialismin mallinsa standardisoimiseen.

Neuvostoliiton kommunistinen puolue tulee edelleenkin lujasti puolustamaan internationalismin periaatteita 24. edustajakokouksensa päätösten mukaisesti.

Mitä mieltä NKP on kommunistien ja sosiaalidemokraattien yhteistoiminnasta?

NKP:n kanta tähän kysymykseen on selvästi määritelty sen 24. edustajakokouksessa. Keskuskomitean toimintaselostuksessa Leonid Brežnev lausui: "Vuoden 1969 kansainvälisen neuvottelun linjan mukaisesti NKP on valmis yhteistyöhön sosiaalidemokraattien kanssa sekä taistelussa rauhan ja demokratian puolesta että taistelussa sosialismin puolesta, luopumatta tietenkään omasta ideologiastaan ja vallankumouksellisista periaatteistaan . . . Puolueemme on käynyt ja tulee käymään leppymätöntä taistelua kaikkia asenteita vastaan, jotka alistavat työväenliikkeen monopolipääoman alaiseksi, vahingoittavat työtätekevien taistelua rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta."

AMMATTILIITOT

Mikä on ammattiliittojen tehtävä Neuvostoliitossa?

Sosialistisen vallankumouksen tuloksena syntyi uusi keskinäisten suhteiden tyyppi ammattiliittojen ja valtion välille. Hallitsevan luokan — työväenluokan — joukkojärjestöt, ammattiliitot ryhtyivät yhteistyöhön valtiovallan kanssa.

Nykyisin tämä yhteistyö ilmenee ratkaistaessa poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia tehtäviä sekä levitettäessä väestön keskuuteen kulttuuria ja opetustoimintaa.

Ammattiliitot vaikuttavat talouselämän suunnitteluun sillä tavoin, että se edistää aiemmin jälkeenjääneiden alueiden nopeaa teollistumista ja takaa täystyöllisyyden. Pyrkiessään tuotannon tehostamiseen ammattiliitot suunnittelevat toimenpiteitä työn tuottavuuden kohottamiseksi ja osallistuvat tieteellis-teknisen kumouksen toteuttamiseen. Ne tekevät tämän siksi, että taloudelliset tulokset tulevat työtätekevien hyväksi. Ammattiliitot pyrkivät työväenluokan ammatillisen ja teknisen koulutustason kohottamiseen, koska sosialismin vallitessa tämä johtaa työtätekevien hyvinvoinnin kasvuun: työn tulokset ovat yhteistä rikkautta.

Ammattiliittojen välityksellä työtätekevät on vedetty välittömästi mukaan tuotantoelämän hallintoon. Merkittävää on, että valtio on juridisesti vahvistanut ammattiliitoille tällaisen oikeuden. Se velvoittaa mm. tuotantolaitoksen johdon luomaan edellytykset ammattiliittojen laajalle ja monipuoliselle osallistumiselle käytännön talousratkaisuihin ja ottamaan hyvissä ajoin huomioon työläisten ja virkailijoiden kriittiset huomautukset ja ehdotukset.

Ammattiliitot suunnittelevat useiksi vuosiksi eteenpäin, paitsi taloudellisen kehityksen tavoitteet (työn tuottavuuden kasvun,

uuden tekniikan soveltamisen, työläisten ammatillisen koulutuksen ja ammattitaidon edistämistoiminnan), myös kokonaisen sarjan sosiaalisia toimenpiteitä. Näiden tuotantolaitoksissa laajalti käsiteltävien suunnitelmien perusteella työläinen tietää, mikä odottaa häntä kolmen, viiden ja kymmenen vuoden kuluttua: miten hänen työnsä luonne muuttuu, paljonko hän tulee ansaitsemaan, tarvitseeko hän lisäkoulutusta ammattiinsa ja millaisia mahdollisuuksia hänelle tämän suhteen avautuu, milloin hän saa uuden asunnon, miten hän ja hänen perheensä tulevat viettämään lomia. Tällaiset suunnitelmat laaditaan ja toteutetaan ammattiliiton ja tuotantolaitoksen johdon yhteistyön turvin.

Valtiovallan kanssa tapahtuvan yhteistyön ohella Neuvostoliiton ammattiliitot ovat silti säilyttäneet myös ns. "suojelutehtävät", jotka kapitalistisen tuotantojärjestelmän vallitessa ovat ammattiyhdistysten toiminnan päätehtäviä. Toistaiseksi meillä on vielä virastokankeutta, byrokratismia ja ammattiliitot joutuvat puolustamaan työtätekevien etuja erilaisia vinoutumia vastaan. Tällaisissa asioissa ammattiliitoilla on suuret mahdollisuudet: ne valvovat työehtosopimusten noudattamista, palkkausta ja työsuojelua, työkiistojen oikeudenmukaista ratkaisemista laitoksen johdon ja työläisten välillä jne.

Miten Neuvostoliiton ammattiliitot on järjestetty?

Ammattiliitot on järjestetty tuotantoalaperiaatetta noudattaen. Kaikki saman tuotantolaitoksen tai saman viraston piirissä työskentelevät kuuluvat samaan ammattiliittoon. Jokainen ammattiliitto puolestaan liittää yhteen työläiset ja virkailijat, jotka työskentelevät samalla tai rinnakkaisilla tuotantoaloilla. Näin työläisten ja virkailijoiden yhteenliittymisen perusteena ei ole sama ammatti- tai työala, vaan työpaikka. Niinpä kaikki tekstiilitehtaan työntekijät (kutojat, kehrääjät, viilaajat, sorvaajat, mekaanikot, autonkuljettajat jne.) ovat tekstiili- ja kevyen teollisuuden työntekijöiden ammattiliiton jäseniä.

Tällainen yhdistymisperiaate suo ammattijärjestölle mahdollisuuden vaikuttaa parhaimmalla tavalla tuotantolaitoksen työhön, liittää työläiset ja virkailijat yhtenäiseksi työntekijäkunnaksi.

Neuvostoliitossa toimii 25 eri alojen ammattiliittoa. Tässä muutamia niistä: auto- ja maantieliikenteen työntekijäin liitto; valtion ja kulutusosuuskuntien kauppatyöntekijäin liitto; rautatieläisten liitto; metsä-, paperi- ja puunjalostusteollisuuden työntekijäin liitto. Omat ammattiliittonsa on niin ikään ilmailualan työntekijöillä, valtion virastojen työntekijöillä ja kulttuurialan työntekijöillä.

Jokaisella ammattiliitolla on omat sääntönsä, jotka peruskysymyksissä vastaavat Neuvostoliiton ammattiliittojen mallisääntöjä ja samalla kuitenkin heijastavat kulloisenkin alan liiton erikoispiirteitä ja siis myös perusjärjestöjen ja niiden johtavien elinten erikoistehtäviä.

Ammattiliittojen toimintaperiaatteena on demokraattinen sentralismi. Kaikki ammattiliiton elimet valitaan liiton jäsenten toimesta ja ovat niille tilivelvollisia. Ratkaisut tehdään äänten enemmistöllä. Alempana olevat elimet ovat ylempien alaisia.

Neuvostoliiton ammattiliittojen ylimpänä johtoelimenä on kerran viidessä vuodessa koollekutsuttava edustajakokous. Edustajakokousten välisinä kausina ammattiliittojen toimintaa ohjaa VZSPS eli Neuvostoliiton ammattiliittojen keskusneuvosto.

Tuotantolaitoksissa ja virastoissa ammattijärjestön työtä johtavat vuodeksi kerrallaan valittavat komiteat.

Tammikuun 1. päivänä 1972 ammattiliittojen piiriin kuului 98 miljoonaa jäsentä. Jäsenkunnan vuotuinen täydennys on keskimäärin 3 miljoonaa. Työläisiä on 62 % maan ammattiliittojen kokonaismäärästä, sivistyneistöä noin 27 %.

Ammattiliiton jäsenyys ei ole millään tavoin riippuvainen rodusta, kansallisuudesta, sukupuolesta tai uskonnollisista vakaumuksista. Päätös uuden jäsenen hyväksymisestä liiton jäseneksi tehdään hänen henkilökohtaisen anomuksensa perusteella ammattijärjestön ryhmäkokouksessa. Neuvostoliitossa lasketaan toimivan lähes 650 000 ammattiliittojen perusjärjestöä.

Millaiset oikeudet on ammattiliitoilla?

Ammattiliitoilla on lakialoiteoikeus, siis oikeus esittää Neuvostoliiton korkeimmalle neuvostolle aloitteita työntekijäin työtä, asunto- ja kulttuuripalveluja sekä muita kysymyksiä koskeviksi laeiksi. Esimerkiksi aloite uudeksi työlainsäädännöksi kehitettiin VZSPS:n aloitteesta ja asian esitteli Neuvostoliiton korkeimmassa neuvostossa VZSPS:n sihteeri Vasili Prohorov. VZSPS:n ehdotuksesta maan parlamentti hyväksyi asetuksen ammattiliiton tehdas- ja paikalliskomitean oikeuksista. Ammattiliittojen aktiivisella myötävaikutuksella on laadittu lait eläketurvasta, teknisestä ja ammattikoulutuksesta, luonnonsuojelusta, terveydenhuollosta, avioliitosta ja perheestä jne.

Käytännössä Neuvostoliitossa sattuu usein niin, että maan hallitus ja ammattiliittojen keskusneuvosto yhdessä antavat jonkin lakialoitteen korkeimman lakiasäätävän elimen käsiteltäväksi. Neuvostoliiton ministerineuvoston työ- ja palkka-asiain valtionkomitea ratkaisee tärkeimmät toimeksi saamansa tehtävät yhdessä VZSPS:n puhemiehistön kanssa.

Ammattiliitot osallistuvat työolojen ja palkkausjärjestelmien säätelyyn, valvovat työlainsäädännön ja erityisesti työsuojelua koskevien sääntöjen noudattamista. Neuvostoliitossa ei saa ottaa käyttöön uutta tai uudistettua tuotantolaitosta ilman ammattiliiton suostumusta. Tämä suostumus annetaan vain siinä tapauksessa, että kaikkia työturvallisuus- ja työsuojeluvaatimuksia on noudatettu. Ammattiliitolla on oikeus kieltää työskentely koneella tai jopa sulkea osasto tai kokonainen tuotantolaitos, jos se havaitsee, ettei työläisille ole luotu asianmukaisia olosuhteita.

Paikallisista tehdaskomiteoista alkaen ammattiliittoelimet nauttivat juridisen henkilön oikeuksia, toisin sanoen niillä on oikeus tehdä omissa nimissään sopimuksia, olla kantajina ja vastaajina oikeudessa, hankkia ja hallita omaisuutta, harjoittaa rakennustoimintaa, julkaista painotuotteita jne. Ne osallistuvat myös asuntojen jakoon.

Ammattiliittojen sääntöjä ei rekisteröidä valtiollisissa elimissä. Niiden hyväksymillä ohjeellisilla asiakirjoilla on valtiollisten elinten oikeudellisten asiakirjojen voima. Tällainen voima on esimerkiksi VZSPS:n päätöksellä sosiaalivakuutuksesta ja päätöksellä työlainsäädännön valvonnasta.

Toiminnastaan ammattiliitot eivät ole tilivelvollisia valtiollisille elimille. Siitä huolimatta niillä on eräitä valtiollisia tehtäviä: niiden hallinnassa on valtion sosiaalivakuutustoimi, ne valvovat terveydenhuolto- ja sosiaaliturvaelinten toimenpiteitä, osallistuvat talouselämän suunnitteluun ja vastaavat yhteiskunnallisten kulutusvarantojen käytöstä. Tulevaisuudessa ammattiliittojen valvonnassa oleva kysymyspiiri tulee laajenemaan siihen asti kunnes sosialistinen valtiorakenne kasvaa täydelliseksi kaikkien kansalaisten itsehallinnoksi.

Millaiset oikeudet on tehtaan ammattiliittokomitealla?

Nämä oikeudet määritellään Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistön vuonna 1971 vahvistamassa erikoisasetuksessa.

Tehtaan ammattiliittokomitealla on oikeus saada kuulla tuotantolaitoksen johdon selontekoja tuotantosuunnitelmien sekä

työehtosopimuksen velvoitusten täyttämisestä ja työolojen, työntekijäin aineellisten ja kulttuuripalvelujen toteuttamisesta sekä vaatia havaittujen epäkohtien poistamista.

Tehdaskomitea osallistuu työtarkastusten suorittamiseen, työriitojen ja -selkkausten selvittelyyn, erottamisten ja työhönoton toteuttamiseen.

Asetus edellyttää laitoksen johdon ja ammattiliittokomitean keskinäisten suhteiden kolmea muotoa — yhteisiä päätöksiä, johdon ja tehdaskomitean ratkaisun yhteensopeuttamista tai päätöksen tekemistä ottamalla huomioon ammattiliittokomitean kanta.

Yhdessä ammattiliittokomitean kanssa tehtaan johto käsittelee tehtaan taloudellista kehitystä koskevia kysymyksiä, kutsuu koolle tuotannollis-teknisiä konferensseja, laatii ja vahvistaa tehtaan työsuojelua koskevia ohjeita, jakaa palkkiot parhaille työntekijöille, vahvistaa luettelot niistä työntekijöistä, jotka saavat uusia asuntoja. Yhteiset päätökset merkitsevät yhtäläistä vastuuta niiden tekemisestä niin tehtaan johdon kuin myös sen ammattiliittokomitean taholta.

Tehtaan ammattiliittokomitean suostumuksella tehtaan johto tekee myös sellaisia päätöksiä, jotka kuuluvat täysin sen toimivaltaan, mutta jotka kuitenkin juridisesti vaativat asian sopimista ammattiliittokomitean kanssa työtätekevien etujen valvojana. Muussa tapauksessa tällaiset ratkaisut ovat laittomia.

Ilman ammattiliittokomitean suostumusta tehtaan johtajalla ei ole oikeutta esimerkiksi saattaa voimaan urakka- tai aikapalkkaa; tehdä päätöstä palkkioiden maksamisesta voittovarannoista; saattaa voimaan ja tarkistaa eri tuotanto-osastojen työntekijämäärää koskevia normeja; jakaa lähetteitä lomakoteihin, sanatorioihin, täysihoitoloihin ja retkeilykeskuksiin; pyytää työntekijöitä ylitöihin vapaapäivinä.

Sellaiset ratkaisut kuin työntekijöiden nimittämisen johtaviin taloudellisiin tehtäviin tehtaan johto tekee ottamalla huomioon ammattiliittokomitean kannan. Jos muuten johtava työntekijä ei täytä työehtosopimuksen asettamia velvoituksia, rikkoo työlainsäädäntöä, osoittaa byrokratismia ja virastokankeutta, tehtaan ammattiliittokomitealla on oikeus esittää ylemmille elimille hänen korvaamistaan toisella henkilöllä tai rankaisemistaan.

Tehtaan johdon ilman ammattiliittokomitean hyväksymistä, ilman sen mukanaoloa tai sen mielipidettä kuulematta tekemä päätös asetuksen määrittelemistä kysymyksistä on lain rikkomista.

Tuotantolaitoksen johto on velvollinen luovuttamaan tehtaan

ammattiliittokomitean maksuttomaan käyttöön toimitilat kaikkine varusteineen tehtaan alueelta. Kysymys on tiloista, joissa pidetään paitsi itse ammattiliittokomitean myös työläisten kokoukset. Ammattiliiton tilojen lämmitys, valaistus, siivous ja huolto on tehtaan johdon tehtävänä. Lisäksi tehtaan johto velvoitetaan luovuttamaan ammattiliittokomitean käyttöön kulkuneuvoja ja puhelimia.

Mistä ammattiliitot saavat tarvitsemansa varat?

Ammattiliittojen budjetti koostuu jäsenmaksuista, liiton kerhotalojen, stadionien, aputalouksien ja kustannustoiminnan tuottamista tuloista. Jäsenmaksut muodostavat suunnilleen 60 % tuloista, 25 % saadaan kulttuuri- ja valistuslaitosten tuottamina tuloina ja loput varoistaan ammattiliitot saavat järjestämällä urheilutilaisuuksia ja hoitamalla aputalouksia.

Jäsenmaksut eivät ylitä 1 prosenttia työläisen tai virkailijan palkasta.

Ammattiliittojen budjetti kasvaa noin 10 % vuosittain.

Millaisiin tarkoituksiin ammattiliittojen varoja käytetään?

Suurin osa ammattiliittojen varoista käytetään kulttuuripalvelujen, urheilu- ja virkistystilaisuuksien järjestämiseen, avustuksien maksamiseen, ammattiliittojen jäsenten ja heidän perheidensä jokapäiväiseen elämään liittyvien palvelujen parantamiseen. Näihin tarkoituksiin käytetään suunnilleen 86 % kaikista varoista. Muu osa käytetään ammattiliittojen elinten ylläpitoon sekä niiden yhteisiin toimenpiteisiin — edustajakokousten, täysistuntojen ja työkokemuksia käsittelevien neuvottelukokousten yms. järjestämiseen. Ammattiliittojen elinten ylläpitoon kuuluvat menot supistuvat jatkuvasti, koska ammattiliittojen aktiivijäsenten määrä kasvaa: heitä on nykyisin 500 kertaa enemmän kuin ammattiliittoelinten palkattuja työntekijöitä.

Kulttuuripalvelut (mukana myös lapsille järjestettävä toiminta) muodostavat suurimman menoerän — noin 50 %. Noin 20 % varoista käytetään liikuntakasvatuksen ja urheilun kehittämiseen, urheilutilojen rakentamiseen ja välineiden ostoon, 13 % budjetista kuluu erilaisiin jäsenille maksettaviin avustuksiin.

Yli kolme neljännestä kaikista perusjärjestöissä kootuista jäsenmaksuista jää paikallisten ammattiliittokomiteoiden käyttöön. Rahat käytetään yhteisön tarpeisiin ammattiosaston jäsenten yleiskokouksen vahvistamien menoarvioiden mukaisesti.

Millaisia lehtiä ammattiliitot julkaisevat?

Ammattiliittojen keskusneuvosto ja alakohtaisten ammattiliittojen keskuskomiteat julkaisevat itsenäisesti ja yhdessä ministeriöiden ja virastojen kanssa useita alakohtaisia sanomalehtiä, yli 20:tä laajalevikkistä ja teollisuutta käsittelevää aikakauslehteä. Pääjulkaisut ilmestyvät suurina painoksina. Sanomalehti Trud (työ) — laajalevikkinen ammattiyhdistysväen päivälehti — ilmestyy lähes 6 miljoonan kappaleen painoksena.

Lisäksi ilmestyy kymmeniä ammattiliittojen johdolla toimivien tieteellis-teknisten seurojen ja Yleisliittolaisen keksijäin ja järkeistäjäin seuran osastojen aikakauslehtiä. Suurilla ammattijärjestöillä — tuotantolaitoksissa, rautateillä, virastoissa — on omat sanomalehtensä. Kaikkien ammattiliittojulkaisujen yhteenlaskettu kertapainos on yli 20 miljoonaa kappaletta.

Ammattiliitoilla on Moskovassa toimiva kustannusliike. Se julkaisee kaunokirjallisuutta, poliittista ja lainopillista kirjallisuutta, huokeaa kirjasarjaa "Ammattiliittoaktiivin kirjasto" sekä hakuteoksia.

Millainen on työehtosopimusten tehtävä? Millä tavoin ne solmitaan? Millaisia seurauksia sopimuspuolille koituu rikkomisesta?

Tuotantolaitoksissa vuosittain laitoksen johdon ja ammattiliittokomitean välillä solmittavat työehtosopimukset määrittelevät keskinäiset velvoitteet, joita tulee noudattaa. Työehtosopimusluonnos käsitellään yksityiskohtaisesti työläisten työosastokohtaisissa kokouksissa ja vahvistetaan sen jälkeen yleisissä ammattiliittokonferensseissa.

Muodoltaan työehtosopimukset noudattavat yhtenäistä kaavaa, mutta niiden sisältö poikkeaa kussakin konkreettisessa tapauksessa kaikista muista, koska jokaisella tuotantolaitoksella on omat erityispiirteensä — tuotannolliset, tekniset, henkilökuntakohtaiset jne. Juuri siinä onkin työehtosopimuksen elinvoimaisuus, että se ottaa ehdottomasti huomioon konkreettisen tuotantolaitoksen, konkreettisen rakennuskohteen, työläisten elämän ja työn elintärkeät kysymykset.

Työehtosopimuksia solmitaan teollisuuslaitoksissa, rakennustyökohteissa, maa- ja metsätalouden yrityksissä, geologisissa tutkimus- ja topografisissa laitoksissa, kauppa-, ravitsemus- ja palveluliikkeissä.

Tavallisesti velvoitukset edellyttävät seuraavia kohtia: tuotantosuunnitelman toteuttaminen, tuotannon ja työn organi-

soinnin tehostaminen, uusien teknisten laitteiden käyttöönotto, työn tuottavuuden kohottaminen, tuotteiden laadun parantaminen ja niiden omakustannushinnan alentaminen, työntekijöiden ammattitaidon parantaminen. Tämä on ns. tuotannollinen puoli, joka ei kuitenkaan läheskään kata kaikkia keskinäisiä velvoitteita. Sopimukseen sisältyy ehdottomasti myös muita ehtoja: työntekijöiden vetäminen mukaan tuotannon johtoon, normituksen ja palkkausmuotojen parantaminen, työntekijöiden aineelliseen kannustukseen liittyvät toimenpiteet, etuisuuksien myöntäminen parhaille työntekijöille, työsuojelun asettamat velvoitteet, ohjelmat asuntojen rakentamisesta ja kulttuuri- ja yleisten palvelujen järjestämisestä työntekijöille.

Tuotantolaitoksen johto ja ammattiliittokomitea ovat tilivelvollisia työläisten edessä työehtosopimusten velvoitusten täyttämisestä. Näitä toimintaselostuksia edeltää laajamittainen tarkastus kaikkien sopimuskohtien täyttämisestä. Tarkastukseen osallistuvat ammattiliittokomitean ja laitoksen johdon edustajat sekä aktiivityöläiset. Tarkastuksen tulokset ja kriittiset huomautukset käsitellään henkilökunnan kokouksessa tai konferenssissa. Vasta tämän jälkeen solmitaan työehtosopimus seuraavaksi vuodeksi. Neuvostoliitossa esitetään vuosittain työehtosopimuksia käsiteltäessä yli 2 miljoonaa ehdotusta tuotannon organisoinnin, työntekijöiden työolojen ja elinolosuhteiden parantamisesta.

Jollei laitoksen johto täytä työehtosopimuksen asettamia velvoitteita, tämä antaa ammattiliittokomitealle perusteen asettaa vastaavien elinten käsiteltäväksi kysymyksen tähän syyllistyneiden johtavien työntekijöiden korvaamisesta toisilla tai rankaisemisesta. Rikkomuksiin syyllistyneet virkamiehet voidaan asettaa kurinpidolliseen tai — siinä tapauksessa, että on rikottu työturvallisuusteknisiä määräyksiä — rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Eräiden työehtosopimusten ehtojen rikkomisesta tuotantolaitokset ovat aineellisessa vastuussa.

Vuosittaiset työehtosopimukset solmitaan myös erilaisissa virastoissa ja laitoksissa.

Mikä on ammattiliittojen asema työkiistoja ratkaistaessa?

Ammattijärjestö valitsee tasavertaisin perustein laitoksen johdon kanssa edustajansa ns. työkiistakomissioihin, joita toimii kaikissa tuotantolaitoksissa, virastoissa ja järjestöissä. Ammattiliiton taholta siihen kuuluu tavallisesti muutamia jäseniä tehdas- tai paikalliskomiteoista.

Komissio käsittelee kaikki työläisten ja virkailijoiden ja laitoksen johdon välillä syntyvät kiistat. Poikkeuksena ovat vain sellaiset kiistat, jotka lain mukaan kuuluvat välittömästi tuomioistuinten käsiteltäviksi. Päätöksensä komissio tekee viimeistään viiden päivän kuluttua ilmoituksen saatuaan. Näillä päätöksillä on sitova voima.

Jos komission jäsenten ei onnistu päästä kiistaa käsitellessään ammattiliittokomitean ja laitoksen johdon edustajain väliseen yksimielisyyteen, on työläisellä ja virkailijalla oikeus esittää pyyntö kiistan ratkaisemisesta tehdas- tai paikalliskomiteassa. Tämä oikeus taataan myös siinä tapauksessa, että asianomainen ei ole tyytyväinen työkiistakomission päätökseen.

Ammattiliittokomitealla on oikeus jättää komission ratkaisu voimaan tai kumota se ja tehdä päätös kiistan luonteesta. Kummassakin tapauksessa se on velvoitettu tekemään tämän 7 päivän kuluessa anomuksen tai valituksen saatuaan. Liittotasavalloissa hyväksytyt työlainsäädäntökokoelmat velvoittavat ammattiliittokomiteat kumoamaan kaikki työkiistakomissioiden päätökset, jos ne ovat ristiriidassa vallitsevan lainsäädännön kanssa.

Laitoksen johdon velvoituksena on täyttää ammattiliittoelimen päätös viimeistään 10 päivän kuluessa ja eräissä tapauksissa (kun on esimerkiksi kysymys työhön takaisin ottamisesta) — välittömästi. Jos laitoksen johto jostakin syystä kieltäytyy noudattamasta komission tai ammattiliittokomitean päätöstä, ammattiliittokomitea antaa työläiselle tai virkailijalle todistuksen, jolla on toimeenpanokäskyn voima. Tämän asiakirjan perusteella täytäntöönpaneva viranomainen huolehtii pakkoteitse siitä, että laitoksen johto alistuu ammattiliittokomitean päätökseen.

Tämän lisäksi työläinen voi kääntyä tuomioistuimen puoleen, jollei hän ole tyytyväinen ammattiliittokomitean työkiistaa koskevaan päätökseen. Hän saattaa käyttää tätä oikeutta 10 päivän kuluessa ammattiliittokomitean päätöksen saatuaan. Myös laitoksen johdolla on tällainen oikeus, mutta sillä edellytyksellä, että se katsoo ammattiliittokomitean päätöksen olevan ristiriidassa voimassaolevan lainsäädännön kanssa.

Kuten käytäntö osoittaa, suurin osa Neuvostoliitossa ilmenevistä työkiistoista ratkaistaan välittömästi itse työpaikoilla. Esiintyy kuitenkin tapauksia, jolloin laitoksen johto suhtautuu liian ylimalkaisesti voimassa oleviin lakeihin. Neuvostoliiton lehdissä kerrotaan usein siitä, miten tällaisten tuotantolaitosten johtajien, pääinsinöörien ja johtavien teknikoiden on pakko erota virastaan ammattiliittoelinten vaatimuksesta.

Voiko johtaja oma-aloitteisesti erottaa työläisen?

Voi, mutta tähän hänellä tulee olla varsin painavat perusteet: työntekijämäärän tai -kunnan supistaminen, työntekijän soveltumattomuus tehtäväänsä, järjestelmällinen työehtosopimuksen rikkominen sekä poissaolo työstä ilman pätevää syytä. Tästä näkyy, että lainsäädäntö antaa laitoksen johdolle vain varsin rajoitetun määrän työntekijän erottamisperusteita.

Silti vielä nämäkään perusteet eivät riitä johtajalle omakohtaisen erottamiskäskyn antamiseen. Työntekijän erottamisesta on ehdottomasti sovittava ennakolta ammattiliittokomitean kanssa.

Jos työntekijä erotetaan ilman tuotantolaitoksen ammattiliittokomitean suostumusta tai vastoin tällaista päätöstä, erottaminen katsotaan laittomaksi, sitä ei hyväksy myöskään tuomioistuin ja työntekijä on otettava takaisin entiseen työhönsä. Laki takaa hänelle pakolliselta poissaoloajalta keskiansion mukaisen korvauksen, jonka johtaja maksaa omista varoistaan. Tällöin tämä korvaussumma saattaa kohota työläisen kolmen kuukauden ansiota vastaavaan summaan.

Laittomaan erottamiseen syyllistynyt johtaja voidaan erottaa tehtävästään ja jopa saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Millä tavoin ammattiliitto osallistuu tuotantoelämän johtoon?

Useimmissa tuotantolaitoksissa valitaan vuosittain jäsenet pysyviin tuotannollisiin neuvottelukuntiin. Tavallisesti he ovat arvostetuimpia työnjohtajia, insinöörejä, talousasiantuntijoita sekä ammattitaitoisia ja kokeneita työläisiä. Tämä demokraattinen hallintoelin on varsin edustava. Keskikokoisella tehtaalla siihen valitaan 200—300 henkilöä, jopa enemmänkin.

Tuotannollisilla neuvottelukunnilla on suorat yhteydet kaikkiin jaostoihin ja työosastoihin. Ne valmistelevat teknistä ja teknologista puolta koskevia suosituksia, etsivät tuotantoreservejä, ehdottavat uudistuksia työn organisointiin ja tuotteiden laadun parantamiseksi. Kaikki nämä luonnokset ja suositukset välitetään laitoksen johdolle. Tällaisten toimenpiteiden toteuttaminen vaikuttaa suotuisasti paitsi tuotantoon, myös työläisten ansioihin: uudistusten tulokset johtavat tavallisesti myös palkankorotuksiin.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa toimii n. 160.000 pysyvää tuotannollista neuvottelukuntaa yhteistyössä tuotantolaitoksen johdon kanssa. Niiden piiriin kuuluu 6 miljoonaa työläistä ja virkailijaa, sitä paitsi 65 % niiden jäsenistöstä on työläisiä.

Tärkeänä muotona ammattiliittojen osallistumisessa tuotantoa koskevien asioiden ratkaisuun ovat myös tehtaiden ja tuotantolaitosten tieteellis-tekniset sekä keksijäin ja järkeistäjäin seurat. Nämä lahjakkaita työläisiä ja insinöörejä yhdistävät järjestöt auttavat täydentämään kunkin tuotantolaitoksen tekniikkaa ja teknologiaa. Esim. Saranskin kaupungissa (Venäjän liittotasavaltaan kuuluvan Mordvan autonomisen tasavallan pääkaupunki) toimivassa tehtaassa sen keksijäin ja järkeistäjäin seura keräsi noin puolessatoista vuodessa 600 ehdotusta ja suositusta, joista 260 liitettiin tehtaan tekniseen uudistussuunnitelmaan.

Kaikkiaan koko maan tieteellis-teknisiin seuroihin ja keksijäin ja järkeistäjäin seuroihin kuuluu yhteensä 11 miljoonaa jäsentä. Viiden vuoden kuluessa Neuvostoliitossa on käytetty hyväksi kaikkiaan 16 miljoonaa keksintöä ja teknistä uudistusta, jotka on saatu näiden yhdistysten jäsenten ehdotuksista. Tällä on ollut huomattava taloudellinen merkitys, tuotantolaitosten voitot ja vastaavasti myös työläisten palkat ovat kasvaneet.

Kaikkien liittotasavaltojen hyväksymissä työlaeissa säädetään, että tuotantolaitosten ja virastojen johdon tulee luoda edellytykset, jotka takaavat työläisten ja virkailijoiden laajan osallistumisen tuotannon johtoon.

Millä tavoin ammattiliitot valvovat työolosuhteita?

Neuvostoliiton ammattiliitoille on myönnetty oikeus työolosuhteiden valtiolliseen valvontaan. Työläisten ja virkailijoiden nimissä ne ovat edustettuina kaikissa valtiollisissa elimissä, osallistuvat välittömästi normeja koskevien asiakirjojen laadintaan ja vahvistamiseen. Jokaisella teollisuuden alalla käytetään mm. erityistä työsuojelua koskevien sääntöjen ja normien järjestelmää. Ammattiliitot ovat laatineet nämä normit yhdessä tiedemiesten kanssa ja maan hallitus on ne vahvistanut.

Tuotannossa vallitsevia työoloja koskevia ongelmia tutkii ammattiliittojen keskusneuvoston 6 tieteellistä tutkimusinstituuttia ja lähes 400 laboratoriota ja korkeakoulujen yhteydessä toimivaa laitosta.

Tuotantolaitoksen työolosuhteiden valvonta alkaa itse asiassa jo kauan ennen kuin tuotantolaitos otetaan käyttöön. Alan ammattiliiton tekninen tarkastamo tutkii yksityiskohtaisesti tuotantolaitoksen rakennus- tai uudistussuunnitelmat. Jos puutteellisuuksia havaitaan, suunnitelmia on ehdottomasti niiltä kohdin muutettava.

Valvonta jatkuu myös rakennustyön aikana. Yhtäkään työosastoa tai yksikköä ei voida ottaa käyttöön ilman ammattiliiton suostumusta. Jos puutteellisuudet havaitaan vasta rakennustyön tai korjauksen valmistuttua, tarkastamolla on oikeus kieltää osastojen ja yksiköiden käyttö siihen asti, kunnes puutteellisuudet on saatu korjatuiksi, sitä paitsi työtä vaille jääneille työläisille on tehtaan johdon maksettava tältä ajalta keskiansion mukainen korvaus.

Neuvostoliiton teollisuuslaitoksissa toimii yli 2 000 terveydenhuoltolaboratoriota. Ne tarkkailevat tehdasosastojen ilman puhtausastetta, melu- ja tärinätasoa, työpaikoilla esiintyviä lämpötila- ja valaistusnormeja. Sallittujen normien ylittämisestä rangaistaan hallinnollista ja rikosoikeudellista tietä.

Jokaisessa tuotantolaitoksessa ammattiliittokomitea tekee laitoksen johdon kanssa erityissopimuksen työsuojelusta. Tämä sopimus on yhtenä työehtosopimuksen osana. Sopimuksen mukaan työsuojelun suunnittelu ja toteuttaminen on pääasiassa laitoksen johdon tehtävä.

Pääinsinöörin johdolla työskentelee erityisessä turvallisuusteknisessä osastossa ryhmä asiantuntijoita. Työehtosopimusten nojalla työsuojeluun vuosittain myönnettävät määrärahat kohoavat Neuvostoliitossa yli 1 miljardiin ruplaan. Merkittävä osa näistä varoista käytetään työasujen, erikoisjalkineiden ja muiden henkilökohtaisten suojavälineiden valmistukseen ja korvauksettomaan käyttöön luovuttamiseen.

Työosastoilla ja yksiköissä työolosuhteiden valvonnasta vastaavat ammattiosastoryhmien valitsemat, vapaaehtoisesti toimivat tarkastajat. He osallistuvat työsuojelusopimuksen valmisteluun laitoksen johdon kanssa, he valvovat, että uusille työntekijöille opetetaan turvalliset työskentelymenetelmät, erityisesti siirryttäessä uuden tekniikan käyttöön ja tarkastavat säännöllisesti työosaston ja pukusuojien ym. yleisten tilojen siisteyden.

Tuotantolaitosten piirissä perustetaan ammattiliittojen työsuojelukomissioita. Ne valvovat, että laitoksen johto noudattaa lakeja työajasta, vapaapäivistä, naisten ja nuorten työsuojelusta.

Työsuojelukomissioiden jäseninä tai vapaaehtoisina tarkastajina toimii lähes 3 miljoonaa ihmistä.

Millaiset oikeudet on työsuojelun ja turvallisuustekniikan tarkastajilla?

Työläisten ja virkailijoiden keskuudesta valittavien vapaaehtoisten tarkastajien ohella Neuvostoliiton tuotantolaitoksissa ja virastoissa on erityinen tekninen tarkastustoimi, jonka piirissä

työskentelee 5.000 ihmistä. Tekniset tarkastajat ovat alan keskuskomiteoiden palveluksessa ja siis tuotantolaitoksen johdosta riippumattomia. Jokaisen tehtävänä heistä on valvoa tietyn hallinnollisen alueen tuotantolaitosten tai virastojen työoloja. Nämä henkilöt ovat koulutukseltaan insinöörejä, jotka ovat hyvin perehtyneitä kyseiseen tuotantoalaan ja sen edellyttämän työn erikoispiirteisiin.

Ammattiliittojen tekniset tarkastajat vastaavat työturvallisuuden valtiollisesta valvonnasta, työterveysolojen tilasta ja työsuojelulainsäädännön noudattamisesta teollisuuslaitoksissa, liikenteessä, rakennustyömailla, järjestöissä, virastoissa sekä maataloustuotannon piirissä. Tarpeen vaatiessa he antavat määräykset lainsäädännön tai hyväksyttyjen sääntöjen ja normien rikkomusten korjaamisesta, määräykset, joita laitosten johto on velvoitettu noudattamaan. Jos tuotantoyksiköissä havaitaan puutteellisuuksia, joista saattaa koitua vaurioita työntekijöiden terveydelle, teknisillä tarkastajilla on oikeus kieltää työskentely kyseisen yksikön piirissä, kyseisellä koneella tai laitteella kunnes epäkohta on korjattu. Heille on annettu oikeus ottaa alan ammattiliiton johdossa esiin kysymys tehdasosastojen tai kokonaisten tuotantolaitosten työn keskeyttämisestä, jos ne eivät vastaa turvallisuustekniikan ja tuotantolaitosten terveydenhuollollisten normien vaatimuksia.

Tekniset tarkastajat voivat käydä tuotantolaitoksessa minä vuorokauden aikana tahansa, heillä on oikeus rangaista tuotantolaitosten johtajia turvallisuusteknisten sääntöjen rikkomisesta ja eräissä tapauksissa ottaa esiin kysymys tuotantolaitoksen johtajan erottamisesta.

Neuvostoliitto kuuluu maihin, joissa työtapaturmataso on maailman alhaisin. Juuri teknisten tarkastajien ansiota suurelta osin on, että työtapaturmien määrä on viime vuosina alentunut 35 %.

Mikä on ammattiliittojen osuus sosiaaliturva- ja -vakuutusjärjestelmässä?

Valtion sosiaaliturvajärjestelmä on Neuvostoliitossa kokonaan ammattiliittojen hallinnassa. Ne eivät kuitenkaan käytä sosiaaliturvatyöhön ruplaakaan omista varoistaan, vaan kaikki tähän tarvittavat varat saadaan valtiolta. Näin valtio on siis luovuttanut ammattiliitoille kokonaisuudessaan yhden tehtävistään. Tämä käytäntö on Neuvostoliitossa vallinnut jo vuodesta 1933 lähtien.

Ammattiliitot maksavat erilaisia sosiaalivakuutuksen edellyt-

tämiä avustuksia, eläkkeitä, järjestävät työntekijöille maksutonta tai erittäin edullisin ehdoin saatavaa hoitoa sanatorioissa tai kylpylöissä, lomanviettomahdollisuuksia työläisille ja virkailijoille ja heidän perheilleen, edullisia paikkoja lastentarhoihin ja seimiin sekä pioneerileireille. Lopuksi ammattiliittojen tehtävänä on vielä vakuutusasiakkaiden rekisteröinti ja vakuutusmaksujen perintä tuotantolaitoksilta ja virastoilta.

Eläketurvasta huolehtii valtio, mutta tässäkin työssä ovat ammattiliitot välittömästi mukana. Niiden edustajat osallistuvat eläkekomissioiden työhön. Ammattiliittokomiteat valmistavat välttämättömät asiakirjat eläkkeelle siirtymisen koittaessa. Eläkekomissioiden jäseninä ja aktiiveina on yli 500.000 ihmistä tehtaiden ammattiliittokomissioiden piirissä.

Millaisia hoito- ja ehkäisyhoitolaitoksia on ammattiliittojen hallinnassa?

Kaikki omakustannusperiaatteella toimivat sanatoriot (tuberkuloosi- ja lastensanatorioita lukuunottamatta), kylpyläseutujen hoitolat, lepokodit, poliklinikat ja täysihoitolat ovat Neuvostoliitossa ammattiliittojen hallinnassa. Maassa toimii lähes 3.000 tämäntyyppistä laitosta, joissa samanaikaisesti pystyy lomailemaan ja saamaan hoitoa lähes 800.000 ihmistä.

Suurin osa sanatorioista ja lepokodeista palvelee lomailijoita kautta vuoden. Siksi yli 9 miljoonaa ihmistä viettää niissä vuosittain lomiaan. Kahdeksan ihmistä kymmenestä saa niihin lähetteen joko maksutta tai maksamalla vain kolmanneksen kokonaiskustannuksista.

Ammattiliittojen parantoloiden maantieteellinen sijainti on varsin vaihteleva: Mustanmeren ja Itämeren rannikoiden perinteisten kylpyläseutujen lisäksi lepokoteja ja parantoloita on sijoitettu myös maan muille vyöhykkeille — maan keskisille alueille, Uralille, Siperiaan, Kaukoitään, Keski-Aasian tasavaltoihin, kaikkialle, missä ilmasto ja luonnon edellytykset ovat suotuisia kansalaisten terveydelle. Jatkuvasti suoritetaan myös geologisia etsintöjä paikkojen löytämiseksi uusille parantoloille.

Työntekijöiden toivomuksesta nykyisin rakennetaan yhä enemmän parantoloita, joihin voi saapua hoitamaan terveyttään koko perheen kanssa. Erityisiä lepokoteja on perustettu myös odottaville äideille, jotka voivat viettää niissä lääkärien tarkkailemina äitiyslomansa synnytystä edeltävän osan.

Viisipäiväiseen työviikkoon siirtymisen jälkeen Neuvostoliitossa on huomattavasti kasvanut esikaupunkialueilla sijaitsevien

ns. yhden päivän ja kahden päivän lepokotien suosio. Nämäkin laitokset ovat ammattiliittojen hallinnassa.

Lähes 5.000 tuotantolaitoksella on omia lepokeskuksia esikaupunkivyöhykkeillä. Tällaisissa keskuksissa voi viettää vapaapäiviä perheen kanssa ja haluttaessa myös vuosilomansa.

Ammattiliittojen hallinnassa on myös monilukuisia ehkäisevää hoitoa antavia sanatorioita, joita on avattu tuotantolaitosten yhteyteen. Tämä on aivan erityinen ehkäisyhoidollinen laitostyyppi, jossa hoito tapahtuu vapaa-aikana (työn ohella). Tavallisesti tällaiset "terveystalot" sijaitsevat lähellä työpaikkaa. Niihin annetaan 24-päiväinen lähete maksutta tai vain pienestä maksusta. Siellä työntekijät saavat lääkärien suosittelemaa ruokaa ja sanatoriohoitokuurin. Ennen kotiinlähtöä he illastavat ja aamulla ennen työhön menoa syövät siellä aamiaisen.

Tällaisiin ehkäisyhoidollisiin sanatorioihin saa vuosittain lähetteen yli 1 miljoonaa työntekijää. Ehkäisevä hoito vähentää huomattavasti yleistä sairastavuutta teollisuustyöläisten keskuudessa.

Millaisia kulttuurilaitoksia ammattiliitoilla on?

Ammattiliittojen hallussa on yli 22.000 kerhohuoneistoa ja kulttuuritaloa ja -palatsia. Niissä esitetään elokuvia, pidetään luentoja, järjestetään juhlailtoja, tapaamisia tiedemiesten ja kulttuurielämän edustajien kanssa sekä taidenäyttelyitä. Niiden jaostoissa ja studioissa taideharrastuksista kiinnostuneet osallistuvat maksutta teatteri-, kuoro- ja kuvataidetoimintaan sekä harrastavat kansan- tai viihdemusiikkia. Yksinomaan teatteriharrastusryhmiä lasketaan olevan 80.000. Kaikkiaan ammattiliittojen taideharrastustoimintaan osallistuu yli 11 miljoonaa ihmistä. Taideharrastusryhmät suorittavat vierailuja eri puolille Neuvostoliittoa ja muihinkin maihin. Myös suomalaisella yleisöllä on ollut mahdollisuus tutustua moniin taideharrastusryhmiemme esityksiin.

Kulttuuritaloissa ja -palatseissa toimii myös monia muita harrastuspiirejä. Moskovan Lihatseville nimetyn autotehtaan kulttuuripalatsissa työläisillä on esimerkiksi kansainvälisen ystävyyden klubi, työveteraanien klubi, klubi nimeltä "Kauneuden maailma", jonka piirissä järjestetään musiikki- ja runoiltoja. Halukkaat voivat opiskella myös kansanyliopistojen eri tiedekunnissa: jokaisella on mahdollisuus täydentää tietojaan yhteiskunnallispoliittisten tieteiden, kirjallisuuden ja taiteen alalla.

Ammattiliitoilla on hallussaan 30.000 kirjastoa, joiden kirja-

varat kohoavat 250 miljoonaan kappaleeseen. Ammattiliittojen kirjastoja käyttää hyväkseen 24 miljoonaa ihmistä.

Lisäksi ammattiliittojen käytössä on suunnilleen neljännes maan elokuvaprojektoreista, jotka palvelevat vuosittain 1 miljardia katsojaa.

Millaisia urheilukeskuksia ja laitoksia on ammattiliittojen hallinnassa?

Jos vaikkapa vain 20—25 ihmistä teollisuuslaitoksen työntekijöistä ilmaisee haluavansa harrastaa urheilua, perustetaan liikuntakasvatusjaosto. Suurten tuotantolaitosten piirissä toimii tavallisesti useita urheilujaostoja.

Voimistelusaleja ja urheilukenttiä on lähes kaikilla tuotantolaitoksilla ja virastoilla. Suurilla tuotantolaitoksilla on peräti omia stadioneja.

Nykyisin Neuvostoliitossa on 105.000 liikuntakasvatusseuraa, joiden piirissä toimii 25 miljoonaa ihmistä. Ammattiliitoilla on 15 keskusurheiluseuraa — yksi kussakin liittotasavallassa. Tämän lisäksi toimii muutamia urheiluseuroja eri alojen ammattiliittojen piirissä: Spartak on kulttuurialan, valtion virastojen, valtion kauppayritysten ja kulutusosuuskuntien työntekijäin seura, Lokomotiv — rautatieläisten seura, Vodnik — meri- ja jokiliikenteen työntekijäin seura, Burevestnik — ylioppilaiden ja korkeakoulujen työntekijäin seura jne.

Ammattiliittojen käytössä on yli 2.000 stadionia, 10.000 urheilukenttää, yli 7.000 urheilu- ja voimistelusalia, 2.000 veneasemaa, lähes 1.000 uima-allasta, yli 8.000 jääkiekkokenttää, 4.000 hiihtomajaa, lähes 40.000 jalkapallokenttää, 150.000 lentopallokenttää ja 3.000 tenniskenttää.

Urheiluseuran jäsen voi käyttää hyväkseen urheilutiloja ja -välineitä, osallistua kilpailuihin ja spartakiadeihin, harrastaa mitä tahansa urheilulajia kokeneiden valmentajien johdolla. Varat liikuntakasvatuksen ja urheilun kehittämiseen saadaan ammattiliittojen budjetista.

Ammattiliittojen urheiluseuroista ovat ilmaantuneet sellaiset maailmankuulut urheilijat kuin korkeushyppääjä Valeri Brumel, jääkiekkoilijat Vjatšeslav Staršinov ja Viktor Jakušev, naisten hiihdon maailmanmestari ja olympiavoittaja Galina Kulakova ja kymmenet muut. Kymmeniä mitaleja voittivat ammattiliittojen urheiluseurojen jäsenet myös Münchenin XX Olympiakisoissa. Muiden muassa maailman vahvin painonnostaja Vasili Aleksejev on ammattiliittoseura Trudin jäsen.

Onko totta, että lakot ovat Neuvostoliitossa kiellettyjä?

Neuvostoliitossa ei ole lakia, joka kieltäisi lakot. Lakkooikeuden olemassaolon ovat todenneet monet ulkomaiset valtuuskunnat, mm. Kansainvälisen työjärjestön (ILO) valtuuskunta mainitsee siitä raportissaan.

Kokonaan toinen asia on, tarvitaanko lakkoa työtätekevien oikeutettujen vaatimusten toteuttamiseen. Kun perustuotantovälineet ovat työtätekevien johtaman sosialistisen valtion käsissä, voidaan kaikki työelämässä syntyvät kiistat ratkaista työläisiä tyydyttävällä tavalla ilman lakkoja. Ammattiliittojen kautta työläisillä on sitä paitsi varsin suuri sananvalta sekä palkka- ja työehtoja koskevien lakien ja säännösten valmistelussa ja hyväksymisessä että kunkin tuotantolaitoksen sisäisissä asioissa, joten sekin osaltaan tekee lakot tarpeettomiksi.

Silloin tällöin saattaa kuitenkin syntyä pienehköjä työnseisauksia. Tavallisimmin ne johtuvat työturvallisuusmääräysten laiminlyönnistä ja kestävät vain lyhyen ajan. Neuvostoliiton ammattiliittojen keskusneuvoston äänenkannattaja Trud kertoi jokin aika sitten eräästä tämänkaltaisesta tapauksesta. Erään Ukrainassa sijaitsevan maatalouskonetehtaan työläiset tekivät esityksen tehtaan modernisoinnista ja saivat sille kyseisen alueen ammattiliittokomitean tuen. Traktori- ja maatalouskoneteollisuuden ministeriö aikoi kuitenkin rajoittua vain puolinaisiin toimenpiteisiin. Silloin ammattiliittokomitean tekniset tarkastajat käyttivät lain heille suomaa oikeutta ja sulkivat tehtaan valimon ja takomon, joissa työolosuhteet eivät vastanneet vaatimuksia. Tällaisissa tapauksissa tehtaan johdon on turvattava työläisille samat ansiot kuin heidän varsinaisessa työssään ennen seisokkia saamansa olivat. Jos tosiasiallinen ansio jää pienemmäksi, tehtaan on maksettava erotus. Kyseisessä tapauksessa ministeriö suoritti tarvittavat toimenpiteet, ja tekniset tarkastajat antoivat luvan töiden jatkamiseen.

Millaiset ovat ammattiliittojen kansainväliset yhteydet?

Neuvostoliiton ammattiliitot ovat jäsenenä Maailman ammattiyhdistysten liitossa (MAL), joka on huomattava, 160 miljoonan jäsenen järjestö ja puolustaa johdonmukaisesti työtätekevien sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia, demokratiaa ja rauhaa. Lisäksi Neuvostoliiton ammattiliitot osallistuvat aktiivisesti Kansainvälisen työjärjestön (ILO), UNESCO:n ja muiden kansainvälisten, YK:n alaisten järjestöjen toimintaan.

Neuvostoliiton ammattiliitot kannattavat kaikkien maailman ammattijärjestöjen toimintayhtenäisyyttä ja pyrkivät voittamaan ammattiyhdistysliikkeessä vuodesta 1949 vallinneen hajaannuksen. Tässä mielessä Neuvostoliitossa annetaan suuri arvo sosialististen maiden ammatillisten keskusjärjestöjen ja Euroopan kapitalististen valtioiden, Vapaiden ammattiyhdistysten keskusliiton jäseninä olevien johtavien keskusjärjestöjen johtajien Helsingin tapaamiselle. Erityistä tyytyväisyyttä Neuvostoliiton ammattiliitoissa herättää Helsingissä saavutettu sopimus yleiseurooppalaisen ammattiliittokonferenssin valmistelusta. Ideologiset erimielisyydet eivät saa olla esteenä eri suuntauksia edustavien ammattiliittojen yhteistyölle, sillä niiden toiminnan päämäärä ja tarkoitus ovat yhtäläiset — työtätekevien elinetujen puolustaminen. Tämä on Neuvostoliiton ammattiliittojen kanta.

Kaksipuoliset yhteydet Neuvostoliiton ammattiliitoilla on 116 maan ammattiliittoihin kaikissa maanosissa. Rinnan erikoisvaltuuskuntien vaihdon kanssa kehittyvät aktiivisesti myös yhteydet saman alan tuotantolaitosten, kaupunkien, alueiden, tasavaltojen ja alakohtaisten ammattiliittojen välillä. Neuvostoliitosta lähtee maailman eri maihin ammattiliittojen ystävyysjunia ja vastaavia edustavia valtuuskuntia vierailee puolestaan Neuvostoliitossa. Kaikki nämä toimenpiteet edistävät tutustumista ammattiliittojen toiminnan eri aloilla saavutettuihin kokemuksiin ja yhdistävät eri maiden kansoja taisteluun yhteiskunnallisen edistyksen puolesta.

Menestyksellä kehittyvät Neuvostoliiton ammattiliittojen keskusneuvoston ja Suomen ammattiliittojen keskusjärjestön väliset ystävyyssiteet. Tietyssä mielessä nämä yhteydet saattavat olla esimerkkinä erilaisia yhteiskuntajärjestelmiä edustavien maiden ammattiliittojen keskinäisistä suhteista. Ei ole sattuma, että VZSPS:n Neuvostoliiton ammattiliittojen XV edustajakokouksessa maaliskuussa 1972 esittämässä toimintakertomuksessa mainittiin erityisesti kontaktien myönteinen kehitys VZSPS:n ja SAK:n välillä.

Merkittävää on, että Neuvostoliiton ja Suomen ammattiliittojen välisten yhteyksien kehityksen pohjana on nykyisin pysyvä yhteistyöelin — suomalais-neuvostoliittolainen ammattiliittokomissio. Tämä komissio hyväksyy vuosittain laajan ohjelman maittemme ammattiliittojen välisistä yhteyksistä. Tällainen yhteistyömuoto suo mahdollisuuden selkeään ja säännölliseen toimintaan perehdyttäessä molemmin puolin saavutettuihin kokemuksiin ja tuloksiin.

NUORISO JA SEN JÄRJESTÖT

Kuinka suuri osa Neuvostoliiton väestöstä on nuorisoa?

Puolet Neuvostoliiton väestöstä on alle 30-vuotiaita. Väestötilastoissa juuri tätä osaa pidetään nuorisona.

Neuvostoliiton teollisuudessa nuoria on yli 54 % työntekijöistä, eräillä aloilla nuorison osuus on vieläkin suurempi. Tällaisia ovat mm. konepajateollisuus, kojeteollisuus, kevyt- ja elintarviketeollisuus, öljynjalostus, kaasu- ja kemian teollisuus ja metallurgia. Rakennustoiminnassa nuorisoa on yli 60 % ja liikenteessä 47 %. Lähes puolet Neuvostoliiton tieteellisen työn tekijöistä on alle 30-vuotiaita. Esim. Kievin kybernetiikan tieteellisessä tutkimuslaitoksessa on työntekijäin keski-ikä 26 vuotta. Samanlainen on tilanne monissa muissa tieteellisissä tutkimuskeskuksissa. Kybernetiikan ohella ovat nuorison aloiksi muodostuneet eloktroniikka, avaruustutkimus ja genetiikka. Tohtoriksi tiedemiehet väittelevät usein jo 30-vuotiaana.

Onko Neuvostoliitossa sukupolvien konfliktia?

Jos tällä tarkoitetaan vastakkaisten etujen, katsomusten ja pyrkimysten yhteentörmäystä ja joitakin peruserimielisyyksiä, sellaista sukupolvien konfliktia Neuvostoliitossa ei ole. Sekä vanhat että nuoret hyväksyvät maansa yhteiskunnallisen ja poliittisen järjestelmän ja osallistuvat aktiivisesti sen lujittamiseen. Konfliktia ei voi olla senkään vuoksi, että yhteiskunta on jo kauan sitten tehnyt lopun epäoikeudenmukaisesta aineellisten hyödykkeiden jaosta ja jokainen palkitaan työnsä mukaan. Yhteiskunta pitää päämääränään herättää jokaisessa ihmisessä — niin nuoressa kuin vanhassakin — hänen luontaiset kykynsä ja taipumuksensa, se ei aseta uralla etenemistä riippuvaiseksi varallisuudesta tai perheen

vaikutusvallasta, vaan antaa kaikille samat mahdollisuudet osoittaa kykynsä millä yhteiskuntaelämän alalla tahansa.

Tämä ei suinkaan merkitse sitä, etteikö Neuvostoliitossa olisi lainkaan sukupolvien välisten suhteiden ongelmaa. Elämän nopeassa kehitysvauhdissa ero "isien" ja "lasten" välillä on varsin huomattava. Se on väistämätön. Taiteellinen maku, muoti ja tavat muuttuvat nopeasti. Nykynuorison pukeutuminen, sen tanssit ja jopa puhetapakaan eivät muistuta niitä, jotka vallitsivat 30—40 vuotta sitten, puhumattakaan vielä kaukaisemmista ajoista.

Nuorisolle ominainen ehdottomuus sekä myös pitkät perinteet omaava vanhempien eräänlainen alentuvaisuus nuorison suhteen synnyttävät ajoittain vaikeuksia perheessä, työpaikoilla ja kouluissa. Mutta tällaiset ristiriidat eivät milloinkaan mene pitkälle, koska ne eivät koske perusetuja, eivätkä sen vuoksi johda eivätkä voi johtaa konfliktitilanteeseen yhteiskunnan sisällä. Nuoret aikuistuvat ja alkavat yhä paremmin ymmärtää vanhempia, ja vanhemmat puolestaan alkavat kärsivällisemmin suhtautua nuorten tottumuksiin ja päätelmiin. Elämä opettaa sekä "isiä" että "lapsia" voittamaan väliaikaiset ikäkausista johtuvat vaikeudet ja löytämään tien yhteisymmärrykseen. Mutta tämä on mahdollista vain siksi, että maassa ei ole ideologista eikä sosiaalista pohjaa jommankumman osapuolen räjähdykselle tai kapinalle. Ja kiistathan ovat hyödyllisiä, koska ne lähentävät osapuolia totuuteen.

Eräissä länsimaisissa lehdissä on kirjoitettu, että Neuvostoliiton nuoriso on menettänyt vallankumouksellisuutensa, että jokainen askartelee vain valitsemansa tehtävän parissa, pyrkii länsimaisten ikätoveriensa tapaan etenemään urallaan, hankkimaan perheelleen mukavan kodin jne. Onko tällaisissa väitteissä perää?

Neuvostoliiton nuoret eivät tietenkään ole askeetteja. He haluavat pukeutua kauniisti, ansaita hyvin, omata mukavasti kalustetun kodin, hyvän kirjaston tai pienen henkilöauton. Mutta tämä sama nuoriso täyttää korkeakoulujen luentosalit, osallistuu väittelyihin, seisoo koneiden ääressä tai lähtee Siperiaan tai peräpohjolaan rakennustöihin. Muodikkaan paidan asettaminen vakaumuksen ja katsomusten vastakohdaksi ei ole oikeudenmukaista. Edistyksen ja demokratian puolustamiseksi ei suinkaan tarvitse hylätä sivilisaation antamia hyödykkeitä.Eikö tällainen vallankumouksellisuus tunnukin hieman naiivilta?

Neuvostoliiton kasvatustieteiden akatemia suoritti vuonna 1968 laajan kyselyn. Koulujen yläluokkien oppilailta kysyttiin: "Mitä

tekisit, jos olisit kaikkivoipa?" Vastaukset jakaantuivat seuraavasti:

— pystyttäisin pysyvän rauhan maailmaan, tekisin lopun kaikista sairauksista, antaisin kaikille ihmisille samanlaiset oikeudet — 56 %

— hankkisin mahdollisimman paljon tietoja ja käyttäisin niitä ihmisten hyväksi — 34 %

Vain 18 % vastauksista koski henkilökohtaisia ja aineellisia tarpeita.

Leningradilainen sosiologi Vladimir Lisovski kertoo teoksessaan "Muotokuvan luonnos" tutkimustensa tuloksista. Kysymykseensä "Miten käsitätte henkilökohtaisen onnen?" hän sai seuraavanlaisia vastauksia:

— saada mielenkiintoinen ja mieluinen työ 76,6 %
— rakastaa ja olla rakastettu 71,4 %
— olla ympäristön kunnioittama 58,6 %
— tuottaa ihmisille hyötyä 48,8 %
— ansaita rahaa 29,5 %

Tuskinpa voidaan sanoa, että nuoriso katsoo elämää liiaksi hyötynäkökohtien kannalta. Toisaalta sille on vierasta myös onnen idealisointi.

Mielenkiintoista on, mitä nuoriso ymmärtää "mielenkiintoisella työllä". Vain 67 henkilöä kyselyyn vastanneista 2.035 nuoresta työläisestä oli valmis tekemään mitä työtä tahansa, kun siitä vain maksettaisiin hyvin. Enemmistö tarkoitti tällä työllä sitä, joka tuottaa henkilökohtaista tyydytystä ja hyötyä yhteiskunnalle.

Neuvostoliiton nuorison pyrkimys olla hyödyksi periytyy jo vallankumouksen ajoilta. Silloin innostus, uhrautuvaisuus ja usko vallankumouksen ihanteisiin auttoi uutta Venäjää kestämään. Taistelun ja luomisen henki on siirtynyt nuorison sukupolvelta toiselle. Monet ovat sitä mieltä, että vallankumous jatkuu tänäänkin työssä ja elämässä, ihmisten puhdistamisessa kopeilusta, paatuneisuudesta, itsekkyydestä ja välinpitämättömyydestä.

Myöskään poliittiset ongelmat eivät ole Neuvostoliiton nuorisolle vieraita. Kysymys sodasta ja rauhasta ei ole sille yhdentekevä. Se on aktiivisesti mukana kaikissa rauhan säilyttämiseen tähtäävissä teoissa. Se päättelee maailman tapahtumista ilman diplomatiaa avoimesti, rehellisesti ja ajoittain varsin ankarasti: se tuomitsee rikkaan Amerikan suorittamat köyhän Vietnamin pommitukset, klassikkojen kirjojen polttamiset Kiinan kaupunkien kaduilla, Kreikan "mustien everstien" suorittamat poliittisten vastustajiensa karkotukset Välimeren asumattomille saarille jne.

Kysyttäessä 17-vuotiailta koululaisilta, ketä he pitivät ihanteenaan vastauksissa mainittiin sellaiset nimet kuin Lenin, Spartacus, oma isä tai opettaja, Martin Eden jne., mutta kukaan ei pitänyt ihanteenaan tehtaan omistajaa, pankkiiria tai loistohuvilan omistajaa.

Mikä saa nuoret lähtemään työhön kaukaisille ja asumattomille alueille tai ryhtymään työhön, joka ei ainakaan aluksi tarjoa mitään aineellisia etuja? Käytetäänkö tässä hallinnollista tai yhteiskunnallista painostusta?

Vuonna 1954 93.000 nuorta jätti asuntonsa, omaisensa ja ystävänsä kaupungeissa ja lähti raivaamaan Kazahstanin ja Siperian aroja. He asuivat teltoissa vailla kaikkia mukavuuksia ja elintarvikehuoltokin oli vaikeaa teiden puutteen vuoksi. Mutta kolmessa vuodessa nämä nuoret raivasivat viljelykseen 35 miljoonaa hehtaaria maata, alan joka vastaa Saksan liittotasavallan, Itävallan ja Belgian yhteistä pinta-alaa.

Pääasiassa nuoriso rakentaa tällä hetkellä voimalaitosjättiläisiä Siperiassa, suuria autotehtaita Volgalla ja Kama-joella, rautateitä, kaasujohtoja sekä suorittaa geologisia etsintätöitä ikuisen roudan alueella.

Tässä nuorisoon ei kohdisteta minkäänlaista enempää hallinnollista kuin yhteiskunnallistakaan painostusta. Virikkeen antajina ovat nuorison oma vakaumus ja perinteet. 1920- ja 1930-luvuilla nuoret rakensivat kaupunkeja Kaukoidässä, metallitehtaita Uralilla ja voimaloita Dneprillä.

Nytkin sadattuhannet nuoret rakentavat suuria teollisuuskohteita eri puolilla maata, myös sen kaukaisilla alueilla. Kymmenen viime vuoden aikana näille rakennustyömaille on lähtenyt 2 miljoonaa vapaaehtoista.

Psykologit ja sosiologit puhuvat nuorison ns. emotionaalisesta ylenpalttisuudesta. Juuri tämä nuoriso jättää suurkaupungit lähteäkseen rakentamaan uusia.

Leningradissa suoritetussa kiertokyselyssä kävi selville, että joka viides nuori halusi lähteä peräpohjolan, Siperian tai muiden kaukaisten alueiden uudisrakennuksille, oli valmis vaihtamaan mukavuudet ja hyvinvoinnin vaikeuksiin ja puutteisiin.

Motiiveina tässä on yksillä koetella itseään vaikeuksilla, toisilla tutustua maahan ja kolmannet haluavat jättää jälkeläisilleen kättensä työn jäljet. On kuitenkin sellaisiakin, jotka haluavat ansaita, mutta paljon enemmän on kuitenkin niitä, jotka etsivät vaikeaa, mutta mielenkiintoista ja maalle tarpeellista työtä.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa on suuressa suosiossa ylioppilaiden rakennusosastojen liike. Joka kesäloman aikana nämä osastot lähtevät eri puolille maata rakentamaan taloja, teitä, kouluja ja sairaaloita. Mutta on myös erikoisosastoja: lääketieteen opiskelijat esim. suorittavat väestön terveystarkastuksia, arkkitehtiylioppilaat restauroivat arvokkaita arkkitehtonisia muistomerkkejä, tulevat energeetikot rakentavat voimansiirtolinjoja jne.

Mitkä ovat Neuvostoliiton leniniläisen kommunistisen nuorisoliiton päämäärät?

Kommunistisen nuorisoliiton peruspäämäärä on kasvattaa nuoriso kommunismin ihanteille uskolliseksi. Se on Komsomolin toiminnan päälinja.

Tähän päämäärään pyritään erilaisin keinoin. Ennen kaikkea Komsomol kasvattaa jäsenilleen selkeän maailmankatsomuksen, jonka perustana ovat Marxin ja Leninin aatteet. Ilman tietoja yhteiskunnan kehityksen teoriasta ei voi ajatella toimintaa yhtenäisenä yhteiskunnallis-poliittisena järjestönä. Tässä ei ole kysymys vain marxismi-leninismin klassikoiden tunnusten mekaanisesta omaksumisesta. Vain koko kommunismin teorian syvällinen tunteminen ja omaksuminen auttaa nuorisoliiton jäseniä muodostamaan poliittisen vakaumuksensa.

Olisi kuitenkin liian yksipuolista ajatella, että Komsomol on vain eräänlainen nuorison poliittinen kurssi. Kommunistinen nuorisoliitto pyrkii yhdistämään jäsentensä aatteelliset periaatteet nuorisoliikkeen jokapäiväiseen käytäntöön, nuoren polven konkreettiseen osallistumiseen Neuvostoliiton kommunistiseen rakennustyöhön.

Nuorison suuri sosiaalinen aktiivisuus on ennen kaikkea Komsomolin ansiota. Juuri nuorisoliittolaiset matkustavat ensimmäisinä sinne, missä on kaikkein vaikeinta. Komsomol ottaa käsiinsä yhteiskunnallisen valvonnan tehtävät tuotantolaitoksissa harjoittaen peräänantamatonta arvostelua sekä poistaen virheitä ja puutteita.

Kansainvälisessä toiminnassaan Komsomol puolustaa aktiivisesti demokratian ja oikeudenmukaisuuden periaatteita, pyrkii yhteistoimintaan kaikkien edistyksellisten nuorisojärjestöjen kanssa.

Kaikki tämä vetää kommunistiseen nuorisoliittoon miljoonia uusia jäseniä, jotka ovat valmiit omin käsin rakentamaan kommunistista yhteiskuntaa.

Millainen on Komsomolin rakenne?

Kommunistiseen nuorisoliittoon voidaan hyväksyä 14 vuotta täyttäneitä tyttöjä ja poikia. Liittoon kuulumisen yläikäraja on 28 vuotta. Tämän iän saavuttaneet joutuvat automaattisesti eroamaan liitosta, elleivät he ole valittuja johtaviin elimiin.

Tällä hetkellä Komsomolissa on n. 30 milj. jäsentä. Kun liitto perustettiin vuonna 1918, siihen kuului 22.000 jäsentä.

Järjestöllisesti Komsomol rakentuu alueellis-tuotannollisen periaatteen mukaan. Perusjärjestöt perustetaan työpaikoittain tai kouluittain ja ne yhdistyvät piiri-, kaupunki-, alue- ja tasavallan järjestöiksi. Kaikkiaan perusjärjestöjä on n. 400.000.

Toiminnassaan Komsomol nojautuu demokraattiseen sentralismiin. Se merkitsee kaikkien johtavien elinten valinnallisuutta alhaalta ylös asti, niiden säännöllistä selostusvelvollisuutta, vähemmistön alistumista enemmistön tahtoon, ja ylempien elinten päätösten velvoittavuutta alemmille elimille.

Perusjärjestön ylimpänä elimenä on yleinen kokous ja koko kommunistisen nuorisoliiton ylimpänä elimenä edustajakokous. Yleinen kokous, konferenssi (piiri-, kaupunki- ja aluejärjestöissä) tai edustajakokous valitsee byron tai komitean, joka on järjestön toimeenpaneva elin ja johtaa koko järjestön toimintaa. Komsomolin edustajakokous pidetään kerran neljässä vuodessa.

Komsomolin jäsenyyden eräs välttämätön ehto on jäsenmaksujen suorittaminen. Ne, joilla ei ole ansiotuloa, maksavat vain 2 kopeekkaa kuukaudessa. Työssä olevien jäsenmaksu määräytyy ansion mukaan, kuitenkin korkeintaan 1,5 % palkasta. Liitto saa varoja myös tuotantolaitoksilta ja kustannustoiminnastaan. Varansa Komsomol käyttää nuorisotalojen, terveydenhoitolaitosten, urheilulaitosten, kansainvälisten leirien yms. rakentamiseen.

Komsomol toimii Neuvostoliiton kommunistisen puolueen johdon alaisena ollen sen aktiivinen apulainen ja reservi. Tämä määräys sisältyy kommunistisen nuorisoliiton sääntöihin.

Eikö puolueen johto rajoita Komsomolin järjestöllistä itsenäisyyttä?

Kommunistinen puolue vastustaa Komsomolin pikkutarkkaa holhoamista, koska tällainen holhous väistämättä alentaisi nuorison aktiivisuutta. Myös Komsomolin säännöissä korostetaan järjestön itsenäisyyttä. Näin ollen sekä puolue että Komsomol pitävät nuorisoliiton järjestöllisen itsenäisyyden rajoittamista tarpeettomana.

"Meidän on oltava ehdottomasti nuorisoliiton järjestöllisen itsenäisyyden kannalla, koska nuoriso ilman täydellistä itsenäisyyttä ei voi kehittää itsestään hyviä asiantuntijoita eikä voi valmistautua viemään sosialismia eteenpäin", kirjoitti Lenin.

Komsomolilla on laaja itsenäisen toiminnan kenttä. Perustuslain mukaan sillä on lakialoiteoikeus. Se on edustettuna elimissä ja laitoksissa, jotka ovat tekemisissä nuorison, lasten ja alaikäisten kasvatuksen kanssa. Nuorisoliittolaisia valitaan ammattiliittokomiteoihin sekä ministeriöiden ja valtion komiteoiden kolleegioihin. Komsomol on mukana kaikkien nuorisoa koskevien päätösten, lakien ja asetusten laadinnassa. Käytännöllisesti katsoen kaikki hallituksen asetukset ja päätökset nuorison työ-, koulutus- ja virkistyskysymyksistä hyväksytään Komsomolin johtavien elinten aloitteesta ja niiden aktiivisella osanotolla.

Kansainvälisissä asioissa Komsomol on ollut aloitteentekijänä monissa suurissa toimenpiteissä, kuten esim. kansainvälinen solidaarisuuskokous, kansainväliset ylioppilaskurssit sekä kahdenkeskiset ystävyysfestivaalit muiden maiden nuorison kanssa. Komsomolin edustajat ovat osallistuneet kansainväliseen aseidenriisunta-, rauhan- ja riippumattomuuskonferenssiin. Yhdessä muiden Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen kanssa Komsomol on osallistunut mm. elokuussa 1972 Helsingissä järjestettyyn Euroopan nuorison turvallisuus- ja yhteistoimintakonferenssiin.

Miten nuoriso on edustettuna valtion päättävissä elimissä?

Neuvostoliiton korkeimmassa neuvostossa joka viides edustaja on alle 30-vuotias. Eräissä liittotasavalloissa, esim. Moldaviassa ja Turkmeniassa on kolmannes korkeimman neuvoston jäsenistä nuoria.

Yli puoli miljoonaa nuorta on valittu paikallisiin neuvostoihin.

Mikä on neuvostoihin perustettujen nuorisoasiainvaliokuntien tarkoitus?

Muutamia vuosia sitten perustettiin Neuvostoliiton korkeimman neuvoston, kaikkien liittotasavaltojen korkeimpien neuvostojen ja paikallisneuvostojen yhteyteen nuorisoasiainvaliokunnat.

Valtiovallan korkeimmassa elimessä se on ainoa valiokunta, jonka työn perustana on ikäperiaate. Tämä on oikeutettua, koska nuorella sukupolvella on omat erikoisongelmansa, jotka liittyvät koulutukseen, työelämään sijoittumiseen, kulttuuritason kohottamiseen, urheilutoimintaan jne.

Korkeimman neuvoston kummankin kamarin nuorisoasiainvaliokunnat valmistelevat laki- ja päätösluonnoksia kasvatukseen,

koulutukseen, nuorison työhön, lepoon ja jokapäiväiseen elämään sekä terveydenhoitoon liittyvistä asioista. Lakiasäätävänä elimenä korkein neuvosto ei voi hyväksyä ainoatakaan lakia tai muuta päätöstä, joka koskee nuorisoa, ilman nuorisoasiainvaliokunnan valmistelua. Myös muiden nuorison etuja koskevien lakien käsittelyssä tämä valiokunta käsittelee luonnoksen. Kansantalous-suunnitelmien käsittelyn yhteydessä nuorisoasiainvaliokunta käsittelee sen erityisesti niiltä osin, jotka koskevat nuorta sukupolvea.

Nuorisoasiainvaliokunnille on annettu myös valvontaoikeus. Niillä on oikeus kuulla viranomaisia ja teollisuus- ym. laitosten johtajia Neuvostoliiton lakien ja muiden parlamentin päätösten toteuttamisesta nuorison osalta. Jos näitä lakeja ja määräyksiä rikotaan, rikkojat asetetaan vastuuseen ja oikeudenmukaisuus palautetaan.

Paikallisneuvostoissa, joilla ei ole lainsäädäntäoikeutta, nuorisoasiainvaliokunnat voivat esittää edustajien käsiteltäväksi luonteeltaan paikallisia ehdotuksia ja päätöksiä. Ne myös huolellisesti seuraavat, että nuorisoa koskevia lakeja noudatetaan.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa on yli 11.000 nuorisoasiainvaliokuntaa, joihin kuuluu 73.000 edustajaa.

Olisi kuitenkin väärin pitää nuorisoasiainvaliokuntia suljettuina neuvostojen jäsenten eliminä. Kymmenet tuhannet nuoret osallistuvat aktiivisesti näiden valiokuntien työhön. Nuorten omia aloitteita pidetään valinnallisten elinten toiminnan välttämättömänä ehtona.

Millainen on nuorison osuus oman työpaikkansa asioissa?

Tuotantolaitoksissa ja maatalousosuuskunnissa nuorisolla ja mm. Komsomolilla on laajat oikeudet. Ilman neuvottelua Komsomoljärjestön johdon kanssa johdolla ei ole oikeutta ratkaista nuorten työntekijäin työhönottoa ja erottamista. Komsomolin mielipidettä kuullaan ehdottomasti palkkioita jaettaessa, nuorten työsuojelua koskevissa kysymyksissä, nuorten työntekijäin asuntojen sekä lastenlaitosten paikkojen jaossa, lomakoti- ja sanatoriopaikkojen jaossa jne. Tuotantolaitoksen johto sopii Komsomolin kanssa päätökset, jotka koskevat nuoren työläisen tai asiantuntijan ylentämistä, hänen palkkaluokkansa määräämistä ym. Komsomoljärjestön mielipidettä kuullaan, kun nuori työntekijä lähetetään opiskelemaan korkeakouluun (ns. valmistavaan

tiedekuntaan). Tuotantolaitoksen johto sopii Komsomoljärjestön kanssa työntekijäin virkistys- ja urheiluohjelman rahoittamisesta.

Komsomol huolehtii työläisnuorison tieteellis-teknisen toiminnan kehittämisestä ja tarkkailee keksintöjen ja teknisten uudistusten toteuttamista tehtaalla, järjestää teknisen harrastustoiminnan näyttelyjä, eri ammattialojen kilpailuja jne. Tämän ansiosta tieteellis-teknistä toimintaa harrastavien nuorten määrä ylittää tällä hetkellä 7 miljoonaa.

Mikä on Nuorisojärjestöjen komitea?

Se on Neuvostoliiton nuorison järjestö, jonka perustarkoituksena on solmia ja ylläpitää suhteita muiden maiden nuorisojärjestöjen kanssa ja edistää siten ystävyyttä, yhteistoimintaa ja yhteisymmärrystä. Kysymys ei ole ainoastaan muiden maiden kansallisista nuorisojärjestöistä, vaan myös alueellisista ja kansainvälisistä nuorisojärjestöistä. Tällä hetkellä komitea pitää yllä yhteyksiä yli tuhannen nuorisojärjestön kanssa kautta maailman.

Komiteaan kuuluvat Neuvostoliiton nuorison yhteiskunnalliset, ammatilliset, urheilu-, kulttuuri- ym. järjestöt sekä ne järjestöt, jotka työskentelevät nuorison parissa. Neuvostoliiton ylioppilasjärjestöjä komiteassa edustaa Neuvostoliiton ylioppilasneuvosto.

Komitealla on osastonsa kaikissa liittotasavalloissa, aluepiireissä ja hallinnollisilla alueilla sekä pysyvät edustajansa Kansainvälisen ylioppilasliiton sihteeristössä ja Demokraattisen nuorison maailmanliiton toimistossa.

Komitea järjestää lukuisia kahdenkeskisiä ystävyysfestivaaleja ja -leirejä muiden maiden nuorison kanssa, ystävyysviikkoja, symposiumeja, seminaareja ja keskusteluja. Esim. Suomen nuorison kanssa on varsin laajaa ystävyystoimintaa, mikä edistää molempien maiden nuorisojärjestöjen yhteistoiminnan ja ystävyyden kehitystä.

Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen komitean aloitteesta pidetään monia kansainvälisiä nuorisotilaisuuksia esim. solidaarisuuden osoittamiseksi Vietnamin taistelevalle kansalle (tällainen kansainvälinen nuorisotapahtuma pidettiin Helsingissä), arabikansojen tukemiseksi niiden oikeutetussa taistelussa Israelin hyökkäystä vastaan, Euroopan turvakokouksen puolesta jne.

Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen komitea on perustettu vuonna 1956. Aikaisemmin sen nimenä oli Neuvostoliiton nuorison antifasistinen komitea.

Millainen Neuvostoliiton pioneerijärjestö on rakenteeltaan ja millaiset ovat sen tehtävät?

Käytännöllisesti katsoen kaikki Neuvostoliiton 10—14-vuotiaat lapset kuuluvat pioneeriosastoon, joita tavalliseti perustetaan kouluihin. Pioneerijärjestöön kuuluu tällä hetkellä 25 miljoonaa varhaisnuorta.

Luonteeltaan järjestö on yhteiskunnallis-poliittinen, omatoiminen ja mielikuvitusrikas. Sen tehtävänä on auttaa lapsia heidän moraalisessa kasvussaan ja kehityksessään.

Pioneerijärjestön johtavana elimenä on keskusneuvosto, joka toimii kosketuksissa valistuselimiin, ammattiliittoihin, urheiluym. järjestöihin, jotka ovat tekemisissä lasten kasvatuksen kanssa. Alueellisia neuvostoja on perustettu liitto- ja autonomisiin tasavaltoihin, kaupunkeihin sekä hallinnollisille alueille ja hallinnollisiin piireihin. Pioneerien yleinen johto on Komsomolin tehtävänä. Pioneereja ja muita lapsia varten julkaistaan 28 sanomalehteä 19 kielellä sekä 34 aikakauslehteä. Pioneerien pää-äänenkannattajan Pionerskaja pravdan painos on 10 milj. kpl.

Pioneeri-ikä vaatii tietenkin mielenkiintoisia ja mukaansatempaavia muotoja. Pioneerit järjestävät katselmuksia raportteineen ja kunnialaukauksineen, antavat juhlallisia lupauksia, jokaisella osastolla on oma lippunsa ja ryhmällä viirinsä. Pioneereilla on punainen liina sekä rinta- ja hihamerkkejä. Kaikki tämä on ilmausta siitä mielikuvitusrikkaudesta, josta mainitsimme.

Kaikkiaan Neuvostoliitossa on 110.000 pioneeriosastoa. Jokaista niistä johtaa pioneeriohjaaja. Ohjaajilla on erikoiskoulutus, jonka he saavat joko kasvatusopillisessa korkeakoulussa tai erikoisopistossa.

Pioneerijärjestö pyrkii välttämään liiallista holhousta työssä, kannustaen lasten aloitteellisuutta, nokkeluutta ja tiedonhalua. Siksi pioneerien toiminta onkin niin erilaista maan eri puolilla. Eräissä osastoissa on perustettu esim. oma "tiedeakatemia", missä pioneerit tiedemiesten johdolla ahertavat tieteellisten ja teknisten ongelmien parissa. Toisissa osastoissa he taas huolehtivat viheralueiden istutuksesta ja hoidosta ja auttavat jokien ja järvien suojelussa saastumiselta. Leningradissa pioneerit uudistivat ja kaunistivat kokonaisen kadun, eräät talot sen varrella on koristettu lasten piirustuksin, Smolenskissa pioneerit auttavat sodassa kaatuneiden perheitä ja eläkeläisiä.

Eräät pioneerien aloitteet ovat saaneet yleisvaltakunnallisen luonteen. Lähes 20 miljoonaa lasta osallistui esim. Zarnitsa (elosalama)-urheiluleikkeihin, jossa etsittiin kaikkein rohkeimpia, taitavimpia ja voimakkaimpia. Joka toinen pioneeri on urheiluseura "nahkakuulan", "kultakiekon (jääkiekko) tai "neptunuksen" jäsen. Tällaiset leikit ja kilpailut vahvistavat lasten terveyttä, kasvattavat ystävyyttä ja toveruutta sekä muotoilevat luonnetta.

Eräs pioneerien päätehtävistä on kansainvälisyyden tunteen kasvattaminen. Pioneerit keräävät varoja rauhanrahastoon, lähettävät lääkekasveja Hanoin sairaaloille, lähettävät itse valmistamiaan lahjoja Vietnamin lapsille.

Neuvostoliiton pioneerijärjestö osallistuu moniin Demokraattisen nuorison maailmanliiton ja CIMEAn, tämän järjestön lasten ja varhaisnuorisojärjestöjen kansainvälisen komitean toimenpiteisiin.

Mikä on pioneeritalo?

Se on kaikkien käytettävissä oleva lasten kerhotalo. Siellä koululaiset viettävät vapaa-aikaansa kukin ikäkautensa ja mielenkiintonsa mukaisten harrasteiden parissa.

Pioneeritaloissa on harrastelijateattereita, kuoroja, tanssiryhmiä, kuvataide- ja kirjallisuuskerhoja sekä erilaisia teknisiä kerhoja. Siellä järjestetään näyttelyjä, tapaamisia kirjailijain ja tiedemiesten kanssa, matematiikan olympialaisia, šakki- ja tammipeliturnauksia jne.

Neuvostoliitossa on n. 4.000 pioneeritaloa ja -palatsia. Suurin niistä on Moskovassa Lenin-vuorilla. Sen alue on 48 hehtaaria ja sisätilojen pinta-ala 33.000 m^2. Se muodostuu useammasta yhdeksi arkkitehtoniseksi kokonaisuudeksi liitetystä rakennuksesta. Siihen kuuluu opiskelutiloja, työpajoja, konserttisali, teatterisali, luentosali, näyttelysaleja, planetaario, talvipuutarha ym. Urheilutiloihin kuuluu stadion, kaksi urheiluhallia, useita palloilualueita, uimahalli ja ampumarata. Siellä on myös mikroautorata, pienoislentokenttä ja observatorio. Kaikkiaan Moskovan pioneeripalatsissa toimii 750 erilaista harrastuskerhoa ja 14 klubia. Päivittäin siellä käy yli 30.000 alle 17-vuotiasta koululaista.

Valtio rahoittaa kokonaan pioneeritalojen ja -palatsien toiminnan. Lapsille käynti ja harrasteet niissä on täysin maksutonta.

Mikä on pioneerileiri?

Se on pieni kiinteistä rakennelmista koottu tai telttakaupunki tavallisesti kauniilla paikalla metsässä, joen, järven tai meren rannalla. Koululaiset viettävät täällä sekä talvi- että kesäloman-

sa. Jokaisella leirillä on urheilualueita, kirjasto, pieni teatteri sekä usein myös puutarha, kasvihuoneita, laboratorioita ja teknisten harrasteiden erikoistiloja.

Teini-ikäisiä varten on omat leirinsä, joilla noin 400.000 koululaista viettää lomaansa.

Sanatoriotyyppiset pioneerileirit ovat viime aikoina tulleet suosituiksi. Tavallisista leireistä ne poikkeavat siinä, että niillä levon ohella annetaan myös hoitoa. Näille leireille lähetetään 7—14-vuotiaita koululaisia lasten lääkintälaitosten kylpylähoitokomissioiden lausunnon perusteella. Vuosittain niillä saa hoitoa lähes 150.000 koululaista.

Pioneerileirit ovat joko ammattiliittojen, koulujen tai kolhoosien hallinnassa. Lukuvuoden aikana niitä käytetään usein aikuisten loma- ja virkistyskeskuksina.

Neuvostoliitossa on myös kansainvälisiä lasten leirejä. Tunnetuin niistä on Artek Krimillä Mustanmeren rannalla. Se on kautta vuoden toimiva lasten kylpylä. Vuosittain sen 375 rakennuksen palveluja käyttää hyväkseen 27.000 lasta. Artek avattiin vuonna 1925. Siitä lähtien siellä on lomaillut lapsia 100 maasta, mm. Suomesta.

Millaista julkaisutoimintaa Neuvostoliiton nuorisojärjestöillä on?

Neuvostoliitossa julkaistaan 226 lasten ja nuorison sanoma- ja aikakauslehteä yhteiseltä kertapainokseltaan 64 miljoonaa kappaletta. Komsomolin pää-äänenkannattaja Komsomolskaja pravdan painos on 8 miljoonaa kpl ja Pionerskaja pravdan jo ennen mainittu 10 milj. kpl. Komsomol julkaisee lehtiä 24 Neuvostoliiton kansojen kielellä ja pioneerijärjestö 19 kielellä.

Nuorisolle tarkoitettuja kirjoja, kuvateoksia, matkaoppaita ym. julkaisee kolme nuorison kustantamoa, joista suurin on Moskovassa sijaitseva "Molodaja gvardija" (Nuori kaarti). Nuorison kustantamot julkaisevat vuosittain kirjallisuutta yli 40 miljoonan kappaleen yhteispainoksena.

Radion ja television lukuisat nuorisotoimitukset valmistavat nuoriso-ohjelmia näissä joukkotiedotusvälineissä esitettäväksi.

Millaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia yhteiskunta tarjoaa järjestöihin kuulumattomalle nuorisolle?

Tässä mielessä mahdollisuudet ovat kaikille samat. Komsomoliin kuulumaton nuori voi aivan samalla tavoin käydä nuorisotaloissa ja nuorisokahvoiloissa ja osallistua urheilutoimintaan,

keskusteluihin ja erilaisiin näyttelyihin kuin hänen Komsomoliin kuuluva ikätoverinsakin. Kukaan ei voi kieltää häntä siitä. Päinvastoin Komsomol on kiinnostunut siitä, että siihen kuulumaton nuoriso olisi aktiivisesti mukana sen järjestämässä joukkotoiminnassa. Ei ole lainkaan välttämätöntä olla esim. šakkikerhon jäsen, jotta voisi osallistua esim. tehtaan tai kulttuuritalon mestaruusturnaukseen. Ei tarvita mitään jäsenkirjaa esim. jollekin luennolle tai yhteiselle retkelle osallistumiseen.

Onko totta, että neuvostoliittolaiset nuoret eivät saa käyttää uuden muodin mukaista kampausta tai vaatteita?

Olisi naurettavaa, jos Neuvostoliitossa ryhdyttäisiin "vainoamaan" muotia. Kommunistinen ideologia ei suinkaan kiellä muotia sinänsä. Ja ihmisestä ei Neuvostoliitossa päätellä housunlahkeiden leveyden tai tukan pituuden perusteella. Jokaiselle annetaan mahdollisuus tyydyttää makunsa. Ja jos joskus sanotaankin että mausta voidaan kiistellä, se tarkoittaa äärimmäisyyksiä, jotka voivat helposti johtaa mauttomuuteen. Sanottakoon suoraan, että nykymuoti ei miellytä läheskään kaikkia, mutta se ei kuitenkaan anna aihetta kieltää esim. pitkää tukkaa.

Mitä muotiin tulee, niin muotitaiteilijat ja parturit järjestävät säännöllisesti kilpailuja Neuvostoliiton eri kaupungeissa. Monet aikakauslehdet julkaisevat säännöllisesti muotisivuja ja -palstoja. Mannekiinit esittelevät uusia malleja joko suoraan tehdassaleissa tai tehtaiden kulttuuritaloilla. Eräs muodin luojista on valtakunnallinen muotitalo Moskovassa. Muotitaloja on myös jokaisessa liittotasavallassa ja kaikissa suurissa kaupungeissa.

Neuvostoliiton muodin erikoisuus on sen demokraattisuus, käytännöllisyys ja kohtuuhintaisuus. Neuvostoliittolaiset muotitaiteilijat eivät pyri luomaan liian koristeellisia ja silmiinpistäviä malleja, joilla hämmästytettäisiin ympäristöä. Siksi Neuvostoliitosta ei löydetäkään esim. alumiinista tai kalansuomuista valmistettuja leninkejä, eikä myöskään auton hinnan maksavia asuja.

Neuvostoliiton nuoriso käyttäytyy ystävällisesti ja kunnioittavasti. Mikä on tärkeintä tällaisten ominaisuuksien luomisessa?

Vanhemmat seuraavat lastensa sekä fyysistä että henkistä kehitystä jo pienestä pitäen ja pyrkivät kasvattamaan lapsissaan kollektiivisuuden henkeä sekä kunnioitusta vanhempia kohtaan.

Lastenlaitoksissa lapset joutuvat ensi kerran kollektiiviin. Täällä heillä on yhteiset leikkikalut, täällä he yhdessä leikkivät ja

työskentelevät. Syntymäpäiviä vietetään yhdessä ja syntymäpäiväkakku jaetaan tasan kaikkien kesken. Jokaisen on sovitettava omat toiveensa toisten toiveiden kanssa eikä kukaan voi olla poikkeus. Nämä ovat käyttäytymisnormit.

Koulussa lapsille ei sanota milloinkaan, että he ovat muita kansoja parempia. Päinvastoin, opettajat korostavat jatkuvasti, että jokaisella kansalla on oma historiansa, kulttuurinsa ja perinteensä, joita on kunnioitettava.

Näin muodostuu vähitellen kokonainen kasvatusjärjestelmä, joka herättää nuorisossa kunnioittavan suhtautumisen muita kohtaan. Kysymyksessä ei ole teennäinen ystävällisyys, vaan luonnollinen ja synnynnäinen kunnioitus muita kohtaan.

MUUT YHTEISKUNNALLISET JA KANSALAISJÄRJESTÖT

Millaisia osuuskuntia on Neuvostoliitossa?

Neuvostoliitossa on useita eri tuotanto- ja markkinointiosuuskuntia.

Merkittävin osuustoimintamuoto on kolhoosi eli viljelijäin yhteistalous. Sen muodostavat viljelijät, jotka yhdessä hoitavat yhteiskunnallista suurtaloutta maalla, jonka he ovat saaneet valtiolta ikuiseen käyttöönsä. Yhteistalouksien jäsenten tuotantovälineet ovat koko yhteisön eli kolhoosin omaisuutta. Neuvostoliitossa on noin 35.000 viljelijäin yhteistaloutta eli kolhoosia.

On olemassa myös kalastajien yhteistalouksia, jotka harjoittavat kollektiivista kalan- ja merieläinpyyntiä. Pyynti- ja tuotantovälineet ovat näissä niin ikään kollektiivista omaisuutta.

Kulutusosuuskuntiin kuuluu maaseudun työtätekevä väestö tarkoituksenaan joukkokulutushyödykkeiden myynti maaseudun väestölle sekä maataloustuotteiden ylijäämän markkinointi. Kulutusosuuskuntien jäsenmäärä on 60 miljoonaa. Yli 16.000 kulutusosuuskuntaa harjoittaa liiketoimintaa maaseutukylissä, pienissä kaupungeissa ja piirien pääkaupungeissa eri puolilla Neuvostoliittoa. Osuuskuntien hankinnat käsittävät yli 60 maataloustuotelajia.

Asuntorakennusosuuskuntiin kuuluvat ne kansalaiset, jotka rakentavat asuintaloja omilla varoillaan. Tällainen osuustoimintamuoto on nyt hyvin suosittu Neuvostoliitossa. Asuntotuotantoa rahoittaa nyt yli 16.000 osuuskuntaa, joissa on lähes 2 miljoonaa jäsentä.

Montako jäsentä on NL:n kirjailijaliitossa? Millainen valta liitolla on jäseniinsä nähden?

Neuvostoliiton kirjailijaliittoon kuuluu 7.000 jäsentä. Vuonna 1934, kun tämä järjestö perustettiin, sen jäsenmäärä oli vain noin 1.500 henkeä. Suuri jäsenmäärän kasvu johtuu ennen kaikkea maan sivistyksellisestä kokonaiskehityksestä, kirjallisuuden kehityksestä kansallisissa tasavalloissa ja uusien kulttuurikeskusten synnystä.

Kirjailijaliiton jäsenet kuuluvat eri jaostoihin edustamansa kirjallisuuden lajin mukaan, näitä ovat proosakirjailijain, runoilijain, näytelmäkirjailijain, arvostelijain ja kirjallisuuden tutkijain, kääntäjien sekä lasten ja nuorten kirjallisuuteen erikoistuneiden kirjailijoiden jaostot. Runsaslukuisimpia ovat proosakirjailijain ja runoilijain jaostot.

Sääntöjen mukaan kirjailijaliiton jäseniksi hyväksytään ainoastaan ammattikirjailijoita. Niin muodoin kirjailijaliittoon eivät voi kuulua elämäkerta-, dokumentti- eivätkä muistelmakirjailijat, matkakuvausten eivätkä kansantajuisten tieteellisten teosten kirjoittajat, historioitsijat, librettojen, operettitekstien, sirkus- ja nukketeatteri- eivätkä piirrosfilmitekstien kirjoittajat. Kirjailijaliiton jäsenyyttä ei myöskään myönnetä muiden ammattialojen edustajille, jotka ovat kirjoittaneet kirjan itsestään tai elämäntyöstään — ohjaajille, näyttelijöille, urheilijoille, kaikille niille, joita kirjailijapiireissä nimitetään leikillisesti "oman ammattinsa trubaduureiksi".

Eivät edes kaikki ammattikirjailijat pääse kirjailijaliittoon. Sääntöjen mukaan jäsenyyteen kirjailijaliitossa oikeuttavat ainoastaan itsenäisen taiteellisen tai tutkimuksellisen merkityksen omaavat teokset.

Kirjailijaliiton jäseniä voivat olla ainoastaan sellaiset henkilöt, jotka omalla taiteellaan taistelevat kommunististen ihanteiden, yhteiskunnallisen edistyksen, rauhan ja kansojen välisen ystävyyden puolesta. Tämä on liiton ideologinen perusta. Mikäli jonkun kirjailijaliittoon kuuluvan kirjailijan tuotanto osoittautuu olevan ristiriidassa näiden periaatteiden kanssa, voidaan hänen jäsenyytensä asettaa kyseenalaiseksi.

Kirjailija voidaan erottaa liitosta myös monivuotisen ammatillisen toimettomuuden vuoksi (tässä ei tietenkään tarkoiteta sairauden tai vanhuuden aiheuttamaa työkyvyttömyyttä). Erottaminen kirjailijaliitosta ei luonnollisestikaan aiheuta kirjoituskieltoa eikä riistä asianomaiselta oikeutta julkaista teoksiaan (tämä sivuaa kysymystä kirjailijaliiton vallankäytöstä). Jokaisella neuvostokansalaisella on sellainen oikeus riippumatta siitä, kuuluuko hän johonkin järjestöön vai ei.

Erottaminen kirjailijaliitosta on luonnollisesti äärimmäinen toimenpide. Sääntöjen rikkomisesta kirjailijalle voidaan esittää julkinen moite tai muistutus, jotka myöhemmin voidaan peruuttaa.

Millainen on tekijäpalkkion maksujärjestelmä ja -käytäntö?

Hyvin usein kirjallinen teos painetaan ennen julkaisemista sanomalehdissä, kirjallisessa aikakauslehdessä, kokoelmassa tai vuosikirjassa. Tällainen julkistaminen ei estä kirjailijaa solmimasta myöhemmin sopimusta kustannusliikkeen kanssa.

Kustantaja suorittaa maksut tietyn palkkiojärjestelmän mukaan, jonka vahvistaa joko koko valtakunnan tai liittotasavallan hallitus. Tekijäpalkkio riippuu teoksen kirjallisista ansioista ja sen laajuudesta. Esimerkiksi palkkio suorasanaisesta kaunokirjallisesta teoksesta vaihtelee 150 ruplasta 400 ruplaan tekijänarkilta (16 keskikokoista painosivua). Luonnollisesti novellista maksetaan vähemmän kuin romaanista tai pienoisromaanista.

Teoksen sisällön ja muodon lisäksi otetaan huomioon painosmäärä ja uusintapainosten luku. Neuvostoliitossa on voimassa niin sanottu painosten rajamäärä, joka kaunokirjallisuuden kohdalla on 15.000 kpl ja runouden kohdalla 10.000 kpl. Tämän rajan ylitykset luokitellaan toiseksi painokseksi ja niistä maksetaan erikseen. Jos esimerkiksi jonkun proosakirjailijan teos on ilmestynyt 40.000 kappaleena, se katsotaan kolmeksi painokseksi (15.000+15.000+10.000). Toisesta ja kolmannesta painoksesta tekijä saa 60 % alkuperäispalkkiosta. Suuren painosmäärän ollessa kyseessä tekijäpalkkion summa laskee, muttei alle 30 %.

Kaunokirjallisuutta julkaistaan Neuvostoliitossa suurin painoksin, mikä tietää kirjoittajille korkeita palkkioita. Prosaistien ja runoilijain teoksia painetaan 50.000, 100.000 kpl ja enemmänkin. Näytelmäkirjailijoiden näytelmät painetaan pienemmin painoksin, sen sijaan näytelmäkirjailijat saavat tekijäpalkkiona osan teattereiden lipputuloista.

Kirjailija voi solmia sopimuksen teoksesta, jonka hän vasta aikoo kirjoittaa. Tällaisessa tapauksessa hän saa neljäsosan hänelle kuuluvasta tekijäpalkkiosta heti, 60 % käsikirjoituksen hyväksymisen jälkeen ja loput sen jälkeen, kun kirja on hyväksytty painoon. Ennakkomaksua ei yleensä palauteta, vaikka esitettyä teosta ei hyväksyttäisikään. Se on neuvostoliittolaisen oikeusjärjestyksen yleispätevä sääntö, jonka mukaan osapalkkio

katsotaan palkaksi suoritetusta työstä. Ennakkomaksu voidaan periä takaisin ainoastaan, jos sopimuksen ehtoja rikotaan tai jos tekijä on osoittautunut vilpilliseksi. Näissä tapauksissa ratkaisu tehdään oikeusteitse.

Kirjallisen teoksen uusintapainos otetaan aina tekijän suostumuksella, vaikkei tekstiin muutoksia tehtäisikään. Luonnollisesti näissä tapauksissa tekijäpalkkion suuruus laskee: toisen ja kolmannen uusintapainoksen kohdalla 40 %, seuraavien uusintapainosten kohdalla 60—70 %.

On syytä panna merkille vielä eräs kirjoituspalkkioiden erityispiirre Neuvostoliitossa. Kaikki kustannusliikkeet, samoin kuin aikakauslehtien toimitukset ja huvitilaisuuksia järjestävät laitokset, jotka käyttävät hyväkseen kirjallisia tuotteita, suorittavat maksuja kirjailijaliiton ns. kirjallisuusrahastoon. Kustannusliikkeet maksavat esimerkiksi jopa 10 % tekijäpalkkiosta kultakin painotuotteelta. Näitä maksuja ei suoriteta kirjailijalle kuuluvasta palkkio-osuudesta, vaan hänelle tulevan palkkion lisäksi. Tällä tavoin syntyy "kirjailijain rahasto", jonka varoilla avustetaan nuoria, aloittelevia kirjailijoita sekä sellaisia kirjailijoita, joiden palkkiot eivät ole riittävän pysyviä. Jos käy niin, että kirjailija työskentelee pitkän aikaa teoksen kimpussa, jolloin hänen kirjalliset ansionsa tilapäisesti supistuvat, kirjallisuusrahasto myöntää hänelle avustuksen, jota ei tarvitse maksaa takaisin. Kirjallisuusrahastoon kuuluvat automaattisesti kaikki kirjailijaliiton jäsenet.

Miten rakentuu lehtimiesliitto ja ketkä siihen kuuluvat?

Neuvostoliiton lehtimiesliittoon kuuluvat ainoastaan ammattimaiset lehtimiehet, tiedotusvälineiden ja kustannusliikkeiden työntekijät, radio- ja televisiotoimittajat. Liiton jäsenyys edellyttää ainakin 3-vuotista lehtimiestyötä, samoin kuin jo julkaistujen tai valmiiden kommenttien, artikkeleiden, kuvausten, reportaasien tai haastattelujen esittämistä.

Lehtimiesliitto perustettiin vuonna 1958. Nyt siihen kuuluu 50.000 jäsentä.

Liitto jakautuu niin ikään jaostoihin, käsittäen kansainvälisten toimittajien, kuvausten kirjoittajien, dokumenttivalokuvaajien, pakinoitsijain, urheilutoimittajien, tiedetoimittajien, lapsia varten kirjoittavien lehtimiesten ym. jaostot. Kaikkiaan lehtimiesliitossa on 25 jaostoa ja lautakuntaa.

Ylin johtoelin on valtakunnallinen edustajakokous, edustajakokousten väliajoilla — hallitus. Juoksevia asioita hoitaa sihteeristö. Kaikissa autonomisissa- ja liittotasavalloissa sekä monissa maakunnissa ja alueilla on paikallisia lehtimiesjärjestöjä.

Lehtimiesliitolla on omat äänenkannattajansa — aikakauslehdet "Žurnalist" (Lehtimies) "Sovetskoje foto" (Neuvostovalokuva) sekä ulkomaisen lehdistön viikkokatsaus "Za rubezhom" (Ulkomailla).

Liitto ylläpitää laajoja suhteita maailman kaikkiin demokraattisiin lehtimiesjärjestöihin. Se on Kansainvälisen lehtimiesliiton yhteisöjäsen. Kansainvälisen lehtimiesliiton julkaisu "Demokraattinen lehtimies" ilmestyy myös venäjänkielellä.

Kertoisitteko NL:n kuvaamataiteilijain liitosta

NL:n kuvaamataiteilijain liittoon kuuluu 14.000 taidemaalaria, graafikkoa, kuvanveistäjää, monumentaalimaalaria, koristetaiteilijaa ja taiteen tutkijaa. Tähän ei tietenkään rajoitu kaikkien taiteita harrastavien ihmisten määrä Neuvostoliitossa. Taiteen harrastajia on paljon enemmän, mutta liitolla ei ole mitään tekemistä harrastetaiteen kanssa, siihen kuuluvat vain ammattimaiset kuvaamataiteilijat.

Liiton jäsenyys edellyttää asianmukaista taiteellista tasoa sekä kyseisen henkilön taideteosten saamaa arvostusta yleisön taholta. Tämä periaate sisältyy liiton sääntöjen ensimmäiseen pykälään.

Käytännöllisesti katsoen kaikki lahjakkuutta ja omaperäisyyttä osoittaneet, vähänkin huomattavat kuvaamataiteilijat kuuluvat liittoon. Täysin vapaaehtoisena yhteisönä Kuvaamataiteilijain liitto tarjoaa jäsenilleen paljon etuisuuksia. Muun muassa se järjestää heidän joko yksityiseen tai yhteiseen käyttöönsä studioja ateljeehuoneistoja. Hallitus on määrännyt erityisen halvan vuokran ateljeetiloista: 2 ruplaa neliömetriltä vuodessa.

Kuvaamataiteilijain liitto rahoittaa taiteilijoiden matkat kotimaassa ja ulkomailla. Liitto suhtautuu yleensä myönteisesti taiteilijain luomistyön yksilöllisiin intresseihin, kun nämä vaativat matkustamista. Rahoittaessaan matkan liitto ei vaadi sen tuloksena syntynyttä maalausta itselleen, ja mikäli työn valmistuttua liitto tarjoaa taiteilijalle ostosopimusta taulusta, matkakustannuksia ei vähennetä sopimushinnasta.

Kuvaamataiteilijain liitto järjestää säännöllisesti keskustelutilaisuuksia taiteen kehityssuunnista, järjestää uusien taideteosten näyttelyitä, toiminnallistaa kansalaispiirit keskustelemaan näyttelyistä ja taiteilijain uusien töiden esittelyistä, julistaa erilaisia kilpailuja, edistää taiteen harrastajien toimintaa, osallistuu

aktiivisesti nuorten esteettiseen kasvatukseen ja kehittää kansainvälisiä suhteita.

Kuvaamataiteilijain liitolla on äänenkannattajansa — aikakauslehdet "Iskusstvo" (Taide) "Tvortšestvo" (Luova työ), "Dekorativnoje iskusstvo" (Koristetaide). Sillä on myös oma kustantamo — "Sovetskij hudožnik" (Neuvostotaiteilija), joka painattaa kuvateoksia, luetteloita, taidejäljennöksiä ja taidetta käsittelevää kirjallisuutta.

Maan lomakeskuksissa toimii useita taiteilijain lomakoteja, joissa liiton jäsenet virkistäytyvät ja työskentelevät. Liiton varoilla on kuvaamataiteilijoita varten rakennettu parantoloita, hoitoloita ja taidesalonkeja.

Kuvaamataiteilijain liitolla on taiderahasto, joka antaa taloudellista tukea nuorille taiteilijoille ja sellaisille, joiden ansiotaso on laskenut taideteosten parissa suoritettavan pitkäaikaisen työn seurauksena.

Olen kuullut, ettei Säveltäjäin liiton kokouksissa pidetä puheita, vaan kuunnellaan musiikkia. Miten Säveltäjäin liitto yleensä toimii?

Neuvostoliiton Säveltäjäin liiton hallituksen täysistunnoissa soitetaan todella musiikkia. Tarkoituksena on järjestää kaikille Neuvostoliiton säveltaiteilijoille tilaisuus, jossa ammattiveljet voivat kuunnella uusia teoksia. Täysistunnoissa esitetään kamarimusiikkisävellyksiä, lauluja, kansansoitinmusiikkia, sinfonista, ooppera- ja balettimusiikkia. Luonnollisesti aina ei voida ottaa ohjelmaan teosta kokonaisuudessaan, etenkin kun kysymys on oopperasta tai suuresta sinfoniasta. Näissä tapauksissa tekijä esittää kuulijakunnalle ainoastaan ilmeikkäimmät katkelmat. Yleensä täysistunnon ohjelmistoa harjoittelevat edeltäkäsin monet sinfonia- ja kamariorkesterit, viihdeyhtyeet, kuorot ja yksittäiset solistit. Toisinaan kuunnellaan täysistunnossa nauhoituksia. Täysistunnossa tapahtuvia esityksiä edeltävät yleensä kyseisten teosten esitykset konserteissa ja viihdeohjelmissa, operetti-, ooppera- ja balettiteattereissa.

Uusien sävellysten kuunteleminen on kuitenkin vain osa Säveltäjäin liiton työstä. Ajatusten vaihto on myös tarpeen, koska täysistunto ei sittenkään ole konsertti, vaan kollektiivinen arvostelija.

Useimmiten täysistunnot omistetaan jollekin tärkeälle aiheelle tai musiikkilajille. Säveltäjäin liiton hallituksen edustavimpia täysistuntoja lienee ollut vuonna 1971 pidetty, nuorten säveltäjäin tuotannolle omistettu tilaisuus. Siihen osallistui 80 säveltäjää.

Samanaikaisesti keskusteltiin useista aiheista: nuorten sävellystyö ja nykyaika, edistyksellinen ja dogmaattinen uudistustyö nykymusiikissa, kansalliset erityispiirteet nuorten säveltäjien teoksissa.

Tällaisissa foorumeissa päästään selventämään musiikkikulttuurin tärkeimmät kehityssuunnat maassa.

Säveltäjäin liiton tarkoituksena on edistää sävellystyön ja musiikkielämän kaikkien muotojen kehitystä. Tänään siihen kuuluu 2.000 ammattisäveltäjää, musiikin tutkijaa ja arvostelijaa. Maan monikansallista luonnetta heijastavalla Säveltäjäin liitolla on monikansallinen rakenne: jokaisessa liittotasavallassa toimii oma kansallinen Säveltäjäin liitto. Suurkaupungeissa toimii Säveltäjäin liiton alaosastoja.

Säveltäjäin liiton rakenne- ja toimintaperiaatteet noudattavat muiden luovan työn tekijäin liittojen suuntaviivoja. Säveltäjäin liitolla on mm. musiikkirahasto, joka rahoittaa uusien sävellysten kantaesitykset — maksaa esittäjien (orkesterin ja solistien) palkkiot, kustantaa partituurien monistuksen, rahoittaa säveltäjien työmatkoja, suorittaa kansanmusiikkitutkimuksia jne. Musiikkirahasto tarjoaa säveltäjille mahdollisuuden asua edullisesti täysihoidossa käytännöllisesti katsoen rajattoman ajan liiton omistamissa pientaloissa lähellä Moskovaa, Itämeren rannikolla ja Armenian vuoristossa.

Säveltäjäin liitto auttaa musiikkiteosten tunnetuksi tekemisessä tarjoten konserttijärjestöille ja levytysfirmoille sekä tunnustusta saaneiden että nuorien säveltäjien teoksia.

Säveltäjäin liitto perustettiin vuonna 1948.

Haluaisin tietoja Arkkitehtiliiton rakenteesta ja toiminnasta.

Neuvostoliiton Arkkitehtiliitto perustettiin vuonna 1932. Nyt siihen kuuluu noin 13.000 jäsentä. Tämän liiton rakenne ei periaatteessa eroa muiden luovan työn tekijäin liittojen vastaavista periaatteista: ylin johtava elin on edustajakokous, kokousten väliajalla edustajakokouksen valitsema hallitus. Jokaisessa liittotasavallassa toimivat kansalliset arkkitehtiliitot, jotka kuuluvat tasaveroisin perustein valtakunnalliseen järjestöön.

Liiton jäseniksi hyväksytään ammattimaisia arkkitehteja ja yhdyskuntasuunnittelijoita, jotka muodostavat erikoisaloja ja harrasteita myötääviä komissioita, kuten kaupunkisuunnittelu-, teollisuusarkkitehtuuri-, maaseutuarkkitehtuuri-, maisemansuunnittelu-, rakennustaiteellisten muistomerkkien suojelu- ja entistämiskomissio, rakennustaiteen teoriaa ja arvostelua koskeva ko-

missio ym. Komissiot ovat tiiviissä yhteistyössä valtiollisten ja muiden yhteiskunnallisten järjestöjen kanssa, jotka ovat tekemisissä kaupungeissa ja maaseudulla tapahtuvan rakennustoiminnan kanssa.

Arkkitehtiliiton toiminnan tarkoituksena on edistää järjestön jäsenten ammattitaidon täydellistymistä ja kehittää asujaimiston taiteellista makua.

Liitto järjestää kilpailuja merkittävien rakennusten, kaupunkipiirien ja kokonaisten kaupunkien suunnitelmaehdotuksista. Säännöllisesti järjestetään rakennussuunnitelmien esittelyjä — alueen, tasavallan, ja koko maan mitassa. Esittelyihin liittyy laaja keskustelu ja teoreettiset väittelyt. Liitto seuraa tarkoin nuorten arkkitehtien ammattikoulutusta ja -kehitystä: joka vuosi järjestetään rakennustaiteen korkeakoulujen loppututkinnon suorittaneiden nuorten arkkitehtien parhaiden diplomitöiden näyttelyitä.

Neuvostoliiton Arkkitehtiliitto on edustettuna Kansainvälisessä arkkitehtiliitossa, johon kuuluu 200.000 arkkitehtiä eli 90 % koko maailman arkkitehdeistä. Neuvostoliiton Arkkitehtiliiton ensimmäinen sihteeri professori Georgi Orlov valittiin syyskuussa 1972 Kansainvälisen arkkitehtiliiton toimikunnan puheenjohtajaksi.

Mikä on Yleisvenäläinen teatteriyhdistys?

Yleisvenäläinen teatteriyhdistys on Venäjän federatiivisen tasavallan teatterialan luovien työntekijäin järjestö. Yhdistyksen perustehtävänä on teatterikulttuurin kehityksen kaikinpuolinen edistäminen. Yhdistys järjestää teatteriensi-iltojen käsittelytilaisuuksia, symposiumeja, väittelyitä, näyttelijäin, ohjaajien ja näytelmäkirjailijain esiintymisiltoja, järjestää teatteritaiteen kilpailuja ja teatteriyleisön konferensseja, jakaa ammattimaisen teatterin kokemuksia amatööreille, harjoittaa luentopropagandaa väestön keskuudessa, julkaisee kirjoja, muistelmia ja teatterialan oppikirjoja.

Yleisvenäläisen teatteriyhdistyksen valvonnassa on useita teatteritaiteilijoiden muistomuseoita, neuvostoliittolaisten oopperoiden esittäjistö, kirjallinen draamateatteri, Näyttelijäin keskustalo Moskovassa, taidepalatsi Leningradissa, Näyttelijäveteraanien talot Moskovassa ja Leningradissa sekä Näyttelijäin taloja muissa kaupungeissa. Yhdistykseen hyväksytään jäseniksi vähintään 5 vuotta teatterialalla työskennelleet henkilöt. Yhdistykseen kuuluu 27.000 jäsentä.

Yhdistyksen perustaminen ajoittuu vuoteen 1883 ja liittyy tunnetun venäläisen näyttelijättären Maria Savinan nimeen. Aluksi yhdistys toimi pelkästään hyväntekeväisyyspohjalla ja sen nimenä oli "Puutteessa elävien näyttämötaiteilijain avustamisyhdistys". Nyt sen toimintaluonne on monessa mielessä uudistunut. Siitä huolimatta sen tehtävien piiriin kuuluu huolenpito teatteriväen elinoloista, työllistämisestä ja virkistäytymisestä.

Vastaavat teatteriväen järjestöt toimivat myös muissa Neuvostoliiton liittotasavalloissa.

Millaiset keskinäiset suhteet vallitsevat Elokuvatyöntekijäin liiton ja Valtion elokuvakomitean välillä?

NL:n ministerineuvoston alainen elokuvakomitea on valtiollinen järjestö, kun taas Elokuvatyöntekijäin liitto on yhteiskunnallinen järjestö. Niiden välinen yhteistoiminta on laaja ja monipuolinen, koska etupiiri on sama.

Elokuvatyöntekijäin liitto järjestää luovan työn konferensseja, keskustelutilaisuuksia, neuvostoliittolaisten ja ulkomaisten elokuvien esityksiä, käsikirjoitusten ja filmien käsittelytilaisuuksia ja alan luovien työntekijäin tapaamisia. Kaikki tämä edistää elokuvatyöntekijäin ammattitaidollista kehitystä ja siis myös elokuvatuotteiden laadun paranemista. Vastaava tehtävä on myös valtion komitealla.

Maan filmistudioiden työtä (niitä on noin 40) johtaa valtion komitea. Tämä ei silti merkitse, että Elokuvatyöntekijäin liitto olisi jätetty käsikirjoitusosastojen ja kuvausstudioiden ulkopuolelle. Liiton jäsenet käsittelevät filmien tuotantosuunnitelmia, osallistuvat studioiden taiteellisten neuvostojen ja erilaisten luovan työn tekijäin yhdistysten työhön. Lisäksi huomattavat luovan elokuvatyön tekijät (jotka kaikki kuuluvat Elokuvatyöntekijäin liittoon) osallistuvat valtion komitean käytännön toimenpiteiden ja tärkeiden päätösten käsittelyyn. Elokuvatyöntekijäin liiton säännöissä edellytetään muuten juuri tällaista yhteistoimintaa.

Elokuvatyöntekijäin liitto toimii myös elokuvataiteen propagandatoimistona, se julkaisee sanoma- ja aikakauslehtiä, kirjoja ja kirjasia, tutkielmia, valokuvateoksia ja kuvakortteja, jotka tekevät elokuvataidetta tunnetuksi ja kehittävät elokuvayleisön esteettistä makua. Kaikki tämä on omiaan lisäämään elokuvissa kävijöiden lukumäärää ja siitä saatuja tuloja, mikä on valtiolle varsin tärkeää.

Elokuvajuhlia järjestetään Neuvostoliitossa kummankin järjestön toimesta. Elokuvien valinta kansainvälisiin kilpailuihin tapahtuu niin ikään yhteistyön merkeissä. Kotimaisia elokuvakatselmuksia järjestävät molemmat järjestöt yhdessä, ne määräävät myös palkinnoista. Usein molemmat järjestöt tekevät yhteisiä päätöksiä jonkun elokuvan esittämisestä Leninin tai valtion palkinnon ehdokkaaksi.

Millaisia oikeuksia on eri taiteen alojen työntekijäin liitoilla ja yhdistyksillä. Mistä saaduilla varoilla ne kannustavat taloudellisesti jäsenistönsä luovaa toimintaa?

Eri taiteen alojen liitot ja yhdistykset hyväksyvät omat sääntönsä, joissa määritetään kyseisten järjestöjen päämäärät ja tehtävät, yhdistymisperiaatteet, työmuodot ja -menetelmät, jäsenten oikeudet ja velvollisuudet sekä kartoitetaan kanssakäymiset muiden valtiollisten ja yhteiskunnallisten järjestöjen kanssa. Näiden järjestöjen ylimmät johtoelimet — valtakunnalliset edustajakokoukset hyväksyvät nämä säännöt. Hyväksytyt säännöt eivät kaipaa valtion elimien vahvistusta.

Taiteenalojen liitot ja niiden paikallisosastot ovat juridisia henkilöitä kaikkine siitä johtuvine seurauksineen. Tämä tarkoittaa, että niillä on oikeus perustaa omia elimiä ja laitoksia — kustantamoja, oppilaitoksia, museoita, kerhoja, kirjastoja, ammattienedistämiskursseja, lukusaleja, työpajoja, kirjakauppoja, taidesalonkeja, solmia kaikenlaisia sopimuksia, esittää haasteita ja olla vastaajina oikeudessa, saada rahavaroja, omistaa selvitys- ja muita tilejä, rakennuttaa yrityksiä, luovaan työskentelyyn ja asumiseen tarkoitettuja taloja jne.

Taiteenalojen liitot käyttävät laajalti näitä oikeuksia hyväkseen. Niinpä kullakin liitolla on omat kustannusliikkeensä, äänenkannattajansa, liiton jäsenistön kulttuuri- ja taloudellisia palveluja toteuttavia rahastoja, luovaan työskentelyyn tarkoitettuja taloja, kerhohuoneistoja. Kirjailijaliitolla on oma korkeakoulu — Kirjallisuuden instituutti.

Taiteenalojen liittojen rahavarat saadaan pääasiassa seuraavista lähteistä: jäsenten liittymis- ja vuosimaksuista, valtion järjestöille myöntämistä apurahoista, omien yritysten taloudellisesta toiminnasta (lehdet, kustantamot, kerhotoiminta yms.) saaduista varoista sekä jäsenistön taloudellisia ja kulttuuripalveluja toteuttavien rahastojen tuloista (taloudellisesti nämä rahastot ovat itsenäisiä).

Taiteenalojen liitot on vapautettu valtion veroista, tulleista ja maksuista.

Puolustavatko neuvostoliittolaiset taiteenalojen liitot jäsentensä tekijäoikeuksia?

Taiteenalojen liitot puolustavat jäsentensä tekijäoikeuksia sekä Neuvostoliitossa että asianomaisten elinten välityksellä myös ulkomailla. Tämä kohta sisältyy kaikkien taiteenalojen liittojen sääntöihin. Lisäksi taiteenalojen liitot osallistuvat tekijäoikeutta ja tekijäpalkkiota koskevien oikeussäädösten laadintaan.

NL:n kirjailijaliiton yhteydessä toimii tekijäoikeuksien valvontaan erikoistunut hallinto, jolla on osastonsa kaikissa liittotasavalloissa ja laaja valtuusmiesverkko. Hallinto perii tekijäpalkkion teosten julkisesta esittämisestä poikkeuksetta kaikissa maan teatteri- ja huvilaitoksissa sekä kerhoissa. Tämä ei koske yksinomaan kyseisen liiton jäseniä, vaan myös kaikkia niitä kirjoittajia, joiden teoksia esitetään maksullisissa näytännöissä ja konserteissa. Hallinto puolustaa myös tekijäin laillisia oikeuksia mahdollisissa rahaoikeudellisissa konflikteissa.

Mikä on yleisliittolainen Znanije-seura?

Se on neuvostoliittolaisen älymystön vapaaehtoinen joukkojärjestö, jonka päämääränä on levittää poliittisia, taloudellisia, tieteellisiä, esteettisiä, pedagogisia ja muita tietoja väestön keskuuteen.

Seuraan kuuluu 15 tasavalloissa, 20 autonomisissa tasavalloissa, yli 130 alueilla, maakunnissa ja piirikunnissa, yli 1.500 kaupungeissa ja 300 maaseudulla toimivaa järjestöä. Perusjärjestöjen määrä koko valtakunnassa on 125.000 ja jäsenistön lukumäärä on 2,5 miljoonaa.

Seuran jäseninä on lähes puolitoistatuhatta akateemikkoa ja Neuvostoliiton sekä liittotasavaltojen tiedeakatemioiden kirjeenvaihtajajäsentä, 75.000 tohtorin tai kandidaatin oppiarvon omaavaa asiantuntijaa ja tutkijaa.

Seuran hallinnassa on luentosaleja, tieteellis-teknisen propagandan taloja, muutamia museoita ja kirjastoja sekä planetaarioita. Vuoden sisällä seuran luennoitsijat pitävät lähes 20 miljoonaa luentoa, joissa on läsnä miljardin verran kuulijoita.

Seura harjoittaa tiedonvälitystä radiossa, televisiossa, kansanyliopistojen tiedekunnissa, järjestää teoreettisia ja tuotannollisia konferensseja, sekä määrätyille aiheille omistettuja puhetilaisuuksia kerhoissa, luentosaleissa ja ulkoilmanäyttämöillä puistoissa.

Seuran julkaiseman tietokirjallisuuden vuosipainos ylittää

100 milj. kappaletta. Hintansa puolesta tämä kirjallisuus on jokaisen ulottuvilla: kirjaset ja lehdet maksavat vain muutaman kopeekan.

Moskovassa seura julkaisee muutamia aikakauslehtiä — tieteellis-poliittista, tietopuolista, tieteellis-taiteellista, tieteellis-ateistista, sekä kansainvälisiä vuosijulkaisuja "Nauka i tšelovetšestvo" (Tiede ja ihmiskunta) — yhdessä tiedeakatemian kanssa — ja "Buduštšeje nauki" (Tieteen tulevaisuus). Tasavaltalaisjärjestöt julkaisevat omia aikakauslehtiään.

Znanije-seura ylläpitää pysyviä kosketuksia sosialististen maiden vastaavien järjestöjen kanssa sekä työväen kansanvalistusseurojen ja tieteen edistämisjärjestöjen kanssa monissa kapitalistisissa maissa. Seuralla on mm. kiinteät yhteydet Suomen kansanvalistus- ja aikuisopiskelujärjestöihin: kokemusten, turistiryhmien ja luennoitsijain vaihtoa.

Znanije-seuran hallituksen puheenjohtajana toimii 67-vuotias akateemikko Ivan Artobolevski, etevä tiedemies koneopin ja mekanismiteorian alalla.

Onko Neuvostoliitossa eläkeläisten järjestöjä?

Eläkevuosia ei Neuvostoliitossa pidetä elämän "lopputaipaleena", vaan yhtenä täysipainoisena ihmiselämän vaiheena. Ensisijaisesti tällä tarkoitetaan eläkkeelle jääneiden kansalaisten yhteiskunnallista aktiivisuutta.

Ammattiliitot tekevät suuren työn eläkeläisten toiminnallistamiseksi yhteiskunnallisessa elämässä. Työpaikoilla ja virastoissa toimivat eläkeläisten neuvostot, jotka auttavat ammattijärjestöä valvontatehtävien hoitamisessa. Eläkeläiset kontrolloivat erilaisten yritysten, palvelulaitosten, terveys- ja lastenhoitolaitosten toimintaa.

Eläkeläisten neuvostoja muodostetaan myös asuinpaikkakunnittain. Neuvostojen jäsenet ja aktiiviset eläkeläiset osallistuvat talokomiteoiden ja asuntojen hoitotoimistojen työhön: järjestävät katujen ja pihojen kunnostustalkoita, ohjaavat lasten harrastetoimintaa. Muutamat jatkavat toimintaa vanhoilla ammattialoilla. Lakimiehet pitävät talon asukkaille ilmaisia luentoja Neuvostoliiton lainsäädännöstä, opettajat lasten kasvatuksesta, lääkärit ajankohtaisista terveydenhoitokysymyksistä.

Eläkeläisiä eivät kuitenkaan ole vain ne ihmiset, jotka ovat täyttäneet 55—60 vuotta. Eläkkeitä saavat myös kymmenettuhannet invalidit, mutteivät myöskään he sanoudu irti yhteiskunnallisista harrastuksista.

Kaikissa liittotasavalloissa toimivat sokeiden ja kuurojen yhdistykset. Venäjän federatiivisessa tasavallassa asuu 180.000 näkövammaista, heistä 168.000 kuuluu Yleisvenäläiseen sokeain yhdistykseen. Yhdistyksellä on omat opetus- ja tuotantolaitokset, missä sen jäsenet saavat näkevien insinöörien ja teknikkojen opastuksella ammattiopetusta. Yhdistyksen jäsenten käytettävissä on 150 kerhoa. Musiikki-, teatteri- ja kuorokerhoihin osallistuu 65.000 näkövammaista. Erityisen suosittuja ovat kerhoissa šakkiturnajaiset. Näkövammaisten šakin MM-kilpailuissa Neuvostoliiton joukkue on kahdesti suoriutunut voittajana.

Yhdistyksen jäsenet ovat kokonaan vapautetut veroista, heille on säädetty 6-tuntinen työpäivä, heillä on oikeus matkustaa ilmaiseksi kaikissa julkisissa kulkuneuvoissa, heillä on myös etuoikeus asunnon ja lomakotipaikan saantiin.

Monet yhdistyksen jäsenet toimivat perus- ja korkeakouluopettajina ja tutkijoina. Venäjän SFNT:n näkövammaisten joukossa on 25 tohtoria ja 110 kandidaattia.

Yhdistys julkaisee omaa aikakauslehteä "Naša žiznj" (Elämämme), sekä kuuluu Sokeain hyvinvoinnin maailmanneuvostoon — kansainväliseen järjestöön, joka on paneutunut näkövammaisten kuntouttamiseen sekä sokeutumisen ehkäisyyn.

Neuvostoliitto—Suomi -Seuran rakenne, kokoonpano ja toimintamuodot?

Yhteisöjäsenyys on tärkein osallistumismuoto Neuvostoliitto—Suomi -Seuran toimintaan. Siihen kuuluu yli 600 yhteiskunnallista, sivistyksellistä, tieteellistä ja muuta järjestöä sekä yritysten ja virastojen, maatalousosuuskuntien ja oppilaitosten kollektiivia. Näiden joukossa on ministeriöitä, ammattiyhdistyksiä, taiteenalojen liittoja, teatteriryhmiä, kirjastoja, peruskouluja, huonekalutehtaita ja yrityksiä, olutpanimoita.

Seuran ylin johtoelin on valtakunnallinen konferenssi, joka kutsutaan koolle ainakin kerran viidessä vuodessa. Seuran toiminnan hoitamista varten konferenssien väliajoilla valitaan keskusjohtokunta. Sen kokouksia pidetään 3—4 kertaa vuodessa.

Keskusjohtokunnan jäseninä on valtiomiehiä ja poliitikkoja, kulttuurihenkilöitä, tiedemiehiä, taiteilijoita, työläisiä ja opiskelijoita. Johtokunnan jäsenistä mainittakoon esimerkiksi NL:n metsä- ja puunjalostusteollisuuden ministeri Nikolai Timofejev, NL:n ulkomaankaupan apulaisministeri Aleksei Manžulo, NL:n apulaiskulttuuriministeri Grigori Vladykin, Moskovan apulaiskaupunginjohtaja Boris Šelkov, eestiläinen akateemikko Eduard Päll, karjalainen kirjailija Antti Timonen, kuuluisa teatteri- ja

elokuvanäyttelijä, komediamestari Igor Iljinski. Neuvostoliitto—Suomi -Seuran keskusjohtokunnan puheenjohtajaksi valittiin Aleksei Markuševitš, NL:n kasvatustieteen akatemian varapresidentti. Kaikkiaan keskusjohtokunnassa on 78 jäsentä.

Seuralla on alaosastoja Valko-Venäjällä, Eestissä, Latviassa sekä Karjalan autonomisessa tasavallassa. Lisäksi sen alaosastot toimivat 35 kaupungissa — Leningradissa, Kievissä, Odessassa, Donin Rostovissa jne.

Seuran päätarkoituksena on edistää hyvien naapurisuhteiden, ystävyyden, yhteisymmärryksen, luottamuksen ja kulttuuriyhteistoiminnan kehittämistä ja lujittamista molempien maiden välillä. Seura järjestää laajoja kampanjoita — ystävyyskuukausia ja -viikkoja, Neuvostoliiton ja Suomen kesäisiä ystävyyspäiviä sekä järjestää suomalaisten merkkipäivien vieton Neuvostoliitossa. Joka vuosi vietetään vastavuoroisesti Neuvostoliitossa ja Suomessa naapurimaiden kulttuuriviikkoja. Molempien maiden ystävyysseurat järjestävät vastavuoroisuuden pohjalla valtuuskuntien, turistiryhmien, elokuvien ja kuvanäyttelyiden vaihtoa sekä teatteriryhmien vierailuja. Neuvostoliitto—Suomi -Seura myötävaikuttaa suomalaisten ammattiopiskelijain opintojen järjestämistä neuvostoliittolaisissa oppilaitoksissa ja kursseilla, lähettää Suomeen oppikirjoja ja opettajia auttamaan venäjän kielen opetuksessa, järjestää Neuvostoliitossa suomen kielen opintokerhoja. Viime aikoina tämä työ on tapahtunut erityisten yhteistyösopimusten pohjalla, jotka molemmat ystävyysseurat allekirjoittavat vuosittain.

Neuvostoliitto—Suomi -Seura perustettiin vuonna 1959. Se kuuluu Neuvostoliiton ulkomaisia kulttuuri- ja ystävyyssuhteita hoitavien seurojen keskusliittoon, johon kuuluu kaikkiaan 60 ystävyysseuraa.

Miten Neuvostoliitossa suhtaudutaan ystävyyskaupunkitoiminnan kehittämiseen maittemme välillä?

Neuvostoliitossa on perustettu NL:n ystävyyskaupunkiliitto. Siihen kuuluu runsaat 120 aluetta, kaupunkia ja kaupunkipiiriä, jotka toteuttavat pysyvää ystävyyskuntatoimintaa 250 kuntaan, prefektuuriin, maakuntaan, provinssiin ja kaupunkiin 50 maassa. Näitä maita ovat mm. Suomi, Italia, Ranska, Puola, Mongolia, Kanada, Bulgaria, Chile, Vietnam, Libanon, Saksan demokraattinen tasavalta, Intia, Egyptin arabitasavalta, Somali, Englanti ym.

Ystävyyskaupungit harjoittavat virallista valtuuskuntien vaihtoa, lähettävät toisilleen tietoja kaupunkitalouden hoidosta, järjestävät vastavuoroisia urheilija- ja taiteilijavierailuja, pystyttävät muistomerkkejä ja monumentteja, antavat kaduille, toreille ja puistoille ystävyyskaupunkiensa nimiä.

Neuvostoliiton ystävyyskaupunkiliitto kuuluu yhteisöjäsenenä Ystävyyskaupunkien maailmanliittoon, johon kuuluu yli 1.000 kaupunkia 50 maasta. NL:n ystävyyskaupunkiliiton puheenjohtaja Aleksandr Sizov (Leningradin kaupunginjohtaja) valittiin Ystävyyskaupunkien maailmanliiton varapuheenjohtajaksi.

Neuvostoliiton kaupungit ovat erityisen tiiviissä kanssakäymisessä suomalaisten ystävyyskaupunkien kanssa. Osoituksena tästä mainittakoon, että noin 50 neuvostoliittolaista kaupunkia, eli runsas kolmannes NL:n ystävyyskaupunkiliiton jäsenistä, kehittää ystävyyskaupunkisuhteita Suomeen. Ystävyyskaupunkeja ovat Moskova ja Helsinki, Leningrad ja Turku, Kiev ja Tampere, Odessa ja Oulu, Kostroma ja Hyvinkää, Hatsina ja Espoo ja kymmenet muut.

Ystävyyskaupunkisuhteiden kehittämistä Neuvostoliiton ja Suomen välillä pidetään Neuvostoliitossa tehokkaana keinona hyvien naapurisuhteiden ja yhteisymmärryksen rakentamiselle maittemme välillä. Tätä osoittaa mm. NL:n korkeimman neuvoston puhemiehistön puheenjohtajan Nikolai Podgornyin tervehdys Helsingissä vuonna 1971 pidetylle suomalais-neuvostoliittolaiselle ystävyyskaupunkikokoukselle. "Neuvostoliiton ja Suomen vallitsevat ja laajenevat ystävyyskaupunkisuhteet, — sanottiin tervehdyksessä, — auttavat näiden kaupunkien väestöä tutustumaan laajalti toistensa elämään, ne luovat edellytyksiä entistä paremmalle yhteisymmärrykselle ja yhteistyölle talous- ja kulttuurielämän, tieteen, tekniikan ja sivistyksen monilla eri aloilla sekä lujittavat kansojemme välistä ystävyyttä."

Minkälaista on neuvostonaisten komitean toiminta?

Neuvostoliiton naisten komitea on yhteiskunnallinen järjestö, joka edustaa maan naisia Kansainvälisessä naisten demokraattisessa liitossa (WIDF). Ennen vuotta 1956 tätä järjestöä nimitettiin Neuvostoliiton naisten antifasistiseksi komiteaksi.

Komitea pitää päätehtävänään aktiivista osallistumista liikkeeseen rauhan, kansallisen riippumattomuuden, naisten tasa-arvoisuuden ja lasten hyvinvoinnin varmistamiseksi sekä ponnistelee ystävällisten suhteiden lujittamisen puolesta Neuvostoliiton ja ulkomaiden välillä.

Komitean yhteydessä toimii monia yhteiskunnallisia valiokuntia, kuten rauhan ongelmia, naisten oikeuksia, lasten on-

gelmia tutkivat valiokunnat sekä informaatiovaliokunta ja ystävällisten suhteiden laajentamisen puolesta toimiva valiokunta Euroopan, Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan naisten kanssa ym. Valiokuntiin kuuluu julkisessa elämässä toimivia naisia, naisneuvostojen jäseniä, spesialisteja, kuten juristeja, lääkäreitä, opettajia, taloustieteilijöitä jne.

Komitealla ei ole yksityisjäsenyyttä. Sen kokoonpanoon kuuluvat tasavaltojen, alueiden, kaupunkien edustajat, jotka naiset ovat valinneet.

Komitean johtavana elimenä toimii täysistunto, joka kokoontuu kerran vuodessa. Komitean jokapäiväistä toimintaa ohjaa puhemiehistö. Se kokoontuu joka kuukausi. Vuonna 1968 täysistunnossa valittiin komitean puheenjohtajaksi neuvostoliittolainen avaruuslentäjä, Neuvostoliiton korkeimman neuvoston jäsen Valentina Nikolajeva-Tereškova.

Rauhan ja yhteisymmärryksen merkeissä Neuvostoliiton naisten komitea pitää yllä yhteyksiä 216 kansallisen naisjärjestön kanssa lähes 120 maasta. Yhteyksiä pidetään yllä tunnettujen julkisen elämän edustajien, erilaisten kansainvälisten ja alueellisten naisjärjestöjen kesken, kuten Kansainvälisen naisten liigan rauhan ja vapauden puolesta, Kansainvälisen naisjuristien liiton, Aasian ja Afrikan kansojen solidaarisuusjärjestön, Kansainvälisen akateemisten naisten liiton, Kansainvälisen naisten neuvoston ym. kanssa.

Vuosittain Neuvostoliiton naisten komitean vieraaksi saapuu valtuuskuntia ulkomailta ja neuvostonaiset puolestaan suorittavat ulkomaanmatkoja. Komitean vieraana on paitsi naisjärjestöjen edustajia myöskin turistiryhmiä, jotka ovat kiinnostuneita naisten asemasta, kasvatusjärjestelmästä ja lasten koulutuksesta Neuvostoliitossa.

Komitea julkaisee omaa aikakauslehteä "Sovetskaja ženštšina", joka ilmestyy 10 kielellä.

Neuvostoliiton naisten komitealla on laajat suhteet Suomen eri naisjärjestöihin.

Vuonna 1971 Neuvostoliiton naisten komitea teki aloitteen Euroopan maiden naisten seminaarin järjestämisestä Moskovaan. 19 maan valtuuskuntien joukossa Moskovassa nähtiin myöskin Suomen valtuuskunta. Seminaariin osallistuneet pohtivat kysymyksiä: naisen asema yhteiskunnassa ja työelämässä, taistelu yhteistyön kehityksen ja Euroopan turvallisuuden varmistamisen puolesta.

Vuonna 1972 komitean vieraana oli kaksi valtuuskuntaa

Suomesta ja näitä valtuuskuntia johti Suomen naisjärjestöjen puheenjohtaja Meeri Kalavainen ja Tyyne Leivo-Larsson.

Marraskuussa 1972 Helsingissä kokoontui suomalaisia ja neuvostoliittolaisia naisia. He pohtivat keskenään ajankohtaisia kysymyksiä, muun muassa: naisten erikoisongelmat työelämässä, yhteiskunnassa ja perheen keskuudessa; lasten ja nuorison kasvatus rauhan, kansojen ystävyyden ja yhteisymmärryksen hengessä.

Suomen naisjärjestöt kehittävät kontakteja myöskin Leningradin ja Karjalan naisjärjestöihin.

Neuvostoliittolaiset naiset osallistuivat Suomen naisliikkeen 70-vuotisjuhlallisuuksiin vuonna 1970.

Millainen on Neuvostoliiton rauhanpuolustuskomitea?

Se on neuvostoliittolaisten kansalaispiirien elin, joka koordinoi neuvostoliittolaisten rauhanpuolustajien kansallista ja kansainvälistä toimintaa. Komitea perustettiin v. 1949 NL:n rauhanpuolustajien konferenssin päätöksellä.

Sen tärkeimmät päämäärät ovat: kaikkien joukkotuhoaseiden kieltäminen ja kilpavarustelun lopettaminen; yleisen, samanaikaisen ja valvotun aseidenriisunnan saavuttaminen; kaikkien vierasmaalaisten sotilastukikohtien poistaminen vierailta alueilta; kaikkien siirtomaaorjuutus- ja rotusyrjintämuotojen hävittäminen; kaikkien kansojen suvereniteetti- ja itsenäisyysoikeuden kunnioittaminen; valtioiden alueellisen koskemattomuuden kunnioittaminen ja puuttumattomuus kansojen sisäisiin asioihin; ystävyyteen ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuvien taloudellisten ja kulttuurisuhteiden solmiminen; eri yhteiskuntajärjestelmää edustavien valtioiden rauhanomainen rinnakkainolo; voimapolitiikan poistaminen kansainvälisten kiistakysymysten ratkaisukäytännöstä.

Kansainvälisenä järjestönä Neuvostoliiton rauhanpuolustuskomitea nojaa toiminnassaan laajaan aktiiviseen väkeen. Kaikkiin neuvostotasavaltoihin, aluepiireihin, alueille sekä suurimpiin kaupunkeihin on perustettu paikalliset rauhanpuolustuskomiteat. Komitean toiminta tapahtuu pääasiallisesti sen komissioiden kautta. Niitä on useita: aseidenriisuntakomissio, Euroopan turvallisuuskysymysten komissio, kulttuuriyhteyksien komissio, nuorisokomissio, yhteyksiä ulkomaiden tieteellisiin piireihin hoitava komissio sekä lehdistö- ja tiedotuskomissio.

Neuvostoliiton rauhanpuolustuskomitean toimintaa johtaa puhemiehistö. Se tekee kertomuksia toiminnastaan yleisliitto-

laisissa rauhanpuolustajien konferensseissa, joita järjestetään säännöllisin väliajoin. Konferensseissa pohditaan ajankohtaisia rauhanpuolustuskysymyksiä.

Komiteaan kuuluu lähes 350 jäsentä. Heidän joukossaan on huomattavia tiedemiehiä (NL:n tiedeakatemien presidentti Mstislav Keldyš, Mihail Millionštšikov, Jevgeni Feodorov), kirjailijoita (Mihail Šolohov, Konstantin Fedin, Konstantin Simonov, Leonid Leonov), lehtimiehiä (Juri Žukov, Nikolai Polenov), esittäviä taiteilijoita (Galina Ulanova, Igor Moisejev, Sergei Obraztsov), säveltäjiä (Dmitri Šostakovitš, Aram Hatšaturjan, Dmitri Kabalevski), yhteiskunnallisia toimihenkilöitä, työläisiä ja talonpoikia. Komitean puheenjohtajana on runoilija Nikolai Tihonov.

Neuvostoliiton rauhanpuolustuskomitea edustaa neuvostoliittolaisia rauhanpuolustajia kansainvälisissä järjestöissä, ennen kaikkea maailman rauhanneuvostossa, jonka sihteeristö on Helsingissä.

Komitea pitää yllä ystävyyskosketuksia yli 100 maan kansallisten rauhanneuvostojen ja -komiteoiden, erilaisten järjestöjen ja ryhmien, jotka vaativat sodan lopettamista Indokiinassa ja aseidenriisuntaa, sekä rauhaa puolustavien nais-, nuoriso-, ammattiyhdistys- ja uskonnollisten järjestöjen kanssa. Kansainvälisiä yhteyksiä hoidetaan informaation ja toimintakokemusten vaihdon avulla. Komitea järjestää erilaisia henkilökohtaisia kosketuksia ja vaihtaa valtuuskuntia. Kymmeniä tuhansia ulkomaisia vieraita — rauhanliikkeen toimihenkilöitä ja aktiivisia jäseniä — on käynyt Neuvostoliitossa, ja neuvostoliittolaisia rauhanpuolustajia on vieraillut monissa maissa. Perinteisiksi ovat tulleet Itämeren rauhanpuolustajien alueelliset tapaamiset, neuvostoliittolais-japanilaiset tapaamiset "rauhan ja ystävyyden puolesta", "Bergedorfin dialogit" Neuvostoliiton ja Saksan liittotasavallan kansalaispiirien edustajien välillä, yhdysvaltalaisten ja neuvostoliittolaisten yhteiskunnallisten toimihenkilöiden tapaamiset, rauhanpuolustajien rajakokoukset jne.

Neuvostoliiton rauhanpuolustajat ovat vilkkaassa kanssakäymisessä myös suomalaisten rauhanpuolustajien kanssa. Heidän välillään käydään säännöllistä valtuuskuntien, kirjallisuuden ja toimintakokemusten vaihtoa. Neuvostoliittolainen valtuuskunta osallistuu Suomen rauhanpuolustajien kaikkiin kansallisiin kongresseihin. Molemmat kansalaisjärjestöt ovat yhteistyössä kansainvälisissä toimenpiteissä mm. Pohjois-Euroopan rauhan suojelemiseksi, järjestävät rauhanmatkoja Itämerellä. Esimerkkinä kahden maan rauhanpuolustajien yhteisymmärryksestä ja

yhteistyöstä oli kahdenkeskinen tapaaminen Leningradissa marraskuussa 1972. Siihen osallistui edustava suomalaisvaltuuskunta (lähes 300 henkilöä) johtajanaan Suomen Rauhanpuolustajat ry:n puheenjohtaja, kirjailija Paavo Rintala.

Neuvostoliiton rauhanliikkeen toimintaa rahoittaa Neuvostoliiton rauhanrahasto, joka perustettiin v. 1961. NL:n rauhanpuolustuskomitea on yksi rahaston perustajista. Rahaston varoja täydennetään tehtaiden työntekijäkollektiivien, tieteen ja taiteen edustajien, eläkeläisten, opiskelijoiden, koululaisten ja uskontokuntien edustajien vapaaehtoisilla maksuilla. Rahastoon saadaan varoja monista konsertti- ja teatteriesityksistä sekä urheilukilpailuista.

Neuvostoliiton rauhanrahasto antaa huomattavaa apua rauhanpuolustajien erilaisten tilaisuuksien järjestämisessä ja kosketusten solmimisessa ulkomaisten rauhanjärjestöjen kanssa. Rahaston varoilla annetaan apua Vietnamin kansalle ja Israelin hyökkäyksen kohteeksi joutuneille arabikansoille. Rauhanrahastosta on annettu apua atomipommituksista kärsineiden Hiroshiman ja Nagasakin asukkaille sekä Chilen ja Perun maanjäristysten uhreille.

Mikä on Uutistoimisto Novosti?

Uutistoimisto Novosti (APN) on Neuvostoliiton kansalaisjärjestöjen tiedonvälityselin. Sen ovat perustaneet NL:n lehtimiesliitto, NL:n kirjailijaliitto, NL:n ystävyysseurojen keskusliitto sekä Yleisliittolainen Znanije-seura. Siten APN ilmentää tiedonvälitystoiminnassaan neuvostoliittolaisten yhteiskuntapiirien näkemyksiä Neuvostoliiton sisäisestä elämästä ja kansainvälisistä kysymyksistä. Uutistoimiston tunnus on: "Tiedonvälitystä rauhan ja kansojen välisen ystävyyden hyväksi."

APN laatii Neuvostoliiton ja muiden maiden lehdistöä, uutistoimistoja, radiota, televisiota ja kansalaisjärjestöjä varten artikkeleita, kommentteja, haastatteluja, keskusteluja, katsauksia, kuvauksia, reportaaseja, tiedotuksia, valokuva-aineistoa, tv-aiheita ja tv-ohjelmia. APN:n kustantamo julkaisee kirjoja, kirjasia, matkaoppaita, esitteitä lähes 60 vieraalla kielellä. Tämäkin teos on eräs osoitus tiiviistä, hedelmällisestä ja jatkuvasti lujittuvasta yhteistyöstä uutistoimiston ja Suomi—Neuvostoliitto -Seuran välillä.

Uutistoimisto toimittaa aineistoaan miltei kaikkiin maailman maihin. Sen asiakkaana on toistasataa kansainvälistä ja kansallista uutistoimistoa, 120 kustannusliikettä, 90 radio- ja televisioyhtymää, 7.000 sanoma- ja aikakauslehteä. APN:llä on alatoi-

mistoja ja kirjeenvaihtopisteitä kaikissa liittotasavalloissa ja Neuvostoliiton suurimmissa kaupungeissa sekä toimistoja ja kirjeenvaihtopisteitä 80 maassa.

Uutistoimisto Novosti ylläpitää hedelmällisiä kosketuksia suomalaisiin tiedotusvälineisiin. Monet suomalaiset lehdet käyttävät APN:n laatimia artikkeleita ja valokuva-aineistoja. 20 suomalaisessa sanomalehdessä on pysyvien APN:n huomioitsijoiden palstat, joiden välityksellä Suomen kansalaispiirit saavat tilaisuuden tutustua Neuvostoliiton tärkeimpiin ulkopoliittisiin toimiin sekä Neuvostoliiton sisäiseen elämään. Selvä osoitus kahden maan keskinäisestä tuloksellisesta yhteistoiminnasta on yhteinen kuukausijulkaisu Maailma ja me. Tätä lehteä levitetään kummassakin maassa.

Onko Neuvostoliitossa paljon kansalaisjärjestöjä ja millaiset ovat niiden toiminnan kehitykselliset näkymät?

Neuvostoliitossa on paljon kansalaisjärjestöjä. Muutamiin niistä olette jo tutustuneet — ammattiliitot, nuorisoliitto, taiteenalojen liitot ja muut. Lisäksi on tieteellisiä, tieteellis-teknisiä, kulttuuri- ja sivistystyöjärjestöjä, nuorisojärjestöjä, urheilu-, osuustoiminta ja muita kansalaisjärjestöjä, joihin kuuluu miljoonia työtätekeviä. Mainitsemme muutamia niistä: Neuvostoliittolainen Euroopan turvallisuuskomitea, Neuvostoliiton Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten liitto, Neuvostoliiton kansainvälisen oikeuden liitto, Yleisliittolainen luonnonsuojeluyhdistys, Yleisliittolainen keksijäin ja järkeistäjäin yhdistys, Tieteellis-tekniset yhdistykset (tuotantoaloittain), Lääketieteelliset yhdistykset jne. Kansalaisjärjestöjen suuri monipuolisuus vastaa kaikkien yhteiskuntakerrosten ja väestöryhmien harrastuksia.

Kansalaisjärjestöt osallistuvat NL:n valtioelimien muodostamiseen, esittävät valtion elimien hyväksyttäviksi erilaisia lakialoitteita, valvovat valtiokoneiston toimintaa ja suorittavat itsenäisesti tiettyjä valtiollisia tehtäviä. Vastaisuudessa niiden merkitys lisääntyy entisestään. Samalla kehittyy niiden omatoimisuus talouspoliittisten kysymysten selvittämisessä ja yhteiskunnallis-sivistyksellisessä rakennustoiminnassa, niiden toiminta täydellistyy kunkin järjestön toimialaan liittyvällä kentällä ja mukanaolo valtion asioiden hoidossa laajenee. Nämä näkymät sisältyvät kommunistisen puolueen ohjelmaan ja ovat merkityt puolueen asiakirjoihin. NKP:n ohjelma edellyttää valtiolle kuuluvien huvilaitosten, kerhojen, kirjastojen sekä muiden valistus- ja kulttuurilaitosten johtamistyön luovuttamista yhteiskunnallisille järjestöille, mm. ammattiliitoille.

KANSANTALOUDEN JOHTO

Miten sosialistinen talous periaatteellisesti eroaa kapitalismista?

Sosialistinen talous merkitsee yhtenäistä kansantaloudellista kokonaisuutta, joka kehittyy maan kaikkien kansojen ja asukkaiden yhteisten suunnitelmien ja yhteisen työn avulla. Kapitalistisesta taloudesta sosialistinen eroaa ennen kaikkea siinä, että se perustuu tuotantovälineiden yhteiskunnalliseen omistukseen, jolloin työntekijöistä itsestään tulee tehtaiden ja tuotantolaitosten omistajia. Tämä muuttaa sekä heidän työnsä luonteen että aineellisten hyödykkeiden jakotavan. Riiston puuttuessa tuotantoprosessissa ei ole kapitalismille ominaisia vastakohtaisia suhteita.

Kapitalistisen tuotannon tärkein päämäärä ja tavoite on saavuttaa palkkatyön riiston avulla suurin mahdollinen voitto. Sosialismi pyrkii taas mahdollisimman täydelliseen ihmisten henkisten ja aineellisten tarpeiden tyydyttämiseen. Yhdeksännen viisivuotiskauden tärkein tehtävä kansantalouden kehittämisessä on siinä, että taataan huomattava aineellisen ja kulttuuritason nousu koko kansalle. Se on mahdollista sosialistisen tuotannon, työn tuottavuuden ja tehokkuuden nousun ja tieteellis-teknisen edistyksen nopeutumisen perustalla.

Sosialismi eroaa täydellisesti myös aineellisten ja henkisten hyödykkeiden jakotavaltaan kapitalismista. Työtätekevät saavat aineellista hyötyä heidän kuluttamansa työn määrän ja laadun mukaisesti. Valtio huolehtii siitä, että väestön reaalitulot jatkuvasti lisääntyvät palkkojen nousun ja yhteiskunnallisista varannoista jaettavien hyödykkeiden ansiosta. Valtion tulot käytetään kansantulon kohottamiseen kaikkien työtätekevien etujen mukaisesti.

Sosialismi loi ensimmäisenä edellytykset talouden suunnitel-

malliselle johtamiselle koko maassa. Tämä puolestaan luo mahdollisuudet raaka-aineiden, aineellisten ja henkisten työvoimavarojen järkiperäiseen käyttöön. Näin syntyi mahdollisuus vapautua kapitalismille ominaisista kriiseistä ja laskukausista, työttömyydestä sekä kroonisesta tuotannollisten voimien alikapasiteetista.

Millä tasolla on Neuvostoliiton kehitys?

Vallankumousta edeltänyt Venäjä tuotti teollisuushyödykkeitä kahdeksan kertaa vähemmän kuin USA, 3—4 kertaa vähemmän kuin Saksa ja Englanti ja lähes kaksi kertaa vähemmän kuin Ranska.

Tänään Neuvostoliitto on tuotannon määrässä ensimmäisellä tilalla Euroopassa ja toisella tilalla maailmassa. Vuonna 1975, kun yhdeksäs viisivuotiskausi loppuu, teollisuuden ja maatalouden kokonaistuotanto ylittää USA:n tason kyseisen viisivuotiskauden alussa. Jo tänään Neuvostoliitto on ensimmäisellä tilalla maailmassa teräksen, sementin, kivihiilen, rautamalmien, diesel- ja sähkövetureiden, sahatavaran, villakankaiden, maitotaloustuotteiden ja sokerin tuotannossa.

Neuvostoliitolla on valtavat luonnonvarat, jotka mahdollistavat tuotannon tärkeimpien alojen nopean kehityksen. Muodostuneet taloudelliset suhteet ovat ominaisia korkeasti kehittyneelle teollisuusmaalle. Vuoden 1971 tulokset osoittavat, että nopeimmin kehittyvät ne teollisuusalat, jotka heijastavat tulevaa teknistä prosessia: koneenrakennus-, metallinjalostus, sähkövoiman tuotanto, kemiallinen, petrokemiallinen, laite- ja hienomekaaninen teollisuus, sekä automaatiokoneiden ja automaattisten ohjauslaitteiden tuotanto.

Neuvostoliiton tuotantokoneistoon kuuluu yli 50.000 tehdasta, louhosta ja kaivosta ja muita teollisuusyrityksiä, joiden yhteiset tuotannolliset varannot ylittävät 200 miljardia ruplaa.

Kalpean kuvan Neuvostoliiton tuotannosta voivat tietenkin antaa tietyt yksityisiä tuotantoaloja kuvaavat numerot. Vuonna 1971 maassa tuotettiin 800 miljardia kilowattituntia sähköenergiaa, 372 miljoonaa tonnia öljyä, 212 miljardia kuutiometriä kaasua, 641 miljoonaa tonnia kivihiiltä, 203 miljoonaa tonnia rautamalmia, 121 miljoonaa tonnia terästä, 205.000 erilaista metallintyöstökonetta. Kulutustavaroita tuotettiin samana vuonna mm. 6,4 miljardia neliömetriä kangasta, 649 miljoonaa paria nahkajalkineita, 42 miljoonaa kelloa, 5,8 miljoonaa televisiota, 4,6 miljoonaa jääkaappia ja monia muita hyödykkeitä.

Neuvostotalouden erikoispiirteenä on vakaa ja korkea tuotannon kasvu, jonka perustana on tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus ja talouden suunnitelmallinen johto. Tällainen jatkuva ja dynaaminen kehitys, joka Neuvostoliitossa vallitsee, puuttuu kaikista kapitalistisista maista. Vuosina 1951—1970 Neuvostoliiton teollisuustuotannon keskimääräinen vuotuinen kasvu oli 10,1 %. USA:ssa kasvuprosentti samana aikana ei kertaakaan ylittänyt 4,1 % prosenttia. Kuten NKP:n 24. edustajakokouksessa todettiin, USA:n kansantulon kaksinkertaistaminen vaati 20 vuotta, Englannin 30 vuotta, Saksan liittotasavallan 15 vuotta, mutta Neuvostoliitossa, huolimatta tuotannon valtavista mittasuhteista, vain 10 vuotta.

Kasvun korkea vauhti säilyy myös tulevaisuudessa. Kansantulo kasvaa vuoteen 1975 mennessä 39 % verrattuna vuoteen 1970 ja teollisuustuotannon kasvu on samana aikana 47 %. Tämä takaa neuvostotalouden jatkuvasti nopeutuvan dynaamisen kehityksen.

Miten Neuvostoliiton taloutta johdetaan?

Maan talouden ohjauksen perustana on demokraattinen sentralismi, jossa yhdistyvät valtion keskitetty suunnitelmallinen johto sekä tuotantolaitosten ja paikallisten hallintoelimien laajat oikeudet. Näin ollen yleisvaltiollisten ja paikallisten etujen yksеys, tuotantolaitosten johdon ja tuotannollisten kollektiivien sekä yksityisten kansalaisten edut sointuvat yhteen.

Maan taloudellisen elämän johto on Neuvostoliiton ministerineuvoston ja sen alaisten ministeriöiden, valtionkomiteain ja virastojen tehtävänä. Liittotasavalloissa taloudellista toimintaa johtavat liittotasavaltojen ministerineuvostot ja niiden alaiset ministeriöt.

Tärkein tuotannollinen yksikkö on teollisuuslaitos. Se on alistettu joko suoraan yleisvaltakunnalliselle tai liittotasavallan ministeriöille, tai siellä, missä se on välttämätöntä, toimii trustien ja teollisuuskombinaattien yhteisen johdon alaisena.

Millaisten periaatteiden mukaan tapahtuu tuotannon sijoittelu?

Kun Neuvostoliitto vuonna 1971 ylitti 99-kertaisesti vuoden 1913 tuotannon, niin monet laita-alueiden tasavallat kehittyivät huomattavasti nopeammin. Valko-Venäjällä vuoden 1913 tuotanto ylitettiin 113-kertaisesti, Kazahstanissa 158-kertaisesti, Moldaviassa 166-kertaisesti, Armeniassa 201-kertaisesti ja Kirgisiassa 211-kertaisesti.

Sanotusta selviää se lainmukaisuus, joka on muodostunut tärkeimmäksi teollisuuden tuotantovoimien sijoitteluperiaatteeksi: kehittää teollisuustuotantoa välittömästi raaka-ainelähteiden ja energialähteiden läheisyydessä, jolloin samalla otetaan huomioon työvoimavarat ja valmiiden tuotteiden käyttömahdollisuudet.

Neuvostoliitossa toteutetaan järkiperäistä ja harkittua tuotantovoimien sijoittelua. Tämä helpottaa teollisuuden johtavien alojen nopeutuvaa kasvua, energiarikkaiden alueiden järkiperäistä käyttöä. Sen todistavat Uralille, Volgan rannoille, Kazahstaniin, Keski-Aasiaan ja Siperiaan sekä Kaukoitään nousseet teollisuuskeskukset.

Neuvostoliitossa, sosialistisen kansantalouden suunnittelun ensiksi käytännössä toteuttaneessa maassa, on laadittu tieteellinen suunnitelma, jossa määritellään tuotannon järkiperäisen sijoittelun periaatteet vuosiksi 1971—1980. Erikoisen huomion kohteiksi ovat siinä joutuneet maan itäiset ja pohjoiset alueet, joista on löydetty rikkaita öljy- ja kaasuesiintymiä. Vuonna 1975 näillä alueilla ja Uralin itäpuolella tuotetaan viidesosa maan kaikista teollisuustuotteista.

Uzbekistanin, Turkmenian, Kazahstanin, Liettuan, Moldavian, Kirgisian ja Armenian teollisuus tulee kasvamaan viisivuotiskauden aikana nopeammin kuin koko Neuvostoliiton tuotanto.

Mitkä ovat suunnitelmatalouden edut?

Yhtenäinen tieteellisesti laadittu yleisvaltakunnallinen suunnitelma sallii sopusuhtaisesti kehittää kaikkia tuotannon aloja, tuotantoalojen välisiä optimaalisia suhteita, tuotantovoimien järkiperäistä käyttöä, luonnonvarojen ja tuotantokapasiteettien maksimaalista käyttöä sekä varojen suuntaamista kunkin hetken tärkeimpään kohteeseen.

Sosialistinen järjestelmä ja tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus tekee suunnitelmallisuuden tehokkaaksi ja sulkee pois kapitalismille ominaiset taloudelliset kriisit ja lamakaudet.

Suunnitelmatalouden ratkaisevin ylivoima näkyy siinä, että näin voidaan mahdollistaa talouden reaalisten päämäärien asettelu sekä tieteellinen talouden kehityksen ohjaus. Neuvostoihmiset toteuttavat nykyisin yhdeksättä viisivuotissuunnitelmaa, mutta kuten Leonid Brežnev ammattiliittojen 15. edustajakokouksessa huomautti, Neuvostoliitossa aletaan kehittää pitkän tähtäyksen suunnitelmaa kansantalouden kehityksessä, joka ulottuu vuoteen 1990 saakka. Tämän suunnitelman perustana on mitä pätevimmät tieteelliset laskelmat, nykyaikaiset talouden

johtomenetelmät ja -muodot sekä nykyaikaa vastaava hallinto ja organisaatio.

Suunnitelmien avulla neuvostoihmiset näkevät paitsi lähiajan, myös tulevaisuuden näkymät maan talouden kehityksessä.

Neuvostoliitossa on tiettävästi suunniteltu joidenkin jokien juoksun muuttamista? Muuttaako se myös ilmastollisia olosuhteita? Kuinka voidaan ennustaa ja ehkäistä mahdolliset vahingolliset seuraukset?

Neuvostotiedemiesten, insinöörien ja voimalaitosten rakentajien rohkeat suunnitelmat muuttaa joidenkin pohjoisten jokien kulkusuunta päinvastaiseksi ja siten tuottamaan ihmiskunnalle suurempaa hyötyä, on yritys oikaista luonnon epäoikeudenmukaisuutta, herättää uuteen elämään Kaspian mataloituvat vedet, kostuttaa kuivat arot ja kuivuneet maat.

Mikä näille suunnitelmille on ominaista? Ne rakentuvat niiden pohjoisten jokien vesien käytölle, jotka tulva-aikoina kuljettavat valtavia vesimassoja hyödyttömästi mereen.

Riittää, kun toteamme, että 83—84 % joista on maan pohjois- ja itäosissa ja virtaa joko Pohjoisen Jäämeren tai Tyynen valtameren altaisiin. Näihin kuuluvat suurin osa isoista joista: Vienajoki, Petšora, Ob, Jenisei, Lena, Kolyma, Amur ja monet muut.

Neuvostolehdistössä on ollut yksityiskohtainen selostus leningradilaisen S. J. Žukin nimelle omistetun Gidroproekt-instituutin etsintäryhmän toiminnasta. Se tutkii kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja muuttaa osittain pohjoisten jokien ja järvien juoksua virtaamaan Volgan altaaseen. Tämä auttaisi tyydyttämään korkeasti kehittyneen teollisuuden ja maatalouden tarpeet sekä täyttämään mataloituvan Kaspianmeren.

Neuvostotiedemiehet ja tutkijat tutkivat tarkasti jokien virtauksen muuttamiseen liittyviä ongelmia, valiten sellaiset vaihtoehdot, jotka eivät tuota vahingollisia seurauksia luonnolle tai yhteiskunnalle.

Kuinka laaditaan suunnitelmat?

Lännessä puhutaan, että suunnittelu Neuvostoliitossa tarkoittaa sitä, että yritysten johto saa ylhäältä määräyksiä, jotka on täytettävä. Tosiasiassa suunnittelu on monimutkainen ja työteliäs prosessi, johon ottavat osaa yritykset ja yritysten kollektiivit, piirien, alueiden, tasavaltojen sekä valtion suunnitteluelimet. Mikä tahansa suunnitelma pitää vastata sekä yleisvaltiollisia etuja että kansantalouden eri mahdollisuuksia ja tarpeita.

Neuvostoliitossa on kolme toisiinsa tiiviisti sidottua suunnitelmaa: pitkän aikavälin suunnitelmat, viisivuotissuunnitelmat ja vuosisuunnitelmat.

Pitkän aikavälin suunnitelmia laadittaessa tarkastellaan kehityksen perustehtäviä ja tieteellis-teknisen vallankumouksen kehitystä, kansantulon lisäämistä, sen jakoa kulutus- ja kasaantumisvarantoihin, kasvun ja kulutuksen vauhtia ja tendenssejä, kansantalouden eri alojen keskinäisiä suhteita, uusien alueiden valtaamiseen vaadittavia toimenpiteitä, luonnonvarojen ja -lähteiden valtaamismahdollisuuksia, teollisuuskokonaisuuksien, liikenteen ja yhteysverkoston rakentamista.

Sekä pitkän aikavälin suunnitelmat että viisivuotissuunnitelmat luodaan tieteelliselle perustalle. Niissä käytetään apuna uusimpia teknisiä saavutuksia ja uudenaikaisia menetelmiä. Viisivuotissuunnitelmien reaalisuus ja tehokkuus saavutetaan keskitetyn ja alatasolla tapahtuvan suunnittelun yhteensovittamisen ansiosta. Kaikki kansantalouden renkaat — yritykset, kolhoosit ja sovhoosit, tieteelliset tutkimuslaitokset, suunnittelujärjestöt, yhteisöt, ministeriöt ja virastot — valmistavat omien suunnitelmiensa luonnokset, joissa otetaan huomioon kyseisen alan kehityksen pääsuunta ja konkreettiset tavoitteet ja mahdollisuudet. Liittotasavaltojen suunnitteluelimet (Gosplan) yhdistävät nämä luonnokset tasavallan yhteiseksi suunnitelmaksi. Yleisvaltakunnallinen Gosplan tutkii sille esitetyt suunnitelmat, luonnokset, ministeriöiden esitykset sekä laatii niistä yleisvaltakunnallisen suunnitelmaluonnoksen, jonka se esittää Neuvostoliiton ministerineuvoston tarkastettavaksi. Lainvoiman suunnitelmat saavat sen jälkeen, kun Neuvostoliiton korkein neuvosto on ne vahvistanut.

Kuinka jaetaan voitto valtiollisissa tuotantolaitoksissa?

Vuodesta 1966 lähtien Neuvostoliiton kansantaloudessa on ollut käytännössä uusi suunnittelun ja taloudellisen kehityksen kannustusjärjestelmä, joka on tuonut mukanaan laadullisia muutoksia talouden johtoon ja suunnitteluun. Se on laajentanut taloudellista itsenäisyyttä sekä tuotantolaitosten ja tuotannollisten yksikköjen aloitekykyä. Tuotantolaitoksille annettavien suunnitelmatavoitteiden lukumäärä on vähentynyt. Yrityksille annetaan nyt vain perustehtävät, kuten tuotteiden realisoinnin määrä, perustuotteet, palkkavarannot, voiton ja kannattavuuden tasot ja summat, suoritukset ja määrärahojen myöntäminen kokonaisbudjetista.

Osan yritysten saamasta voitosta sosialistinen valtio keskittää omaan budjettiinsa, toisen osan jäädessä yrityksen omaan käyttöön. Se voiton osa, joka jää tuotannolliselle yksikölle on vuodesta 1965 lähtien, jolloin se oli 29 % (6,5 miljardia ruplaa) kohonnut 38 prosenttiin vuonna 1970 (21,3 miljardia ruplaa).

Voiton yritykset käyttävät etupäässä peruskorjauksiin ja lisärakennusten rakentamiseen. Näihin menee keskimäärin 36,8 % teollisuuslaitosten voitto-osuudesta.

Samanlainen osuus menee kannustusrahastoihin. Loput varat voidaan käyttää alueen taloutta johtavien elinten rahastoihin, jolloin voidaan turvata rahoitustukea muille yrityksille. Niitä käytetään myös yritysten perus- ja käyttövarantoihin kasvun turvaamiseksi, valtionpankilta saatujen lainojen lyhennyksiin ja korkojen maksuun, asuintalojen rakentamiseen, kulttuuritoimintaan ja yritysten perustamien ja tukemien kulttuuri- ja lastenlaitosten ylläpitoon.

Kannustusvarantoihin menevä summa käytetään työläisten taloudellisen kiinnostuksen voimistamiseen, sekä kollektiivin työn tulosten parantamiseen.

Aineellisen kannustuksen rahastojen summa on viime vuosien aikana kasvanut 6 miljardiin ruplaan. Kahdeksannen viisivuotiskauden aikana palkkioiden osuus näistä varannoista muodosti yli neljäsosan teollisuustyöläisten keskipalkasta.

Kahta muuta perusrahastoa — sosiaali- ja kulttuuritoimenpiteiden ja asuntorakennusrahastoa sekä tuotannon kehittämisrahastoa — yritykset käyttävät teknisten uudistusten rahoittamiseen, asuntojen, lomakotien ja sanatorioiden rakentamiseen ja ylläpitoon, kollektiivien kulttuuritoimintaan.

Mitä on sosiaalinen suunnittelu?

Mahdollisuus tietoisesti ohjata taloudellista ja sosiaalista elämää on realisoitunut Neuvostoliitossa, jossa sitä toteutetaan edelleen kansantalouden kehityksen pitkän aikavälin suunnitelmien avulla. Vaikkakin ne ovat taloussuunnitelmia, niihin kytkeytyy myös laajempia yhteiskunnallis-taloudellisia ongelmia, joiden ratkaisu varmistaa kansan aineellisen ja kulttuuritason vakaan nousun.

Sosiaalisessa suunnittelussa otetaan ensinnäkin huomioon toimenpiteet, joiden avulla voidaan ehkäistä tapaukset, jolloin yhteisön jäsen joutuisi vaikeaan tilanteeseen tuotannon kehityksen ja tieteellis-teknisen vallankumouksen viime saavutusten soveltamisen vuoksi. Esimerkiksi Leningradin Kirovin tehtailla vapautui valssaustuotantoa uusittaessa lähes tuhat työläistä enti-

sistä ammateistaan. Sosiaalisen kehityksen suunnitelmissa oli kuitenkin huomioitu, montako kuuman osaston työntekijää vapautuu ja millaisen uuden ammatin heistä kukin haluaisi saada. Heidän tarpeittensa ja tuotannon tarpeiden yhteensovittamisen avulla ratkaistiin sitten kysymys heidän uudelleenkouluttamisestaan. (Tämä tapahtui tietenkin valtion kustannuksella.)

Suunnitelman muut osat käsittelevät työntekijäin työskentelyolosuhteiden ja terveyden suojelun konkreettisia kysymyksiä, heidän asuntoasioitaan, kulttuuri- ja arkipäivän ongelmia, työtätekevien yhteiskunnallisen aktiivisuuden nostamiseen liittyviä ongelmia sekä heidän osuuttaan tuotannon ohjauksessa ja työkollektiivin asioiden hoidossa.

Sosiaalisen kehityksen viisivuotissuunnitelma (1971—1975) joka on kehitetty Segežan selluloosa- ja paperitehtailla, (Karjalan ASNT) sisältää erityisen työteliäitten työprosessien mekanisoimistoimenpiteet, raskaissa töissä olevien työläisten lukumäärän vähentämisen, kaikkien perusammattien työläisten ammattitaidon kohottamisen jne. Viisivuotiskauden aikana aiotaan saada käyttöön 145.000 m² asuntopinta-alaa, siinä mainitaan konkreettiisesti, mitä tullaan tekemään tuotantolaitoksen ruokailuolosuhteiden parantamiseksi, paljonko vanhoja asuinrakennuksia tullaan siirtämään kaasulämmitykseen, millaisia uusia lastenlaitoksia, uusia urheilupaikkoja ja terveydenhoitokeskuksia rakennetaan. Mm. siinä suunnitellaan rakennettavaksi käyttöön uusi pioneerileiri Krimille. Toisin sanoen, hyvin lähellä tulevaisuudessa on aika, jolloin Segežan paperityöläisten lapset tulevat viettämään kesänsä omalla leirillään Mustanmeren rannalla (Segežan läheisyydessä oleva pioneerileiri on ollut toiminnassa jo useita vuosia).

Kun suunnitelmaa laaditaan, on jokaisella kollektiivin jäsenellä mahdollisuus esittää siihen omat ehdotuksensa ja toivomuksensa. Kaikki ne otetaan huomioon suunnitelmaa varten perustetussa yhteisessä valiokunnassa.

Valmisteleva luonnos käsitellään työosastoilla. Lopullisesti se hyväksytään tuotantolaitoksen johdon, puoluekomitean ja ammattiliittokomitean yhteisessä kokouksessa. Tämän jälkeen siitä muodostuu sitova toimintaohjelma kaikille.

Sosiaalisen suunnittelun kokemus on jo levinnyt ohi tuotantolaitosten. Kysymys on siitä, että eristettyjen suunnitelmien teko erillisillä tuotantolaitoksilla merkitsisi suunnitelmallisuuden mahdollisuuksien väheksymistä sosialismin laajemmissa, jopa valtiollisissa puitteissa. Eivät läheskään kaikki toimenpiteet, jotka tuntuvat tarkoituksenmukaisilta erillisen tehtaan tai tuotantolaitoksen

kannalta, ole todella edullisia kaupungille, alueelle, tuotantoalalle tai maalle kokonaisuudessaan. Siitä syystä pitää sosiaaliset kehityssuunnitelmat sitoa toisiinsa. Toisaalta tuotantolaitos ei voi tehokkaasti toteuttaa omaa työntekijäkoulutustaan ottamatta huomioon alueella rakennettavia uusia kohteita, tai erillään alueen tai kaupungin rakennussuunnitelmista, liikenneväylien suunnittelusta jne.

Jotta voitaisiin nostaa työläisten kiinnostusta tuotantolaitoksensa toimintaa kohtaan, pitää kehittää mahdollisimman hyvät olosuhteet opiskelulle, työtaidon kehittämiselle, hyvät etenemismahdollisuudet jne. Mutta, kuten tutkimukset tuotantolaitoksista eroamisen syistä osoittavat, monet eroavat huonojen liikenneyhteyksien vuoksi asuntopaikalta työpaikkaan. Tehtaan hallinto ja kansalaisjärjestöt eivät voi omin voimin ratkaista tällaisia kysymyksiä, sillä ne kuuluvat piirielimien tehtäviin. Piirineuvostojen toimivaltaan kuuluvat myös monien muiden kysymysten ratkaisut, joista työtätekevien kollektiivit ovat kiinnostuneet. Näihin kuuluvat esim. kunnallisten palvelujen parantaminen, teiden rakentaminen ja liikenneyhteyksien hoito, yleisten ravintoloiden hoito, kauppa, kouluasiat, terveydenhuolto, virkistysalueiden kunnossapito ja perustaminen, urheilukeskukset jne.

Tietenkään edellämainituista kysymyksistä yksikään ei ole sellainen, jota ei olisi ennenkin hoidettu suunnitelmallisesti. Mutta ne suunniteltiin neuvostojen varoilla, silloin ei kyllin hyvin osattu käyttää tuotantolaitosten kollektiivien yhteisiä varoja ja voimia.

Kuten kaikki muukin uusi, taloudellinen ja sosiaalinen suunnittelu ovat sidottuja alkuvaikeuksiin ja kasvuvaikeuksiin, uusien ja parempien teiden etsintään. Kuitenkin ensimmäiset kokemukset osoittavat, että on aukenemassa uusia suuria mahdollisuuksia täydellisempään yhteiskunnan, kollektiivin ja yksilön etujen yhteensointumiseen.

TEOLLISUUS

Mikä on Neuvostoliiton osuus maailman teollisuustuotannosta?

Maailman teollisuustuotanto on harpannut viime puolen vuosisadan aikana pitkälle eteenpäin. Tätä taustaa vasten näkyvät erityisen selvästi Neuvostoliitossa tapahtuneet muutokset. Vuonna 1913 tsaarin Venäjä tuotti vain 4 prosenttia eli 1/25 maailman teollisuustuotannosta. Nykyään Neuvostoliiton osuus maailman tuotannosta on 1/5 ja teollisuusmaana Neuvostoliitto on ensimmäisellä sijalla Euroopassa ja toisella maailmassa.

Millainen on teollisuuden rakenne?

Neuvostoliiton teollisuus on monihaarainen. Se valmistaa kaikenlaisia nykyaikaisia laitteita ja kulutustavaroita. Tuotannolliset perusvarannot arvioitiin yhdeksännen viisivuotissuunnitelman alkaessa (1971) 227 miljardiksi ruplaksi.

Teollisuuden rakenne, samoin kuin yhteiskunnallisen tuotannon tärkeimmät suhteet, ei ole muuttumaton. Sen määräävät kansantalouden kehityksen lainalaisuudet ja kommunismin rakentamisen tärkeimmät sosiaaliset ja taloudelliset tehtävät.

Kaikkein nopeimmin kehittyvät alat, jotka määräävät teknisen kehityksen ja tuotannon tehokkuuden. Esimerkiksi kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana (1966—1970) konepaja- ja metallinjalostusteollisuuden, kemiallisen ja petrokemiallisen teollisuuden sekä voimatalouden tuotanto kasvoi muita nopeammin. Kaikkien näiden alojen osuus kasvoi viisivuotissuunnitelman aikana 28:sta 33 prosenttiin.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman kuluessa teollisuuden rakennetta parannetaan kehittämällä etupäässä sellaisia aloja kuin konepaja-, kemiallista-, petrokemiallista- ja kaasuteollisuutta.

Huomattavaa tuotannon uudistusta tapahtuu kaikilla aloilla: lähes kolmannes kaikista viisivuotiskaudella valmistettavista tehdaskoneista ja takoma- ja puristinlaitteista käytetään vanhentuneiden koneiden ja laitteiden korvaamiseen. Kevyessä teollisuudessa aiotaan laitteista uusia lähes kaksi kolmannesta.

Millainen on teollisuuden kasvuvauhti?

Se on huomattavasti nopeampi kuin kehittyneissä kapitalistimaissa. Teollisuustuotantonsa kaksinkertaistamiseen USA tarvitsi kaksikymmentä vuotta, Neuvostoliitto puolta lyhyemmän ajan. Vuonna 1971 Neuvostoliiton teollisuustuotanto oli 99 kertaa suurempi kuin tsaarin Venäjällä v. 1913. Teollisuuden ripeän kasvun turvaa vakaasti lisääntyvä tuotanto. Vuosina 1961—1965 teollisuustuotannon vuotuinen lisäys oli keskimäärin 8,6 %, kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana (1966—1970) 8,5 %. Kulumassa olevan yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana teollisuustuotanto kasvaa 47 %.

Mikä on raskaan ja kevyen teollisuuden suhde kasvuvauhdissa?

Teollistamisen alkuvuosista lähtien neuvostovaltio lähti kehittämään etupäässä raskasta teollisuutta, joka on luotettava perusta maan koko talouselämän kehitykselle. Sen vuoksi tuotantovälineitä tuottavien teollisuudenalojen nopeutettu kehittäminen pysyi useiden viisivuotissuunnitelmien ajan päätehtävänä. Sen ansiosta vuonna 1971 A-ryhmän tuotteiden, ts. koneiden, metallurgisten ym. teknologisten laitteiden tuotanto oli 230-kertainen vuoteen 1913 verrattuna. B-ryhmän tuotteiden, ts. kulutustavaroiden tuotanto kasvoi samana aikana lähes 33-kertaiseksi.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman päätehtävä on kansan aineellisen ja kulttuurisen elintason kohottaminen. Sen toteuttamiseksi on edellytetty nopeutettavaksi kulutustavaroiden tuotannon kasvuvauhtia, mikä suunta oli havaittavissa jo edellisen viisivuotissuunnitelman loppuvuosina. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana aiotaan tuotantovälineiden tuotantoa lisätä 46,3 % ja kulutustavaroiden tuotantoa 48,6 %.

Kuluvalla viisivuotiskaudella teollisuustuotannon ripeä kasvuvauhti on edelleen välttämätön edellytys talouselämän kaikkien alojen, erityisesti maatalouden ja kulutustavaroiden tuotannon, aineellis-teknisen perusta kehittämiselle ja nopean tieteellis-teknisen kehityksen turvaamiselle. Tuotantoa lisätään entistä enemmän kulutustavaroita tuottavilla aloilla. Viisivuotissuunni-

telman aikana tuotantovälineiden tuotannon arvo kasvaa 123 miljardilla ruplalla ja kulutustavaroiden 51 miljardilla ruplalla.

Miten polttoainetaseen rakenne muuttuu?

Neuvostoliitolla on valtavat polttoaine- ja energiavarat, jotka lisääntyvät yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana kolmanneksella. Mutta nopeammin kehitetään kaikkein taloudellisimpien polttoaineiden — öljyn ja kaasun — hankintaa, mikä luonnollisesti vaikuttaa positiivisesti polttoainetaseeseen. Nykyisen viisivuotissuunnitelman aikana öljyn saanti kasvaa lähes 50 % ja kaasun saanti 60 %. Polttoainetaseen rakenteessa tapahtuvien muutosten ansiosta voidaan yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana säästää työ- ja materiaalikuluja 3 miljardia ruplaa.

Vuonna 1970 öljyn osuus polttoainetaseesta oli 41 % mutta v. 1975 se kasvaa 44,1 prosenttiin. Kaasun osuus kasvaa vastaavasti 19,4:stä 23,3 prosenttiin. Huolimatta siitä, että Neuvostoliitolla on valtavat hiilivarat ja että se on hiilen tuotannossa ensimmäisellä sijalla maailmassa, hiilen osuus maan polttoainetaseessa laskee. Vuonna 1970 sen osuus oli 35,9 %, mutta v. 1975 se laskee 29,5 prosenttiin. Samana aikana turpeen ja muiden polttoaineiden osuus vähenee 0,6 %. V. 1975 se tulee olemaan 3,1 %.

Kasvavaa osaa kansantalouden polttoainetarpeen tyydyttämisessä tulevat näyttelemään maan itäiset alueet, joiden osalle tulee kolme neljännestä polttoaineen saannin valtakunnallisesta lisäyksestä. V. 1975 ko. alueiden osuus koko maan öljynhankinnasta on 37 %, kun se v. 1960 oli 7,2 %. Kaasun kohdalla vastaavat luvut ovat 49 ja 2,4 % sekä hiilen kohdalla 49 ja 36 %.

Miten sähkötuotantoa kehitetään?

Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman lopussa (1970) sähköntuotanto oli n. 741 miljardia kilowattituntia. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman lopulla (1975) se kohoaa 1065 miljardiin kilowattituntiin.

Vuoteen 1913 verrattuna sähkövoiman tuotanto oli v. 1971 400-kertainen, 800 miljardia kWh.

Pääosa sähköntuotannosta tapahtuu lämpövoimaloissa. Niistä muutamien teho nostetaan viisivuotiskaudella 4 miljoonaan kilowattiin. Aiotaan rakentaa 300.000, 500.000, 800.000 ja jopa 1.200.000 kilowatin tehoisia turbiinikoneikkoja, minkä ansiosta polttoainetta voidaan säästää huomattavasti ja kohottaa jyrkästi voimatalouden työn tuottavuutta.

Kuudennen osan maan kaikesta sähkövoimasta antavat vesivoimalat, joiden joukossa on mm. sellainen jättiläinen kuin teholtaan 6 miljoonan kilowatin Krasnojarskin voimalaitos. Vesivoimaloissa otetaan yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana käyttöön uutta sähköntuotantokapasiteettia 11,4 miljoonaa kilowattia. Pohjois-Kaukasiassa ja Taka-Kaukasiassa rakennetaan ja otetaan käyttöön Tširkein, Ingurin ja Šlamhorin vesivoimalat sekä Ukrainassa Kievin ja Kanevin voimalat. Itä-Siperiassa aiotaan rakentaa valmiiksi Ust-Hantaikan vesivoimala, ottaa käyttöön Angara-joelle rakennettavan Ust-Ilimin voimalan ensimmäiset koneikot (voimalan kokonaistehoksi tulee yli 4 miljoonaa kilowattia). Kaukoidässä aiotaan käynnistää Zeiskin vesivoimala, Keski-Aasian tasavalloissa rakennetaan valmiiksi Tšarvakin, Toktogulin ja Kantšagain voimalat ja Nurekin vesivoimalassa otetaan käyttöön kolme koneikkoa (kunkin teho 300 000 kilowattia).

Erityisen nopeasti yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana kasvaa sähkövoiman tuotanto atomivoimaloissa. Vuonna 1975 se on seitsemän kertaa suurempi kuin v. 1970. Atomivoimaloita rakennetaan Ukrainaan, Kuolan niemimaalle, Venäjän keskialueelle ja Magadanin alueelle. Novovoronežin atomivoimalan, jonka ensimmäinen koneikko käynnistettiin jo v. 1964, teho on jo yli 1 miljoona kilowattia, ja Leningradin atomivoimalaan rakennetaan kaksi koneikkoa, joiden kummankin teho on 1 miljoona kilowattia. Suuret atomivoimalat rakennetaan Kurskiin, Smolenskiin ja Tšernobyliin. Atomivoimaloiden sähköntuotanto nousee v. 1975 25 miljardiin kilowattituntiin.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman suuntaviivoissa edellytetään otettavaksi käyttöön 440 ja 1000 megawatin tehoisia termisiä, vesi- ja grafiittihidastamilla varustettuja ydinreaktoreita. Se merkitsee, että neuvostoliittolaisiin voimaloihin asennetaan (Novovoronežin ydinvoimalassa jo toiminnassa) 440 megawatin tehoisia reaktoreita. Neuvostoliiton teknisellä avustuksella samanlaiset reaktorit asennetaan kahteen suomalaiseen ydinvoimalaan lähellä Loviisaa.

Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana Neuvostoliiton sähkövoimatalous kehittyi entistä ripeämpää vauhtia. Samaa suuntaa jatketaan yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa, jonka aikana sähköntuotannon kehittämiseen käytetään 18 miljardia ruplaa. Vuonna 1975 Neuvostoliiton sähkövoimaloiden suunniteltu teho ylittää 230 miljoonaa kilowattia, ja sähkövoiman vuosituotanto kohoaa 1065 miljardiin kilowattituntiin.

Tullaanko Neuvostoliiton yhtenäinen voimansiirtojärjestelmä yhdistämään naapurimaiden sähköverkostoon?

Neuvostoliiton yhtenäisen voimansiirtojärjestelmän aikaansaaminen on mittava tehtävä, jota toteuttamaan neuvostoliittolaiset ovat ryhtyneet kulumassa olevan yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana. Tehtävä ratkaistaan vaiheittain. Neuvostoliitossa on rakennettu 11 yhdistettyä voimansiirtojärjestelmää, jotka koostuvat sadoista lämpö-, vesi- ja ydinvoimalaitoksista. Seitsemän järjestelmää on jo yhdistetty keskenään ja ne muodostavat Neuvostoliiton Euroopan puoleisen osan yhtenäisen voimansiirtojärjestelmän, jonka kokonaisteho on yli 110 miljoonaa kilowattia. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana aiotaan muodostaa valmiiksi tämä järjestelmä, johon liitetään Kuolan voimansiirtojärjestelmä. Rakennetaan yli 1600 kilometriä 750 kilovoltin voimalinjoja, jotka yhdistävät Donbassin, Dneprin ja Länsi-Ukrainan voimalaitokset sekä Moskovan ja Leningradin. Etelän, Keski-Venäjän, Volganvarren ja Uralin yhdistettyjen voimansiirtojärjestelmien välille rakennetaan lisää yhdyslinjoja.

Siperian ja Keski-Aasian yhdistettyjä voimansiirtojärjestelmiä kehitetään edelleen, ja Pohjois-Kazahstanin yhdistetty voimansiirtojärjestelmä tulee pääosiltaan valmiiksi. Viisivuotissuunnitelman viimeisenä vuonna aletaan rakentaa Krasnojarskin ja Kemerovon voimalaitosten välille 1.150 kilovoltin vaihtovirtalinjan ensimmäistä jaksoa.

Paremman käsityksen antamiseksi Neuvostoliiton yhtenäisen voimansiirtojärjestelmän aikaansaamisen mittavuudesta mainitsemme vielä eräitä lukuja. 35 kilovoltin ja sitä suurempijännitteisten sähkölinjojen kokonaispituus kasvaa viiden vuoden aikana 445.000 kilometristä 603.000 kilometriin, niiden joukossa 220 kilovoltin ja sitä suurempijännitteisten linjojen pituus 78.000 km:stä 115.000 kilometriin.

Neuvostoliittolaista sähkövoimaa on jo monet vuodet virrannut Euroopan sosialistisiin maihin yhdistetyn voimansiirtojärjestelmän "Mirin" kautta. Vuosien mukana tämä sähkövirta kasvaa. Yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa sähkövoiman toimitukset Neuvostoliitosta SEV-maihin ovat 42 miljardia kilowattituntia, kun ne kahdeksannessa viisivuotissuunnitelmassa olivat 14 miljardia kWh. Neuvostoliiton yhtenäinen voimansiirtojärjestelmä tullaan yhdistämään naapurimaihin, niiden joukossa myös Suomeen.

Myös sähkövoiman toimitukset Neuvostoliitosta suomalaisiin

teollisuuslaitoksiin lisääntyvät. Vuosina 1971—1975 Suomi saa johtoja pitkin 2.850 miljoonaa kilowattituntia sähkövirtaa, mikä ylittää lähes kolminkertaisesti edellisen viisivuotiskauden määrän. Tutkitaan mahdollisuuksia sähkövoimatoimitusten lisäämiseksi vuoden 1976 jälkeen 4 miljardiin kilowattituntiin vuodessa.

Konepajateollisuuden kehityksen taso ja näkymät.

Neuvostoliitossa on voimakas ja monihaarainen koneenrakennusteollisuus, joka pystyy tyydyttämään kansantalouden tarpeet korkeatuottoisen kaluston suhteen. Se on johtavilla sijoilla maailmassa metallintyöstökoneiden, voimatalouden ja metallurgian laitteiden, traktorien, leikkuupuimureiden, moottorivetureiden, sähkövetureiden, rautatievaunujen, linja-autojen, kaivureiden, puskutraktoreiden, rakennusnostureiden, laakereiden, timanttityökalujen ja kellojen valmistuksessa.

Neuvostoliittolaisen konepajateollisuuden tasoa kuvaavat selvästi seuraavat luvut. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman alkaessa koneenrakennuksen ja metallinjalostuksen laitoksilla oli käytössään tuotantovarantoja n. 61 miljardia ruplaa eli 23 % Neuvostoliiton kaikista tuotantovarannoista. Metallintyöstökoneiden ja takoma- ja puristinlaitteiden määrä oli samaan aikaan 4,3 miljoonaa yksikköä. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana konepajateollisuus kehittyi nopeammin kuin teollisuus kokonaisuudessaan.

Neuvostoliiton konepajateollisuudella on hyvät tulevaisuudennäkymät. Yhdeksännen, samoin kuin edellisenkin, viisivuotissuunnitelman aikana sitä tullaan kehittämään keskimääräistä nopeammin. Teollisuudenalalla on toteutettavanaan tärkeä tehtävä — turvata tehokkailla laitteilla, automatisointi- ja koneellistamisvälineillä kaikkien tärkeimpien taloushaarojen raskaimmat työt.

Sen, mikä on tärkeimpien koneiden ja laitteiden tuotannon kasvuvauhti yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa, voi nähdä seuraavista esimerkeistä. Vuonna 1975 tuotetaan vuoteen 1970 verrattuna 50 % enemmän höyry-, kaasu- ja vesiturbiineja, 6 % enemmän pikajunavaunuja, 100 % enemmän kemiallisia ja polymeerisiä laitteita, 220 % enemmän numeerisesti ohjelmoituja tehdaskoneita, 130 % enemmän autoja, 100 % enemmän kojeita ja automatisointivälineitä. 110 % enemmän kevyen teollisuuden tuotantolaitteita.

Teollistamisen kaudella Neuvostoliiton oli pakko ostaa ulkomailta paljon koneita ja laitteita. Nykyään se toimittaa suuria määriä koneenrakennusteollisuuden tuotteita maailmanmarkki-

noille. Neuvostoliittolaisia tehdaskoneita, metallurgian, sähkötekniikan ym. laitteita ostetaan Ranskaan, Länsi-Saksaan, Japaniin, Ruotsiin, Kanadaan, Italiaan ym. maihin. Yksistään Mašinoeksport-ulkomaankauppayhtymä on aktiivisessa yhteistyössä lähes 70 maata edustavien kauppakumppanien kanssa. Neuvostoliittolaisten koneiden ja laitteiden kilpailukyky maailmanmarkkinoilla kasvaa jatkuvasti.

Monet neuvostoliittolaisen konepajateollisuuden tuotteet tunnetaan hyvin Suomessa. Niitä ovat metallurgiset laitteet Rautaruukin tehtaalla Raahessa, kymmenet tuhannet Moskvitš-, Volga- ja Lada -henkilöautot, ydinreaktorit Loviisassa ym. Novtšerkasskin sähköveturitehtaalla (Pohjois-Kaukasiassa) kokeillaan sähköveturin prototyyppiä, joka on suunniteltu Suomen olosuhteet huomioon ottaen. Vuodesta 1973 alkaen tehdas toimittaa Suomen valtionrautateille 27 sähköveturia. Äskettäin Suomen markkinoille tuli uusi maataloustraktorimerkki, jota valmistetaan Valko-Venäjän traktoritehtaalla.

Kertokaa Neuvostoliiton metsätaloudesta ja puunjalostusteollisuudesta, niiden nykyisestä tilasta ja kehitysnäkymistä.

Runsaiden puuraaka-ainevarojen pohjalla Neuvostoliitossa kehitetään metsä-, mekaanista puunjalostus- sekä selluloosa- ja paperiteollisuutta. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman lopulla (1970) Neuvostoliiton metsistä otettiin puutavaraa 344,6 miljoonaa m³, ja sahatun puutavaran tuotanto oli yli 89 miljoonaa m³. Selluloosa- ja paperi- sekä kartonkitehtaat valmistivat v. 1970 yli 5 miljoonaa tonnia selluloosaa, n. 4,2 miljoonaa tonnia paperia, 2,5 miljoonaa tonnia kartonkia, suuret määrät huonekaluja, vaneria, erilaisia levyjä ym. tuotteita.

Mikä on kuvaavaa tämän alan kehitykselle yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana? Entistä nopeammin kehitetään sellaisten tehokkaiden ja taloudellisten tuotelajien tuotantoa, joiden valmistukseen käytetään järeän puutavaran sijasta etupäässä tuotantojätteitä ja heikkolaatuista puuta. Sillä tavalla parannetaan edelleen alan tuotannollista rakennetta ja lisätään tuntuvasti puumateriaalivaroja ilman että järeän puutavaran käyttö juuri lisääntyy. Viisivuotissuunnitelman pääsuunta on puun kokonaisvaltaisen käytön parantaminen.

Puutavaran hakkuut ovat vuonna 1975 vuoteen 1970 verrattuna vain 3,9 % suuremmat ja sahatavaran tuotanto 3,4 % suurempi. Sen sijaan nopeammin kasvaa niiden tuotelajien tuotanto, joiden valmistukseen käytetään jätteitä ja heikkolaatuista puuta: puulastulevyjen valmistus lisääntyy 2,8-kertaiseksi, puukuitulevyjen valmistus 2,7-kertaiseksi, selluloosan tuotanto 66,2 %, paperin tuotanto 32,9 %, kartongin tuotanto 77,3 % ja huonekalujen tuotanto 65,3 %.

Suuria muutoksia tapahtuu yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana hakkuiden alueellisessa sijoittamisessa. Hakkuut vähenevät niillä Euroopan puoleisen osan alueilla, joilla on tapahtunut liikahakkuuta ja alueilla, joilla on rajoitetut puuvarat. Sen sijaan metsänhakkuiden määrää ja mekaanisen puunjalostuksen ja selluloosa- ja paperiteollisuuden tuotantoa lisätään Neuvostoliiton Euroopan puoleisen osan pohjoisilla alueilla, Siperiassa ja Kaukoidässä, jonne on jo rakennettu, rakenteilla tai suunnitteilla suuria metsäteollisuuskomplekseja.

Suomalaiset lukijat todennäköisesti tietävät, että hakkuut Neuvostoliitossa eivät ole kausiluontoisia, vaan ympärivuotisia, että niissä käytetään kotimaisia juontotraktoreita ja puutavarankuljetusautoja, moottorisahoja, lastauskoneita ym. kalustoa. Metsissä kokeillaan kaato- ja juontokoneita ja karsintakoneiden käyttö yleistyy.

Neuvostovaltio pitää suurta huolta metsätyömiehen hyvien työ- ja virkistysolojen järjestämisestä. Sen voi päätellä Karjalaan suomalaisin voimin rakennettavan Pääjärven metsätyökeskuksen luonnoksesta.

Maaliskuussa 1972 viitoitettiin lisätoimia metsätöihin osallistuvien työläisten ja toimihenkilöiden asunto-olojen ja yleisten palvelujen kohentamiseksi. Ne edellyttävät metsätyöyhdyskuntien yhdistämistä ja kunnostamista sekä yleisten palvelulaitosten ja myymälöiden rakentamista. Paljon varoja käytetään parantoloiden, ehkäisyhoitoloiden ja lepokotien rakentamiseen metsätyöläisten käyttöön. Metsätyöyhdyskuntien asukkaiden palvelujen määrä aiotaan lisätä vuoteen 1975 mennessä 2,8-kertaiseksi.

Metsä-, mekaaninen puunjalostus- sekä selluloosa- ja paperiteollisuus kuuluvat niihin Neuvostoliiton talouselämän aloihin, joilla on pitkäaikaiset ja monitahoiset siteet Suomen vastaavien alojen kanssa. Maiden metsätaloustyöntekijöiden yhteistyö lujittuu: Neuvostoliitto toimittaa Suomeen puutavaraa ja ostaa Suomesta puunjalostus- ja paperiteollisuuden laitteita. Kuten Neuvostoliiton ulkomaankauppaministeri Nikolai Patolitšev totesi Trud-lehden haastattelussa tammikuussa 1972, vuosina 1966—1970 Suomesta Neuvostoliittoon toimitettujen selluloosa- ja paperiteollisuuslaitteiden ansiosta voitiin neuvostoliittolaisten tuotantolaitosten tehoa lisätä selluloosan tuotannossa 2,5 miljoo-

nalla tonnilla, paperin tuotannossa 700 000 tonnilla, kartongin tuotannossa 1,1 miljoonalla tonnilla ja voimapaperisäkkien valmistuksessa 700 000 kappaleella vuodessa. Lisäksi Segežan (Karjalan ASNT) ja muissa selluloosa- ja paperitehtaissa otetaan käyttöön uusia suomalaisia laitteita, joiden ansiosta ko. alan kapasiteettia voidaan entisestäänkin lisätä. Nyt on sovittu siitä, että Suomi toimittaa Neuvostoliittoon laitteet useita lastulevytehtaita varten.

Miten radioelektroniikka kehittyy?

Tavallisesti sana radioelektroniikka yhdistetään käsitteeseen avaruus. Se ei olekaan kummallista: ilman radioelektroniikan nopeaa kehitystä eivät suuret saavutukset avaruuden tutkimisessa olisi olleet mahdollisia. Radiotekniset laitteet ja järjestelmät turvaavat suuren tarkkuuden avaruusalusten saattamisessa radalleen, tekevät niiden lentonopeuden mittauksia, auttavat lentoradan korjaamisessa, keräävät informaatiota kosmonauttien terveydentilasta sekä aluksen järjestelmien ja laitteiden toiminnasta, hoitavat radioyhteyksiä ja televisiokuvien välittämistä maahan ja ohjaavat radioteitse automaattisten avaruuslaitteiden toimintajärjestelmiä. Neuvostoliittolaisen radioelektroniikan saavutuksiin liittyvät välittömästi kaikki Neuvostoliiton aikaansaannokset avaruudessa, alkaen historian ensimmäisestä tekokuusta ja päättyen Lunohod-1:een ja automaattiasemien laukaisemiseen kohti aurinkokunnan planeettoja.

Mutta neuvostoliittolaisella radioelektroniikalla on paljon tehtävää myös maan pinnalla. Sen käyttöala laajenee jatkuvasti ja käsittää käytännöllisesti katsoen ihmisen koko monialaisen toiminnan. Neuvostoliittolaisen tieteen, tekniikan ja kulttuurin kehitys on saavuttanut sellaisen tason, että teollisuuden, liikenteen ja talouselämän ohjaamiseksi on tullut välttämättömäksi kerätä ja käsitellä valtavat määrät informaatiota. On pitänyt perustaa informaatioteollisuus, jonka perustan muodostaa tietokonetekniikka. Yksistään yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana tietokoneiden valmistus Neuvostoliitossa kasvaa 2,6-kertaiseksi.

Teollisuuden lisäksi radioelektroniikkaa sovelletaan yhä laajemmin myös maataloustuotantoon. Nykyään erilaisia elektronikojeita ja -laitteita käytetään kolhooseissa ja sovhooseissa tuotteiden luettelointiin, laitteiden teknologisen toiminnan valvontaan ja laskuoperaatioiden suorittamiseen. Maataloudessa käytetään radiokosteusmittaria, jonka avulla voidaan matkan päästä saada tietoja peltojen kosteudesta. Kastelumailla on saatu hyviä kokemuksia 'Temir'-järjestelmästä, joka tekee automaattisesti

kaukomittaukset vedenkorkeudesta ja kulutuksesta sekä sulkuluukkujen asennosta kastelukanavissa ja kauko-ohjaa niitä.

Laajaan käyttöön tulevat radioelektroniset laitteet yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana rakennettavissa 1.170 suuressa, teollisella pohjalla järjestettävässä karjatalouskompleksissa ja 585 uudessa suurkanalassa.

Neuvostoliittolaisen radioelektroniikan monien kehityssuuntien joukossa on erityisen houkutteleva ja suuria tulevaisuudennäkymiä enteilevä maan yhtenäisen automaattisen viestintäjärjestelmän muodostaminen, joka yhdistää perinteiset johto-, kaapeli- ja linkkiyhteyslaitteet 'Orbita'-tekokuujärjestelmään. Tällainen yhtenäinen järjestelmä on jo kehitteillä.

Mitä olisi sanottava tietokonetekniikan käytöstä teollisuudessa?

Puhuminen tänään tietokoneiden käytöstä erinäisissä teollisuuslaitoksissa valaisisi vain yhtä puolta siitä laajasta toiminnasta, jota Neuvostoliitossa tällä alalla tehdään. NKP:n 24. edustajakokous asetti maan talouselämälle suurtehtävän: taloudellisen ohjauksen edelleen kehittämiseksi muodostaa yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana alakohtaiset automaattiset ohjausjärjestelmät ja ryhtyä sillä pohjalla muodostamaan yleisvaltakunnallista automaattista informaation keruu- ja käsittelyjärjestelmää. Liioittelematta voidaan sanoa, että näin laajamittaisen tehtävän pystyy ratkaisemaan vain sosialistinen talous, joka perustuu tuotantovälineiden yhteiskunnalliseen omistukseen ja taloudenhoitoon yhtenäisen suunnitelman mukaan.

On selvää, että tällaisen aikaansaaminen edellyttää tietokonetekniikan laajaa käyttöä ennen kaikkea teollisuuslaitoksissa. Tehdaskone- ja työkaluteollisuudessa on jo toiminnassa automaattisen ohjausjärjestelmän ensimmäinen vaihe. Asiantuntijoiden laskelmien mukaan automaattisen ohjausjärjestelmän muodostaminen on kaikkein tarkoituksenmukaisinta niissä tehtaissa, joiden työntekijöiden määrä ylittää 2.500 henkeä.

Neuvostoliiton tehdaskoneteollisuuden piiriin kuuluu lähes 300 tehdasta sekä kymmeniä suunnittelutoimistoja ja tieteellisiä tutkimuslaitoksia. Tuotanto-ohjelma on laaja. Vuonna 1975 teollisuus valmistaa 230.000—250.000 metallintyöstökonetta. Viisivuotiskaudella laaditaan 2.500 uutta tuotelajia. Kaikki se vaatii nopeaa tietojen keruuta ja alan kaikkien tuotantolaitosten operatiivista ohjausta.

Automaattinen ohjausjärjestelmä toimii tällä alalla seuraavasti. Kaukokirjoitinlaitteet yhdistävät tuotantolaitokset alueellisiin

informaatiokäsittelykeskuksiin, joista tuotantoa sekä työvoiman, aineellisten varantojen ja rahavarojen liikettä koskeva informaatio ohjataan edelleen alakohtaiseen käsittelykeskukseen. Nykyisin ollaan siirtymässä automaattiseen ohjaukseen lähes puolessa suurista tehtaista.

Automaattisia ohjausjärjestelmiä otetaan Neuvostoliitossa käyttöön niiden alojen tuotantolaitoksissa, joista tekninen kehitysvauhti riippuu: voimataloudessa, konepajateollisuudessa, hienomekaniikassa, metallurgiassa sekä kemiallisessa ja öljyteollisuudessa. Jo kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana (1966—1970) valmistui 417 automaattista ohjausjärjestelmää ja satoja tietokonekeskuksia. Yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa niiden määrä kasvaa moninkertaiseksi. Vuoden 1975 lopussa automaattiset ohjausjärjestelmät ovat toiminnassa 1.800 teollisuuden, maatalouden, liikenteen, kaupan ja tietoliikenteen laitoksessa, ja alakohtaisesti tullaan ottamaan käyttöön 212 järjestelmää — lähes kaikissa liittoministeriöissä ja keskusvirastoissa.

Automaattisten ohjausjärjestelmien muodostaminen tapahtuu Neuvostoliitossa ripeää vauhtia. Toukokuussa 1972 niitä oli toiminnassa 23 liitto- ja 7 tasavaltaministeriössä. Tietokonekeskuksia oli 968, joista 252 vuonna 1971 perustettua.

Yksistään kahdeksannessa viisivuotissuunnitelmassa automaattisten ohjausjärjestelmien ja tietokoneiden soveltamisesta koitunut kokonaissääntö oli 680 miljoonaa ruplaa.

Millainen on kevyen ja elintarviketeollisuuden kehitys?

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman päätehtävä on kohottaa huomattavasti kansan aineellista ja kulttuurista elintasoa. Sitä ei voida toteuttaa ilman kevyen ja elintarviketeollisuuden edelleen kehittämistä, ilman neuvostoihmisten tarpeiden kasvavaa tyydyttämistä kauniiden ja eleganttien vaatteiden sekä kaikkinaisten ravintotuotteiden osalta.

Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana kevyt teollisuus kehittyi suunniteltua nopeammin. Vuonna 1971 Neuvostoliitossa valmistettiin vähän alle 9 miljardia neliömetriä puuvilla-, villa-, pellava- ja silkkikankaita eli yli 36 neliömetriä asukasta kohden. Valmisvaatetuotteita valmistettiin vuodessa 17 miljardin ruplan arvosta, alusvaatteita 831 miljoonaa kappaletta, neuletuotteita 444 milj. kpl ja nahkajalkineita 679 milj. paria. Jatkuvasti kasvaa lihan, makkaratuotteiden, voin, juuston, teen, säilykkeiden ym. ravintotuotteiden tuotanto. Yksistään v. 1971 aloitti toimintansa lähes sata uutta kevyen teollisuuden tuotantolaitosta.

Yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa käytetään pelkästään kevyen teollisuuden kehittämiseen 10,3 miljardia ruplaa. Eri puolille maata, mm. Keski-Aasian tasavaltoihin, Kazahstaniin, Siperiaan ja Kaukoitään, rakennetaan yli 600 kevyen teollisuuden tuotantolaitosta. Huomattavasti lisätään froteepyyhkeiden, turkispäähineiden, naisten alusasusteiden, posliini- ja fajanssiastioiden tuotantoa. Kankaiden tuotanto kasvaa v. 1975 11 miljardiin neliömetriin, sukkien 1,73 miljardiin pariin, neuletuotteiden 1,85 miljardiin kappaleeseen, valmisvaatetuotteiden 21,8 miljardiin ruplaan, ja nahkajalkineiden 830 miljoonaan pariin.

Mutta neuvostoliittolaisten kulutustavaratarpeen tyydyttämiseksi joudutaan edelleenkin ostamaan huomattavia määriä kevyen teollisuuden tavaroita muista maista, myös Suomesta.

Mitä sitten elintarviketeollisuuteen tulee, niin kahdeksannen viisivuotissuunnitelman aikana otettiin käyttöön yli 800 uutta alan tuotantolaitosta. Elintarvike-, liha- ja meijeriteollisuuden kehitysvauhti on suunniteltu yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa varsin nopeaksi. Alan aineellis-teknisen perustan edelleen kehittämiseen käytetään määrärahoja 10 miljardia ruplaa eli 3,7 miljardia enemmän kuin edellisellä viisivuotiskaudella. Kaikkiaan vuosina 1971—1975 aiotaan rakentaa 13 sokeritehdasta, 24 suurta säilyketehdasta, 100 kaupunkimeijeriä, 90 lihanjalostustehdasta ja paljon muita uudenaikaisella kalustolla varustettuja tuotantolaitoksia. Näiden toimenpiteiden ansiosta makkaratuotteiden valmistus kasvaa 33 %, lihasäilykkeiden 35 %, maitosäilykkeiden 36 % ja hedelmä- ja vihannessäilykkeiden 56 %. Tuotteiden valikoimaa ja laatua parannetaan entisestään. Neuvostoliittolaisten ravitsemusrakenteessa kasvaa liha-, kala- ja maitotuotteiden sekä kananmunien, vihannesten ja hedelmien käyttö.

Minua kiinnostaa kestokulutustavaroiden tuotanto Neuvostoliitossa. Miten kehitetään uusia malleja? Miten valvotaan tuotteiden laatua ja mihin toimenpiteisiin ryhdytään sen parantamiseksi?

Neuvostoliitossa kiinnitetään kestokulutustavaroiden tuotantoon suurta huomiota. Sanottakoon vain, että erilaisten kestokulutushyödykkeiden valmistus kohoaa vuonna 1975 arvoltaan 25 miljardiin ruplaan, sen oltua vuonna 1970 13,7 miljardia ruplaa. Näiden tavaroiden vuotuinen lisäys yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa on keskimäärin 12,8 %.

Neuvostoliitossa valmistettiin v. 1971 yli 42 miljoonaa kappaletta kelloja, 652 miljoonaa kpl posliini- ja fajanssiastioita,

8,8 miljoonaa radiota ja levysoitinta (lisäys vuoden aikana 13 %) 4,6 miljoonaa jääkaappia (lisäys 10 %), 872.000 moottoripyörää ja skootteria, 4,5 miljoonaa mopedia ja polkupyörää ja 3,1 miljardin ruplan arvosta huonekaluja. Henkilöautojen tuotanto kasvoi 54 % ja oli 529.000 kappaletta. Samalla vähenee televisioiden ja pesukoneiden valmistus, sillä niiden tarve pystytään jo nyt täysin tyydyttämään. Näiden esineiden hinnat ovat Neuvostoliitossa viime aikoina huomattavasti laskeneet.

Uusia kestokulutustavaramalleja kehitetään yleensä vastaavien tuotantolaitosten suunnittelutoimistoissa. Suunnittelussa otetaan huomioon sekä tekniikan viimeisimmät saavutukset että ostajien kysyntä. Jokainen uusi tuote saa ensiksi tuotantolaitoksen lausunnon ja sen jälkeen ns. alakohtaisen lausunnon, jonka jälkeen ao. ministeriö, tutkittuaan tuotteen vastaavuuden vaatimusten kanssa, antaa sille valmistusluvan. Paremmille tuotelaaduille myönnetään Neuvostoliitossa valtion laatumerkki.

Tuotteiden laatua valvovat paitsi tuottajat itse myös tukkukeskukset, myyntijärjestöt ja ostajat. Tuotantolaitoksen ja myyntijärjestön välisessä sopimuksessa määritellään muun ohella ehdottomasti valmisteiden laatu. Tavaroiden laadun paranemista edistävät säännöllisesti järjestettävät näyttelyt ja messut, erikoismyymälät, ostajien aktiivinen osallistuminen tuotteiden laadun arvosteluun lehdissä ja kansan valvontaryhmien tarkastukset.

MAATALOUS

Millainen sija maataloudella on Neuvostoliiton talouselämässä?

Kun teollisuustuotannon kokonaismäärä oli vuonna 1971 396 miljardia ruplaa, maataloustuotannon vastaava määrä oli yli 87 miljardia ruplaa. Vuoteen 1913 verrattuna maatalouden bruttotuotanto on kasvanut 3,1-kertaiseksi, samaan aikaan, jolloin maatalouden piirissä työskentelevän väestön määrä on supistunut runsaaseen puoleen entisestä.

Neuvostoliitossa toteutetaan pitkäaikaista maatalouden kehityksen kokonaisohjelmaa. Kahdeksannen viisivuotiskauden aikana tämän alan kehitykseen käytettiin 48,3 miljardia ruplaa. Kuluvan yhdeksännen viisivuotiskauden aikana valtion pääomasijoitukset kaikkien maatalouden alojen kehitykseen, suurten karjatalous- ja muiden kompleksien, asuntojen sekä kulttuuri- ja palvelulaitosten rakentaminen ja tekniset hankinnat mukaanluettuina, käsittävät yli 83 miljardia ruplaa. Kollektiivitilat puolestaan käyttävät omien talouksiensa kehittämiseen 45,5 miljardia ruplaa.

Mikä on valtiontila (sovhoosi)?

Sana "sovhoz" on lyhenne sanoista "sovetskoje hozjaistvo" (neuvostotalous) ja merkitsee valtion maatalousyritystä, valtiontilaa. Neuvostovallan ensimmäisinä vuosina valtiontiloja perustettiin suurten, jakamattomien tilojen pohjalle. Niillä oli kaksi päätehtävää: toimittaa kaupungeille huokeita maataloustuotteita ja saada talonpojat antamallaan esimerkillä vakuuttuneiksi suuren yhteistalouden suomista eduista.

Vuoden 1972 alkuun mennessä Neuvostoliitossa oli 15.500 valtiontilaa. Niiden osuus maataloustuotannon kokonaismää-

rästä on kasvanut vuoden 1950 13 prosentista 40 prosenttiin vuonna 1970. Valtiontilojen ja muiden valtion yritysten osuus valtion tärkeimpien maataloustuotteiden hankinnoista oli v. 1971 49 % viljatuotteiden, 24 % raakapuuvillan, 8 % sokerijuurikkaan, 43 % maidon, 43 % karjan ja siipikarjan kohdalla.

Vuonna 1971 valtion maatalousyritysten voitto oli noin 6 miljardia ruplaa.

Mitä ovat kollektiivitilat (kolhoosit) ja mikä on niiden tehtävä Neuvostoliiton talouselämässä?

Sana kolhoosi johtuu sanalyhenteestä "kollektivnoje hozjaistvo" (kollektiivitalous). Se on vapaaehtoisesti yhteenliittyneiden talonpoikien osuustoiminnallinen yritys, jonka puitteissa he hoitavat tilaa yhdessä, yhteisomistuksessa olevien tuotantovälineiden ja kollektiivisen työn avulla. Kollektiivitila on yleensä suuri talous, jonka piiriin kuuluu yhden tai useamman kylän talonpoikia. Erimuotoisia kollektiivitalouksia syntyi jo neuvostovallan ensimmäisinä vuosina. Niiden joukkomittainen perustaminen pääsi kuitenkin vauhtiin vasta vuosina 1929—30.

Valtio luovutti kollektiivitiloille maan niiden ikuiseen käyttöön. Tällaisen maatalousosuuskunnan jäsenet ovat kaikkien kollektiivitilan rikkauksien isäntiä. Korkein johtava elin on yleiskokous, joka valitsee tilan hallituksen ja osuuskunnan puheenjohtajan sekä tarkastuslautakunnan.

Vuonna 1969 hyväksyttiin perinpohjaisen käsittelyn jälkeen kollektiivitilojen uusi ohjesääntö, joka merkitsee uutta askelta pyrittäessä kehittämään edelleen kollektiivitilojen demokratiaa. Piireihin, alueille, tasavaltoihin ja koko maan mitassa on perustettu vaalein valittavia kollektiivitilojen neuvostoja, joihin valitaan tilojen johtajia, asiantuntijoita sekä kollektiivitilojen aktiivijäseniä. Neuvostojen tehtävänä on edistää kollektiivitilojen vapaaehtoista voimien ja varojen yhdistämistä ratkaistaessa yhteisiä, yksittäisten tilojen mahdollisuuksien ulkopuolelle ulottuvia tehtäviä.

Vuoden 1972 alkuun mennessä Neuvostoliitossa oli lähes 33.000 kollektiivitilaa. Keskimäärin yhtä kollektiivitilaa kohden tulee 430 asuintaloa, yli 6.000 hehtaaria maata (josta noin 3.000 hehtaaria yhteistä kylvöalaa) sekä 1.300 päätä nautakarjaa.

Traktoreiden määrä oli (15-hevosvoimaisina tilastollisina yksikköinä laskettuna) vuoteen 1971 mennessä kohonnut keskimäärin yhtä kollektiivitilaa kohden 62:een. Yhden kollektiivitilan bruttotulot käsittivät samana vuonna keskimäärin 696.000 ruplaa. Nykyisin kollektiivitilat tuottavat 48 % maataloustuotannon kokonaismäärästä. Valtion ostamista maataloustuotteista kollektiivitilojen osuus on 51 % viljatuotteiden, 76 % raakapuuvillan, 92 % sokerijuurikkaan, 53 % maidon, 44 % karjan ja siipikarjan kohdalla. Jatkuvasti kasvavat myös kollektiivitilojen bruttotulot: vuonna 1971 ne olivat 22,5 miljardia ruplaa.

Millaiset ovat kollektiivitilojen tulevat näkymät ja mahdollisuudet ja millaista valtionapua ne saavat?

Viime vuosina kollektiivitilat ovat harpanneet pitkän askeleen parantaakseen tuotannon teknistä varustetasoa. Aiemmin ne olivat tässä suhteessa jäljessä valtiontiloista. Nykyisin niiden varustetaso on lähes yhtäläinen. Kun vuonna 1950 sähkövoimaa käytti 76 % valtiontiloista ja vain 15 % kollektiivitiloista, niin vuonna 1970 sekä valtiontilat että kollektiivitilat olivat lähes täysin sähköistettyjä. Kun vuonna 1960 valtiontilojen tuhatta kylvöhehtaaria kohden oli 10 traktoria (15-hevosvoimaisia tilastoyksikköinä laskettuna) ja kollektiivitiloilla 6, niin vuonna 1970 molemmantyyppisissä talouksissa tämä määrä oli 20.

Jokaisella kollektiivitilalla on oma perusteltu kehitysohjelmansa, paitsi vuodeksi tai viisivuotiskaudeksi, myös sitäkin pitemmäksi ajanjaksoksi. Tämä ohjelma nojautuu valtion pitkäaikaiseen tilaussuunnitelmaan erilaisten maataloustuotteiden hankinnoista taatuin hinnoin. 9. viisivuotiskauden aikana kollektiivitilat käyttävät uusien tuotantokompleksien, asuntojen sekä kulttuuri- ja palvelulaitosten rakentamiseen, maatalouskoneiden ja muiden kollektiivitiloille tarpeellisten varusteiden ostoihin yli 54 miljardia ruplaa omia varojaan.

Nykyisin kollektiivitilat ovat taloudellisesti vankasti toimeen tulevia talouksia. Silti neuvostovaltio antaa jatkuvasti tuntuvaa rahallista apua niiden kehittämiseen. Mainittakoon tässä olennaisimmat avun muodot. Niitä ovat ennen kaikkea kollektiivitilojen pitkäaikaisten luottojen tarpeen tyydyttäminen. Niiden määrästä saa kuvan vuoden 1970 tilastojen pohjalla. Tuolloin kollektiivitiloille myönnettiin pitkäaikaisia luottoja kaikkiaan 2,183 miljardin ruplan arvosta. Toisena avun muotona ovat valtion rahoittamat maanparannustyöt ja kastelujärjestelmät, jotka myöhemmin siirtyvät kollektiivitilojen käyttöön. Kuluvan viisivuotiskauden aikana tällaiset kastelu- ja maanparannustyöt tulevat maksamaan 24,7 miljardia ruplaa, joista kollektiivitilat maksavat vain 1,7 miljardia ruplaa ja lopun korvaa valtio.

Miten kollektiivitila jakaa tulonsa ja mikä on työpäivä?

Alkakaamme työpäivästä. Työpäivä ei ole mikään kalenterista riippuva, vaan taloudellinen käsite. Sillä mitataan suoritetun työn määrä, joka on pohjana maksettaessa palkkaa kollektiivitilalla suoritetusta työstä.

Työsuoritusnormit, jotka ovat työpäiväkäsitteen pohjana, vahvistetaan kollektiivitilan jäsenten yleiskokouksessa. Lopullinen työpäivien mukaan tapahtuva tulojen jako tapahtuu vuoden lopulla, jolloin on saatu täydellinen yhteenveto tilan vuoden aikaisesta toiminnasta. Kollektiivitilojen jäsenten kuukausittain maksettava rahapalkka (sen määrän päättää yleiskokous) on eräänlaista etumaksua, joka lasketaan odotettavissa olevien tulojen perusteella.

Kollektiivitilojen jäsenten yhteistaloudesta saamien tulojen määrä kasvaa jatkuvasti. Kahdeksannen 5-vuotiskauden aikana heidän tulonsa kasvoivat 45 %.

Bruttotulot käytetään seuraavasti: osa niistä sijoitetaan kollektiivitilan jäsenten palkkarahastoon, tietty määrä maksetaan liittotasavaltojen sosiaaliturvan ja sosiaalivakuutuksen keskusrahastoon, jäljelle jäävä osa käytetään tuloverojen maksamiseen, perusrahastojen ja käyttövarantojen lisäämiseen, kulttuuri- ja palvelurahaston perustamiseen (tämä rahasto on tarkoitettu kollektiivitilan jäsenten kulttuuripalveluihin, koulujen, lasten esikoululaitosten jne. rakentamiseen), lisäksi näistä tuloista siirretään osa aineellisen kannustuksen rahastoon, jonka turvin palkitaan parhaimpia työntekijöitä.

Jatkuva tulojen kasvu suo kollektiivitiloille mahdollisuuden kartuttaa jakamattomia rahavarojaan perustamalla farmeja, hankkimalla tekniikkaa, pystyttämällä erilaisia rakennuksia asunnoiksi sekä kulttuuri- ja palvelutarkoituksiin. Esimerkiksi vuonna 1970 Neuvostoliiton kollektiivitilat käyttivät säästöihin 27 % (yli 6 miljardia ruplaa) jaettavista tuloistaan ja kollektiivitilan jäsenten kesken jaettiin 73 % eli 16,9 miljardia ruplaa.

Esiintyykö maataloustuotteiden markkinointivaikeuksia?

Kuten jo tuli todetuksi, jokaisella kollektiivi- ja valtiontilalla on kiinteä suunnitelma valtion toimesta tapahtuvista maataloustuotteiden ostoista useiksi vuosiksi eteenpäin, suunnitelma, jossa on otettu huomioon kyseisen tilan erikoispiirteet ja erikoistuminen johonkin tuotannonalaan. Näin siis ei ole olemassa mitään

markkinointivaikeuksia. Tiloja päinvastoin kannustetaan lisäämään valtiolle tapahtuvaa myyntiä siten, että suunnitelman ylittävistä valtiolle ostettavista tuotemääristä maksetaan tavallista korkeampi hinta. Nämä toimenpiteet suovat jokaiselle tilalle mahdollisuuden laskea tarkoin tuotantomäärät ja laajentaa niiden tuotteiden määrää, joista saadaan hyvin tuloja.

Maataloustuotteiden pääostajana on kunkin liittotasavallan hankintaministeriö. Sitä paitsi kollektiivitilat markkinoivat osan tuotteistaan kulutusosuuskuntien kautta hinnoilla, jotka ovat lähellä valtion vastaavia, sekä torien kautta kysynnän ja tarjonnan sanelemilla hinnoilla.

Suojaako laki kollektiivitilojen jäsenten yksityisomistusoikeutta?

Neuvostoliiton perustuslain 7. pykälässä, joka koskee kollektiivitilojen ja osuustoimintajärjestöjen omaisuutta, sanotaan mm.: "Jokaisella kollektiivitilaan kuuluvalla talolla on kollektiivitilan yhteistaloudesta saatavien tulojen lisäksi henkilökohtaisessa käytössä pieni maa-alue yksityisessä omistuksessa, aputalous tällä maa-alueella, asuintalo, tuottavaa karjaa, siipikarjaa sekä pieniä maataloustyövälineitä maatalousosuuskunnan sääntöjen mukaisesti."

Lisäksi, perustuslain 10. pykälän mukaan, kansalaisilla, mm. kollektiivitilojen jäsenillä on oikeus työtulojen ja säästöjen, asuintalon ja sen yhteyteen kuuluvan kotipuutarhan, tämän puutarhan vaatimien välineiden ja käyttötarvikkeiden, henkilökohtaisten kulutustavaroiden ja mukavuusesineiden yksityisomistukseen jota laki suojelee.

Henkilökohtaisesta aputaloudesta saamansa ylimääräiset tuotteet kollektiivitilojen jäsenet myyvät valtiolle tai torilla. Vuonna 1971 yksityisten aputalouksien osuus valtion ostoissa oli 4 % maidon ja 13 % karjan ja siipikarjan kohdalla.

Kollektiivitilojen hyvinvoinnin pohjana on yhteistalous, aputalous toimii lisätulojen lähteenä.

Miten maatalouden johto on organisoitu?

Maataloustuotantoa johtaa Neuvostoliiton maatalousministeriö sekä vastaavat autonomisten ja liittotasavaltojen ministeriöt.

Ministeriöt ratkaisevat tuotannon suunnitteluun, maataloustieteen ja sen saamien merkittävien kokemuksien yleistämiseen, kollektiivi- ja valtiontilojen maataloustekniikalla, lannoitteilla ja kemiallisilla kasvinsuojeluaineilla jne. varustamiseen liittyvien

kysymysten koko laajan kokonaisuuden. Paikallisesta, välittömästä johdosta vastaavat piirien tai alueiden (aluepiirien) maataloushallinnot. Pyrittäessä joidenkin erillisten tärkeiden alojen parempaan johtoon on perustettu sellaisia yhtymiä kuin Ptitseprom siipikarjan kasvatuksen alalle, Skotootkorm hoitamaan rehutilannetta jne. Niiden paikallisina edustajina toimivat trustit.

Kollektiivitilojen ja valtiontilojen aineellis-tekninen varustaminen tapahtuu Neuvostoliiton ministerineuvoston alaisena toimivan yleisliittolaisen Sojuzselhoztehnika-yhtymän kautta.

On syytä korostaa vielä kahta seikkaa. Ensiksikin, valtiollisten elinten hallinnollisesti määräilevä puuttuminen kollektiivitilojen asioihin ei ole sallittua, kollektiivitilojen toimintahan perustuu maatalousosuuskuntia koskevien sääntöjen pohjalle. Toiseksi: sellaisiin valtiollisiin virastoihin kuin maataloushallintoihin tai Selhoztehnika-yhtymän piiriin perustetaan neuvostoja, joihin kuuluvat kaikki tietyn piirin kollektiivitilojen puheenjohtajat.

Miten maatalouden koneistus ja sähköistys kehittyy?

Kahdeksannen viisivuotiskauden loppuun mennessä Neuvostoliiton teollisuus toimitti kollektiivitiloille ja valtiontiloille yli 700 eri tyyppistä traktoria ja muuta maatalouskonetta. Neuvostoliiton maatalouden koneistuksen tasoa valottavat seuraavat luvut. Konekanta oli yhtä työntekijää kohden laskettuna kasvanut vuoden 1960 5,4 hevosvoimasta 11,2 hevosvoimaan vuonna 1970 ja vuoden 1975 loppuun mennessä tämä luku kohoaa 17 hevosvoimaan. Vuonna 1970 maatalouden käytössä oli hieman vajaat 2 miljoonaa traktoria (kasvu oli vuoteen 1965 verrattuna 364.000) 1,2 miljoonaa kuorma-autoa, 623.000 leikkuupuimuria, 923.000 traktorien perävaunua (lähes kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 1965). Huomattavasti kahdeksannen 5-vuotiskauden aikana kasvoi myös maansiirtokoneiden kanta.

Yhdeksännen 5-vuotiskauden suunnitelmat edellyttävät toteutettavaksi laajan, maatalouden tekniseen uudelleenvarustamiseen liittyvän toimenpidekompleksin. Nykyisen koneistusvaiheen luonteenomaisena piirteenä on, että kollektiivi- ja neuvostotilat saavat käyttöönsä entistä suurempia traktoreita, entistä tuottavampia Niva- ja Kolos-merkkisiä leikkuupuimureita, joita toimitetaan 270.000 kappaletta ja Sibirjak-leikkuupuimuria (100.000 kpl). Maatalous saa niin ikään 4—6-rivisiä maissin- ja perunankorjuukoneita, leveätoimisia ja monirivisiä koneita ja

koneyhdistelmiä, jotka suorittavat useita toimenpiteitä yhden traktoriajon yhteydessä, koneikkoja, joiden avulla pystytään työsuorituksiin entistä suuremmilla nopeuksilla (9—15 km tunnissa) jne. Kaikkiaan tämän viisivuotiskauden kuluessa Neuvostoliiton maataloudelle toimitetaan 1,7 miljoonaa traktoria, 1,1 miljoonaa kuorma-autoa, maatalouskoneita 15,5 miljardin ruplan arvosta, mm. 543.000 viljan- ja 293.000 rehunkorjuukonetta, 61.000 sokerijuurikkaankorjuukonetta, 87.000 kaivinkonetta, 82.000 raivaustraktoria ja 42.500 tiehöylää.

Nopeatempoisesti on koneistumassa myös karjatalous. Vuosina 1971—75 karjatalousfarmeja palvelevia koneita ja laitteita tuotetaan yli 6,5 miljardin ruplan arvosta, mikä on kaksi kertaa suurempi määrä kuin kahdeksannen viisivuotiskauden aikana.

Koneistus liittyy kiinteästi maatalouden sähköistykseen. 99,8 % kaikista kollektiivi- ja valtiontiloista on sähköistetty. Kuluvan yhdeksännen viisivuotiskauden aikana on suunniteltu rakennettavaksi lähes 1 miljoona kilometriä maaseudun sähkölinjoja, mikä suo kollektiivitilojen, valtiontilojen ja kylien lähes täydellisen kytkemisen valtion voimatalousjärjestelmiin ja turvaa maatalouskuluttajien entistä luotettavamman sähkönsaannin. Tämän kauden aikana tiloille tullaan toimittamaan erilaisia sähkövarusteita yli 4 miljardin ruplan arvosta eli siis yli kaksi kertaa enemmän kuin edellisen, kahdeksannen viisivuotiskauden aikana.

Kaikki nämä toimenpiteet johtavat siihen, että maatalouden sähköenergian kulutus kasvaa lähes 2-kertaiseksi ja kohoaa vuoteen 1975 mennessä 75 miljardiin kilowattituntiin. Maataloustyön sähköistystaso tulee vuoteen 1975 käsittämään yhtä työntekijää kohden laskettuna 2200 kilowattia.

Miten kastelujärjestelmien rakentaminen ja maanparannustoiminta kehittyvät?

Neuvostoliitolla on käytettävissään laajalti kylvöalaa. Vuonna 1972 ne käsittivät 210,3 miljoonaa hehtaaria, joista 122,3 miljoonan hehtaarin alalla viljeltiin viljakasveja. Yli puolet tästä alasta sijaitsee kuitenkin kosteussuhteiltaan riittämättömillä alueilla ja joutuu vuosittain kokemaan kuivan kauden seuraukset. Muilla alueilla taas, kuten Valko-Venäjällä ja Baltian tasavalloissa, maaperät kärsivät liiasta kosteudesta. Siksi Neuvostoliitossa toteutetaan laajoissa mitoin kastelujärjestelmien rakentamista ja muita maanparannustöitä. Niiden mittavuudesta saa hyvän kuvan kahdeksannen viisivuotiskauden tilastojen perusteella. Vuosina 1966—70 Neuvostoliitossa otettiin käyttöön 1,47

miljoonaa hehtaaria kasteltuja maita, 3,8 miljoonaa hehtaaria kuivattuja maita ja 33,7 miljoonaa hehtaaria kastelulaitumia. Kuluvan yhdeksännen viisivuotiskauden aikana on Etelä-Ukrainan, Pohjois-Kaukasian, Volgan keski- ja alajuoksun ja Moldavian kastelluille maille tarkoitus perustaa suuria takuuviljelyalueita. Näillä samoilla alueilla aiotaan ottaa käyttöön entisten lisäksi vielä noin 1,5 miljoonaa hehtaaria uusia kasteltuja maita.

650.000 uutta kasteltua hehtaaria on tarkoitus ottaa puuvillan viljelyyn Keski-Aasian ja Taka-Kaukasian tasavalloissa. Töitä nopeutetaan Karšinskin ja Šerbadskin aroilla sekä Karakumin kanavan vyöhykkeellä, joka takaa Länsi-Turkestanin laajan kuivan alueen, Ferganan laakson ja Nälkäaron vedensaannin.

Vuonna 1975 Neuvostoliiton kasteltujen maiden ala kohoaa 13,7 miljoonaan ja kuivattujen 11,2 miljoonaan hehtaariin. Lisäksi on tarkoitus suorittaa toimenpiteitä nykyisten kasteltujen maiden parantamiseksi, laidunmaiden kastelussa jne.

Kaikkiaan kastelu- ja maanparannustyöt tulevat ulottumaan 62,7 miljoonan hehtaarin laajuiselle alueelle. Näihin tarkoituksiin on suunniteltu käytettäväksi 24,7 miljardia ruplaa. Kuten tuli mainituksi, pääosan näistä töistä kustantaa valtio, kollektiivitilat peittävät vain vajaan kuudennentoista osan näistä kuluista.

Onko uudismailla pystytty välttämään maaperän eroosio? Miten onnistutaan estämään kasteltujen maiden muuttuminen suolaisiksi?

Vuonna 1972 ryhmä tiedemiehiä ja asiantuntijoita sai Leninin palkinnon kehitettyään ja sovellettuaan käytäntöön Pohjois-Kazahstanissa ja Länsi-Siperian aroilla toimenpidejärjestelmän maaperän suojelemiseksi tuulieroosiolta.

Lyhyesti nämä toimenpiteet voidaan kuvata seuraavasti: maata ei varsinaisesti kynnetä, vaan se muokataan laakateräisillä syvämöyhentimillä ja kultivaattoreilla, joiden avulla voidaan säilyttää sänki, kylvöön käytetään erikoiskylvökonetta, viljeltävät alueet ja kesannot sijoitetaan siten, että maa jakautuu 100—150 metrin levyisiin kaistoihin, ja että viljalla olevat kaistat vaihtelevat kesantojen kanssa (viime mainitut saavat kesällä hyvän suojan kylvettyjen alojen kasvillisuudesta ja syksyllä, talvella ja keväällä sängestä), lisäksi käytetään vielä lumipeitteen säätelymenetelmää yms.

Neuvostoliitossa on ryhdytty tuottamaan joukkomittaisesti tekniikkaa eroosiota vastaan käytävään kamppailuun. Sen käyttö sekä tiedemiesten tutkimustulosten laaja tunnetuksitekeminen

ovat edistäneet uuden viljelyjärjestelmän käyttöönsaattamista yli 18 miljoonan hehtaarin alueella entisillä uudismailla. Tämän järjestelmän soveltamista uusille laajoille alueille Pohjois-Kazahstanissa ja Länsi-Siperiassa tullaan edelleen jatkamaan. Sitä tullaan kokeilemaan myös sellaisilla tuulieroosiolle alttiina olevilla alueilla kuin Pohjois-Kaukasiassa, Etelä-Ukrainassa ja Volgan keski- ja alajuoksulla.

Maaperää suojaava järjestelmä paitsi varjelee peltoja tuulieroosiolta, myös lisää satoisuutta 200—300 kilolla hehtaaria kohden.

Kasteltavien maiden suolaisuuden ehkäisemiseksi toteutetaan kokonaista toimenpidekompleksia, mm. rakennetaan laajalle haarautuvia salaojitusjärjestelmiä. Kuten käytäntö osoittaa, suuri määrä (monissa kastelujärjestelmissä lähes kolmannes) joista ja muista lähteistä saatavasta vedestä välittyy salaojiin ja purkautuu niistä mineraalivesinä. Näin voidaan ehkäistä maaperän muuttuminen suolamaaksi, mutta tämä aiheuttaa suurta vedenkulutusta. Siksi neuvostoliittolaiset tiedemiehet etsivät keinoja nyt hukkaan joutuvien, mineralisoituneiden vesien käyttämiseksi kasteluun. Kokeet osoittavat, että mineralisoituneiden vesien hyväksikäyttö suo mahdollisuuden saada nykyisen lisäksi tuhansia ja taas tuhansia tonneja erilaisia maataloustuotteita.

Miten maatalousasiantuntijoita koulutetaan?

Lukuvuonna 1970—71 maatalousalojen asiantuntijoita koulutti 98 korkeakoulua, joiden piirissä työskenteli yli 28.000 tiedemies- ja opettajakunnan jäsentä. Niissä opiskeli 423.900 opiskelijaa sellaisia aloja kuin agronomiaa, karjataloutta, eläinlääketiedettä, puutarha-alaa ja viininviljelystä. Korkeakoulut valmistavat maatalouden palvelukseen myös koneinsinöörejä, sähköinsinöörejä, kastelu- ja maanparannusasiantuntijoita yms.

Vuonna 1971 maatalousalan korkeakouluista valmistui 68.700 uutta asiantuntijaa.

Opiskelu maatalousalan, samoin kuin kaikissa muissakin Neuvostoliiton korkeakouluissa on maksutonta. Suurin osa opiskelijoista saa lisäksi valtion stipendin. Samaan aikaan kasvaa vuosi vuodelta niiden opiskelijoiden määrä, jotka kollektiivi- ja valtiontilat ovat lähettäneet opiskelemaan ja jotka saavat stipendinsä näiden tilojen aineellisen kannustuksen rahastoista.

Maa- ja karjatalousteknikoita, apulaiseläinlääkäreitä yms. valmistavat keskiasteen erikoisoppilaitokset, joita oli lukuvuonna 1970—71 toiminnassa 674 ja joiden opiskelijamäärä oli 692.700 henkeä. Vuonna 1971 Neuvostoliiton keskiasteen oppilaitoksista valmistui 144.400 henkilöä maatalousammatteihin.

Nykyisin kollektiivi- ja valtiontiloilla, aputiloilla ja muissa maataloustuotantoa harjoittavissa yrityksissä, maataloutta palvelevissa ja eläinlääketieteellisissä järjestöissä, maatalousalan tieteellisissä tutkimus- ja oppilaitoksissa työskentelee yli 1,1 miljoonaa korkeakoulu- ja keskiasteen koulutuksen saanutta asiantuntijaa, mm. 663.000 agronomia, karjatalousteknikkoa ja eläinlääketieteellistä työntekijää. Kolme neljännestä kaikista näistä ammattivoimista on välittömästi maatalouden palveluksessa.

Maatalousalan tutkimuksia Neuvostoliitossa suoritetaan yli 940 tieteellisessä laitoksessa. Niiden tieteellisen työntekijäkunnan määrä on 35.000 ja yli 1300:lla tästä määrästä on tohtorin oppiarvo ja 15.000:lla kandidaatin (lisensiaatin) arvo.

Millaiset ovat maatalouden kehitysnäkymät yhdeksännen viisivuotiskauden aikana?

Maataloustuotteiden vuotuinen kokonaismäärä kasvaa 20—22 prosentilla. Vuosittain tuotettava viljamäärä kohoaa tällä kaudella keskimäärin 195 miljoonaan tonniin ja vuonna 1975 sen on suunniteltu nousevan yli 200 miljoonaan tonniin. Huomattavasti laajenevat uusien, erittäin satoisien syysvehnälajikkeiden — bezostaja-1:n, mirovskaja-808:n, Avroran, Kavkazin jne. — kylvöalat. "Vuosien 1969—70 tuloksista näkyy, millaisia ovat eräiden uusien lajikkeiden tarjoamat mahdollisuudet. Syysvehnä Avroran ja Kavkazin keskimääräinen satoisuus oli Krasnodarin aluepiirissä (Venäjän liittotasavalta) yli 6.200 kiloa ja Kirovogradin alueella (Ukraina) lähes 6.000 kiloa hehtaarilta.

Joitakin viitteitä muiden tuotelajien kehitysnäkymistä. Vuoteen 1975 mennessä vuotuisen raakapuuvillan tuotanto kohoaa 7,2 miljoonaan tonniin, sokerijuurikkaan — 92,4 miljoonaan tonniin, lihan 16 miljoonaan tonniin, maidon 100 miljoonaan tonniin, munien 52 miljardiin kappaleeseen. Kaikki nämä luvut ovat huomattavasti vuoden 1970 vastaavia suuremmat.

Ovatko maatalousalojen työntekijät varmoja huomispäivästä, esiintyykö maaltapako-ongelmaa Neuvostoliitossa?

Kysymyksen alkuosaan voidaan vastata myöntävästi. Tämä varmuus huomispäivästä perustuu siihen, että neuvostovaltio kantaa jatkuvasti huolta maatalouden kehityksestä, pyrkii maataloustyön muuttamiseen yhdeksi pitkälle koneistetuksi teollisen työn lajiksi, rakentaa maaseudun työntekijöille nykyaikaisia, kaikin mukavuuksin varustettuja asuntoja (esimerkiksi kaasujohto on vedetty nyt jo 45.000 maaseudun asutustaajamaan), parantamaan väestölle tarjottavia palveluksia (yhdeksännen viisivuotiskauden aikana palvelujen tarjonta kasvaa koko maassa 2-kertaiseksi ja maaseudulla lähes 2,8-kertaiseksi), luomaan edellytykset keskiasteen ammattikoulutuksen tarjoamiseksi maaseudun nuorille ja kasvavan sukupolven kasvattamiseksi entistä enemmän lastentarhoissa ja seimissä. Vuodesta toiseen kasvavat myös maatalousväestön tulot. Kollektiivitilojen jäsenten eläketurvakysymys on ratkaistu.

Neuvostoliitossa, kuten kaikissa kehittyneissä valtioissa on yhä vähemmän maataloustuotannon piirissä työskenteleviä ihmisiä. Asiantuntijat pitävät tällaista ilmiötä lainmukaisena, tieteellis-teknisen kumouksen ja kollektiivi- ja valtiontilojen teknisen uudelleenvarustuksen aiheuttamana prosessina. Tuotannon erikoistumisen ja keskittämisen tuloksena saavutettu maataloustyön luonteen muuttuminen ja tuotannon koneistaminen on suonut mahdollisuuden supistaa huomattavasti maanviljelyksen piirissä työskentelevien ihmisten lukumäärää ja samalla nostaa maatalouskoneiden, traktoreiden ja autonkuljettajien yms. henkilökunnan määrää 3,5 miljoonaan.

Vuonna 1970 Neuvostoliiton maatalouden palveluksessa työskenteli 29,2 miljoonaa henkeä eli lähes 3 miljoonaa vähemmän kuin 10 vuotta aikaisemmin.

Tämä ei kuitenkaan missään tapauksessa johdu talonpoikien joutumisesta vararikkoon, mikä yksinkertaisesti on mahdotonta kollektiivitilajärjestelmän puitteissa. On otettava huomioon Neuvostoliitossa voimakkaana kehittyvä uusien, asumattomien alueiden valtaus ja uusien kaupunkien määrätietoinen kasvu niillä, ammattitaitoisen työntekijäkunnan kasvava kysyntä teollisuuden piirissä ja tähän liittyvä mahdollisuus löytää aina myös kaupungista mieleinen ammattiala.

Kaikesta tästä huolimatta esiintyy yhä vielä myös tietyssä määrin väestön maaltapako-ongelmia. Sitä paitsi kaupunkiin pyrkii ennen kaikkea nuoriso, joka yleensä haluaa hankkia itselleen uusiin, nopeasti kehittyviin teollisuudenaloihin liittyvän ammatin. Vaikutuksensa on luonnollisesti toistaiseksi vielä maaseudun nuorille tarjoamilla vähäisemmillä kulttuuripalveluksilla ja eräillä muilla syillä. Siksi paikalliset hallintoelimet tekevät paljon työtä saadakseen elämän ja työn maaseudulla entistä houkuttelevammaksi ja siten myös päteviä ja nuoria työntekijävoimia maaseudulle.

Millaista on poronhoito Neuvostoliitossa, erityisesti Kuolan niemimaalla? Millainen on tämän alan tila ja kehitys ja millaisia poronhoitajien sosiaaliset olot?

Neuvostoliiton laajoilla pohjoisilla, pitkin Pohjoisen jäämeren rannikkoa sijaitsevilla alueilla — Kuolan niemimaalla, Komin autonomisessa neuvostotasavallassa, Tjumenin alueella, Krasnojarskin aluepiirissä, Jakutiassa ja Tšuktšien niemimaalla — laiduntaa lähes 2,5 miljoonaa poroa. Lisäksi siellä on villejä porolaumoja, joissa on yksinomaan Taimyrin niemimaalla yli 300.000 päätä. Asiantuntijat laskevat 75 % koko maailman poromäärästä keskittyvän Neuvostoliittoon.

Poronhoito on Neuvostoliiton pohjoisten alueiden vähemmistökansallisuuksien pääasiallisinta työtä. Osuustoiminnalliset poronhoitotilat ja valtion omistamat porotaloudet antavat olennaisen osan maan lihavarojen täydentämiseen. Ne toimittavat valtiolle vuosittain yli 48.000 tonnia poronlihaa (elopainoissa laskettuna) ja satojatuhansia vuotia, joista valmistetaan erinomaista mokkanahkaa. Maan pohjoisten kaupunkien lihantarjonnasta vastaavat suurelta osin juuri poronhoitotilat.

Pohjoisten seutujen porotaloustuotteiden määrä tulee jatkuvasti kasvamaan. Tiedemiehet ovat laskeneet, että jo lähivuosina nämä pohjoiset seudut pystyvät tarjoamaan kaksi kertaa nykyistä enemmän poronlihaa. Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana poronvuotien jalostukseen menevä määrä kasvaa lähes 600.000 kappaleella. Tämän vuoksi Komin autonomisessa tasavallassa, Jakutiassa, Magadanin alueella ja muilla pohjoisilla alueilla laajenevat porovuotia mokkanahaksi, nahkavalmisteiksi ja jalkineiksi jalostavat tehtaat.

Kuolan niemimaan porolaumat ovat suhteellisen pieniä: siellä on kaikkiaan noin 75.000 poroa ja kesäkaudella — ennen syksyn teurastusaikaa — eläinten pääluku on noin 120.000. Murmanskin alueella suurilla valtiollisilla porotiloilla työskentelee pääasiassa kolmen vähemmistökansallisuuden edustajia — saamelaisia, komeja ja nenetsejä. Tundra-nimisellä valtiontilalla (keskuspaikka Lovozeron kylä, jossa asuu pääasiassa saamelaisia) porokanta käsittää keskimäärin 35.000 eläintä, Pamjati Leninan valtiontilalla (Krasnoštšeljen kylä) 20.000, Popoiskin tilalla 11.000 eläintä. Valtio toimittaa porotiloille huomattavia lääkemääriä ja kemiallisia aineita sekä antaa eläinlääketieteellistä ja muuta apua.

Laitumella porolaumojen kanssa kauas tundralle siirtyviin poronhoitotyöryhmiin pidetään jatkuvaa yhteyttä. Kaikki niiden tarvitsema — elintarvikkeet, kirjat, lehdet, elokuvaprojektorit — toimitetaan näiden työryhmien kulloisillekin leiripaikoille helikoptereilla, maastoautoilla tai porovaljakoilla.

Neuvostovaltio pitää jatkuvasti huolta pohjoisten seutujen vähemmistökansallisuuksien talouselämän ja kulttuurin kehittämisestä. Neuvostoliiton ministerineuvosto antoi tätä kysymystä koskevan erikoisasetuksen vuonna 1957. Valtio myönsi lisämäärärahoja Murmanskin alueen samoin kuin muidenkin pohjoisten alueiden kantaväestön taloudellisen ja kulttuurielämän kaikinpuoliseen kehittämiseen. Erityistä huomiota kiinnitettiin lasten terveydenhuoltoon.

Kuolan niemimaan saamelaisten elämä muuttuu kirjaimellisesti aivan meidän silmiemme edessä. Pienten kylien asukkaat siirtyvät suurempiin ja nykyaikaisempiin kyliin, asuvat 3—5-kerroksisissa taloissa, joissa on kylpyhuoneet ja kaasuliedet, ja hankkivat nykyaikaisia kestokulutustarvikkeita. Jottei kukaan joutuisi eristetyksi ulkomaailmasta, etäälle tundralle lähteville poronhoitajille annetaan mukaan maksutta matkaradioita ja -televisioita. Kaikki poronhoitajat kuuluvat lääketieteellisen avun piiriin. Lovozeron piirissä esimerkiksi työskentelee yhdessä muiden kansallisuuksien edustajien kanssa saamelaisia lääkäreitä ja opettajia, jotka ovat saaneet koulutuksensa Neuvostoliiton korkeakouluissa.

Täällä toimii 9.000 asukasta kohden 8 kerhotaloa, 17 valtionkirjastoa, joiden kokonaiskirjavarat käsittävät 180.000 nidettä, ja kaksi musiikkikoulua. Kerhotaloissa toimii lukuisia aikuisille ja lapsille tarkoitettuja harrastuskerhoja. Lovozeron saamelainen kansankuoro, jolla on ikää jo 37 vuotta, on Neuvostoliitossa laajalti tunnettu kuoro, joka palkittiin vuoden 1967 yleisliittolaisessa taideharrastusfestivaalissa. Kuoron esityksiin ovat voineet tutustua paitsi moskovalaiset, leningradilaiset ja murmanskilaiset, myös Pohjois-Norjan ja Pohjois-Suomen asukkaat.

Voidaan sanoa, että vähemmistökansallisuuksia edustavien poronhoitajien lapset ovat Neuvostoliitossa aivan erityisessä, etuoikeutetussa asemassa. Heti kun äiti vierottaa lapsensa rintaruokinnasta, hänet voidaan — luonnollisestikin, jos vanhemmat niin haluavat — sijoittaa lastenseimeen. Siitä lähtien lapsi elää aivan työelämään astumiseensa asti valtion täysihoidossa (siihen kuuluvat vaatteet, ravinto, asunto, matkat ja opiskelu). Lapsen äiti voi ottaa lapsensa hänelle soveltuvina aikoina kotiin (koululaiset käyvät tundralla aina loma-aikoina). Näin vaimo voi seurata miestään porolaumojen mukana, ommella turkisvaatteita, hoitaa kotitaloustehtäviä kantamatta huolta lasten hyvin-

voinnista. Heidän terveydestään huolehtii asiantunteva henkilökunta ja lääkärit, heitä kasvattavat korkeakouluista valmistuneet kasvattajat ja pedagogit.

Koulun päätyttyä saamelaisten ja muiden pohjoisten kansallisuuksien lapset voivat jatkaa opintojaan korkeakouluissa ja keskiasteen erikoisoppilaitoksissa. Heidän selviytyessään pääsytutkinnoista heille suodaan pohjoisten alueiden edustajina oikeus päästä ennen muita yliopistoon, instituutteihin tai opistoihin. Heidän opiskelunsa on, kuten kaikilla Neuvostoliiton nuorilla, ilmaista ja he saavat valtion stipendin. Valtio maksaa heidän matkansa opiskelukaupunkiin tai lomien aikana kotiseudulle millä tahansa liikennevälineellä.

Yhden pohjoisia kansallisuuksia edustavan koululaisen ylläpitoon valtio käyttää vuosittain lähes 1.000 ruplaa. Tämä on olennainen lisä poronhoitajaperheiden budjettiin.

LIIKENNE JA TIETOLIIKENNE

Millaisia liikennemuotoja suositaan Neuvostoliitossa?

Neuvostoliitossa, pitkien yhteyksien maassa liikenneyhteyksien valinta tapahtuu sekä mukavuus- että varsinkin aikaperustein. Siitä johtuen pitkillä matkoilla suositaan lentoliikennettä ja lyhyillä matkoilla vuorostaan autoliikennettä. Juuri matkojen pituus sanelee myös ne monet muutokset, joita viime vuosien aikana liikenteen järjestelyissä on tapahtunut. Vaikkakin rautatieliikenne edelleen näyttelee johtavaa osaa matkustajaliikenteessä — vuonna 1971 3.054 miljoonaa matkustajaa — sen suhteellinen osuus pienenee jatkuvasti. Kun vielä vuonna 1960 rautateiden osuus matkustajaliikenteessä oli 68 %, niin vuonna 1970 luku oli supistunut 48 %:iin ja vuonna 1975 rautateiden osuudeksi arvioidaan 42 % matkustajaliikenteestä.

Toiselle sijalle on siirtynyt autoliikenne, joka koostuu linja-autoista, pienoisbusseista (kaupunkien ns. reittitaksit) ja takseista. Vuonna 1971 autoliikenne kuljetti 2.675 miljoonaa matkustajaa, eli 36 % koko matkustajaliikenteestä. Tämän osuus tulee vuonna 1975 olemaan noin 40 % koko matkustajaliikenteestä.

Kolmannen ryhmän muodostaa lentoliikenne, jota vuonna 1971 käytti 78 miljoonaa matkustajaa. Vuonna 1970 lentoliikenteen osalle tuli 14,2 % matkustajaliikenteestä ja vuoden 1975 prosenttimääräksi arvioidaan 17.

Neljännen ryhmän muodostaa jokiliikenne, jota suurimmaksi osaksi käytetään lepo- ja virkistysmatkoihin sekä erilaisiin risteilyihin. Sitä käytti vuonna 1971 145,7 miljoonaa henkeä. Meriliikenteen palveluksia yhdeksännen viisivuotiskauden ensimmäisenä vuonna, eli 1971, käytti hyväkseen 38,4 miljoonaa matkustajaa.

Kuinka suuri on tavarankuljetus rautateillä?

Neuvostoliiton rautatieliikenne on suurin koko maailmassa. Vaikkakaan Neuvostoliiton rautatieverkosto ei ylitä 10 % maailman kaikista rautatielinjoista, tavarankuljetuksen määrä niitä pitkin on kuitenkin lähes puolet maailman kaikista rautatiekuljetuksista. Se on kaksi kertaa suurempi kuin USA:ssa, vaikka USA:n rautatieverkoston pituus on kaksi ja puoli kertaa Neuvostoliiton vastaavaa pidempi. Suuri kuljetusteho on saavutettu vetureiden merkittävästi paremmalla ja tehokkaammalla sekä rautateiden järkiperäisellä käytöllä.

Vuonna 1971 Neuvostoliiton rautateiden tavarankuljetus oli 2.637 miljardia tonnikilometriä. Vuoden aikana kuljetettiin lähes 3 miljardia tonnia erilaisia lasteja, mikä on 34 kertaa enemmän kuin vallankumousta edeltäneellä Venäjällä ja kuusi kertaa enemmän kuin vuonna 1940.

Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana tavarankuljetus rautateillä nousee 22,2 %. Kaksoisraiteiden laajennusta ja teiden sähköistämistä kehitetään. Niiden automatisaatiota ja keskusohjausjärjestelmää parannetaan ja lastaus-, purkaus- ja lajittelutöitä mekanisoidaan. On suunniteltu rakennettavksi 5.600 kilometriä uutta rautatielinjaa. Muiden kuljetusmuotojen nopean kehityksen seurauksena rautateiden suhteellinen osuus kaikista tavarankuljetuksista laskee vuoden 1970 65,1 prosentista vuonna 1975 59 prosenttiin.

Kaupankäynnin kasvu muiden valtioiden kanssa lisää kansainvälisiä rautatiekuljetuksia. Esimerkiksi Suomeen tuodaan rautateitse Neuvostoliitosta puutavaraa, malmeja, autoja ja koneita. Täältä viedään vastaavasti Neuvostoliittoon suomalaisia vientitavaroita. Rautatiekuljetus maittemme välillä on suhteellisen helppoa, koska kummankin maan rautateiden raideleveys on sama. Se poistaa siirtokuormauksen vaivat ja akselien vaihdon matkustajavaunuissa.

Suomesta lähetetään rautateitse tavaraa myös Japaniin. Nämä lastit kulkevat Neuvostoliiton kautta yli 10 000 kilometriä.

Millainen on rautateiden sähköistystilanne?

Sähköistetyn rautatien pituudessa ja sähköistämisnopeudessa Neuvostoliitto pitää tiukasti maailman kärkisijaa hallussaan. Kun vuonna 1940 sähköistettyjä rautateitä oli alle 2000 kilometriä, niin vuoden 1972 alkuun mennessä niiden pituus ylitti 35.000 kilometriä. Näin ollen sähköistettyjen teiden osuus on 25 % koko rautatieverkostosta.

On luonteenomaista, että kehittynein vetovoiman muoto sijoittuu tärkeimmille ja eniten liikennöidyille linjoille: Moskova—Kuibyšev—Tšeljabinsk—Irkutsk—Ulan-Ude pituudeltaan 5.800 kilometriä; Moskova—Rostov—Tbilisi—Baku, pituus 2.900 km; Moskova—Kiev—Lvov sekä Moskova—Harkov—Simferopol, molempien pituus on 1.500 kilometriä ja monia muita. Rautatieliikenne kuluttaa nykyisin noin 40 miljoonaa kilowattituntia sähköenergiaa, mikä merkitsee n. 5 % koko maan sähkönkulutuksesta.

Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana sähköistetään rautateitä 6000 kilometriä.

Vuoden 1971 lopussa sähkö- ja dieselveturit kuljettivat 97 % kaikista rautatiekuljetuksista.

Miten elektroniikkaa sovelletaan rautatieliikenteeseen?

Elektronitekniikan sovellutuksille rautatieliikenteessä löytyy jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Erikoisesti tulevat kysymykseen nykyaikaiset merkinanto- ja asetinlaitteet. Monilla rautateiden risteysasemilla on erikoisrakennukset elektronitekniikkaa varten. Ne ovat keskitettyjä liikenteenvalvontapisteitä, joista liikenteen valvonta voidaan ulottaa satojen kilometrien päähän. Monille rautateille on jo asennettu ja asennetaan lisää automaattisia asetinlaitteita, joiden avulla liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta voidaan lisätä.

Elektronitekniikka tunkeutuu rautatieliikenteeseen yhä kasvavalla vauhdilla. Kymmenen viime vuoden aikana automaattisin asetinlaittein varustettuja rautateitä on tullut 12.200 kilometriä ja keskitetyn liikenteen valvonnan piiriin on kytketty 11.800 kilometriä rautatietä.

Yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa suunnitellaan automaattisten asetinlaitteiden ja keskitetyn liikenteen valvonnan piiriin kytkettäväksi kaikkiaan 25.000 kilometriä rautatietä. Niiden joukossa on mm. sellaiset tärkeät rautatielinjat kuin Karymskaja—Habarovsk—Nahodka Habarovskin alueella, Murmansk—Leningrad, sekä Konossa—Kotlas—Vorkuta Euroopan puoleisessa pohjolassa, Etelä-Siperian rautatielinja jne.

Neuvostoliiton liikenneministeriö on jo useita vuosia käyttänyt automaattisia tietojenkäsittelykoneita eri kysymysten käsittelyssä. Toukokuusta 1971 alkoi uusi vaihe siirtymisessä ATK-tekniikan uudenaikaiseen käyttöön. Silloin alettiin perustaa koko maan käsittävää rautateiden automatisoitua ohjausjärjestelmää. Se on välttämätöntä, jotta voitaisiin kitkatta suorittaa kaikki monimut-

kaiset liikenteen, informaation kokoamisen ja lajittelun ohjauksen vaatimat tehtävät.

Mikä on Siperian päärata?

Siperian pääradaksi nimitetään maailman pisintä rautatielinjaa, joka saa alkunsa Moskovasta sivuuttaen Volgan arot, Uralin, Länsi- ja Itä-Siperian, kiertää Baikalin eteläpuolelta Petrovin tehtaille. Sieltä rautatie jatkuu edelleen aina Tyynenmeren rannikolle.

Siperian rautatien rakentaminen aloitettiin viime vuosisadan lopussa ja jo vuonna 1898 sen osilla kulkivat ensimmäiset junat. Rautatien rakennustyön historia kuvastaa ihmiskunnan rohkeata tunkeutumista luonnon esteiden lävitse. Rakentajat loivat tiensä läpi tuntemattoman, ylittivät suot, pohjattomat hetteiköt, vuoret, tunkeutuivat läpipääsemättömään taigaan suoriutuen voittajana ja rakentaen sillat yli voimakkaasti kuohuvien jokien.

Siperian päärata on eräs maan suuritöisimmistä rautatieväylistä. Jo toisen maailmansodan vaikeina vuosina aloitettiin sen sähköistäminen. Nykyään sähköveturit palvelevat linjalla Moskovasta Baikalin itärannalle Ulan-Udeen. Yhtä pitkää yhtenäistä sähköistettyä rautatietä ei tunne mikään muu maa maailmassa. Siperian kaksiraiteista päärataa pitkin matkaavat Siperian ja Uralin maan uumenien rikkaudet, monilukuisten metallinjalostus-, koneenrakennus- ja muiden suurten tehtaiden tuotteet kertoen neuvostovallan voimasta.

Rautatie on taannut lukuisten Siperian uudisalueitten nopean, turvallisen ja mukavan liikenteen. Se on muuttanut perusteellisesti väestön elämän ja alueiden olosuhteet siellä, missä aiemmin voitiin liikkua maata myöten vain tiettyinä vuodenaikoina.

Siperian pääradan sähköistäminen mahdollisti rautateiden läpäisykyvyn jyrkän nousun ja lyhensi merkittävästi matkustajien matka-aikaa. Nyt matka Moskovasta Vladivostokiin kestää junalla 7 vuorokautta, kolme vuorokautta vähemmän kuin höyryvetureiden aikana.

Tänään Siperian päärata on kansainvälinen kulkutie. Se on lyhin tavaroiden kuljetustie Euroopasta, siis myös Suomesta, Japaniin ja muihin Tyynen valtameren maihin.

Kumpi on halvempi matkustusmuoto, juna vai lentokone?

Vastauksia on kaksi: junalla on halvempi tai ne ovat yhtä halpoja. Kumpikin vastaus on oikea.

Rautatielippu on säännöllisesti halvempi niissä tapauksissa, kun matkustetaan toisen tai kolmannen luokan vaunuissa. Lentolippu Moskovasta Murmanskiin maksaa 28 ruplaa. Kolmannen luokan rautatielippu samalla matkalla maksaa 18,80 ruplaa, toisen luokan vaunussa 23,50 ruplaa. Neljän hengen hytin makuuvaunupaikka ensimmäisessä luokassa maksaa 28 ruplaa ja kahden hengen hytissä 33 ruplaa. Sama suhde lippujen hinnoissa on esim. Moskovasta Sotšiin.

Ylipitkillä matkoilla rautatielippu on säännöllisesti edullisempi kuin lentolippu. Moskovasta Habarovskiin (matkan pituus on 8553 km) makuuvaunussa ensimmäisessä luokassa maksaa 89,5 ruplaa ja lentokoneella 108 ruplaa, Moskovasta Vladivostokiin ensimmäisessä luokassa maksaa 96,30 ruplaa, kun se lentokoneessa matkustaen maksaa 117 ruplaa. Mutta junalla matka kestää (matkan pituus on 9297 km) 7 vuorokautta ja TU-114 lentokoneella reippaat 11 tuntia.

Neuvostoliiton liikennetariffit ovat maailman halvimmat. On tärkeätä korostaa myös sitä, että matkojen hinnat Neuvostoliitossa eivät nouse.

Paljonko maksaa matka Moskovasta Leningradiin a) junalla b) lentokoneella?

Istumapaikka tavallisessa junassa maksaa 7,90 ruplaa, pikajunan kolmannessa luokassa 9,70, toisessa luokassa 12,60 ruplaa, ensimmäisen luokan makuuvaunussa 4-paikkaisessa hytissä 14,20 ja kaksipaikkaisessa hytissä 16,90 ruplaa. Lentokoneella lipun hinta on 13 ruplaa.

Mitkä ovat tärkeimmät lentolinjat?

Vuonna 1973 Neuvostoliiton lentoyhtiö Aeroflot täyttää 50 vuotta. Puoli vuosisataa sitten toiminnassa oli ainoastaan yksi lentolinja: Moskova—Gorki, pituudeltaan 420 kilometriä. Nykyisin Aeroflot on maailman suurin lentoyhtiö, jonka lentokoneet suorittavat neljänneksen maailman lentokuljetuksista.

Ei ole tässä yhteydessä mahdollista kertoa läheskään kaikista edes tärkeimmistä lentolinjoista. Aeroflot yhdistää käytännöllisesti katsoen maan kaikki suuremmat teollisuuskeskukset peittäen koko maan tiheällä lentolinjojen seitillä.

Säännölliset lentovuorot risteilevät 3600 kaupungin ja väestökeskuksen välillä. Siviili-ilmailun sisäreittien yhteinen pituus ylittää 770.000 kilometriä. Päivittäin suoritetaan yli 2.500 reittilentoa.

Myös Aeroflotin kansainväliset lentoyhteydet laajenevat ja lujittuvat jatkuvasti. Se toimii yhteistyössä maailman kaikkien johtavien lentoyhtiöiden kanssa. Lokakuun 19. päivänä 1955 solmittiin sopimus Suomen ja Neuvostoliiton lentoyhteistyöstä. Sopimus oli ensimmäinen laatuaan Neuvostoliiton ja kapitalistisen valtion kesken. Sopimuksen ansiosta aloitettiin säännölliset reittiyhteydet Moskova—Helsinki ja Leningrad—Helsinki. Nykyisin Aeroflotin ja Finnairin koneet kuljettavat näillä reiteillä lähes 20.000 matkustajaa vuodessa.

Toukokuussa 1972 sovittiin Helsingissä Aeroflotin ja Finnairin kesken lentoyhteyksien laajentamisesta. Paitsi Moskovaa ja Leningradia, suomalaiset koneet voivat suorittaa nyt lentoja myös Vilnaan, Minskiin, Kieviin, Taskentiin sekä Transsiperian lentolinjoja pitkin myös Irkutskiin ja Habarovskiin. Sitä paitsi Aeroflotin koneet lentävät Suomen alueen kautta Länsi-Euroopan maihin sekä Keski- ja Pohjois-Amerikkaan. Vastaavasti suomalaiset koneet voivat käyttää Neuvostoliiton ilmatilaa matkallaan Lähi- ja Keski-Itään sekä Kaakkois-Aasiaan.

Aeroflotin kansainväliset lentolinjat lisääntyvät vuosittain. Kun vuonna 1965 neuvostoliittolaiset koneet lensivät säännöllisesti 38 maahan, niin kesällä 1972 lentoja tehtiin 63 Euroopan, Aasian, Afrikan ja Amerikan maahan. Kansainvälisten lentolinjojen pituus Aeroflotilla on yli 220.000 kilometriä.

Koko maailman lentoliikenteelle merkittävänä virstanpylväänä oli kansainvälisen lentolinjan avaaminen yli Siperian. Tärkein etu Transsiperian mannertenvälisen lentolinjan avaamisesta oli erittäin huomattava ajan säästö. Nyt voidaan esimerkiksi Pariisista lentää Tokioon 12 tunnissa. Jo vuonna 1972 Siperian reittiä pitkin tehtiin 15 edestakaista lentoa viikossa. Linjat olivat Lontoo—Moskova—Tokio; Pariisi—Moskova—Tokio; Amsterdam—Moskova—Tokio, Delhi—Moskova—Lontoo.

Jo useita vuosia Aeroflotin koneet ovat säännöllisesti lentäneet Singaporeen, Malaisiaan, Libanoniin, Keniaan ja muihin maihin. Hiljattain Aeroflot avasi lentolinjan Jordaniaan ja Thaimaahan.

Viime vuosien aikana Aeroflot on solminut useita sopimuksia eri maiden kanssa säännöllisistä lentolinjoista. Tällainen sopimus allekirjoitettiin mm. Neuvostoliiton ja Saksan liittotasavallan kanssa. Moskova—Frankfurt am Mainin linja avattiin vuoden 1972 helmikuussa. Reittiä käyttävät sekä Aeroflotin että Lufthansan koneet. Säännölliset lennot ovat alkaneet myös Bangladeshin Kansantasavaltaan. Moskova—Dakka -lentolinja kulkee Teheranin ja Bombayn kautta.

Kansainvälisillä linjoilla Moskova—Amsterdam, Berliini,

Wien, Praha, Tukholma ja Zürich välillä sekä Leningrad—Pariisi linjalla lentää Aeroflotin lippukone IL-62.

Kansainväliset lentolinjat eivät kulje pelkästään Moskovan kautta. Lentoja ulkomaille suoritetaan myös Leningradista, Minskistä, Jerevanista, Kievistä, Taškentista, Irkutskista ja Habarovskista.

Millaisia siviililentokoneita on Aeroflotin käytössä?

Viisisataa miljoonaa matkustajaa ja 11 miljoonaa tonnia lastia kuljetetaan yhdeksännen viisivuotiskauden aikana vuosittain. Tämä valtava urakka lankeaa etupäässä suihkukäyttöisille ilmojen kulkijoille. Vuonna 1972 peräti 93 % lentokuljetuksista tapahtui suihkukoneilla.

Neuvostoliiton siviili-ilmailu kasvaa erittäin nopeasti. Viisikymmenluvulla ensin Neuvostoliiton sisäreiteille ja sittemmin myös kansainvälisille lentolinjoille ilmaantui ensimmäinen siviili-ilmailuun tarkoitettu suihkukone, Andrei Tupolevin suunnittelema 70-paikkainen TU-104. Tämä kone on tarkoitettu keskipitkille matkoille 900 km:n keskimääräisellä tuntivauhdilla liikkuvaksi matkustajakoneeksi. Monet valtiot ovat hankkineet ja menestyksellisesti käyttäneet sitä.

Tämän lentokoneen jälkeen lentolinjoille on ilmaantunut useita TU-tyyppisiä matkustajakoneita. Sellaisia ovat mm. kaksimoottorinen TU-124, keskipitkien matkojen 56 matkustajan ja 1000 km/t lentävä matkustajakone, 70-paikkainen, kaksimoottorinen, 920 km/t lentävä keskipitkien matkojen TU-134 suihkukone. Monissa maissa tunnetaan myös nelimoottorinen turbiinikäyttöinen mannertenvälinen turistiluokan jätti, TU-114, joka ottaa 170—220 matkustajaa.

Helmikuun 9. päivänä 1972 suoritti neitsytlentonsa uusi Tupolevin linjalaiva — TU-154, joka 950 km/t nopeudella matkalentoa suorittava kolmimoottorinen suihkuturbiinikone voi ilman välilaskua suorittaa 5500 kilometrin lentoja ja ottaa 164 matkustajaa. Se tulee myös kansainvälisille linjoille. Asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota sen mainioihin nousu- ja laskuominaisuuksiin ja ennustavat sille loistavaa tulevaisuutta. Uudessa konetyypissä ovat yhdistyneet TU-104:n nopeus, IL-18:n (nelimoottorinen 120-paikkainen moottorikone, jonka lentoetäisyys on 6500 km ja matkanopeus 700 km/t) säästäväisyys sekä Antonovin suunnitteleman AN-10:n mainiot nousu- ja laskuominaisuudet. On suunniteltu, että ajan mukana TU-154 korvaisi edellä mainitut koneet.

Aeroflotin lippulaivan nimeä mannertenvälisillä linjoilla kantaa suihkukone IL-62, joka on lentokonesuunnittelija Iljušinin käsialaa. Monet maailman valtiot tuntevat sen hyvin. Lähiaikoina reiteille ilmestyy koneen modernisoitu malli IL-62 M, jossa matkustajamäärää on 186:sta lisätty 196:een ja lentomatka pitenee 9000 kilometristä 10.300 kilometriin. Kolmimoottorisen JAK-40 M:n parannettu malli, joka on tarkoitettu paikallisliikenteeseen, ottaa 40 matkustajaa entisten 24 sijasta.

Menestyksellisesti sujuvat koelennot ääntä nopeammin lentävällä matkustajakoneella TU-144:llä, joka astuu ilmaliikenteen palvelukseen jo yhdeksännen viisivuotiskauden aikana. Tämä kone avaa uuden aikakauden siviili-ilmailussa — säännölliset yli äänennopeudella tapahtuvat lennot. Se tulee kuljettamaan 140 matkustajaa Moskovasta Habarovskiin 3—3½ tunnissa ja Moskovasta Pariisiin puolessatoista tunnissa.

Paikallisilla lentolinjoilla käytetään erilaisia polttomoottori- ja turbiinikoneita, jotka on suunniteltu 6—12 matkustajaa varten.

Voimakkaasti on kehittynyt myös tavarankuljetusliikenne. Jo useita vuosia on ollut käytössäAntonovin ilmajättiläinen AN-22, jonka sarjatuotanto on käynnissä. Se ottaa kuljetettavaksi 80 tonnia lastia tai 720 matkustajaa. Lastien kuljetukseen keskipitkillä ja pitkillä matkoilla tullaan käyttämään myös suihkukäyttöistä kuljetuskonetta IL-76, joka on saanut ilmailuasiantuntijoilta hyvät arvostelut.

Neuvostoliitossa on kehitetty uusi helikopterien sarja, joka tunnetaan myös sen rajojen ulkopuolella. Näihin kuuluvat pienikokoinen KA-26, hivenen suurempi MI-4 ja MI-6, sekä "lentävä nosturi" V-10. Parhaillaan on valmistumassa uusia helikopterityyppejä, joiden joukkoon mahtuu mm. maailman suurin helikopteri V-12.

Helikopterit suorittavat Neuvostoliitossa monia töitä. Erikoisen tarpeellisia ne ovat Siperiassa, sen taigalla ja rakennustyömailla. Esimerkiksi maan pohjoisimmalla kaasuputkilinjalla Medveže — Nadym — Punga työskentelee päivittäin nelisenkymmentä erilaista helikopteria. Ne kuljettavat 1220 millimetrin läpimittaisia putkia, hitsausvälineitä, koottavia taloja ja parakkeja, rakennus- ja elintarvikkeita.

Myykö Neuvostoliitto lentokoneita ja helikoptereita?

Neuvostoliittolainen ulkomaankauppayhtymä "Aviaexport" on kauppasuhteissa kymmenien maiden kanssa. Neuvostoliitosta ostetut lentokoneet TU-104, TU-124, TU-134, IL-62 ja monet helikopterit ovat käytössä useissa Euroopan, Aasian ja Afrikan maissa.

Keväällä 1972 neuvostoliittolainen lyhyiden matkojen lentokone JAK-40 teki mainoskierroksen latinalaiseen Amerikkaan saaden suurta mielenkiintoa osakseen. Jokin aika sitten näitä pieniä ja mukavia paikallisliikenteen koneita myytiin Saksan liittotasavaltaan.

Miten kehittyy Neuvostoliiton kauppalaivasto?

Vuonna 1971 Neuvostoliiton kauppalaivasto kuljetti 695 miljardia tonnikilometriä lastia (kaikkien Neuvostoliiton kuljetusvälineiden suorittama tavarankuljetus oli 4084 miljardia tonnikilometriä). Se on lähes 30 kertaa enemmän kuin vuonna 1940. Merilaivasto kuljetti 171 miljoonaa tonnia lastia ja yli 38 miljoonaa matkustajaa.

Merilaivasto näyttelee erittäin merkittävää osaa Kaukoidän ja maan pohjoisosien kehityksessä. Sen osuus on yli puolet Neuvostoliiton ulkomaankaupan kuljetuksista. Ensimmäinen neuvostoliittolainen kansainvälinen rahtilaivalinja avattiin vuonna 1952 ja vuonna 1970 Neuvostoliiton lipun alla purjehtivat laivat kävivät maailman 105 maan 995 satamassa. Neuvostoliiton matkustajaalukset liikennöivät 176 linjaa, joiden yhteinen pituus on lähes 300.000 kilometriä. Neuvostoliiton merikauppalaivasto on eräs maailman nuorimmista. Se kasvaa myrskyisästi ja koostuu kokonaisuudessaan aluksista, jotka on rakennettu toisen maailmansodan jälkeen. Kun vuosina 1950—1965 maailman tonnisto kasvoi 89 % niin Neuvostoliiton tonnisto kasvoi 420 %. Kahdeksannen viisivuotiskauden aikana (1966—1970) laivaston tonnimäärä kasvoi puolitoistakertaiseksi täydentyen 500 uudella aluksella yht. 4,5 miljoonaa dw tonnia. Sen lisäksi Neuvostoliiton merilaivastoministeriön ja satamien käyttöön tuli yli 1200 jäänsärkijää, ruoppaajaa, tutkimusalusta jne. Näiden joukossa oli myös aluksia, jotka oli rakennettu muiden maiden mm. Suomen telakoilla.

Yhdeksäs viisivuotiskausi tuo paljon uutta merilaivaston kehitykseen. Rahtilaivasto tulee kasvamaan lähes 1,4 kertaiseksi. Myös erikoisalusten määrä lisääntyy. Erikoisaluksilla kuljetetaan hiiltä, öljyä, malmia, puutavaraa sekä kappaletavaroita ja konttikuljetuksia. Tankkilaivasto saa aluksia, joiden kantavuus on 150.000 tonnia. Tällaisten jättimäisten alusten pituus on 295 metriä ja leveys 45 metriä. Matkustajalaivasto täydentyy kahdeksankansisilla laivoilla, jotka pystyvät kuljettamaan 750 matkustajaa ja 30 autoa. Matkustajien käyttöön tulee kylpyhuonein, puhelimin ja televisioin varustetut loistoluokan hytit. Heidän käyt-

töönsä tulee myös uima-altaat, konsertti- ja elokuvasalit. Laivoihin tulee automaattinen ilmastointijärjestelmä jne.

Neuvostoliitto pyrkii siihen, että voitaisiin tyydyttää sekä sisäiset että ulkoiset kuljetustarpeet kotimaisen tonniston turvin.

Kuinka putkijohtokuljetus kehittyy?

Neuvostoliitossa se on käytännöllisesti katsoen uusi kuljetusmuoto, joka kasvaa ja kehittyy yhdessä öljyn ja kaasun tuotannon kasvun kanssa. Yhdeksännen viisivuotiskauden alussa öljy- ja kaasuputkien yhteinen pituus oli 105.000 kilometriä. Vuonna 1971 niitä pitkin kuljetettiin 352,6 miljoonaa tonnia öljyä ja öljyjalosteita, eli 45 kertaa enemmän kuin vuonna 1940.

Öljyn ja kaasun tuotto nousee yhdeksännen viisivuotiskauden aikana 42,2 ja 61,6 %. Tällöin kiinnitetään erityistä huomiota putkikuljetusten nopeaan kehittämiseen. Öljyn ja sen jalosteiden kuljetuksiin tarkoitettujen putkijohtojen pituus kasvaa 30.000 kilometrillä eli 1,8 kertaa enemmän kuin edellisen viisivuotiskauden aikana. Yhteensä öljyä virtaa kuitenkin 2,3 kertaa enemmän. Siten vuoteen 1975 mennessä 56 % öljyn kuljetuksista tulee tapahtumaan putkia pitkin.

Eräs yhdeksännen viisivuotiskauden tärkeimmistä tehtävistä on yhdistää Länsi-Siperian ja Euroopan pohjoisosien rikkaat öljykeskukset ja kaasulähteet maan suuriin teollisuuskeskuksiin. Uudet valtavat öljy- ja kaasujohdot tehdään 1020—1420 mm:n läpimittaisista putkista. Viiden vuoden aikana näitä putkia vedetään mm. sellaisille tärkeille linjoille kuin Aleksadrovsk—Krasnojarsk—Irkutsk (2290 km), Ust—Balyk—Almetjev (1840 km), Usa—Uhta—Jaroslavl (1540 km), Kuibyšev—Tihoretskaja (1190 km) jne.

Kaasuputkia tehdään yhdeksännen viisivuotiskauden aikana noin 30.000 kilometriä. Nykyisin ovat käynnissä työt koko maan saattamiseksi yhteisen kaasuverkoston piiriin, jolloin syntyy omalaatuinen kaasurengas, jonka ansiosta kaasun saanti vakiintuu kaikilla Neuvostoliiton tärkeimmillä alueilla.

Vuoden 1972 puolivälissä oli Neuvostoliiton kaasujärjestelmän piiriin saatettu 1.800 kaupunkia, yli 2.000 kaupunkityyppistä asutuskeskusta ja asumalähiötä sekä 45.000 maaseutupaikkakuntaa. Vuoteen 1975 mennessä tämä järjestelmä tulee käsittämään 60—65 % kaupunkien ja 45 % maaseudun kaasuntarpeesta. Silloin yhtenäisen kaasujärjestelmän piiriin tulee 150 milj. asukasta.

Öljyn ja kaasun kuljetuksessa Neuvostoliitto on tiiviissä yhteistyössä kaikkien sosialististen maiden sekä useiden kapitalististen maiden kanssa. Miljoonia tonneja öljyä virtaa Euroopan sosialis-

tisiin maihin "Družba" (Ystävyys) öljyjohtoa pitkin. Neuvostoliitto on tehnyt sopimuksen Saksan liittotasavallan, Italian, Ranskan ja Itävallan kanssa maakaasun suurimittaisista toimituksista. Vuonna 1974 neuvostoliittolainen maakaasu alkaa virrata myös Suomen teollisuuslaitoksiin. Työt 160 kilometrin pituisen kaasujohdon rakentamiseksi Suomeen, rajalta Kouvolaan ja sieltä satamakaupunkiin Kotkaan ovat jo alkaneet.

Miten kasvaa julkinen liikenne?

Viidessä Neuvostoliiton kaupungissa — Moskovassa, Leningradissa, Kievissä, Tbilisissä ja Bakussa — toimii metro. Metroa rakennetaan Harkoviin ja Taškentiin. Raitiovaunuliikenne toimii 110 kaupungissa, johdinautot kulkevat 111 kaupungissa. Vuoden 1970 lopussa linja-autot kulkivat 2.017 kaupungissa julkisen liikenteen palveluksessa. Suurimmassa osassa kaupunkeja käytetään myös reittitakseja (mikrobusseja) sekä tavallisia takseja (yksin Moskovassa on 15.000 taksia).

Kaupunkien julkinen liikenne kasvaa jatkuvasti. Vuonna 1970 kaikki julkisen liikenteen muodot kuljettivat yhteensä yli 40 miljardia matkustajaa. Heistä yli puolet kuljettivat linja-autot, viidesosa eli noin 8 miljardia tuli raitiovaunujen osalle, johdinautot kuljettivat 17 %. Metro kuljettaa vuosittain lähes 2 miljardia matkustajaa.

Yhdeksäs viisivuotiskausi lisää kaupunkien julkisen liikenteen osuutta. Neuvostoliitossa tuotetaan linja-autoja vuosittain enemmän kuin missään muussa maassa maailmassa (v. 1971 49.400 kpl), myös johdinautoja tuotetaan vuosittain 2.200 kappaletta. Näin voidaan vuosittain huomattavasti lisätä linja- ja johdinautokuljetuksia. Tänä aikana aloittaa toimintansa myös Neuvostoliiton kuudes metro Harkovissa. Neuvostoliiton metrolinjojen kokonaispituus kasvaa 85 kilometriä saavuttaen 300 kilometrin rajan. Uusia johdinautolinjoja rakennetaan yli 3.000 kilometriä.

Julkisen liikenteen määrällisen kasvun myötä kasvaa myös laadullinen puoli. Kuljetuskalusto täydentyy nykyaikaisilla, 110 matkustajan linja-autoilla, 120 matkustajan johdinautoilla sekä nopeilla raitiovaunuilla.

Miksi Neuvostoliitossa suositaan julkista liikennettä?

Tärkein syy on mukavuus ja kuljetusmaksujen kohtuullisuus. Jokainen kaupunki peittyy tiiviiseen liikennelinjojen verkkoon, joka rakennetaan päämääränä matkustajien mukavuus ja ajan säästö. Esimerkiksi Moskovan metro on maailman nopein. Laskel-

mien mukaan Moskovan metro, jonka yhteispituus on 141 km ja jossa on 91 asemaa, säästää matkustajaa kohden aikaa 300 tuntia vuodessa. Sitä käyttää päivittäin lähes 5 miljoonaa matkustajaa. Myös linja- ja johdinautot ja raitiovaunut muuttuvat entistä mukavammiksi. Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana Moskovan taksissa kaikki vanhat Volgat muuttuvat uusiksi.

Matkojen hinnat on kuitenkin kyetty pitämään erittäin alhaisina ja vakaina. Hallituksen vahvistaman säännön mukaisesti metro- ja bussimaksu kaupungeissa on 5 kopeekkaa (noin 25 penniä), johdinautomaksu on 4 kopeekkaa (noin 20 penniä) ja raitiovaunumaksu 3 kopeekkaa (noin 15 penniä). Hinnat ovat samat riippumatta matkan pituudesta. Moskovan 42 reittitaksilinjalla (yhteensä 500 km) matkan hinta on sen pituudesta riippumatta 10 kopeekkaa (noin 50 penniä). Saman verran maksaa kilometri tavallisessa taksissa, johon lisäksi tulee lähtömaksu 10 kopeekkaa.

Liikennemaksut ovat palkoista aivan mitättömän pieni osa. Kuukauden yleislippu maksaa vain 6 ruplaa (noin 30 mk). Sillä voi matkustaa kaikissa julkisen liikenteen välineissä kuinka monta kertaa tahansa, lukuunottamatta takseja ja reittitakseja. Lippua voi käyttää kuka tahansa perheen jäsen.

Millaisia liikennevälineitä yksityinen henkilö voi omistaa?

Yksityisessä omistuksessa Neuvostoliitossa voi olla henkilöautoja, moottoripyöriä, kevytmoottoripyöriä, mopoja, moottori- tai purjeveneitä. Kaikkia näitä välineitä myyvät valtiolliset ja osuuskunnalliset kaupat. Kansalaisten hyvinvoinnin kasvun myötä on kasvanut myös heidän mahdollisuutensa säästää (yksin vuonna 1971 säästöjen kasvu säästökassoissa ylitti 6 mrd ruplaa). Tämä vaikuttaa edelleen henkilöautojen ja muiden kulkuneuvojen kysynnän jatkuvaan kasvuun.

Millainen on puhelinyhteys?

Jos arvioidaan puhelinkeskusten tilavuuden mukaan, niin kahdeksannen viisivuotiskauden aikana tapahtunutta kehitystä voidaan pitää poikkeuksellisen suurena. Vuosina 1966—1970 tapahtui niin voimakasta puhelinyhteyksien kasvua, ettei sellaista oltu nähty edellisten kahdenkymmenen vuoden aikana.

Vuoden 1972 puhelinkeskusten yhteinen numeromäärä koko maassa on lähes 9,5 miljoonaa, joista maaseudun osalle tulee yli 2 miljoonaa. Yksin vuoden 1972 aikana kaupunkeihin rakennettiin lisää automaattisia puhelinkeskuksia 812.000 numeroa.

Nopeasti kasvaa myös asuntopuhelinten määrä. Kahdeksannen viisivuotiskauden aikana varustettiin puhelimin lähes puoli miljoonaa moskovalaista asuntoa. Nykyisin Moskovassa on puhelin joka toisessa asunnossa. Muutaman vuoden päästä puhelin kuuluu jokaiseen asuntoon.

Vuosi vuodelta kasvaa kaukopuheluiden ja -yhteyksien tarve. Kun kymmenisen vuotta sitten kaupunkien välisiä puheluita vuorokauden sisällä oli noin 600.000, niin nykyisin luku lähentelee 1,5 miljoonaa. Yksin vuonna 1971 kaupunkien välisten kaukopuheluiden määrä oli 480 miljoonaa.

Tähän vaikuttaa voimakas puhelinlinjojen kasvu. Kahdeksas viisivuotiskausi toi tullessaan puhelinverkoston kaksinkertaistumisen, kaupunkien välillä kasvu oli 2,3 kertainen. Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana kaupunkien välisten puhelinlinjojen pituus kasvaa 1,9 kertaiseksi.

Myös puhelinyhteyksien tekniset mahdollisuudet ovat merkittävästi kasvaneet. Ennen puhelinyhteys tapahtui etupäässä ilmassa kulkevia johtoja pitkin. Nykyisin kaapelit on laskettu maan alle ja linjat nopeutuneet huomattavasti. Kahta ns. koaksialikaapelia pitkin voidaan samanaikaisesti yhdistää 1.920 puhelua. Tällaisia kaapeleita on yhdessä johtimessa 4—8 tai enemmän. Siten yhtä johdinta pitkin voidaan yhdistää tuhansia puheluita.

Neuvostoliitolla on puhelin- ja radiopuhelinyhteydet useimpien maailman maiden kanssa. Vuonna 1969 alkoi toimintansa mannerten välinen valtalinja Japani—SNTL—Eurooppa, jonka pituus on 14.500 kilometriä. Tätä linjaa pitkin voidaan yhdistää eurooppalaiset japanilaisten kanssa lyhintä mahdollista tietä.

Nykyisin kehittyvät voimakkaasti myös näköpuhelinyhteydet kaupunkien välillä. Moskovan, Leningradin ja Kievin jälkeen näköpuhelimet ovat saaneet Sverdlovsk, Kuibyšev, Taškent ja Kaunas.

Mitä tarkoittaa automaattinen yhteysjärjestelmä?

Nykyaikaisessa jatkuvasti kasvavassa viestinnässä on välttämätöntä, paitsi radio- ja kaapeliyhteyksien lisääminen, myös uusien laadullisten askelten otto, vaaditaan kaikkien maan viestintävälineiden yhdistämistä kokonaisjärjestelmään. Tämä on tarkoitettu tyydyttämään kansantalouden vaatimukset sekä puheluiden ja sähkösanomien että radio- ja televisio-ohjelmien välittämisessä. Se tulee palvelemaan myös ATK-keskuksien keskinäistä yhteyden pitoa. ATK-koneet tulevat palvelemaan sen työtä.

Jo nyt luodaan yhtenäisen automaattisen viestintäjärjestelmän perustaa. Pitkien välien yhteydet ja valtalinjat on jo nyt luotu

Uralille, Kaukoitään, Kaukasiaan ja maan pohjoisosiin. Molnija -sputnikkien ja televisiojärjestelmä Orbitan avulla on voitu laajentaa televisiolähetysten vastaanottorajoja 70 %:iin maan asukkaista. Väestöllä on yli 35 miljoonaa televisiota.

Television lähetysverkosto käsittää 280 suurta televisioasemaa ja yli tuhat välitysasemaa. Merkittävä tieteellis-tekninen edistys on vallannut alaa radio- ja puhelinyhteyksien kasvussa.

Yhtenäisen tietoliikennejärjestelmän perustaminen on monimutkainen, vaikea ja työtävaativa ongelma, joka on vaatinut useiden täysin uusien ongelmien tieteellistä ja teknistä ratkaisua. Tämän tuloksena voidaan kuitenkin perusteellisesti muuttaa yhteysvälineistö paremmaksi ja nopeuttaa informaation välittämistä.

RAHATALOUS

Millaisia rahamerkkejä käytetään Neuvostoliitossa?

Neuvostoliiton rahayksikkö on rupla, joka jakautuu 100 kopeekkaan.

Rahamerkit jakaantuvat pankki- ja valtionrahaston seteleihin sekä metalliseen vaihtorahaan. Pankkisetelit ovat arvoltaan 10, 25, 50 ja 100 ruplaa ja valtionrahaston setelit arvoltaan 1, 3 ja 5 ruplaa. Metallisia vaihtorahoja on arvoltaan 1, 2, 3, 5, 10, 15, 20 ja 50 kopeekkaa. On lyötetty myös arvoltaan yhden ruplan tavallinen ja juhlaraha metallista. Tällaisia metallirahoja voidaan valmistaa jonkun maan kannalta tärkeän merkkipäivän johdosta.

Miten Neuvostoliiton valtion budjetti valmistetaan?

Neuvostoliiton valtion budjetti valmistetaan ottamalla huomioon maan kansantalouden kehittämisen suunnitelma kyseisenä vuonna sen eri alojen ja kansan hyvinvoinnin tarpeiden mukaisesti.

Budjettiluonnoksen laatii Neuvostoliiton valtiovarainministeriö. Siihen sisältyvät sekä yleisvaltakunnallinen että liittotasavaltojen budjetit. Luonnoksen käsittelee aluksi Neuvostoliiton ministerineuvosto ja sen jälkeen Neuvostoliiton korkeimman neuvoston kummankin kamarin suunnitelma- ja budjettivaliokunnat. Ne lähettävät budjetin korkeimman neuvoston käsiteltäväksi omien huomautustensa ja ehdotustensa kera. Esim. vuoden 1972 budjetin käsittelyn yhteydessä valiokunnat lisäsivät siihen liittotasavaltojen ministerineuvostojen pyynnöstä 120 milj. ruplan määrärahat liittotasavaltojen tarpeisiin.

Korkeimman neuvoston käsittelyssä voidaan budjettiin tehdä lisäyksiä ja vähennyksiä. Kun korkein neuvosto on budjetin hyväksynyt, se saa lain voiman.

Budjettivuosi Neuvostoliitossa on kalenterivuosi ja esim. Suomessa usein käytetyt lisäbudjetit ovat Neuvostoliitossa tuntemattomia, sillä sosialistinen suunnitelmatalous mahdollistaa myös valtion rahatalouden hoidon pitkällä tähtäimellä.

Mistä Neuvostoliiton valtio saa tulonsa?

Budjetin tulopuolen päälähteenä on valtion yrityksiltä ja laitoksilta sekä osuuskunnilta saatavat tulot. Ne muodostuvat valtion tuotantolaitosten voitoista, liikevaihtoverosta, valtion yritysten ja laitosten sosiaaliturvamaksuista, ulkomaankaupasta saatavista tuloista, kolhoosien maksamasta tuloverosta ym. tuloista. Vuoden 1972 talousarviossa näiden tulojen yhteissumma on 157,7 mrd. ruplaa eli n. 91 % kaikista tuloista. Väestöltä perittävien verojen ja muiden maksujen osuus vuoden 1972 talousarviossa on 16 mrd. ruplaa eli n. 9 % kaikista tuloista.

Mitkä ovat Neuvostoliiton valtion budjetin suurimmat menoerät?

Valtion budjetin perusosa käytetään sosialistisen talouden kehittämiseen ja kansan hyvinvoinnin kohottamiseen. Vuoden 1972 budjetin menojen loppusumma on 173.614.801.000 ruplaa. Siitä käytetään kansantalouden eri alojen, teollisuuden, rakennustoiminnan, liikenteen ym. kehittämiseen 82,6 mrd. ruplaa. Sosiaali- ja kulttuurimenoihin käytetään yht. 62,9 mrd. ruplaa. Näihin menoihin kuuluvat koululaitoksen, tieteellis-teknisten sekä kulttuuri- ja valistuslaitosten ylläpitämiseen ja kehittämiseen, terveydenhoitoon, eläkkeiden ja avustusten maksuun käytettävät menot.

NKP:n 24. edustajakokouksen ohjeiden mukaisesti käytetään vuonna 1972 4,8 mrd. ruplaa toimenpiteisiin kansan elintason kohottamiseksi. Näihin kuuluvat keskipalkkaisten työläisten ja toimihenkilöiden minimipalkan korottaminen, lääkäreiden ja opettajien palkkojen korottaminen sekä alueellisten lisien maksaminen Länsi-Siperian ja eräiden Neuvostoliiton Keski-Aasian alueiden työläisille ja toimihenkilöille.

Puolustusmenot ovat vuonna 1972, kuten edellisenäkin vuonna 17,9 mrd. ruplaa, eli hieman yli 10 % kaikista menoista. Kulut valtion hallinnon, oikeuslaitoksen yms. ylläpidosta ovat edellisten vuosien tasolla, 1,7 mrd. ruplaa. Budjetin loppu-

summan ollessa lähes 13 mrd. ruplaa edellisen vuoden loppusummaa suuremman, on puolustus- ja hallintomenojen osuus suhteellisesti laskenut.

Voivatko menot ylittää tulot Neuvostoliiton budjetissa?

Eivät voi. Talousarvio perustuu sosialistiseen suunnitelmatalouteen. Se rakennetaan ja sitä toteutetaan siten, että tulot ylittävät menot, mikä tekee budjetista vakaan ja osoittaa sosialistisen talouden jatkuvaa kasvua myös rahavarojen osalta.

Viime vuosina Neuvostoliiton budjettiylijäämä on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 1966 tämä ylijäämä oli 141,4 milj. ruplaa, vuonna 1969 1,5 mrd. ruplaa ja vuonna 1970 2,1 mrd. ruplaa.

Näillä "vapailla" varoilla täydennetään Neuvostoliiton valtionpankin rahastoja, josta ne menevät luottoina kansantalouden kehittämiseen.

Millainen on liittotasavallan budjetti?

Rakenteellisesti valtion budjetti jakaantuu kahteen osaan, yleisvaltakunnalliseen ja liittotasavaltojen budjetteihin. Näin ollen jokaisella liittotasavallalla on varoja tasavaltansa taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehittämiseen. Tasavaltojen budjettien osuus Neuvostoliiton valtion budjetissa on n. 45 %. Vuoden 1972 budjetissa niiden yhteissumma oli 78 mrd. ruplaa.

Tasavaltojen budjettien tulot muodostuvat tasavallan alueella sijaitsevien yritysten ja taloudellisten laitosten maksuista. Tasavallan budjettiin siirretään myös osa tasavallassa kerätyistä valtakunnallisista tuloista ja veroista. Tarpeesta riippuen nämä siirrot vaihtelevat 30—100 % kaikista kyseisen tasavallan alueella saatavista yleisvaltakunnallisista tuloista.

Tapauksissa, jolloin on välttämätöntä rahoittaa suuria rakennustöitä tai nopeasti kehittää jotain uutta teollisuusalaa, tasavallalle myönnetään yleisvaltakunnallisesta budjetista lisämäärärahoja.

Miten ruplan arvo voidaan pitää vakaana?

Jokaisen valtion rahajärjestelmän lujuus näkyy ennen kaikkea sen kansallisen valuutan arvon pysyvyydessä, siis sen sisäisen ostoarvon vakavuudessa ja kultasisällön pysyvyydestä.

Rupla on pysynyt vakaana jo varsin pitkän ajan. Tavaroiden ja palvelusten hinnat säädetään Neuvostoliitossa valtion elinten toimesta ja niiden noudattamista myös valvotaan.

Tämä ei kuitenkaan yksin riittäisi pitämään ruplaa vakaana. Vakaan ruplan perustana on Neuvostoliiton talouden suunnitelmallinen ja tasapainoitettu kehitys ilman budjettivajauksia, suunnitelmallinen luotto- ja rahan kiertokulun järjestelmä, valtavat tavaramäärät valtion käsissä.

Kulta näyttelee luonnollisesti omaa osaansa ruplan vakaana pitämisessä. Vuonna 1961 säädettiin ruplan kultasisällöksi 0,987412 grammaa puhdasta kultaa. Tämän mukaan määrätään myös ruplan kurssi, jolla Neuvostoliiton valtionpankki vaihtaa sitä muiden maiden valuuttaan.

Millaisia pankkeja on Neuvostoliitossa ja mitkä ovat niiden tehtävät?

Neuvostoliitossa on kolme pankkia: valtionpankki, rakennuspankki ja ulkomaankauppapankki. Valtio omistaa kaikki nämä pankit, koska pankkitoiminta on valtion monopolina.

Pankkien päätehtävät ovat seuraavat: lyhytaikainen luotonanto tuotantolaitoksille ja talousjärjestöille (1. 1. 1971 valtionpankin ja rakennuspankin yhteinen lyhytaikainen luotonanto oli 108 mrd. ruplaa); pääomasijoitusten rahoitus ja pitkäaikainen luotonanto (vuoden 1971 alussa pitkäaikaisten luottojen kokonaissumma oli yli 18 mrd. ruplaa); väliaikaisesti vapaiden rahavarojen ja rahasäästöjen kasaaminen; tuotantolaitosten ja järjestöjen välisten maksusuoritusten hoitaminen ja niiden kassapalvelu; Neuvostoliiton valtionbudjetin kassanhoito: valtion rahoituksena tai pankkilainoina annettujen varojen käytön valvonta; tuotantolaitosten ja järjestöjen talous- ja rahoitustoiminnan valvonta sekä kansainvälisen maksuliikkeen hoitaminen.

Neuvostoliiton maksu- ja kassaliikkeen keskuksena on valtionpankki, joka säätelee rahaliikettä, rahan liikkeellelaskua ja liikkeestä poistamista. Se hoitaa koko lyhytaikaisen luotonannon, sovhoosien pääomasijoitusten rahoituksen ja kolhoosien pitkäaikaisen luotonannon.

Neuvostoliiton valtionpankilla on yli 4.000 konttoria ja yli 78.000 säästökassaa. Noin 570.000 tuotantolaitosta ja talousjärjestöä on liikesuhteissa sen kanssa. Ne hoitavat maksuliikenteensä sen kautta. Näiden maksujen yhteissumma on noin 1.500 mrd. ruplaa. Pankin konttorit suorittavat päivittäin 10 milj. pankkioperaatiota.

Rakennuspankki hoitaa teollisuuden, kaupan, asunto- ja kunnallistalouden ja liikenteen rahoituksen ja pitkäaikaisen luoton-

annon. Ulkomaanpankin tehtävänä on hoitaa kaikki ulkomaankaupan luotonantoon ja kansainväliseen maksuliikenteeseen liittyvät operaatiot.

Mitä liiketoimia säästökassat toteuttavat?

Vuoden 1972 puolivälissä perustettiin Neuvostoliiton valtion säästökassojen hallinto. Tämä johtuu siitä, että säästökassojen suorittamat palvelut lisääntyvät jatkuvasti.

Työläisten, kollektiivitilojen jäsenten ja sivistyneistön työllä ansaittuja säästöjä on talletettu 79.000 kassaan. Niiden määrä on kahdeksannen 5-vuotiskauden aikana lisääntynyt lähes 5 000:lla. Säästökassoja on asutuskeskuksissa, kylissä, kaupunginosissa sekä rautatieasemilla. Niihin oli talletettu kuluvan 5-vuotiskauden alussa 46,6 miljardia ruplaa.

Yhdeksännellä 5-vuotiskaudella väestön tulot lisääntyvät huomattavasti. Siksi tavaranvaihdon ja palvelujen ohella lisääntyvät myös rahasäästöt. Laskelmien mukaan vuoden 1972 loppuun mennessä on noin 90 miljoonaa tallettajaa.

Säästökassat suorittavat monia toimenpiteitä. Niistä ovat tärkeimpiä talletusten vastaanotto ja takaisinsuoritus. Määräaikaistalletuksista maksetaan vuotuista korkoa 4 prosenttia, muista 2 prosenttia. Valtio takaa talletukset. Korkotuloja tai voittoja ei veroteta.

Asiakkaat voivat siirtää talletuksiaan yhdestä säästökassasta toiseen merkittäväksi tilille tai maksettavaksi käteisellä.

Lähtiessään lomalle, virkamatkalle jne. monet eivät ota mukaansa käteisvaroja, vaan šekkejä, jotka he voivat esittää mihin tahansa säästökassaan ja saada vastaavan rahasumman.

Säästökassoihin voidaan maksaa vuokra, sähkö-, kaasu- ja puhelinlaskut, lastenhoitomaksut, vakuutusmaksut jne.

NKP:n 24. edustajakokouksessa päätettiin, että vuodesta 1974 lähtien aloitetaan valtionobligaatiolainojen kuoletus.

Valtionlainoilla on ollut tärkeä osa talouselämän nopeassa kehityksessä. Työtätekevät ovat antaneet yhteisen asian hyväksi paitsi uhrautuvan työnsä myös säästöjään lainaksi.

Huhtikuussa v. 1957 tehtiin päätös aikaisemmin liikkeellelaskettujen obligaatiolainojen kuoletuksen siirtämiseksi 20 vuodella vuoteen 1977 ja kuoletuksen suorittamiseksi 20 vuoden aikana, vuosittain samanlaisina osina.

Nojaten maan talouselämän kehityksen saavutuksiin, kansan aineellisen hyvinvoinnin kohottamisen etujen mukaisesti tehtiin päätös, jonka mukaan ennen määräaikaa, vuodesta 1974 lähtien

ryhdyttäisiin lunastamaan lainasitoumuksella otettuja obligaatioita, ja lunastus suoritettaisiin loppuun vuoteen 1990 mennessä, toisin sanoen 6 vuotta ennen alkuperäistä määräaikaa.

Vv. 1974—1975 kuoletetaan obligaatioita 1 miljardi ruplaa vuosittain. 17 vuoden aikana kuoletetaan ja lunastetaan kaikki työtätekevillä olevat valtionobligaatiolainat, joiden kokonaissumma on 25 miljardia 800 miljoonaa ruplaa.

Jo vv. 1974—1975 kaupunkien ja maaseudun asukkaat esittävät säästökassoille suunnilleen 100 miljoonaa obligaatiota vuosittain, ja tulevaisuudessa näiden toimenpiteiden määrä lisääntyy. Jotta kuoletus tapahtuisi nopeasti ja joustavasti suoritetaan huolellisia valmisteluja: lujitetaan säästökassojen aineellista perustaa, avataan uusia virastoja ja parannetaan niiden alueellista sijoitusta.

Miten Neuvostoliiton laki säätelee valuuttaoperaatioita?

Valuuttaoperaatiot ovat lain mukaan Neuvostoliitossa valtion monopolina, joka ulottuu sekä ulkomaan valuuttaan ja siihen liittyviin maksutodisteisiin (vekseleihin, šekkeihin, maksumääräyksiin jne.) että jalometalleihin ja muihin valuutta-arvoihin. Sen ansiosta, että valuutta-arvot ovat valtion käsissä, Neuvostoliiton rahajärjestelmä on suojattu kansainvälisiltä valuuttaheilahteluilta ja valuuttakeinottelulta.

Valuuttasäännösten rikkominen johtaa rikos- ja tullilainsäädännössä määrättyyn oikeudelliseen vastuuseen.

KAUPPA

Kuinka kauppa on järjestetty?

Kuten maan muukin talous, myös kauppa perustuu suunnitelmallisuuteen. Markkinat varustetaan tavaroilla suunnitelmallisesti, jolloin voidaan poistaa alkuvoimaisten tekijäin vaikutus, mikä on ominaista kapitalistiselle markkinoinnille.

Neuvostoliitossa on noin 500.000 myymälää, noin 240.000 ravitsemusliikettä, joissa työskentelee lähes 8 miljoonaa ihmistä. Kaupan parissa työskentelee yli satatuhatta korkeakoulun käynyttä asiantuntijaa ja 326.000 keskitason erikoiskoulutuksen saanutta työntekijää.

Kaupankäyntiä johtaa Neuvostoliiton kauppaministeriö.

Millaisia kaupan muotoja on Neuvostoliitossa?

Kaupan muotoja on kolme — valtiollinen, kulutusosuuskunnallinen ja kollektiivitilojen kauppa. Johtavaa roolia näyttelee valtiollinen ja osuuskunnallinen kauppa, joiden kautta realisoidaan lähes 80 % väestön ostoksista. Molemmat kaupan muodot hoitavat markkinointia suunnitelmallisesti kiintein hinnoin.

Valtiolliset kauppalaitokset palvelevat etupäässä kaupunkiväestöä. Niiden yhteinen liikevaihto oli vuonna 1971 noin 117 miljardia ruplaa, eli 71 % koko liikevaihdosta. Kulutusosuuskuntien kaupat palvelevat ennen kaikkea maatalousväestöä, mutta sillä on maataloustarvikkeita myyviä liikkeitä kaupungeissakin. Ne realisoivat tavaroita yhteensä 49 miljardin ruplan arvosta.

Kolhoosien hoitama kauppa tapahtuu välittömästi kauppatoreilla ja pikkukioskeissa. Torien yhteydessä on omat hotellinsa kauppaa käyville kolhoosilaisille. Kolhoositoreilla kolhoosit ja kolhoosilaiset myyvät maataloustuotteita kysynnän ja tarjonnan

lakien mukaiseen hintaan. Kolhoositorien liikevaihto lukuunottamatta maaseudulla käytyä kauppaa, oli vuonna 1971 n. 4,1 miljardia ruplaa.

Neuvostoihmisten jatkuva tulojen kasvu ja kulutustavaroiden kasvava tuotanto nopeuttaa myös kaupan kehitystä. Vuonna 1971 myytiin erilaisia tavaroita 169,6 miljardin ruplan arvosta, mikä on yli 8 kertaa enemmän kuin vuonna 1940.

Kuinka vähittäishinnat muodostuvat ja millainen on niiden kehitys?

Vähittäishinnat määrätään suunnitelmallisesti valtion taholta ottaen huomioon tuotanto- ja realisointikustannukset sekä kohtuullinen voitto. Hinnanmuodostukseen liittyvien kysymysten parissa työskentelee Neuvostoliiton ministerineuvoston alainen valtion hintakomitea. Yhteistoiminnassa Neuvostoliiton suunnittelutoimiston, Gosplanin, kanssa se määrää tärkeimpien tavaroiden hinnat. Liittotasavaltojen hallitukset puolestaan määräävät hinnat vähemmän tärkeille ja alueellisille tuotteille.

Teollisuustavaroiden hinnat ovat samat koko maassa, mutta joidenkin elintarvikkeiden hinnat jakautuvat kolmeen alueelliseen vyöhykkeeseen. Näissä otetaan huomioon tuotantokustannusten erilainen taso sekä luonnon ja ilmaston vaikutukset. Ero hintavyöhykkeillä ja yleisvaltiollisilla hinnoilla on vähäinen.

Maataloustuotteiden hintojen määrittely tapahtuu hieman toisin. Ne on sidottu sesonkikausiin. Sadonkorjuun aikana ja välittömästi sen jälkeen hinnat ovat huomattavasti halvempia kuin talvella, jolloin säilytys- ja kuljetuskustannukset muodostuvat suuremmiksi. Myös aikaisin keväällä vihannekset ja hedelmät myydään korkeammasta hinnasta. Näiden tuotteiden hinnat halpenevat sitä mukaa kun tarjonta lisääntyy.

Tavaroiden hintojen perustana Neuvostoliitossa on niiden tuotantokustannukset. On kuitenkin tapauksia, jolloin tavarat myydään alle tai yli niiden arvon. Tällaisissa tapauksissa valtio suunnitelmallisesti ottaa huomioon väestön enemmistön tarpeet pyrkien helpottamaan välttämättömyystarvikkeiden hankintaa. Alle arvon myydään säännöllisesti elintarvikkeita, leikkikaluja, lääkkeitä, koulukirjoja jne. Näiden kustannusten peittämiseksi valtio avustaa tuotantolaitoksia. Yli arvon sen sijaan myydään säännöllisesti kulta- ja muita koruja, alkoholijuomia, tupakkaa, turkiksia, autoja jne. Näistä tulevilla ylimääräisillä tuloilla voidaan korvata valtiolle tavaroiden alihintaan myynnistä aiheutuvat tappiot.

Eräs tärkeimmistä edellytyksistä väestön reaalitulojen jatkuvalle kasvulle palkkatulojen kasvun lisäksi on elintarvikkeiden ja välttämättömien kestokulutushyödykkeiden hintojen pysyminen vakaina. Neuvostoliitossa hinnat eivät nouse, vaan päinvastoin jatkuvasti alenevat. Sosialistinen taloudenhoito mahdollistaa hintojen vähittäisen alentamisen väestön tarpeiden paremman tyydyttämisen ja varastojen kasvun myötä. Kahden viime vuoden aikana on alennettu esim. televisioiden, pesukoneiden, mopedien ja moottoripyörien, taloustarvikkeiden ja monien muiden tavaroiden hintoja. Näistä alennuksista väestö on voittanut satoja miljoonia ruplia.

Kuinka hinnat muodostuvat kolhoositoreilla?

Hinnat kolhoositoreilla ovat suorassa suhteessa kysyntään ja tarjontaan, ne saattavat vaihtua jopa yhden päivän kuluessa. Kun valtion ja kulutusosuuskuntien kaupoissa hinnat ovat vakaita, kolhoositoreilla ne muodostuvat ostajan ja myyjän kanssakäymisen tuloksena.

Tämä ei kuitenkaan merkitse, että kolhoositorilla voitaisiin pitää millaisia hintoja hyvänsä. Hintojen tasoon vaikuttaa välittömästi valtiollinen ja osuuskunnallinen kauppa, jonka kautta pääosa tavaroiden realisoinnista tapahtuu. Ellei joitakin tuotteita ole kaupoissa riittävästi, niiden hinnat kolhoositoreilla nousevat ja päinvastoin.

Valtiollisen ja kulutusosuuskunnallisen kaupan ansiosta ja kaupan nopean kasvun johdosta kolhoositorien osuus maan vähittäiskaupan liikevaihdosta vähenee jatkuvasti. Kun kolhoositorien osuus vuonna 1940 oli 14 %, niin vuonna 1971 se oli enää 2,5 %, vaikkakin absoluuttisissa luvuissa summat olivat 2,9 ja 4,1 miljardia ruplaa.

Kuinka kulutuskysyntää ennakoidaan?

Kysymys siitä, mitä ostetaan tänään, kuukauden tai vuoden kuluttua, millaisia tavaroita tarvitaan ja kysytään enemmän jne. askarruttaa niin kaupan parissa työskenteleviä, kuin tavaroita valmistavia tuotantolaitoksiakin. Neuvostoliitossa tuotetaan joukkokulutushyödykkeitä yli 300.000 erilaista nimikettä, erilaiset laadut huomioiden tavaroiden nimikkeet kasvavat yli miljoonaan. Siksi kulutuskysynnän tutkimiselle Neuvostoliitossa osoitetaan erityistä huomiota.

Merkittävää työtä tässä mielessä tekevät kauppojen ja tavaranjakeluasemien työntekijät tarkkaillessaan ostajien kysyntää ja

vaihtaessaan kokemuksia erilaisissa konferensseissa. Tavaratalossa on ostajien kysyntää tarkkailevia kirjasia, joihin myyjät merkitsevät eniten kysyttyjen tavaroiden nimikkeet, millaisia eniten tarvitaan jne. Näiden merkintöjen perusteella korjaillaan tilauksia ja tuotetaan uusia tavaroita.

Liikelaitoksissa vietetään kerran kuukaudessa ns. "tyydyttämättömän kysynnän päivää". Silloin myyjät ja muut kaupan palveluksessa olevat tarkistavat listat, joista ilmenee, millaisten tavaroiden kysyntää ei ole pystytty tyydyttämään. Tarkkojen vaatimusten ja ehdotusten analysointien tulokset ilmoitetaan tuottajille. Esimerkiksi Tallinnassa tällaisia päiviä vietetään samanaikaisesti useammissa liikkeissä. Tulokset käsitellään jakelukeskuksissa ja kaupan hallinnossa sekä tehdään vastaavat johtopäätökset.

Myös monia muita kysynnän tutkimusmenetelmiä käytetään. Tällaisia ovat esimerkiksi näyttelyt, messut, uusien tavaroiden ja muotien katselmukset ja esittelyt, kenkien ja kestokulutushyödykkeiden esittelyt. Kaupallisten yhteisöjen ja tuottajien välistä yhteydenpitoa parannetaan jatkuvasti, myös kauppojen suorat tilaukset teollisuuslaitoksilta kasvavat.

Kulutuskysynnän tutkimus valtion mittakaavassa perustuu tieteellisiin metodeihin. Yleisvaltakunnallinen tutkimusinstituutti tutkii väestön tarpeita ja kaupan konjunktuureja. Sillä on omat alaosastonsa tasavaltojen pääkaupungeissa. Siellä kehitetään myös uusia keinoja kysynnän ja sen tutkimista ja ennustamista varten.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman aikana tullaan kiinnittämään erityistä huomiota teollisuus- ja elintarviketuotteiden maksukykyisen kysynnän kasvavien tarpeiden tyydyttämiseen. Kansantalouden suunnitelmissa ei tietenkään ole mahdollista ennakolta huomioida kaikkien tavaroiden tuotannollista tarvetta, etenkään jalkineiden ja vaatteiden numeroissa, kankaiden väreissä jne. Siksi perusosoittimet suunnitelmissa konkretisoidaan teollisuusyritysten ja tavaranjakelukeskusten keskeisissä sopimuksissa, jotka tehdään yhteistoiminnassa kulutusosuuskuntien ja kauppaliikkeiden kanssa. Tuotantolaitokset esittävät hyvissä ajoin kauppayhtiöille uudet mallit ja näytteet. Kaikissa tuotannon ja kaupan renkaissa järjestetään tutkimuspalvelu ja väestön kysynnän arvioiminen. Tieteellinen kysynnän arviointi ja sen yhtyminen väestön sosiaaliseen tilaukseen, muodostaa teollisuuden ja maatalouden tuotannon perussuunnan.

Kuinka kysyntä vaikuttaa tarjontaan Neuvostoliitossa?

Tavaroiden tuotannon, vähittäiskaupan ja kuluttajien kysynnän tyydyttämisen välillä vallitsee tiiviit yhteydet. Neuvostoliitossa ne perustuvat valtion jatkuvaan huolenpitoon työtätekevien tulojen ja kulutustavaroiden tuotannon jatkuvasta kasvusta. Neuvostovallan aikana työläisten reaalitulot ovat kasvaneet 8,3-kertaisiksi ja työtätekevän talonpoikaiston osalta 12-kertaisiksi, kun otetaan huomioon yhteiskunnallisista varannoista tulevat maksut ym. tekijät. Vähittäiskaupan tavaranvaihto valtiollisissa, kulutusosuuskunnallisissa ja kolhoosikaupassa ylitti vuonna 1971 kahdeksankertaisesti vuoden 1940 tason.

Väestön tulojen kasvun mukana nousee korkealuokkaisten tavaroiden sekä parempilaatuisten elintarvikkeiden kysyntä. Siksi viisivuotissuunnitelmissa kiinnitetään päähuomio työtätekevien tarpeiden tyydyttämiseen. Teollisuustuotteiden myynti kasvoi vuonna 1971 vuoden 1940 hinnoissa arvioituna 9,6- ja elintarvikkeiden myynti 5,4-kertaisesti. Lihatuotteita myytiin 11 kertaa enemmän, kalatuotteita 7,6 kertaa enemmän, maitoa ja maitojalosteita 13 kertaa, sokeria 6,8 kertaa, silkkikankaita 11 kertaa, vaatteita ja liinavaatetavaroita 9,4 kertaa, trikootuotteita 21 kertaa, nahkajalkineita 8 kertaa, kelloja 11,4 kertaa, radioita 38,4 kertaa enemmän kuin vuonna 1940 jne.

Väestön hyvinvoinnin kasvun myötä muuttuvat kysynnän laatuvaatimukset. Valtio ottaa sen huomioon ja pyrkii kehittämään taloutta siten, että kulutustaso voitaisiin lähentää tieteellisten suositusten mukaiseksi. Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana hyödykkeiden tuotannon kasvu suunnitellaan tapahtuvaksi nopeammin kuin tulojen kasvu. Siten lisääntyy tarjonta laadun samanaikaisesti parantuessa.

Kysyntä vaikuttaa välittömästi tuotantoon. Markkinoiden täyttymisen yhteydessä tulee realisoinnin ongelma ajankohtaiseksi. Joissakin tapauksissa valtio vähentää suunnitelmallisesti tiettyjen tavaroiden tuotantoa. Tätä tapahtuu nimenomaan televisioiden, pesukoneiden jne. kohdalla.

Miten kauppavaihtoa suunnitellaan?

Kauppavaihto on eräs vuosi- ja viisivuotissuunnitelmien taloudellisen kasvun perusteista. Suunnittelun yhteydessä otetaan huomioon sekä väestön tulojen määrä että kulutustavaroiden nykyiset ja tulevat varastot.

Sekä teollisuuden että kauppavaihdon suunnittelu alkaa kauppaliikkeistä. Luonnokset tarkastetaan ja koordinoidaan paikallisneuvostojen kaupallisissa organisaatioissa ja liitetään liittotasavaltojen suunnitelmiin. Niiden perusteella Neuvostoliiton kauppaministeriö laatii yhteisen suunnitelmaluonnoksen, joka annetaan hallitukselle tarkastettavaksi ja vahvistettavaksi.

Kauppavaihtosuunnitelmat lähetetään vahvistuksen jälkeen kauppaliikkeisiin ja organisaatioihin. Nämä suunnitelmat ovat lain veroisia kuten teollisuudenkin suunnitelmat.

Vähittäiskaupan tavaranvaihto Neuvostoliitossa kasvaa jatkuvasti. Vuonna 1970 sen liikevaihto oli 153,7 miljardia ruplaa kasvaen vuodesta 1965 yli 50 miljardilla ruplalla, eli 48,8 %. Kahdeksannen viisivuotiskauden vähittäiskaupan absoluuttinen kasvu oli kaksi kertaa suurempi kuin edellisenä viisivuotiskautena v. 1961—1965. Kasvu oli saman suuruinen kuin vähittäiskaupan koko liikevaihto vuonna 1955.

Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana vähittäiskaupan liikevaihto nousee noin 40 %. Jo ensimmäisen vuoden aikana tavaroita myytiin 10,2 miljardin ruplan arvosta enemmän kuin vuonna 1970.

Onko erikoisliikkeitä?

Kauppaliikkeiden kehitys kulkee kahteen perussuuntaan. Ajan säästämiseksi uusissa asumalähiöissä perustetaan suuria tavaratalokeskuksia, joista voidaan ostaa sekä elintarvikkeita että muita hyödykkeitä. Tavaratalojen rinnalla toimii laaja erikoisliikkeiden verkosto, joihin kuuluu kangas-, jalkine-, taloustavara-, huonekalu-, radio- ja televisioliikkeitä. On myös erikseen naisten ja miesten vaatetavarakauppoja, samoin turkiksia, kristallia, nahkatavaroita, hattuja ja lasten jalkineita myyviä liikkeitä. Teollisuustavaroiden erikoisliikkeitä on enemmän kuin muita. Varsin laajasti sovelletaan erikoistumista myös elintarvikeliikkeissä.

Ovatko itsepalvelumyymälät suosittuja?

Neuvostolehdistössä ilmestyy usein tiedotuksia uusien itsepalvelukeskusten ja -tavaratalojen avaamisesta Moskovassa, Leningradissa ja muissa kaupungeissa. Tämä kaupan nykyaikainen muoto leviää jatkuvasti ja sitä sovelletaan myös vanhoihin kauppaliikkeisiin.

Itsepalveluverkoston kehittämiseen kiinnitetään suurta huomiota yhdeksännen viisivuotiskauden aikana. Yksistään vuonna

1971 itsepalveluliikkeiden lukumäärä kasvoi 35.000. Kun vielä vuonna 1970 itsepalvelumyymälöiden kautta myytiin 17 % kaikista tavaroista, niin vuonna 1971 myynti oli jo 27 % koko liikevaihdosta.

Vuonna 1975 itsepalvelumyymälöiden kautta tullaan realisoimaan 40 % kaikista tavaroista. Tähän tulee myös valmiiksipakattujen elintarvikkeiden osuus, joka kasvaa jatkuvasti. Viisivuotiskauden loppuun mennessä valmiiksi pakattujen tavaroiden osuus kokonaismyynnistä elintarvikealalla tulee nousemaan 55 prosenttiin.

Myös kotiinkuljetusta, tilauskauppaa, postimyyntiä ja muita sen kaltaisia metodeja sovelletaan runsaasti.

Kuinka automatisaatio tunkeutuu kauppaan?

Automaattisten "myyjien" lukumäärä kasvaa jatkuvasti vuosi vuodelta, niiden luku lasketaan nykyisin tuhansissa, myös niiden sovellutusta lisätään jatkuvasti. Niiden avulla myydään maidonjalostustuotteita, virvoitusjuomia, lehtiä, kirjoitustarvikkeita ja postimerkkejä sekä kirjekuoria, tupakkaa, kosmeettisia tuotteita ja erinäisiä muita kappaletavaroita.

Useita tuhansia uusia automaatteja asennetaan jatkuvasti yhdeksännen viisivuotiskauden aikana kauppoihin, kaduille ja toreille sekä erilaisiin laitoksiin. Kaupalliset yhteisöt ovat suunnitelleet asennettavaksi automaatteja kaksi kertaa enemmän kuin edellisen viisivuotiskauden aikana.

Myydäänkö tavaroita vähittäismaksulla?

Myydään, mutta vähittäismaksukauppa ei saavuta niin laajoja mittasuhteita kuin monissa kapitalistisissa maissa, joissa monet varattomat, joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia käteiskauppaan, ostavat kestokulutushyödykkeitä vähittäismaksulla maksaen suuren koron.

Neuvostoliiton vähittäiskaupan erikoisuutena on se, että vähittäismaksulla myytävä tavara myydään samaan kiinteään hintaan kuin käteiselläkin, vain hyvin pieni prosentti joudutaan maksamaan lisää kulujen peittämiseksi.

Neuvostoliitossa myydään vähittäin kestokulutushyödykkeitä: vaatteita, kankaita, huonekaluja, pianoja, jääkaappeja, televisioita, radioita, moottoripyöriä, valokuvauskoneita, ompelu- ja pesukoneita sekä monia muita tuotteita. Vähittäismaksulla ei kuitenkaan myydä tavaroita, joiden kysyntä huomattavasti ylittää tarjonnan. Esim. autot ovat tällaisia tavaroita.

Käteismaksuna maksetaan viidesosa tavaran hinnasta. Loppusumma voidaan maksaa vähittäin. Se voidaan sovittaessa periä myös suoraan palkanmaksun yhteydessä.

Näin ei esimerkiksi 550 ruplaa maksavan pianon osto tuota vaikeuksia esimerkiksi kahden vuoden maksuajalla, vaan perheen budjetti kestää sen hyvin. Maksaen ostonsa yhteydessä 110 ruplan käsirahan, ostaja joutuu maksamaan 18 ruplaa kuukaudessa. Se summa, joka maksetaan vähittäismaksukorkona 2 ½ prosentin mukaan, on kaikkiaan 11 ruplaa.

Tilapäinen maksun suorittamatta jättäminen ei johda tavaran palauttamiseen, vaan kaupan kanssa voidaan sopia maksuajan pidennyksestä.

Miten maaseudun kauppa kasvaa?

Kehittääkseen ja nopeuttaakseen maataloustuotteiden myyntiä, kommunistinen puolue ja neuvostovaltio ovat suorittaneet toimenpiteitä, joiden ansiosta kolhoosilaisten rahapalkka ja maataloustuotteiden hankintahinnat ovat nousseet. Se on lisännyt maaseudun asukkaiden rahatuloja. Tämä näkyy mm. säästöjen kasvussa. Säästötilien määrä maaseudulla kasvoi 15,2 miljoonasta vuonna 1965 yli 22 miljoonaan vuonna 1971. Säästöjen rahasumma kasvoi samana aikana 4,7 miljardista 14,5 miljardiin ruplaan eli yli kolminkertaiseksi.

Tulojen kasvu maaseudulla on vaikuttanut huomattavasti myös kauppavaihdon huomattavaan nousuun, jopa suurempaan kuin kaupungeissa. Kun koko vähittäiskaupan liikevaihto vuosina 1966—1970 kasvoi 47,4 %, maaseudun liikevaihto kasvoi 51 %. Myös kaupan rakenne muuttui. Kestokulutushyödykkeiden, korkealaatuisten tekstiilien, pesukoneiden, jääkaappien, televisioiden, autojen jne. kysyntä kasvoi huomattavasti. Pelkästään vuonna 1971 maaseudulla myytiin tavaroita 37,4 miljardin ruplan arvosta, mikä oli 13,3 miljardia ruplaa enemmän kuin vuonna 1965.

Tällainen nopea kaupan kasvu oli mahdollista sen ansiosta, että kymmenen viime vuoden aikana on maaseudulle rakennettu tuhansia uusia kauppoja ja ravitsemusliikkeitä. Maaseudun tavaratalot eivät nykyisin tavaravalikoimissa ja myymälätiloissa enää häviä kaupunkien tavarataloille.

Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana maaseudun kauppa kasvaa edelleen voimakkaasti. Maaseutuväestön tulojen kasvun ansiosta ostomäärien yhteissumma henkeä kohti laskettuna supistaa edelleen eroja kaupunki- ja maaseutuväestön välillä.

Mitä tarkoittaa kulutusosuuskunta?

Kulutusosuuskunta on yhteiskunnallis-taloudellinen joukkojärjestö, joka yhdistää riveihinsä yli 60 miljoonaa osakasta. Sen tehtävänä on varustaa maaseudun asukkaat kulutus- ja taloustavaroilla sekä elintarvikkeilla.

Osakkaana kulutusosuuskunnassa voi olla jokainen maaseudun asukas. Sitä johtaa demokraattisesti valittu johtokunta. Alimpana elimenä toimivat kylien kulutusyhteisöt. Niiden yläpuolella ovat piirien, alueiden, piirikuntien ja liittotasavaltojen osuuskunnat. Ylimpänä elimenä on edustajakokous, joka valitsee kulutusosuuskuntien keskusliiton neuvoston.

Jäsenosakkaat ovat kiinnostuneita osuuskunnan toiminnan parantamisesta, sillä liikkeen voitto jaetaan osakkaiden kesken osuuksien määrän mukaisesti. Osuuksien määrä määritellään osakkaiden yhteisissä kokouksissa. Osakkailla on myös etuoikeus ostaa tavaroita, joita on vaikea saada, sekä muihin palveluksiin.

Kulutusosuuskunta merkitsee tänään 370.000 kauppaliikettä, yli 76.000 ravitsemusliikettä, lähes 13.000 leipätehdasta ja leipomoa. Osuuskunnan hallussa on 300 rakennusyhtiötä, kuutisenkymmentä elementtitehdasta, 78 tiilitehdasta, useita säilyke-, olut- ja virvoitusjuoma-, elintarvike- ja muita tehtaita, konditorialiikkeitä ja monia muita.

Neuvostoliiton kulutusosuuskuntien keskusliitto on toiminut yli puoli vuosisataa jäsenenä Kansainvälisessä osuustoimintaliitossa. Sillä on asialliset ja ystävälliset suhteet yli 90 kansallisen osuuskuntajärjestön kanssa ja se käy kauppaa 32 maan osuuskuntien ja yritysten kanssa.

Harrastetaanko alennusmyyntejä?

Sellaisessa mittakaavassa ja niin suurella mainostuksella kuin kapitalistisessa maailmassa alennusmyyntejä ei ole. Sesongin loppuessa kuitenkin myydään vanhentuneita malleja ja tuotteita, joiden kysyntä on huomattavasti laskenut, alennettuun hintaan alennuksien ollessa 5—75 prosenttia.

Kuinka taataan tuotteiden laatu?

Kysymys hyödykkeiden laadun parantamisesta on Neuvostoliitossa nostettu valtiolliselle tasolle. Tätä todistaa NKP:n keskuskomitean ja Neuvostoliiton hallituksen tekemä päätös "Toimenpiteistä joukkokulutustavaroiden tuotannon takaamisesta". Päätöksessä kosketellaan kulutustarvikkeiden tuotannon lisää-

mistä, jotta kysyntä voitaisiin täydellisesti tyydyttää, kestokulutustarvikkeiden laadun uudistamista ja parantamista.

Laadun arvioimisessa toimivat kriteerinä valtiolliset ja tekniset vakiot, joiden mukaan tuotteiden laatu ja tekninen taso tarkistetaan sekä hyväksytään tai hylätään. Laajasti käytetään myös tehtaiden ja tuotantoalojen lausuntoja sekä tuotteiden tason määrittelyä. Viime vuosien aikana on ryhdytty käyttämään erityisiä valtiollisia laaduntarkkailijoita. Laatua tarkkaileville komiteoille esitettävien tuotteiden on täydellisesti vastattava asetettuja laatuvaatimuksia, yleismaailmallista tasoa, tieteellis-teknisen kumouksen kulutustavaroille asettamia laatuvaatimuksia, esteettisiä ja muita tarpeita. Tuotteelle, joka vastaa näitä, annetaan merkki hyvästä laadusta. Tällaiseen merkkiin oikeutettujen tavaroiden määrä on viime vuosien aikana noussut tuhansiin, joukossa paljon myös kulutustavaroita.

Yritykset itse ovat kiinnostuneita tuotteittensa laadun parantamisesta, sillä hyvälaatuiset tuotteet on helpompi realisoida, niistä saadaan parempi tukkuhinta ja siten saatua lisävoittoa voidaan käyttää työläisten ansiotason nostamiseen.

Monien kestokulutushyödykkeiden — televisioiden, jääkaappien, kellojen jne. — laatu taataan tietyllä kulutustakuulla, joka tuotteesta riippuen voidaan antaa kuudesta kuukaudesta kolmeen vuoteen. Tänä aikana havaitut virheet valmistaja korjaa ja huoltaa ilmaiseksi. Myöskään takuukorjaamoissa suoritetuista korjauksista ei tällä ajalla peritä maksua.

On kuitenkin muistettava, että kuluttajien makusuuntaukset ym. tavaroille asettamat vaatimukset ovat varsin erilaisia. Siitä johtuen neuvostoteollisuus ei aina ehdi tyydyttämään kaikkia erilaisia makuja. Mutta tämäkin puutteellisuus korjaantuu jatkuvasti.

Miten ravitsemusliikkeiden palvelukset kehittyvät?

Ruokaloiden, kahviloiden, ravintoloiden jne. verkosto kasvaa nopeammin kuin kauppojen. Kahdeksannen viisivuotiskauden aikana rakennettiin erilaisia ravitsemusliikkeitä 3,2 miljoonaa asiakasta varten, mikä merkitsee 46 % lisäystä, kauppojen määrä lisääntyi samanaikaisesti 30 %. Erityisen voimakkaasti ovat lisääntyneet ruokalat ja tehtaiden, kolhoosien ja sovhoosien ruokailupaikat. Niissä hinnat ovat alhaisemmat kuin tavallisissa ruokaloissa, sillä tuotantolaitokset vastaavat niiden kustannnuksista tilojen ja lämmityksen osalta.

On perustettu myös erityisiä dieettiruokaloita niitä varten,

jotka tarvitsevat tietyn ruokavalion terveydenhoidollisista syistä.

Nykyisin Neuvostoliiton 240.000 yleisen ruokailupaikan pöytiin voi istuutua samanaikaisesti yli 10 miljoonaa ihmistä. Yhden päivän aikana ravitsemusliikkeissä ruokailee yhteensä 72 miljoonaa ihmistä. Myös niiden kokonaisliikevaihto kasvaa jatkuvasti. Vuonna 1965 se oli 10 miljardia ruplaa ja vuonna 1970 summa ylitti 16 miljardia ruplaa. Kuitenkaan ravitsemusliikkeiden lukumäärä ei vielä tyydytä tarvetta.

Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana ravintolaliikkeet lisääntyvät edelleen voimakkaasti. Uusien ruokapaikkojen rakentaminen ja entisten laajentaminen tehtailla, kolhooseissa, sovhooseissa, oppilaitoksissa jne. lisää paikkojen määrän 250:een jokaista 1.000 työntekijää kohti. Tämän tehtävän ratkaiseminen parantaa merkittävästi työtätekevien ruokailuolosuhteita.

Yleisten ruokailupaikkojen liikevaihto kasvaa jatkuvasti. Vuonna 1975 niiden kautta tullaan realisoimaan 13,7 miljardin ruplan arvosta, eli 50 % enemmän kuin vuonna 1970. Myös ravitsemusliikkeiden tekniset varusteet paranevat merkittävästi. Esimerkiksi jäähdytyshuoneiden lukumäärä kasvaa kaksinkertaiseksi ja astianpesukoneiden määrä 2,2-kertaiseksi.

Neuvostoliiton ravitsemusliikkeissä hinnat kuuluvat maailman alhaisimpiin. Siitä ovat tuhannet suomalaiset voineet vakuuttua nauttiessaan ravintoloiden palveluksista Neuvostoliitossa käydessään.

TYÖ JA TYÖPALKKA

Paljonko Neuvostoliitossa on työttömiä? Onko eri tuotantoaloilla työvoiman yli- tai alitarjontaa?

Jos uskotaan joihinkin länsimaisiin tietolähteisiin, niin työttömiä on paljon. Näiden rivien kirjoittaja on lukenut esimerkiksi "Aamulehdestä", että Neuvostoliitossa on 5—6 miljoonaa työtöntä. Kuinka asia sitten on todellisuudessa? "Aamulehden" tiedot erottaa totuudesta täsmälleen sama summa, minkä se ilmoitti työttömien lukumääräksi. Neuvostoliitossa ei ole työttömiä, ihmisiä, jotka halutessaan tehdä työtä eivät sitä saisi. Viimeiset työnvälitystoimistot suljettiin tarpeettomina jo yli 40 vuotta sitten, ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana. Siitä lähtien Neuvostoliiton perustuslakiin kirjoitettu jokaisen kansalaisen oikeus työhön on taattu maan kasvavan taloudellisen mahdin, teollisuuden jatkuvan nopean kehityksen sekä liikenteen ja palvelusten voimakkaan kasvun avulla.

Yhdeksännen viisivuotiskauden alkuun mennessä muodostui tietty jännitystila työvoimareservien suhteen. Useat yritykset ja teollisuusalat tuntevat kipeästi työvoiman puutteen. Suunnitteluelimet analysoivat kaikki mahdolliset työvoimareservit jokaisella talousalueella ja pyrkivät koko työvoiman mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön. Useimmissa tasavalloissa ja Euroopan puoleisilla alueilla sekä Uralilla, Siperiassa, Kaukoidässä ja Kazahstanin pohjoisosissa työvoimatase rajoittaa jo nyt työvaltaisten teollisuusalojen kehittymistä. Tällaisia ovat mm. metallinjalostustehtaat. Erityisen kärkevänä työvoiman puute esiintyy Itämeren maissa, Moskovassa, Leningradissa ja muutamissa muissa kaupungeissa, joissa mahdollisuudet lisätä työvoimaa ovat lähes loppuun käytettyjä.

Sellaisia alueita ja tasavaltoja, joissa olisi työvoimaa liiaksi, ei ole. Mutta verrattain suuressa määrin työvoimaa on muutamilla keskisen mustanmullan seuduilla Venäjän Federatiivisen tasavallan alueella, Ukrainan länsiosissa ja Valko-Venäjällä, Moldaviassa ja Taka-Kaukasian tasavalloissa. Juuri näillä talousalueilla yhdeksännen viisivuotiskauden aikana pyritään rakentamaan työvoimavaltaisten teollisuusalojen tuotantolaitoksia.

Työvoimaresurssien parempaa sijoittelua varten rajoitetaan suurten kaupunkien kasvua. Siksi 3/4 suurista tuotantolaitoksista tullaan rakentamaan keskisuuriin ja pieniin, väestöltään keskimäärin 250.000 asukkaan kaupunkeihin. On myös otettava huomioon muita seikkoja. Perinteisissä tekstiilikaupungeissa, joissa naistyövoiman käyttö on hallitsevana, tullaan rakentamaan miestyövoimavaltaisia teollisuuslaitoksia, kuten metallurgia, ja tietenkin myös päinvastoin.

Talouden suunnitelmallinen johto mahdollistaa työvoimatarpeiden, lähteiden ja niiden täydentämisen etukäteismäärittelyn. Samalla se takaa työhön sijoittumisen kaikille koulunsa ja opiskelunsa lopettaville nuorille.

Kuinka pitkä on työpäivä Neuvostoliitossa?

Neuvostoliiton työlainsäädännössä säädetään, ettei työläisten, toimihenkilöiden tai palvelusammateissa toimivien normaalityöaika voi ylittää 41 tuntia viikossa. Työläisillä ja toimihenkilöillä, jotka työskentelevät vaarallisiksi katsottavissa ja raskaissa olosuhteissa, kuten metallurgiassa, kaivoksissa ja malmilouhoksissa sekä joissakin kemian teollisuuden laitoksissa työviikko ei saa ylittää 36 tuntia. Saman pituinen on työaika tavallisissa työpaikoissa 16—18-vuotiailla. Ne 15—16-vuotiaat, jotka erikoistapauksissa harjoittelun vuoksi joutuvat työskentelemään, saavat olla töissä vain 24 tuntia viikossa.

Opettajien, lääkärien ja muiden heihin verrattavien toimihenkilöiden viikkotyöaika ei saa ylittää 39,4 tuntia.

Muutama vuosi sitten Neuvostoliitossa siirryttiin viisipäiväiseen työviikkoon. Poikkeuksen tekivät ainoastaan ne tuotantolaitokset, joiden käyttö tapahtuu keskeytymättä. Viisipäiväisen työviikon työaika työpäivää kohden on 8 tuntia 12 minuuttia. Juhlapäivinä ja vapaapäivien aattoina työpäivä on tuntia lyhyempi.

Mitä merkitsee periaate: jokaiselta kykyjensä, jokaiselle työnsä mukaan?

Kaikki Neuvostoliiton työläiset sukupuolesta, kansallisuudesta, iästä tai uskonnosta riippumatta työskentelevät omien kykyjensä, kokemuksensa ja taitonsa mukaisesti. Heidän ansioittensa suuruus riippuu työpanoksen laadusta ja määrästä. Syrjintä on täydellisesti poistettu. Naiset ja miehet saavat samasta työstä saman palkan.

Onko Neuvostoliitossa säilynyt vanha erottelu miesten ja naisten töihin? Millainen ero ansiotasossa on korkealuokkaisen metallimiehen ja korkealuokkaisen kutojan välillä?

Kuten tunnettua, nykyaikaisessa teollisuudessa on joitakin teollisuusaloja, joissa työolosuhteet vaikuttavat haitallisesti naisten elimistöön. Naisten terveyden suojelemiseksi Neuvostoliiton lainsäädännössä on määritelty erityisen raskaat ja naisille haitalliset ammatit, joissa työskentelee vain miehiä. Tällaisia aloja on kaivoksissa, metallitehtaissa kuumilla työosastoilla, kemiallisessa teollisuudessa, nahka-, paperi-, kirjapaino-, säilyke- ja muutamilla muilla teollisuusaloilla.

Vanhassa naisten ja miesten ammattien jaossa on tapahtunut suuria muutoksia tai erot ovat kokonaan hävinneet. Neuvostoliitossa ei ole ammatteja, joissa niiden vaikeuden tai vastuunalaisuuden vuoksi ei myös nainen voisi työskennellä. Miesten kanssa saman koulutuksen ja ammatillisen valmennuksen saaneina heidän asemansa yhteiskunnan työelämässä tasaveroisina miesten kanssa on taattu. Neuvostoliitossa on korkein taso maailmassa naisten osuudessa kansantaloudessa. Neljä viidesosaa naisista osallistuu työelämään tai opiskelee. Kansantalouden eri aloilla naisten osuus on 51 % (kaikkiaan naisia on 53,8 % väestöstä). Neuvostonaiset ovat menestyksellisesti omaksuneet sorvarin, viilarin, puusepän, teknikon, insinöörin ja mekaanikon ammatit, joita aiemmin on pidetty yksinomaan miesten ammatteina. Työtätekevistä naisista 34 % työskentelee teollisuudessa. Näistä lähes kolmasosa työskentelee koneenrakennusalalla, hieman enemmän kulutustavara- ja 11 % elintarviketeollisuudessa. Perinteisesti naisten teollisuutena pidetään tekstiili- ja valmisvaateteollisuutta, joissa työskentelee joka neljäs nainen.

On muodostunut lähes säännönmukaisuudeksi, että mitä pidemmällä on alan automaatio ja mekanisointi, mitä kevyempi ja vähemmän väsyttävä on työn laatu, sitä suurempi osuus alan

työntekijöistä on naisia. Esimerkiksi kojerakennus- ja elektronisessa teollisuudessa naisten osuus työkollektiiveista on 45—47 %.

Naisten ja miesten töiden välisten rajojen poistuminen on havaittavissa seuraavasta esimerkistä. Korkeakoulu- tai keskikoulutason erikoiskoulutuksen saaneista asiantuntijoista 59 % on naisia, insinööreistä heitä on n. 31 %, maatalousasiantuntijoista 40 %. Opettajista ja lääkäreistä on naisten osuus 71 ja 72 %. Tieteen ja tutkimustoiminnan piirissä 46 % alan työntekijöistä on naisia. Vuonna 1970 oli 360.000 naispuolista tieteellistä työntekijää, heistä vähintään tieteen kandidaatin arvon omisti 60.700 ja lähes 5.000 heistä oli akateemikkoja, akatemian kirjeenvaihtajajäseniä, professoreita tai tohtoreita.

Mitä tulee metallityöläisen ja kutojan ansioihin, on ensiksi todettava, että metalliteollisuudessa sekä nainen että mies saman työtaidon omaavina ja saman verran tuottavina saavat samanlaisen palkan. Korkealuokkaisen metallimiehen työpalkka nousee 200—220 ruplaan, korkealuokkaisen kutojan palkka 160—180 ruplaan kuukaudessa. Eräät taitavat kutojat, jotka samanaikaisesti hoitavat useampia koneita, ansaitsevat 200 ruplaakin kuukaudessa.

Kuinka paljon metsätyömies ansaitsee Neuvostoliitossa? Millainen on hänen vuosilomansa ja voiko hän itse valita lomanviettoajan?

Metsätyömiehet Neuvostoliitossa yhdessä kivihiili-, metalli-, kaivos- ja öljyteollisuuden työntekijäin kanssa kuuluvat korkeastipalkattuihin ammattimiehiin. He työskentelevät säännöllisesti neljän—viiden miehen prikaateissa. Kunkin palkka riippuu siitä työstä, jota hän prikaatissa tekee.

Neuvostoliittolaisen metsätyömiehen keskipalkka lasketaan valmiista kuutiometristä, jonka hinta muodostuu kiinteistä normeista. Palkan lisäksi tulee erilaisia palkkioita kuukausinormien täyttämisestä ja niiden ylityksistä. Siperiassa ja Karjalan ASNT:n alueella määritellään tietty piirikerroin, joka neuvosto-Karjalan eteläisillä alueilla on 15, keskialueilla 20 ja pohjoisessa 30 % lisää peruspalkkaan.

Kaatomies ansaitsee Neuvosto-Karjalassa 175—358 ruplaan kuukaudessa, traktoristi 205—358 ruplaan, karsija 145—240 ruplaan kuukaudessa. Siperialaisen metsän kaatajan Aleksei Smirnovin keskimääräinen kuukausiansio vuonna 1971 oli 430 ruplaa kuukaudessa. On myös otettava huomioon, että Neuvostoliitossa metsätyömies ei hanki työvälineitä omaan laskuunsa, vaan saa ne joko valtiolta tai metsäyhtymältä. Palkallinen vuosi-

loma metsätyömiehellä on 24 työpäivää. Kerran kolmessa vuodessa alan työntekijöille annetaan kaksinkertainen palkallinen vuosiloma. Alan ammattiliitto huolehtii siitä, että tarvitsevat saavat paikan lomakodissa tai parantolassa, joko ilmaiseksi tai 30 % maksusta.

Metsätyömiehen työ Neuvostoliitossa ei ole sidottu sesonkeihin, vaan työt ovat käynnissä ympäri vuoden. Sen vuoksi loma-aika määritellään siten, ettei se vaikuta tuotantoon. Jokaisen vuoden lopussa metsäteollisuuskeskukset yhdessä ammattiliittokomiteain kanssa laativat seuraavalle vuodelle loma-aikataulun. Siinä pyritään ottamaan mahdollisimman tarkkaan huomioon työntekijäin toivomukset sekä se, mihin aikaan kukin on aiemmin viettänyt lomansa. Pääosa lomista vietetään säännöllisesti kesäaikana.

Mikä on Neuvostoliiton työläisen keskimääräinen kuukausiansio?

Vuonna 1971 työläisten keskimääräinen kuukausiansio oli 135,5 ruplaa. Se oli 9,5 prosenttia suurempi kuin koko kansantalouden työntekijöillä ja toimihenkilöillä. Tämän lisäksi Neuvostoliiton työläiset ja toimihenkilöt saavat erilaisia maksuja ja etuisuuksia yhteiskunnallisista kulutusvarannoista. Nämä olivat vuonna 1971 lähes 69 miljardia ruplaa, eli 280 ruplaa jokaista asukasta kohti vuodessa. Näiden etujen kanssa nousee teollisuustyöläisten keskimääräinen kuukausiansio 186 ruplaan kuukaudessa.

Neuvostoliiton työläisperheissä työskentelee lähes säännöllisesti enemmän kuin yksi henkilö. Tämän huomioon ottaen perheen keskimääräiset kuukausiansiot vuonna 1971 nousivat 272 ruplaan.

Millaisia palkkaustapoja käytetään Neuvostoliitossa?

Työlainsäädännössä säädetään, että työläisten ja toimihenkilöiden palkkaus tapahtuu kahta perusmuotoa noudattaen. Perusmuodot ovat aika- ja urakkapalkka. Urakkapalkka voi olla sekä työntekijä- että työkollektiivikohtainen.

Työläisten aineellisen kannustamisen merkeissä sekä tuotantosuunnitelmien täyttämiseksi ja ylittämiseksi, tehokkuuden, työn tuottavuuden ja tuotteiden laadun parantamiseksi teollisuudessa käytetään myös urakkapalkkiojärjestelmää. Tämä tapahtuu kahdella tavalla. Ensimmäisessä tapauksessa työpalkkavarannosta

maksetaan tietty tuotantopalkkio työntekijälle hyvistä tuotannollisista saavutuksista. Tämä tulee hänen vakinaisen palkkansa lisäksi. Toisessa tapauksessa urakkapalkkiot lasketaan tuotteiden lukumäärän ja laadun perusteella. Palkkioiden suuruus riippuu samalla tehtävien täyttämisen ja ylittämisen laajuudesta.

Sekä urakka- että aikapalkkauksen määrittely ja palkkioiden maksun vahvistus suoritetaan tuotantolaitoksen hallinnon ja ammattiliittokomitean yhteisen suosituksen mukaisesti.

Uusia säästämis- ja suunnittelukannustimia tunkeutuu tuotantoon. Tarkoituksena on nopeuttaa työtä jossakin kohteessa, jolloin siinä sovelletaan urakkapalkkajärjestelmää. Tämän järjestelmän olemus on siinä, että työnormit ja laskelmat kutakin työntekijää ja/tai prikaatia kohden määritellään kokonaisuutena, jonka on oltava valmiina tiettyyn aikaan mennessä. Työläisille ilmoitetaan etukäteen koko työmäärä sekä siitä maksettava summa, mikä auttaa heitä oikein suunnittelemaan työvauhdin ja vastaavasti järjestämään työnsä.

Tavallisen urakka- ja aikapalkkauksen lisäksi työntekijöille maksetaan tiettyjä tuotantopalkkioita koko vuoden työtulosten perusteella. Tätä nimitetään tavallisesti kolmannentoista kuukauden palkaksi. Se maksetaan tuotannon kannustamisrahastosta, joka muodostuu tuotantolaitoksen saamasta voitosta. Näiden palkkioiden suuruus lasketaan jokaiselle ottaen huomioon heidän työnsä tulokset ja työvuosien määrä kyseisessä tuotantolaitoksessa.

Viime vuosien kokemus osoittaa, että palkkioitten osuus työläisten sekä insinööriteknisten toimihenkilöiden palkkauksessa kasvaa jatkuvasti.

Miten töiden normitus suoritetaan?

Eräs tärkeimmistä tekijöistä, mikä vaikuttaa työn oikeaan maksuun, on teknisesti oikein perustellut normit yksityistä tuotetta tai tiettyä työmäärää kohden. Työnormit lasketaan saavutettu tekninen taso huomioon ottaen. Lisäksi huomioidaan työn tieteellinen organisointi ja siitä saatu kokemus. Normit vaihtuvat jatkuvasti tuotantoon sovellettavan uuden tekniikan ja muiden työn tuottavuuteen vaikuttavien toimenpiteiden myötä.

Työnormien sovellutus ja tarkistus suoritetaan tuotantolaitoksen johdon ja ammattiliittokomitean yhteistyönä. Tämä tapahtuu tavallisesti uuden tekniikan soveltamisen, mekanisoinnin tai automatisoinnin yhteydessä. Uusien normien soveltamisesta ilmoitetaan kaksi viikkoa ennen niiden käyttöönottoa. Lopul-

lisesti ne kuitenkin astuvat voimaan vasta siinä tapauksessa, että tuotantolaitoksen johto ja ammattiliittokomitea ovat vakuuttuneet, että uudet normit on työntekijäin taholta omaksuttu ja heidän palkkansa ei alene.

Onko Neuvostoliitossa minimipalkkaa?

Minimipalkka Neuvostoliitossa on viime vuosiin asti ollut 60 ruplaa. Laaja elintason kohottamisohjelma, joka hyväksyttiin NKP:n 24. edustajakokouksessa, ottaa yhdeksännen viisivuotiskauden aikana huomioon myös minimipalkan nostamisen. Se nousee tai on useilla aloilla jo noussut 70 ruplaan kuukaudessa. Joillakin teollisuusaloilla sekä rautatieliikenteessä uusi minimipalkka astui voimaan jo heinäkuun alusta vuonna 1971. Kaukaisen pohjolan alueilla, Kaukoidässä, Itä- ja Länsi-Siperiassa sekä Uralilla minimipalkkaa nostettiin samanaikaisesti muun palkankorotuksen yhteydessä v. 1972. Samalla poistettiin verot minimipalkasta ja 71—90 ruplaa kuukaudessa ansaitsevien veroja pienennettiin.

Millaisia etuja saavat vaikeissa olosuhteissa työskentelevät?

Neuvostoliitossa on useita alueita, joissa joudutaan työskentelemään vaikeissa olosuhteissa. Näillä on kuitenkin säännöllisesti rikkaita luonnonvarojen esiintymiä, joten ne ovat kansantaloudellisesti merkittäviä alueita.

Jotta voitaisiin kannustaa työntekijöitä pohjoisessa ja siihen verrattavilla alueilla, neuvostovaltio on myöntänyt verrattain suuria etuoikeuksia siellä työskenteleville. Kaikki työläiset ja toimihenkilöt saavat ensinnäkin ylimääräisen aluekertoimen palkkaansa. Tšuktšien kansallisen piirikunnan alueella ja Pohjois-Evenkien piirikunnassa Magadanskin alueella, Korjakkien kansallisessa piirikunnassa ja Kamtšatkan alueella, Aleuteilla sekä Pohjoisen jäämeren saarilla ja merillä maksetaan 10 % korotus ensimmäisen kuuden kuukauden ajalta ja jokaiselta seuraavalta kuukaudelta saman verran lisää. Korotukset voivat siten nousta aina sataan prosenttiin eli 300 ruplaan kuukaudessa. Tämä tulee normaalien palkkojen ja aluekertoimen lisäksi.

Muilla peräpohjolan alueilla maksetaan samoin 10 % lisä ensimmäiseltä kuudelta kuukaudelta lisäten 10 % kaikilta seuraavilta aina 60 prosentin korotukseen asti. Sen jälkeen mennään 100 prosenttiin lisäten 10 % vuosittain.

Näihin verrattavilla muilla alueilla maksetaan 10 % jokaisen

vuoden kuluttua ja lisätään samoin vuosittain aina 100 prosenttiin saakka.

Peräpohjolassa asuville työläisille ja toimihenkilöille annetaan normaalin vuosiloman lisäksi 18 työpäivää palkallista lisälomaa ja alueilla, jotka rajoittuvat siihen 12 työpäivää lisälomaa vuosittain.

Syyskuun 1. pnä v. 1972 lääkäreiden palkkoja korotettiin keskimäärin 23 %, opettajien 21 % ja esikouluikäisten laitosten opettajien palkkoja 29 %.

Valtion seuraavan varainhoitovuoden tulo- ja menoarviossa on myönnetty näihin tarkoituksiin varoja 1 miljardi 200 miljoonaa ruplaa.

Tuntuvimmin, kolmanneksella, korotettiin alueläkäreiden sekä sairaaloissa ja poliklinikoilla työskentelevien lääkäreiden palkkoja. Maaseudun alueläkäreiden palkkoja korotettiin keskimäärin 32 prosenttia, ensiaputyöntekijöiden ja kaupunkien alueläkäreiden palkkoja 35 prosenttia. Tämän lisäksi tehdään mahdolliseksi yhdistää kahden—kolmen vuoden lomat yhteen ajanjaksoon. Kerran kolmen vuoden aikana lomanviettopaikkaan ja takaisin kuluva aika lisätään loma-aikaan ylimääräisenä ja matkat maksetaan työpaikan, tai sen järjestön toimesta, jossa kyseinen henkilö työskentelee.

Etuisuuksia myönnetään myös eläkettä määrättäessä. Työläisille ja toimihenkilöille, jotka ovat työskennelleet peräpohjolassa vähintään 15 vuotta ja vastaavilla alueilla muualla vähintään 20 vuotta myönnetään eläke miehille jo 55 ikävuodesta ja naisille jo 50 ikävuodesta.

Millainen palkkaero on henkisen ja ruumiillisen työn tekijöiden välillä?

Neuvostoliitossa ei ole suuria eroja työläisten ja henkisen alan työntekijäin palkkojen välillä.

Tietenkin yksityiset tunnetut tiedemiehet, kirjailijat, taiteilijat ja muut luovan työn tekijät saavat enemmän palkkioita työstään. Tilannetta luonnehtivat seuraavat luvut: työläisten keskimääräinen kuukausiansio vuonna 1971 oli 135,5 ruplaa ja henkisen työn tekijöillä 140,5 ruplaa kuukaudessa. Insinööritekninen henkilökunta saa teollisuudessa keskimäärin 20—25 % enemmän kuin työläinen.

Terveydenhoidon, valistusalan ja kulttuurin aloilla toimivien työpalkka oli pienempi kuin ruumiillisen työn tekijöillä.

Kuinka paljon työläisten palkka ja eläke on tehtaan johtajan palkkaa ja eläkettä pienempi?

Tuotannon suuruudesta riippuen tehtaan johtajan palkka vaihtelee 250—330 ruplaan kuukaudessa. Tuotantolaitoksen menestyksellisten suunnitelmien ansiosta johtaja, kuten työläisetkin, on oikeutettu saamaan palkkioita. Johtajat saavat myös palkkioita tuotannonkannustusvarannoista, jotka muodostuvat tehtaalle tulevista voitoista. Kaikkiaan tehtaan johtajan palkka on noin 2—2½ kertaa suurempi kuin työläisten keskimääräinen kuukausiansio.

Mitä tulee eläkkeeseen, se riippuu Neuvostoliitossa muista tekijöistä kuin kuulumisesta tiettyyn sosiaaliseen ryhmään. Etupäässä se lasketaan palkasta. Eläkkeet Neuvostoliitossa ovat samanlaisia kaikissa työntekijäryhmissä. Siksi maksimieläke — 120 ruplaa kuukaudessa — voi tulla niin työläisille kuin tehtaan johtajallekin. Eläkkeen suuruuteen vaikuttaa myös se, että pienemmän palkan ollessa kysymyksessä eläkeprosentti lasketaan suuremmaksi kuin isoista palkoista. Keskimääräinen eläke Neuvostoliitossa on 60—70 prosenttia viimeisten työvuosien palkoista.

Sallitaanko ylityöt? Kuinka niistä maksetaan?

Ylityöt ovat säännönmukaisesti kiellettyjä. Kuitenkin työlainsäädännön mukaan erikoistapauksissa voi tuotantolaitoksen johto niitä teettää. Kuitenkin ylitöitä voidaan teettää vain ammattiliittokomitean suostumuksella.

Ylitöihin ei missään tapauksessa saa ottaa raskaana olevia naisia ja äitejä, joilla on alle vuoden ikäisiä lapsia, ei myöskään alle 18-vuotiaita, tai työntekijöitä, jotka työn ohella käyvät koulua tai muuten opiskelevat.

Jokaisen laitoksen johdon on pidettävä tarkkaa kirjaa suoritetuista ylitöistä. Ne eivät missään tapauksessa saa ylittää neljää tuntia kahtena peräkkäisenä päivänä. Vuodessa voidaan ylitöitä tehdä korkeintaan 120 tuntia.

Aikapalkan ollessa kysymyksessä ensimmäiseltä kahdelta ylityötunnilta maksetaan 50 % korotus ja seuraavilta tunneilta 100 %. Urakkapalkkalainen saa korotusta ensimmäisiltä kahdelta tunnilta 50 % tariffipalkasta ja seuraavilta tunneilta 100 % tariffipalkasta.

Ylitöiden maksaminen ylimääräisen vapaapäivän avulla ei ole sallittua.

Juhlapäivien työt maksetaan kaksinkertaisina. Kuitenkin juhlapäivänä työt voidaan työntekijän toivomuksesta maksaa muuna ajankohtana annettuna vapaana.

Kertokaa kolmivuorotyössä olevista naisista?

Neuvostoliiton lainsäädäntö rajoittaa naisten käyttöä yötöissä. Se on sallittua vain niillä kansantalouden aloilla, joissa lainsäädännön sellaisenaan noudattaminen tuottaisi kestämättömiä vaikeuksia. Niillä aloilla se sallitaan väliaikaisena. Raskaana olevat, ja alle vuoden ikäisten lasten äidit eivät saa olla yötöissä.

Tapauksissa, jolloin tuotannon jatkuva käynti edellyttää kolmivuorotyötä, aikataulu laaditaan siten, ettei yövuoro satu naisille useammin kuin kaksi kertaa kuukaudessa. Siten yötyön osuus työajasta on erittäin vähäinen.

Johtuen siitä, että yötyö on väsyttävää, työvuoro on yöllä tuntia lyhyempi kuin päivällä. Samoin yötöissä on 1/8 suurempi palkka.

Tuotantolaitoksen johto ja ammattiliittokomitea huolehtivat normaalien lastenhoidollisten seikkojen kuntoonsaattamisesta. Tekstiilityöläisten ammattiliiton keskuskomiteasta ilmoitettiin, että tekstiili- ja kevyessä teollisuudessa kaikilla alan tuotantolaitoksilla on riittävä määrä lastentarhoja ja -seimiä, joista osa toimii ympäri vuorokauden. Kaikkien työläisten pyynnöt lastentarhapaikoista voidaan täyttää.

Työläisnaiset niillä aloilla, joilla joudutaan tekemään kolmivuorotyötä, saavat monia etuoikeuksia. Tekstiili- ja kevyessä teollisuudessa 22 perusammattia kuuluvat niiden joukkoon, joista eläkkeelle voidaan siirtyä 50-vuotiaina, siis normaalia aikaisemmin.

Onko olemassa ikälisiä?

Ikälisiä maksetaan metallurgiassa, metsä- ja kaivosaloilla, öljy- ja kaasuteollisuudessa sekä monilla muilla aloilla työläisille, jotka ovat työskennelleet alalla vähintään kolme vuotta. Ne maksetaan kertakaikkisena vuosikorvauksena ja summa voi olla jopa kaksi normaalia kuukausipalkkaa riippuen palvelusvuosien määrästä.

Tiettyjen palveluvuosien työskentelyn jälkeen maksetaan lisäpalkkaa myös opettajille, lääkäreille ja eräille muille henkisen alan työntekijöille.

Mikä on sosialistisen kilpailun päämäärä? Miten se eroaa kapitalistisista olosuhteista, joissa menestyksen kriteerinä on rikkauden kasaaminen ja kasaamisen taito?

Neuvostoliitossa elämässä menestymisen, kunnian ja kunnioituksen kriteerinä ei ole varallisuus, vaan suhtautuminen yhteiskunnan hyväksi tehtävään työhön, josta tulokset siten myös tulevat yksilölle itselleen. Neuvostoihminen omistaa itse kaikki tehtaat yhdessä toisten kanssa eikä hänelle siten ole yhdentekevää, kuinka laitoksen asiat sujuvat ja miten täytetään vuosisuunnitelmat. Hän ei jää passiiviseksi sivustakatsojaksi, rikkauden kasaajaksi, vaan on aktiivinen prikaatin, työosaston ja tehtaan tuotantotulosten paranemisen puolesta taistelija.

Huolehtiminen yhteisestä hyödystä, suurten tuotannollisten menestysten saavuttamisesta entistä lyhyemmässä ajassa ja pienimmällä mahdollisella työmäärällä synnytti jo ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana sellaisen työinnostuksen, mikä myöhemmin muuttui sosialistiseksi kilpailuksi.

On sanottava, ettei sosialistisella kilpailulla ole mitään tekemistä tai yhteistä kapitalismissa tavattavan kilpailun kanssa. Täällähän kilpailuna ymmärretään pyrkimys voittaa ja mikäli mahdollista nujertaa kilpailija sekä vallata hänen markkinansa. Neuvostoliiton sosialistinen kilpailu perustuu täysin muille periaatteille. Siinä otetaan huomioon kilpailu eri ihmisten välillä, samoin prikaatien, työosastojen ja tehtaiden kesken parhaista tuotannollisista saavutuksista, työn tuottavuudesta, parhaasta tekniikan hyväksikäytöstä, tehtaan varustuksista jne. Sosialistisen kilpailun erottaa kapitalistisesta julkisuus, toverillinen avunanto, kokemuksien avoin vaihto, jälkeen jäävien auttaminen ja nostaminen muiden tasolle. Kilpailijat tekevät yhdessä yhteenvedon tuloksista ja vaihtavat kokemuksia, jotta myös muut voisivat käyttää parhaita mahdollisia keinoja ja siten nostaa tuotannon tehokkuutta.

Sosialistinen kilpailu on ilmiö, joka osoittaa neuvostoihmisten suhtautumisen työhön. Se voi muodostua ainoastaan yhteiskunnassa, jossa on hävitetty ihmisen harjoittama toisen ihmisen riisto, ja jossa työtä tehdään sekä itseä varten että yhteiseksi hyväksi vapain oikeuksin ja kunniakkain velvollisuuksin.

Neuvostovallan aikana on syntynyt paljon uusia sosialistisen kilpailun muotoja. Laadullisesti uutena, nykyistä kommunismin aineellis-teknistä perustaa vastaavana kilpailun muotona on kommunistisen työn iskuriksi tai kollektiiviksi nimittämisestä käytävä kilpailu. Erikoisena kilpailun piirteenä on se, että työläiset huolehtivat paitsi tuotannollisten osoittimien kasvusta, myös kommunismin rakentajan moraalisen lain periaatteiden noudattamisesta. He pyrkivät systemaattisesti kohottamaan yhteiskunnallisen tietoisuutensa ja työtaitonsa tasoa, opiskelevat työnteon ohella kouluissa ja teknisissä opistoissa, jopa korkeakouluissa. Ihmiset kehittävät omasta aloitteestaan itseään vastatakseen ajan henkeä ja vaatimuksia. Se on kommunismin rakentamiskaudelle ominainen ilmiö.

Kuinka nostetaan tuotannollis-teknistä ammattitaitoa?

Työntekijäin koulutus, heidän tieto- ja taitotasonsa kohottaminen on eräs työsopimusten perusperiaatteista. Ne suunnitellaan tuotantolaitosten johdon ja ammattiliittojen yhteistyönä tulevaisuuden kehityssuunnitelmien mukaiseksi. Esimerkiksi neuvosto-Karjalassa Segežan paperi- ja selluloosatehtailla se tapahtuu seuraavasti: Vuosien 1971—1975 suunnitelmassa määritellään, että tuotantolaitoksen kasvun myötä välittömästi tuotannossa tullaan yksilöllisen ja kollektiivisen opetuksen turvin valmistamaan 2.800 uutta alan työläistä. Sen ohella tärkeimpien ammattien tarpeet on määritelty vuosittaisella tarkkuudella.

Tällainen suunnitelmallisuus pätee myös tuotannollis-teknisen ammattitaidon kohottamisessa. Tähän toimintaan liitetään mukaan viisivuotiskauden aikana yli 10.000 työläistä. Lisäksi 855 teknistä toimihenkilöä lisää ammattitaitoaan erilaisilla täydennyskursseilla työn ohessa sekä osittain työstä vapautettuina.

Ammattitaidon parantaminen tapahtuu tuotannollis-teknisillä kursseilla ja kouluissa. Näissä opiskellaan uusia ja parempia työmetodeja. Oppikurssin päätyttyä suoritetaan luokituskokeet, jolloin voidaan nostaa omaa ammattitaitoluokkaa, joita on kaikkiaan kuusi. Kokeen kontrolloi erikoiskomitea, johon ammattiliittojen edustaja ehdottomasti kuuluu.

Tuotannollinen opiskelu on Neuvostoliitossa ilmaista. Näin kuka tahansa voi hankkia uuden ammatin, kohottaa ammattitaitoaan, nostaa luokitustaan ja siten lisätä työpalkkaansa.

Kuinka työntekijäin koulutus on järjestetty?

Ammattitaitoisten työläisten koulutus tapahtuu Neuvostoliitossa kahta perusmuotoa noudattaen. Ammattiin opiskellaan joko yksityisesti tai opiskelemalla työprikaatissa välittömästi tuotannossa, jolloin oppilas annetaan oppiin kokeneelle työläiselle. Toinen muoto on opiskelu valtion teknisissä ammattioppi-

laitoksissa, joiden verkosto on todella laaja. Maassa on 5.500 ammattioppilaitosta, joissa opiskelee noin 2,5 miljoonaa nuorta. Oppilaitokset valmistavat vuosittain yli puolitoista miljoonaa ammattitaitoista työläistä 1.100 ammattiin.

Yhdeksännen viisivuotiskauden aikana ammattikoulujen ja niissä opiskelevien määrää lisätään merkittävästi. Vuosina 1971—1975 niistä tulee kansantalouden eri aloille uusia työntekijöitä yli 9 miljoonaa henkilöä. Samana aikana kouluihin otetaan uusia opiskelijoita 10,2 miljoonaa.

Teknisiin oppilaitoksiin tullaan perus- ja keskikoulutasolta. Samanaikaisesti lisätään niiden oppilaitosten määrää, joissa nuoret ihmiset saavat paitsi ammatin, myös todistuksen keskikoulun suorittamisesta. Tämä antaa nuorille mahdollisuudet samanarvoisina pyrkiä mihin tahansa maan korkeakouluun tai yliopistoon.

Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelu on ilmaista. Opiskelijat ovat valtion täysihoidossa saaden kouluasun, ruuan ja asunnon. Monet oppilaitokset on järjestetty suurten tuotantolaitosten toimesta ja tyydyttävät siten niiden omia täydennystarpeita. Jotkut valmistavat työläisiä tietyille ammattialoille, teollisuuteen, maatalouteen, liikenteeseen, kunnallistalouteen, kauppaan ja palveluammatteihin.

Työntekijäin koulutus Neuvostoliitossa toimii suunnitelmallisesti. Siinä otetaan huomioon kaikki kansantalouden tarpeet ja sen eri alat. Opiskelua johtaa Neuvostoliiton ministerineuvoston alainen ammattikasvatuskomitea, jolla on omat alueelliset osastonsa kaikissa tasavalloissa ja alueilla.

Kaikille ammattioppilaitosten opiskelijoille taataan oman alansa työtä alan tuotantolaitoksissa opiskelun päätyttyä.

Voiko vaihtaa ammattia ilman taloudellista vahinkoa, jos työläinen joutuu sen tekemään sairauden tai muun hänestä itsestään riippumattoman syyn vuoksi?

Työlainsäädännön työsuojelua koskevassa kohdassa on erityiset määräykset työläisten siirtymisestä sairauden takia muuhun työhön. Siinä edellytetään, että tuotantolaitoksen on siirto suoritettava lääkärin lausunnon mukaan. Tällaisissa tapauksissa työläisen entinen keskipalkka on säilytettävä kahden viikon ajan siirtopäivästä lukien.

Jos työntekijä siirretään ammattitaudin, tuberkuloosin tms. takia väliaikaisesti muuhun työhön, maksetaan hänelle kahden kuukauden ajan erityistä lisää, joka peittää uuden ja vanhan palkan välisen eron. Niille, jotka työstä johtuneen ruumiinvamman tai terveyden muun heikentymisen vuoksi, siirretään väliaikaisesti pienempipalkkaiseen työhön, tuotantolaitos maksaa tervehtymiseen saakka nykyisen ja entisen palkan erotuksen.

Kaikilla työntekijöillä on sairauden tai muun syyn vuoksi mahdollisuus vaihtaa ammattia. Hän voi opiskella ilmaiseksi uuden ammatin tehtaan kursseilla ja siirtyä toiseen osastoon uutta ammattiaan vastaavaan työhön valmistuttuaan. Erityisen vaikeissa olosuhteissa työskenteleville, kuten kaivosmiehille, annetaan lisäksi erikoisetuja. Jos kaivosmiehen on terveydentilansa vuoksi pakko vaihtaa ammattia, niin uuteen ammattiin opiskeluaikana maksetaan hänelle edellisen työpaikan mukainen keskipalkka.

Ammattiliitot ajavat työläisten etuja ja tekevät kaikkensa, ettei ammatinvaihto aiheuttaisi taloudellista haittaa.

Kuinka työläiset ottavat osaa tuotannon kehittämiseen?

Sosialistisessa yhteiskunnassa, jossa ei ole työttömyyttä eikä työläisen tarvitse pelätä kadulle joutumista, työtätekevät ottavat innostuneesti osaa rationalisointiin ja keksintöihin. Joko itsenäisesti tai yhdessä insinöörien ja teknikoiden kanssa he suunnittelevat uusia koneita, uutta mekanisointia tai sovellutuksia, suunnittelevat uusia keinoja tuotannon heikkojen renkaiden eliminoimiseksi.

Neuvostotaloudelle on ominaista työläisten, teknikoiden ja insinöörien osallistuminen aktiivisesti tekniseen kehitykseen ja tuotannon parantamiseen. Tätä todistavat rationalisointiehdotusten ja keksintöjen lukumäärät. Kun niitä vuonna 1940 oli 591.000 niin 20 vuotta myöhemmin ehdotuksia oli jo 3.987.000 ja vuonna 1971 4,8 miljoonaa. Pelkästään kahdeksannen viisivuotiskauden aikana otettiin käyttöön 15,7 miljoonaa keksintöä tai rationalisointiesitystä, jotka säästivät kansantalouden käyttöön 12,6 miljardia ruplaa. Yhdeksännen viisivuotiskauden ensimmäisen vuoden aikana otettiin käytäntöön 3,6 miljoonaa keksintöä ja rationalisointiehdotusta, joiden avulla säästettiin 3,2 miljardia ruplaa.

Tuotannon uudistajat ovat järjestäytyneet kahteen yleisvaltakunnalliseen järjestöön. Keksijöiden ja rationalisaattoreiden liittoon sekä Tieteellis-tekniseen liittoon, joilla on kaikilla tuotantolaitoksilla omat osastonsa. Näihin liittoihin kuuluu lähes 11 miljoonaa tekniseen edistykseen innostunutta jäsentä, joista suuri osa

on työläisiä. Heidän toimintansa auttaa nopeuttamaan tieteellis-teknistä kehitystä, nostamaan tehokkuutta yhteiskunnallisessa tuotannossa. Liitoilla on myös omat tieteellis-tekniset julkaisunsa.

Valtio palkitsee runsaasti työläisten tämänlaatuisen toiminnan. Työlainsäädännössä edellytetään, että keksintöjä ja rationalisointiehdotuksia tehneille työläisille ja toimihenkilöille on maksettava edellisten normien mukaisesti palkka kuuden kuukauden aikana, mikäli keksintö tai rationalisointitoimenpide aiheuttaa muutoksia normistoon. Niillä, jotka auttavat uudistuksen toimeenpanossa, entiset taksat säilytetään kolmen kuukauden aikana. Lisäksi keksijöille ja rationalisointiehdotusten tekijöille maksetaan palkkioita, joiden suuruus riippuu uudistusten taloudellisesta tehokkuudesta.

Kuinka työläiset ja ammattiliitot suhtautuvat automatisointiin?

Neuvostovaltiossa jokainen yhteiskunnan jäsen on objektiivisesti kiinnostunut tuotteiden kaikinpuolisesta lisääntymisestä pienimmällä mahdollisella työmäärällä. Tuotannon automatisointi palvelee mitä parhaiten tätä tehtävää.

Suunnitellessaan automaatiota tietylle tuotannon alalle, alan hallinto ohjelmoi yhdessä ammattiliiton kanssa toimenpiteet vapautuvien työntekijöiden uudelleen sijoituksessa sellaisiin työkohteisiin, joissa heidän palkkansa ei alene. Tämä on automaation ehdoton edellytys, joka otetaan huomioon yritysten viisivuotisia kehityssuunnitelmia laadittaessa. Työläisille tarjotaan mahdollisuus saada työtä entisessä ammatissaan, tai vaihtaa uuteen, tieteellis-teknistä edistystä vastaavaan ammattiin. Tämän lisäksi vapautuvien uudelleen sijoittelu suunnitellaan paitsi yksityisen tehtaan, myös piirin, kaupungin ja alueen mittakaavassa.

Näiden syiden vuoksi neuvostotyöläiset ja ammattiliitot eivät kaihda automaatiota, vaan näkevät siinä erään reaalisista teistä talouden kohentamiseen ja kansan hyvinvoinnin kehittämiseen entistä nopeammin.

Mikä on palkallisen vuosiloman pituus?

Jokavuotinen palkallinen vuosiloma on vähintään 15 työpäivää. Alle 18-vuotiaat, metsäteollisuuden, tieteen ja muiden henkisten alojen työntekijät saavat kuukauden pituisen kesäloman,

koulujen ja korkeakoulujen opettajien vuosiloma on 48 työpäivää.

Paitsi normaaleja vuosilomia, on Neuvostoliitossa käytössä myös tiettyjä lisälomia. Niitä saavat vaikeissa ja raskaissa olosuhteissa työskentelevät vanhemmat työläiset pitkän palvelusajan nojalla, työläiset, joiden työaika ei ole normaali, pohjoisessa ja siihen verrattavilla alueilla työskentelevät, kirjeopiskelijat sekä ne opiskelemaan aikovat, jotka valmistautuvat tentteihin tai diploomitöihin, lääkintähenkilökunta, alikehittyneiden lasten hoitajat, hermosairaiden hoitajat jne.

Valtiollisten tai yhteiskunnallisten velvollisuuksien täytöstä annetaan lisälomaa myös alaikäisten lasten kasvattajille, vapaaehtoisten kansanjärjestysmieskomiteoiden jäsenille, vapaapalokuntalaisille ja muille vastaaville. Lisälomien pituus riippuu ammatista, työn luonteesta ja olosuhteista. Sen pituus vaihtelee 3—36 työpäivään.

Loma annetaan joka vuosi määräaikana ja maksetaan edellisen vuoden keskiansion mukaan. Loman siirto seuraavaksi vuodeksi on sallittua vain erikoistapauksissa, joissa työläinen ja ammattiliitto yhteisesti siitä sopivat. Poikkeuksen muodostavat henkilöt, jotka työskentelevät peräpohjolassa. Heille sallitaan lomien yhdistäminen 2—3 vuoden ajalta.

Jokainen työläinen ja toimihenkilö on velvollinen käyttämään lomansa. Se voidaan korvata rahalla ainoastaan sellaisessa tapauksessa, jolloin työntekijä tai toimihenkilö erotetaan hänen ehtimättä käyttää vuosilomaansa.

Mikäli henkilö loman aikana sairastuu, lomaa joko pidennetään tai siirretään toiseen ajankohtaan, jolloin se sopii paremmin. Tämän lisäksi hallinto voi työntekijän pyynnöstä myöntää palkatonta lisälomaa, mikäli se osoittautuu jostakin syystä välttämättömäksi. Loma ei kuitenkaan voi olla pitkäaikainen.

ELINTASO

Miten kansantulo muodostuu?

Kun yhteiskunnallisesta kokonaistuotteesta, joka on tuotettu tietyn ajan kuluessa (olettakaamme ajaksi yhtä vuotta), vähennetään tuotantovälineiden kuluminen (raaka-aine, polttoaine, sähköenergia jne.), saadaan kansantulo, tässä tapauksessa vuotuinen kansantulo. Toisin sanoen kansantulo on uudelleen luotu arvo. Todellisuudesssa se käsittää kaikki kulutustavarat ja tuotantovälineet laajennettua tuotantoa varten.

Vv. 1965—1970 Neuvostoliiton kansantulo lisääntyi 41 % ja oli v. 1970 266 miljardia ruplaa. Nykyisessä viisivuotissuunnitelmassa edellytetään kansantulon lisäämistä vuoteen 1975 mennessä 37—40 % eli 365—372 miljardiin ruplaan.

Kansantulo on yhteiskunnallisen vaurauden lisääntymisen yleinen osoitin ja tärkein kansan hyvinvoinnin lähde. Kansantulon nopea kasvuvauhti on Neuvostoliitossa väestön elintason nousuun tähtäävän ohjelman aineellisena perustana.

Miten kansantulo jakautuu ja miten sitä käytetään?

Neuvostoliiton koko kansantulo jakautuu kahteen varantoon — kulutus- ja kasaantumisvarantoon. Kasaantumisvarannon osuus on n. 3/4 Neuvostoliiton kansantulosta.

Kansantulon kokonaismäärä oli vv. 1966—1970 1.166 miljardia ruplaa. Nämä varat käytettiin seuraavalla tavalla: työläisten, maatalousosuuskuntien jäsenten ja sivistyneistön palkkoihin 518 miljardia ruplaa: opetustyöhön, terveydenhoitoon ja väestön muita jokapäiväisiä tarpeita koskevaan kulttuuripalveluun sekä yhteiskunnallisten tarpeiden tyydyttämiseen 199 miljardia ruplaa; työkyvyttömän väestön ylläpitoon sekä opiskelijoiden

stipendeihin ja apurahoihin 80 miljardia ruplaa; tieteen hyväksi 41 miljardia ruplaa; tuotantolaitosten rakentamiseen ja uudelleenvarustamiseen, maan aineellisten varojen lisäämiseen 186 miljardia ruplaa; niin sanottuihin tuottamattomiin tarkoituksiin (asuintalojen, koulujen, sairaaloiden, parantoloiden ja kulttuurilaitosten rakentamiseen) 62 miljardia ruplaa ja puolustusmenoihin 80 miljardia ruplaa.

Nykyinen 5-vuotissuunnitelma, joka ulottuu vuoteen 1975 saakka, edellyttää koko kansantaloudessa entistä selvempää käännettä väestön hyvinvoinnin kohottamiseen ja työ- ja elinolojen parantamiseen. Kulutusvarantojen absoluuttiseksi kasvuksi suunnitellaan 75—80 miljardia ruplaa, kun kasvu viimeksi kuluneena viisivuotiskautena oli 57 miljardia ruplaa.

Yhteiskunnalliset kulutusvarannot

Yhteiskunnalliset kulutusvarannot on se kansantulon osa, jota ei jaeta yhteiskunnan jäsenten kesken palkkana, vaan erilaisina maksuina, avustuksina sekä palveluina. Niitä voi käyttää jokainen kansalainen.

Yhteiskunnallisista kulutusvarannoista suoritetaan erilaisia avustuksia ja maksuja kuten maksuton lääkärinapu, ilmainen opetus kaikissa koulutusvaiheissa (ammatillisen pätevyyden kohottaminen mukaanluettuna), avustukset, eläkkeet, opiskelijoiden stipendit, palkalliset vuosilomat, ilmaiset matkat ja alennusliput parantoloihin ja lepokoteihin jne. Neuvostoliitossa vallitsevien alhaisen huoneenvuokran (1—5 % perheen tuloista) salaisuutena on myös yhteiskunnallisten kulutusvarantojen osuus: jokaisesta neliömetristä valtio suorittaa vuosittain neljän ruplan lisämaksun. On laskettu, että 2/3 yhteiskunnallisista kulutusvarannoista käytetään niiden yhteiskunnan jäsenten hyväksi, jotka eivät vielä tai enää voi osallistua tuotantoon.

Yhteiskunnalliset varannot kertyvät valtion budjetista, sosiaalivakuutuksen varoista, jotka kuuluvat ammattiliittojen toimivaltaan sekä valtion yritysten, maatalousosuuskuntien ja yhteiskunnallisten järjestöjen määrärahoista.

Kansantulon kasvun myötä lisääntyvät tietenkin myös yhteiskunnalliset kulutusvarannot. Vuotuinen lisäys on muutamia miljardeja ruplia: v. 1970 nämä varannot olivat 64 miljardia ruplaa, v. 1971 69 miljardia ruplaa. Vuoteen 1975 mennessä ne kasvavat 90 miljardiin ruplaan.

Jo nyt yhteiskunnallisista kulutusvarannoista suoritettavat erilaiset avustukset ja maksut tosiasiallisesti tuovat jokaiselle per-

heelle 1.000 ruplaa vuodessa, toisin sanoen lisäävät tuloja suunnilleen kolmanneksella. V. 1975 jokainen perhe saa keskimäärin 1.400 ruplaa yhteiskunnallista tukea.

Kuten tähänkin saakka yhteiskunnalliset varannot kasvavat tulevina vuosina nopeammin kuin työpalkka. Se merkitsee, että niiden osuus väestön tulojen kokonaismäärästä kasvaa säännöllisesti.

Toisinaan kysytään: miksei voida luopua yhteiskunnallisesta säästölippaasta, ja siirtää tämä kansantulon osa kokonaan palkkarahastoon, ja tällä tavoin suorittaa jako vai työn mukaan?

Ottakaamme esimerkiksi kaksi henkilöä, jotka saavat samanlaista palkkaa samanlaisesta työstä. Toisen terveys on huonompi, ja lapsiakin on kolme enemmän. Onko heidän elintasonsa samanlainen?

Asian ydin onkin siinä, että yhteiskunnalliset kulutusvarannot ovat omiaan tasoittamaan kulutustasoa yhteiskunnassa. Erilaisten maksujen ja etuisuuksien suurempi ominaispaino tulee niiden osaksi, joiden palkka on pienempi, ja joilla on enemmän lapsia ja huollettavia. Tämä on tärkeätä myös sosiaalisessa mielessä. Yhteiskunnalliset kulutusvarannot turvaavat kaikille työtätekeville —aineellisten edellytysten kannalta katsoen — tasavertaiset mahdollisuudet hankkia koulutusta, saada lääkärinapua jne.

Miten väestön elintaso kasvaa?

Ottakaamme esimerkiksi viimeksi kulunut viisivuotiskausi ja tarkastelkaamme, mitä on tapahtunut väestön reaalituloille, jotka ovat elintason tärkein osoitin. Vv. 1961—65 neuvostokansalaisten reaalitulot lisääntyivät 19 % ja seuraavana viisivuotiskautena 33 %, ts. kymmenessä vuodessa yhteensä lähes 58 %.

Miten tämä lisäys on tapahtunut?

Ennen kaikkea sen kasvun johdosta, joka on tapahtunut rahapalkassa, tärkeimmässä tulolähteessä. V. 1970 rahatulot olivat yhtä työntekijää kohden keskimäärin noin 300 ruplaa enemmän kuin v. 1965. Näin merkittävää palkankorotusta ei näihin asti ole ollut. Sitä paitsi yhteiskunnalliset kulutusvarannot ovat kasvaneet jatkuvasti, samoin niistä suoritettavien maksujen ja etuisuuksien osuus.

Vv. 1971—75 edellytetään väestön elintason edelleen kasvavan. Reaalitulot lisääntyvät 30 prosenttia. Hahmotellun suunnitelman ensimmäinen toteuttamisvuosi osoitti, että se sujuu odotusten mukaisesti. Reaalitulot lisääntyivät v. 1971 4,7 %.

Kaikkien joukkokulutustavaroiden vähittäishinnat ovat Neuvostoliitossa pysyneet vakaina jo monen vuoden ajan. Leivän, jauhojen, sokerin, suurimoiden, lihan, maidon sekä elintarvikkeisiin kuulumattomien tavaroiden hinnat pysyvät muuttumattomina. Huoneenvuokrat ovat pysyneet muuttumattomina vuodesta 1926 lähtien. Myöskään kunnallis- ja liikennepalvelut eivät kallistu. Tätä suuntausta noudattaen valtio alentaa nyt ja vastaisuudessa eräiden tavaroiden vähittäishintoja sitä mukaa kuin tuotanto nousee. Esimerkiksi vv. 1971—72 alennettiin pesukoneiden, moottoripyörien, skoottereiden, mopedien, moottoripolkupyörien, sähköparranajokoneiden, kapronisadetakkien, kuulakärkikynien sekä joidenkin jokapäiväisiin käyttötavaroihin kuuluvien kemian tuotteiden hintoja ja televisioiden hintoja kahdesti.

Reaalitulojen kasvu tietenkin lisää väestön ostokykyä. Vähittäiskauppavaihto kasvoi viisivuotiskaudella lähes puolella. Ravinnon rakenne paranee ja aineellinen hyvinvointi kasvaa sekä kaupungissa että maaseudulla. Myös säästökassojen talletukset kasvavat. Talletusten määrä on yli 84 miljoonaa. Tämä merkitsee sitä, että keskimäärin jokaisella perheellä tai joka kolmannella henkilöllä on säästökirja ja sillä säästöjä 630 ruplaa. Tietenkin tämä osoittaa toisaalta myös sitä, ettei väestön kysyntää ole tutkittu riittävästi. Suuren ostokyvyn vallitessa ei eräiden tavaralajien tarvetta vielä kokonaisuudessaan pystytä tyydyttämään, ja suunnitteluelimet ovat tästä täysin tietoisia. Hahmotellessaan kansalaisten reaalitulojen kasvua vastaisuudessa Neuvostoliitto suunnittelee yleisten kulutustarvikkeiden entistä suurempaa lisäystä (viidessä vuodessa 44—48 %) kiinnittäen samalla erityistä huomiota tuotevalikoimaan ja tuotteiden laatuun. Samanaikaisesti väestön osaksi tulevien jokapäiväisten palvelujen määrä lisääntyy 47 %.

Valtion sosiaalipolitiikan tärkeimpiä kohteita on ollut ja on edelleen asuntokysymyksen ratkaiseminen. Lähes 55 miljoonaa henkilöä on viimeksi kuluneena viisivuotiskautena saanut uuden asunnon tai muuten parantanut asunto-olojaan. On rakennettu yli 11 miljoonaa asuntoa — näin paljon ei rakenneta missään muualla maailmassa. Silti Neuvostoliitto ei tänä päivänäkään vähennä asuntotuotannon vauhtia: vv. 1971—75 lähes neljäsosa maan väestöstä muuttaa uusiin asuntoihin.

Miten työläisten ja toimihenkilöiden reaalipalkka kasvaa?

V. 1965 työläisten ja toimihenkilöiden keskimääräinen reaalipalkka oli 96,5 ruplaa kuukaudessa. Sitä seuraavina vuosina

valtio suoritti koko joukon toimenpiteitä, jotka lisäsivät tuntuvasti tämän väestönosan rahatuloja. Minimipalkkoja korotettiin ja niiden verotus lopetettiin. Matalapalkkaisten veroja alennettiin. Palkkoja ja tariffiperuspalkkoja korotettiin useilla aloilla. Opettajien, lääkäreiden ja lääkintähenkilökunnan palkkoja korotettiin syyskuun 1. pnä 1972 20—40 %. Talousuudistus on ollut omiaan lisäämään aineellisen kannustuksen rahastoista suoritettavia palkintoja ja palkkioita. Valtio on korottanut Neuvostoliiton joillakin pohjoisilla ja itäisillä alueilla työskentelevien palkkoja. Tämän ja muiden toimenpiteiden ansiosta työläisten ja toimihenkilöiden keskimääräinen kuukausipalkka oli v. 1970 122 ruplaa. Kuten näemme, viidessä vuodessa kasvu on ollut 26 %. Aikaisemmin tämä olisi kestänyt kaksi kertaa kauemmin.

Uudessa viisivuotissuunnitelmassa edellytetään palkkojen jatkuvaa korottamista. V. 1975 työläisten ja toimihenkilöiden kuukauden keskimääräisen palkan arvellaan olevan 146—149 ruplaa, toisin sanoen se kasvaa vielä 20—22 %.

Vuosiositusta käyttäen on laadittu toimenpiteet, joilla saavutetaan hahmotellut tavoitteet. Näihin toimenpiteisiin kuuluvat: vielä yksi minimipalkan korotus: keskipalkkaluokkiin kuuluvien työntekijöiden palkkojen ja peruspalkkojen korotus; eräillä Neuvostoliiton alueilla (Euroopan puoleinen pohjola, Ural, Siperia, Kaukoitä, Keski-Aasia) suoritettavien lisien korotus ja uusien lisien käyttöön ottaminen; yötyöstä maksettavien palkkojen korotus. On laskettu, että hahmotellun ohjelman täydellinen toteuttaminen lisää noin 90 miljoonan työläisen ja toimihenkilön rahatuloja.

Kuten edellä jo todettiin, tulevina vuosina yhteiskunnalliset kulutusvarannot kasvavat nopeammin kuin palkat. Kun yhteiskunnallisista kulutusvarannoista v. 1970 suoritetut maksut ja etuisuudet olivat henkeä kohden 262 ruplaa, niin 1975 ne kohoavat 350 ruplaan.

Miten talonpoikien reaalitulot ja hyvinvointi kasvavat?

Maatalousosuuskunnissa työskentelevien talonpoikien tulot lisääntyivät vv. 1965—1970 42 %. Kun muistaa, että tänä aikana työläisten ja toimihenkilöiden keskipalkka kasvoi 26 %, voidaan todeta, että talonpoikien tulot ovat lisääntyneet enemmän.

Kuluvana viisivuotiskautena kaupunkilaisten keskipalkka kasvaa 20—22 %, ja talonpoikien tulot lisääntyvät 30—35 %. Maaseudun ja kaupunkien palkkatasojen lähentäminen on Neu-

vostoliiton talouselämän nykyisen kehityksen tärkeimpiä erikoispiirteitä; pitäähän talouselämä tehtävänään jatkuvasti lujittaa työläisten ja talonpoikien liittoa, joka on neuvostovallan pystyttämisestä lähtien ollut sen järkkymättömänä sosiaalisena perustana.

1960-luvulla maatalousosuuskunnissa otettiin käyttöön talonpoikien takuupalkka sekä hyväksyttiin laki kollektiivitilojen jäsenille maksettavista eläkkeistä ja avustuksista. Sen jälkeen valtio alensi talonpoikien eläkeikää yhdenmukaistaen sen työläisten ja toimihenkilöiden eläkeiän kanssa (miehillä 60 vuotta, naisilla 55 vuotta). Vuodesta 1971 lähtien vanhuuseläkkeitä alettiin maksaa maaseudulla saman asteikon mukaan kuin kaupungeissa. Kaikki nämä toimenpiteet, samoin kuin politiikka, jonka tehtävänä oli lujittaa maaseudun yhteistalouksien aineellista tilaa, johtivat talonpoikien tulojen jyrkkään lisääntymiseen. On laskettu, että vuoteen 1975 mennessä nämä tulot lähes kaksinkertaistuvat.

Kolhoosilaisen rahapalkka on v. 1975 98 ruplaa kuukaudessa. Tämä on suunnilleen 2/3 talonpojan reaalituloista; tämän lisäksi hän saa tuloja henkilökohtaisesta taloudestaan.

Maaseudun asukkaiden hyvinvoinnin kasvu on monessa suhteessa muuttanut heidän elämänsä. V. 1960 talonpojille myytiin 212.000 televisiota, mutta kymmenen vuotta myöhemmin yli kaksi miljoonaa. Jääkaappeja vastaavasti 45.000 ja noin yksi miljoona. Kolhoosilaisille myydään yhä enemmän henkilöautoja, huonekaluja, moottoripyöriä ja muita hyödykkeitä. Jokaista talonpoikaisperhettä kohden tulee nykyisin 4 sanoma- ja aikakauslehteä, tämä on hieman vähemmän kuin kaupungissa.

Mitä yhden koululaisen ja opiskelijan koulutus maksaa valtiolle?

Yhden koululaisen opetus tulee maksamaan valtiolle 120 ruplaa vuosittain, ja hänen oppikoulunsa (kymmenvuotinen) 1.200 ruplaa. Kun tämä kerrotaan oppilaiden luvulla, 40 miljoonalla, saadaan likimääräinen käsitys valtion opetustyöhön käyttämistä varoista.

Koululaisen opetuskustannukset kasvavat huomattavasti jos hän opiskelee niin sanotun pidennetyn päivän ryhmässä (näitä ryhmiä on perustettu monissa kouluissa: oppituntien päätyttyä oppilaat jäävät kouluun, suorittavat läksyjään, saavat välipalan, lepäävät, tekevät retkiä, toisin sanoen käytännöllisesti katsoen ovat kodin ulkopuolella iltaan asti kunnes vanhemmat palaavat

työstä). Näiden ryhmien ylläpito tulee maksamaan valtiolle jo 180 ruplaa vuosittain.

Neuvostoliitossa on myös sisäoppilaitostyyppisiä kouluja, joissa lapset opiskelevat ja asuvat muulloin paitsi lomien aikana. Tämä tulee maksamaan valtiolle 700 ruplaa vuodessa, se on enemmän kuin keskinkertaisen koulutuksen saaneen ammattimiehen opinnot maksavat. Sisäoppilaitosten ja pidennetyn päivän ryhmien piiriin kuuluu yli 6 milj. nuorta.

Kaikkein suurimmat kustannukset nuorison koulutuksesta (henkeä kohti laskettuna) valtiolle koituu korkeakouluopetuksesta. Opiskelijan koulutus maksaa keskimäärin 850 ruplaa vuodessa. Joissakin korkeakouluissa se on kalliimpaa: yliopistoissa 970 ruplaa, maatalouden 1020, insinööri-teknisten 1060, taiteen alan korkeakouluissa 1680 ruplaa vuosittain. Keskimäärin koulutus loppututkintoon saakka maksaa valtiolle 5 000 ruplaa.

Korkeakouluopetus tulee jatkuvasti kalliimmaksi, sillä opetusprosessissa tarvitaan yhä monimutkaisempaa ja vaativampaa teknistä kalustoa. Neuvostovaltio käyttää samalla myös yhä enemmän varoja opiskelijoiden aineellisen tilan parantamiseen. Kuluvan vuoden syyskuussa korotettiin stipendien suuruutta (keskimäärin 25 %) ja lisättiin stipendiensaajien määrää. Valtio on myöntänyt varoja asuntoloiden rakentamiseen miljoonalle opiskelijalle (asuntolavuokra on puhtaasti symbolinen: yhdestä kolmeen ruplaan kuukaudessa).

Mitä yhden ihmisen sairaalahoito maksaa valtiolle?

On melko vaikea laskea yhden potilaan sairaalahoidosta aiheutuvat kustannukset. Yksi henkilö saattaa olla hoidossa kolme päivää, toinen kolme viikkoa ja kolmas kolme kuukautta. Kustannukset ovat luonnollisesti erilaiset. Yhdeltä poistetaan umpilisäke, mutta toiselle tehdään erittäin vaikea sydänleikkaus. Molemmat leikkaukset eivät tietenkään ole samanhintaisia.

Potilaan sairaanhoito maksaa vuorokaudessa keskimäärin noin 7 ruplaa. Mutta erikoisklinikalla, missä käytetään kalliita laitteita, potilaitten ylläpito tulee maksamaan 10—12 ja toisinaan jopa 15 ruplaa vuorokaudessa.

Nykyaikana niin yksinkertainen leikkaus kuin umpilisäkkeen poistaminen ja potilaan neljä päivää kestävä sairaalahoito maksavat valtiolle 68 ruplaa, ja yhdeksän päivää, jotka synnyttäjä viettää synnytyslaitoksella, 175 ruplaa. Vaikea sydänleikkaus ja leikkausta edeltänyt hoito sekä jälkihoito maksavat suunnilleen 1.700 ruplaa.

Tällaista tilastointia Neuvostoliitossa ei kuitenkaan suoriteta lukuun ottamatta pistokoelaskelmia (joista edellämainitut tiedotkin ovat peräisin). Terveydenhoitojärjestelmän perustana on se periaate, että potilaan on saatava kaikki tarvitsemansa apu ja hoito, maksoipa se valtiolle kuinka paljon tahansa. Samalla potilaat, jotka ovat olleet yhtäjaksoisessa työsuhteessa yli 6 vuotta, saavat täyden palkan väliaikaisen työkyvyttömyyden ajalta.

Tilastoista kiinnostuneille kerrottakoon, että terveydenhoitokustannukset olivat Neuvostoliitossa henkeä kohden v. 1970 37 ruplaa 51 kopeekkaa. Venäjän tsaari käytti valtion varoista v. 1913 ihmisen terveydenhoitoon (nykyisenä rahanarvona) 1 ruplan 35 kopeekkaa.

Paljonko lääkkeet maksavat?

Jotkut maksavat muutamia kopeekkoja, toiset 30 ja 70 kopeekkaa, on myös lääkkeitä, joiden vähittäishinta on yli ruplan. Lääkkeiden keskihinta on 30 kopeekkaa.

Muihin maihin verrattuna lääkkeet ja lääkevalmisteet ovat Neuvostoliitossa huokeita. Silmätipat ovat lähes ilmaisia; käytännöllisesti katsoen asiakasta veloitetaan vain lääkepullosta. Kuuden kappaleen aspirinpakkaus maksaa 4 kopeekkaa.

Lääkevalmisteiden tuotannossa valtio ei pyri liikevoittoon, vaan tärkeimpänä tavoitteena on, että kaikki lääkkeet ovat jokaisen ulottuvilla.

On syytä ottaa huomioon, että kaikki sairaalahoidossa olevat potilaat saavat lääkkeensä ilmaiseksi hoidon pituudesta riippumatta. Vanhemmat eivät joudu maksamaan kopeekkaakaan hankkiessaan lääkkeitä lapsilleen ensimmäisen ikävuoden aikana. Maksutta (erikoisresepteillä) annetaan lääkkeitä niille henkilöille, jotka sairastavat onkologisia tauteja, sokeritautia, punatautia, skitsofreniaa, kaatumatautia ja joitakin muita tauteja. Sotainvalidit maksavat 20 % lääkkeiden hinnasta.

Miten ravinnon rakenne muuttuu?

Tutkimuksen mukaan henkeä kohden tulee Neuvostoliitossa suunnilleen 3.200 kaloria (cal.) päivässä, mikä vastaa (hieman ylittäen) tieteellisesti perusteltua normia — miljoona kaloria vuodessa. Tehtävänä on parantaa ravinnon rakennetta, kohottaa ravinto-opillisesti arvokkaimpien tuotteiden osuutta.

Kulutus henkeä kohden oli v. 1965: lihaa 41 kiloa vuodessa, maitoa ja maitotuotteita 251 kiloa, munia 124 kappaletta, kalaa ja kalatuotteita 12,6 kiloa, sokeria 34,2 kiloa, kasvisöljyjä 7,1 ki-

loa, vihanneksia ja melonikasveja 72 kiloa. Tämä ravinnon rakenne oli tietenkin vielä kaukana täydellisyydestä. Sokerin, kasvisöljyjen, kalan ja kalatuotteiden kulutusta lukuun ottamatta jäätiin huomattavasti jälkeen suositetuista normeista.

Viiden vuoden aikana väestön ravinnon rakenteessa on tapahtunut myönteisiä muutoksia. Lihan vuosikulutus on kasvanut 7 kiloa, maidon ja maitotuotteiden 56 kiloa, munien 34 kappaletta, kalan ja kalatuotteiden 2,8 kiloa, sokerin 4,6 kiloa ja vihannesten sekä melonikasvien 11 kiloa henkeä kohti.

Samanaikaisesti on leivän ja perunan käyttö laskenut huomattavasti. Tämä on jo kauan ollut havaittavissa Neuvostoliitossa. 60 vuotta sitten Venäjällä saatiin henkeä kohden vuodessa 200 kiloa viljatuotteita, leipä, jauhot, makaronit ja ryynit mukaanluettuina: v. 1950 172 kiloa ja v. 1970 149 kiloa. Tämä ei tietenkään johdu viljasatojen vähenemisestä tai teknisen kapasiteetin puutteesta. Muut, arvokkaammat tuotteet syrjäyttivät leivän.

Vielä huomattavimmin on laskenut perunan kulutus. V. 1950 henkeä kohden käytettiin 241 kiloa, kaksi vuosikymmentä myöhemmin 130 kiloa.

Kuitenkin nykyinen ravintorakenne vaatii jatkuvaa parantamista. Siksi viisivuotissuunnitelmassa myönnetään valtavasti varoja maatalouden ja jalostusteollisuuden kehittämiseen. Muiden muassa liha- ja meijerituotteiden tuotanto kasvaa 41 %, kalansaalis 1,4 kertaa. Näin lähestytään Neuvostoliiton lääketieteen akatemian ravintoinstituutin suosittamia järkiperäisiä tavoitteita.

Kukin ihminen käyttää v. 1975 keskimäärin 340 kiloa maitotuotteita (järkiperäinen ohje on vähän yli 400), kalatuotteita 22 kiloa (ohje 18,2), kasviöljyä 9 kiloa (ohje 7,3), sokeria 43 kiloa (ohje 40). Lihan, munien, vihannesten ja hedelmien osuus ravinnossamme kasvaa huomattavasti. Leivän ja perunan kulutuksen odotetaan edelleen laskevan.

Miten kulutushyödykkeiden myynti kasvaa?

Viimeksi kuluneena kymmenvuotiskautena, erikoisesti viiden viime vuoden aikana Neuvostoliitossa on ollut havaittavissa todellinen hyppäys kulutushyödykkeiden käytössä. Kymmenen vuoden aikana televisioiden tuotanto on kasvanut 4-kertaiseksi, pesukoneiden 6-kertaiseksi, jääkaappien 8-kertaiseksi, radioiden ja radio-levysoitinyhdistelmien lähes 2-kertaiseksi, pölynimureiden lähes 3-kertaiseksi, moottoripyörien ja skoottereiden 1,6-kertaiseksi. Yhtä huomattavasti on kasvanut magnetofonien ja kaitafilmikameroiden tuotanto.

Vähittäiskauppavaihto osoittaa tätä muutosta henkilökohtaisen kulutuksen rakenteessa. Kulutushyödykkeiden myynnin kasvu oli 1960-luvun toisella puoliskolla 58 % (elintarvikkeiden 42 %). Mainittakoon, että vuosikymmenen ensimmäisellä puoliskolla nämä osoittimet olivat suunnilleen samanlaiset.

Vain neljällä perheellä sadasta oli v. 1961 jääkaappi. Kymmenen vuotta myöhemmin jo joka kolmannella perheellä. Neljällä perheellä sadasta oli v. 1961 pesukone. Nykyisin se on kahdessa perheessä kolmesta. Yhdessä perheessä kymmenestä oli silloin televisio. Nykyisin se on joka toisella perheellä. Noin 70 prosentilla neuvostoliittolaisista perheistä on nykyisin radio tai radio-levysoitinyhdistelmä.

Pelkästään v. 1970 Neuvostoliitossa on myyty 28 miljoonaa eri merkkistä kelloa, 5,9 miljoonaa radiota sekä radiolevysoitinyhdistelmää, yli 5,3 miljoonaa televisiota ja 3,8 miljoonaa jääkaappia.

Uudessa viisivuotissuunnitelmassa, jossa otetaan huomioon tämäntyyppisten hyödykkeiden kysyntä, edellytetään niiden tuotannon lisäämistä vuoden 1975 loppuun mennessä lähes kaksinkertaiseksi. Monien kulutushyödykkeiden tuotantoa laajennetaan. Väritelevisioiden tuotanto kasvaa huomattavasti. Tuotetaan puoliautomaattisia pesukoneita, joissa on mekaaninen linko, pölynimureiden sekä tilavien ja entistä paremmin muotoiltujen jääkaappien tuotanto kasvaa. V. 1975 liikkeet voivat myydä 800 000 henkilöautoa. Asiantuntijat laskevat, että tämä vuotuinen määrä riittää lähinnä tyydyttämään kysynnän, joka nykyisin vielä on suuri.

Jääkaappien kysyntä pystytään kokonaisuudessaan tyydyttämään parin vuoden kuluttua. Vähittäishintojen laskusta huolimatta ei televisioiden myynnin määrässä tapahdu lisääntymistä. Samaa voidaan sanoa pesukoneista.

Taloustieteilijöiden laskelmien mukaan v. 1975 100 perhettä kohden tulee 85 radiota ja radio-levysoitinyhdistelmää, 72 televisiota, saman verran pesukoneita ja 64 jääkaappia.

Kun hyvinvointi kasvaa, muodostuuko yhä suuremman hyödykemäärän hankkiminen neuvostoihmisille itsetarkoitukseksi?

Ennen vanhaan porvariston ideologit uskottelivat, että sosialismi on kurjuuden järjestelmä. Nykyisin he usein puhuvat että sosialismi ei itse asiassa mitenkään eroakaan kapitalismista, vaan on samanlainen "kulutusyhteiskunta", mitä osoittaa neuvostoih-

misten pyrkimys varakkuuteen, aineelliseen hyvinvointiin ja mukavuuteen.

Mutta onko sitten joku marxilaisuuden perustajista joskus väittänyt, että köyhyys olisi sosialistisen ja kommunistisen kehityksen sääntönä? Päinvastoin, Marx ja Engels ovat korostaneet, että proletariaatti, joka on pystyttänyt sosialistisen järjestelmän, "koko tuotannon suunnitelmallisen organisaation tietä lisää sellaisiin mittoihin yhteiskunnan tuotantovoimat ja niiden luomat tavoitteet, että jokaiselle turvataan hänen järjelliset tarpeensa jatkuvasti kasvavassa määrässä". Toisin sanoen sosialismin vallitessa jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle annetaan mahdollisuus osallistua ei ainoastaan tuotantoon, vaan myös lisääntyvien yhteiskunnallisten hyödykkeiden jakoon. Saarnalla jonkinlaisesta askeettisuudesta ravinnossa, vaatetuksessa ja mukavuuksissa ei ole mitään yhteistä tieteellisen sosialismin kanssa, se on vääristellyn "kasarmisosialismin" aikaansaannosta.

Puhuessaan siitä, että kommunistinen yhteiskunta edellyttää korkeata työn tuottavuutta ja uuden psykologian omaavaa ihmistä, vailla porvarillisia ja poroporvarillisia juuria, Lenin arvosteli terävästi niitä, joiden mielestä kommunismin oloissa voitaisiin vaatia mahdottomia. Neuvostoliitossa ei ole koskaan ollut vallalla teorioita, joiden mukaan kommunismin oloissa ihmiset "haluaisivat" itselleen hyödykkeitä enemmän kuin tarvitsevat. Tuotteiden runsaus ja ihmisten kohonnut tietoisuustaso tekevät sen tarpeettomaksi.

Tšeljabinskin kaupungissa (Etelä-Uralilla) suoritettiin sosiologinen tutkimus, jolla oli kaksi päämäärää: tutkia neuvostoihmisten hyvinvoinnin tasoa tyypillisessä teollisuuskaupungissa ja selvittää nykyisen sukupolven suhtautuminen tiettyihin arvoihin. Tutkittiin 1.740 varakkuudeltaan erilaista perhettä, lähinnä työläis-, insinööri-, teknikko- ja opettajaperheitä.

Osoittautui, että 209 perheellä oli kaikki kyselylomakkeeseen merkityt esineet (21 esinettä, mukaanluettuna auto, huonekalusto, jääkaappi, pesukone, televisio, magnetofoni, piano, kirjasto, kristalleja ja jopa kesämökki) 160 perheeltä puuttui vain 3—4 esinettä (mm. auto ja kesämökki). Vain 17 henkilöä vastasi suhtautuvansa esineisiin halveksivasti. Tutkimuksen tulokset julkaistiin Pravdassa ja Literaturnaja gazetassa.

On täysin ilmeistä, että neuvostoihminen haluaa pukeutua hyvin ja muodikkaasti, haluaa tyylikkäästi sisustetun asunnon ja haluaa viettää mukavasti vapaa-aikansa. Mutta kuollut "esinerikkaus" on hänelle vierasta. Tutkimus osoitti myös tämän. 75 % Tšeljabinskin perheistä ei suinkaan halua luopua mielenkiintoisista matkoista ja muiden kulttuuritarpeiden tyydyttämisestä jonkin kalliin ostoksen tähden.

Tämä ei merkitse sitä, etteikö Neuvostoliitossa olisi yhä ihmisiä, joille esineen ostaminen on itsetarkoitus ja jopa ihmisten välisten suhteiden kriteeri. Tällaisia ihmisiä on vielä olemassa. Sietääkö yhteiskunta heitä? Ei. He ovat jatkuvasti neuvostosatiirin kohteena. Nuorison kasvatusjärjestelmässä esikoululaitoksista alkaen kehotetaan varhaisella iällä vapauttamaan ihminen "esineen orjuudesta" ja herättämään vastenmielisyyttä omanvoitonpyyntiä ja itsekkyyttä kohtaan.

Mitä tulee poliittisiin ja taloudellisiin esteisiin ihmisen tai ihmisryhmän "porvaristamiseksi", niitä ovat: tuotantovälineiden yksityisomistuksen puuttuminen, mahdottomuus riistää vierasta työvoimaa ja periaate aineellisten hyödykkeiden jakautumisesta sosialismin oloissa: "Jokaiselta kykyjensä mukaan, jokaiselle työnsä mukaan."

Paljonko Neuvostoliitossa maksaa rannekello, kultasormus, henkilöauto, litra maitoa, kilo leipää, voita, lihaa, kahvia, vehnäjauhoja, riisiä, hedelmiä, perunoita?

Miesten kromikuorinen rannekello maksaa 22 ruplaa. Halvemmat maksavat 17 ruplaa. Kultasormuksen hinta vaihtelee 16:sta 46:een ruplaan riippuen sormuksen painosta. Moskvitš-henkilöauto maksaa 5.000 ruplaa, Lada 5.500 ruplaa. Litra maitoa maksaa 28 kopeekkaa.

Tärkeimpien elintarvikkeiden hinnat ovat (kilohinta): ruisleipä 12 kop., vehnäleipä 28 kop., kauraryynit 16 kop., mannaryynit 55 kop., hirssisuurimot 30 kop., kuorimaton riisi 55 kop., kiillotettu riisi 88 kop., vehnäjauhot (laadusta riippuen) 27—46 kop., I luokan voi 3 ruplaa 30 kop., naudanliha (luokasta riippuen) 1 ruplasta 20 kopeekasta 2:een ruplaan, paras kahvilaatu 4 ruplaa 50 kop., (I luokan 4 ruplaa 10 kop.), omenat 30—40 kop., appelsiinit 1 rupla 40 kop., banaanit 1 rupla 10 kop., perunat 10 kop..

Nämä ovat syksyn 1972 hintoja. On muistettava, että hintataso Neuvostoliitossa on vakaa ja sen kehityksen suunta aleneva. Hintoja lasketaan niiden tuotteiden osalta, joiden tuotannossa tuotantokustannukset alenevat ja tuotemäärässä saavutetaan kysyntää vastaava taso.

JOKAPÄIVÄINEN ELÄMÄ

Miten uutena viisivuotiskautena hoidetaan ongelmaa, joka koskee perheenemäntien työtä helpottavien koneiden ja laitteiden valmistusta?

Käsite ongelma on tässä kohdin paikallaan: tällä alueella jälkeenjääminen oli suurempi kuin monilla muilla aloilla. Tällä hetkellä ongelmaa ratkaistaan kolmella suunnalla. Ensiksi, lisätään huomattavasti kotitalouskoneiden ja laitteiden valmistusta: viidessä vuodessa lähes kaksinkertaiseksi. Toiseksi, laajennetaan tavaravalikoimaa. Kolmanneksi, parannetaan koneiden rakennetta ja ulkoasua.

Parastaikaa Neuvostoliitossa valmistetaan ja myydään monia kodin koneiden erikoismalleja. Mainitsemme muutamia niistä: minikokoiset pölynimurit, pölynimuri- ja lattiankiilloitinyhdistelmät, puoliautomaatti- ja automaattipesukoneet, automaattisella virrankatkaisijalla varustetut pyykkilingot, ohjelmoitavat sähköliedet. Mikroaaltouuni "Elektronika" valmistaa, esimerkiksi, kyljyksen 10—12 minuutissa, lämmittää nakit puolessatoista minuutissa ja kuumentaa kaksi lautasellista keittoa muutamassa hetkessä. Tällainen nopeus saavutetaan suurjaksovärähtelyillä, jotka kuumentavat elintarvikkeet tasaisesti.

Arkkitehdit ja insinöörit ovat suunnitelleet keittiökalusteet, joihin kuuluu 13 huonekaluyksikön lisäksi kellolla ja lämpökaapilla varustettu sähköliesi, ilmanpuhdistaja, sisäänrakennettu jääkaappi, keittiön yleiskone ja muut laitteet. Suunnitteilla on jääkaappi- ja baariyhdistelmiä, astianpesukoneita ja keittiön pienilmastointilaitteita.

Perheenemännille tarjotaan nyt tuotteita, joita ei vielä eilen ollut saatavissa. Näitä ovat esim. säädettävät sähköpaistinpannut, maidon keittokasarit, sähkökäyttöiset lihamyllyt, joihin on saa-

tavissa lisävarusteita luonnonmehujen valmistusta varten vihanneksista ja hedelmistä, šašlikin paistolaitteet, sähkögrillit, painekattilat ym.

Alan erikoistehtaiden lisäksi valmistavat nyt kodin koneita sadat sellaiset yritykset, jotka olivat aiemmin erikoistuneet yksinomaan teollisuuskoneiden valmistukseen. Pelkästään sähkökojeita valmistetaan toista sataa nimikettä.

Mitkä huonekalut ovat kysytyimpiä?

Yli 65 % myynnissä olevista kalusteista on neuvostoliittolaista alkuperää. Useimmat ostajat hankkivat kalustekokonaisuuksia — kalustesarjoja ja -ryhmiä sekä komerosarjoja. 18 neuvostoliittolaista kalustesarjaa on saanut korkeimman tunnustuksen — valtion laatumerkin. Joka vuosi uusitaan 400—450 kalustenimikettä. Vuoden 1975 loppuun mennessä valmistevalikoima uudistuu kokonaan ostajien kysynnän ja muotivirtausten mukaisesti. Kysytyimpiä ovat Moskovassa ja Itämeren tasavalloissa sekä Taka-Karpatiassa valmistetut tuotteet, sillä sikäläiset huonekalujen valmistajat käyttävät kalusteissa ilmeikkäitä koristelumenetelmiä.

Huonekalut ovat Neuvostoliiton perinteisiä tuontitavaroita. Yhdeksän maata toimittaa Neuvostoliittoon huonekaluja, ne ovat: Suomi, Unkari, Puola, Tšekkoslovakia, DDR, Romania, Bulgaria, Jugoslavia ja Egypti. Erityisen korkeassa kurssissa ovat suomalaiset kalusteet. Tuontihuonekaluista ne lienevät kilpailukykyisimpiä. Neuvostoliittolaiset ostajat arvostavat niiden mukavuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja erinomaista työtä.

Neuvostoliitto voisi luonnollisesti ostaa Suomesta nykyistä huomattavasti enemmän huonekaluja. Ongelmana tässä on kuitenkin koko tavaravaihdon rakenteen parantaminen maitten välillä. Neuvostoliitto toivoisi, että huonekalutoimitusten vastineeksi Suomi osoittaisi entistä suurempaa kiinnostusta sellaisiin neuvostoliittolaisiin vientitavaroihin kuin koneisiin, kojeisiin, työstökoneisiin jne.

Miten toteutuu suurkaupunkien asukkaiden vesihuolto?

Moskovaan toimitetaan vuorokausittain 4 miljoonaa kuutiometriä vettä. Siis keskimäärin 600 litraa asukasta kohti. Lontoossa ja Kööpenhaminassa jaetaan 250 litraa asukasta kohti, Pariisissa 450 litraa. New Yorkissa ja Tokiossa on vedenjakelu tiukasti säännöstelty, joten moskovalaiset ovat näihin kaupunkeihin nähden edullisessa asemassa. Parastaikaa laaditaan yleissuun-

nitelmaa, jonka mukaan jokainen Moskovan asukas tulee saamaan noin 1.000 litraa vettä vuorokaudessa.

Kuitenkin jos Moskva-joki olisi Neuvostoliiton pääkaupungin ainoa vedensaantipaikka, se tyhjenisi yhdessä päivässä. Lähes 60 % vedestään Moskova saa Volgasta.

Tilastotiedot kertovat kiintoisia asioita: vuonna 1890 Moskovassa käytettiin vuorokaudessa ainoastaan 11 litraa vettä asukasta kohti, vuonna 1914 60 litraa, vuonna 1925 85 litraa ja vuonna 1959 571 litraa asukasta kohti.

Määrä ei kuitenkaan ole pääasia. Tärkeä on myös juomaveden laatu. Neuvostoliitossa on rakennettu koelaitos juomaveden otsonikäsittelyä varten. Pian sen jälkeen ryhdyttiin rakentamaan mahtavilla otsonigeneraattoreilla varustettua vedenkäsittelylaitosta, joka valmistuttuaan tuottaa 1.200.000 m³ "lähdevettä". Lisäksi on suunniteltu tehokkaita vedenpuhdistuslaitoksia pieniä asutuskeskuksia varten ja elektrolyysilaitteita kloorittoman veden desinfiointia varten.

Millaisia kunnallisia palveluja tarjotaan kaupunkien asukkaille?

Kolmen huoneen asunnossa asuva nelihenkinen perhe maksaa kuukaudessa keskuslämmityksestä noin puolitoista ruplaa, kuumasta vedestä 1 rupla 20 kopeekkaa. Talouskaasu maksaa 16 kopeekkaa henkeä kohti kuukaudessa. Puhelinmaksu on 2,5 ruplaa kuukaudessa.

Vuonna 1980 vedestä, kaasusta ja lämmityksestä ei tulla enää perimään maksuja.

Moskovan, Leningradin ja Kievin kaltaisissa suurkaupungeissa neljässä asunnossa viidestä on kylpyhuone.

Lämmityslaitteiden, valaistuslaitteiden, vesi- ja viemärijohtojen, kylpyhuoneiden ja kaasuliesien korjauskustannukset maksaa valtio.

Jos poikkeaa uuden moskovalaistalon porraskäytävään, huomaa seinällä pienikokoiset puhelinlaitteet. Nappia painamalla voi talosta poistumatta tehdä talon isännöitsijätoimistoon ilmoituksen sattuneesta vauriosta. Talon asukkaiden ilmoitukset nauhoitetaan ja isännöitsijätoimisto lähettää asuntoon korjaajan.

Samanlainen käytäntö vallitsee myös Leningradissa. Lähiaikoina se astuu voimaan myös muissa kaupungeissa.

Seuraavassa muutamia asiantuntijoiden laatimia pitkän aikavälin ennusteita. 1900-luvun loppuun mennessä sähköliedet korvaavat miltei kokonaan kaasuliedet. Tämä luonnollisesti parantaa

asuntojen pienilmastoa ja niiden ilmaa yleensä. Jo vuoteen 1975 mennessä aiotaan asentaa sähköliedet 700.000 uuteen asuntoon. Tulevaisuudessa varustetaan sähköuunit ruoan valmistusaikaa säätävin laittein. Käyttöön saadaan elektronisia korkeajänniteuuneja, joissa ruoan kypsentäminen tapahtuu 8—10 kertaa nykyistä nopeammin.

Mitä taas kauempana olevaan tulevaisuuteen tulee, niin asiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että kaikki nykyiset energialähteet (sähkö, kaasu, kuuma vesi, höyry) korvataan yhdellä — sähkövoimalla.

Kunnallistalouden peruskysymyksiä hoitavat Neuvostoliitossa alan erikoistunut akatemia sekä joukko tieteellisiä tutkimuslaitoksia.

Miten tapahtuu kodinkoneiden, soittimien ja huonekalujen huolto ja korjaus?

Näitä palveluja suorittavat alan huoltamot ja korjaamot. Monet niistä ovat erikoistuneet: yhdet korjaavat kelloja, toiset kodinkoneita, kolmannet huonekaluja, neljännet vaatteita, viidennet soittimia (tilaajan toivomuksesta suoritetaan myös soittimien viritys) jne. On erityisiä täytekynien korjaamoja ja täyttämöjä. Suurissa kaupungeissa niitä on yhtä paljon kuin lehtikioskeja. Korjattavaksi voi jättää pölynimurin, pesukoneen, television, kirjoituskoneen, matot ja urheiluvälineet. Korjaajan saa myös tilata kotiin. Autojen korjauksesta huolehtivat autokorjaamot.

Tämänkaltaisten palvelusten alueella on viime aikoina huomattavasti kasvanut sellaisten töiden osuus kuin asuntojen ja sähkölaitteiden korjaukset sekä autojen, moottoripyörien ja mopedien tekninen huolto. Vuonna 1965 suoritettiin näitä palveluja 419 miljoonan ruplan arvosta, vuonna 1970 1.114 miljoonan arvosta, ja vuodeksi 1975 suunniteltujen palvelujen arvo nousee 2.736 miljoonaan ruplaan. 10 vuodessa lisäys on melkein seitsenkertainen.

Yhä suuremmassa määrin yleistyy rikkinäisen kojeen, esimerkiksi kellon tai television vaihtaminen uuteen. Mikäli takuuaika on kulunut umpeen, suoritetaan vaihto tietynsuuruista lisämaksua vastaan.

Jos hankkii vuotuisen huoltosopimuksen (hinta 9—10 ruplaa), niin korjaaja tarkistaa jääkaappinne säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa. Nämä tarkistukset ovat rutiiniluontoisia. Mikäli

laitteessa havaitaan vikaa, suoritetaan korjaus maksutta ja tarvittaessa vaihdetaan koko jääkaappi uuteen.

Moskovassa on tarjolla 380 erilaista yleisönpalvelumuotoa. Päivittäin niitä käyttää hyväkseen joka kymmenes kaupunkilainen.

Onko asunnonvaihto sallittu?

Luonnollisesti. Neuvostoliitossa on lukuisia asunnonvaihtotoimistoja.

Niillä on käytettävissään tietty määrä valtion omistamia asuntoja. Moskovassa niitä on 2.000.

Vaihtotoimistoissa tarjotaan erilaisia vaihtoehtoja, pidetään kortistoa tarjouksista ja annetaan asiantuntijaneuvontaa.

Pääasiallisimmat syyt vaihtoon: muutto kaupungista toiseen; pyrkimys asua mahdollisimman lähellä työpaikkaa; muutto samaan asuntoon naimisiinmenon vuoksi ja muutto erilleen avioeron vuoksi; pelkästään halu muuttaa asuinpaikkaa — lähemmäksi keskustaa, tai päinvastoin — kauemmas keskustasta.

Vaihtoasunnon voi kylläkin löytää myös itsenäisesti, turvautumatta asunnonvaihtotoimiston apuun. Asunnonvaihtoilmoitus maksaa 30 kopeekkaa. Tällaisissa tapauksissa toimisto hoitaa ainoastaan asiakirjat kuntoon ja ottaa palveluksistaan 2,5 ruplan suuruisen korvauksen.

Asunnonvaihdossa on tosin olemassa eräs varsin oleellinen ja oikeudenmukainen rajoitus: vaihdettavien asuntojen tulee olla jotakuinkin samanarvoiset. Tämän järjestyksen avulla pyritään estämään kaikenlainen asuntokeinottelu, sillä asunnothan valtio jakaa korvauksetta.

Paikallisten neuvostojen toimeenpanevat komiteat jakavat osoituksia, jotka oikeuttavat muuttamaan uuteen vaihtoasuntoon.

Moskovassa tapahtuu vuosittain noin 60.000 asunnonvaihtoa kaupungin sisällä ja 5.000 asunnonvaihtoa muiden kaupunkien kanssa. Useimmissa tapauksissa asunnonvaihdon hoitavat asunnonvaihtotoimistot.

Miten huolehditaan asukkaiden eduista uusien tuotantolaitosten sijoituksessa?

Ensiksikin on otettava huomioon, että uusia tuotantolaitoksia rakennettaessa, samoin kuin yhdyskuntasuunnittelun ja -rakentamisen sekä teollisuuslaitosten käynnistämisen yhteydessä vaaditaan kaikkialla Neuvostoliitossa terveysviranomaisten lausunto.

Neuvostoliittolaiset arkkitehdit ja yhdyskuntasuunnittelijat ehdottavat ja toteuttavat erilaisia muunnelmia "vuosisadan ongelman" — uusien asutuskeskusten ja uusien tuotantoyksiköiden sijoituksen — selvittämiseksi. Yleisimmin pyritään erottamaan teollisuus- ja asumisvyöhykkeet toisistaan. Asumalähiöiden ja tehdaslaitosten väliin sijoitetaan viheralueita — puistoja, puutarhoja, istutuksia. Näin kaupungit saavat ylimääräiset "keuhkot". Kunkin kaupungin rajojen ulkopuolella on asukkaiden käyttöön varattuja virkistysalueita. Siellä on kaikki teollinen rakentaminen kiellettyä. Esikaupunkien viheralueet ovat raikkaan ilman luonnollisia säilyttäjiä.

Uusia kaupunkeja suunniteltaessa pyritään teollisuuslaitokset sijoittamaan kauemmas asuma-alueista. Tämä koskee erityisesti niitä kaupunkeja, jotka nousevat kaivannaislöydösten tuntumaan. Tällöin tutkitaan tarkoin myös paikallinen ilmasto ja ennenkaikkea vallitseva tuulen suunta.

Tarjolla on myös uskallettuja ehdotuksia, jotka itse asiassa tarkoittavat poismuuttoa. Eräs tällainen ehdotelma toteutetaan Lipetskin kaupungissa (Keski-Venäjä), jonka väkiluku on 280.000. Siellä rakennetaan 12 kilometrin päähän vanhasta kaupungista uusi, itsenäinen kaupunki, jossa tulee olemaan kaikkea, paitsi ei tuotantolaitoksia. Ihmiset tulevat asumaan uudessa kaupungissa ja käymään työssä — vanhassa. Tämän ehdotuksen laatineiden leningradilaisten arkkitehtien ja insinöörien suunnitelman mukaan uudesta kaupungista tulee Lipetskin kahden suurimman tuotantolaitoksen — metallurgisen ja putkitehtaan — työläisten eräänlainen maaseutuasunto. Työmatkat taittuvat nopeakulkuisilla, monivaunuisilla raitiovaunuilla — sähköjunien tapaan. Matka kestää korkeintaan 15 minuuttia. Uusi kaupunki rakennetaan keskelle mäntymetsää lähelle Voronež-joen hiekkarantoja. Ansioäitejä varten rakennetaan ympäristölle vaaraton sähkölamputehdas. Uusi kaupunki on tarkoitettu 350.000 asukkaalle.

Mitä taas suuriin kulttuurikeskuksiin tulee, niin monissa niistä on teollisuuslaitosten rakentaminen tiukasti säännöstelty tai kielletty kokonaan.

Esimerkkinä voidaan mainita Moskova. Kaupungin ja sen puistovyöhykkeen alueella (50—60 km:n säteellä) on uusien tuotantolaitosten rakentaminen ja toimivien tehtaiden laajentaminen jyrkästi kielletty, lukuunottamatta sellaisia yrityksiä, jotka ovat välttämättömiä palvelujen kannalta. 25—30 vuodeksi laaditun yleiskaavan mukaan Moskovassa tullaan kehittämään pääasiassa hienomekaanista ja elektronista teollisuutta. Moskova on jo tällä-

kin hetkellä suurkaupungeista puhtain, tulevaisuudessa sen ilma tulee olemaan vielä nykyistäkin puhtaampi.

Asuin- ja teollisuusvyöhykkeiden erottaminen ei kuitenkaan ole ainoa ratkaisukeino ongelmaan. Tieteellis-tekniset saavutukset sallivat jo tänään tehdä vaarattomiksi noin 30 % teollisuuslaitoksista. On mahdollista rakentaa niitä lähelle ihmisten asumuksia vaarantamatta asukkaiden terveyttä. Tulevaisuudessa tällaisten puhtaiden tuotantolaitosten lukumäärä tulee kasvamaan.

Miten taistellaan ilman saastumista vastaan, kun kaupungeissa rakennetaan uusia tuotantolaitoksia, autokanta kasvaa jne?

Neuvostoliitossa on annettu useita asetuksia, tehty suunnitelmia ja toteutettu rakenne- sekä teknologisia toimenpiteitä ilman saastumisen estämiseksi. Terveydenhuoltolain mukaan voidaan terveydenhuoltotarkastusten rikkoja vetää lailliseen edesvastuuseen jopa rikoslain mukaan. Terveysviranomaisilla on oikeus kieltää jonkun yrityksen toiminta kokonaan tai toistaiseksi, mikäli se aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle teollisuusjätteillään. Uusia teollisuuslaitoksia ei ole lupa rakentaa eikä vanhoja uudistaa, mikäli niissä ei ole turvattu vahingollisten jätteiden tehokas puhdistus ja talteenotto.

Suunnitelmallisuus sekä maan ja tuotantovälineiden yksityisomistuksen puuttuminen mahdollistavat tämän sosiaalisen ongelman hoitamisen varsin tehokkaasti, joskin muutamien mielestä se on puhtaasti tekninen ongelma.

Miten Moskovan ilman saastuminen pyritään ehkäisemään?

Liioittelematta voidaan sanoa, että Moskovassa on maailman suurkaupungeista puhtain ilma. Se on tulosta valtion elinten, lääkäreiden ja yleisen mielipiteen pitkäaikaisista ponnistuksista. Moskovasta on siirretty viime vuosina pois yli 200 ilmaa saastuttavaa tuotantolaitosta. Vuotteen 1980 mennessä tullaan siirtämään vielä lähes 200 tällaista tuotantolaitosta.

Kaikkia tuotantolaitoksia ei tietenkään voida siirtää pois kaupungista. Hygieenis-epidemiologisella palvelulla, joka ensi sijassa huolehtii ihmisten terveydestä, on kuitenkin keinot ja valtuudet ratkaista sille asetetut tehtävät. Monet tuotantolaitokset joutuvat muuttamaan tuotantosuuntaansa ja teknologiaansa. Moskovan tuotantolaitoksiin on rakennettu n. 7.000 kaasun, noen ja pölynpoistolaitteistoa. Hygieenis-epidemiologinen palvelu seuraa

tarkasti ilmanpuhdistusnormien noudattamista. Nämä normit ovat Neuvostoliiton terveydenhoitoministeriön säätämät, ja kaikkien tuotantolaitosten sekä sähköasemien ja liikenneyksikköjen on noudatettava niitä.

Moskovassa on paljon vihreitä kaupunginosia, joissa unohtaa olevansa teollisuuskeskuksessa, mutta on myös sellaisia paikkoja, joissa hygieenikoilla on melkoisesti töitä. Eräs sellainen kohde oli maaleja valmistanut Dorogomilovin kemian tehdas. Se aiottiin siirtää pois kaupungista, mutta jätettiin kuitenkin paikalleen. Tehdas ryhtyy nyt valmistamaan muovituotteita.

Hygieenikkojen vaatimuksesta kaikissa Moskovan tuotantolaitoksissa on siirrytty käyttämään kaasua polttoaineena. Paljon nokea sisältävän kivihiilen käyttö kaupungissa on kielletty.

Moskovassa on 22 saniteettipistettä, joissa jatkuvasti valvotaan ilman puhtautta. Niillä on käytössään erikoisautoja ilmanäytteiden ottoa varten saastumislähteestä ja eri etäisyyksiltä siitä. Näin voidaan todeta kyseisen laitoksen saastuttamisaste ja -etäisyys.

Moskova on vanha kaupunki jo vakiintuneine asemakaavoineen. Suojavyöhykkeiden rakentamisessa on näin ollen vaikeuksia. Moskovan saneerauksen pääsuunnitelmassa kiinnitetään kuitenkin suurta huomiota yleiseen ja kunnallishygieniaan. Kaupunkiin muodostetaan 65 teollisuus- ja varastovyöhykettä, mihin ympäristöä saastuttavat tuotantolaitokset keskitetään asuntoalueista eristetyille alueille. Silloin ilman puhtautta voidaan entistä tehokkaammin valvoa.

Edellä puhuimme Moskovasta. Samantapaisia töitä suoritetaan myös muissa kaupungeissa. Esimerkiksi Magnitogorskissa (Ural) on rakennettu 190 metrin rikkipyydykset. Suodattimet ottavat talteen noin 95 % martinuuneista purkautuvaa sulatuspölyä. Sverdlovskissa (Keski-Ural) on suljettu tai muutettu kaasukäyttöiseksi yli 300 lämpökeskusta, savupiipuista purkautuvan tuhkan määrä supistui tämän toimenpiteen ansiosta 240 tonnilla vuorokaudessa. Sementtitehtaisiin vuoden sisällä asennetut 2.500 pölynsuodatinta ottavat talteen 15 miljoonaa tonnia raaka- ja polttoaineita, puolivalmisteita ja sementtiä, jotka muussa tapauksessa olisivat voineet "haihtua tomuna ilmaan". Tämän toimenpiteen ansiosta Neuvostoliiton sementtiteollisuuden keskus — Mustanmeren satamakaupunki Novorossiisk on tullut huomattavasti puhtaammaksi.

Tekniikkaa kehitetään monella eri tavalla riippuen tuotannon ja ympäristön keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Zaporožjen (Ukraina) kaupungissa esitti tiedemiesten ja insinöörien ryhmä Aleksei Nagornyin johdolla periaatteellisesti uuden ajatuksen.

Kaikki jätteet — nestemäiset, kiinteät ja kaasumaiset — kootaan yhteen maanalaiseen säiliöön, missä tapahtuu niiden keskinäinen kemiallinen, lämpö-, sähkö- ja gravitaatiovuorovaikutus. On käynyt ilmi, että tämän toimenpiteen tuloksena saastunut ilma puhdistuu 99,9 %:sesti. Sellaisena se palaa ilmakehään. Vedestä tulee teollisesti puhdasta.

Jos tämä suunnitelma toteutetaan, niin yli 650.000 asukkaan kaupungin ilma saadaan puhtaaksi ja terveydelle vaarattomaksi.

Saako tavaroita vuokralle?

Miltei joka kaupungissa on vuokraustoimistoja, missä saa kohtuullista korvausta vastaan vuokrata käyttöönsä valokuvauskoneen, heittovavan, kumiveneen, luistimet, sukset, retkeilyteltan, hanurin, pianon, radion ja kymmeniä muita hyödyllisiä tarvikkeita. Elokuvakameran ja nauhurin vuorokausivuokra on 0,3 % niiden myyntihinnasta, kirjoituskoneen vuokra on 0,4 %, pölynimurin 0,6 %, kahviastiaston 0,8 %. Mikäli jokin esine vuokrataan 6 päivää pidemmäksi ajaksi, laskee vuokra vastaavasti.

Autoja on myös vuokrattavana. Tosin kesäkuukausina vuokrattavien autojen kysyntä ylittää tarjonnan, sillä autoilun suosio on kasvamassa. Autojen tuotannon voimakas kasvu auttaa selvittämään tämänkin ongelman lähivuosina.

Neuvostoliitossa on kaikkiaan 8.000 vuokraustoimistoa, joista 120 on Moskovassa.

Miten on palveluja koskevien ennakkotilausten laita?

Sellainen käytäntö on hyvin yleinen. Lentokone- ja junalippuja saa tilata ennakolta ja ne toimitetaan määräaikaan mennessä asiakkaan kotiin. Jättämällä kirjakauppaan kirjatilauksen saa postitse tarvitsemansa kirjan. Ennakkotilauksia jätetään myös kaukopuheluista, ravintolapöydistä ja elintarvikkeista herkkumyymälöihin. Puhelimitse voi tilata liput elokuvateatteriin.

Monilla elintarvikemyymälöillä on työpaikoilla omia ennakkotilaustoimistoja. Työhön saavuttuaan työntekijä voi jättää tilauksen tarvitsemistaan elintarvikkeista, jotka hän noutaa työpäivän päätyttyä toimistosta. Strela-niminen myymälä avasi Leningradissa haaraosastot kaikilla kaupungin rautatieasemilla. Aamulla voi jättää tilauksen ja illalla lähdettäessä mökille kaupungista voi tilauksen saada suoraan asemalaiturille. Noin 1.000 myymälää 400 kaupungissa harjoittaa postimyyntiä. Kaikista

kaupungin postitoimipaikoista saa tietoja siitä, millaisia myymälöitä ne ovat ja mitä niillä on kaupan.

Huonekalukaupat harjoittavat näytemyyntiä. Ostaja tekee valintansa esillä olevien näytteiden perusteella, maksaa ostoksensa ja lähtee kotiin. Sovittuna aikana ostos toimitetaan hänen asuntoonsa.

Postimyyntiä harjoittaa niin ikään jo vuonna 1931 perustettu järjestö Posyltorg. Vuoden aikana se toimittaa asiakkaille yli 10 miljoonaa lähetystä. Tilastotiedot osoittavat, että postitse ostetaan pääasiassa moottoripyörien ja skoottereiden sekä venemoottoreiden varaosia, talous- ja sähkötarvikkeita, soittimia ja äänilevyjä, urheiluvälineitä, radiotarvikkeita, valo- ja elokuvaustarvikkeita. Postittamiskuluina peritään ostajalta 7 % vähittäishinnasta. Posyltorgin odotetaan lähiaikoina suorittavan 30 miljoonaa operaatiota vuodessa ja tavaroiden takuuluettelo tulee käsittämään 35.000 nimikettä.

Moskovassa ja Leningradissa on suuria yleisönpalveluyrityksiä. Ne toimittavat elintarvikkeet kotiin, suorittavat suur- ja viikkosiivouksia kodeissa. Tilaajan toivomuksesta yrityksen työntekijät noutavat lääkkeet apteekista, valmistavat päivällisen. Yritykset toimittavat myös lasten päivähoitajia. Sisustusneuvojat antavat ohjeita asunnon kalustamisessa, seinäpapereiden ja verhojen valinnassa. Ammattitaitoiset opettajat antavat halukkaille kitaranja hanurinsoiton tunteja. Jos satutte tarvitsemaan artikkelia vieraskielisestä julkaisusta, yritykset suorittavat käännöstyön. Vaatturit leikkaavat vaatteet kotona, kokeneet neulojat opettavat aloittelijoille taitoaan. Yritykset ottavat vastaan myös joulupukkitilauksia. Uudenvuoden yönä saattaa ovellenne kolkuttaa pitkäpartainen joulupukki, joka tuo säkillisen lahjoja lapsille. Vuoden aikana kukin yritys suorittaa noin 2,5 miljoonaa tilausta.

Noin 600 neuvostoliittolaisessa kaupungissa toimii yleisönpalvelutoimistoja, joiden työskentelyperiaate on edelläkerrotunlainen.

Miten lastenravinnon saanti on järjestetty?

Kaikissa lasten poliklinikoissa ja lastenneuvoloissa on ns. maitokeittiö, jossa valmistetaan lääkäreiden ohjeiden mukaan lasten ruokia. Äideille, jotka eivät voi imettää lastaan, samoin kuin varhaista lisäruokintaa tarvitseville lapsille annetaan lasten ruoat ilmaiseksi. Tämä järjestely kuuluu terveydenhuoltoministeriön valvontaan.

Kuivia maitotuotteita, säilykkeitä, hedelmä- ja vihannessoseita,

vellejä ja monia muita ruokia valmistetaan teollisesti. Lasten ruokia myydään erikoismyymälöissä ja elintarvikemyymälöiden erikoisosastoilla. Joissakin suurissa elintarviketehtaissa on yksinomaan lasten ruokien valmistukseen erikoistuneita osastoja.

Lastenseimissä ja -tarhoissa tapahtuu lasten ruokinta lääkärin valvonnassa.

Millaisia veroja kansalaiset maksavat?

Pääasiallisin verotusmuoto on tulovero. Tulovero peritään henkilöiltä, joiden kuukausiansio ylittää 60 ruplaa. Pienin veromäärä on 0,7 % ja suurin (ansiotulojen kasvaessa) 13 %.

Useamman kuin kolmen hengen ruokakunnan huoltajille myönnetään 30 % veronalennusta. Tuloveroja eivät maksa yhtenäis- ja ammattikoulujen opiskelijat eivätkä ilman ansiotyötä olevat eläkeläiset.

Vuoteen 1975 mennessä on suunniteltu toteutettavaksi veronuudistus, jonka seurauksena tuloveroa peritään 70 ruplan ja siitä korkeammista palkoista. Samalla alennetaan alle 90 ruplan kuukausiansioista perittävää veroa.

Maaseudulla talonpojat maksavat maatalousveroa, joka lasketaan vakioperustein hehtaarin sadasosaa kohti riippumatta siitä mitä veronmaksajan maapalstalla kasvaa. Puutarhanhoidosta, viininviljelystä ja karjataloudesta saatuja tuloja ei siinä oteta huomioon. Veroperusteet määräytyvät kunkin paikkakunnan sijaintivyöhykkeen taloudellisten erityispiirteiden mukaan.

Maatalousverosta vapautetaan sota- ja työvammaiset sekä maaseudun älymystö — lääkärit, opettajat, kirjastonhoitajat ym.

Neuvostoliitossa ei ole omaisuusveroa, tieveroa, bensiiniveroa tai muita tämäntapaisia veroja.

Valtion budjetin tuloista muodostavat väestöltä perityt verot vain pienen osan — noin 8 %.

Mitkä ovat työläisten ja toimihenkilöiden tavallisimmat menot? Miten paljon rahaa jää säästöön, jos palkasta lasketaan pois verot, asunnon vuokra, ruoka- ja vaatemenot?

Seuraavalta näyttää Gomelin (Valko-Venäjä) lasitehtaan työläisen Viktor Mihedovin perhebudjetti. Yhdessä vaimonsa Ninan kanssa, joka toimii tarkastajana saman lasitehtaan tarkastusosastolla, Viktor ansaitsi vuodessa 2.733 ruplaa. Lisäksi he saivat 281 ruplaa palkkioina, 171 ruplaa sosiaalivakuutuksesta ja muista

avustuksista. Perheen, johon kuuluu vielä kaksi kouluikäistä lasta, vuositulo oli 3.600 ruplaa.

Vuoden aikana Mihedovin perhe käytti ruokaan 1.524 ruplaa, vaatemenoihin 553 ruplaa. Asunnon vuokra oli 162 ruplaa (4,5 % kokonaistuloista). Parantolapaikka (jonka hinta on 118 ruplaa) tuli maksamaan perheelle 32 ruplaa (86 ruplaa tuli avustuksena ammattiliitolta).

Osa rahoista käytettiin huonekalujen, kirjojen ja urheiluvälineiden ostoon, teatteriin ja elokuviin sekä lehtitilauksiin. Oli myös muita jokapäiväisiä kuluja. Säästötilille Mihedovit veivät 111 ruplaa.

Mihedovin perhe on yksi niistä 60.000 neuvostoliittolaisperheestä, joka tilastoviranomaisten pyynnöstä pitää päivittäin kirjaa menoistaan ja tuloistaan. Tällaisia tutkimuksia on Neuvostoliitossa suoritettu vuodesta 1918 ja sen avulla voidaan päätellä työläisten, toimihenkilöiden ja talonpoikien elintasosta Neuvostoliiton eri maantieteellisillä vyöhykkeillä. Saatuja tietoja käytetään hyväksi tavaranvaihdon suunnittelussa, kysynnän tutkimuksissa, sosiaalisten ja sivistyksellisten toimenpiteiden toteutuksessa.

On syytä ottaa huomioon, että Gomel on tyypillinen "keskitason" kaupunki. Neuvostoliitossa on paljon asutuskeskuksia, missä taloudellisten, luontaisten tai ilmastollisten syiden vuoksi perheiden tulotaso on huomattavasti korkeampi.

Miten asunto-ongelma selvitetään?

Neuvostoliiton ainoa mahdollisuus selvittää toisen maailmansodan jälkeinen asuntopula oli rakentaa mahdollisimman paljon ja mahdollisimman halpoja asuntoja. Oli annettava katto pään päälle miljoonille ihmisille suurissa ja pienissä kaupungeissa, joista monet olivat kokonaan tuhoutuneet.

1950-luvun puolivälistä saakka asuntotuotanto on toteutettu niin laajoissa mitoissa, ettei sellaista ole aiemmin esiintynyt missään, ei myöskään Neuvostoliitossa. Asuntotuotannon vauhdikkuudesta voidaan päätellä seuraavien numerotietojen perusteella: nyt yli 11 miljoonaa henkeä saa joka vuosi avaimet uuteen asuntoon. Minuutissa valmistuu 40 ajanmukaista asuntoa, vuodessa 2.300.000 asuntoa.

Tämän ongelman selvittämisessä onnistuttiin pääasiassa suunnattomien valtion määrärahojen ansiosta. Mitä tekniseen puoleen tulee, niin ratkaisu löytyi tyyppisuunnittelusta, huoneiden ja asuntojen osien valmistuksesta suoraan tehtailla. Talonrakennus pantiin liukuhihnalle ja siitä tuli kehittynyt teollisuuden ala: tällä hetkellä Neuvostoliitossa on yli 300 talonrakennustehdasta.

10 viime vuoden aikana lähes puolet maan asukkaista — yli 110 miljoonaa ihmistä —sai asunnon uudessa talossa tai muuten paransi asumistasoaan. Vuosina 1971—1975 muuttaa uusiin asuntoihin vielä 60 miljoonaa ihmistä. Vuoteen 1980 mennessä tulee jokaisella perheellä, vastanaineet mukaanluettuina, olemaan oma mukava asunto. Silloin asuntopula poistuu päiväjärjestyksestä.

Onnistuuko Neuvostoliitto rakennuttamalla tyypitettyjä asuntoalueita välttämään ulkonaista yksitoikkoisuutta uusilla asuma-alueilla?

Tyyppisuunnittelu oli eräänlainen hinausauto, joka kiskoi maan ulos vaikeasta asuntotilanteesta. Siinä ovat sen kiistattomat ansiot. Kuitenkin asuma-alueiden ilmeikkyys ja omaleimaisuus eivät ole kovinkaan suuria. Kysymys on nimittäin siitä, että sadoista tyyppisuunnitelmista jouduttiin pitäytymään taloudellisimpiin.

Olisi luonnollisesti voitu luopua standardista ja liukuhihnasta rakennushankkeissa, mutta silloin oltaisiin jouduttu taloudellisista syistä rajoittamaan asuntotuotannon mittavuutta. Valinta tehtiin työtätekevän väestön etuja silmälläpitäen.

Nyt, kun tilanne on muuttunut, kun pahin asuntopula on poistettu, yhdyskuntasuunnittelupolitiikkaan on tullut uusia näkökohtia. Tyyppisuunnittelusta luopumatta arkkitehdit ovat muunnelleet ja uudistaneet suunnitelmia. Kaiken kaikkiaan suunnitellaan noin 1.500 asuintalotyyppiä eri alueita ja ilmastovyöhykkeitä varten. Tällöin arkkitehdit kehittävät lukuisia eri muunnoksia, joissa kerrosten määrä, talojen pituus ja ulkoasu vaihtelevat. Entistä enemmän tullaan kiinnittämään huomiota yksilöllisten suunnitelmien mukaan tapahtuvaan rakentamiseen.

Erityisen paljon toiveita asetetaan kuitenkin tehdasvalmisteisiin yhdenmukaistettuihin talonosiin, joista rakennuksia pystytetään. Tässä kohdin on turvauduttu lasten rakennuspalikoiden logiikkaan: valmiista osista voidaan koota traktori ja lentokone ja monia muita esineitä. Samalla tavoin yhdenmukaistetuista talonosista saadaan loputon määrä erilaisia rakennustaiteellisia muunnelmia, jotka eivät toistu. Voidaan rakentaa jättimäisiä tornitaloja, "neliapiloita", verrattain pieniä rakennuksia kaupunkien keskustaan, jottei rikottaisi yleistä kaupunkikuvaa ja sovittaisiin vallitseviin kaupungin kasvoihin. Huoneiden sijoitusta asunnoissa voidaan niin ikään muunnella. Tällöin kuitenkin säilyy koko asuntopolitiikan tärkein valtti — valmiiden talonosien teollinen tuotanto.

Moskovassa on jo valmistunut kaksi taloa yhdenmukaistettujen osien sarjasta. Kokeilua jatketaan.

Onko asia niin, että uusissa asumalähiöissä, suurkaupunkien laidoilla asuvat alemman toimeentulotason omaavat ihmiset kuin keskikaupungin asuinkortteleissa?

Taloudellisella asemalla ei ole mitään merkitystä luovutettaessa uusia asuntoja ihmisten käyttöön. Uusissa asumalähiöissä asuu työläisiä, taiteilijoita, insinöörejä ja lääkäreitä.

Neuvostoliitossa ei ole halveksivaa suhtautumista "laitakaupunkiin". Päinvastoin monet ihmiset asuvat mieluiten kaukana meluisista kaduista, lähellä metsää tai järveä. Uusille rakennusalueille pystytetään nykyaikaisin mukavuuksin varustettuja taloja. Lisäksi lähiöiden suuri pinta-ala mahdollistaa hyvän asuinympäristön hoidon. Kaupunkien liikenneolojen jatkuva kehittäminen tekee laitamilla sijaitsevista asumalähiöistä entistä suositumpia.

Millaiselta näyttää ajanmukainen asunto Neuvostoliitossa?

Tällä hetkellä ovat vallitsevia 10 huoneistotyyppiä, joissa huoneluku vaihtelee yhdestä viiteen. Huoneiston koko riippuu pääasiassa siinä asuvan perheen koostumuksesta.

Poikamiehelle tarjotaan yksiötä, jonka neliömäärä on 28 m^2 ja asuinhuoneen koko 12 m^2. Kahden hengen perheelle ehdotetaan 38 neliön yksiötä, jonka asuinhuoneen pinta-ala on 18 m^2. Jos kysymys on nuoresta parista, niin heille voidaan tarjota 43 neliön kaksiota, jonka huoneiden pinta-ala on 15 m^2 ja 8 m^2.

Kolmen hengen perhettä varten on tarjolla neljäs huoneistotyyppi: 50 neliön huoneisto, jonka kahden huoneen pinta-ala on 15 m^2 ja 12 m^2. Jos perheessä on kaksi lasta, sopii sille paremmin viides huoneistotyyppi: 58 neliön asunto, jonka olohuoneen pinta-ala on 16 m^2 ja makuuhuoneiden 8 ja 12 m^2. Viiden hengen perheelle on tarkoitettu kolmen huoneen huoneisto, jonka pinta-ala on 63 m^2, siitä olohuone 16 m^2, makuuhuoneet 10 ja 12 m^2 tai neljän huoneen asunto, jonka kokonaispinta-ala on 70 m^2. Kahdeksas kuuden hengen perheelle tarkoitettu huoneistotyyppi on pinta-alaltaan 74 neliötä. Yhdeksäs ja kymmenes huoneistotyyppi, joka on tarkoitettu seitsemän hengen ja sitä suuremmille perheille, käsittää viisi huonetta ja niiden kokonaispinta-ala on 84 ja 91 m^2.

Useimmissa asunnoissa on kaikkien perheenjäsenten käyttöön tarkoitettu eteinen (4—5 neliötä), yhteinen olohuone pinta-alaltaan 18—20 m² sekä keittiö, jonka pinta-ala on vähintään 7 m². Keittiö on yhteydessä perheen olohuoneeseen.

Huoneiston toiseen päähän sijoitetaan yksi tai useampi makuuhuone, kylpyhuone ja WC.

Piakkoin uudet asunnot varustetaan täydellisin keittiökalustein ja kokolattiamatoin. Nämä ylimääräiset valtion kustannukset asukkaat voivat maksaa vähittäin — vuoden sisällä — takaisin.

Miten asunnon saanti tapahtuu?

Asunnontarvitsijat kortistoidaan vakinaisella asuinpaikkakunnalla paikallisten neuvostojen toimeenpanevissa komiteoissa. Asunnon saantivuorossa olevien nimet julkistetaan kaikkien nähtäväksi. Saantijärjestys määräytyy asunnontarvitsijan asumistason perusteella.

Asunnon voi saada työpaikan kautta, jos yritys tai virasto harjoittaa omalla kustannuksellaan asuntotuotantoa. Periaatteessa asunnonsaantijärjestys on täällä sama kuin edellä. Tällöin otetaan huomioon työntekijän tai toimihenkilön panos tuotantoelämään ja hänen suhtautumisensa työhön. Mitä parempi työntekijä, sitä suuremmat mahdollisuudet hänellä on ensisijaiseen asunnon saantiin.

Millaiset ovat asuntojen vuokrat?

Vuokramenot ja maksut kunnallispalveluista ovat yhteensä noin 5 % neuvostoliittolaisen ruokakunnan kokonaisbudjetista. Vuokraa maksetaan ainoastaan asuinhuoneiden pinta-alasta. Keittiöt, käytävät, kylpyhuoneet ja muut aputilat, kuten komerot ja vaatehuoneet, eivät kuulu maksulliseen pinta-alaan. Asunnon neliövuokran perusmaksu on 5 kopeekkaa, korkeimmillaan se on 13—17 kopeekkaa. Hallitus hinnoitteli asunnot vuonna 1928 eikä hinnoitteluperusteita ole sen jälkeen muutettu.

Kolmen huoneen (55 m²) asunnossa asuva viisihenkinen perhe maksaa: asunnosta 10 ruplaa 15 kopeekkaa, lämmityksestä 2 ruplaa 38 kopeekkaa, vedestä ja viemäröinnistä 2 ruplaa 25 kopeekkaa, yhteisantennista 15 kopeekkaa, puhelimesta 2 ruplaa 50 kopeekkaa, kaasusta 80 kopeekkaa, sähköstä (mittarilukemien mukaan) noin 4 ruplaa. Yhteensä 24 ruplaa kuukaudessa.

55 m² asunnon rakentaminen maksaa valtiolle keskimäärin 5.700 ruplaa. Vuokrilla nämä kustannukset kuoleutuvat vasta

150 vuoden kuluttua, mikäli ei oteta huomioon asuintalojen kunnossapitokustannuksia. Vuokramaksuilla peitetään ainoastaan kolmannes asuntojen peruskorjaus- ja kunnossapitokustannuksista. Loput maksetaan valtion varoista.

Miten kehittyy asuntotuotanto maaseudulla?

Arkkitehdeilla ja yhdyskuntasuunnittelijoilla oli huomattavia asutusoloihin liittyviä vaikeuksia. Neuvostoliiton maaseudulla on 400.000 taajamaa. Ne sijaitsevat erilaisilla ilmastovyöhykkeillä, eri tasavalloissa, joilla kaikilla on omat kansalliset rakennus- ja asumisperinteensä. Miten nämä kaikki voidaan ottaa huomioon suurimittaisessa asuntotuotannossa?

On muitakin ongelmia. Monissa neuvostoliittolaisissa kylissä on vain 50, 100, 200 asukasta. Ne sijaitsevat pitkien eäisyyksien päässä toisistaan, kaukana kulkuväylistä ja kaupunkien vaikutuspiiristä. Onko tarkoituksenmukaista vetää jokaiseen kylään tai pieneen yhdyskuntaan kaasujohto, rakentaa maantie, modernisoida kadut ja rakentaa uusia taloja? Taloudellisesti se on hyvin kallista ja kannattamatonta.

Päädyttiin seuraavaan ratkaisuun. Kehityksenalaisiksi eivät tule kaikki kylät, vaan ainoastaan ne, jotka asiantuntijoiden mielestä ovat kehityskelpoiset. Sellaisia taajamia on n. 100.000. Niihin voidaan keskittää maataloustuotteiden jalostuslaitokset, virastot, myymälät, elokuvateatterit, kahvilat. Pienet, syrjäiset yhdyskunnat lakkaavat olemasta, niiden asukkaat saavat tilaisuuden muuttaa lähistöllä sijaitseviin taajamiin. Tällainen on maaseudun yhdyskuntasuunnittelun periaate.

Tämän ongelman selvittämisessä Neuvostoliitossa turvauduttiin tyyppisuunnitteluun. On kehitetty lukuisia tyyppiehdotelmia, joissa on otettu huomioon kaikki kansalliset, ilmastolliset, asumukselliset ja muut erikoisuudet. Valinnan varaa on: yksikerroksinen yhden tai kahden perheen talo, kaksikerroksinen rivitalo, kolmi- ja nelikerroksiset talot maaseudun älymystöä varten jne. Tyyppisuunnitelmien ja niiden muunnosten mukaan rakennetaan kerhotaloja, kahviloita, ostoskeskuksia, uimahalleja, stadioneja.

Eestiläistä talonpoikaisperhettä varten suunnitellussa talossa otetaan huomioon kansallisen rakennustaiteen perinteet, Tadžikistanin karjankasvattajia varten suunnitelluissa taloissa noudatetaan niin ikään kyseisessä tasavallassa vallitsevia perinteitä, sen ilmaston, asukkaiden ammatin ja paikallisten rakennusaineiden asettamia vaatimuksia. Samoin menetellään kaikkien tasavaltojen

ja maantieteellisten vyöhykkeiden kohdalla. Talonpojat itse valitsevat parhaaksi katsomansa suunnitelman ja jättävät tilauksen arkkitehdeille.

Taka-Karpatiassa (Ukraina) on tapana rakentaa kaksikerroksisia kahden tai neljän perheen taloja. Talot kootaan tehdasvalmisteisista elementeistä. Kullakin perheellä on oma sisäänkäynti rivitaloasuntoonsa. Ensimmäisessä kerroksessa on keittiö, kylpyhuone ja aputilat, toisessa kerroksessa makuuhuoneet ja olohuone. Sähkö, kaasu, vesi- ja viemärijohdot, keskuslämmitys — kaikki niin kuin kaupunkilaisasunnoissa. Talot rakennetaan maatalousosuuskuntien säästövaroilla.

Jos joku perhe ei halua asua samassa talossa muiden perheiden kanssa, voi se rakentaa omakotitalon, johon niin ikään kuuluu kaasuliesi, kylpyhuone, pari kolme asuinhuonetta, kuisti ja muut mukavuudet.

Kolhoosin johtokunta myöntää tällaisille perheille lainan, jonka takaisinmaksuaika on 10—15 vuotta, tulevat talonomistajat maksavat käteisenä ainoastaan alkuerän — noin 20 % talon kokonaisarvosta.

Tulevaisuuden maaseututaajamien tiivis rakennussuunnitelma ei kuitenkaan johda puutarhapalstojen poistamiseen tai menettämiseen. Mikäli suunnitteluratkaisu vaatii oman palstan pienentämistä, talonpojalle annetaan lisää maata kylän rajan ulkopuolella.

Kaupungin ja maaseudun välisen eron tasoittaminen on Neuvostoliiton sosiaaliohjelman pääsuuntauksia. Tarkoituksena on eroavuuksien poistaminen sekä työn laadussa että asumistasossa.

Millainen on asunto-osuuskunta? Voiko hankkia osuuskunta-asunnon kaupungissa ja millaisin ehdoin?

Asunto-osuuskunnat rakentavat taloja omilla varoillaan ja valtion lainoituksella. Osuuskuntaan pyrittäessä on maksettava 40 % tulevan asunnon hinnasta, loput kuoletetaan seuraavan 10—15 vuoden aikana. Alkuerä yksiöstä on 1.100—1.300 ruplaa, kaksiosta 2.100—2.300 ruplaa, kolmen huoneen asunnosta noin 3.500 ruplaa. Luotonsaannissa ei ole mitään vaikeuksia. Osuuskunta huolehtii siitä.

Asuntolainan maksuehdot ovat erittäin edulliset. Esim. 59 m² asunnon omistaja maksoi keväällä 1972 ensimmäisen osan 2.700 ruplaa käteisellä. Jäljellä olevan summan 4.000 ruplaa hän sai lainana 15 vuoden maksuajalla. Tästä summasta hän maksaa kuukausittain lyhennystä 22,3 ruplaa ja sen lisäksi 0,5 % korkoa.

Osuuskuntien rakennustoiminta nauttii etuisuuksia valtion taholta. Rakennustontteja se saa käyttöönsä ilmaiseksi ja määräämättömäksi ajaksi. Kaikki kulut rakennustontin valmistelutöiden, kulkuyhteyksien rakentamisen samoin kuin julkisten- ja palvelulaitosten pystyttämisen osalta kyseisellä rakennusalueella kustantaa valtio.

Osuuskunta-asunnon voi hankkia jokainen 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka asuu sillä paikkakunnalla, missä osuuskunnallista rakennustoimintaa toteutetaan. Yksi rajoitus on kuitenkin olemassa. Jäseniksi osuuskuntiin pääsevät ainoastaan ne henkilöt, jotka ovat todellisessa asunnontarpeessa. Siksi tilavassa ja mukavassa valtion asunnossa asuvalta perheeltä voidaan kieltää pääsy asunto-osuuskuntaan.

Yleisesti ottaen kahden hengen perhe rakennuttaa kaksion, kolmen hengen perhe kolmen huoneen asunnon. Asuntojen suurin asuinpinta-ala osuuskunta-asunnoissa on 60 m².

Osuuskuntarakentamista on harjoitettu Neuvostoliitossa 10 vuotta. Tänä aikana on 1.250.000 perhettä saanut uuden asunnon.

Onko saatavissa tontteja omakotitalojen rakentamista varten ja millaisia ovat tällaisen tontin käyttösäännöt?

Kansalaisilla on oikeus saada käyttöönsä tontteja talonrakennusta varten. Useimmiten käyttävät tätä oikeutta hyväkseen talonpojat, maaseudun älymystö, pikkukaupunkien ja esikaupunkien asukkaat sekä huvilanrakentajat.

Lain mukaan saa rakentaa yksi- ja kaksikerroksisia omakotitaloja, joissa on korkeintaan 5 huonetta. Suurin sallittu asuinpinta-ala on 60 m².

Tonttien koko riippuu taajamien yleiskaavasta ja muusta suunnittelusta sekä paikallisista oloista. Kaupungin alueella tontin koko on korkeintaan 600 m², kaupungin ulkopuolella 1.200 m².

Kaikissa suurissa hallintokeskuksissa, teollisuuskaupungeissa, joiden väkiluku ylittää 100.000 henkeä sekä kylpyläkaupungeissa ei yksityistä pientalorakentamista harjoiteta.

TERVEYDENHOITO

Mistä terveydenhoito rakentuu?

Neuvostoliiton lainsäädännön mukaan väestön terveydestä huolehtiminen on kaikkien valtiollisten elinten, tuotantolaitosten, virastojen ja järjestöjen velvollisuus. Vuodesta 1919 valtio on taannut kansalaisilleen kaikkien ulottuvilla olevan, maksuttoman ja ammattitaitoisen lääkärinavun. Potilas ei Neuvostoliitossa edes tiedä, kuinka paljon valtio joutuu maksamaan hänen terveytensä valvonnasta, hoidosta tai jokaisesta leikkauksesta.

Koska terveydenhuolto on valtion tehtävä, se luonnollisesti myös rahoittaa kaikki lääkärinavun ja terveydenhoidollisen ja epidemiologisen palvelun muodot, kouluttaa asiantuntijavoimat, rakentaa lääketieteelliset laitokset ja varustaa ne tarvittavin laittein.

Valtio on luonut kokonaisen yhteiskunnallis-taloudellisen ja lääketieteellis-terveydenhoidollisten toimenpiteiden järjestelmän. Se edellyttää mm. laajojen tervehdyttävien ja ehkäisyhoidollisten toimenpiteiden toteuttamista, välttämättömien terveydenhoidollis-hygieenisten olosuhteiden luomista teollisuudessa ja jokapäiväisen elämän piirissä, vesien, maaperän ja ilman puhtauden suojelua sekä väestön liikunnallista ja terveyskasvatusta.

Kaikkea lääketieteellistä palvelua johtaa koko maassa Neuvostoliiton terveydenhoitoministeriö sekä liitto- ja autonomisissa tasavalloissa vastaavat ministeriöt. Kaikissa paikallisissa hallintoelimissä on terveydenhoito-osastot. Näiden toimeenpanevien komiteoiden vakinaisista työntekijöistä koostuvien osastojen ohella väestön terveydestä huolehtivat ns. pysyvät terveydenhoitokomissiot, joihin kuuluu neuvostojen edustajia ja aktiivisia avustajajäseniä. Neuvostoliitossa toimii yli 17 000 tällaista komissiota.

Lääketieteen alalla suoritettavia tieteellisiä tutkimuksia kehittelee ja koordinoi Neuvostoliiton lääketieteen akatemia, jonka alaisena toimii yli 400 erikoistunutta tieteellistä tutkimuslaitosta, laboratoriota, klinikkaa ja laitosta.

Hoitolaitosten työ tapahtuu Neuvostoliitossa alueellista periaatetta noudattaen. Jokainen poliklinikka, lasten- tai äitiysneuvola palvelee jonkin tietyn kaupunginosan tai erillisen alueen väestöä. Aluelääkäri (sisätautilääkäri, synnytysopin ja naistentautien erikoislääkäri tai lastenlääkäri) hoitaa potilaitaan klinikalla tai kotona ja lähettää heidät tarpeen vaatiessa lähimpään sairaalaan. Eräiden, erityistä ennaltaehkäisevää hoitoa ja tervehdyttäviä toimenpiteitä vaativien sairauksien (syövän, infektiotautien ja psyykkisten sairauksien) hoidosta vastaavat erikoishoitoloiden lääkärit. Näitä hoitoloita toimii jokaisessa tasavallassa ja jokaisella hallinnollisella alueella. Nopeaa ja välitöntä apua äkillisissä sairaustapauksissa, onnettomuuksissa ja vammoissa antavat ambulanssi- ja tapaturma-asemien lääkärit.

Neuvostoliitossa on nykyisin 674.000 lääkäriä, mikä on neljäsosa maailman kaikista lääkärivoimista. Jos tähän määrään lisätään vielä yli kaksimiljoonainen alemman lääketieteellisen koulutuksen saaneiden assistenttien, kätilöiden, laboranttien ja sairaanhoitajien joukko sekä samoihin lukemiin nouseva palvelushenkilökunta, näiden valkotakkisten yhteismäärä on yli 5 miljoonaa. Väestöä palvelee 35.000 erilaista poliklinikkaa ja 25.000 sairaalaa.

Kuka takaa lääkkeiden laadun?

Neuvostoliiton terveydenhoitoministeriö. Vain sillä on oikeus hyväksyä lääkkeiden valmistus ja vahvistaa niille valtion standardi. Jokaisessa hoitavassa klinikassa, sairaalassa tai apteekissa käytössä olevilla lääkkeillä on oltava terveydenhoitoministeriön hyväksyntä.

Ennen kuin uusi lääke ehtii potilaalle asti se joutuu läpäisemään huolelliset kemialliset ja farmakologiset tutkimukset sekä kokeellisen käytön klinikoissa. Vasta tämän jälkeen terveydenhoitoministeriön asiantuntijaelin, farmakopeakomitea, voi vahvistaa sen hyväksytyksi. Tällöin otetaan huomioon paitsi uuden valmisteen vaarattomuus ihmisen terveydelle, myös sen tehokkuus ja edut muihin vastaavanlaisiin verrattuna.

Terveydenhoitoministeriön erikoispalvelu tutkii säännöllisesti ja systematisoi tiedot, joita hoito- ja tieteelliset laitokset lähettävät lääkevalmisteiden vaikutuksen erityispiirteistä. Tämä tehdään siksi, että voitaisiin heti uuden lääkkeen mahdollisia sivu-

vaikutuksia havaittaessa ryhtyä hyvissä ajoin toimenpiteisiin niiden ehkäisemiseksi.

Farmakopeakomitea vahvistaa normit, jotka määrittelevät lääkevalmisteiden laadulle asetettavat vaatimukset ja niiden valmistuksen välttämättömät valvontamenetelmät.

Myöskään sen jälkeen, kun lääkevalmisteen tuotanto on käynnistynyt, se ei pääse asiantuntijalääkäreiden näköpiiristä. Terveydenhoitoministeriön erikoistarkastamo valvoo lääketeollisuuden tuotantolaitoksissa ja apteekeissa säännöllisesti lääkkeiden laatua vahvistetun standardin mukaisesti. Ja jos tuotantoteknologiassa havaitaan pieniäkin sellaisia poikkeamia, jotka saattavat vaikuttaa lääkkeen laatuun, tarkastamolla on oikeus kieltää lääkkeen valmistus ja poistaa apteekeista valmiit tuotteet.

Tällaisiin äärimmäistoimenpiteisiin ei käytännössä kuitenkaan juuri turvauduta. Tämä johtuu siitä, että jokaisessa lääkkeitä valmistavassa tehtaassa on teknisen valvonnan osastot, jotka eivät asemaltaan ole tehtaan johdon alaisia. Näillä osastoilla työskentelee eri alojen asiantuntijoita — kemistejä, analyytikkoja, biologeja, mikrobiologeja jne. He tarkistavat perusraaka-aineen ja tuotteen välivaiheet, he seuraavat vahvistetun teknologian noudattamista kaikissa tuotantoportaissa, he valvovat tehdasosastojen ja osastoryhmien hygieenistä tilannetta ja tarkistavat jokaisen tuote-erän ja -sarjan laadun. Vasta erityisen lähetekirjan saatuaan tehdas voi toimittaa lääkesarjan kuluttajille.

Valvonta jatkuu kuitenkin myös tämän jälkeen. Neuvostoliiton apteekeissa on analyysejä suorittavat valvontalaboratoriot, jotka pistokokein tarkistavat lääkevalmisteiden laadun niiden saapuessa apteekin varastoihin.

Näin siis Neuvostoliitossa vakiintunut järjestelmä takaa lääkevalmisteiden tehokkuuden ja turvallisuuden. Heikkolaatuiset tuotteet eivät yksinkertaisesti pysty läpäisemään tätä kontrollia.

Niinpä Neuvostoliitossa ei ole kertaakaan sattunut tapausta, joka edes etäisesti muistuttaisi Saksan liittotasavallassa vuosina 1961—62 sattunutta unilääke (Contergan) -jupakkaa. Tämän lääkkeen nauttiminenhan johti monissa tapauksissa vammautuneiden lasten syntymiseen. Neuvostoliitossa ei ole ollut eikä voi sattua sellaista skandaalia, jonka aiheutti amerikkalainen Mer/29-valmiste. Tämän lääkkeen käyttö aiheutti monille silmäsairauksia ja hiustenlähtöä. Neuvostoliitossa ei myöskään valmisteta ns. hyödyttömiä lääkkeitä, jotka tuottavat firmoille tuloja, mutta käyttäjilleen pelkästään rahanmenoa.

Ankarat valvontatoimenpiteet ja kliiniset kokeilut odottavat Neuvostoliitossa myös kaikkia ulkomaisia lääkevalmisteita. Ilman terveydenhoitoministeriön asiantuntijatarkastusta ja vastaavia asiakirjoja niitä ei voida enempää ostaa kuin käyttääkään.

Ulkomaankauppayhtymä Medexport, joka mm. myy neuvostoliittolaisia lääkkeitä muihin maihin, toimittaa valmisteita, jotka ovat joutuneet samanlaiseen huolelliseen tarkistukseen kuin kotimaan markkinoillekin tarkoitetut.

Millainen on tyypillinen kaupunginosa- ja kaupunginpoliklinikka?

Kaupunkiseutujen tyypillistä poliklinikkaa on vaikea kuvata, koska niitä on useita eri tyyppejä "kapasiteetista" riippuen. Jonkin hallinnollisen alueen poliklinikka on suunniteltu vastaanottamaan 1 600 potilasta ja jonkin toisen alueen vain 400 potilasta (kaikkein pienin tyyppi) päivässä. Kummallakin poliklinikalla on kuitenkin säännöllisesti kaikki eri alojen osastot, samoin lääkärien vastaanotot ja tilat diagnostisiin laboratoriotutkimuksiin ja hoitotoimenpiteitä varten. Jollei alueella ole erityistä lasten- ja äitiysneuvolaa, ne kuuluvat ehdottomasti poliklinikan yhteyteen.

Jokainen poliklinikka palvelee tiettyä aluetta, jonka laajuus saattaa huomattavastikin vaihdella. Palveltava alueyksikkö jaetaan vielä pienempiin alueisiin, joiden kunkin väestömäärä on noin 3 000 henkeä lapset mukaan luettuina. Jokaista tällaista aluetta varten nimitetään sisätautilääkäri, lastenlääkäri ja terveyssisaria. Lääkäreillä on vastaanotto poliklinikalla, ja tämän lisäksi he suorittavat pyydettäessä kotikäyntejä. Tarpeen vaatiessa lääkäri voi lähettää potilaan muiden alojen erikoislääkäreiden vastaanotolle ja kutsua koolle lääkärineuvottelun. Potilaalla on kuitenkin luonnollisesti oikeus olla turvautumatta aluelääkäriin ja mennä jonkun erikoislääkärin puheille. Vakiintuneiden normien mukaan poliklinikoilla yhtä aluetta palvelee 7 erikoislääkäriä. Lääkärit järjestävät poliklinikoilla vuorotellen sekä päivä- että iltavastaanottoja.

Kertokaa tyypillisestä maaseutupoliklinikasta.

Toisin kuin kaupungissa maaseudulla poliklinikka on säännöllisesti osa paikallissairaalaa, joka palvelee väestöä 5—6 kilometrin säteellä.

Suunnilleen kolmannes aluesairaaloista — kaikkiaan niitä on yli 11.000 — on laitoksia, jotka pystyvät ottamaan hoitoon aina 400 potilaaseen saakka. Ne on varustettu täydellisin teknisin välinein ja pystyvät antamaan täysin kaupunkien lääketieteellisten laitosten tasoista polikliinistä apua. Suurin osa paikallissairaaloista

käsittää 25—200 vuodepaikkaa. Niissä on säännöllisesti sisätauti-, synnytys- ja kirurgiset osastot sekä erikoistilat lapsia varten.

Sairaalan yhteydessä toimivissa poliklinikoissa puolestaan on pääpiirteittäin samat osastot kuin kaupungeissakin. Niissä on erikoislääkärien vastaanottotilat ja laboratoriot sekä ensiapuosastot. Tarpeen vaatiessa jokainen potilas voidaan lähettää hoidettavaksi piirisairaalaan, jolla silläkin on oma poliklinikkansa. Tai hallinnollisen keskuksen aluesairaalaan, missä toimii konsultoiva poliklinikka kaikille kyseisen hallinnollisen alueen asukkaille. Potilas voidaan lisäksi lähettää hoidettavaksi myös tasavallan pääkaupunkiin ja viimein Moskovaan, jos se on tarpeen.

On kuitenkin syytä todeta, ettei paikallissairaalan yhteydessä toimiva poliklinikka ole ensimmäinen maaseudun asukkaita palveleva lääketieteellinen toimipiste. Tavallisestihan tällainen poliklinikka sijaitsee varsin suuressa asutustaajamassa. Neuvostoliitossa on varsin paljon pieniä kyliä, erillisiä vähäisiä asutuksia ja vuoristokyliä, pieniä metsästäjien ja poromiesten asutuksia. Ei ole tarpeen eikä mahdollistakaan rakentaa sairaalaa pieneen asutuskeskukseen, jossa elää vain viisi tai kuusi perhettä, tai pari taloa käsittävään turkiseläinten kasvattajien leiripaikkaan. Tällaisia asutuksia palvelemaan on perustettu hoito- ja kätilöpisteitä, jotka edustavatkin joukkomittaisinta lääketieteellisen avun muotoa. Niitä on Neuvostoliitossa 92.000.

Muutamat hoito- ja kätilöpisteet ryhmittyvät poliklinikan ympärille, missä on aina saatavilla sisätautilääkäri, synnytysopin- ja naistentautien erikoislääkäri, hammaslääkäri ja usein myös muita erikoislääkäreitä.

Tällainen maaseudun asukkaiden palvelujärjestelmä saattaa vaikuttaa monimutkaiselta. Se johtuu kuitenkin nimenomaan hajaasutuksen erityispiirteistä ja paikallisten erikoisolojen moninaisuudesta. Neuvostoliiton terveydenhuollon periaatteet — maksuttomuus, ammattitaitoinen hoito ja kaikkien ulottuvilla oleva lääkärinapu — koskevat yhtä lailla niin kaupunkien kuin maaseudunkin asukkaita.

Millainen merkitys annetaan sairauksien ennaltaehkäisylle?

Neuvostoliitossa lääketieteen pääperiaatteena on sairauksien ennaltaehkäisy. Väestön joukkotarkastuksista on kehittynyt järjestelmä, jota toteutetaan tinkimättä. Lääkärit ovat määritelleet tiettyjä väestöryhmiä, jotka on säännöllisesti tarkastettava. Heitä ovat odottavat äidit, lapset (aina koulun päättämiseen asti), ammattikoulujen ja teknisten opistojen oppilaat, työssä käyvät nuoret sekä aikuiset, joiden työn luonne saattaa vaikuttaa haitallisesti heidän terveyteensä. Toistuvien säännöllisten tarkastusten alaisia ovat vatsahaava- ja verenpainepotilaat sekä eräitä muita tauteja sairastavat.

Esimerkiksi syövän ehkäisyhoito edellyttää kaikkien miesten ehdottomia tarkastuksia 35. ikävuodesta ja naisten 25. ikävuodesta lähtien. Vuotuiset fluorografiset tutkimukset tekevät mahdolliseksi havaita syöpäkasvainten esi- ja varhaisvaiheet.

Ennaltaehkäiseviä lääkärintarkastuksia suorittavat pääasiassa poliklinikat. Vuonna 1971 niissä tarkastettiin yli 100 miljoonaa lasta, nuorta ja aikuista — merkittävä osa niistä, jotka on määrätty määräaikaistarkastuksiin.

Ehkäiseviä lääkärintarkastuksia suorittavat myös hoitolat, laitokset, jotka ovat erikoistuneet tietyntyyppisten sairauksien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Tätä laitostyyppiä edustavat tuberkuloosi-, psykoneurologiset, iho- ja sukupuolitautien, syöpä- ja trakoomahoitolat yms. Nämä hoitolat saattavat lähettää potilaan sanatorioon, edistää hänen työ- ja elinolojensa parantamista sekä antaa sosiaalista- ja oikeusapua. Hoitoloissa on säännöllisesti myös osastoja, joihin potilaat voidaan sijoittaa kunnes he ovat täydellisesti parantuneet.

Vuoden aikana Neuvostoliiton hoitoloiden tarkkailtavana on suunnilleen 20 miljoonaa nuorta ja aikuista sekä noin 5 miljoonaa lasta.

Neuvostoliiton tuotantolaitoksissa ja virastoissa lääkärit järjestävät yhdessä ammattiliittojen kanssa lakisääteisesti ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, jotka tähtäävät työtapaturmien ja ammattitautien supistamiseen.

Miten kiireellinen ja ensiapupalvelu on järjestetty?

Hälytinlaitteella varustettu ambulanssi, jonka tuulilasissa ja kyljissä on punainen risti, lähtee 03-puhelinpalvelun välityksellä tai yksityisestä tilauksesta määräpaikkaan viimeistään 3 minuutin kuluttua tilauksen vastaanottamisesta. Kolme minuuttia on äärimmäisraja sekä maaseudulla että kaupungeissa. Lääkäri ryhtyy yhdessä assistenttinsa (nk. välskärin) ja apuhoitajan kanssa toimenpiteisiin paikalla tai toimittaa potilaan lähimpään sairaalaan. Vähemmän kiireellisissä, mutta nopeita lääkärintoimia vaativissa tapauksissa matkaan lähtevät ensiapuautot. Tämä kiireellinen ja ensiapupalvelu toimii kautta vuorokauden.

Vähintään 8.000 palvelumatkaa vuosittain tekeviä ambulans-

siasemia perustetaan sairaaloiden yhteyteen ja ne toimivat niiden osastoina. Tällaisia osastoja Neuvostoliitossa on 2.700. Yli 800 asemaa toimii itsenäisinä, ja niiden työkenttä on erittäin laaja.

Kiireellisen ja ensiavun piirissä toimii 20.000 lääkäriä ja lähes 50.000 keskiasteen lääketieteellisen koulutuksen saanutta työntekijää. Suurimmalla ambulanssiasemalla on erikoistuneita työryhmiä, jotka hoitavat sydänkohtaustapaukset, torjuvat šokkeja, osaavat käsitellä lapsipotilaita, hoitaa myrkytystapauksia jne. Näin potilaille voidaan antaa asiantuntevaa apua jo paikalla ja heitä kuljetettaessa. Samalla myös kriitillisessä tilassa olevien potilaiden kuljetus sairaalaan saadaan turvallisemmaksi.

Kiireellistä palvelua suorittavat ambulanssit on luonnollisesti varustettu diagnostisin ja hoitolaittein, joita ilman lääkäri ei pysty selviytymään kriittisillä hetkillä. Kyseessä ovat hengitys-, narkoosi- ja sähköstimulointilaitteet, happiteltat, matkakäyttöiset EKG-laitteet sekä verensiirtovälineet. Tämän lisäksi autot on varustettu radiopuhelimella, joten ne voivat olla jatkuvassa yhteydessä ambulanssiasemaan tai sairaalaan.

Lähes 30 Neuvostoliiton suuressa kaupungissa ambulanssiasemien yhteydessä toimii erikoissairaaloita. Niissä potilaalle ei anneta pelkästään pikaista lääkärinapua, vaan hänet hoidetaan terveeksi asti. Tällainen sairaala on käytännössä osoittautunut kiistattoman edulliseksi. Niinpä Neuvostoliitossa onkin nyt otettu suuntaukseksi ambulanssiasemiin yhdistettyjen ensiapusairaaloiden perustaminen. Neuvostoliittolaiset arkkitehdit ovat laatineet tähän tarkoitukseen 560- ja 800-paikkaisten sairaaloiden tyyppisuunnitelmia.

Yksinomaan Moskovassa ambulanssipalvelu suorittaa 230.000—240.000 käyntiä vuosittain. Koko maan mitassa tämä merkitsee valtiolle varsin suuria kuluja, kun otetaan huomioon, että asiantuntevalla henkilökunnalla varustetun ambulanssin yksi käynti maksaa 10 ruplaa. Luonnollisesti potilaat saavat tämänkin lääkärinavun ilmaiseksi.

Hallinnollisten alueiden kaupungeissa kiireellisen ja ensiapupalvelun henkilökunta käyttää lentokoneita ja helikoptereita etäisten seutujen asukkaiden palveluun. Sanitääripalvelun lentäjät suorittavat vuosittain lähes 100.000 lentoa, lääkärit 12.000 leikkausta ja antavat ohjeita yli puolelle miljoonalle potilaalle. Usein lentäjät joutuvat laskeutumaan mitä odottamattomimpiin paikkoihin — vuoristoihin, pienille hakkuualueille taigametsiin, tulivuorten rinteille, piskuisille säähavaintosaarille ja Jäämerellä talvehtivien tutkijoiden jäälautoille. Sanitääripalvelun lentäjien

mestaruus ja lääkäreiden taitavuus ovatkin lehtien suosituimpia reportaasiaiheita.

Sairaus- ja onnettomuustapauksissa annettavan ensiapupalvelun ongelmien tieteellistä käsittelyä suoritetaan kahdessa erikoisinstituutissa, toinen niistä sijaitsee Moskovassa, toinen Leningradissa.

Miten terveydenhoitopalvelu on järjestetty?

Neuvostoliittoon on perustettu yhtenäinen terveydenhoitoministeriön alaisena toimiva valtiollinen terveydenhoidollinen ja epidemiologinen palvelu. Laki velvoittaa tämän palvelun toteuttamaan laajamittaisia hygieenisiä epidemioiden torjuntaan tähtääviä toimenpiteitä sekä terveydenhoidollista valvontaa.

Infektiotautien ehkäisemiseksi suoritetaan suojarokotuksia varhaislapsuudesta alkaen. Esimerkiksi ensimmäisen tuberkuloosilta suojaavan rokotuksensa lapsi saa jo synnytyslaitoksella toisena tai kolmantena päivänä syntymänsä jälkeen. Rokote annetaan maidon mukana. Kolmen kuukauden ikäisenä annetaan poliorokote (makean siirapin mukana). Sitten seuraavat isorokkoa, kurkkumätää jne. vastaan suoritettavat rokotukset. Näitä rokotuksia annetaan myös aikuisille. Vuosia kestäneen ehkäisyhoidollisen toiminnan tuloksena Neuvostoliitosta on saatu häviämään sellaiset aikaisemmin joukkomittaiset sairaudet kuin isorokko, rutto, toisintakuume, malaria, polio ja lähes kokonaan myös kurkkumätä.

Yli 5000 eri puolille maata sijoitettua erikoisasemaa suorittaa jatkuvaa tarkkailua mahdollisten infektioiden tai epidemioiden havaitsemiseksi. Nämä asemat ovat valmiit millä hetkellä tahansa ryhtymään laajamittaisiin toimenpiteisiin estääkseen tartuntatauteja leviämästä väestön keskuuteen. Havainnollinen esimerkki tästä oli vuoden 1970 tapahtumat, jolloin Neuvostoliiton eteläosissa todettiin ulkomailta tulleen koleran aiheuttamia tautitapauksia. Tuhannet tuolloin epidemiapesäkkeissä olleet ihmiset joutuivat tarkkailtaviksi ja saivat ennaltaehkäisevän antibioottikuurin. Näiden toimenpiteiden ansiosta koleraepidemia saatiin nopeasti rajoitetuksi ja tukahdutetuksi.

Terveydenhoitopalvelun lääkärit tarkkailevat myös veden ja ilman puhtautta sekä tuotantolaitosten työturvallisuustoimenpiteitä. He perehtyvät koulujen toimintaolohin, tarkastavat hygienian normien noudattamista myymälöissä, ravintoloissa, baareissa ja kahviloissa, liikennevälineissä ja kaduilla. Ilman terveydenhoitolääkäreiden suostumusta ei Neuvostoliitossa voida ryh-

tyä yhdenkään teollisuuslaitoksen rakentamiseen eikä edes yhtäkään tällaista laitosta voida ilman heidän lupaansa käynnistää edes siinä tapauksessa, että kyseinen laitos on talouselämän kannalta erittäin tärkeä. Hygieenisten, terveydenhoidollisten ja epidemiologisten normien rikkomisesta joutuu vastaamaan oikeudessa. Muistettakoon, että Neuvostoliitto on maailman ensimmäinen maa, jossa on lainsäädännöllisesti vahvistettu ilman sisältämien haitallisten aineiden sallittu enimmäismäärä.

Suunnitelmajärjestelmän sekä maan ja tuotantovälineiden yksityisomistuksen puuttumisen ansiosta on mahdollista ratkaista tehokkaasti ympäristönsuojelun ongelmat. Kaupungeissa suoritetaan teollisuuden, voimatalouskohteiden ja liikenteen suunnitelmallisia uudelleenjärjestelyjä. Kaupungin rajojen ulkopuolelle siirretään tuhansia tehtaita. Monien tuotantoprosessien teknologiaa muutetaan, lämpövoimaloiden ja lämpökeskusten energiana käytetään yhä enemmän kaasua. Huolimatta teollisuuslaitosten puhdistuslaitteistojen kalleudesta valtio vaatii niiden rakentamista ja rahoittaa nämä työt.

Ilman suojelua valvova komitea koordinoi kaikkea tämän ongelman käsittelyyn erikoistuneiden tieteellisten tutkimusinstituuttien ja laboratorioiden työtä. Sen tehtäväkenttänä on uusien, suljettuun tuotantoprosessiin ja jäteaineiden rationaaliseen hyväksikäyttöön pohjautuvien teknologisten kaavioiden kehittely ja kaikkien mahdollisten puhdistuslaitteistojen suunnittelu.

Maailman kaikista suurkaupungeista Moskova on yksimielisesti tunnustettu puhtaimmaksi. Vuoteen 1963 verrattuna Moskovan ilma on tullut 6 kertaa puhtaammaksi ja ilmassa olevien haitallisten aineiden määrä on supistunut 40 prosenttiin. Terveydenhoidollista tarkkailua suorittavat elimet ottavat ja tutkivat vuosittain lähes 27.000 ilmanäytettä eri puolilla kaupunkia.

Neuvostoliiton terveydenhoitopalvelun organisointia ja maassa saavutettuja kokemuksia tutkii seikkaperäisesti Maailman terveysjärjestö WHO, jonka aloitteesta Moskova on valittu ilman saastuneisuuden tarkkailua, mittausta ja tutkimusta suorittavaksi alueelliseksi keskukseksi.

Millaisia naisia palvelevia lääketieteellisiä laitoksia on Neuvostoliitossa?

Näitä ovat neuvolat, synnytyslaitokset, odottavien äitien sanatoriot, tuotantolaitosten terveyspisteiden yhteydessä toimivat gynekologin vastaanotot, ikäfysiologian instituutit sekä synnytysopin ja naistentautien instituutit. Kaikki tämä on osa valtiollista erikoispalvelua, joka tähtää äidin ja lapsen terveyden varjeluun.

Neuvostoliitossa toteutetaan erilaisia sosiaalis-hygieenisiä toimenpiteitä naisten hyväksi. Sitä paitsi ne alkavat jo kauan ennen kuin naisesta tulee äiti. Jo nuorille tytöille järjestetään erikoisluentoja ja kursseja, ja he ovat erikoistuneiden lääketieteellisten laitosten tarkkailtavina ja tutkittavina.

Naistenneuvolat antavat jokaiselle naiselle mahdollisuuden valvoa säännöllisesti terveydentilaansa ja odottaville äideille mahdollisuuden varmistua raskauden normaalista kehittymisestä. Asiantuntevan neuvonnan ja avun ohella naiselle voidaan tarpeen vaatiessa suorittaa tällaisessa neuvolassa mitä tarkin lääketieteellinen tutkimus. Tilastojen mukaan 70 % odottavista äideistä on neuvoloiden tarkkailupiirissä raskauden kestettyä alle kolme kuukautta, ja tämän lisäksi jokainen nainen turvautuu neuvolaan ennen synnytystä keskimäärin kymmenen kertaa.

Naisen terveydentilaa raskauden aikana tarkkailee neuvolassa säännöllisesti sama lääkäri. Tutkimusten lisäksi hän kutsuu potilaansa äitiyskursseille, ohjaa häntä äitiysvoimistelussa, antaa talvisin alppiaurinkohoitoa jne. Samalla lääkäri on yhteydessä sen tuotantolaitoksen lääkäriin ja johtoon, jossa nainen työskentelee. Tämä seikka on olennainen, koska Neuvostoliiton lainsäädäntö kieltää käyttämästä odottavia (samoin kuin imettäviä) äitejä yli- ja yötöissä sekä lähettämästä heitä komennukselle ilman heidän omaa suostumustaan. Tarpeen vaatiessa laitoksen johdon tulee antaa naiselle kevyempää työtä, jolloin hänen palkkansa kuitenkin säilyy entisellään.

Kaksi kuukautta ennen lapsen syntymää (tämän ajankohdan määrittelee lääkäri tulevan äidin kanssa) nainen jää palkalliselle äitiyslomalle. Saman verran palkallista lomaa hän saa myös lapsen syntymän jälkeen. Tämän lisäksi naisella on mahdollisuus saada palkatonta lomaa aina siihen asti kunnes lapsi on täyttänyt vuoden eikä tämä lain mukaan aiheuta työsuhteen katkeamista.

Neuvostoliitossa on pienimmissäkin kaupungeissa ja etäisimmissäkin maaseutuasutuksissa ainakin yksi synnytyslaitos tai sairaalan yhteydessä toimiva synnytysosasto. Kaikki naiset turvautuvat synnytyksessä lääkärin apuun ja useimmissa tapauksissa he käyvät psykoprofylaktisen valmennuskurssin, joka usein supistaa synnytyksen kestoa ja vähentää synnytyskipuja. Neuvostoliitossa jo vuodesta 1936 lähtien toteutettu psykoprofylaktinen synnytyskipujen poistamiseen tähtäävä periaate on nykyisin levinnyt laajalti myös ulkomaille.

Naistenneuvolan lääkärit tarkkailevat naisen terveydentilaa

myös synnytyksen jälkeen. Kun synnyttänyt nainen on päässyt sairaalasta kotiin, hänen luokseen saapuvat jo sisätautilääkäri ja huoltosisar. Ja näin tapahtuu kerran viikossa. Myöhemmin äiti käy lapsensa kanssa lastenneuvolassa ja lasten poliklinikalla vähintään kerran kuukaudessa.

Naistenneuvoloita on 9.000 ja niiden lisäksi vielä 12.000 neuvolaa, jotka palvelevat samanaikaisesti sekä äitejä että lapsia.

Neuvostoliiton naisia palvelevissa lääketieteellisissä laitoksissa työskentelee 41.000 gynekologia ja 300.000 koulutettua kätilöä. 7 tieteellistä tutkimusinstituuttia käsittelee naisen terveydentilaan liittyviä ongelmia. Jokaisessa suuressa tuotantolaitoksessa, jossa työskentelee paljon naistyöntekijöitä (kutomot, kehräämöt, konditoriatehtaat, radiotarviketehtaat jne.) on omat naistenneuvolansa, gynekologin vastaanotot ja työosastoilla erityiset henkilökohtaisen hygienian huoneet.

Ennaltaehkäisevissä lääkärintarkastuksissa käy vuosittain 30—35 miljoonaa naista.

Ovatko abortit sallittuja?

Terveydenhoitolainsäädännön mukaan naisella on Neuvostoliitossa oikeus ratkaista itse äitiyttä koskeva kysymys. Abortti voidaan kuitenkin suorittaa vain lääketieteellisessä laitoksessa (kaikkine tähän liittyvine vaitiolovelvollisuuksineen) ja vain siinä tapauksessa, että raskauden kestoaika ei ole ylittänyt kolmea kuukautta. Raskauden ylitettyä tämän ajan abortti on sallittu vain lääketieteellisten syiden niin vaatiessa.

Lääketieteellisen laitoksen ulkopuolella suoritettu abortti katsotaan laittomaksi. Tällaisissa tapauksissa syylliset joutuvat rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Millaiset lääketieteelliset laitokset palvelevat lapsia?

Kaikki alle 14-vuotiaat ovat lastenneuvoloiden ja -poliklinikoiden tarkkailun alaisia. Nämä antavat lapsille ennaltaehkäisevää ja hoidollista apua sekä suorittavat kotikäyntejä. Kaikkein huolellisin tarkkailu kohdistuu aivan nuorimpiin, alle vuoden ikäisiin. Lääkärit ja hoitajat seuraavat lapsen fyysistä kehitystä, tarkistavat hänen reaktionsa sekä antavat hierontaa ja voimistelua (ja tietenkin opettavat äitiä antamaan niitä).

Jokainen lastenpoliklinikka palvelee tiettyä aluetta tai kaupunginosaa, joka jakautuu vielä pienempiin alueellisiin yksikköihin. Ja jokaista tällaista alueellista yksikköä palvelee oma lääkäri. Näiden alueläkäreiden ohella poliklinikalla toimii vielä erilaisiin lasten tauteihin erikoistuneita lääkäreitä — psykoneurologeja, hammaslääkäreitä ja lääkintävoimistelun erikoislääkäreitä. Lisäksi lapset ja nuoret kuuluvat hoitoloiden valvontapiiriin.

Jos lapsi tarvitsee sairaalahoitoa, hänet lähetetään lastensairaalaan, lastensanatorioon, sanatoriotyyppiselle pioneerileirille tai ns. metsäkouluun, joka on kaupungin ulkopuolella toimiva sanatorio. Kroonisista sairauksista kärsiville lapsille on perustettu erityisiä esikouluikäisten laitoksia ja sisäoppilaitoksia.

Neuvostoliiton sairaaloiden 2,6 miljoonasta vuodepaikasta 460.000 on tarkoitettu lasten hoitoon. Erityyppisiä lastensanatorioita on perustettu 1.200, ja niissä pystytään hoitamaan samanaikaisesti 137.00 pientä potilasta. Metsäkouluja on perustettu, jotta sairauden jälkeen terveydeltään heikot lapset voisivat opiskella niissä normaaliin tapaan jäämättä jälkeen koulun opetusohjelmasta.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa toimii 80.000 lastenlääkäriä, 15 tieteellistä tutkimusinstituuttia ja 250 pediatrian laitosta suorittaa lasten terveyden varjeluun liittyvien ongelmien teoreettista käsittelyä ja antaa suosituksia käytännön työssä toimiville lääkäreille.

Puolen vuosisadan kuluessa on lapsikuolleisuus supistunut Neuvostoliitossa kymmenenteen osaan entisestä.

Miten lääketieteen opetus ja tiedemieskoulutus on järjestetty?

82 lääketieteellistä instituuttia ja 9 yliopistojen tiedekuntaa kouluttaa eri alojen lääkäreitä. Lääketiedettä ja farmasiaa opiskelee Neuvostoliitossa kaikkiaan 225.000 henkilöä. Vuosittain näille aloille valmistuu keskimäärin 30.000 henkilöä, joista suurin osa on sisätautilääkäreitä, kirurgeja, pediatreja, naistentautien ja synnytysopin erikoislääkäreitä sekä hammaslääkäreitä.

Lääketieteellisissä korkeakouluissa opiskelu kestää säännöllisesti 6 vuotta eli vuoden enemmän kuin useimmissa muissa korkeakouluissa. Tämä johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että alan koulutuksen laatua pyritään tehostamaan. Kuudennen eli viimeisen opiskeluvuotensa aikana opiskelijat hankkivat laajaa käytännön kokemusta, erityisesti valitsemallaan erikoisalalla.

Lääketieteen nopea kehitys vaatii lääkäriä täydentämään koulutustaan vielä valmistuttuaankin. Jokainen maaseudulla työskentelevä lääkäri on velvoitettu kerran kolmessa vuodessa ja kaupungissa toimiva kerran viidessä vuodessa osallistumaan täydennys-

kursseille. Tätä varten on perustettu erityisiä instituutteja ja tiedekuntia, joissa käy vuosittain täydentämässä koulutustaan 50.000 lääkäriä.

Muistettakoon, että kaikkiaan Neuvostoliitossa on 674.000 lääkäriä. Tämän luvun luulisi olevan jo niin huomattava, että olisi jo syytä ajatella tämän alan asiantuntijoiden koulutusvauhdin hidastamista. Neuvostoliitossa on kuitenkin asetettu päämääräksi, että lääkärien koulutuksen vauhtia ei saa alentaa. Syy on ilmeisen selvä: neuvostoliittolaisen talousasiantuntijan, akateemikko Stanislav Strumilinin laskelmien mukaan jokainen lääkäri pidentää ihmiselämää 10 vuodella.

Lääketieteen piirissä toteutettavaa tieteellistä tutkimusta suorittaa Neuvostoliitossa yli 350 tutkimusinstituuttia ja laboratoriota, samoin käytännöllisesti katsoen kaikki lääketieteellisten korkeakoulujen eri alojen laitokset sekä ennaltaehkäisevät ja hoitolaitokset. Tieteellisten tutkimusten perussuuntauksia ovat sydän- ja verisuonitautien ennaltaehkäisy ja hoito, virusinfektiot, (ennen kaikkea influenssa) ja syöpäkasvaimet, samoin kuin lääketieteellisen genetiikan, ihmisen fysiologian ja patologian, työhygienian ja ammattitautien kohdalla suoritettavat tutkimukset. Tiedemies- ja opettajavoimien määrä on ylittänyt jo 60.000 rajan. Tästä määrästä 40.000 henkilöllä on joko tohtorin tai tieteiden kandidaatin (lisensiaatin) arvo.

Tiedemies- ja tutkijakoulutus tapahtuu pääasiassa ohjaamalla osa opiskelijoita jatkamaan opintojaan korkeakoulujen ja tieteellisten tutkimusinstituuttien aspirantteina. Lääketieteen ja farmasian eri aloilla opiskelee aspirantteina yli 5.000 henkeä.

Keskiasteen lääketieteellisen henkilökunnan, lääkäreiden assistenttien eli välskäreiden ja sairaanhoitajien, koulutus tapahtuu erityisissä 3-vuotisissa opistoissa. Tällaisia opistoja Neuvostoliitossa toimii yli 650. Niissä on keskimäärin 400.000 opiskelijaa, pääasiassa tyttöjä. Vuosittain näistä opistoista valmistuu 80.000 ammattitaitoista hoitajaa.

Miten tuotantolaitosten terveyspalvelu on järjestetty?

Suuriin tehtaisiin, tuotantolaitoksiin ja kaivoksiin, joissa on vähintään 3.000 työntekijää, perustetaan lääketieteellis-terveydenhoidollisia osastoja. Jokainen tällainen osasto käsittää ennaltaehkäisevien ja hoitavien yksiköiden kompleksin, johon kuuluu poliklinikka, naistenneuvola, työosastojen lääkäripisteet sekä vähintään 300-paikkainen sairaala. Tuotantolaitoksiin, joissa on vähintään 1.500 työntekijää, perustetaan työosastokohtaisia lääkintäosastoja, jotka rakenteellisesti kuuluvat osana lähimpään ennaltaehkäisevään ja hoitolaitokseen. Pienemmät, yli 500 työntekijää käsittävät tuotantolaitokset ovat usein yhteistyössä keskenään, ja silloin niitä palvelee yksi yhteinen lääketieteellis-terveydenhoidollinen osasto. On kuitenkin myös sellaisia tapauksia, jolloin pieneen tuotantolaitokseen perustetaan vain lääkintäpiste, jonka tehtävä on pääasiassa ehkäisyhoidollinen ja ensiapu. Tällaisissa tapauksissa varsinainen hoito tapahtuu tuotantolaitoksen ulkopuolella — poliklinikoissa, sairaaloissa ja lääketieteellis-terveydenhoidollisissa osastoissa.

Neuvostoliitossa on suunnilleen 1.400 lääketieteellis-terveydenhoidollista osastoa, 7.000 työosastojen lääkäripistettä ja noin 30.000 lääkintäpistettä. Tuotantolaitosten terveyspalvelu ei kuitenkaan rajoitu yksinomaan tähän. Tehtaiden ja tuotantolaitosten ammattiliittojärjestöjen hallinnassa on nykyisin erittäin suosittuja ns. ehkäisyhoidollisia sanatorioita.

Muistettakoon vielä, että erilaisten tuotantolaitosten työntekijät, samoin kuin koko maan väestö, saavat lääketieteellistä apua myös oman asuinalueensa poliklinikoilta ja sairaaloilta.

Miten sanatoriohoito on järjestetty?

Sanatoriohoitoon määräyksen antavat poikkeuksetta vain lääkärit. Niihin ei voi lähteä kuin leirintäalueelle. Tämä järjestys on terveen järjen sanelema. Jokaisen ihmisen elimistö vaatii ottamaan hoidossa huomioon kaikki näytöt ja vastanäytöt. Suosituksen tähän voi luonnollisesti antaa vain asiantuntija. Hän ei määrää ainoastaan sanatoriotyyppiä, vaan myös toimenpiteiden luonteen ja hoitokuurin pituuden sekä parhaan mahdollisen vuodenajan. Kaiken tämän lääkäri merkitsee sanatorio- ja kylpylälähetteeseen ja luovuttaa sen lääketieteellisen komission vahvistuksen jälkeen potilaalle.

Tämän jälkeen ammattiliitot, joiden hallinnassa on suurin osa Neuvostoliiton sanatorioista, ryhtyvät toimenpiteisiin. Suosituksen saaneille ne järjestävät sanatoriopaikan lääkäreiden ohjeiden mukaisesti.

Sanatoriopaikka saattaa maksaa 120—180 ruplaa ja joskus enemmänkin. Yleensä kuitenkin vain aniharva maksaa täyden hinnan. Kahdeksan henkilöä kymmenestä saa sanatoriopaikan maksamalla vain 30 prosenttia sen kokonaishinnasta, ja usein se järjestetään täysin ilmaiseksi. Loppuosa kustannuksista maksetaan sosiaalivakuutusvaroista.

Sanatoriossa lääkärit määrittelevät potilaan tarvitseman ruokavalion, levon ja hoitotoimenpiteet. Neuvostoliiton lääketieteen akatemian tilastollisten tutkimusten mukaan vain kaksi tai kolme ihmistä sadasta lähtee sanatoriosta saamatta näkyvää kohennusta terveydentilaansa.

Kaikkiaan Neuvostoliitossa toimii lähes 20 erilaista erikoistuneiden sanatorioiden tyyppiä. Eräissä ovat hoidettavina aineenvaihduntahäiriöistä kärsivät, toisissa sydän- ja verisuonitauteja potevat, kolmansissa munuaispotilaat jne. On sanatorioita, jotka ovat erikoistuneet hermostollisten sairauksien hoitoon, gynekologisiin tai lastentauteihin. Niin ikään on yleisluontoisia sanatorioita, joilla ei ole mitään erikoisalaa: niissä potilaat pääasiassa lepäävät lääkäreiden valvonnan alaisina.

Joillakin on jostain syystä sellainen käsitys, että Neuvostoliiton sanatoriot olisivat keskittyneet Mustanmeren rannikolle. Asia ei kuitenkaan ole näin. Sanatorioita on rakennettu paitsi Krimille ja Kaukasiaan myös Siperiaan, Kaukoitään, Karjalaan, Baltian tasavaltoihin, maan keskivyöhykkeelle, missä vallitsee lauhkea ilmasto sekä Sahalinille, mistä on löydetty erittäin harvinaislaatuisia terveyslähteitä (vastaavanlaisia tavataan ainoastaan Ranskassa). Sanatorioita on perustettu myös Jakutiaan lähelle kuuluisia timanttiesiintymiä. Sieltä on löydetty hoitoon soveltuvaa järvimutaa. Sanatorioiden sijainnin maantieteellinen skaala on erittäin laaja, ja lähivuosina tähän käyttöön tullaan ottamaan uusia alueita. Kymmenestä uudesta sanatoriosta 5 tai 6 kohoaa Siperiaan, Kaukoitään, Keski-Aasiaan sekä pohjoisille seuduille. Tätä edellyttää Neuvostoliiton 5-vuotissuunnitelma.

Neuvostoliittoon saapuvat suomalaiset kysyvät usein, onko totta, että monilla Neuvostoliiton tuotantolaitoksilla on omia lepokoteja ja matkailukeskuksia Mustanmeren rannalla ja voiko jokainen työläinen viettää siellä perheineen loman huokeaan hintaan. Näin on todella asianlaita. Tehtaat, kaivokset, kombinaatit jne. rakentavat omia, kautta vuoden toimivia lepokoteja, täysihoitoloita ja ehkäisyhoidollisia sanatorioita työntekijöilleen. Ei kuitenkaan välttämättä Mustanmeren rannikolle. Tämä johtuu ensiksikin siitä, että etelän aurinko ei ole terveellistä läheskään kaikille. Toiseksi luonnonkauniita seutuja on myös Taka-Karpatiassa ja Sajanin vuoristossa, lähellä Baikal-järveä, Volgan ja Dneprin varsilla ja Karjalan kannaksen järvien rannoilla. Ja kolmanneksi: ajan kuluessa muuttuu myös maku. Nykyisin monet eivät enää ole kiinnostuneita etelän eksotiikasta, vaan viettävät lomansa mieluummin maan keskivyöhykkeen rauhallisen luonnon helmassa tai nauttivat pohjolan jylhästä kauneudesta.

Voiko lääkäri pitää yksityisvastaanottoa?

Neuvostoliiton laki ei kiellä lääkäreitä harjoittamasta yksityisvastaanottoa, mutta asettaa sille erityisehtoja. Yksityisvastaanoton avaaminen sallitaan pätevälle, ammattitaitoiselle lääkärille, jolla on käytettävissään kaikkia terveydenhoidollisia ja hygieenisiä vaatimuksia vastaava huonetila.

Luvan yksityisvastaanoton harjoittamiseen antavat paikalliset terveydenhuoltoviranomaiset, jotka tiedottavat siitä myös finanssielimille, sillä lain mukaan yksityisvastaanottoa pitävä lääkäri joutuu maksamaan saamistaan palkkioista valtiolle tietyn prosentin veroa.

Yksityispraktiikan harjoittaminen on Neuvostoliitossa perin vähäistä (sitä harjoittavat lähinnä jotkut hammaslääkärit, yleislääkärit ja ihotautilääkärit). Tämä ei kuitenkaan aiheuta mitään hankaluutta väestölle. Kaikkien ulottuvilla olevan, ammattitaitoisen ja maksuttoman valtiollisen lääkärinavun ohella kaupungeissa ja muissa suurissa asutustaajamissa on maksullisia poliklinikoita, joilla erittäin pätevät asiantuntijat pitävät vastaanottoa huokeaan, terveydenhoitoministeriön vahvistamaan hintaan. Tällaisia poliklinikoita on perustettu siksi, että potilas voi halutessaan olla turvautumatta omaan aluelääkäriinsä ja valita tämän sijasta jonkun toisen lääkärin. Tästä syystä yksityisvastaanoton harjoittaminen ei pysty millään tavoin kilpailemaan valtiollisen terveydenhoitojärjestelmän kanssa.

Eräät toimintamuodot on kokonaan kielletty yksityisvastaanottoa pitäviltä lääkäreiltä. Niitä ovat ennen kaikkea kirurgiset leikkaukset ja hypnoosihoito.

Ovatko lääkärit Neuvostoliitossa etuoikeutettu, potilaiden kustannuksella rikastuva luokka?

Yksityisyritteliäisyyden puuttuminen estää myös kaupankäynnin ja kiskonnan lääketieteen alalla. Joskin oletettaisiin jonkun lääkärin haluavan lisätä tulojaan potilaiden kustannuksella, hän ei käytännöllisesti katsoen pysty sitä tekemään, sillä potilas ei joudu selvittämään laskua hänen tai kenenkään muunkaan henkilön kanssa enempää ennen kuin jälkeenkään vastaanoton.

Sosiaalinen tausta ei kuitenkaan vielä ole kaikki. Ei pidä unohtaa myöskään niitä moraalis-eettisiä normeja, jotka sosialistinen järjestelmä asettaa. Yhteiskunta tuomitsee kaikki yritykset pyrkiä hyötymään muiden kustannuksella.

Mitä lääkärinammattiin tulee, se on tunnustettu Neuvostoliitossa yleisesti kaikkein humaaneimmaksi alaksi, ja sitä kohtaan

tunnetaan suurta luottamusta ja kunnioitusta. Muistettakoon, että lääketieteellisten korkeakoulujen ja tiedekuntien opiskelijat vannovat ennen diplomin saantia lääkärinvalansa, jonka tekstin Neuvostoliiton parlamentti on vahvistanut.

Millaisin edellytyksin ulkomaalainen voi saapua hoidettavaksi Neuvostoliittoon?

Niiden maiden kansalaisten hoito, jotka eivät asu Neuvostoliiton alueella edellyttää terveydenhoitoministeriön erityissuostumusta. Ensiksi Moskovaan lähetetään erityinen kysely, ja kun siihen on saatu myönteinen vastaus ministeriöltä, vielä ote sairauskertomuksesta. Matkan molempiin suuntiin, hotellimajoituksen yms. maksaa potilas itse. Hoito tapahtuu tavallisesti Moskovan, Leningradin (neurokirurgia) ja Odessan (silmäsairaudet) klinikoissa.

Neuvostoliitossa lyhyen aikaa oleskeleville muiden maiden kansalaisille, kuten turisteille, lääkärinhoito on maksutonta vain äkillisen sairauden kohdatessa.

Sen sijaan Neuvostoliitossa opiskelevat ulkomaalaiset saavat lääkärinavun samalla tavoin maksutta kuin neuvostokansalaisetkin.

Millainen on syntyvyys, kuolleisuus ja väestön luonnollinen kasvu Neuvostoliitossa?

Vuonna 1970 Neuvostoliiton 1.000 asukasta kohden syntyi 17,4 ja kuoli 8,2 henkilöä. Luonnollinen väestönlisäys oli 9,2 henkilöä tuhatta asukasta kohden.

Tilastoja vuoden 1971 vastaavista luvuista ei ole vielä julkaistu. Alustavien laskelmien perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että syntyvyyden kasvu jatkuu ja että väestön luonnollinen kasvu oli 1971 ei enää 9,2 vaan noin 10 henkilöä 1.000 asukasta kohden. Tämän suuntauksen on laskettu jatkuvan vuoteen 1980 asti.

Syntyvyyden kasvu on epäilemättä monessakin suhteessa edullista Neuvostoliitolle. Ei ole esimerkiksi epäilyä siitä, että 1990-luvulla työvoimatilanne on maan sisällä merkittävästi nykyistä parempi. Väestötilastollisesti syntyvyyden kasvua hidastaa jonkin verran väestön "vanhenemisprosessi", joka johtuu Neuvostoliitossa vallitsevasta väestön korkeasta eliniän keskimääräisestä pituudesta (70 vuotta).

Mutta tälläkään hetkellä ei ole perusteita olla huolissaan maan syntyvyystilanteesta. Moskovan yliopiston väestöongelmien tutkimuskeskuksen tieteellinen johtaja professori D. Valentei kirjoittaa: "Kukaan ei meillä suinkaan kamppaile "voimaperäisen syntyvyyden" puolesta. Neuvostoliiton demografeja ei kiinnosta "voimaperäinen syntyvyys" vaan väestön kasvuvauhdin ja talouselämän kehitystason mahdollisimman suotuisa keskinäinen suhde. Aikamme tuotantoelämä tarvitsee pitkälle koulutettuja ja ammatillisesti päteviä ihmisiä eikä pelkästään paljon ihmisiä."

Millaista apua Neuvostoliiton terveydenhoitoelimet antavat muille maille?

Monet luonnonvoimien hävityksen kohteeksi joutuneet maat saavat Neuvostoliitosta lääkkeitä, vitamiineja, antibiootteja, sidontatarvikkeita, kirurgisia ja poliklinikoiden varusteita. Vuonna 1971 tällaista apua saivat Chile, Kolumbia, Afganistan, Turkki, Kamerun, Intia, Kenia, Sambia, Bangladesh jne. Ylä-Voltaan, Dahomeyhin ja Maliin lähetettiin polio- ja kolerarokotetta ennaltaehkäisevien kampanjoiden toteuttamiseksi.

Neuvostoliitto lähettää usein ulkomaille myös omia asiantuntijoitaan antamaan lääketieteellistä apua itse paikalla. Yksinomaan Intiaan, Algeriaan, Etiopiaan ja Iraniin on kymmenen viime vuoden aikana lähetetty työhön 1.000 neuvostoliittolaista lääkäriä. Eräissä maissa toimii neuvostoliittolaisia erikoistuneita lääketieteellisiä ryhmiä.

Neuvostoliitto on rakentanut ja varustanut eräissä maissa lääketieteellisiä laitoksia, joissa työskentelee neuvostoliittolaisia lääkäreitä. Esimerkiksi Teheranissa on toiminut tällainen sairaala jo 20 vuoden ajan. Se palvelee vuosittain noin 95.000 asukasta. Sinne saapuu hoidettavia Kuwaitista, Saudi-Arabiasta, Irakista, Afganistanista ja Turkista. Vuonna 1968 neuvostoliittolaiset lääkärit suorittivat tässä sairaalassa ensi kerran Iranissa sydänleikkauksen ja ovat sen jälkeen suorittaneet useita. Intiassa on 11 vuoden ajan toiminut neuvostoliittolainen lapsia hoitava pediatrinen keskus. Neuvostoliittolainen sairaala on jo kauan toiminut myös Etiopiassa.

Neuvostoliiton korkeakouluissa saavat lääkärikoulutuksen tuhannet ulkomaiset opiskelijat ja monet lääkärit teoreettista lisäopetusta ja käytännön harjoitusta. Niinpä pelkästään yhdessä virologian tieteellisessä tutkmuslaitoksessa työskentelee neuvostoliittolaisten kollegojen ohella Vietnamin demokraattisesta tasavallasta, Bulgariasta, Romaniasta, Puolasta, Tšekkoslovakiasta, Unkarista, Saksan demokraattisesta tasavallasta, Mongoliasta,

Egyptistä, Intiasta, Pakistanista ja Ranskasta saapuneita asiantuntijoita.

Neuvostoliittolaiset lääkärit ja alan tiedemiehet osallistuvat aktiivisesti lähes kaikkiin suuriin kansainvälisiin kongresseihin ja symposiumeihin, koska yhteinen kokemus rikastuttaa heidän käsityksensä mukaan kunkin maan tiedettä. Heidän vakaumuksensa mukaan lääketieteessä ei voi olla sijaa ennakkoluuloille eikä itsekkyydelle. Tämä on neuvostotiedemiesten vakaumus heidän kannattaessaan maailman mitassa tapahtuvaa lääkäreiden yhteistyötä.

Tämän vuoksi voidaan vain tervehtiä ilolla Neuvostoliiton ja USA:n välillä allekirjoitettua lääketiedettä ja terveydenhoitoa koskevaa yhteistyösopimusta, joka tähtää ennen kaikkea uusien menetelmien kehittämiseen sydän- ja verisuonitauteja sekä syöpäsairauksia vastaan samoin kuin niiden ongelmien ratkontaan, jotka koskevat ympäristötekijöiden vaikutusta ihmiseen.

SOSIAALITURVA JA -VAKUUTUS

Kenelle maksetaan eläkettä ja minkä suuruista?

Neuvostoliitossa on erilaisia eläketurvalajeja: vanhuus-, invaliditeetti-, huolto-, ikälisä-, ja henkilökohtainen eläke. Eläkettä maksetaan poikkeuksetta kaikille kansalaisille kansallisuudesta, rodusta, sukupuolesta, poliittisista vakaumuksista ja uskonnosta riippumatta.

Eläkettä maksettaessa otetaan huomioon palvelusvuosien määrä ja palkan suuruus. Mitä paremmin henkilö on työskennellyt, mitä suurempi hänen palkkansa on ollut, sitä korkeampi eläke hänelle määrätään. Eläkkeen suuruus on riippuvainen myös työoloista ja työn laadusta: työläiset ja toimihenkilöt, jotka työskentelevät terveydelle vaarallisissa olosuhteissa, saavat lisäetuisuuksia. Myös eläkeläisten siviilisääty otetaan huomioon.

Eläkkeen keskimääräinen suuruus on Neuvostoliitossa 60—70 prosenttia palkasta. Erilaiset lisät mukaan lukien eläke saattaa nousta 100 prosenttiin palkasta.

Vuoden 1975 loppuun mennessä Neuvostoliitossa aiotaan korottaa työläisten ja toimihenkilöiden palkkoja (20—22 prosenttia) ja kolhoosilaisten palkkoja (30 prosenttia). Koska eläkkeen suuruus riippuu suoranaisesti palkasta, palkkojen korotusta seuraa ehdottomasti eläkkeiden nousu.

V. 1972 Neuvostoliiton eläkevaranto oli 20 miljardia ruplaa. Tämä on vaikuttava summa. Se ylittää Neuvostoliiton vuoden 1941 tulo- ja menoarvion.

Eläkkeet ovat Neuvostoliitossa verotonta tuloa.

Miten valtio huolehtii ikäihmisistä?

Vanhuuseläkettä maksetaan Neuvostoliitossa miehille heidän täytettyään 60 vuotta ja naisille 55:n ikävuoden jälkeen. Kaivos-

työläiset, ahjomiehet, kemianlaitoksen työläiset, sähköhitsaajat, geologit, kalastajat, metsätyöläiset, antibioottisen teollisuuden palveluksessa olevat työläiset, moottori- ja sähkövetureiden kuljettajat, kaukoliikenteessä työskentelevät puhelunvälittäjät, lämmittäjät, meri- ja jokialusten moottorin käyttäjät sekä monissa muissa ammateissa työskentelevät henkilöt voivat siirtyä eläkkeelle 5 vuotta ennen määrättyä eläkeikää. Kemian teollisuudessa työskentelevät naiset sekä röntgenologit voivat siirtyä eläkkeelle 45 vuoden iässä. Näin ollen keskimääräinen eläkeikä on Neuvostoliitossa suunnilleen 51 vuotta. Näin alhaisia lukuja ei ole missään muussa maassa. Neuvostoliittolaisia eläkeläisiä sanotaankin leikillisesti maailman nuorekkaimmiksi.

Vanhuuseläkettä maksetaan Neuvostoliitossa eläkeläisille heidän työkyvystään riippumatta.

Vanhuuseläkkeen määrä on 60—100 prosenttia palkasta, keskimäärin 70 prosenttia.

Vanhuuseläkkeen saamiseksi tarvitaan tietty palvelusvuosien määrä: miehillä se on 25 vuotta, naisilla vastaavasti 20 vuotta.

Samalla palveluvuosiin lasketaan mukaan teknillisissä ammattiopistoissa, työntekijöiden ammattikursseilla sekä ammattitaidon kohottamiseksi ja työntekijöiden uudelleenkouluttamiseksi järjestetyillä kursseilla käytetty opiskeluaika. Työvuosiin luetaan opiskelu korkeakouluissa ja keskiasteen ammattioppilaitoksissa sekä palveluaika puolustusvoimissa. Kaikki tämä antaa kansalaisille suuria etuisuuksia tarvittavien palveluvuosien hankkimiseksi.

Pienin kuukausieläke on 45 ruplaa, suurin 120 ruplaa.

Vanhuuseläkkeeseen kuuluvan perusosan lisäksi suoritetaan erilaisia korotuksia.

Valtio huolehtii maksutta yksinäisten eläkeläisten ylläpidosta ja myös jatkuvan avun tarpeessa olevista eläkeläisistä. Heillä on mahdollisuus asettua asumaan vanhainkoteihin. Niissä eläkeläisillä on aineellisesti turvattu toimeentulo lääkintä-, sosiaali- ja kulttuuripalvelu mukaan lukien, ja he saavat käyttövaroiksi 10 prosenttia eläkkeen määrästä. Neuvostoliitossa lasketaan olevan suunnilleen 1.500 tällaista vanhainkotia.

Yksi tällaisista vanhainkodeista sijaitsee Moskovan liepeillä — kaksi 5-kerroksista rakennusta, jotka pitkä käytävä yhdistää toisiinsa. Siellä asuu 650 eläkeläistä, joiden ikä vaihtelee 65:stä vuodesta 90:een. Heitä palvelee monilukuinen henkilökunta: 230 henkilöä, erikoislääkärit, sairaanhoitajat ja apuhoitajat mukaan luettuina. Nämä ikäihmiset saavat vanhainkodeissa kaiken, mitä ihminen tarvitsee eläkkeen: nenäliinasta päällystakkiin ja päähineeseen. Lähellä sijaitsevan ompelimon räätälit ompelevat vaatteita erikoistilauksesta. Asuinhuoneet ovat 1—2 hengen huoneita. Niitä eläkeläisiä varten jotka haluavat työskennellä, vanhainkodissa on pieniä työpajoja. Ymmärrettävästi valtio ei saa niistä tuntuvia tuloja, mutta eiväthän ne toimikaan tulojen hankkimiseksi. 3—4 tunnin työskentely vuorokaudessa on lääkäreiden mielestä vain työterapiaa.

Vanhainkodit ovat omaperäisiä parantolatyyppisiä laitoksia. Niillä ei ole mitään yhteyttä ennen vallankumousta Venäjällä toimineisiin vaivaistaloihin, joista hyväntekeväisyysyhdistykset pitivät huolta.

Neuvostoliitossa on perustettu myös maksullisia täysihoitoloita eläkeläisiä varten. Asumiskustannukset ovat alle 80 ruplaa kuukaudessa, ne oikeuttavat kaikkiin palveluihin, mm. ruokailuun. Halukkaat voivat tuoda mukanaan omia huonekalujaan, television, radion astioita jne.

Vanhainkotien ja eläkeläisille tarkoitettujen täysihoitoloiden rakentaminen tapahtuu Neuvostoliitossa pitkän tähtäimen, ts. 5-vuotissuunnitelman mukaisesti.

On laskettu, että valtiolle koituvat kustannukset yhden eläkeläisen ylläpidosta ovat 1½—2 kertaa suuremmat kuin valtiolle yhden lapsen ylläpidosta ja kasvatuksesta aiheutuvat kustannukset.

Miten valtio huolehtii invalideista?

Jos henkilö on osittain tai täydellisesti menettänyt työkykynsä, valtio maksaa hänelle invalidieläkettä. Eläkkeen suuruus ei riipu siitä, milloin invaliditeetti on alkanut — työssä, ennen yrityksen palvelukseen astumista tai irtisanomisen jälkeen.

Työkyvyttömyysasteen mukaan invalidit jaetaan kolmeen ryhmään, jotka erityinen elin, ns. lääketieteellis-ammatillinen asiantuntijalautakunta, määrittelee. Siihen kuuluu ammattitaitoisia lääkäreitä sekä ammattiliiton ja sosiaaliturvaelinten edustajia.

Invalidieläke määrätään iästä riippumatta. Niissä tapauksissa, jolloin vammaisuus on työtapaturman tai ammattitaudin aiheuttama tai invaliditeetti on aiheutunut valtiollisia tai yhteiskunnallisia velvollisuuksia suoritettaessa, ei eläkkeen saamiseen liity mitään lisäehtoja, esim. palveluvuosien suhteen. Kaikissa muissa tapauksissa invalidieläkkeeseen vaikuttavat palveluvuodet. Esimerkiksi 20—23-vuotiaalta mieheltä vaaditaan vähintään kaksi palveluvuotta, ja naiselta vähintään yksi vuosi; 23—31-vuotiailta vastaavasti 3—5 ja 2—3 vuotta.

Eläkkeiden suuruus vaihtelee. Se riippuu ennen kaikkea invaliditeettiryhmästä: ensimmäinen ryhmä saa korkeimman eläkkeen ja kolmas ryhmä pienimmän. Tämän lisäksi avustuksen suuruus riippuu aiemmasta ansiotasosta ja työoloista. Eläke määrätään siten, että 3. ryhmän invalideille se korvaa osittain menetetyt ansiotulot, ja 2. ja 1. ryhmän invalideille se muodostaa tärkeimmän toimeentulolähteen.

Henkilöille, joiden vammaisuus on työtapaturman tai ammattitaudin aiheuttama, määrätään korkeampi eläke kuin niille, joiden invaliditeetin on aiheuttanut muu sairaus kuin ammattitauti. Sitä paitsi järjestöt, joiden toiminnan vuoksi työläinen tai toimihenkilö on tullut invalidiksi, maksavat hänelle lain edellyttämän korvauksen, jonka tulee eläkkeeseen lisättynä täydellisesti korvata tapaturman johdosta menetetyt ansiotulot.

Jokaiselle 1. ryhmän invalidille suoritetaan hoitokustannuksiin tarkoitettua 15 prosentin lisää.

Myös henkilöllä, joka on ollut invalidi lapsuudestaan saakka (tai heidän holhoojillaan) on oikeus invalidieläkkeeseen.

Sotainvalidit nauttivat erityisiä helpotuksia: he siirtyvät vanhuuseläkkeelle 5 vuotta aikaisemmin kuin kansalaisten enemmistö: miehet 55 vuoden ja naiset 50 vuoden iässä.

Vuoteen 1975 mennessä sota- ja työtapaturmainvalidien eläkkeitä korotetaan keskimäärin 33 prosenttia.

Lääketieteellis-ammatillisen asiantuntijalautakunnan suosituksesta jokainen invalidi voi Neuvostoliitossa saada ammatin sekä terveydentilaansa vastaavaa työtä. Tätä varten on perustettu erityisiä sisäoppilaitoksina toimivia teknillisiä ammattiopistoja; valtio turvaa näiden oppilaille toimeentulon. Invalideilla on mahdollisuus oppia jokin 50 ammatista, esimerkiksi radiotekniikan, maatalouden, teknologian, kirjanpidon, ompelun, piirustuksen, muotoilun ym. alalta.

Valtio huolehtii invalidien työhön sijoittamisesta riippumatta siitä, onko henkilö saanut vamman sodan vai rauhan aikana. Kaikki yritykset, laitokset ja järjestöt varaavat tietyn määrän työpaikkoja sotainvalideille. Tämä on 2 prosenttia työläisten ja toimihenkilöiden lukumäärästä. Mahdollisuuksien mukaan invalideja varten on perustettu erikoistyöosastoja ja aloja, joissa he voivat työskennellä vajaan työpäivän. Tällainen työosasto on avattu esimerkiksi Kalininin kaupungissa Volgan varrella. Siellä sydän- ja verisuonitauteja potevat henkilöt sekä neurootikot valmistavat yksinkertaisia lyhyttavaroita.

Neuvostoliitossa perustetaan keskuksia, joiden toiminta tähtää työkyvyn palauttamiseen invalideille.

Valtio antaa suurta apua invalideille jokapäiväisessä elämässä. He voivat halutessaan muuttaa asumaan asuntoloihin. Sotainvalideille annetaan lääkärinlausunnon perusteella maksutta käyttöön vähän polttoainetta kuluttavia käsin ohjattavia Jalta-henkilöautoja tai invalidipyöriä. Työtapaturmainvalidit sekä lapsuudessaan vammautuneet saavat invalidipyörän maksutta tai edullisin ehdoin.

Työtapaturma- ja sotainvalidit ovat etuoikeutettuja saamaan parantola- ja kylpylähoitoa, heille annetaan kertakaikkisia rahalainoja, heillä on etuisuuksia liikenteessä, asuntojen jaossa, ja heidän lapsensa pääsevät ilmaiseksi pioneerileireille. Sotainvalidit saavat ilmaiseksi lääkkeet (tai maksavat hinnasta 80 prosenttia).

Myös proteesi- ja ortopedinen apu on ilmaista. Nykyisin Neuvostoliitossa valmistetaan uusia tuotemalleja tieteen ja tekniikan viimeisimpien saavutusten pohjalta, mm. elosähköohjauksella toimivia proteeseja, hyvin pienikokoisia kuulokojeita jne.

Lapsi-invalideille on perustettu erityiskoteja. Siellä lapset saavat hoitoa, opetusta ja heitä perehdytetään työhön.

Missä järjestyksessä eläke myönnetään?

Vanhuuseläkehakemus jätetään työpaikan johdolle. Yhdessä ammattiliittokomitean kanssa hallinto on velvollinen 10 :n päivän kuluessa järjestämään tarvittavat palveluvuosia ja ansiotuloja koskevat paperit kuntoon ja lähettämään eläkehakemuksen ja oman lausuntonsa asiasta hakijan asuinpaikkakunnan sosiaalihuolto-osastolle. Näin menetellään eläkeavustusten järjestämisessä.

Eläke voidaan määrätä joko keskipalkasta viimeisten 12 kuukauden työajalta tai miltä tahansa 5-vuotiskaudelta viimeisten kymmenen vuoden aikana. Jos työntekijä on joinakin kuukausina sairauden takia tai muista syistä ollut muutamia päiviä pois työstä, näitä kuukausia ei laskennassa huomioida — tämä siksi ettei keskipalkkataso laskisi.

Jos hallinto ja ammattiliittokomitea kieltäytyvät määräämästä eläkettä, ne ovat velvolliset tiedottamaan kirjeitse asiasta eläkkeen hakijalle. Samalla on ehdottomasti mainittava kiellon syyt. Jos eläkettä hakenut on tyytymätön hallinnon ja paikallisen ammattiliittokomitean päätökseen, hän voi jättää hakemuksen asuinkuntansa sosiaalihuolto-osastolle. Siellä hakemus otetaan uuteen käsittelyyn.

Vastaava menettely on määrätty myös huoltoeläkkeen järjestämiseksi.

Invalidieläke määrätään lääketieteellis-ammatillisen asiantuntijalautakunnan tarkastuksen jälkeen.

Eläke toimitetaan hakijalle kotiin postitoimipaikasta. Haluttaessa sen voi siirtää säästöpankkiin, ja sosiaalihuolto-osastot vastaavat postiosoituksesta aiheutuvista kuluista.

Saavatko eläkeläiset korotuksia huollettavista perheenjäsenistä?

Kyllä. Ne ovat niin sanottuja huoltolisiä. Jos eläkeläisen huollettavana on yksi työkyvytön perheenjäsen, lisä on 10 prosenttia eläkkeen määrästä, ja yli 15 vuodelta 15 prosenttia eläkkeen määrästä.

Millaiset ovat työntekijöiden suorittamat sosiaalivakuutusmaksut?

Työtätekevien ei tarvitse suorittaa minkäänlaisia sosiaalivakuutusmaksuja eikä pidätyksiä palkastaan eläkerahastoon. Varat valtion eläkkeisiin saadaan yritysten, laitosten ja järjestöjen suorittamista vakuutusmaksuista, mutta myös valtion myöntämistä määrärahoista. Myöskään kolhoosilaiset eivät suorita minkäänlaisia maksuja. Heidän eläkerahastonsa muodostuu kolhoosilaisten tuloverotuksesta ja valtionbudjettiin sisältyvistä jokavuotisista määrärahoista.

Kuka saa huoltoeläkettä?

Oikeus tähän eläkkeeseen on huoltajansa menettäneillä perheenjäsenillä. Heihin kuuluvat lapset (myös ottolapset), veljet, sisaret, lastenlapset, äiti, isä, mies, vaimo, isoäiti ja isoisä, toisin sanoen laaja sukulaispiiri. Kuka tahansa tällaisista sukulaisista nauttii eläkeoikeutta jos on ollut vainajan huollettavana ja on työkyvytön. Työkyvyttömyyttä määriteltäessä ei oteta huomioon pelkästään invaliditeettia, vaan myös perheenjäsenen ikä (vanhukset ja alaikäiset lapset) sekä perheolot (huollettavana alle 8-vuotiaita lapsia).

Oppilaitoksissa opiskeleville lapsille, veljille, sisarille ja lastenlapsille maksetaan eläkettä 18 ikävuoteen asti. Eläke koskee kaikkia oppilaitoksia: päivä-, ilta- ja kirjeopiskelua ja erilaisia kursseja. Vanhukset saavat elinikäisen eläkkeen; invalidit, jotka eivät ole saavuttaneet eläkeikää, saavat eläkkeen koko työkyvyttömyysajaksi.

Huoltoeläkkeen suuruus riippuu: kuolemansyyn laadusta (jos syynä on ollut työssä saatu ruumiinvamma tai ammattitauti, eläke on riippumaton vainajan palveluvuosien määrästä), työoloista, palkan suuruudesta ja vainajan työkyvyttömien perheenjäsenten lukumäärästä.

Korotuksia maksetaan kolmesta tai sitä useammasta huollettavasta.

Huoltajansa menettäneet lapset ovat etuoikeutettuja pääsemään lastentarhoihin, seimiin ja sisäoppilaitoksiin. Ammattiliitto, jonka jäsen vainaja oli, antaa lapsille aineellista apua, mm. ilmaista kesäleiritoimintaa.

Vuoteen 1975 mennessä huoltoeläkkeen määrä kasvaa 20 prosenttia. Tämä korotus kuuluu v. 1971 hyväksyttyyn suunnitelmaan, jonka tarkoituksena on kohottaa neuvostokansan elintasoa.

Kuka saa työsuhde-eläkettä?

Ikälisä on yksi valtion sosiaalivakuutukseen kuuluvista sosiaaliturvamuodoista. Se myönnetään joidenkin palkkausluokkien ammattimiehille tiettyjen työvuosien kuluttua. Ikälisää maksetaan ennen kaikkea opetustoimen ja lääkitysalan työntekijöille, liikennelentäjille sekä teattereiden, sirkusten ja konserttijärjestöjen taiteilijoille. Työsuhde-eläkkeen saaminen edellyttää 20—30 vuoden palvelua.

Lentoliikenteessä määräaikainen palvelu lasketaan lentotuntien mukaan ottaen huomioon lentokonetyypit.

Eläkkeen suuruus riippuu palkan suuruudesta: mitä korkeampi palkka, sitä suurempi eläke.

Työsuhde-eläke myönnetään elinikäiseksi, iästä ja työkyvystä riippumatta.

Kuka saa henkilökohtaista eläkettä?

Henkilökohtainen eläke myönnetään kansalaisille, jotka ovat erityisesti ansioituneet maansa ja kansansa palveluksessa, lisäksi näiden ansioiden ei välttämättä tarvitse liittyä päätyöhön tai ammattiin (urotyö vuoden 1917 vallankumouksen aikana tai sotavuosina, keksintö yms.). Samoin on henkilökohtaiseen eläkkeeseen oikeus niillä, jotka ovat erityisesti osoittaneet kykynsä valtiollisessa, yhteiskunnallisessa tai taloudellisessa toiminnassa, mutta myös huomattaville kulttuurin, tieteen ja tekniikan edustajille.

Näin ollen kuka tahansa kansalainen, olipa hän työläinen, toimihenkilö, talonpoika, ministeri, sotilashenkilö, opiskelija, perheenemäntä, tehtaan johtaja tai suunnittelija voi saada henkilökohtaisen eläkkeen.

Henkilökohtainen eläke myönnetään miehille 55 vuoden ja

naisille 50 vuoden iässä. Se on elinikäinen. Sen myöntämisessä ei työvuosilla, palkan suuruudella tai työoloilla ole ratkaisevaa merkitystä.

Henkilökohtaisista eläkkeistä, joita on muutamia ryhmiä, määräävät Neuvostoliiton tai liittotasavallan hallituksen yhteydessä toimivat erikoislautakunnat, mutta myös autonomisten tasavaltojen hallitukset sekä neuvostojen toimeenpanevat komiteat aluepiirin, alueen, piirikunnan tai suuren kaupungin puitteissa.

Yleisvaltakunnallisen merkityksen omaavien (korkein luokka) eläkkeiden enimmäismäärä on 200 ruplaa.

Henkilökohtaista eläkettä nauttivilla henkilöillä on monia etuja. Jos he ovat työssä, heille myönnetään täysi eläke työn laadusta riippumatta. He saavat 50 prosentin alennuksen maksaessaan kunnallispalveluista (vuokra, sähkö, kaasu jne.), he saavat matkustaa ilmaiseksi kaupunkien kaikissa liikennevälineissä, käyvät kerran vuodessa saamassa ilmaista hoitoa kylpylässä ja saavat vuosittaisen kerta-avustuksen.

Mitä eläkkeitä kollektiivitilojen jäsenet nauttivat?

Kolhoosilaiset nauttivat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkettä ja heidän perheensä huoltoeläkettä.

Miehille maksetaan eläkettä heidän täytettyään 60 vuotta (edellyttäen, että he ovat olleet työssä 25 vuotta) ja naisille vastaavasti 55 ikävuoden ja vähintään 20 työvuoden jälkeen. Eräät talonpoikais- ja kolhoosilaisryhmät nauttivat erikoisetuja. Ne koskevat muiden muassa henkilöitä, jotka ovat kauan työskennelleet peräpohjolassa ja tähän verrattavilla alueilla. Lisäedut koskevat myös naisia, jotka ovat synnyttäneet viisi tai useampia lapsia. Näin ollen kollektiivitilojen talonpojilla on periaatteessa samat oikeudet saada eläkettä ja samat lisäedut kuin työläisillä ja toimihenkilöilläkin.

Ukrainan, Valko-Venäjän ja Moldavian läntisillä alueilla ja myös Liettuassa, Eestissä, Latviassa ja Venäjän SFNT:n joillakin alueilla asuvien talonpoikien kohdalla työvuosien määrää on vähennetty, sillä näillä Neuvostoliiton alueilla kolhoosit syntyivät myöhemmin kuin muualla maassa.

Maatalousosuuskuntien jäsenille, jotka ovat vammautuneet työtapaturman tai ammattitaudin seurauksena myönnetään invalidieläke riippumatta työvuosien määrästä. Kollektiivitilan jäsenille, joiden invaliditeetin on aiheuttanut muu sairaus kuin ammattitauti, maksetaan eläkettä työvuosien määrän mukaan. Tämä merkitsee sitä, että tässäkin kollektiivitilan jäsenillä on samat eläkeoikeudet kuin työläisillä ja toimihenkilöillä.

Kaupunkien ja maaseudun välillä ei ole periaatteellisia eroja huoltoeläkkeen maksamisessa.

Kollektiivitilojen jäsenille maksettavat eläkkeet ovat yhtä monta prosenttia keskimääräisestä kuukausiansiosta kuin työläisillä ja toimihenkilöilläkin. Vanhuuseläkkeen enimmäismäärä on talonpojalla, työläisellä ja toimihenkilöllä sama, vähimmäismäärä on talonpojalla hieman alhaisempi. On kuitenkin muistettava, että talonpojat saavat lisätuloja henkilökohtaisesta taloudestaan.

Kolhoosilaisten eläkkeistä päättävät erikoislautakunnat, joita sosiaalihuoltoneuvostot muodostavat jokaiselle hallintoalueelle. Vastaavan osuuskunnan edustaja voi osallistua lautakunnan työskentelyyn päätösvaltaisella äänioikeudella. Eläke maksetaan lyhentymättömänä riippumatta kolhoosin kulloisistakin tuloista.

Eläkkeellä olevat talonpojat voivat muuttaa asumaan vanhain- tai sairaskoteihin. Kolhoosit rakentavat niitä omilla varoillaan tai yhteistoiminnassa muiden talouksien kanssa.

Kollektiivitilojen naisjäsenet saavat yhtä pitkän äitiysloman kuin kaupungeissa asuvat eli 112 päivää. Tämän lisäksi heille myönnetään äitiysavustus, jonka suuruus riippuu työvuosien määrästä ja monista muista seikoista. Tällaisen avustuksen on oltava vähintään 2/3 loma-ajan palkasta, mutta useimmiten se on 100 prosenttia palkasta. Äitiysavustuksen suorittamisesta päättää maatalousosuuskunnan hallitus.

Kollektiivitilojen jäsenillä on oikeus saada väliaikaista työkyvyttömyyseläkettä (sen suuruus riippuu työvuosien määrästä), tai avustusta jos asianomainen joutuu turvautumaan parantola- tai kylpylähoitoon, hoitoa tarvitsevan perheenjäsenen sairauden aikana ja proteesin asentamisen yhteydessä. Sitä paitsi kolhoosin jäsen voi saada rahalainaa lapsen syntymän johdosta.

Noin 13 miljoonaa kollektiivitilojen jäsentä saa eläkettä.

Voiko eläkeläinen käydä työssä?

Neuvostoliiton lainsäädännössä annetaan eläkeiän saavuttaneiden työtätekevien itse päättää, haluavatko he siirtyä eläkkeelle, vai jäädä edelleen työhön. Johto ei voi erottaa työntekijää vain siksi, että hänellä on oikeus eläkkeeseen. Tämä katsotaan lainvastaiseksi teoksi, johon virallinen syyttäjä tai tuomioistuin puuttuvat.

Jos henkilö tuntee itsensä pirteäksi eikä työ rasita häntä, hän tavallisesti jatkaa työskentelyä. Neuvostoliittolaiset lääkärit eivät

näe minkäänlaista syytä estää työkykyisiä eläkeläisiä osallistumasta tuotannolliseen ja yhteiskunnalliseen työhön. Päinvastoin, lääketieteiden akatemian gerontologian tutkimuslaitoksen johtopäätösten mukaan työtä tekevillä on energiaa ja toimeliaisuutta huomattavasti enemmän kuin niillä henkilöillä, jotka ovat samassa iässä luopuneet työnteosta. Voimien mukaista työtä suositellaan eläkeläiselle, jos hän haluaa säilyttää elinvoimansa ja saavuttaa korkean iän.

Tämän lisäksi valtio on kiinnostunut saamaan eläkeläisiä mukaan työelämään sen vuoksi, että kymmenet miljoonat kansalaiset merkitsevät huomattavaa työvoimareserviä. Eläkeläisten suhteen harjoitetaan, jos näin voidaan sanoa, suosituimmuuspolitiikkaa. Valtio muun muassa kannustaa tämän väestöryhmän työ- ja yhteiskunnallista aktiivisuutta taloudellisin toimenpitein.

Erittäin monien ammattien ja erikoisalojen edustajilla on vanhuuseläkkeelle siirtyessään mahdollisuus saada koko eläke ja palkka. Tämä koskee ennen muita maataloutta, palveluammatteja, opetustoimintaa ja terveydenhuoltoa. Muiden ammattien kohdalla eläke on 50 prosenttia (Uralin, Siperian ja Kaukoidän alueilla 75 prosenttia), ja sen lisäksi maksetaan täysi palkka.

Sitä paitsi tuotantolaitoksissa ja järjestöissä on käytössä "joustava työasteikko" niitä varten, jotka työskentelevät mieluimmin vain osan työpäivästä tai työviikosta. Eläkeläisten kanssa voidaan solmia sopimuksia erilaisesta työstä ja tietyksi ajaksi. Joitakin tuotantolaitoksia (kevyen teollisuuden, yleisönpalvelulaitoksia, muistoesineitä valmistavia työosastoja ym.) ajanmukaistetaan eläkeläisiä varten.

Paljonko Neuvostoliitossa on eläkeläisiä?

Eläkeläisten yhteinen lukumäärä on 42 miljoonaa. Heistä suurimman osan muodostavat vanhuuseläkettä nauttivat. Väestötilastoijat panevat merkille, että eläkeikäisten osuus väestön kokonaisrakenteessa on tuntuvasti kasvanut. V. 1897 esimerkiksi työiän sivuuttaneita henkilöitä oli maassa 8,2 prosenttia väestön koko lukumäärästä, v. 1939 8,4, v. 1959 12,2 ja nykyisin noin 14 prosenttia. Eittämättä tämä johtuu lähinnä terveydenhuollon paranemisesta sekä eliniän pitenemisestä.

Asiantuntijoiden laskelmien mukaan vuoteen 1980 mennessä eläkeläisten lukumäärä Neuvostoliitossa kohoaa 50 miljoonaan, ja kolmannen vuosituhannen rajalla 80 miljoonaan henkilöön.

Miten sosiaalivakuutus on järjestetty?

Neuvostoliitossa kaikki pääsevät osallisiksi sosiaalivakuutuksesta. Ei ole merkitystä sillä, ovatko työläiset ja toimihenkilöt työssä teollisuuslaitoksissa vai maatalouden, valtion, yhteiskunnan tai osuuskunnan yrityksissä, virastoisa ja järjestöissä. Ei ole merkitystä myöskään muilla seikoilla: onko työntekijä pysyvä, väliaikainen vai kausityöläinen. Myös muutamilla opiskelijaryhmillä on oikeus sosiaalivakuutukseen.

Kaikki vakuutus- ja palvelumaksut suoritetaan niistä varoista, jotka saadaan tuotantoyritysten ja järjestöjen vakuutusmaksuista. Työtätekevien ei tarvitse suorittaa minkäänlaisia vakuutusmaksuja. Vakuutusmaksut suoritetaan palkkarahaston ulkopuolelta ja siksi työtätekevien palkasta ei suoriteta minkäänlaisia vähennyksiä vakuutusmenojen johdosta. Lisäksi sosiaalivakuutukseen myönnetään valtionapua. Maatalousosuuskunnat puolestaan karttuttavat kolhoosilaisten sosiaaliturvan keskusliittorahastoa summalla, joka vastaa 2,4 % palkkarahoista.

Kollektiivitilojen jäsenet sen enempää kuin työläiset ja toimihenkilötkään eivät suorita minkäänlaisia vakuutusmaksuja palkastaan.

Tuotantolaitokset ja järjestöt ovat velvollisia suorittamaan vakuutusmaksuja. Lain mukaan vakuutuksenottaneet tuotantolaitokset ovat vastuussa myöhästyneistä maksuista tai väärästä varojenkäytöstä.

Neuvostoliiton sosiaalivakuutuksen erikoispiirteisiin kuuluu myös se, että aineellisen toimeentulon turvaamisen muodot ovat hyvin moninaiset. Mainittakoon väliaikainen työkyvyttömyysavustus (myös hoitoa tarvitsevan perheenjäsenen sairauden aikana), kun on turvauduttava parantola- tai kylpylähoitoon, siirryttäessä väliaikaisesta työstä toiseen, karanteenin aikana, jonka terveydenhuoltoviranomaiset ovat määränneet tarttuvien tautien ehkäisemiseksi sekä silloin kun henkilölle asennetaan proteesi. Avustus myönnetään äitiysavustuksen muodossa, uuden ammatin oppimiseen, lapsi-invalideille jne. Aineellisen toimeentulon turvaamiseksi annettavia avustuksia on yhteensä yli kaksikymmentä eri muotoa.

Mutta kaikki tämä on vain yksi sosiaalivakuutuksen tehtävistä. Toisena tehtävänä on ennalta ehkäisy, työkyvyttömyyden torjuminen ja työtätekevien terveyden lujittaminen. On kysymys parantola- ja kylpylähoidon kehittämisestä (muiden muassa parantolahoidosta, jolloin potilaat käyvät päivisin työssä), dieettihoidon rahoituksesta, lepokotipaikkojen myöntämisestä. Sosiaaliva-

kuutuksen varoilla rahoitetaan työläisten ja toimihenkilöiden lasten hoitolaitoksia kuten parantolatyyppisiä pioneerileirejä, työ- ja lomaleirejä sekä nuorten parantoloita.

Tuotantolaitosten, virastojen ja järjestöjen sosiaalivakuutustoiminnasta huolehtivat paikalliset ammattiliittojen komiteat. Niillä on laajat valtuudet: oikeus periä tuotantolaitoksilta viivästyneitä vakuutusmaksuja, vaatia korvausta tuotantolaitoksen johdon aiheuttaman työtapaturman tai ammattitaudin eläkekuluista; ne määräävät kaikista sosiaalivakuutuksen avustuksista, näiden suuruudesta, päättävät lepokoti- ja täysihoitolapaikkojen jaosta jne. Sosiaalivakuutustoimintaan osallistuu 4 miljoonaa ammattiliittojen aktiivijäsentä.

Sosiaalivakuutuksen yleisjohdosta vastaa Yleisliittolainen ammattiliittojen keskusneuvosto. Se esittää lainsäädäntöelimille ehdotuksia laeiksi, osallistuu sosiaalivakuutusta koskevien kysymysten ratkaisuehdotusten valmisteluun ja käsittelyyn hallituksessa, se valvoo hallituksen lakien ja asetusten noudattamista.

Koska vakuutus on Neuvostoliitossa valtion yksinoikeus ja Neuvostoliitossa on yhtenäinen vakuutusorganisaatio, vakuutuskoneiston ylläpitokustannukset on painettu minimiin. Ne ovat 0,1 prosenttia sosiaalivakuutuksen budjettivaroista.

Kuinka suuri on väliaikainen työkyvyttömyysavustus?

Avustusta maksetaan niiltä päiviltä, jotka työntekijä on ollut poissa sairauden takia. Avustusten määrä riippuu yhtäjaksoisen työsuhteen pituudesta. Henkilö, joka on ollut yhtäjaksoisessa työsuhteessa vähintään 3 vuotta, saa sairaustodistuksen perusteella 50 prosenttia palkasta; 3—5 vuotta työssä ollut saa 60 prosenttia; 5—8 vuotta työssä ollut saa 80 prosenttia; yli 8 työvuoden jälkeen avustus on 100 prosenttia palkan määrästä.

Isänmaallisen sodan invalideille maksetaan 100 prosentin avustus työvuosien määrästä riippumatta. Kaikille alaikäisille työläisille ja toimihenkilöille (alle 18-vuotiaille) maksetaan avustusta myös työvuosien määrästä riippumatta, ja avustusten määrä on 60 prosenttia palkasta.

Henkilö, joka ei kuulu ammattiliittoon, saa puolet avustuksen määrästä.

100 prosentin suuruinen avustus maksetaan aina ammattitaudin ollessa kyseessä sekä työtapaturmissa.

Avustusten myöntämisessä ei noudateta ns. odotusaikaa, vaan avustusta maksetaan ensimmäisestä sairauspäivästä lähtien. Maksettaessa avustusta sairaustodistuksen perusteella ei vaadita minkäänlaisia työvuosia, kuten on tapana kapitalistisissa maissa.

Minkälaisia avustuksia myönnetään naisille synnytyksen johdosta?

Neuvostoliitossa kaikki työssäkäyvät naiset saavat äitiysavustusta synnytysloman aikana. Avustuksen suuruus vaihtelee riippuen työvuosien määrästä. Mutta työvuosien miniminormi ei ole korkea, siksi työssäkäyvien naisten enemmistö saa täyttä palkkaa vastaavan äitiysavustuksen. Tämän edellytyksenä on 3 vuoden työsuhde, mutta tuotannon parhailta työntekijöiltä sekä alle 18-vuotiailta naisilta vaaditaan 1 vuoden työsuhde.

V. 1973 otetaan käyttöön uusi synnytysloman avustusjärjestelmä, synnytysloman aikana myönnetään täyttä palkkaa vastaava avustus — 100 prosenttia — työvuosien määrästä riippumatta.

Miten omaisuus- ja henkilövakuutustoimintaa toteutetaan?

Omaisuus- ja henkilövakuutustoimintaa harjoittavat Neuvostoliitossa valtion vakuutushallinnot (venäjäksi gosstrah).

Työtätekevät voivat vakuuttaa vapaaehtoisesti asuintalon ja muita hallinnassaan olevia rakennuksia, nautakarjan, mutta myös kodin irtaimiston ja kuljetusvälineet.

Valtio takaa vapaaehtoisen koti-irtaimiston vakuutussopimuksen tehneelle täyden korvauksen vahingosta (maksun yläraja on kuitenkin mainittu vakuutussopimuksessa) omaisuuden vahingoittuessa tulipalossa, luonnonmullistuksessa, lämmitysjärjestelmän ja vesijohtoverkon vahinkojen varalta jne. Varkauden johdosta aiheutuneet vahingot korvataan kokonaan.

Viime aikoina on laajennettu huomattavasti vakuutushallinnon elinten vastuuta henkilökohtaisten kulkuneuvojen vakuutusvarojen suhteen. Vakuutuskorvausta maksetaan nykyisin paitsi luonnonmullistusten ja onnettomuuksien aiheuttamista aineellisista vahingoista myös varkauden aiheuttamasta vahingosta.

Viime vuosina ovat henkilövakuutukset yleistyneet suuresti. Henkilövakuutuksia ovat henkivakuutus ja tapaturmavakuutus. Niistä on yleisin henkivakuutus, jonka on ottanut 22 miljoonaa kansalaista. Vakuutussumma maksetaan sopimuksen edellyttämän määräajan kuluttua umpeen — 5, 10, 15 tai 20 vuoden kuluttua, mutta myös tapaturman aiheuttaman pysyvän (täydellisen tai osittaisen) työkyvyttömyyden sattuessa sekä vakuutetun kuoleman johdosta.

Suurta suosiota on saavuttanut hiljattain käyttöönotettu uusi vakuutusmuoto, lapsenvakuutus. Lyhyessä ajassa on tehty yli 3 miljoonaa sopimusta. Tämä vakuutus antaa mahdollisuuden kerätä vastaavia varoja kunnes lapsi aloittaa itsenäisen elämän.

Myös tapaturmavakuutus kehittyy nopeasti. Tapaturmavakuutusta maksetaan pysyvän työkyvyttömyyden johdosta tai vakuutussopimuksen voimassaoloaikana tapahtuneen tapaturman aiheuttaman kuoleman johdosta. Vakuutusmaksu peritään kerralla koko vakuutusajalta (tavallisesti vuodelta), ja sen määrä riippuu vakuutuksenottajan ammatista. Useimpien ammattien kohdalla se on 2,5—5 ruplaa vakuutussumman jokaiselta tuhannelta.

KOULU JA KASVATUS

Millainen on opetuslaitoksen rakenne?

Esikouluikäisten laitokset, yleissivistävät koulut (muun muassa ammattioppilaitokset ja tekniset ammattikoulut), keskiasteen erikoisoppilaitokset ja korkeakoulut muodostavat yhtenäisen kansansivistysjärjestelmän, jota jatkuvasti parannetaan.

Neuvostoliitossa ei ole yksityisiä kouluja. Kaikki koulut ovat valtion hallussa. Oppilaitokset on erotettu kirkosta. Mitään kansallisista syistä ja uskontunnustuksesta johtuvia rajoituksia ei ole. Opetusta annetaan lähes 60 Neuvostoliiton kansojen kielellä.

Vanhempien toivomuksesta lapset voivat käydä sellaista kansallista koulua, jossa opetus tapahtuu äidinkielellä, tai sellaista koulua jossa opetus tapahtuu venäjänkielellä.

Kaikki lapset aloittavat koulunkäynnin 7-vuotiaina.

Kolme ensimmäistä kouluvuotta muodostaa alkeisasteen. Tässä vaiheessa opetuksesta luokassa huolehtii yksi ainoa opettaja. Neljännestä luokasta alkaen ryhdytään järjestelmällisesti opiskelemaan tieteen perusteita. Opetuksesta huolehtivat eri aineiden asiantuntijat, jotka ovat suorittaneet kasvatusopillisen korkeakoulun loppututkinnon.

Peruskoulun lyhyempi kurssi käsittää kahdeksan ja täydellinen kurssi kymmenen vuotta.

Nykyisestä nuoresta polvesta tuntuu ihmeelliseltä ja ehkä uskomattomaltakin se seikka, että keisarillisella Venäjällä oli vain kaksi yksityistä kasvatusopillista korkeakoulua, valtion omistamia ei ollut lainkaan. Valtavan suuressa maassa oli vain 18.000 koulua, joista useimmissa annettiin vain alkeisopetusta. Koulujen rakentaminen oli niin hidasta, että kaikki lapset olisivat päässeet opetuksesta osallisiksi vasta 250 vuoden kuluttua.

Nyt Neuvostoliitossa on yli 206.000 koulua. Niissä on 49 mil-

joonaa oppilasta, mukaan luettuna se nuoriso joka opiskelee työn ohella. Sivistys- ja kasvatustyöstä huolehtii noin 3 miljoonaa opettajaa ja kasvattajaa. Joka vuosi valmistuu kasvatusopillisista korkeakouluista, opettajaseminaareista ja yliopistoista yli 200.000 uutta opettajaa.

Neuvostoliitossa kaikenasteinen koulutus on maksutonta, myös kirjastojen, laboratorioiden ja harjoitusluokkien käyttö. Valtion sivistysmäärärahat ovat 7 miljardia ruplaa vuodessa. Ne ovat 4—5 kertaa suuremmat kuin maan koko hallintokoneiston aiheuttamat kulut.

Mitkä ongelmat ovat sivistystyön alalla huomion keskipisteenä tällä hetkellä?

Vuoteen 1975 mennessä Neuvostoliitossa on lopullisesti siirrytty yleiseen täydelliseen 10-vuotiseen oppivelvollisuuteen. Yhteiskunnallisella tasolla tämä on valtakunnallisesti tärkeä ongelma.

Merkitseekö tämä sitä, että pian kaikki lapset Neuvostoliitossa istuvat koulun penkillä ehdottomasti 10 vuotta? Ei sentään. Kaikki lapset joutuvat käymään vähintään kahdeksan luokkaa keskikoulua. Jatko-opintojen muodot ovat erilaiset. Koululainen voi valita yhden kolmesta vaihtoehdosta: hän voi jatkaa opintojaan 9. ja 10. luokalla, mennä keskiasteen erikoisoppilaitokseen eli teknikumiin tai valita jonkin teknisen ammattikoulun. Kaikissa kolmessa tapauksessa hän saa täydellisen keskikoulun oppimäärää vastaavan yleissivistyksen.

Tilastotietojen mukaan tällä hetkellä noin 80 % kahdeksansien luokkien oppilaista jatkaa opintojaan. Lähimpänä kolmena vuotena loputkin 20 % saadaan jatkamaan opintojaan.

Millaisia yhteiskunnallisia seurauksia hahmotellun suunnitelman toteuttamisella on?

Ensinnäkin työvoiman laadun muuttuminen. Keskikoulusivistyksen saaneet sijoittuvat teollisuuden, maatalouden, rakennustoiminnan ja liikenteen palvelukseen. Sivistystason kohoaminen on sysäyksenä jatkuvaan tekniseen edistykseen. Jo nyt sadat ammatit vaativat työläisiltä keskikoulun tietomäärää. Tulevaisuudessa sellaisten ammattien määrä vain kasvaa.

Toiseksi on todettu, että ihmisen sivistystaso ja hänen yhteiskunnallinen aktiivisuutensa ovat suoraan toisistaan riippuvia. Neuvostoliitto on kiinnostunut siitä, että yhteiskunnan jokainen jäsen osallistuu välittömästi maan asioihin eikä rajoita elämäänsä vain työpaikan ja kodin seinien sisään.

Kolmanneksi on aivan ilmeistä, että mitä sivistyneempi yhteiskunta on tänään, sitä kehittyneempi on tuleva sukupolvi. Kohottaessaan väestön sivistystasoa Neuvostoliitto samalla pitää huolta niistäkin, jotka eivät ole vielä syntyneetkään.

Mikä on Neuvostoliiton koulu-uudistuksen sisältö?

Uudistus koskee koulusivistyksen rakennetta, opetusohjelmien sisältöä ja itse opetusmetodiikkaa.

Neuvostoliitossa suoritetut laajat pedagogiset kokeilut ovat osoittaneet, että on tarkoituksenmukaista supistaa alkeisopetus entisestä nelivuotisesta kolmivuotiseksi. Tämä uudistus on jo toteutettu.

Kaikkien koulualojen ohjelmat järjestetään uudelleen. 94 koulukirjaa on uudistettava (yli puolet niistä on jo julkaistu). Uusissa oppikirjoissa on otettu huomioon tieteen ja tekniikan uusimmat saavutukset.

Monissa kehittyneissä maissa tarkistetaan opetusmenetelmiä. Onko tällaista ongelmaa Neuvostoliitossa ja miten se ratkaistaan?

Entisessä koulukäytännössä luotettiin oppilaan muistiin. Kymmenen vuoden ajan koulu ahtoi lasten päähän valtavan paljouden faktoja. Otaksuttiin, että määrällinen kasautuma tietoja — kestäviä ja tieteellisessä mielessä kiistattomia — antaa koululaisille tieteiden alkeet ja perusteet. Kuitenkin osa näistä faktoista haihtui muistista jo kouluvuosina ja toiset syrjäytyivät tuoreempien tietojen tieltä.

Neuvostoliiton kasvatusopillisen akatemian tiedemiehet ovat kehittäneet niin sanotun "älyllisten funktioiden teorian", toisin sanoen "kehittyvän koulutuksen teorian". Se lähtee siitä, että lapset eivät ole vain synnynnäisiä käytännön ihmisiä vaan huomattavassa määrin myös teoreetikkoja. Ja tämän teorian ytimenä on nimenomaan teoreettisen koulutuksen tehostaminen koulussa. Uuden metodiikan laati Leonid Zankovin johtama tutkijaryhmä.

Ei välttämättä tarvitse pidellä käsissään painavaa tosiasiarkkua, paljon tärkeämpää on omata sen avain. Tämä on osapuilleen uuden teorian keksijöiden käsitys. He ovat luopuneet sataprosenttisesti luottamasta oppilaan muistiin ja rohkaisevat älyn voimistelua, ajattelun löytöretkiä.

Leonid Zankov on itse sanonut: "Perinteisen metodiikan mukaan tärkeintä on ulkoluku, vaikka on todistettu, että yksitoik-

koinen toistaminen tuudittaa ajattelun uneen... Tietoja ei omaksuta kestävästi pänttäämisen avulla, vaan siten, että syvällisesti tiedostetaan saadut tiedot ja niiden keskinäinen elimellinen yhteys".

Tämä periaate on nyt opetusmenetelmien perustana ensimmäisestä koulupäivästä alkaen.

Uuden metodin mukaan alkeisluokkia käyvillä lapsilla kehittyy "kuvallisempi" matemaattinen ajattelukyky, he laskevat helpommin pinta-aloja ja tilavuuksia, heidän tilan käsityksensä on kehittyneempi ja siksi he ovat valmiimpia käsittämään geometriaa, vaikka ovat käyneet koulua vasta kolme vuotta.

Yläluokilla opetus tapahtuu korkeammalla teoreettisella tasolla, mikä aiemmin katsottiin soveltuvaksi vain ylioppilaille. Pyrkien oppilaan mahdollisimman joutuisaan kehitykseen sekä aineiston syvälliseen ja tietoiseen omaksumiseen opettaja luo tunnilla ikään kuin ongelmatilanteen. Tuloksena koululainen oppii ajattelemaan ja tekemään aloitteita. Oppitunti muodostuu usein pienoisluennoksi, joita opettajan lisäksi pitävät myös oppilaat itse. He valmistavat esitelmiä, raportteja ja referaatteja käyttämällä hyväkseen tieteellisten julkaisujen aineistoa.

Mitkä ovat Neuvostoliiton kasvatustieteen periaatteet?

Neuvostoliiton koululaitos pyrkii antamaan kestävät tiedon perusteet, kasvattamaan ihmisen, jossa sopusointuisesti yhdistyvät henkinen rikkaus, moraalinen puhtaus ja fyysinen täydellisyys. Tästä humaanista ja jalosta tavoitteesta lähtien koulu pyrkii kehittämään älyllisesti kasvavaa polvea ja kasvattamaan sitä moraalisesti, esteettisesti ja fyysisesti.

Koulu kehittää ajattelukykyä, puhetaitoa, muistia, mielikuvitusta, tiedonhalua sekä taitoa itsenäisesti hankkia tietoja ja soveltaa niitä käytäntöön. Se auttaa kommunistisen maailmankatsomuksen edistämistä sekä antaa työ- ja poliittisen valmennuksen.

Koulu tekee nuoresta kansalaisen, uutteran, rehellisen ja humaanin ihmisen, joka on velvollisuudentuntoinen ja uskollinen toveri, vakaumuksellinen internationalisti ja täyttää korkean yhteiskunnallisen velvollisuutensa.

Esteettinen kasvatus kehittää lapsissa kauneudentajua, edistää taiteen ymmärtämistä ja pyrkii tuomaan ilmi taiteelliset lahjat.

Fyysisen kasvatuksen tavoite on kasvattaa nuoresta polvesta reipas, terve ja elämäniloinen.

Miten tapahtuu esikouluikäisten kasvatus?

Neuvostoliitossa on kaksi lastenhoitolaitostyyppiä pikkulapsia varten. On lastenseimiä, joihin otetaan 3 kk — 3-vuoden ikäisiä lapsia sekä lastentarhoja, joissa hoidetaan lapsia imeväisiästä 7 vuotiaiksi.

Moskovassa on kolmen viime vuoden aikana suljettu melko monta seimeä. Mutta samanaikaisesti ovat uudet seimet aloittaneet toimintansa. Moskovan uudelleenrakentamisen yleissuunnitelman mukaan kaupungin keskustaan jäävät lähinnä hallinnolliset virastot ja kulttuurilaitokset. Sadovajan rengaskadun sisäpuolella asuvat muuttavat vähitellen uusille asuntoalueille. On luonnollista, että tällaisen muuttoliikkeen seurauksena joillakin alueilla lastenseimien tarve häviää, kun taas uusilla asuntoalueilla se päinvastoin kasvaa.

On vielä otettava huomioon, että vanhan Moskovan alueilla on suljettu lähinnä pieniä seimiä. Ne sijaitsevat asuintaloissa, joissa ei usein ole minkäänlaisia ulkoilumahdollisuuksia. Samanaikaisesti uusilla asuntoalueilla valmistuu suuria lastenseimiä ja -tarhoja. Ne ovat valoisia, tilavia, hyvin varustettuja ja niissä on suuri piha lasten ulkoilua varten.

Lastenhoitolaitosten yhteinen lukumäärä pienenee, mutta hoitopaikkojen määrä pysyy suunnilleen samana. Mutta syntyvyys kasvaa jatkuvasti. Onko ongelma sittenkin olemassa? Mitään ongelmaa ei ole. Viime vuosien käytäntö on osoittanut, että seimipaikkoja ei enää tarvitse jonottaa, sillä nykyisin vanhempien kiinnostus seimiä kohtaan on hieman laskenut. Alle vuoden vanhoja lapsia ei juuri anneta seimeen (vain 7 prosenttia alle vuoden ikäisistä lapsista on hoidettavana seimissä). Ilmiö on täysin lainmukainen ja luonteeltaan sosiaalinen. Yhtenä syynä voidaan mainita äitien aseman parantuminen. Nykyisin äidit esimerkiksi saavat vuoden pituisen loman synnytyksen jälkeen työsuhteen säilyessä ennallaan. Tämän vuoden huhtikuussa astui voimaan Venäjän SFNT:n uusi työlakikokoelma, joka suojelee erityisesti äitien työsuhdetta ammattialallaan.

Tosin loman ajalta ei makseta palkkaa, mutta ilmeisesti tämä tekijä ei näyttele ratkaisevaa osaa perheen elämässä, koska neuvostokansalaisten aineellinen asema on nykyisin riittävän korkea.

Samalla on aivan selvää, että lastenseimet ja -tarhat säilyttävät merkityksensä myös tulevaisuudessa. Neuvostoliiton lastenhoitolaitosjärjestelmä on osoittautunut hyväksi. Lastenseimissä ja -tarhoissa lapset kehittyvät todella sopusointuisesti sekä henkisesti että fyysisesti. Lasten poliklinikoiden lääkärit ja terveyssisa-

ret tarkkailevat jatkuvasti lasten terveydentilaa. Heidän rinnallaan työskentelevät ammattitaitoiset pedagogit ja kasvattajat. Käytäntö osoittaakin, että lapset, jotka tulevat ensimmäiselle luokalle kouluun lastentarhasta, tavallisesti sopeutuvat nopeammin kouluoloihin ja uusiin tovereihin, ja oppivat nopeammin.

Tulevaisuudessa kiinnitetään erityistä huomiota yhdistettyjen lastenseimien ja -tarhojen kehittämiseen. Ne ovat huomattavasti käyttökelpoisempia myös vanhempien kannalta, sillä koko 7 ensimmäisen ikävuotensa ajan lapsi saa hoidon samassa laitoksessa.

Tulevaisuudessa kehitetään myös lasten erikoishoitolaitosten verkkoa. Näissä laitoksissa voidaan määritellä lasten fyysinen poikkeavuus (kuulo-, näkö- ja puhevammat, sokeritauti ja joitain muita sairauksia). Erikoisseimissä ja -tarhoissa, joissa on käytettävissä erittäin pätevä lääkintähenkilökunta, lapsi läpikäy täydellisen ja usein pitkällisen hoidon, mikä on vaikeasti toteutettavissa kotioloissa.

Mitä aineita opiskellaan täydellisessä kymmenvuotisessa keskikoulussa?

Täydellisen kymmenvuotisen koulun ohjelmaan sisältyvät seuraavat aineet: äidinkieli ja kirjallisuus (alkeisluokilla), venäjänkieli ja kirjallisuus, aritmetiikka, algebra, geometria, trigonometria, luonnontiede (luonnontieto, kasvioppi, eläinoppi, yleisbiologia, anatomia), historia (vanha-aika, keskiaika, Neuvostoliiton historia, uusi ja uusin aika), yhteiskuntaoppi, maantieto (Neuvostoliiton fyysinen- ja talousmaantiede, maailman maiden fyysinen maantiede, ulkomaiden talousmaantiede), fysiikka, kemia, tähtitiede, vieras kieli, kuvaamataiteet, piirustus, musiikki, liikuntakasvatus, työkasvatus (pojille teknistä työtä, tytöille palveluammatteja).

Opetusohjelmat ja opetusaika jakaantuvat osapuilleen tasan humanististen ja luonnontieteiden kesken.

Keskiasteen polyteknilliset koulut, joiden pohja on tuotannollinen, lisäävät ohjelmaansa tuotantokoulutuksen. Sellaisten koulujen oppilaat saavat täydellisen keskikoulusivistyksen ohella ammatin (esimerkiksi viilaajan, sorvaajan jne.).

Maantiedon ja historian tunneilla neuvostoliittolaiset koululaiset tutustuvat myös Suomeen. Euroopan poliittista karttaa tutkiessaan he kuudennella luokalla saavat esimerkiksi erilaisia tietoja pohjoisesta naapurimaasta sekä suorittavat ajatuksissaan retkeilyn Helsinkiin. Yläluokkien koululaiset tutustuvat seikkaperäisesti Suomen maantieteelliseen sijaintiin, sen luonnonoloihin ja -varoihin, väestön koostumukseen ja ulkomaisiin taloussuhteisiin. Historian tunneilla he kuulevat useaan otteeseen Suomesta, sillä tähän maahan liittyy Leninin elämä ja toiminta.

Voiko opiskella valinnaisia aineita?

Tarjotessaan laajan yleissivistyksen neuvostokoulu ottaa huomioon myös koululaisten henkilökohtaiset taipumukset. Tässä tarkoituksessa on järjestetty valinnaisia aineita ja kursseja. Valintansa mukaan koululaiset voivat saada opetusta konepiirustuksessa, elektroniikassa, radiotekniikassa, kemian teknologiassa, kasvinjalostuksessa, kansainvälisissä suhteissa, taiteentutkimuksessa ja muissa aineissa. He voivat käydä myös käytännön harjoituksissa. Valinnaisia aineita ja kursseja suunniteltaessa otetaan huomioon oppilaiden toivomukset.

Niille, joissa ilmenee jo varsin nuorella iällä selviä taipumuksia ja erikoiskykyjä, on Neuvostoliitossa perustettu vastaavien alojen erikoiskouluja. On esimerkiksi matematiikka- ja fysiikkakouluja, onpa avattu muutamia kouluja kirjallisuuden harrastajillekin. Vaikka tällaisia kouluja onkin vielä vähän, ei niiden tarkoituksena suinkaan ole kouluttaa jonkinlaista "eliittiä". Pikemminkin ne ovat eräänlainen kasvatusopillinen kokeilu, joka ottaa huomioon lapset yksilöinä.

Miten vieraita kieliä opetetaan koulussa?

Vieraan kielen opetus alkaa viidenneltä luokalta ja sitä on 3—4 tuntia viikossa. Runsaasti huomiota kiinnitetään puhekielen omaksumiseen. Suuremmat kuin 25 oppilaan luokat jaetaan kahteen ryhmään, jotta opiskelu olisi tehokkaampaa. Useimmissa kouluissa opiskellaan englantia, ranskaa, saksaa tai espanjaa, joissakin myös jotain itämaista kieltä. Koulun päättäessään oppilaiden tulee ymmärtää ja kääntää keskivaikeaa tekstiä.

Suurissa kaupungeissa on sitä paitsi erikoiskouluja, joissa vieraan kielen opiskelu alkaa jo toiselta luokalta. Niissä maantiedon, historian ja ulkomaisen kirjallisuuden opetus tapahtuu vieraalla kielellä. Yläluokkalaiset suorittavat teknisiä käännöksiä. Tällaisen erikoiskoulun käyneiden voidaan sanoa hallitsevan opiskelemansa vieraan kielen.

Suomalaiset lehdet kirjoittavat koululaisten terveyttä uhkaavasta liikarasituksesta. Onko tällainen vaara olemassa ja mihin toimenpiteisiin Neuvostoliitossa on ryhdytty opetusprosessin parantamiseksi?

Puolalaiset lääkärit ovat sanoneet koululaista "raskaan työn tekijäksi". Mahdollisesti tämä määritelmä on ylenmäärin tunneperäinen ja kärjistetty, mutta on siinä myös totuudenhitunen. Ei ole koulukaan voinut väistää informaatiotulvaa. Tietojen kehitysvauhti vaikuttaa myös niiden omaksumisvauhtiin. Jottei kymmenvuotisen koulun käynyt joutuisi maailmalle vanhentunein tiedoin ja käsityksin varustautuneena, hänen tulee olla keskittynyt ja tiedonhaluinen paitsi koulussa myös kotona. Informaatiotulva johtaa muistin ja psyyken ylikuormitukseen. Neuvostoliittolaiset lääkärit tunnustavat tämän ongelman tärkeyden.

Neuvostoliitossa tilanne näyttää suotuisammalta kuin eräissä kehittyneissä maissa. Seuraavassa muutamia opetusministeriön virallisia tietoja opetusohjelmien oppimääristä. Ensimmäisestä kymmenenteen luokkaan oppituntien kokonaismäärä on Tšekkoslovakiassa 12.000, Yhdysvalloissa 12.000, Japanissa 13.000, DDR:ssä 14.200 ja Neuvostoliitossa 11.000. Otettakoon tällöin huomioon, että koulu ei Neuvostoliitossa anna oppilaille "kevennettyjä" tietoja: he saavat syvällisen yleissivistävän valmennuksen. Tässä yhteydessä muistettakoon, että neuvostoliittolaiset koululaiset ovat monta kertaa voittaneet kansainvälisiä matematiikka- ja muita kilpailuja. Kestävät tiedot voidaan hankkia vain parantamalla opetuksen laatua ja metodiikkaa. Melkoinen osuus on ollut uudistuksellakin. Koska alkeisopetuksen aikaa on supistettu vuodella, on voitu ylempien luokkien opetusohjelmia keventää. Nyt ensimmäisellä neljällä luokalla on Neuvostoliitossa pakollisia oppitunteja vain 24 viikossa ja yläluokilla 30. Uudet ohjelmat edellyttävät lasten potentiaalisten mahdollisuuksien parempaa hyväksikäyttöä ja heidän yksilöllisten lahjojensa kehittämistä.

Tietenkin ylikuormituksen ongelma on edessä tulevaisuudessakin. Sitä tutkivat tieteelliset tutkimuslaitokset (muun muassa lasten ja teini-ikäisten hygieniainstituutti), yliopistot, kasvatustieteiden akatemia ja Neuvostoliiton tiedeakatemia.

Erilaisia kokeiluja suoritetaan. Meillä on jo muutamia kouluja, joissa alaluokat sijaitsevat rakennuksen erillisessä siivessä, missä tuntien pituudet ovat 45 minuutin sijasta 35 minuuttia.

Eestin kouluissa on kokemus osoittanut jokapäiväisen liikunnan tarpeellisuuden. Moskovassa toimii koulu, jossa vuosittain aina yksi luokka viedään kuukaudeksi maalle. Toisin kuin eräissä maissa Neuvostoliitossa ei julkaista alaluokkien kirjoja ja oppikirjoja kaksipalstaisina, koska pienokaiset joutuisivat niitä lukiessaan rasittamaan silmiään enemmän. Halvempiahan tällaiset julkaisut tietenkin ovat. Näin yritetään ratkoa ongelmia ja varmasti siinä onnistutaankin. Lasten ei tarvitse ottaa mitään pillereitä liikarasitusta vastaan, kuten eräät pessimistit uskovat jo lähitulevaisuudessa käyvän.

Mitä ovat lastenkodit?

Jos lapsi jostakin syystä menettää vanhempansa, valtio ottaa pitääkseen hänestä huolta. Tässä tapauksessa lapsi kasvatetaan erityisessä lastenkodissa. Erityisen paljon orpolapsia kasvatettiin lastenkodeissa ensimmäisen ja toisen maailmansodan jälkeen.

Valtio huolehtii täysin lastenkotien kasvateista. On olemassa esikouluikäisten (3—7-vuotiaat) ja kouluikäisten (7—18-vuotiaat) lastenkoteja sekä myös sekatyyppisiä lastenkoteja.

Saavutettuaan 15—16 vuoden iän ja suoritettuaan kahdeksanvuotisen koulun lapset yksilöllisistä taipumuksistaan riippuen jatkavat opiskeluaan täydellisessä kymmenvuotisessa keskikoulussa, teknisissä ammattikouluissa tai keskiasteen erikoisoppilaitoksissa.

Kaikki keskiasteen erikoisoppilaitoksissa ja korkeakouluissa opiskelevat lastenkotien kasvatit saavat valtion stipendin.

Jokaisessa lastenkodissa toimii holhoojaneuvosto, joka koostuu yhteiskuntapiirien edustajista. Tämä holhoojaneuvosto auttaa lasten kasvatuksessa, koulutuksessa ja ylläpidossa. Tuotantolaitokset, valtion- ja kollektiivitilat antavat aineellista apua lastenkodeille ja ovat elävästi kiinnostuneita siitä, miten lapset elävät ja opiskelevat.

Lastenkotien entisistä kasvateista on tullut kaikkialla maassa tunnettuja henkilöitä: sotasankareita, suunnittelijoita, kirjailijoita, lääkäreitä ja taiteilijoita.

Miten on järjestetty sokeiden, kuurojen ja henkisesti vajavaisten lasten koulutus?

Jokaisessa maassa on valitettavasti luonnon kaltoin kohtelemia lapsia. Neuvostoliitossa heille on perustettu erityisiä sisäoppilaitoksia. Niiden opetusohjelma on sama kuin tavallisten koulujen, mutta opetusmetodit ja -aika sekä oppikirjat on so-

vellettu oppilaiden erikoisuuksia vastaaviksi. Näiden koulujen opettajat valmistetaan kasvatusopillisten korkeakoulujen erikoistiedekunnissa.

Sokeille on olemassa kahdentyyppisiä kouluja: yhdeksänvuotisia sekä täydellisiä keskikouluja, joissa opetus jatkuu vuotta pitempään kuin tavallisissa kouluissa. Monet sokeat siirtyvät erikoiskeskikoulun käytyään yliopistoihin tai muihin korkeakouluihin.

Kuurojen koulut ovat 12-vuotisia ja niissä lapset saavat kahdeksanvuotisen keskikoulun oppimäärän sekä ammatillisen työkoulutuksen. Heikkokuuloisille lapsille on niin ikään olemassa kaksiosastoisia kouluja (kuulon heikkoudesta riippuen).

Älyllisesti jälkeenjääneiden lasten koulut ovat kahdeksanvuotisia. Näissä kouluissa yleissivistäviä aineita opetetaan erikoisohjelman mukaan ja oppilaat saavat niissä ammatillisen työkoulutuksen.

Kaikkiaan erityyppisiä erikoisoppilaitoksia on kolmatta tuhatta. Valtion vuotuiset menot fyysisesti tai henkisesti vajavaisten lasten koulutukseen ovat oppilasta kohti 1.000 ruplaa.

Millaisen koulutuksen saa teknisessä ammattikoulussa?

Neuvostoliiton tekninen ammattikoulutusjärjestelmä tarjoaa kasvavalle polvelle 1.100 ammattia ja erikoisalaa. Käytännöllisesti katsoen ei ole yhtäkään teollisuuden, maatalouden, rakennustoimen, liikenteen, tietoliikenteen, kaupan, kunnallistalouden tai kulttuuri- ja yleisönpalvelun alaa, jolle tekniset ammattikoulut eivät valmistaisi työvoimaa.

50-vuotinen kokemus tällä alalla on ollut niin menestyksellinen, että vuosittain näiden koulujen määrä Neuvostoliitossa yhä lisääntyy. Tällä hetkellä niitä on kuudettatuhatta. Niissä käy 2,5 miljoonaa nuorta.

Ammattitaitoista työvoimaa koulutetaan yhä nopeammassa tahdissa. Vuosina 1971—75 suunnitellaan koulutettavan 9 miljoonaa nuorta työläistä kaikille talouselämän aloille. Tämä merkitsee sitä, että vuosittain keskimäärin 1,8 miljoonaa ammattitaitoista työläistä siirtyy tuotannon palvelukseen. Siten Neuvostoliitto on saavuttamassa tavoitteensa, että nuoret saavat säännöllisesti ammatin jo ennen työhön menoaan.

Parhaillaan laajennetaan nuorison koulutusta massa-ammatteihin maatalouden, rakennustoimen, kevyen- ja elintarviketeollisuuden palvelukseen samoin kuin palveluammatteihin.

Sen jälkeen kun Neuvostoliitossa oli päätetty siirtyä kymmenvuotiseen oppivelvollisuuteen, modernisoitiin myös teknisten ammattikoulujen järjestelmä. Kun kahdeksanvuotisen koulun päästökäs oli ennen saanut sellaisessa koulussa vain ammatin, mutta ei diplomia keskikoulusivistyksestä, niin nyt huomattava osa teknisistä ammattikouluista takaa oppilailleen kummankin. Tosin oppiaika on pidentynyt 1—2 vuodesta 3—4 vuoteen.

Nykyään teollisuuden, maatalouden ja rakennustoimen palvelukseen sekä palveluammattien piiriin saadaan erittäin ammattitaitoista työvoimaa, joka on tutustunut niiden samojen tieteiden perusteisiin, joita heidän ikätoverinsa keskikoulun yläluokilla opiskelevat. Vuoteen 1975 mennessä uudentyyppisiin kouluihin otetaan vuosittain noin 3—400.000 nuorta.

Teknisten ammattikoulujen modernisointi ei vastaa vain maan taloudellisia tarpeita vaan myös tietoja tavoittelevan nuoren polven henkisiä vaatimuksia. Asiantuntijat arvioivat, että sellaisten opintokeskusten arvovalta kasvaa nopeasti.

Miten keskiasteen erikoisopetus on järjestetty?

Keskiasteen erikoisoppilaitokset ovat kolmentyyppisiä: tavallisia, iltakouluja tai kirjeopistoja. Niihin otetaan oppilaiksi 14—30-vuotiaita vähintään kahdeksanluokkaisen yleissivistävän keskikoulun käyneitä henkilöitä, jotka ovat läpäisseet sisäänpääsykuulustelut. Näiden koulujen oppikurssit ovat 3—4-vuotisia.

Keskiasteen oppilaitokset, jotka valmistavat tuotannon spesialisteja, ovat nimeltään teknikumeja. Niitä on erityyppisiä: teollisia, taloudellisia, liikenteen, tietoliikenteen, rakennusalan ja maataloudellisia. Niissä koulutetaan sähköteknikkoja, mekaanikkoja, autonasentajia, suunnittelijoita, tilastovirkailijoita, tavaraopin asiantuntijoita, agronomien ja karjanhoitajien apulaisia jne. Lääketieteen, kasvatusopin, taiteiden, oikeustieteen ja muiden ei välittömästi tuotantoon liittyvien ammattialojen palvelukseen valmistavia keskiasteen erikoisoppilaitoksia nimitetään kouluiksi tai opistoiksi (sairaanhoitajaopistot, opettajaseminaarit, musiikki- ja taideopistot ja -koulut jne.).

Opetussuunnitelmiin kuuluu yleissivistäviä aineita (kirjallisuus, matematiikka ym.) sekä luonteeltaan ammatillisia aineita. Paljon huomiota kiinnitetään tuotannossa tapahtuvaan harjoitteluun. Oppilaitoksilla on omat laboratoriot, työpajat ja harjoitusluokat ja niillä on suhteita tuotantolaitoksiin tai virastoihin.

Erittäin suosittu on maassamme opiskelu ilta- ja kirjeopistoissa.

Päästökkäät suorittavat valtiontutkinnon tai puolustavat

diplomityötään, minkä jälkeen he saavat passituksen ensimmäiseen työpaikkaansa. He voivat työskennellä tuotantolaitoksissa, kouluissa, lääketieteellisissä laitoksissa, laboratorioissa ja tutkimuskeskuksissa. He voivat myös jatkaa opintoja korkeakouluissa.

Tällä hetkellä keskiasteen erikoisoppilaitoksissa opiskelee yli neljä miljoonaa nuorta. Vuosittain niistä valmistuu toista miljoonaa spesialistia.

Miten korkeakouluopetus on järjestetty?

Ehdoton enemmistö korkeakouluista on Neuvostoliitossa valtion laitoksia ja niitä pidetään yllä valtion varoilla. Poikkeuksena ovat ne muutamat korkeakoulut, jotka kuuluvat osuuskunnille tai kansalaisjärjestöille.

Neuvostoliitossa on kolme korkeakouluopetustyyppiä: päiväopiskelu, jolloin opiskellaan päätoimisesti; iltalinja, jolloin opiskelijat harjoittavat opintojaan päivätyönsä ohella; kirjelinja, jolloin opetus tapahtuu sekä iltaisin että kirjeitse. Kaikkien kolmen linjan diplomit ovat yhtä pätevät.

Hallinnollisesti ja taloudellisesti osa korkeakouluista on tasavaltojen alaisia. Eräät erikoisalojen korkeakouluista toimivat määrättyjen virastojen alaisuudessa. Korkeakoulujen opetusta, metodeja ja tieteellistä työtä johtaa Neuvostoliiton korkeakouluja keskiasteen erikoisopetuksen ministeriö yhtenäistääkseen sen.

Vaikka korkeakouluissa noudatetaankin yhden miehen johdon periaatetta, toteutetaan niissä myös kollegiaalista johtoa. Jokaisen korkeakoulun johdossa on rehtori tai johtaja. Hänen puheenjohtajuudellaan toimii neuvosto, joka käsittelee opintoihin, tieteenharjoitukseen ja menetelmiin liittyvät kysymykset.

Jokaisen korkeakoulun opintosolu on oppituoli. Se harjoittaa opetus-, metodologista ja tieteellistä tutkimustyötä yhden tai muutaman toisiinsa kiinteässä yhteydessä olevan oppiaineen alalla.

Opetussuunnitelma koostuu yleistieteellisistä ja yleisteknisistä aineista (tekniset korkeakoulut) sekä erikois- ja valinnaisista oppiaineista. Itsenäistä tieteellistä tutkimustyötä edellytetään suoritettavan. Koulutus kestää 5—6 vuotta ja päättyy diplomityön puolustukseen tai valtiontutkintojen suorittamiseen.

Paljonko Neuvostoliitossa on ylioppilaita?

Neuvostoliitossa on 810 korkeakoulua, joissa opiskelee 4,6 miljoonaa opiskelijaa. Joka vuosi ensimmäisille kursseille otetaan 900.000 nuorta.

Ennen vuotta 1917 Venäjällä oli 105 korkeakoulua, joissa opiskeli 127.000 oppilasta eli 8 henkilöä 1.000 asukasta kohti. Nyt korkeakouluja on ainakin 250 kaupungissa. Erityisen joutuisasti korkeakouluopetus on kehittynyt liittotasavalloissa. Verratkaapa lukuja. 10.000 asukasta kohti on Ranskassa 96 ylioppilasta, Englannissa 83, Italiassa 70, Saksan liittotasavallassa 56, Turkmeniassa 131, Tadžikistanissa 149 ja Kazahstanissa 152.

Vuosittain teollisuuden, rakennustoiminnan, liikenteen ja tietoliikenteen palvelukseen astuu yli 200.000 insinööriä, maatalouden yli 40.000 agronomia ja muuta spesialistia, terveydenhoidon 35.000 lääkäriä ja yleissivistävien koulujen yli 150.000 diplomin saanutta opettajaa.

Neuvostoliitto asettaa tavoitteekseen hankkia mahdollisimman paljon spesialisteja nopeasti kehittyvien teollisuudenalojen palvelukseen. Samoin tieteen uusille aloille ja yleisönpalvelun piiriin, toisin sanoen niille lohkoille, joista tieteellis-tekninen kehitys ja palvelutaso maassa riippuu.

Humanistisia tieteitä opiskelee 40 % ylioppilaista.

Naisopiskelijoita maatalouskorkeakouluissa on neljännes, teknillisissä korkeakouluissa kolmannes, terveydenhoidon, liikuntakasvatuksen sekä taloustieteen ja oikeustieteen korkeakouluissa yli puolet, valistuksen, taiteiden ja elokuva-alan korkeakouluissa kaksi kolmannesta opiskelijoista.

Mikä osuus opiskelijoilla on yhteiskuntaelämässä?

Tärkeintä ylioppilaille on tietenkin tietojen ja ammattikoulutuksen hankkiminen. Mutta neuvostoliittolaisten opiskelijoiden mielestä yhteiskunta antaa ylioppilaalle yhtä paljon kuin ylioppilas yhteiskunnalle. Jos ihminen tuntee itsensä maansa täysivaltaiseksi isännäksi, hän on kiinnostunut kaikesta. Viisi vuotta korkeakouluopiskelua ei ole vain elämän prologi, se on myös itse elämää, jota eletään luentosaleissa.

Opiskelevalla nuorisolla on huomattava osuus Neuvostoliiton poliittisessa, talous- ja kulttuurielämässä. Huomattakoon esimerkiksi, että runsaasti ylioppilaita on valittu työtätekevien edustajien neuvostoihin. Muiden kansalaisten rinnalla ylioppilaat osallistuvat Neuvostoliiton ammattiliittojen tärkeiden asiakirjojen laadintaan, levittävät tieteellistä ja teknistä tietoutta väestön keskuuteen, osallistuvat yhteiskuntatieteiden kysymyksistä järjestettyihin kilpailuihin ja lukuisiin solidaarisuustoimenpiteisiin ulkomaisten ikätovereittensa kanssa.

Leningradilaisten sosiologien tietojen mukaan — he haastattelivat 1.020 ylioppilasta — vain 47 haastateltua piti yhteiskunnallista toimintaa keinona virkauran luomiseen. Kaikki muut motivoivat osallistumisensa yhteiskunnalliseen toimintaan pyrkimyksellä olla "mukana" (592 vastausta), uskoivat sellaisen toiminnan avartavan elämänpiiriä (484 vastausta), olevan hyvää elämänkoulua (296 vastausta). 283 opiskelijaa totesi muiden motiivien lisäksi sen, että kansalaisaktiivisuus auttaa paljastamaan ja poistamaan puutteita. 109 haastateltua piti yhteiskunnallista toimintaa "henkilökohtaisena kutsumuksenaan".

Mitkä ovat opintodemokratian muodot Neuvostoliitossa?

Yleissivistävissä kouluissa on muodostunut erilaisia koululaisten itsehallinnon tyyppejä. Luokassa, pioneeriosastossa ja solussa koululaiset valitsevat keskuudestaan vanhimman, joka toimii puheenjohtajana, sekä muut organisaattorit. Näiden aktiivijäsenten toimintaa ohjaa johtava elin, oppilasneuvosto. Lisäksi on olemassa koulun yleisiä itsehallintoelimiä: kouluneuvosto, komsomol-komitea, pioneerineuvosto ja oppilaskomitea. Muitakin vastaavia elimiä muodostetaan komsomol- ja pioneerineuvostojen sektoreiksi ja alivaliokunniksi. On liikuntaneuvostoja, koulukerhohallinto jne. Korkein elin on oppilaiden yleiskokous samoin kuin pioneerien ja nuorisoliittolaisten yleiskokous. Kouluitsehallinnon pohjalle organisoidaan kerhot, harrastelijateatterit, museot ja muut instituutiot, joilla on omat valittavat neuvostonsa, hallituksensa, valiokuntansa ja päämajansa.

Voivatko koululaiset vaatia muutoksia opetusohjelmiin? Eivät. Se oikeus kuuluu yksinomaan opetusministeriölle, joka valtion puolesta ohjaa kouluopetusta. Mutta omien kansalaisjärjestöjensä ja eritoten komsomolin kautta oppilaat voivat esittää koulun johtokunnalle tai opettajaneuvostolle tämän tai tuon aineen opetuksen laatuun liittyviä kysymyksiä. Opettajaneuvoston velvollisuus on kuunnella koululaisten kriittisiä huomautuksia ja tehdä oikeudenmukaisia ratkaisuja.

Korkeakouluissa toimii korkeakouluneuvostoja, joissa opettajien rinnalla on edustettuna myös opiskelijakunta. Ylioppilaiden kansalaisjärjestöjen (komsomolkomitean, ammattiliittokomitean, ylioppilasneuvoston) edustajat osallistuvat kaikkien ylioppilaskuntaa kokonaisuudessaan ja jokaista opiskelijaa erikseen koskevien kysymysten ratkaisuun. Heillä on ratkaiseva ääni kaikissa valittavissa komissioissa kun kysymys on opiskelijain hyväksymisestä korkeakouluun, apurahojen myöntämisestä tai niiden lopettamisesta huonon opintomenestyksen vuoksi, asuntolapaikkojen jaosta jne.

Opiskelijain itsehallintoon kuuluvat myös poliittiset ja muut keskustelukerhot, kansainväliset ystävyysklubit, tiede- ja urheiluseurat, erilaiset luovan toiminnan yhtymät ja harrastuspiirit.

Monissa korkeakouluissa opiskelijaelimet muovaavat koulunsa päästökkäille sellaiset luonnearviot, joita vastavalmistunut spesialisti tarvitsee työpaikkaa hakiessaan. Opiskelijat muodostavat vapaaehtoisia rakennusosastoja, jotka kesällä matkustavat maan kaikkiin kolkkiin. Valittavien elinten toimivaltaan kuuluu sallia luentovapaus opinnoissaan menestyville ylioppilaille.

Ylioppilailla on oikeus ilmaista käsityksiään ja kriittisiä huomautuksiaan kaikista kysymyksistä, esittää toivomuksia ja ehdotuksia avoimissa kokouksissa ja keskustelutilaisuuksissa sekä lehtien palstoilla.

Korkeakoulujen itsehallinto on syntynyt ja kehittyy opiskelijoiden ja hallinnon pyrkiessä keskinäisesti löytämään yhä laajempia kosketuksia.

Entä opiskelustipendit Neuvostoliiton korkeakouluissa?

Kaikki opinnoissaan menestyvät opiskelijat nauttivat stipendiä. Jos opiskelijalla on perhe ja hän on siksi aineellisissa vaikeuksissa, hän voi saada tukea myös rehtorinrahastosta. Tällaiset rahastot on perustettu juuri tarpeessa olevien auttamiseen. Sitä paitsi korkeakoulun johtokunta voi rahastoistaan jakaa myös rahapalkintoja sellaisille opiskelijoille, jotka ovat erityisen hyvin menestyneet opinnoissaan ja tieteenharjoituksessa. Tällainen palkinto on yleensä 25 %:n lisä tavanmukaiseen kuukausiapurahaan.

Huomattavat tiedemiehet, yhteiskunnan kirjallisuuden ja taiteen merkkihenkilöt ja valtiomiehet ovat saaneet nimelleen erikoisstipendejä, joita myönnetään erityisen lahjakkaille opiskelijoille.

Viime vuosina on perustettu myös niin sanottuja työläis- ja kolhoosistipendejä. Tuotantolaitos tai kollektiivi- tai valtiontila komentaa korkeakouluun kasvattinsa ja koko opiskeluajan maksaa hänelle jokakuukautisen stipendin. Stipendin suuruuden määrää tuotantolaitos tai tila itse, tavallisesti se on 15 % suurempi kuin tavallinen valtionstipendi.

Tilasto kertoo, että Neuvostoliiton korkeakouluissa 8 opiskelijaa 10:stä nauttii stipendiä. Valtion, tuotantolaitoksen tai maatalousosuuskunnan maksamia koulutusvaroja ei tarvitse maksaa takaisin senkään jälkeen, kun koulutettava on jo saanut työpaikan.

Vuonna 1972 Neuvostoliiton korkeakouluopiskelijain valtionstipendejä korotettiin keskimäärin 25 % ja keskiasteen erikoisoppilaitosten opiskelustipendejä 50 %. Syyskuun 1. päivästä 1972 lähtien korkeakouluopiskelijain stipendi on 1—4 kurssilla 40 ruplaa kuukaudessa ja 5—6 kurssilla sekä 4. kurssilla nelivuotisissa kouluissa 60 ruplaa kuukaudessa.

Vastustavatko Neuvostoliiton opiskelijat olemassaolevaa opetusjärjestelmää kuten muissa maissa?

Neuvostoliittolaisilla opiskelijoilla ei ole siihen mitään syytä. Heidän kollegansa muissa maissa vastustavat rajoituksia, joita korkeakouluopetusjärjestelmä itse asiassa asettaa työläisten, talonpoikien ja vähävaraisten väestökerrosten lasten pääsylle luentosaleihin. Neuvostoliitossa avattiin kaikki korkeakoulut jo neuvostovallan ensimmäisinä vuosina työläisten ja talonpoikien lapsille.

Länsi-Euroopan ja Amerikan ylioppilaat taistelevat aineellisen asemansa parantamiseksi. Neuvostoliitossa korkeakouluopetus on maksuton. Useimmat opiskelijat saavat apurahaa. Valtio kuluttaa melkoisesti varoja opiskelijoiden aineellisten ja kulttuuritarpeiden tyydyttämiseen, laajan parantola-, lomakoti- ja kesäleiriverkon kehittämiseksi. Itse korkeakouluopetusjärjestelmä edellyttää tällaista huolenpitoa. Tälläkään alalla ei siis ole mitään syytä protesteihin.

Merkitseekö tämä sitä, että jokainen neuvostoliittolainen opiskelija on aineellisesti täysin turvattu? Ei, tätä ongelmaa ei kokonaisuudessaan ole vielä saatu ratkaistuksi. On puutetta asuntolapaikoista ja opiskelijaruokaloista. Myös stipendijärjestelmää on parannettava. Mutta valtion ja opiskelijain edut eivät ole keskenään ristiriidassa. Kumpikin osapuoli on näiden kysymysten ratkaisusta yhtä kiinnostunut.

Opiskelijat ilmaisevat usein tyytymättömyytensä siitä, mitä heille opetetaan ja miten. He ehdottavat uusien luentokurssien järjestämistä ja toisten lopettamista sekä luennoitsijoiden vaihtamista. Mutta tämäkään tyytymättömyys ei muutu vastalauseeksi, sillä korkeakouluissa toimii laaja ja monihaarainen opis-

kelijain itsehallintoverkko, jonka avulla opintoprosessin ongelmia sovitellaan.

Tietenkin on mahdollista, että jossakin korkeakoulussa joku viranomainen käytää väärin valtaansa ja sallii sellaista, mikä herättää tyytymättömyyttä opiskelijoissa. Mutta neuvostoliittolaisilla opiskelijoilla on riittävästi oikeuksia ja mahdollisuuksia tämän selkkauksen ratkaisemiseen. Ja jokainen heistä on ehdottomasti tietoinen siitä, että järjestelmä ja jonkun yksityisen henkilön toiminta ovat kaksi täysin eri asiaa.

Miten opiskelija saa työpaikan opintojensa päättymisen jälkeen?

Neuvostoliitossa korkeakoululaitos kehittyy sen mukaan, mikä on maan korkeakouluspesialistien tarve. Juuri ammattitaitoisen työvoiman koulutuksen suunnittelusta johtuu, ettei milloinkaan muodostu sellaista tilannetta, jossa korkeakoulun tai yliopiston päästökäs jäisi ilman työtä. Työpaikka on häntä jo odottamassa. Nuorille spesialisteille taataan työpaikka lain voiman omaavan erikoisasetuksen nojalla. Työpaikkojen hankinnasta huolehtii valtionkomissio, joka toimii ministeriöiden, virastojen ja järjestöjen lähettämien ilmoitusten mukaan.

Opiskelijat saavat tietää tulevista työpaikoistaan puoli vuotta ennen valmistumistaan. Jokaisella on tilaisuus saada kaikki tiedot uudesta työpaikasta (tuotantolaitoksen ja viraston sijainti, työehdot, palkan suuruus, ylenemismahdollisuudet jne.). Usein asiantuntijoiden tarpeessa olevan laitoksen edustajat tulevat haastattelemaan opiskelijoita ja antavat heille ensi käden tietoja uudesta työpaikasta.

Siirtyessään työhön nuori spesialisti saa valtiolta erinäisiä helpotuksia. Hän saa yhden kuukauden ylimääräisen stipendin uuden työpaikkansa kustannuksella. Hänen matkansa uuteen työpaikkaan on maksuton, käyttipä hän sitten lentokonetta, junaa, laivaa tai bussia. Lisäksi rautatiet, laivat ja bussit kuljettavat maksutta uudelle työpaikkakunnalle myös hänen perheensä kaikki jäsenet ja hänen irtaimen omaisuutensa.

Toiselle paikkakunnalle työhön siirtyvä nuori spesialisti saa kertakaikkisen avustuksen, joka on puolet hänen kuukautisesta takuupalkastaan. Lisäksi jokainen hänen perheensä jäsen saa neljänneksen samansuuruisesta avustuksesta. Jos päästökäs matkustaa työhön Perä-Pohjolan alueille tai muulle siihen verrattavissa olevalle paikkakunnalle, hän saa kahden kuukausipalkan suuruisen kertakaikkisen avustuksen.

Uuteen kaupunkiin, taajamaan tai kylään saapuessaan nuori spesialisti saa asunnon ennen muita.

Jollei sen tuotantolaitoksen tai viraston hallinto, jonka palvelukseen päästökäs on tullut, jostakin syystä kykenekään tarjoamaan hänelle hänen erikoisalansa työtä, hänellä on oikeus pyytää vastaavalta ministeriöltä siirtoa.

Millainen on Petroskoin yliopisto?

Se on yksi maan 52 yliopistosta. Se perustettiin vuonna 1940. Se on nimetty kansainvälisen työväenliikkeen huomattavalle johtajalle Otto Wille Kuusiselle.

Paitsi perinteisiä tiedekuntia, jotka valmistavat matemaatikkoja, fyysikkoja, biologeja, historiantutkijoita ja kielitieteilijöitä, siellä on avattu myös lääketieteellinen tiedekunta ja useita teknillisiä tiedekuntia. Muuan niistä — metsäteknillinen — kouluttaa metsäinsinöörejä etupäässä Karjalan tarpeisiin. Historialliskielitieteellisen tiedekunnan yhteyteen on perustettu suomalaisugrilaisen kielitieteen osasto. Tästä osastosta valmistuneet siirtyvät suomenkielenopettajiksi ja kääntäjiksi.

Petroskoin yliopistossa opiskelee alueen sekä kanta-asukkaita (karjalaisia, suomalaisia ja vepsäläisiä) että muiden kansallisuuksien edustajia.

Yliopisto ei ole Petroskoin ainoa korkeakoulu. Siellä toimii myös kasvatusopillinen korkeakoulu sekä Leningradin konservatorion haaraosasto.

Miten ilta- ja kirjeopiskelu on järjestetty?

Miltei puolet kaikista opiskelijoista Neuvostoliitossa opiskelee työnsä ohella. Siksi on perustettu kymmeniä itsenäisiä korkeakoulutason kirjeopistoja ja iltakouluja sekä toistatuhatta kirjeja iltaopiskelijoille tarkoitettua tiedekuntaa tai osastoa tavallisten korkeakoulujen yhteyteen. Myös keskiasteen erikoisoppilaitoksissa sovelletaan laajalti samaa järjestelmää.

Valtio myöntää erilaisia helpotuksia ja avustuksia niille, jotka opiskelevat työn ohella.

Niinpä kurssista riippuen iltakoulujen oppilaat saavat 20—30 päivää palkallista opintolomaa vuodessa, keskiasteen erikoisoppilaitosten iltalinjojen oppilaat 10—20 päivää ja korkea- ja keskikouluasteen kirjelinjojen oppilaat 30—40 päivää. Opintoloma on tarkoitettu tutkintojen ja tenttien suorittamiseen.

Valtiontutkintojen suorittamiseen myönnetään 30 päivää palkallista lomaa, diplomityön valmistamiseen

keskikoululaisille 2 kuukautta ja korkeakouluopiskelijoille 4 kuukautta. Lisäksi voidaan haluttaessa myöntää kuukauden palkaton loma, jonka aikana on tilaisuus kerätä aineistoa diplomityöhön ja tutustua käytännössä valitun opintoalan työhön. Viimeisenä opiskeluvuonna opiskelijat saavat viikoittain yhden vapaapäivän puolella palkalla. Aeroflot antaa 50 % alennuksen opiskelijoille, jotka lentävät korkeakoulupaikkakunnalle suorittamaan laboratoriotöitä, tenttejä ja tutkintoja.

Koska opiskelijat ovat jo melkoisen perehtyneet käytäntöön, heillä on viimeisillä kursseilla oikeus siirtyä päiväosastoon, opiskelemaan päätoimisesti. Näin he voivat syvällisemmin omaksua teorian sekä tieteellisen tutkimustyön ja suunnittelutoiminnan metodit.

Mikä on tehdaskorkeakoulu?

Kysymyksessä on teknillinen korkeakoulu, joka toimii suuren teollisuuslaitoksen yhteydessä. Siellä opiskelijain teoreettinen koulutus on saatettu mahdollisimman lähelle tuotantoa. He opiskelevat ja tekevät työtä saman katon alla.

Koulutus kestää kuusi vuotta. Muutaman kuukauden opiskelijat opiskelevat ja käyvät työssä samanaikaisesti. Sitten heidät vapautetaan viideksi kuukaudeksi kokonaan työstä, jolloin he voivat omistautua yksinomaan opinnoille. Tehdas maksaa opiskelijoille apurahaa, joka on 15 % suurempi kuin tavallisissa korkeakouluissa.

Opiskelun päätyttyä opiskelija jää yleensä oman tehtaan palvelukseen ja saa koulutustaan vastaavaa työtä.

Opiskeleeko Neuvostoliiton korkeakouluissa ulkomaalaisia?

Ulkomaalaisten opiskelua Neuvostoliiton korkeakouluissa ja yliopistoissa (samoin kuin keskiasteen erikoisoppilaitoksissa) edellyttävät ne kulttuuri- ja tieteelliset yhteistyösopimukset, joita Neuvostoliitto solmii muiden maiden kanssa bilateraalisella pohjalla. Sitä paitsi Neuvostoliittoon saapuu ulkomaalaisia opiskelemaan erilaisten kansainvälisten järjestöjen, muun muassa UNESCO:n lähettäminä.

Tällä hetkellä Moskovan, Leningradin, Kievin, Tbilisin, Bakun, Taškentin ja muiden kaupunkien 300 korkeakoulussa opiskelee yli 30 000 ulkomaalaista 128 maasta. Pelkästään Moskovan yliopistossa opiskelee 80 maan edustajia.

Aasian ja Afrikan maiden Neuvostoliiton solidaarisuuskomi-

tean sekä Neuvostoliiton ulkomaisten ystävyysseurojen ja Neuvostoliiton ammattiliittojen aloitteesta Moskovaan perustettiin vuonna 1960 Patrice Lumumballe omistettu kansojen ystävyyden yliopisto. Se on erikoisoppilaitos, jossa Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan maista tulleet nuoret voivat saada korkeakoulusivistyksen. Siellä opiskelee muutama tuhat ylioppilasta. Tärkeimmät tiedekunnat ovat polyteknillinen, maataloudellinen, lääketieteellinen, fysikaalis-matemaattinen, luonnontieteellinen, taloustieteellinen ja lakitieteellinen tiedekunta.

Ulkomaalaiset opiskelijat nauttivat samoja etuja kuin neuvostoliittolaisetkin. Neuvostovaltio maksaa heille stipendin, joka on huomattavasti suurempi kuin neuvostoliittolaisilla opiskelijoilla.

Mitkä ovat suomalaisten opiskelumahdollisuudet Neuvostoliiton korkeakouluissa?

Syyskuun 1. pnä 1972 alkaneena lukuvuonna noin 100 suomalaista opiskelijaa ja harjoittelijaa aloitti opinnot Moskovan, Leningradin ja Neuvostoliiton muiden kaupunkien korkeakouluissa.

V. 1969 allekirjoitettiin hallitusten välinen pöytäkirja yhteistyöstä Neuvostoliiton ja Suomen korkeakoulujen opettajien, opiskelijoiden, asiantuntijoiden ja tieteen työntekijöiden vaihdosta 5 vuoden aikana. Tämä asiakirja avasi uuden sivun maittemme korkeakoulujen välisten hedelmällisten ja molemminpuolin hyödyllisten yhteyksien kehitykselle. Se edellyttää kontaktien huomattavaa laajentamista, mutta myös uusia yhteistyömuotoja. Se muun muassa avasi laajoja mahdollisuuksia venäjän kieltä opiskelevien nuorten suomalaisten harjoittelulle. Niinpä esimerkiksi kolmen viime vuoden aikana pelkästään Leningradissa yli 300 suomalaista opiskelijaa on suorittanut venäjän kielen kurssin.

Sitä paitsi vuosittain noin 30 suomalaista asiantuntijaa täydentää venäjän kielellä taitojaan omalta alaltaan Moskovan, Leningradin, Kievin ja muiden kaupunkien korkeakouluissa. Vuoden 1969 pöytäkirjassa edellytetään, että lääkäreitä ja insinöörejä valmistavissa neuvostoliittolaisissa instituuteissa tulee kunakin lukuvuonna opiskelemaan 20 suomalaista. Viime aikoina ammattialojen piiriä on laajennettu, ja nykyisin Neuvostoliiton korkeakoulut ovat käytännöllisesti katsoen valmiit opettamaan suomalaisille nuorille minkä tahansa ammatin heidän oman valintansa mukaan. Opintohakemukset on osoitettava Neuvostoliitto-instituutille os. Lönnrotinkatu 38 A, 00180 Helsinki 18. Se antaa myös yksityiskohtaisempia tietoja valittavana olevista mahdollisuuksista ja pääsyvaatimuksista.

Opiskeluaika vaihtelee, esimerkiksi venäjän kielen kesäkurssit kestävät 1—2 kuukautta, lääketieteellisissä instituuteissa 6 vuotta ja korkeakoulujen insinöörejä valmistavissa tiedekunnissa 5 vuotta.

Neuvostoliiton korkeakoulujen opetusohjelmat ovat erittäin tiiviitä, ja opiskelijoiden — niin neuvostoliittolaisten kuin ulkomaalaistenkin — on tehtävä paljon työtä. Yliopiston tai instituutin suorittamisen jälkeen annetaan diplomi, joka vastaa maisterin arvoa. Nuorille opetetaan myös teoreettisia oppiaineita. Tuotannolliseen harjoitteluun kiinnitetään paljon huomiota. Viimeisen opiskeluvuoden aikana valmistaudutaan tutkintoihin ja diplomityön kirjoittamiseen tai diplomisuunnitelman laatimiseen.

Suomalaisille opiskelijoille on luotu tarvittavat opiskeluedellytykset. Esimerkiksi he saavat 90 ruplan stipendin kuukaudessa. Asuntolan vuokra on hyvin pieni, ja ruokailu opiskelijoiden ruokaloissa on halpaa. Lääkärinhoito sekä opetusvälineiden ja oppikirjojen käyttö on maksutonta. Neuvostoliitossa oleskelunsa aikana suomalaisille opiskelijoille järjestetään tutustumismatkoja Neuvostoliiton eri kaupunkeihin. Tavallisesti he viettävät osan lomastaan opiskelijoiden urheiluleireillä ja lepokodeissa, jotka sijaitsevat Neuvostoliiton parhaissa kylpylöissä.

Miten Neuvostoliitossa saa oppiarvon?

Vuodesta 1934 lähtien maassa on ollut voimassa yhtenäinen oppiarvo- ja opinnäytejärjestelmä. On olemassa kaksi oppiarvoa: kandidaatin (joka vastaa osapuilleen suomalaista lisensiaatin oppiarvoa) ja tohtorin. Tieteiden kandidaatin oppiarvon saadakseen on opiskelijain omattava korkeakoulun loppututkinto, suoritettava tutkinnot erikoisohjelman mukaan sekä laadittava ja julkisesti puolustettava väitöskirjaa jossakin korkeakoulussa tai tieteellisessä tutkimuslaitoksessa. Väitöskirja-aineisto on ennalta julkaistava.

Tieteiden tohtorin oppiarvoon vaaditaan tieteellinen tutkielma ajankohtaisesta ongelmasta, ja sen tulee sisältää tärkeitä tieteellisiä johtopäätöksiä. Kun tohtorinväitöskirja on julkaistu, tuleva tohtori puolustaa sitä julkisesti jossakin korkeakoulussa tai tieteellisessä tutkimuslaitoksessa, jonka tiedeneuvostolla on oikeus tarkastaa tohtorinväitöskirjoja.

Tiedeneuvosto päättää oppiarvon myöntämisestä salaisella äänestyksellä. Päätös vahvistetaan Neuvostoliiton korkeakouluja keskiasteen erikoisopetusministeriön tutkintokomissiossa.

Joka vuosi Neuvostoliitossa puolustetaan yli 25 000 kandidaatin väitöskirjaa ja 2500 tohtorinväitöskirjaa.

Neuvostoliitossa on käytössä muitakin tieteellisiä virkanimityksiä. Korkeakouluissa on assistentteja, dosentteja ja professoreja, tieteellisissä tutkimuslaitoksissa nuorempia ja vanhempia tieteenharjoittajia (tieteellisiä työntekijöitä).

Assistentin (nuoremman tieteellisen työntekijän) nimitys annetaan niille henkilöille, joilla on korkeakoulusivistys, tarpeellinen ammattitaito ja jotka työskentelevät professorin tai dosentin (vanhemman tieteellisen työntekijän) johdolla.

Dosentteja eli vanhempia tieteellisiä työntekijöitä tulee tavallisesti niistä, joilla on kandidaatin oppiarvo ja jotka harjoittavat vastaavaa opetus- tai tieteellistä tutkimustyötä.

Professorin virkanimitys annetaan niille henkilöille, jotka omaavat tohtorin oppiarvon ja jotka harjoittavat johtavaa opetus- tai tieteellistä tutkimustoimintaa.

Miltei puolet kaikista maan tieteellisistä työntekijöistä, joilla on oppiarvo, on korkeakoululaitoksen palveluksessa.

Tutkija- ja opettajavoimia koulutetaan aspiranttijärjestelmän avulla.

Onko Suomen kansalaisille annettu Neuvostoliitossa oppiarvoja ja arvonimiä?

Toukokuussa v. 1958 virallisen Neuvostoliiton vierailun aikana Suomen presidentille Urho Kaleva Kekkoselle annettiin Moskovan valtionyliopiston kunniatohtorin arvonimi. Tämä arvonimi annettiin hänen lukuisista teoksistaan, joissa käsitellään valtio-oikeudellisia kysymyksiä ja joissa, kuten Moskovan yliopiston oikeustieteen oppituolin keskustelussa sanottiin, "presidentti Kekkonen on osoittautunut syvälliseksi tutkijaksi, jolla on edistyksellisiä mielipiteitä yhteiskunnan kehityksestä". Kuten Moskovan valtionyliopiston tieteellisen neuvoston monet jäsenet puheissaan korostivat tämä arvonimi on myös tunnustus siitä suuresta työstä, jonka presidentti Urho Kekkonen on tehnyt hyvien naapuruussuhteiden lujittamiseksi.

Akateemikko Kustaa Vilkunalle on annettu Leningradin yliopiston kunniatohtorin arvonimi suuriarvoisesta työstään tieteen hyväksi ja aktiivisesta osallistumisesta Neuvostoliiton ja Suomen tieteellis-tekniseen yhteistyöhön. Tämän arvonimen Petroskoin yliopisto on antanut Tuure Lehénille.

TIEDE JA TEKNIIKKA

Mitkä ovat neuvostotieteen viime vuosien tärkeimmät saavutukset?

Monista neuvostotieteen viime vuosien saavutuksista mainittakoon vain muutamia 70-luvun tuloksia.

Avaruustutkimus. Suuri tapahtuma oli miehitetyn Maata kiertävän tieteellisen aseman, Saljutin rakentaminen. Koe vahvisti oikeaksi suuntauksen pitkiä aikoja toimivien miehitettyjen asemien rakentamiseen tieteellisiä tutkimuksia ja Maassa esiintyvien taloudellisten tehtävien ratkaisua varten. Kuuta ja planeettoja tutkittaessa Maasta käsin ohjattavat laitteet ovat osoittautuneet täysin oikeutetuiksi. Erityisesti on syytä mainita automaattisen tutkimuslaitteen Lunohod-1:n suorittama Kuu-retki. Se suoritti Kuussa tutkimuksia yli kymmenen kuukauden ajan. Niin ikään mainittakoon automaattisen avaruusluotaimen Luna-20:n avulla tapahtunut kuuperänäytteiden toimittaminen Maahan. Marsin pinnalle on suorittanut pehmeän laskun automaattisen avaruusluotaimen laskeutumismoduli, ja avaruusluotain Venus-8 on suorittanut välittömiä mittauksia Venuksen kaasukehässä ja pinnalla.

Suuria tuloksia on saavutettu **ydinfysiikan** alalla. Lähellä Moskovaa sijaitsevan Serpuhovin kiihdyttimen avulla on voitu todeta uusia lainmukaisuuksia nukleonien ja mesonien välisissä keskinäisissä vaikutuksissa. Novosibirskin ydinlaitteissa Siperiassa on rekisteröity kahden elektroni-positroniparin muodostumisprosessi elektronin ja positronin törmätessä yhteen. Dubnassa (Moskovan lähellä) suoritetuissa kokeissa on havaittu uusi ilmiö deuteronien ja ytimien vaikuttaessa toisiinsa.

Neuvostoliittolaisilla tiedemiehillä on jatkuvasti johtoasema **korkeissa lämpötiloissa esiintyvää plasmaa tutkivan fysiikan** alal-

la. Tokamak-laitteilla on päästy plasman parametrien kohoamiseen. Menestyksellisiä ovat olleet myös tutkimukset, joissa plasmaa on kuumennettu korkeisiin lämpötiloihin laser-säteen avulla.

Neuvostoliitossa syntynyt uusi ala — **kvanttielektroniikka** — on suonut mahdollisuuden löytää käytännön sovellutuksia voimakkaille aaltokimpuille aina optiselle alueelle asti. Neuvostoliittolaiset tiedemiehet ovat kehittäneet kvanttigeneraattoreita, jotka toimivat eri tehoalueilla aina useisiin miljooniin megawatteihin asti. Maailman suurimmassa protonikiihdyttimessä suoritetut tutkimukset ovat suoneet mahdollisuuden syventää olennaisesti käsityksiä mikromaailmasta, mm. auttaneet löytämään heliumin antiytimen. Näiden töiden yhteydessä on avautunut uusia näkymiä laadullisesti uusille tutkimusmetodeille aineen rakenteeseen perehdyttäessä. On kehitetty myös uusia laser-tyyppejä.

Astronomian ja astrofysiikan alalla on saavutettu arvokkaita tieteellisiä tuloksia tutkittaessa Auringon ympärillä ja tähtien välisessä avaruudessa olevaa plasmaa, pulsareiden (sykkivien tähtien) galaksien ydinten ja kvasaarien radiosäteilyä.

Ryhmä tiedemiehiä on onnistunut täsmentämään **taivaanmekaniikan** klassisia laskentamenetelmiä. Tutkimuksen tuloksena todettiin, että minkä tahansa taivaankappaleen liike on riippuvainen paitsi naapurina olevan (massaltaan suuremman), myös massaltaan pienempien kappalten vaikutuksesta, väliaineen vastuksesta ja säteilypaineesta.

Matematiikan alalla on akateemikko Ivan Vinogradovin menetelmällä onnistuttu ratkaisemaan eräitä lukuteorian tehtäviä, jotka aiemmin olivat täysin tavoittamattomissa. Tämä neuvostoliittolaisen tiedemiehen työ on vaikuttanut koko nykyiseen matematiikkaan.

Aleksei Petrov on luonut täysin uuden suunnan yleisen suhteellisuusteorian piirissä. Hänen matemaattisilla menetelmillään on laajaa käyttöä kosmologian kysymyksissä ja tähtien evoluutioteoriassa.

Neuvostoliitossa on kehitetty rehuvalkuaisaineen mikrobiologinen synteesimenetelmä raaka-aineena öljyn hiili.

On kehitetty uusia polttoainelajeja, uusia arvokkaita materiaaleja ja uusia lääkevalmisteita.

On kehitetty teräksen lujitusmenetelmiä. Nykyisin teräksen lujuus pystytään nostamaan aina 300 kg/neliömillimetri.

Hyviä tuloksia on saavutettu myös tietokonetekniikkaa sovellettaessa ja automatisoituja järjestelmiä kehitettäessä.

Tiedemiehet ovat kehittäneet menetelmiä, joiden avulla pystytään valmistamaan ominaisuuksiltaan halutunlaisia polymeerejä.

Olennaisena askeleena eteenpäin ovat olleet **molekyylibiologian** alalla suoritetut tutkimukset. Niiden kautta tiedemiehet ovat päässeet lähemmäksi mahdollisuutta analysoida erillisiä soluja ja solurakenteita.

Arvokkaita tieteellisiä tuloksia ovat saavuttaneet myös fysiologit, geneetikot ja kasvinjalostajat.

Millaisiin tieteen suuntauksiin neuvostoliittolaiset tiedemiehet keskittävät huomionsa lähiaikoina?

Perustutkimukset tulevat kehittymään entiseen tapaan. Vaikka ne eivät tuotakaan juuri tällä hetkellä havaittavaa taloudellista hyötyä, ne kuitenkin usein luovat välttämätöntä teoreettista pohjaa sovelletuille tieteille.

Mitä tulee luonteeltaan sovellettuihin tutkimuksiin, mainittakoon niistä seuraavat. Maan syväkerrostumien tutkimus ja hyötykaivannaisten uudet etsintämenetelmät, joissa sovelletaan fysiikan uusimpia tuloksia. Neuvostotiedemiehet tulevat ratkaisemaan luonnonvarojen (mineraali- ja kasviraaka-aineen, veden ja maaperän) entistä täydempään ja taloudellisempaan hyväksikäyttöön liittyvän ongelman. Valtameren tutkimukset käyvät entistä intensiivisemmiksi pyrittäessä selvittämään mahdollisuudet sen biologisten varojen, vedenalaisten öljyesiintymien ja muiden mineraali-raaka-aineiden hyväksikäyttöön. Tutkimustoiminta laajenee mikrokemian, keinotekoisten kiteiden, mikrobiologisen synteesin, mikroelektroniikan, tieteellisten kojeiden rakentamisen ja itse tutkimusten automatisoinnin alalla. Matematiikan piirissä saavutettujen tulosten pohjalta tullaan kehittämään automatisoituja talouselämän ohjausjärjestelmiä.

Juuri tällaisten suuntausten valinta ei ole suinkaan satunnainen. Ne on todettu kaikkein lupaavimmiksi Neuvostoliiton vuosiksi 1971—1975 laaditun sosiaalis-taloudellisen kehitysohjelman toteuttamisen kannalta.

Tiedemiehet eivät jää syrjään myöskään suorituksista, jotka kehottavat soveltamaan tieteen keksintöjä käytäntöön.

Millä tavoin atomienergiaa käytetään rauhanomaisiin tarkoituksiin?

Atomivoimalat kehittävät energiaa uraaniytimiä halkaisemalla. Neuvostoliitto oli ensimmäinen maa, jossa ryhdyttiin tuottamaan sähköenergiaa teollisessa mitassa ydinreaktorin avulla. Tämä ta-

pahtui vuonna 1954. Siitä lähtien Neuvostoliittoon on rakennettu monia atomivoimaloita ja Neuvostoliiton avustuksella niitä rakennetaan myös ulkomaille, mm. Suomeen.

Siitä lähtien atomi on saanut monia muitakin tehtäviä. Plutonium- ja uraanidioksidia käytetään polttoaineena meriveden suodatuslaitteissa. Tällainen Ševtšenkon kaupungissa (Kaspianmeren itärannikolla) toimiva laite on suunniteltu tuottamaan 150.000 tonnia makeaa vettä vuorokaudessa. Tällä vedellä pystytään uudistamaan koko autio rannikkoseutu.

Leningradissa vuonna 1957 rakennettu atomikäyttöinen jäänmurtaja Lenin on Neuvostoliiton arktisen laivaston lippulaiva. Maailmassa ei ole toista yhtä tehokasta alusta. Jäänmurtaja Lenin pystyy purjehtimaan ilman uudelleenlatausta kahden vuoden ajan. Purjehduksen rajoittamaton autonomisuus on epäämätön etu tavanomaisiin jäänmurtajiin verrattuna. (Lisäksi todettakoon, että yhdessä jäänmurtaja Leninin kanssa aluskaravaaneille raivaavat teitä Pohjoisella jäämerellä 8 Suomessa rakennettua dieselsähkökoneistolla toimivaa jäänmurtajaa ja nyt Neuvostoliitto on tilannut vielä 3 entistä suurempaa jäänmurtajaa Wärtsilä-yhtymältä.)

Atomi on vakiintunut lujasti myös sukellusveneitä rakennettaessa. Tässä atomienergian suomat edut ovatkin aivan ilmeiset: atomikäyttöiset sukellusveneet pystyvät liikkumaan veden alla koko matkansa ajan. Vuonna 1966 ryhmä neuvostoliittolaisia sukellusveneitä suoritti maailmanympärimatkan — 40.000 kilometriä — ollenkaan pinnalle poikkeamatta. Useita kertoja on sukellusveneillä käyty pohjoisnavalla.

Neuvostoliittolaisissa Zond-tyyppisissä avaruusluotaimissa on menestyksellä käytetty hyväksi sähköreaktiivisia plasma- ja ioniplasmamoottoreita niiden suuntaus- ja vakautuslaitteina avaruudessa. Aikaa myöten vastaavanlaisia moottoreita tullaan käyttämään myös avaruusaluksissa.

Isotooppimenetelmiä ja -kojeita käytetään menestyksellä teknologisten prosessien valvontaan masuuneissa, teräksensulatusuuneissa, valssaamoissa, teräksen jatkuvavalumenetelmässä sekä muokattaessa ja agglomeroitaessa malmeja. Kymmeniä tuhansia isotooppikojeita käytetään kemiallisessa, hiili-, tekstiili- ja kirjapainoteollisuudessa sekä monilla muilla aloilla. Isotoopit ovat vakiintuneet myös lääketieteen käyttöön: niiden avulla tutkitaan esimerkiksi biologisia prosesseja, joita on vaikea tai mahdoton seurata muilla menetelmillä. Sisätautilääkäreiden käyttöön tarkoitetut gamma-laitteet ja erikoiskiihdyttimet ovat apuna määriteltäessä eräitä vaikeita sairauksia. Kirurgisten toimenpiteiden täydennyksenä käytetään sädehoitoa, joka usein jopa korvaa ne.

Isotooppisia säteilylähteitä käytetään myös geologiseen etsintätyöhön.

Säteilykäsittelyn avulla voidaan pidentää elintarvikkeiden säilymisaikaa. Lihaa voidaan säilyttää säteilytyksen jälkeen kaksi viikkoa ilman kylmätiloja. Elintarvikkeet eivät tietenkään muutu säteilytyksen jälkeen radioaktiivisiksi ja ovat siis täysin vaarattomia käyttää.

Myös kasvinjalostajat käyttävät työssään radioaktiivisen säteilylähteen apua.

Neuvostoliitossa valmistettavien isotooppituotteiden tuotanto laajenee jatkuvasti. On perustettu valtiollinen keskusvarasto, joka käsittää yli 200 erilaista 49 kemiallisen alkuaineen isotooppia. Isotoopeista on tullut Neuvostoliiton vientiartikkeli: niitä ostetaan 32 maahan.

Miten lupaavia ovat atomivoimalat?

Maailman ensimmäisen 5.000 kilowatin tehoisen atomivoimalan käyttöönotto osoitti olevan teknisesti mahdollista käyttää hyväksi uraaniytimien halkeamisreaktiota, sen sijaan atomivoimaloiden rakentamisen taloudellinen tarkoituksenmukaisuus ei kuitenkaan vielä ollut ilmeinen. Siksi Neuvostoliitto ryhtyi 1950-luvun jälkipuolella rakentamaan entistä tehokkaampia reaktoreita. Tässä muutamia tämän tien vaiheita. Vuonna 1958 otettiin käyttöön Siperian 100.000 kilowatin tehoisen atomivoimalan ensimmäinen vaihe (nykyisin tämän voimalan kokonaisteho on yli 600.000 kilowattia). Vuonna 1963 otettiin käyttöön Uralilla sijaitsevan Belojarskin atomivoimalan ensimmäinen vaihe, vuotta myöhemmin Donilla sijaitsevan Novo-Voronežin voimalan ensimmäinen vaihe. Silti oltiin yhä vielä varovaisia arvioitaessa niiden tulevia mahdollisuuksia. Novo-Voronežin voimalan toisen vaiheen valmistumisen myötä päästiin taloudellisten osoittimien suhteen kuitenkin jo lähelle nykyaikaisia Neuvostoliiton Euroopan puoleisessa osassa toimivia, hiiltä käyttäviä lämpövoimaloita. Juuri tämän voimalan antamaa kokemusta muuten käytetään hyväksi rakennettaessa atomivoimalaa Suomeen.

Jokaisen yksikön tehon laajentuminen 300.000—440.000 kilowattiin hälvensi lopullisesti kaikki epäilykset. Atomivoimaloiden edullisuus kävi ilmeiseksi.

Tällä hetkellä Neuvostoliittoon rakennetaan 880.000 kilo-

watin tehoisia atomivoimaloita. Yksi niistä kohoaa Kuolan niemimaalle. Pohjoisilla seuduilla atomivoimaloiden rakentaminen on kaikkein perustelluinta.

Työjärjestykseen kuuluu nyt myös suurten, aina miljoonan kilowatin ja sitä suurempaan yksikkötehoon yltävien atomireaktoreiden käyttöön pohjautuvien atomivoimaloiden rakentaminen.

Lähivuosina atomivoimatalous tulee kehittymään Neuvostoliitossa entistäkin nopeammin. Maassa on ryhdytty rakentamaan nopeilla neutroneilla toimivia hyötyreaktoreita.

Mitkä ovat Neuvostoliiton päämäärät avaruustutkimuksissa? Mitä näiden tutkimusten tulokset antavat käytännössä ihmiselle?

Vaikka lakkaisimmekin ajattelemasta muille planeetoille suoritettavia avaruuslentoja, avaruus ei menettäisi merkitystään, joka sillä on useimpien aikamme tieteiden piirissä — ennen kaikkea fysiikan, kemian, astronomian, biologian ja lääketieteen piirissä. Nämä tieteenalat kaipaavat yhä suuremmassa määrin avaruuden muodostamasta jättiläismäisestä ja ehtymättömästä laboratoriosta saatavia tietoja. Mitä nopeammin nämä tiedot onnistutaan saamaan, sitä intensiivisemmin eri tiedonalat pystyvät kehittymään. Siis tiedettä tieteen vuoksiko? Ei, vaan yhteiskunnan edistyksen tähden, vaikuttaahan tiede tänään ratkaisevasti tuotantovoimien kasvuun. Kiitos sen, ihminen pystyy moninkertaistamaan tarvitsemiensa hyödykkeiden määrän. Juuri tämä päämäärä on Neuvostoliiton laajan avaruusohjelman pohjana.

Mitä ihminen sitten on saanut avaruudelta tähän mennessä?

Tekokuilla on ollut käyttöä merenkulussa, sääennusteiden laadinnassa sekä välitettäessä tv-ohjelmia etäisille seuduille ja muihin maihin.

Säähavaintotekokuu esimerkiksi kerää yhdessä tunnissa tietoja lähes 30.000 neliökilometrin laajuiselta alueelta. Neuvostoliittoon on perustettu erityinen tekokuista saapuvien tietojen pikakäsittelypalvelu. Tekokuiden välityksellä pystytään hoitamaan puhelin-, lennätin- ja telefotoyhteydet yli 10.000 kilometrin laajuisella alueella — Moskovan ja Tyynen valtameren rannikolla sijaitsevan Vladivostokin välillä. Neuvostoliittolainen, Molnija-1 -tekokuuta hyväkseen käyttävä Orbita-järjes-

telmä on lyhyessä ajassa maksanut takaisin siihen sijoitetut varat.

Maan tekokuut ja Maata kiertävät avaruusasemat pystyvät laatimaan arvioita kylvöjen ja metsävarojen tilasta laajoilla alueilla, paljastamaan sairauksien vaurioittamat kasvillisuusalueet, metsä- ja aroseutujen palot, heinäsirkkaparvet, muokattaviksi soveltuvat maa-alueet. Varsin suurella menestyksellä voidaan Maata kiertäviä avaruusasemia käyttää hyötykaivannaisten etsintään, maanjäristysten ja tulivuorten purkausten ennakointiin. Valtameritutkimuksen piirissä niiden avulla voidaan määritellä meren tila, jäätilanne, vesien saastumisaste, kalaparvien sijainti. Tekokuut ovat avuksi tutkittaessa kasteluun soveltuvia vesivaroja: kiitos avaruuslaitteiden onnistutaan arvioimaan lumimassojen suuruus ja jäätiköiden paksuus, paljastamaan maanalaisia virtoja. Tekokuut pystyvät määrittämään myös pohjavesien sijainnin aro- ja autiomaaseuduilla.

Sojuz-alusten miehistöt suorittivat maantieteellis-geologisten ja muiden maanpinnan kohteiden tarkkailua. Näin saatuja aineistoja on verrattu tavallisten ilmakuvausten avulla saatuihin tuloksiin. Tiedemiehet ovat saaneet vakuuttautua avaruudesta käsin otettujen valokuvien suomista eduista.

Lähivuosina avaruuslaitteille tullaan antamaan muitakin maanpäällisiä töitä: ne tulevat suorittamaan merenkulun ja lennontarkkailua, vetämään mannertenvälisiä voimansiirtolinjoja ja öljyjohtoja, valitsemaan paikkoja uusille tehdas- ja asutusalueille.

Jo nykyisin monien kansantaloudellisten ongelmien ratkaisu liittyy Neuvostoliitossa jatkuvaan avaruuden valloitukseen.

Kymmenet tekokuut ja avaruusluotaimet suorittavat nykyisin avaruudessa mitä erilaisimpia tutkimuksia. Onko näissä olosuhteissa välttämätöntä lähettää avaruuteen ihmistä?

Automaattilaitteilla on omat kiistattomat etuisuutensa. Taloudelliselta kannalta katsoen ne ovat miehitettyjä avaruuslaitteita edullisempia. Ihmisen ja hänen elämänsä turvaamisen vaatimien järjestelmien sijaan voidaan sijoittaa suuria tieteellisiä laitteistoja. Näin pystytään suorittamaan entistä täydellisempiä tutkimuksia. Eikä tässä kaikki. Miehitetyn avaruuslaitteen lento Marsiin kestää lähes kaksi ja puoli vuotta. Lääketieteen on alustavasti ratkaistava ihmisen erittäin pitkään avaruudessa oleskeluun liittyvät vaikeat kysymykset. Automaatti-

laite ei kaipaa tällaista huolenpitoa. Ei pidä myöskään unohtaa ihmistä avaruudessa vaanivaa satunnaista vaaraa.

Kaikesta huolimatta ei voida rajoittua pelkästään avaruusrobotteihin. Avaruusongelmiin perehtynyt suuri asiantuntija, akateemikko Anatoli Blagonravov on todennut tästä seuraavasti: "Ihmisen välitön osallistuminen joihinkin avaruudessa suoritettaviin kokeisiin on yksi todellisen tieteellisen tutkimuksen tärkeimpiä edellytyksiä. Ihmisellä on ainutlaatuinen kyky tarkkailla, koota ja analysoida saatuja tietoja, säilyttää niitä muistissa ja käyttää välittömästi oikean ratkaisun tekoon yllättävissä tilanteissa. Tällöin ei kuitenkaan pidä unohtaa ihmisaivojen alitajuista toimintaa ja intuitiota, jotka yltävät huomattavasti kyberneettisten koneiden mahdollisuuksia laajemmille alueille."

Neuvostotiedemiehet kannattavat miehitettyjen ja miehittämättömien avaruuslaitteiden yhdistämistä. Tällöin he edellyttävät seuraavanlaista työnjakoa. Nykyvaiheessa lähiavaruudessa toteutettavat tieteen ja kansantalouden asettamat tehtävät pystytään ratkaisemaan yleiskäyttöisillä miehitetyillä, Maata kiertävillä avaruusasemilla. Niissä suoritettavia tutkimuksia täydentävät puolestaan automaattiset tekokuut. Mitä Kuun ja planeettojen tutkimiseen tulee, on havaittu tarkoituksenmukaiseksi luovuttaa tämä työ automaattilaitteiden tehtäväksi.

Kenestä voi tulla avaruuslentäjä?
Millaisia vaatimuksia asetetaan
avaruuslentäjän koulutukselle?

Ensimmäinen neuvostoliittolainen avaruuslentäjäryhmä muodostettiin lentäjistä. Tämä oli luonnollista, sillä lentäjät olivat lentoon sekä fyysisesti että psykologisesti parhaiten valmentautuneita. Avaruuslentäjäehdokkaiden joukosta valittiin ne, joilla oli paras muisti, älykkyystaso, kyky kehittää nopeasti täsmällisiä ja koordinoituja liikkeitä. Sitten alkoivat erikoiskokeet ja valmennus: lennot lentokoneilla painottomuuden tilassa, harjoitukset avaruusaluksen mallisessa harjoituslaitteessa, pitkä oleskelu äänieristetyssä kammiossa, sentrifuugiharjoitukset, laskuvarjohypyt lentokoneesta.

Neuvostoliiton avaruusohjelman alkuvaiheessa oli tärkeää saada selville, miten ihminen kestää lento-olosuhteita. Nykyisin avaruuslentäjät eivät yksin asu avaruudessa, vaan tekevät siellä myös työtä. Tieteellisiä tai teknisiä kokeita pystyvät suorittamaan parhaiten vain asiantuntijat. Juuri tästä syystä lennolle on alettu lähettää yhä useammin myös insinöörejä.

Entä huomenna? Maata kiertävillä avaruusasemilla tulee todennäköisesti työskentelemään yhä enemmän eri alojen asiantuntijoita.

Kuinka paljon Neuvostoliitossa on tieteellisiä
laitoksia ja niitä palvelevia tutkijoita?

Tieteellisillä aloilla työskentelevien henkilöiden määrä on ylittänyt Neuvostoliitossa 1 miljoonan rajan. Jos heidän lisäkseen luetaan ne, jotka toimivat tieteellisen palvelun aloilla tämä määrä kohoaa 3 miljoonaan. Neljännes kaikista maailman tiedemiehistä työskentelee Neuvostoliitossa.

Joka viides—kuudes vuosi kaksinkertaistuu tiedemiesten lukumäärä, ja teknisten, fysikaalis-matemaattisten ja taloustieteen aloilla tämä tapahtuu vieläkin nopeammin. Yhdenkään muun sosiaaliryhmän keskuudessa ei ole havaittavissa näin määrätietoista kasvuvauhtia. Tämä on yksi tieteellis-teknisen kumouksen seurauksia.

Kaikkein eniten neuvostotiedemiehiä on seuraavilla aloilla: tekniikan piirissä yli 400.000, fysiikan ja matematiikan piirissä yli 100.000, taloustieteen piirissä 60.000 ja lääketieteen piirissä 50.000.

Tsaarin Venäjällä oli kaikkiaan vain 300 tieteellistä laitosta, joiden palveluksessa oli alle 12.000 tutkijaa. Ne olivat pääasiassa pieniä, niukoin varoin hoidettuja ja siksi huonosti varustettuja tutkimuskeskuksia. Nykyisin Neuvostoliitossa toimii 5.000 suurta tieteellistä organisaatiota.

Neuvostoliiton koulujärjestelmä, tieteellisten ja teknisten tiedemiesvoimien koulutus herättää kiinnostusta eri puolilla maailmaa. Amerikkalaisen talousliiton presidentin Theodor Schulzin mukaan "ihmisresurssien" hyväksikäyttö ja lahjakkuuksien löytäminen tapahtuu Neuvostoliitossa tehokkaammin kuin USA:ssa.

Viimeisimpien 15 vuoden kuluessa 7 neuvostoliittolaista fyysikkoa on saanut Nobelin palkinnon.

Millainen sija Neuvostoliiton tiedeakatemialla
on maan tieteellisten laitosten verkossa?

Se on Neuvostoliiton ylin tieteellinen laitos, jonka piiriin kuuluvat lahjakkaimmat tiedemiehet. Valtiollisena laitoksena Neuvostoliiton tiedeakatemia toimii välittömästi maan hallituksen alaisena. Silti sen elinten jäseniä ei nimitetä, vaan heidät kaikki valitaan vaalein. Tiedeakatemian piiriin kuuluu lähes

250 akateemikkoa ja kaksi kertaa suurempi määrä kirjeenvaihtajajäseniä.

Neuvostoliiton tiedeakatemia johtaa perustutkimuksia ottaen huomioon tieteellis-teknisen kumouksen perustendenssit. Sen tehtävänä on myöskin antaa suosituksia tieteellisten tulosten soveltamisesta käytäntöön.

Mainittakoon muutamia tiedeakatemian tärkeimpiä tieteellisiä tutkimussuuntia: uusien energialähteiden (atomi, lämpöydinreaktiot) valtaus, ihmisen toimesta tapahtuva avaruuden valloitus, tuotantoelämän siirtäminen täyden automatisoinnin pohjalle, entistä tehokkaampi materiaalien jalostus (muuttamalla aineen molekyyli- ja atomirakennetta). Tässä tuli mainituksi vain neljä niistä 82 suuntauksesta, joihin tiedeakatemian tutkijoiden huomio on keskittynyt. Kaikkiaan tutkimusten kohteena on 800 tieteellistä ongelmaa, joista kaksi kolmannesta käsittelee luonnontieteitä.

Neuvostoliiton tiedeakatemian piiriin kuuluu 230 tieteellistä laitosta, jotka sijaitsevat yli 60 paikkakunnalla eri puolilla maata. Suuria sivuosastoja on perustettu etäisemmille alueille — Siperiaan, Kaukoitään, Uralille ja Pohjois-Kaukasiaan. Lisäksi on muutamia filiaaleja, joista yksi toimii Kuolan niemimaalla, toinen Petroskoissa, Karjalan autonomisen neuvostotasavallan pääkaupungissa. Jokaisella liittotasavallalla puolestaan on omat tiedeakatemiansa. Tasavaltojen tiedeakatemioiden ja "suuren" tiedeakatemian välille on luotu lujat ja monipuoliset yhteydet ja organisoitu laaja informaation vaihto. Moskova auttaa paikallisia akateemisia keskuksia kouluttamaan tiedemiesvoimia uusille tieteenaloille.

Lisäksi Neuvostoliitossa toimii useita alakohtaisia tiedeakatemioita — lääketieteen, pedagogisten tieteiden ja maatalousakatemia sekä Taideakatemia jne.

Neuvostoliitossa ilmestyy yli 250 akateemista julkaisua, joissa julkaistaan tutkimustuloksia.

Neuvostoliiton tiedeakatemia kuuluu jäsenenä 140 kansainväliseen järjestöön, osallistuu aktiivisesti erilaisia ongelmia käsitteleviin konferensseihin, neuvottelukokouksiin ja symposiumeihin ja järjestää niitä itse.

Millaiset ovat Neuvostoliiton ministerineuvoston tieteen ja tekniikan valtionkomitean tehtävät?

Komitea on yleisvaltakunnallinen elin, joka huolehtii yhtenäisen valtiollisen politiikan noudattamisesta tieteellis-teknisen

edistyksen alalla. Se määrittelee maan tieteen ja tekniikan kehityksen perussuunnat; huolehtii tieteellisten tutkimusten tehostamisesta, pitää huolta tieteellis-teknisestä informaatiosta; valvoo tieteen ja tekniikan saavutusten kansantalouden palvelukseen soveltamista; toteuttaa tieteellis-teknistä yhteistyötä muiden maiden kanssa.

Yhdessä Neuvostoliiton tiedeakatemian, ministeriöiden ja laitosten kanssa komitea laatii laajoja suunnitelmia tutkimuksista tieteellis-teknisten perusongelmien ratkaisemiseksi ja ehdotuksia tärkeimpien, loppuun saatettujen tutkimusten hyväksikäyttämisestä kansantalouden piirissä. Sen tehtäväksi on annettu myös valita Neuvostoliiton tiedeakatemian, liittotasavaltojen tiedeakatemioiden ja korkeakoulujen toteuttamat lupaavimmat perustutkimukset jatkokäsittelyyn instituuteissa ja suunnittelutoimistoissa, ministeriöissä ja laitoksissa.

Komitea tarkistaa, miten tieteellisten tutkimustöiden suunnitelmia toteutetaan, pitää huolta siitä, ettei tapahtuisi kaksinkertaista työtä ja voimien tuhlausta. Se keskittää yleisvaltiolliselta kannalta tieteellisten organisaatioiden työn sellaisten tehtävien ratkaisuun, joilla on erityisen tärkeä merkitys talouselämälle ja itse tieteelle.

Komitean tehtävänä on yhdessä Neuvostoliiton ministerineuvoston keksintöasiain valtionkomitean kanssa saada selville tärkeimmät keksinnöt ja löydöt sekä etsintätutkimusten tulokset, joiden käytännön sovellutusta ei vielä tällä hetkellä ole valmisteltu, mutta joiden tulevaisuus näyttää erittäin kiinnostavalta.

Komitean tehtäväksi on asetettu myös suunnitella tiedemiesvoimien koulutus.

Voidaan siis sanoa, että tieteen ja tekniikan valtionkomitea suunnittelee koko maan mitassa tieteellisiä ja teknisiä tutkimuksia ja määrittelee niiden sovellutuspolitiikan.

Mitä rahoituspuoleen tulee, neuvostovaltio myöntää tieteen kehittämiseen suurin piirtein yhtä paljon varoja kuin Englanti, Ranska ja Saksan liittotasavalta yhteenlaskettuina.

Millaista tieteellistä tutkimustyötä suoritetaan korkeakouluissa?

Korkeakoulujen tiedemiehet suorittavat tutkimuksia kaikilla tiedonaloilla. Ei ole sellaista erikoisalaa eikä sellaista tieteen

suuntausta, jotka olisi tässä syrjäytetty. Eräillä aloilla korkeakoulut ovat johtavalla sijalla.

Tutkimuksia suoritetaan tärkeimmillä matematiikan, mekaniikan, astronomian, fysiikan, kemian, biologian, geologian, voimatalouden, koneenrakennuksen, automatiikan jne. tärkeimmillä alueilla. Yhteiskuntatieteiden piiristä on syytä mainita ennen kaikkea historia, oikeustiede, kielitiede ja kirjallisuudentutkimus.

Korkeakouluissa on välttämätön pohja niin teoreettisen kuin sovelletunkin tieteellisen tutkimustyön suorittamiselle. Niillä on omia tieteellisiä tutkimusinstituutteja, ongelma- ja alakohtaisia laboratorioita, tietokonekeskuksia, observatorioita ja kasvitieteellisiä puutarhoja. Jokainen korkeakoulun laitos ja laboratorio käsittelee ja hyväksyy tieteelliset työsuunnitelmat, jotka korkeakoulun tiedemiesneuvosto sitten vahvistaa.

Yhä laajemmin on ryhdytty suorittamaan tieteellistä tutkimustyötä eri tuotannonalojen tieteellisten tutkimusinstituuttien kanssa. Monet korkeakoulut ratkovat tuotanto-ongelmia taloudellisten sopimusten pohjalta. Tällainen yhteistyömuoto on molemmille osapuolille edullinen ja varsin hedelmällinen.

Tieteellistä tutkimustyötä suoritetaan myös opiskelijoiden tieteellisissä ja tieteellis-teknisissä seuroissa. Yli 600.000 päivälinjojen opiskelijaa (siis joka neljäs opiskelija) suorittaa tieteellistä tutkimustyötä, osallistuu erilaisten tutkimus- ja suunnittelutöiden toteutukseen.

Kahden viime vuoden aikana ovat opiskelijat itsenäisesti ja yhteistyössä tiedemiesten kanssa tehneet 2.000 keksintöä. Nuoret pojat ja tytöt ovat osallistuneet 30.000 käytäntöön sovellettuun tutkimustyöhön. 100.000 diplomityötä ja -projektia on suositeltu sovellettavaksi käytäntöön. Joka toinen sopimukseen liittyvä korkeakouluissa käsiteltävä tutkimusaihe on valtion rahoittamana tai taloussopimuksen turvin opiskelijoiden avustuksella toteutettu.

Opiskelijoiden suorittamaa tieteellistä toimintaa kannustaakseen neuvostohallitus on hyväksynyt asetuksen mitalien ja rahapalkintojen jakamisesta opiskelijoille ja nuorille tieteenharjoittajille, jotka ovat omaleimaisimmin osallistuneet tieteelliseen tutkimustyöhön. Palkinnot jaetaan vuosittain Neuvostoliiton tiedeakatemian yleiskokouksessa viidelle kunnostautuneelle opiskelijalle ja kolmelle nuorelle tiedemiehelle. Vastaavanlaisia palkintoja jakavat myös liittotasavaltojen kansalliset tiedeakatemiat.

Millainen rooli on kybernetiikalla kansantalouden piirissä?

Tästä saa jo kuvan todettaessa vaikkapa, että vuosien 1971—75 aikana Neuvostoliitossa on tarkoitus laajentaa tietokoneiden tuotantoa 2,6-kertaiseksi. Tietokonetekniikalla on yhä laajempaa käyttöä talouselämän ja tekniikan eri aloilla sekä tieteellisessä tutkimustyössä. Tämän vuoksi Neuvostoliitossa toteutetaan kokonaista kompleksia tieteellisiä tutkimustöitä elektronisen tietokonetekniikan, mm. universaalien tietokoneiden kehittämiseksi. Jatkuvasti suoritetaan tutkimuksia tietokoneiden loogisten ja muistiyksiköiden kehittämiseksi.

Ensimmäinen putkikäyttöinen elektroninen tietokone ilmestyi Neuvostoliittoon lähes neljännesvuosisata sitten. Verraten nopeasti selviydyttiin putki- ja puolijohdekaudesta ja nykyisin Neuvostoliiton teollisuus valmistaa integroituja piirejä hyväkseen käyttäviä "kolmannen polven" tietokoneita.

Muutamia niistä — universaaleja tietokoneita — käytetään taloudellisten tietojen käsittelyyn, hallinnollisen ja taloudellisen toiminnan automatisoituun suunnitteluun ja ohjaukseen, koneelliseen käännöstyöhön, lääketieteelliseen diagnostiikkaan ja erilaisten prosessien mallien rakentamiseen eli simulointiin. Toiset tietokoneet — erikoistuneet ohjauskoneet — valvovat ja johtavat erityyppisten voimalaitosten, suurten valssainten, jättiläismäisten kemianteollisuuden laitosten jne. työtä.

Automatisoitujen ohjausjärjestelmien soveltamisesta koituva taloudellinen hyöty on selviö jopa koululaisille. Tällaisen järjestelmän rakentaminen maksoi moskovalaiselle Frezer-tehtaalle puolitoista miljoonaa ruplaa, mutta tämä järjestelmä myös säästää vuosittain vähintäänkin miljoona ruplaa. Tehtaan tuotanto kasvoi 25 % ja sen hallintokoneistoa on voitu huomattavasti supistaa.

Tämän vuosikymmenen alkupuolella Neuvostoliitossa tullaan ottamaan käytäntöön vähintään 1.600 automatisoitua tuotantolaitosta ja eri alojen organisaatioiden ohjausjärjestelmää.

Maan teknisen kypsyyden ratkaisee tänään kuitenkin sen kyky siirtyä erillisten tuotantolaitosten ohjauksesta kokonaisten talouselämän alojen automaattiseen ohjaukseen. Juuri tällä suunnalla neuvostoliittolaisilla asiantuntijoilla on tuleva työkenttä.

Otettakoon esimerkki käytännöstä. Muutamia vuosia sitten Kievissä toimiva kybernetiikan instituutti rakensi ohjausjärjestelmän Lvovissa (Ukrainassa) toimivalle televisiotehtaalle. Tä-

mä on ensimmäinen vaihe. Nyt on edessä ohjausjärjestelmän kehittäminen kaikille televisiotehtaille, sitten kaikille radioteknisen teollisuuden laitoksille jne. Periaatteena on: yksiköstä kokonaisuuteen, yhden tuotantolaitoksen ohjauksesta kokonaisten teollisuusalojen ohjaukseen.

Neuvostoliitossa on laadittu työohjelma yleisvaltiollisen automatisoidun ohjausjärjestelmän kehittämisestä koko kansantaloudelle. Tähän järjestelmään on määrä sisältyä informaation keruun ja käsittelyn koko maan mitassa sekä yhtenäisen tietokonekeskusten verkon.

Miten tapahtuu tieteellisten tutkimusinstituuttien ja korkeakoulujen yhteistyö teollisuuden kanssa?

Alakohtaiset tieteelliset tutkimusinstituutit määrittelevät yhdessä vastaavien ministeriöiden kanssa kullakin alalla toteutettavan teknisen politiikan. Uudet menetelmät ja uudet laitteet joutuvat kokeiltaviksi koetehtaissa tai välittömästi alan tuotantolaitoksella ja sen jälkeen ne siirtyvät joukkotuotantoon. Tieteellinen tutkimusinstituutti — suunnittelutoimisto — koekäyttö — joukkotuotanto — tämä on Neuvostoliitossa perinteisesti käytetty toimintaketju. Tänään se ei kuitenkaan ole enää ihanteellinen: tieteellis-teknisten tulosten käytäntöön sovellutus vie usein liian pitkän ajan.

Siksi Neuvostoliitossa etsitään uusia ja entistä tehokkaampia tieteen ja tuotantoelämän yhteistyömuotoja. Tässä yksi niistä. Eräät tieteelliset tutkimusinstituutit annetaan tuotantolaitosten haltuun. Instituutti saa tuotannollisen pohjan, tuotantolaitos tiedemiesten luovan ajattelun tulokset. On syntynyt kokonaisia tieteellis-tuotannollisia yhtymiä, joissa alakohtaiset instituutit, suunnittelutoimistot ja teknologiset organisaatiot ovat sulautuneet yhdeksi kokonaisuudeksi. Tulos on osoittanut odotukset oikeiksi: uusien menetelmien laboratoriotutkimuksista sen teolliseen hyväksikäyttöön kuluva aika on supistunut yli puolella. Tämän tuloksena tuotantolaitosten taloudelliset tulokset ovat myös kohonneet.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa toimii lähes 60 suurta yhtymää. Niiden lukumäärä tulee vielä laajenemaan, koska tämä tie on todettu varsin hedelmälliseksi. Se seikka, että kunkin yhtymän johdossa on tieteellinen tutkimusinstituutti, takaa uusien ajatusten parhaimman mahdollisen hyväksikäytön. Tällaisissa yhtymissä tiede ohjaa tuotantoelämää ja tuotantoelämä takaa tutkimusten jatkuvan edistymisen.

Tällainen tieteen ja tuotantoelämän yhteysmuoto ei kuitenkaan ole suinkaan universaali. Neuvostoliitossa ovat käytännössä osoittautuneet hyviksi myös muunlaiset yhteydenpitomuodot: tuotannollis-tekniset yhtymät, alueelliset tieteelliset keskukset ja alojen väliset instituutit.

Myös korkeakoulut osallistuvat aktiivisesti tuotannollisten tehtävien ratkaisuun. Niiden suojissa toimii eri alojen ministeriöiden ongelmalaboratorioita, korkeakoulut tekevät sopimuksia tuotantolaitosten kanssa suunnitelmien ja teknologisten projektien laatimisesta. On syntynyt kannattavuusperiaatteella toimivia "ideafirmoja". Suurimman osan niistä muodostavat nuoret tiedemiehet ja viimeisimpien vuosikurssien opiskelijat. Korkeakoulujen tiedemiesyhtymän tuloksena on syntynyt yksi Neuvostoliiton tiedeakatemian alueellinen osasto Pohjois-Kaukasiaan. Tämän tiedekeskuksen on määrä edistää ennen kaikkea tuotannon tehokkuutta.

Vuonna 1971 aivan uusia, vasta keksittyjä koneiden, laitteistojen ja kojeiden tyyppimalleja oli Neuvostoliitossa lähes 4.000.

Mikä elin vahvistaa Neuvostoliitossa keksinnöt ja löydöt ja millä tavoin?

Keksintöjen ja löytöjen rekisteröintiä suorittaa Neuvostoliitossa erityinen valtiollinen elin — Neuvostoliiton ministerineuvoston keksintöasiain valtionkomitea.

Löydöistä myönnetään valtiollinen diplomi ja keksinnöt vahvistetaan joko tekijän todistuksin tai patentein. Neuvostoliitossa tämä ei ole sama asia. Tekijäntodistus on vain asiakirja, joka todistaa tietyn henkilön tehneen keksinnön. Patentti puolestaan antaa tällaisen tunnustuksen ohella tekijälle erikoisoikeudet keksintöön, siis monopolisoi tämän oikeuden. Neuvostoliiton lainsäädäntö suo keksijälle mahdollisuuden valita kumpi tahansa näistä kahdesta muodosta rekisteröidä keksintö. Kuten käytäntö osoittaa, useimmiten annetaan tekijäntodistus. Keksijä saa valtiolta palkkion ja valtio oikeuden käyttää hyväksi tehtyä keksintöä. Tämä on edullista kummallekin osapuolelle. Rahapalkkio riippuu keksinnön taloudellisesta arvosta ja se saattaa kohota aina 20.000 ruplaan. Tämän lisäksi keksijä saa valtiolta joukon etuisuuksia.

Keksintöä, jolle on haettu patentti, ei voida käyttää ilman keksijän suostumusta. Vain patentin omistajalle kuuluu oikeus myöntää lisenssejä ja vain hän yksin voi luopua patentista. Patentin voimassaoloaika on 15 vuotta.

Rationalisointiehdotusten esittäjät saavat todistuksen ja rahapalkkion tuotantolaitokselta, joka on ensimmäisenä ottanut käyttöön uuden menetelmän.

Tilastot kertovat, että maapallolla tehdään vuosittain lähes 500 tieteellistä löytöä, joka seitsemäs niistä Neuvostoliitossa.

Vuoden 1972 aikana Neuvostoliitossa sovellettiin käytäntöön yli 1,8 miljoonaa keksintöä ja rationalisointiehdotusta.

Miten tieteellis-tekninen informaatiopalvelu rakentuu?

Tällainen palvelu voidaan havainnollisesti kuvata useina "kerroksina". Ylimmän niistä muodostavat yleisliittolaiset informaatiokeskukset. Niitä on 9. Sitten seuraavat liittotasavaltojen, suurten hallinnollisten alueiden ja talouselämän eri alojen informaatiolaitokset. Ja viimein tulevat tuotantolaitosten ja organisaatioiden mitassa toteutetut informaatiopalvelut.

Voidaan mainita kolme tieteellis-teknistä informaatiota koko maan mitassa käsittelevää suurta organisaatiota. Ne ovat Yleisliittolainen tieteellisen ja teknisen informaation instituutti, Yleisliittolainen tieteellis-tekninen informaatiokeskus sekä Patentti-informaation ja teknis-taloudellisten tutkimusten instituutti. Huolimatta kaikesta mainittujen laitosten samankaltaisuudesta ne eivät ole kuitenkaan toisiaan kattavia vaan täydentäviä.

Tieteellisen ja teknisen informaation instituutti toimittaa alakohtaisille instituuteille artikkeleja, joita on julkaistu 120 maassa 70 eri kielellä. Vuosittain tällaisia artikkeleita käsitellään yli miljoona. Lisäksi instituutti julkaisee erilaisia painotuotteita: maailman suurinta referoivaa aikakauslehteä, joka käsittää yli 200 erilaista osastoa, katsausta "Tieteen tuloksia" sekä lukuisia informoivia tiedotteita. Instituutin työntekijäkuntaan kuuluu lähes 4.000 asiantuntijaa. Tämän henkilökunnan lisäksi sille toimittaa aineistoja vielä 24.000 ulkopuolista referaattien laatijaa.

Informaatiokeskuksessa on koottu yhdeksi kokonaisuudeksi kaikki tiedot uusista tutkimuksista ja tieteellis-teknisistä töistä. Täällä säilytetään mikrofilmikopioina selostuksia päätökseen saatetuista tieteellisistä tutkimustöistä mukaanluettuina puolustettujen tieteellisten väitöskirjojen mikrofilmikopiot. Keskus valmistaa ja julkaisee ajankohtaista informaatiota toteutetuista tutkimuksista. Tällä tavoin tiedemiehet ja insinöörit voivat saada heitä kiinnostavia tietoja ja jopa julkaisemattomista

selostuksista kirjaimellisesti muutamia päiviä sen jälkeen, kun tutkimustyöt on saatu päätökseen, ja riippumatta siitä, missä päin maata ne on suoritettu.

Patentti-informaation instituutti on taltioinut lähes 47 miljoonaa painettua tutkimusta suunnilleen 60 maailman maasta. Instituutti saa vuosittain 3 miljoonaa kuvausta keksinnöistä ja lähettää niitä saman verran muihin maihin, sekä vastaa lähes 150 000 tiedusteluun. Se lähettää valokopioita kuvauksista ja kirjallisia neuvoja Neuvostoliiton kaikille kolkille. Instituutti julkaisee erilaisia luetteloita, bulletiineja, oppaita ja kokoomateoksia.

Ajankohtaisesta informaatiosta huolehtivat tieteelliset tutkimusinstituutit. Ne saavat tietoja yleisliittolaisista keskuksista ja lähettävät niitä tuotantolaitoksille, julkaisevat tiedottavia bulletiineja ja ulkomaista pika-aineistoa.

Tuotantolaitoksissa ja suunnittelutoimistoissa toimii suunnilleen 65 000 teknisen informaation osastoa ja toimistoa. Tämän lisäksi on avattu teknisiä informaatio-osastoja ja teknisiä kirjastoja.

Kuinka Neuvostoliiton ja muiden maiden tiedemiesten välistä yhteistyötä toteutetaan tieteellisen toiminnan alalla ja erityisesti avaruustutkimusten piirissä?

Neuvostoliitto osallistuu aktiivisesti sellaisiin kansainvälisiin toimenpiteisiin ja ohjelmiin kuin esimerkiksi "Kansainvälinen geofysikaalinen vuosi", "Kansainvälinen biologinen ohjelma", "Kansainvälinen Etelämantereen glasiologinen projekti" ja "Ihminen ja biosfääri"-ohjelma, globaalisia ilmakehän prosesseja käsittelevä tutkimusohjelma ja projekti "Planetaariset geofysikaaliset tutkimukset" yms.

Tänään Neuvostoliitolla on erimuotoisia tieteellis-teknisiä kontakteja käytännöllisesti ottaen kaikkiin maailman maihin.

Tieteellis-teknistä yhteistyötä Neuvostoliiton ja Keskinäisen taloudellisen avun neuvoston eli SEV:iin kuuluvien sosialististen maiden välillä toteutetaan taloudellista yhdentymistä koskevan kokonaisohjelman puitteissa. Systemaattisesti järjestetään neuvotteluja tieteellis-teknisen politiikan peruskysymyksistä, laaditaan ennusteita 10—15 vuodeksi eteenpäin, suunnitellaan yhdessä asiasta kiinnostuneiden maiden toimesta tapahtuvaa erillisten tärkeiden tieteellis-teknisten ongelmien kehittelyä, suoritetaan yhteisiä tieteellisiä tutkimuksia ja tieteellisten tutkimus-

ten koordinointia, toteutetaan tulosten vaihtoa, laajennetaan yhteistyötä tieteellisiä tutkijavoimia koulutettaessa jne. Monenkeskisellä pohjalla sosialistisen yhteisön maat käsittelevät yli 250 tieteellis-teknistä ongelmaa. Niistä mainittakoon luonnonsuojelutoimenpiteet, atomienergian hyväksikäyttö teollisessa mitoin SEV-maissa, tietokoneteknisten välineiden rakentaminen jne. Vuodesta 1956 lähtien on Dubnassa lähellä Moskovaa toiminut Yhdistynyt ydintutkimuslaitos, jossa sosialististen maiden tiedemiehet suorittavat rauhanomaisia päämääriä palvelevia tutkimuksia.

Jatkuvasti laajenevat Neuvostoliiton tieteellis-tekniset yhteydet myös muihin teollisesti kehittyneisiin maailman maihin. Näiden yhteyksien luonteessa on sitä paitsi tapahtunut laadullinen muutos: informaation vaihdosta ja tutustumiskäynneistä ollaan siirtymässä systematisoituun pitkäaikaiseen yhteistyöhön sopimuspohjalla. Tällaisia hallitustenvälisiä sopimuksia on solmittu Ranskan, Italian, Suomen, Itävallan, Ruotsin, Belgian, Tanskan, Kanadan ja USA:n kanssa. Lisäksi on solmittu joukko sopimuksia erillisillä tieteen ja tekniikan aloilla.

Tällaisten yhteyksien hedelmällisyydestä on osoituksena Neuvostoliiton ja Ranskan välinen yhteistyö. Molempien maiden tiedemiehet ovat kehittäneet ja toteuttaneet menestyksellä käytännössä SECAM-väritelevisiojärjestelmän. Neuvostoliittolaisen Molnija-1 -tekokuun kautta on järjestetty vakaa radio- ja puhelinyhteys Moskovan ja Pariisin välille. Atomiytimien rakennetta koskevia perustutkimuksia on suoritettu Neuvostoliitossa kiihdyttimellä, jonka yhteyteen on kytketty ranskalainen vetykuplakammio Mirabelle.

Neuvostoliiton ja Suomen välillä on tieteellis-teknistä yhteistyötä toteutettu jo 15 vuoden ajan. Se koskee sellaisia aloja kuin selluloosa- ja paperiteollisuutta sekä mekaanista puunjalostusteollisuutta, metsätaloutta ja metsänhakkuita, maanparannusta ja rakennustoimintaa. Viime aikoina on noussut esiin uusia yhteistyön aloja. Niitä ovat esimerkiksi Suomenlahden vesien suojelu, juoma- ja jätevesien puhdistus, ei-rautametallien tuotantoteknologia.

Jatkuvasti laajenevat Neuvostoliiton tieteellis-tekniset yhteydet muihin maihin myös avaruuden valloituksen piirissä. Mainittakoon, että neuvostoliittolaisilla tekokuilla suoritettuihin Interkosmoskokeisiin ovat Neuvostoliiton ohella osallistuneet Unkari, Saksan demokraattinen tasavalta, Bulgaria, Romania, Puola ja Tšekkoslovakia. Neuvostoliiton automaattisessa Lunohod-1-robotissa käytettiin ranskalaista laser-heijastinta. Yhteisiä

tutkimuksia Neuvostoliiton ja USA:n välillä suoritetaan avaruusbiologian ja avaruuslääketieteen alalla. Syksyllä 1972 ryhdyttiin suunnittelemaan yhteistä neuvostoliittolais-amerikkalaista Maata kiertävällä radalla tapahtuvaa Sojuz- ja Apollo-alusten telakointikoetta.

Tämä vuodeksi 1975 suunniteltu koe tähtää humaaniin päämäärään — avaruuslentäjien turvallisuuden takaamiseen, mm. heidän toimittamiseensa takaisin Maahan avaruusvaurion sattuessa. Tämän kokeen vuoksi Sojuziin ja Apolloon tehdään eräitä rakennemuutoksia.

Millaisiksi Neuvostoliitossa arvioidaan tieteellis-teknisen kumouksen mahdolliset sosiaaliset seuraukset?

Automatisointi vapauttaa ihmisen rutiininomaisesta, eiluovasta työstä. Tämä johtaa huomattavaan työpäivän lyhenemiseen. Vapaa-ajan osuus kasvaa. Ihminen saa mahdollisuuden omistautua entistä enemmän tieteelle, koulutukselle, kulttuurille ja urheilulle. Tämä vaikuttaa väistämättä hänen kaikinpuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseensä. Ihmisen hyväksi tullaan kehittämään ja täydellistämään palvelualaa, jolle sijoittuu merkittävä osa työvoimaa. Tällaisia ovat neuvostoliittolaisten sosiologien ja futurologien käsityksen mukaan tieteellis-teknisen edistyksen tärkeimmät seuraukset.

Neuvostoliittolaiset tiedemiehet katsovat optimistisina tulevaisuuteen. He eivät jaa niiden läntisten kollegojensa käsitystä, jotka näkevät kaikkialla maailmassa työttömyyden kasvua, ihmisen kapinaa koneita vastaan, teknokratian diktatuurin vakiintumista, moraalin ja tapojen rappeutumista ja loppujen lopuksi sivilisaation täydellisen tuhon.

Neuvostotiedemiesten käsityksenä on, että tekniikka sinänsä on puolueeton. Ei ole oikeudenmukaista syyttää sitä sosiaalisista virheistä. Atomi saattaa tappaa ihmisen, mutta se voi myös jatkaa hänen elämäänsä. Kaikki riippuu siitä, kenen käsissä tekniikka on, onko se asetettu palvelemaan koko yhteiskuntaa vai rikastuttaako se yksiä ja tekee onnettomaksi toisia.

Sosialismi on tieteellis-teknisen kumouksen kannalla, koska käyttämällä hyväksi aikamme sivilisaation tuloksia se tähtää ennen kaikkea sosiaalisiin päämääriin. Tieteen ja tekniikan saavutukset suovat Neuvostoliitolle mahdollisuuden saada päätökseen sosiaalisesti oikeudenmukaisen yhteiskunnan aineellisen perustan luomisen.

Eikö Neuvostoliitossa siis nähdä tieteen ja tekniikan voimakkaasta kehityksestä koituvan mitään kielteisiä seurauksia? Asia ei ole suinkaan näin. Neuvostoliittolaiset tiedemiehet ovat tietoisia siitä, että 20. vuosisadan viimeistä kolmannesta tulee väistämättä seuraamaan kaupunkien kasvu, ihmisen ja hänen ympäristönsä entistä intensiivisemmät keskinäiset suhteet. Nopeutuva elämänrytmi, hermostolliset rasitustilat, saattavat mahdollisesti vaikuttaa ihmisen psyykeen. Siitä huolimatta nämä ja monet muut ongelmat voidaan ratkaista suotuisalla tavalla, jos yhteiskunta noudattaa tällaisten kielteisten ilmiöiden neutralisointiin tähtäävää politiikkaa. Jos sosiaaliset ohjelmat tulevat edellyttämään kaupunkien suunnitelmallista rakentamista, jos kansallisissa ja kansainvälisissä puitteissa tullaan myöntämään varoja ympäristön suojeluun, jos terveydenhuollon kehitykseen myönnettävät määrärahat tulevat vastaamaan kansojen tarpeita jne.

KULTTUURI JA TAIDE

Mitä on sosialistinen realismi?

Se on luova metodi, joka edellyttää kirjallisuuden ja taiteen aktiivista osallistumista yhteiskunnan vallankumouksselliseen uudistamiseen. "Taide kuuluu kansalle, — sanoi V. I. Lenin. — Sen pitää ulottaa juurensa mitä syvimmälle kaikkein laajimpiin työtätekeviin kansanjoukkoihin. Sen tulee olla sellaista, että nuo joukot tajuavat sen, pitävät siitä. Sen pitää yhdistää noiden joukkojen tunteet, ajatukset ja tahto, ylevöittää niitä. Sen pitää herättää esiin niistä taiteilijoita ja kehittää heitä."

Sosialistisen realismin taide heijastaa kansanjoukkojen historiallisia etuja ja liittyy miljoonien työtätekevien toimintaan, sitä henkevöittää usko kommunismin voittoon ja uusien ihmissuhteiden luomisen mahdollisuuteen. Tälle taiteelle ominainen humanismi on erottamaton vallankumouksellisesta taistelusta elämän uudelleenjärjestämisen puolesta ja on ilmauksena aktiivisesta taistelusta ihmisen kaikkien henkisten rikkauksien kehittämiseksi.

Jotta maan luova sivistyneistö omasta kokemuksestaan alkaisi tajuta tämän taiteellisen metodin vaatimukset, on NKP asettanut tehtäväkseen "... kirjallisuutemme todella oikean, hyödyllisen ja tahdikkaan johtamisen turvaamisen", varoen 'komentelun' sävyä kirjallisuudessa, ja vaatimuksia saada "kustannustoiminnan legalisoitu monopoli omalle ryhmälleen", ja kehottaen "... juurimaan kaikin tavoin pois omatekoisen ja epäpätevän hallinnollisen kirjallisuuden asioihin sekaantumisen".

Puolueen tällaisen politiikan vaikutuksesta 20-luvun jälkipuoliskolla saivat yhä suurempaa tunnustusta osakseen teoreettiset etsiskelyt niiden realismin uusien ilmiöiden esteettisessä käsittä-

misessä, jotka 30-luvun alussa johtivat sosialistisen realismin formulointiin "totuudenmukaisena heijastumana todellisuudesta sen vallankumouksellisessa kehityksessä".

Katsokaamme mitä luovan toiminnan alan mitä suurin auktoriteetti, suuri venäläinen kirjailija, sellaisten tunnettujen romaanien kuin 'Kärsimysten tie' ja 'Pietari I' kirjoittaja Aleksei Tolstoi on sanonut, ja joka erittäin hyvin kertoi kuinka hän tunsi itselleen välttämättömäksi sosialistisen realismin metodin omaksumisen:

"Jos minä kasvan taiteilijana, niin siitä saan olla kiitollinen sille, että aistimusteni taiteellisen anarkian, intohimoelämysteni, koko emotionaalisen arsenaalini lävitse yhä syvemmälle tunkeutuu määrätietoisuus, että yhä lujemmin alistun metodille. Muistan ajan (kirjailijantaipaleeni alussa), jolloin elin pelkkien kaikenmoisten aistimusten anarkian keskellä. Edelleen jotkut ovat sitä mieltä, että se juuri onkin vapaan ja innoittuneen luomistyön tila. Vaarallista pötyä! Sitä aikaa muistelen matalan veden tilana, teemattomuuden ja kaikkeen nähden mitä suurimman epävarmuuden tilana."

Aleksei Tolstoin antama todistus on erityisen arvokas koska tämä kirjailija on kulkenut varsin mutkikkaan taipaleen. Ensimmäisinä vallankumouksen jälkeisinä vuosina hän oli emigranttina ulkomailla. Mutta jouduttuaan tekemisiin elämän kanssa hän palasi Neuvostoliittoon. Hän jos kukaan oman kokemuksensa perusteella tuli tuntemaan ja käsittämään taiteellisen luomistyön vapauden.

Miten luovan työn vapaus taataan Neuvostoliitossa?

Neuvostoliiton perustuslain 125 § takaa kansalaisille sanan- ja painovapauden. Nämä oikeudet taatessaan valtio tarjoaa työtätekevien ja heidän järjestöjensä käyttöön kirjapainoja, paperivaroja ja julkisia rakennuksia sekä luo muut luovan toiminnan kannalta välttämättömät aineelliset edellytykset.

Jokainen neuvostoliittolainen taiteilija on vapaa valitsemaan teoksensa aiheet ja muodot. Kiellettyjä aiheita tahi muotoja ei ole. Mutta sosialismi ei hyväksy sellaista vapautta, joka ymmärretään anarkistisen omavaltaisuuden ilmiöksi. Jo vuonna 1905 Lenin kirjoitti, että puheet ehdottomasta vapaudesta ovat täysin tekopyhiä, sillä "yhteiskunnassa ei voi elää ja samalla olla vapaa yhteiskunnasta". Luokaton taide on mahdollinen vasta sitten, kun luokat lakkaavat olemasta, toisin sanoen kommu-

nismissa. Siksi sosialistinen demokratia asettaa kysymyksen vapaudesta ainoastaan näin: minkä luokan vapaus? minkä luokan etuja palveleva vapaus?

Siksi Neuvostoliiton perustuslain samaisessa 125 § sanotaan, että sanan- ja painovapaus taataan kansalaisille "työtätekevien etuja vastaavasti ja sosialistisen yhteiskuntarakenteen lujittamisen tarkoituksessa".

Näin siis luovan työn vapauden periaate tunnustaa sosialismin vallitessa vain yhden rajoituksen: se ei hyväksy työtätekevien perusetujen loukkaamista.

Sosialistinen yhteiskunta ei suvaitse esimerkiksi sota-, rotu-, erottelu- ja uskonnolliseen eripuraan kiihottavaa propagandaa eikä nautiskelua alhaisilla inhimillisillä intohimoilla. Tietenkin sitä voidaan pitää "demokratian" puutteena, mikäli halutaan. Mutta Neuvostoliitossa arvostetaan taiteen kasvattavaa tehtävää liian paljon, jotta siellä voitaisiin sallia sellaisen "vapauden" kukoistus.

Väliin kuulee sanottavan, että sosialismi muka kieltää taiteilijoilta oikeuden kritiikkiin. Tämä on selvästi asian ytimen vääristelyä. Painovapaus käsittää Neuvostoliitossa taiteilijan (ja jokaisen kansalaisen) oikeuden ilmaista mielipiteensä valtion ja yhteiskuntaelämän tärkeistä kysymyksistä, ruoskia kaikkia poikkeamia neuvostoliittolaisen elämänmuodon sosiaalisista ja eettisistä normeista, arvostella valtiokoneiston puutteita ja avoimesti kritikoida puolueen ja hallituksen ehdottamia uudistuksia ja lakiehdotuksia.

Luonnollisesti kirjailijat ja taiteilijat voivat tuotannossaan analysoida myös Neuvostoliiton historian vaikeita jaksoja, koska itse sosialistisen realismin metodi sisältää pyrkimyksen totuuteen. Tämän johdosta otamme pari esimerkkiä.

Kirjailija Fjodor Abramov julkaisi romaanin "Kaksi talvea ja kolme kesää" (Dve zimy i tri leta), jossa kerrottiin Neuvostoliiton maaseudun vaikeuksista ensimmäisinä vuosina sodan jälkeen. Neuvostoliiton ja ulkomaiden elokuvateattereissa esitettiin filmiä "Puheenjohtaja" (Predsedatelj), jossa todellisuuden karu totuus oli publistisesti kärjistetty (filmi kuvasi niin ikään maaseudun asukkaiden kohtaloja sodan jälkeen). Tuomitsiko kukaan tuon romaanin tai filmin niiden "kriittisyyden" takia? Ei. Päinvastoin molemmat teokset saivat hyvät arvostelut lehdissä, ja filmi sai jopa Lenin-palkinnon.

Niin että kritiikki ei siis ole kielletty kirjailijoilta ja taiteilijoilta Neuvostoliitossa. Tärkeä on tekijän kanta ja hänen tuotantonsa tendenssi. Tie suljetaan sellaisilta teoksilta, joissa on

selvästi sosialismin vastainen henki. Tämä on yhteiskunnan ja työtätekevien tahto.

Väliin puhutaan, että Neuvostoliitossa perustetut luovan työn liitot muka estävät taiteellisen luomistyön vapautta. Tämä on harmillinen väärinkäsitys. Prosaistin tai runoilijan ei suinkaan tarvitse olla kirjailijaliiton jäsen saadakseen teoksensa julkisuuteen.

Onko satiiri kuollut tai peräti kielletty sosialistisessa yhteiskunnassa?

Tämän tarun kumoaa vakuuttavasti vuoden 1972 keskipaikkeilla laajalti vietetty Krokodil-pilalehden 50-vuotisjuhla. Tämä satiirinen lehti ilmestyy kolmesti kuukaudessa yli 5 miljoonan kappaleen painoksena. Juhlapäivänä lehti sai ansioistaan satiirin kehittäjänä Työn Punaisen Lipun kunniamerkin.

Krokodilin lisäksi maassa ilmestyy 22 muuta pilalehteä Neuvostoliiton eri kansojen kielillä.

Muutama vuosi sitten alkoi ilmestyä ja pääsi pian suureen suosioon satiirinen lyhytfilmisarja Fitilj (Tulilanka). Televisiossa, elokuvissa ja teattereissa esitetään hyvin usein satiirisia katsauksia ja näytelmiä.

Sosialistisessa yhteiskunnassa vahvistuneita tärkeitä moraalisia periaatteita on se, että alituisesti asetetaan yhä uusia ja entistä vaateliaampia tavoitteita, jotka vastaavat reaalisen todellisuuden tieteellistä käsittämistä. Satiiria tarvitaan ehdottomasti raivaamaan tietä yhä nopeammalle liikkeelle eteenpäin. Satiiri auttaa taistelemaan kaikenlaisia moraalisia puutteita vastaan, kaikkia julkeuden ja virkakiipeilyn ilmiöitä vastaan, laiskuutta, itsetyytyväistä tylsyyttä, vastuuttomuutta, petosta ja kunniattomuutta vastaan. Se auttaa taistelemaan ihmisarvon puolesta sen kaikessa täyteydessä ja rikkaudessa — työssä, itsenäisessä ajattelussa, rakkaudessa, inhimillisten suhteiden kaikessa monimuotoisuudessa.

Millaisia ulkomaisia kirjoja julkaistaan Neuvostoliitossa?

Painosmääristä päätellen suosituin ulkomainen kirjailija on Neuvostoliitossa Jack London. Hänen kirjojaan on julkaistu 782 kertaa yhteensä yli 29 miljoonana kappaleena. Grimmin veljesten teokset ovat ilmestyneet 28 miljoonana kappaleena, Charles Dickensin 24 miljoonana kappaleena ja Honoré de Balzacin 23 miljoonana kappaleena. Ensimmäisten kymmenen

suosituimman ulkomaisen kirjailijan joukossa ovat edelleen Zola, Hugo, Jules Verne, Maupassant, Dreiser ja Galsworthy.

Monien ulkomaisten kirjailijoiden teoksia on Neuvostoliitossa julkaistu suurempina painoksina kuin heidän kotimaissaan. Vuosikausia Neuvostoliitto on johtanut kiistattomasti käännöskirjallisuuden julkaisutilastoa. Neuvostoliitossa julkaistaan huomattavasti enemmän käännöskirjallisuutta kuin Saksan liittotasavallassa, Yhdysvalloissa, Japanissa, Englannissa ja muualla. Neuvostoliittolaiset kustannusliikkeet estävät pääsyn kirjamarkkinoille sellaisilta teoksilta, jotka julistavat pornografiaa tai antihumanistisia aatteita, ja tarjoavat lukijoilleen vain sellaista kirjallisuutta, joka on taiteellisesti arvokasta, josta henkii ihmisen kunnioitus ja jossa etsitään ja kokeillaan, ellei se ehkä aina kiistatonta olisikaan. Juuri tästä johtuu, että Neuvostoliitossa julkaistaan niin amerikkalaista klassikkoa William Faulkneria kuin länsisaksalaista katolilaista Heinrich Böllіä ja ranskalaisen "uuden romaanin" edustajaa Nathalie Sarraultia.

Parhaillaan Neuvostoliitossa valmistellaan ainoalaatuista julkaisua nimeltä "Maailmankirjallisuus". Sarjaan tulee 200 nidettä.

Julkaistaanko Neuvostoliitossa suomalaisten kirjailijoiden teoksia?

Tilastojen mukaan vuosina 1918—71 Neuvostoliitossa julkaistiin 198 suomalaista kirjaa, joiden yhteinen painosmäärä oli 9 488 000 kappaletta, 18 Neuvostoliiton kansojen kielellä. Vuonna 1971 ilmestyi 9 kirjaa 245 000 kappaleen painoksena.

Neuvostoliittolainen lukija suosii erityisesti sellaisten suomalaisen kirjallisuuden klassikkojen kuten Aleksis Kiven, Maiju Lassilan, Pentti Haanpään, Minna Canthin, Eino Leinon ja Zacharias Topeliuksen teoksia. Heidän kirjojaan on useaan otteeseen julkaistu monilla Neuvostoliiton kansojen kielillä. Esimerkiksi Aleksis Kiven teoksia on ilmestynyt Neuvostoliitossa 281 000 kappaleen painoksena.

Neuvostoliittolaiset tuntevat hyvin myös Väinö Linnan ja Martti Larnin proosan, Hella Wuolijoen näytelmät, Armas Äikiän, Arvo Turtiaisen runot, Elvi Sinervon novellit ja runot.

Pelkästään viime vuosina Neuvostoliitossa ovat ilmestyneet seuraavat antologiat: "Suomalaista 1800—1900-lukujen näytelmäkirjallisuutta" (Finskaja dramaturgija XIX—XX vekov), "Unelma kodista" (Metšta o dome) — suomalaisten kirjailijoiden kertomuksia, "Suomen runous" (Poezija Finljandiji), "Or-

jantappurapensas" (Kust šipovnika) — suomenruotsalaisten kirjailijoiden kertomuksia. Vuonna 1972 kustannusliike Hudožestvennaja literatura julkaisi 100 000 kappaleen painoksena antologian "Suomalaisia novelleja" (Finskije povesti), joka käsitti Juhani Ahon, Maiju Lassilan, Pentti Haanpään, Veikko Huovisen ym. teoksia. APN:n kustantamo valmistelee julkaisukuntoon Martti Larnin pakina- ja pamflettikokoelmaa.

Onko venäläisessä ja neuvostoliittolaisessa kirjallisuudessa Suomelle omistettuja klassisia teoksia?

Alkaen novgorodilaisesta kronikoitsijasta ja arkkipiispasta Feofan Prokopovitšista ja Mihail Lomonosovista venäläinen kirjallisuus on käyttänyt hyväkseen myös suomalaisia aiheita. Mutta se kirjailija, joka muotoili pitkäksi aikaa käsityksen Suomen luonnosta ja suomalaisista, oli Aleksandr Puškinin edeltäjä ja sittemmin ystävä Konstantin Batjuškov, joka palveli vuonna 1809 venäläisissä joukoissa Suomessa. Hänen kirjeromaaninsa "Katkelma venäläisen upseerin kirjeestä Suomessa" (Otryvok iz pisma russkogo ofitsera iz Finljandii), jonka hän kirjoitti samana vuonna 1809, sisältyy lähes kaikkiin lukemistoihin.

Batjuškovin jälkeen Suomessa kävi muitakin venäläisiä runoilijoita. Heistä mainittakoon Denis Davydov ja Jevgeni Baratynski. Puškin nimitti jälkimmäistä "suomalaisen neidon laulajaksi". Baratynski kirjoitti lukuisien runojen ohella kenties Venäjän kirjallisuuden parhaan runoelman Suomesta nimeltä "Eda".

Vaikkei suuri venäläinen runoilija Aleksandr Puškin itse milloinkaan käynyt Suomessa, kirjeenvaihto siellä käyneiden ystävien kanssa sekä kanssakäyminen Pietarin lähistöllä asuvien inkeriläisten kanssa auttoivat häntä luomaan puškinilaisittain syvällisen kuvan suomalaisesta, joka kuvastui sellaisissa runoelmissa kuten "Ruslan ja Ljudmila" sekä "Vaskiratsastaja", osoittautui monitahoisemmaksi kuin muilla hänen aikalaisillaan. Hän ei ollut ainoastaan "luonnon kurja poikapuoli", vaan myös tietäjä, luoja, jolla oli "järki paikallaan".

1830-luvulla suomalaisteema kuvastui sellaisten huomattavien kirjailijoiden kuten Fjodor Dostojevskin, Aleksandr Griboedovin, Ivan Aksakovin, Mihail Saltykov-Štšedrinin ja myöhemmin 1900-luvun alussa Aleksandr Blokin teoksissa.

Siihen aikaan edistyksellinen venäläinen kirjallisuus asettui aktiivisesti Suomen puolelle sen taistelussa keisarillista itsevaltiutta vastaan. Vuonna 1910 ilmestyi Valeri Brjusovin ohjelmaruno "Suomen kansalle" (K finskomu narodu), joka oli vastalause itsevaltiuden Suomen-politiikalle. Pian keisarivallan kukistuttua Brjusov yhdessä Maksim Gorkin kanssa julkaisi "Suomalaisen kirjallisuuden antologian" (Antologija finskoi literatury).

Neuvostoliiton kirjallisuudessa suomalaisaiheen käsittely alkoi Maksim Gorkin trilogiasta "Klim Samginin elämä", Eduard Bagritskin runoista, Aleksei Tolstoin romaaneista ja Leonid Sobolevin novellista "Peruskorjaus" (Kapitalnyj remont). Neuvostokirjailijat kiinnittivät huomionsa Suomen kansanrunouteen. Tiedämme Gorkin arvostaneen suuresti karjalais-suomalaista "Kalevalaa".

Suomesta ovat kirjoittaneet useat neuvostokirjailijat ja -runoilijat — Konstantin Paustovski, Nikolai Gribatšev, Jevgeni Dolmatovski, Viktor Tšehov ja Aleksandr Prokofjev. Vuosikaudet omisti Gennadi Fiš tuotantonsa Suomelle. Ensimmäisten sodanjälkeisten vuosien suosittuja teoksia on myös Elmar Grinin romaani "Tuulee etelästä" (Veter s juga).

Luonnollisesti suomalaista teemaa ovat tuotannossaan käsitelleet usein Neuvosto-Karjalan kirjailijat — Uljas Wikström, Antti Timonen, Pekka Perttu ja Taisto Summanen.

Millaiset ovat neuvostoliittolaisten kuvanveistäjien saavutukset?

12 vuotta valmisteli neuvostoliittolainen kuvanveistäjä Nikolai Andrejev (1873—1932) "Leniniaansa" — sarjaa V. I. Leninin veistoskuvia, joka perustui elävän mallin mukaan tehtyihin piirroksiin ja veistosharjoitelmiin. Tämä satakunta työtä käsittävä sarja on epäilemättä niin historiallisesti kuin taiteellisestikin arvokas.

Tyypillisiä uusia ihmisiä kuvasi vallankumouksen ensi vuosina Ivan Šadr (1887—1941). Hänen veistoksensa "Työmies", "Talonpoika" ja "Puna-armeijalainen", jotka valmistuivat vuonna 1922, ikuistettiin ensimmäisiin neuvostoliittolaisiin postimerkkeihin ja seteleihin. Muuan Šadrin tunnetuimpia veistoksia on "Katukivi, proletariaatin ase" (1927). Šadrin tuotannossa on runsaasti vallankumousromantiikkaa, hänen teoksensa ovat plastisesti poikkeuksellisen ilmeikkäitä.

Veistosryhmä "Työmies ja talonpoikaisnainen", joka on valettu ruostumattomaan teräkseen, toi maailmanmaineen Vera Muhinalle (1889—1953). Monet suomalaiset tuntevat tämän monumentin jo filmeistäkin, sillä Mosfilmin studio on otta-

nut sen tunnuksekseen, joka aloittaa tämän filmitehtaan jokaisen elokuvan. Tämä symbolinen veistosryhmä koristaa nyt kädessänne olevan kirjan kantta. Veistosryhmä valmistui vuonna 1937 ja lähetettiin Pariisin maailmannäyttelyyn, missä se koristi Neuvostoliiton paviljonkia. Muun muassa Romain Rollandiin se teki unohtumattoman vaikutuksen.

Vera Muhina sai viidesti valtionpalkinnon. Hän veisti Tšaikovski-patsaan Moskovaan ja osallistui niin ikään Moskovassa sijaitsevan Gorki-muistomerkin suunnitteluun.

Erittäin lahjakas ja laaja-alainen kuvanveistäjä oli Sergei Konenkov (1874—1971). Hän veisti Gorkin, Šaljapinin, Musorgskin ja Dostojevskin muotokuvat, oman kuvansa, sarjan alastomia naishahmoja sekä taru- ja mytologisia hahmoja slaavilaisen kansanrunouden teemoihin. Konenkovin parhaat työt ovat erittäin syvällisiä, omaperäisiä, psykologisia ja plastisia. Hän käytti mieluiten puuta tai marmoria.

Voisimme mainita useita muihin sukupolviin kuuluvia kuvanveistäjiä, jotka niin ikään ovat antaneet omat huomattavat panoksensa neuvostoliittolaisen kuvaamataiteen kehitykseen. Ennen kaikkea mainittakoon Jevgeni Vutšetitš, joka on veistänyt tunnetun patsaan "Takokaamme miekat auroiksi" (1957) sekä neuvostosotilaiden muistomerkit Berliiniin (1946—49) ja Volgogradiin (1963); Aleksandr Kibalnikov, joka on veistänyt Majakovski-patsaan Moskovaan (1958); Mihail Anikušin, jonka työtä on Puškin-patsas Taiteiden aukiolla Leningradissa (1957); Lev Kerbel, joka on veistänyt Karl Marxin patsaan Moskovaan (1961) sekä neuvostoliittolaisten avaruuslentäjien muotokuvat; Gediminas Jokubonis, jonka käsialaa on mahtava fasismin uhrien muistomerkki Pirčiupisin kylässä lähellä Vilnaa (1960).

Vuonna 1971 Kansojen palatsin puistossa Genevessä paljastettiin neuvostoliittolainen muistomerkki, joka on omistettu ihmiskunnan saavutuksille avaruuden valloituksessa. 28 metrin korkeuteen kohoaa titaanista valmistettu obeliski, joka personoi ihmisen pyrkimystä maailmankaikkeuteen. Tämän muistomerkin, joka on kuvanveistäjä- ja arkkitehtiryhmän suunnittelema, lahjoitti Neuvostoliiton hallitus Yhdistyneille Kansakunnille.

Viime vuosina on veistosratkaisuille perustuvien monumenttien rinnalla syntynyt neuvostoliittolaisten taiteilijain ja arkkitehtien yhteistyön tuloksena muutamia mittavia muistomerkkikomplekseja. Tämä suunta on osoittautunut niin hedelmälliseksi, että taiteentutkijat ovat määritelleet sen aivan omaksi

lajikseen. Sille on ominaista, että se käyttää uudelleen jäsennellyssä muodossa hyväkseen rakennustaiteen, kuvaama- ja dekoratiivisen taiteen keinoja ja perustuu siis taiteelliseen synteesiin.

Esimerkiksi Hatynin memoriaali Valko-Venäjällä lähellä Minskiä (1968—69) koostuu useista samanlaisista monumenteista, jotka kuvaavat tupien raunioita ja seisovat rivissä olemattomiin hävinneen raitin molemmin puolin. Nämä rauniot kuvaavat fasistien viime sodan aikana tuhoamaa kylää. Jokaisessa vertauskuvallisessa uuninpiipussa, joka kohoaa obeliskin tavoin ylös, on kello, joka soi tuulessa. Kellojen käyttö tehostaa muistomerkin emotionaalista vaikutusta.

Memoriaaleja on rakennettu erilaisia ratkaisuja hyväksi käyttäen eri puolille Neuvostoliittoa: Leningradiin (Kunnian kukkula ja Murrettu saartorengas), Baltiaan (Pirčiupisin ja Salaspilsin memoriaalit) ja Armeniaan (Sardarabadin taistelun muistomerkki).

Miten Neuvostoliitossa suhtaudutaan abstraktiin taiteeseen?

Silloinkaan, kun abstrakti taide kukoisti korkeimmillaan Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa, ei Neuvostoliitossa ollut havaittavissa abstraktionismin "kuumetta". Ja vaikkei osa (sangen vähäpätöinen) taiteilijoita kyennytkään välttämään muodin kiusauksia, yleisö kokonaisuudessaan ei sitä hyväksynyt. Taidenäyttelyjen vieraskirjoihin kirjoitettiin runsaasti neuvottomia ja sarkastisia huomautuksia "uudesta taiteesta". Olipa joukossa jyrkkiäkin lausuntoja: muuan kävijä kirjoitti, ettei hän haluaisi nähdä moista "kirjavaa sotkua" edes keittiönsä tapeteissa. Toinen taas otaksui, että "uudistajat vain huiputtavat yksinkertaista yleisöä", ja kolmas oli varma siitä, että hänen viisivuotias poikansa pystyy antamaan abstraktionisteille maalaustaiteen oppitunteja. Vain hyvin harvat pitivät itseään abstraktin maalaustaiteen tuntijoina ja arvostivat sitä. Eräät pysyivät mieluiten syrjässä koko kiistasta olettaen, että aika lopulta ratkaisee asian.

Siispä Neuvostoliitossa abstrakti taide ei taiteilijoiden sen paremmin kuin yleisönkään parissa levinnyt niin laajalle kuin se levisi lännestä viitisentoista vuotta sitten. Nyt kun abstrakti taide lukuisien todisteiden ja tunnustusten perusteella näyttää kaikkialla maailmassa ehtyneen ja eläneen aikansa, on tuo vähäinenkin kiinnostus tyystin hävinnyt.

Neuvostoliittolainen kirjailija Vladimir Solouhin, joka tunnetaan innokkaana maalaustaiteen ystävänä ja joka on kirjoittanut kirjankin Leningradin Venäläisen museon kokoelmista, vertailee muistikirjoissaan naturalismia ja abstraktionismia seuraavalla tavalla: "Luonnossa on olemassa kaksi kriittistä pistettä, joihin elämä päättyy: jäätymispiste ja kiehumispiste. Silloin esine joko kivettyy tahi muuttuu höyryksi menettäen muotonsa. Minusta tuntuu siltä, että taiteellakin on nämä kriittiset pisteensä, nämä keskenään kiistelevät navat, joilla kuitenkin on myös jotain yhteistä. Nimittäin se, ettei kummassakaan pisteessä ole elämää: toisessa tapauksessa se on jäätä, toisessa kiehuvaa vettä ja höyryä."

Tietenkään jokainen neuvostoliittolainen ei ajattele niin kuin Solouhin, mutta valtaenemmistö Neuvostoliitossa jakaa kirjailijan vakaumuksen siitä, että abstraktionismi on vailla elämää, tie joka ei johda minnekään.

Miten taiteilija myy taulunsa?

Tavallisesti neuvostoliittolaisten taiteilijoiden maalaukset menevät valtion ostokomissioille, jotka täydentävät niillä taidemuseoiden, gallerioiden ja kiertävien näyttelyjen kokoelmia tai koristavat julkisten rakennusten sisätiloja.

Neuvostoliitossa on muodostunut sellainen käytäntö, että kulttuuriministeriö ja taiteilijaliitto tekevät taiteilijan kanssa ennakkosopimuksen määrätystä työstä. Näillä vapaaehtoisilla sopimuksilla määrätään tulevan teoksen aihe, valmistumisaika ja ohjehinta. Tekijä saa neljänneksen hänelle tulevasta palkkiosta jo sopimuksen solmimishetkellä. Jos hän epäonnistuukin työssään, tätä etumaksua ei häneltä peritä takaisin. Taiteilijalla on oikeus milloin tahansa purkaa sopimus, mutta siinä tapauksessa hän joutuu luovuttamaan etumaksun takaisin. Loppusumman palkkiosta taiteilija saa heti, kun teos on täysin valmis.

Tällainen sopimuskäytäntö on osoittautunut erinomaiseksi. Se tyydyttää yleensä kumpaakin osapuolta, ja näin saadaan täydennystä Neuvostoliiton museoihin, muun muassa Moskovan Tretjakovin galleriaan ja Leningradin Venäläiseen museoon.

Mikäli taiteilija työskentelee ilman ennakkosopimusta, hän voi tarjota valmista työtä ostokomissiolle. Mikäli ostokomissio hyväksyy maalauksen, hän saa koko myyntisumman heti käteen.

Myös yksityishenkilöt voivat ostaa taideteoksia. Sitä varten järjestetään erityisiä myyntinäyttelyjä ja taidemyymälöitä. Niistä jokainen keräilijä tai kävijä saa ostaa, mitä häntä miellyttää.

Maalauksen hinnan määrää erityisesti nimitetty asiantuntijalautakunta. Myyntinäyttelyssä tai taidemyymälässä ei voi tinkiä.

Myyntinäyttelyt ovat Neuvostoliitossa hyvin suosittuja kuten myös taidearpajaiset, joissa voittoina on myös alkuperäisiä taideteoksia.

Millaisia taidekäsityöammatteja Neuvostoliitossa harjoitetaan?

Tunnetuimmat ovat seuraavat: Venäjän federatiivisessa tasavallassa puun-, luun- ja kivenleikkaus ja -kaiverrus, mustalle lakkapinnalle maalatut miniatyyrit, keramiikka, pitsinnypläys ja metallinpakotus; Valko-Venäjällä keramiikka ja koruompelu; Uzbekistanissa kirjaillut silkit ja keramiikka; Armeniassa, Azerbaidžanissa, Moldaviassa ja Turkmeniassa matot, Gruusiassa hopeanpakotus; Baltian tasavalloissa keramiikka, puu- ja nahkatyöt sekä kankaankudonta.

Kuuluisimmat pitsit ovat kotoisin Vologdasta, joka sijaitsee 400 km koilliseen Moskovasta.

Suositut venäläiset matrjoška-nuket ovat peräisin pienestä Semenevin kaupungista ja sen ympäristöstä, Volgan keskijuoksulta. Nämä seudut ovat yleensäkin tunnettuja kauniisti kirjailluista taloustavaroistaan — puulusikoistaan, puukupeistaan, kauhoistaan ja lautasistaan. Astioita maalaavat etupäässä naiset, miehet huolehtivat vain puun alkukäsittelystä.

"Kyläakatemiaksi" nimitetään Neuvostoliitossa Palehia, joka on tullut kuuluisaksi lakkarasioistaan ja rintaneuloistaan. Kylä sijaitsee 300 km Moskovasta itään.

Yhtä kuuluisa on Moskovan lähistöllä sijaitseva Fedoskinon kylä, jossa valmistetaan niin ikään omalaatuisia lakkatavaroita. 1700-luvulta lähtien Fedoskinon lippaita, savukekoteloita, nuuskarasioita, teepurnukoita, neularasioita ja rintaneuloja on ollut esillä kaikissa maailmannäyttelyissä.

Neuvostoliiton itäisin taajama, Beringin salmen rannalla sijaitseva Uelen on tullut hyvin kuuluisaksi taiturimaisten luunkaivertajiensa ansiosta. Siellä sikäläiset kansantaiturit leikkaavat ja kaivertavat valaanluuta. Ueleniläisten töitä alettiin nimittää "Napapiirin ihmeiksi" Pariisin maailmannäyttelyssä vuonna 1937.

Dagestanin autonomisessa tasavallassa Pohjois-Kaukasiassa sijaitsee korkealla vuoristossa Kubatšin kylä. Siellä asustaa verrattoman taitavia kullan ja hopean pakottajia ja kaivertajia. Dagestanilaisten kultaseppien luomukset koristavat Eremitaašia ja muita maailman museoita.

Useimmat kansantaiturit ovat liittyneet yhteen artteleiksi, työkunniksi, kombinaateiksi tai toiminimiksi, jotka toimittavat taide-esineet taidemyymälöihin ja muistoesinekauppoihin. Kysyntä on kuitenkin jatkuvasti suurempi kuin tarjonta. Neuvostoliiton hallitus onkin säätänyt erityisen asetuksen, jolla kansan käsityöammatteja pyritään edelleen kehittämään.

Montako teatteria Neuvostoliitossa on?

Neuvostoliitossa toimii 547 ammattiteatteria — puhenäyttämöjä, musiikkinäyttämöjä ja komediateattereja. 39 teatteria on erikoistunut vain oopperoiden ja balettien esittämiseen. 144 teatteria palvelee lapsia ja nuoria. Jokaisessa liittotasavallassa on omat ammattimaiset teatteriseurueensa. Monille kansoille, jotka eivät ennen vallankumousta tunteneet sen enempää puhenäytelmiä kuin oopperoita ja balettejakaan (kazahit, kirgiisit, tadžikit, turkmeenit, jakuutit jne.) on neuvostovallan aikana syntynyt oma ammattimainen teatteritaide.

Mainittakoon, että virallisten tilastojen mukaan Liettuassa on 11 teatteria, Latviassa 10 teatteria ja Eestissä 9 teatteria.

Neuvostoliiton suurin teatterikaupunki on Moskova. Siellä toimii noin 30 ammattiteatteria.

Teattereissa käy vuosittain yli 111 miljoonaa katsojaa. Itämeren maissa teatterikäyntejä on vuosittain noin 5 miljoonaa.

Otettakoon huomioon, että Neuvostoliitossa on runsaasti myös teatterikerhoja. Harrastelijateatterien näytännöissä käy vuosittain miljoonia kaupunkien ja maaseudun asukkaita.

Miten teatterien ohjelmisto valitaan?

Valittaessa teatterien ohjelmistoa on tärkeimpänä periaatteena näytelmän merkitys ja sen taiteelliset arvot. Tämä koskee kaikkia taidelajeja. Näytelmän tulee olla aiheeltaan merkittävä ja muodoltaan ilmeikäs. Neuvostoliiton teattereissa suhtaudutaan kielteisesti opettavaisuuteen ja viisasteluun. Ne lähtevät siitä, että jokaisen näytelmän tulee olla yleisölle kasvatuksen kouluna. Realistisen näytelmän tulee sankariensa kohtalon voimalla opettaa yleisölle moraalia, paljastavan satiirin tulee kasvattaa heissä periaatteellisuutta ja kansalaiskuntoa, operetin tai musikaalin osoittaa myös naurettavan ja hilpeän taiteelliset arvot.

Nämä näytelmäkirjallisuudelle asetetut arvosteluperusteet selittävät, miksi Neuvostoliiton teattereissa esitetään lähes kaikkea maailman klassista näytelmäkirjallisuutta sekä nykyaikaisten neuvostoliittolaisten ja ulkomaisten näytelmäkirjailijoiden lukuisia teoksia, eikä niiden joukossa siltikään ole yhtään näytelmää, joissa syyllistyttäisiin antihumaaniin vireeseen, epäilyyn ja epäilyttävään naturalismiin. Merkitseekö tämä sitä, ettei Neuvostoliitossa lainkaan esitetä näytelmiä, jotka herättävät kiistoja, konflikteja ja mielipide-eroja? Totta kai esitetään. Kiistoja herättävät sekä itse näytelmät että niiden ohjaukset ja näyttelijäsuoritukset. Se onkin luonnollista, muutoinhan teatteri jäisi liian kesyksi.

Käytännössä kunkin teatterin ohjelmiston valitsee sen taiteellinen neuvosto, johtava kollegiaalinen elin, johon kuuluu tavallisesti 10—15 johtavaa näyttelijää ja ohjaajaa. Taiteellista neuvostoa johtaa teatterin johtaja. Ennen kuin näytelmää ryhdytään ohjaamaan, taiteellinen neuvosto keskustelee siitä ja ratkaisee vaalin avoimella äänestyksellä.

Mitä suomalaisia näytelmiä esitetään Neuvostoliiton teattereissa? Vierailevatko suomalaiset teatteriryhmät Neuvostoliitossa?

Suomen korkeatasoinen näytelmäkirjallisuus astui alusta alkaen realismin tielle ja omaksui elimellisesti sellaiset kansantaiteen piirteet kuten musikaalisuuden ja huumorin, jotka ovat määränneet sen suuren kiinnostuksen, jota Suomen näytelmäkirjallisuus säännöllisesti herättää neuvostoliittolaisessa katsojassa.

Hella Wuolijoen, Aleksis Kiven, Teuvo Pakkalan ja muiden suomalaisten näytelmäkirjailijoiden teoksia esitetään Moskovan, Leningradin, Tallinnan, Sverdlovskin, Novosibirskin, Tbilisin, Kievin ja Riian teattereissa. Tuskinpa Neuvostoliitossa on teatteria, joka ei olisi esittänyt Hella Wuolijoen näytelmiä "Niskavuoren naiset", "Juurakon Hulda" ja "Justiina".

Neuvostoliiton kaikkien teattereiden joukosta on Petroskoin suomalaisella teatterilla erikoisasema suomalaisten näytelmien esittämisessä. Aleksis Kiven "Kullervo", "Nummisuutarit" ja "Seitsemän veljestä", Minna Canthin "Murtovarkaus", Maiju Lassilan "Nuori mylläri" sekä Teuvo Pakkalan "Tukkijoella" kuuluvat itseoikeutetusti tämän ansiokkaan teatterin ohjel-

mistoon. Teatteri on vieraillut Suomessa monta kertaa. Petroskoissa ovat vierailleet Pietarsaaren ja Jyväskylän teatterit sekä Kom-teatteri. Neuvostoliittolaiset katsojat ovat nähneet myös Kansallisoopperan ja Kansallisteatterin esityksiä.

Neuvostoliiton ja Suomen teattereiden laajenevien yhteyksien mielenkiintoisena muotona voidaan mainita ohjaaja- ja näyttelijävierailut. Esimerkiksi Petroskoissa ovat viime vuosina vierailleet suomalaiset ohjaajat Vilho Siivola, Kurt Nuotio, Sakari Puurunen ja näyttelijätär Eeva-Kaarina Volanen. Leningradilainen ohjaaja Georgi Tovstonogov on vieraillut Suomen Kansallisteatterissa. Petroskoista ovat Suomessa vierailleet Toivo Lankinen ja Toivo Haimi.

Suomen ja Neuvostoliiton teattereiden tulevien luovien kontaktien kehitykselle on olemassa suuret mahdollisuudet, varsinkin kun otetaan huomioon ystävyyskaupunkien vuosi vuodelta lujittuvat kontaktit. Moskovan, Leningradin ja Petroskoin lisäksi neuvostoliittolaisten ystävyyskaupunkien joukossa on sellaisia teatterikeskuksia kuten Jaroslavl, Odessa, Pärnu ja Kiev. Kaikissa muissakin Neuvostoliiton ystävyyskaupungeissa on oma teatteri, joissakin useampiakin.

Suositaanko Neuvostoliitossa oopperaa ja balettia?

Tietysti, mutta vain hyvää oopperaa ja hyvää balettia. Nykyinen yleisö on siinä määrin sivistynyttä, että se tuntee vaivatta rajan, joka kulkee lahjakkaan teoksen ja keskinkertaisuuden, näyttämöllisen innostuksen ja rutiinin välillä. Siksi läheskään kaikki Neuvostoliiton 39 ooppera- ja balettiteatterista eivät olekaan yhtä suosittuja kuin Moskovan Bolšoi-teatteri tai Leningradin Kirov-teatteri.

Baletti kohotti Neuvostoliiton maailmanmaineeseen. Neuvostoyleisö arvostaa perinteellisesti tätä musiikin, tanssin ja sulouden synteesiä (johtuneeko siitä myös taitoluistelun ja taidevoimistelun maassa nauttima suosio?).

Arvostetaanko sinfoniamusiikkia?

Arvostetaan suuresti. Kaikissa suurissa kaupungeissa toimii sinfoniaorkestereja tai -yhtyeitä. Tunnetuimmat ovat Neuvostoliiton valtion sinfoniaorkesteri, Bolšoi-teatterin orkesteri, Neuvostoliiton radion ja television orkesteri, Leningradin ja Moskovan filharmoniset orkesterit ja elokuvataidekomitean orkesteri. Liittotasavaltojen sinfoniaorkesterit esiintyvät menestyksellisesti sekä kotimaassa että ulkomailla.

Sinfoniamusiikki ei ole enää pitkiin aikoihin ollut vain ammattimuusikkojen alaa. Monissa työläis- ja opiskelijakerhoissa toimii harrastelijasinfoniaorkestereja, onpa niitä maaseudullakin.

Joka päivä kaikuu sinfoniamusiikki radiosta, usein radioidaan sinfoniamusiikin toivekonsertteja. Myös televisio lähettää sinfoniamusiikkia. Useimmiten nämä konsertit televisioidaan suorina lähetyksinä.

Sinfoniamusiikin suosio on aiheuttanut eräitä muutoksiakin konserttilippujen myyntisysteemiin. Nyt monet kuulijat tilaavat sarjalippuja musiikki-iltoihin.

Tietenkin Neuvostoliitossa on henkilöitä, jotka eivät pidä sinfonioista tai eivät tajua niiden monimutkaista kieltä. Ei ole kovinkaan helppoa perehdyttää laajoja joukkoja vakavaan ja syvälliseen musiikkiin. Niille, jotka tahtoisivat ymmärtää tämän taiteen salaisuudet, järjestetään erityisiä luentokonsertteja, joissa esiintyy tunnettuja taiteentutkijoita. Usein tällaiset tilaisuudet radioidaan tai televisioidaan kautta maan.

Suosiiko neuvostonuoriso jazz-musiikkia?

Hyvin monet nuoret pitävät jazzista. Tosin ei siitä julkean kirkuvasta jazzista, joka oli maailmassa niin suosittua parikymmentä vuotta sitten. Nykyinen polvi on kiinnostunut melodisesta musiikista (ja myös kansanmusiikista) jazziksi sovitettuna sekä myös sinfonisesta jazzista.

Neuvostoliitossa järjestetään usein jazz-kilpailuja — Moskovassa, Leningradissa, Baltian ja Taka-Kaukasian kaupungeissa. Miljoonia kappaleita on levytetty maailman tunnetuimpien viihdeorkesterien soittamaa tanssi- ja jazz-musiikkia (sarja "Maailman ympäri"). Nuoriso käy mielellään paitsi kotimaisten myös vierailevien ulkomaisten muusikkojen konserteissa. Esimerkiksi vuonna 1971 jazz-kuningas Duke Ellington sai suuren menestyksen konsertoidessaan Neuvostoliitossa.

Jokaisella korkeakoululla on oma viihdeorkesterinsa, joiden ohjelmistoon sisältyy jazz-musiikkia. Iltaisin pienet (4—5 miehen) yhtyeet soittavat nuorisokahviloissa. Tavallisesti he ovat amatöörimuusikkoja.

Millaisia lauluja Neuvostoliitossa lauletaan?

Viihdekonserteissa, radiossa ja televisiossa kuulee esitettävän mitä erilaisimpia lauluja, mutta ehkä ne enimmäkseen kuitenkin ovat lyyrisiä. Kotimaan ja sen lakeuksien, tyynen rauhan

ja mahtavuuden teema ei milloinkaan näytä vanhenevan tai ehtyvän. Tyypillinen sellainen sävelmä on "Moskovan illat", jonka monet suomalaisetkin tuntevat. Muuan laulusäveltäjien ja -sanoittajien tuotannon perusteemoja on myös rakkaus — onnellinen ja onneton, petollinen ja surullinen, ilmaistu ja salainen.

Viime vuosina on tullut muotiin eräänlainen lauluballadi, jossa ylistetään maan sankarillista menneisyyttä. Tällaisten balladien menestys johtuu paljolti runoilija Robert Roždestvenskistä, joka työskentelee sangen hedelmällisessä yhteistyössä säveltäjien kanssa.

Neuvostoliitossa esitetään verraten vähän ulkomaisia lauluja (suurimpana syynä siihen on kielimuuri), mutta jos laulu on melodinen ja vilpitön, se käännetään nopeasti ja tulee suosituksi.

Erityisesti todettakoon yleisön tuntevan kasvavaa kiinnostusta kansanlauluihin sekä myös 1920—30-lukujen neuvostoliittolaisiin klassisiin lauluihin. Ilmeisesti tämä sukupolvi keksii uudelleen sen, minkä vanhemman polven väki niin hyvin tunsi. Huomattakoon, että eräät tulkitsijat rakentavat ohjelmistonsa yksinomaan kansanlaulujen tahi niiden sukulaisten varaan, mikä on tehnyt heistä erittäin suosittuja (Ljudmila Zykina, Olga Voronets, Ivan Suržikov).

Hiljattain kävimme Kazahstanin kansansoitinorkesterin konsertissa. Ohjelma oli unohtumaton. Miten sellaiset orkesterit syntyvät? Kuka saa ne nostetuksi niin korkealle tasolle ja kuka innostaa nuoria?

Mainittu orkesteri syntyi Kazahstanissa 40 vuotta sitten. Aluksi se oli pieni yhtye, jossa musiikki- ja teatteriopiston eräät oppilaat soittivat dombrilla (kaksikielinen kansallinen näppäilysoitin). Kansanlauluja ja improvisoituja musiikkinäytelmiä esitettiin tuolloin etupäässä yksiäänisenä ilman nuotteja ja erityistä soitinnusta. Vähitellen nuoret muusikot oppivat yhteissoiton, saavuttivat menestystä ja kasvoivat vihdoin ammattimaiseksi kansalliseksi orkesteriksi. Siihen mennessä oli dombrat ja kobyzat (jota kazahit nimittivät dombran veljeksi) parannettu, oli kehitetty erikokoisia soittimia, jotka soivat ylä-, keski- ja alarekisterissä. Ohjelmistokin muuttui. Vaikka orkesteri edelleen esitti paljon kansanlauluja, sen ohjelmistoon ilmestyi myös kazahilaisten nykysäveltäjien samoin kuin venäläisten ja länsieurooppalaisten klassikkojen sävellyksiä. Nykyisin orkesteri esittää esim. Pjotr Tšaikovskin 4. sinfonian, Rossinin alkusoiton "Sevillan parturiin" ja Mozartin alkusoiton "Figaron häihin".

Orkesteri vierailee usein Neuvostoliiton eri kaupungeissa. Suomen lisäksi se on tehnyt ulkomaisen vierailumatkan Kiinan kansantasavaltaan ja Unkariin.

Kurmangazy Sagyrbajev oli 1800-luvun kazahilainen kansansoittaja ja säveltäjä. Hän rakasti intohimoisesti kansanmusiikkia ja haaveili ajasta, jolloin dombra puhkeaisi laulamaan täyteen ääneen. Neuvostoliitossa häntä arvostetaan kazahien kansallisen musiikkikulttuurin kehittäjänä.

Kazahstanin Kurmangazy-orkesterin kohtalo ei ole mikään poikkeus. Päinvastoin se todistaa, että suuri taide voi kulkea erilaisia teitä, mikäli yhteiskunnallinen ilmasto suosii kansan lahjojen kehittymistä. Keski-Aasian tasavalloissa, Moldaviassa, Kaukasiassa ja Ukrainassa ovat monet musiikkiyhtyeet syntyneet ja kehittyneet samalla tavoin.

Miten Neuvostoliitossa suhtaudutaan pienten kansojen musiikkiin?

Kysymys kuulostanee jokaisesta neuvostoliittolaisesta omituiselta. Sillä mitä tekemistä musiikilla on maan väkiluvun kanssa? Pienikin kansa voi luoda suurta musiikkia. Mutta vaikkei jokin kansa olekaan antanut maailmalle nerokkaita säveltäjiä, ei sen silti tarvitse lakata olemasta musikaalinen ja omaperäinen musiikissaan. On vain osattava vaistota se. Halveksiva suhtautuminen "pienten kansojen" musiikkiin ei toki ole muuta kuin "älyllistä šovinismia", joka on vieras sosialistiselle ideologialle ja kasvatuksen periaatteille sosialistisessa maassa.

Mitkä ovat neuvostoliittolaisen elokuvan saavutukset ja ongelmat?

Neuvostoliiton elokuvan historian suurtapahtuma oli vuonna 1925, jolloin Sergei Eisenstein loi "Panssarilaiva Potemkinin", filmin, joka silloin nimettiin kaikkien aikojen ja kansojen parhaaksi elokuvaksi. Eisenstein teki elokuvan, josta tuli hymni vallankumouksellisten joukkojen voittamattomuudelle, elokuvan joka vielä puolen vuosisadan kuluttua hämmästyttää väkevillä runollisilla yleistyksillään, tuoreudellaan ja taiteellisen mehukkaalla kielellään.

Maailman elokuva on Eisenteinille kiitollisuudenvelassa siitä, että hän keksi suurten historiallisten tapahtumien dramaattisen esittämisen uudet lait, ennakoi teoreettisesti kuvan ja äänen polyfonisen yhdistelmän ja piti suuressa arvossa filmin sisäisen monologian dramaturgisia mahdollisuuksia.

"Panssarilaiva Potemkinin" jälkeen Neuvostoliiton valkokankailla on nähty runsaasti hienoja elokuvia (niiden tekijöistä mainittakoon huomattavat ohjaajat Vsevolod Pudovkin, Aleksandr Dovženko ja Sergei Jutkevitš). Ja kuitenkaan yksikään niistä ei liene muodostunut niin suosituksi kuin Vasiljev-veljesten "Tšapajev" (1934). Kuvauksen mittavuus ja paatos yhtyivät tässä filmissä syvälliseen inhimillisyyteen ja kansansankarin hahmon psykologiseen analyysiin.

1930-luvulla valmistui Lenin-dilogia ("Lenin lokakuussa" ja "Lenin vuonna 1918"), joka oli Mihail Rommin käsialaa, trilogia työläisvallankumouksellisesta Maksimista (ohjaajat Grigori Kozintsev ja Leonid Trauberg) sekä Grigori Aleksandrovin elämäniloiset ja vallattomat elokuvakomediat "Iloiset veikot", "Sirkus" ja "Volga, Volga".

Viime vuosien filmeistä huomattakoon ennen kaikkea ne, jotka ovat voittaneet palkintoja kansainvälisillä filmijuhlilla. Esimerkiksi Mihail Kalatozovin "Kurjet lentävät" (pääosassa Tatjana Samoilova), Grigori Tšuhrain "Vain neljä päivää", Josif Heifitsin "Nainen rannalla", Jakov Segelin ja Lev Kulidžanovin "Julkisivun takana", Andrei Tarkovskin "Ivanin lapsuus" ja Sergei Bondartšukin "Sota ja rauha". Publisistinen pamfletti "Arkipäivän fasismi" ja syvällisen filosofinen ja psykologinen draama "Vuoden yhdeksän päivää" vahvistivat ohjaaja Mihail Rommin kypsän mestaruuden.

Sodan jälkeen Neuvostoliiton elokuva saavutti menestystä myös maailman ja kotimaisen klassisen kirjallisuuden filmatisoinnissa. Mainittakoon vaikkapa Sergei Gerasimovin "Hiljaa virtaa Don" (Šolohovin romaanin mukaan), "Hamletin" uusi tulkinta, johon ryhtyivät Grigori Kozintsev ja loistava näyttelijä Innokenti Smoktunovski, Ivan Pyrevin "Idiootti" ja "Karamazovin veljet" (Dostojevskin romaanien mukaan) ja Aleksandr Zarhin "Anna Karenina" (Leo Tolstoin romaanin mukaan).

Neuvostoelokuvan aarteistoon ovat antaneet oman panoksensa myös kansallisten tasavaltojen filmistudiot, erityisesti ukrainalaiset, Baltian sekä Transkaukasian tasavaltojen studiot. Erittäin voimakasta vastakaikua ovat herättäneet Paradžanovin "Kaukaisten esi-isien varjot" (Kiev) ja Zalakiaviciuksen "Ei ylipääsyä tulessa" (Vilna).

Ajallisesti viimeisin neuvostoelokuvan suurmenestys on ollut neliosainen eepos "Euroopan vapautus", jonka on ohjannut Juri Ozerov. Tässä filmissä on yritetty nähdä viime sota sekä marsalkkojen että rivimiesten silmin. Kuvauksia suoritettiin Neuvostoliiton ohella DDR:ssä, Puolassa, Tšekkoslovakiassa, Ranskassa ja Englannissa. Kenties yhtäkään neuvostoliittolaista elokuvaa ei voi kuvattujen tapahtumien mittavuuden ja laaja-alaisuuden kannalta verrata "Euroopan vapautukseen", sillä valkokankaalla on esitetty monien Euroopan kansojen taistelu fasismia vastaan. Tämä filmi on ostettu yli 100 maahan.

Tietenkään tällainen lyhyt luettelo ei anna käsitystä neuvostoliittolaisen elokuvataiteen kaikista saavutuksista. Olemme tässä vaiheessa vain todenneet tärkeimmät rajapyykit Neuvostoliiton elokuvataiteen kehityksessä.

Millaiset ongelmat ovat tällä hetkellä neuvostoliittolaisten elokuvantekijöiden huomion keskipisteenä? Kenties tärkein niistä on keskittyminen ihmiseen ja hänen sisäiseen maailmaansa. Tässä käsikirjoitusten tekijät, näyttelijät ja ohjaajat eivät suinkaan pyri sulkeutumaan "puhtaan" psykoanalyysin puitteisiin, vaan he etsivät keinoja kuvata aikalaistamme hänen suhteissaan kollektiiviin ja yhteiskuntaan.

Monien nykyaikaa käsittelevien elokuvien huomattava piirre on niille ominainen kiinnostus nuorison elämään; ne pohdiskelevat kasvavan polven moraalista ihannetta.

Miten Neuvostoliitossa suhtaudutaan ulkomaisiin filmeihin?

Aluksi muutamia numerotietoja. Vuosittain neuvostoliittolaisissa elokuvateattereissa esitetään 125—130 kotimaista juonielokuvaa. Ulkomaisia esitetään osapuilleen yhtä paljon: 60—70 elokuvaa ostetaan sosialistisista maista ja 35—40 elokuvaa kapitalistisista maista. Tämä filmimäärä tyydyttää täysin maan filmimarkkinoiden tarpeen.

Italialainen elokuva noteerataan korkealle, varsinkin ohjaajien Fellinin, De Santisin ja De Sican tuotanto sekä näyttelijöiden (eritoten Giulietta Masinan, Massimo Girottin, Alberto Sordin, Marcello Mastroiannin ja Sophia Lorenin) suurenmoinen tulkintakyky. Neuvostoliitossa on esitetty suurella menestyksellä esimerkiksi "Lyönnillä 11", "Cabirian yöt" ja "Avioero italialaisittain" sekä monia muita filmejä, joissa on kuvattu

tavallisten ihmisten kaunistelematonta elämää, joissa yhteiskunnallinen terävyys yhdistyy äärimmäiseen rehellisyyteen arvioitaessa "hyvinvointiyhteiskuntaa". Antonionin elokuvat herättävät kiinnostusta ja kiistoja, mutta massayleisölle ne näyttävät olevan liian vaikeita omaksua.

Neuvostoliitossa ollaan perinteellisesti kiinnostuneita ranskalaisista elokuvista. Tilannetta ovat paljolti edistäneet suositut ranskalaiset näyttelijät Jean Gabin, Gérard Philippe, Danielle Darrieux ja Marina Vlady. Mutta väliin ranskalaiset elokuvat vaikuttavat kovin kevyiltä ja tyhjänpäiväisiltä. Niitä katsotaan, mutta niistä ei juuri puhuta, mikä jo sinänsä on kuvaavaa.

Englantilaisten filmien niukka ja hillitty tyyli on taannut niille Neuvostoliitossa hyvän maineen. Vieläkin yleisö muistaa esimerkiksi "Tilaa huipulla". Ja viime kesänä esitetty television sarjafilmi "Forsytein taru" sai aivan verrattoman menestyksen. Moskovassa pilailtiin, ettei edes rankkasade pystynyt yhtä helposti tyhjentämään kaupungin katuja kuin tämä sarjafilmi.

Viime vuosina on kiinnostus japanilaiseen elokuvaan voimakkaasti kasvanut, varsinkin sen jälkeen, kun "Alaston saari" saavutti suuren menestyksen Moskovan filmijuhlilla. Runsaasti ihailijoita on intialaisilla filmeillä, vaikka kritiikki havaitseekin niissä melodraaman aineksia. Hyvälaatuisina tunnetaan yleensä puolalaiset, jugoslavialaiset, tšekkoslovakialaiset ja DDR:n filmit.

Tavallisesti arvostellaan sellaisia filmejä, joiden tekijät eivät ole vaivautuneet edes yrittämään yleisönsä henkistä rikastuttamista, sen pakottamista vakavasti pohtimaan aikamme ongelmia, vaan jotka sen sijaan tarjoavat helppohintaisia elokuvia, joissa syöttinä ovat erotiikka, takaa-ajot ja trikit. Juuri siksi neuvostoliittolaiset lehdet suhtautuivat niin kielteisesti "Teräsmieheen".

Ostaessaan ulkomaisia filmejä Neuvostoliitto pyrkii ennen kaikkea siihen, että sen hankkimilla elokuvilla olisi taiteellista merkitystä. Kassamenestys ei ole tärkein.

Tuntevatko neuvostoliittolaiset katsojat suomalaisia elokuvia?

Ensimmäinen suomalainen elokuva, joka ilmestyi Neuvostoliiton valkokankaille heti sodan jälkeen oli musiikkielokuva "Kulkurin valssi".

V. 1971 tuli kuluneeksi 20 vuotta siitä, kun Fennada-Filmi Oy möi Neuvostoliittoon elokuvan "Ratavartijan kaunis In-

keri". Sen jälkeen neuvostoliittolaiset elokuvakatsojat ovat nähneet filmit "Akseli ja Elina", "Täällä Pohjantähden alla" ym. Tällä hetkellä tämä sama toiminimi valmistaa yhdessä neuvostoliittolaisten elokuvantekijöiden kanssa Neuvostoliiton ja Suomen ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimuksen 25-vuotisjuhlafilmiä.

Myös Suomen Televisiolla on kokemusta elokuvayhteistyöstä. Tämän vuoden puolivälissä sai ensi-illan elokuva "Viapori", neuvostoliittolaisten ja suomalaisten suurin yhteistyönä valmistettu televisioelokuva.

Suositaanko sirkusta?

Mikä kysymys? Sirkuslipun hankkiminen on joskus yhtä vaikeaa kuin pääsy parhaaseen balettiin tai tunnetun viihdelaulajan konserttiin.

Rakkaus sirkukseen alkaa jo polvenkorkuisesta. Meillä ollaan sitä mieltä, että jokaisen pienokaisen pitää ehdottomasti jo ennen kouluikää päästä muutaman kerran sirkukseen samoin kuin eläintarhaankin.

Tämä innostus sirkukseen on johtanut siihen, että klovnit, akrobaatit, jonglöörit ja eläintenkesyttäjät ovat ryhtyneet antamaan erityisiä päivänäytöksiä lapsille. Mutta yhtä paljon rakastavat sirkusta aikuisetkin.

Sirkus syntyi Venäjällä jo muutamia vuosisatoja sitten kansanhuviksi, joka liittyi markkinoihin ja juhlapäiviin. Nykysirkus taas on saattanut lavastuksen, voimailun ja eläintenkesytyksen täydellisyyteen saakka. Kun tähän vielä lisää nykyaikaisen klovnitaiteen, joka rakentuu paitsi huvittaville tempuille myös monille muiden sirkuslajien aineksille, niin saadaan edes jonkinmoinen käsitys henkeäsalpaavasta näytelmästä. Neuvostoliittolaiset klovnit Oleg Popov ja Juri Nikulin ovat Neuvostoliitossa kenties yhtä suosittuja kuin Pele Brasiliassa. Katsojien rakkaus sirkukseen näyttää osittain vaikuttaneen myös tavallisten viihdekonserttien ohjelmiin: useimpiin sisältyy nykyisin myös sirkusnumeroita.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa toimii 50 pysyvää sirkusta. Sitä paitsi on olemassa parikymmentä sirkusseuruetta, jotka jatkuvasti kiertävät ympäri maata.

Sirkustaiteilijoita koulutetaan Moskovassa, erityisessä sirkuskoulussa. On olemassa myös studio, jossa kehitellään uusia sirkusnumeroja. Myös Sirkusmuseo on perustettu.

Vuosittain neuvostoliittolaiset sirkusseurueet vierailevat ulkomailla suorittaen väliin pitkiäkin kiertueita.

Neuvostoliitossa käyneet suomalaiset ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että teatterit, elokuvateatterit, museot ja taidenäyttelyt ovat aina tupaten täynnä, päinvastoin kuin muissa maissa. Mistä tämä johtuu?

Neuvostoliitossa arvostetaan sangen suuresti sivistystä. Sanan laajimmassa merkityksessä sivistyksellä ei tarkoiteta vain ammatin hankkimista. Miten muutoin olisi selitettävissä esimerkiksi se, että nykyhetken fyysikot järjestävät kiivaita väittelyjä kirjallisuuden ja elokuvan ongelmista, ja kirjailijat kutsuvat Kirjailijatalolleen tiedemiehiä: kyberneetikkoja, geneetikkoja ja avaruustekniikan suunnittelijoita? On tullut aika, jolloin ihminen ei voi sulkeutua puhtaasti ammatillisten intressiensä puitteisiin, mikäli haluaa käydä todella sivistyneestä. Tiedonhalu ja pyrkimys vapautua tietämättömyydestä synnyttää poikkeuksellisen kiinnostuksen nykytieteen ja -taiteen saavutuksiin (samoin kuin hypoteeseihin ja kokeiluihin näillä aloilla).

Näköpiirin laajuus, sivistyneisyys, kyky omaksua oma näkökanta, toisin sanoen henkinen rikkaus on muodostunut mittapuuksi, jolla ihmisen "arvoa" mitataan. Ei vain sosiaalisessa mielessä, vaan myös tavallisessa arkipäiväisessä mielessä.

Mutta tämä johtuu tietenkin vain siitä kulttuuripolitiikasta, jota Neuvostoliitossa on harjoitettu vallankumouksen voiton jälkeisistä ensi päivistä lähtien. Vuonna 1917 kolme neljännestä maan väestöstä ei osannut lukea eikä kirjoittaa eikä yli 40 kansallisuudella ollut ylipäätään omaa kirjakieltä. Nyt Neuvostoliitossa ollaan lopullisesti siirtymässä 10-vuotiseen yleiseen oppivelvollisuuteen.

Maan kulttuurinrakennustyössä saavuttama kokemus on vahvistanut, että sosialismi kykenee suorittamaan todellisen kulttuurivallankumouksen, kun se avaa joukoille esteettömän pääsyn tietojen ja henkisten arvojen ääreen. Sosialismi kykenee siihen siksi, että itse yhteiskuntajärjestelmä on kansan luoma, eikä sillä ole korkeampaa tavoitetta kuin luoda poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset edellytykset ihmisen henkiselle täydellisyydelle.

Miten amatööritaide kehittyy?

Taidekerhoja toimii jokaisessa koulussa, korkeakoulussa, tuotantolaitoksessa ja jopa suuressa aluksessakin tai geologisissa tutkimusretkikunnissa. Maassa toimii kaikkiaan noin 650 000 taidepiiriä ja -kerhoa, joihin kuuluu 23 miljoonaa jäsentä. Vuosittain nämä amatööritaiteilijat järjestävät valtion kerho- ja kulttuuritaloissa 1 600 000 esitystä ja konserttia, joissa käy 250 miljoonaa katsojaa ja kuulijaa.

Suosituimpia ovat amatööriteatterit, -kuorot, -tanssiryhmät sekä -orkesterit. Viimeksi mainittuja on viihde-, sinfonia- ja kansansoitinorkestereja.

Amatööriryhmään pääsevät kaikki halukkaat. Vieläpä maksutta. Taidepiirejä ja -kerhoja johtavat kokeneemmat harrastelijat tai ammattilaiset, jotka saavat työpalkkansa valtion varoista.

Amatööritaiteilijoiden taso yltää useissa tapauksissa ammattilaistasolle. Siksi Neuvostoliitossa järjestetäänkin usein konsertteja, joihin tulee esiintymään sekä amatöörejä että ammattilaisia. Eikä pidä ihmetellä sitä, että amatööreistä väliin tulee ammattilaisia. Tunnettu elokuvatähti Ija Savvina näytteli "Moskovan ylioppilasteatterissa, kun hänet valittiin "Nainen rannalla"-nimisen elokuvan pääosaan. Maineikkaat Igor Moisejevin ja Berjozka-yhtyeet hankkivat jäsenensä harrastelijataiteilijoiden parista. Mutta erityisen usein kohoaa ammattilaisnäyttämölle kansan parista amatöörilaulajia; lukuisat kuorot ovat heistä erittäin kiinnostuneita.

Tietenkin amatööritaiteilijoiden esitykset ja konsertit ovat maksuttomia. Mutta kokeneimmat ja taiteellisesti kypsimmät yhtyeet, joilla on jo laaja ohjelmisto, antavat maksullisia näytöksiä. Pääsyliput eivät ole kalliit ja rahatulot menevät kokonaisuudessaan aineellisten kulujen peittämiseen (soitin- ja pukuhankinnat, lavastekulut jne.).

Mitä ovat kansan yliopistot?

Ne ovat oppilaitoksia, jotka on perustettu itseopiskelijoiden avuksi. Niissä ei suoriteta tenttejä eikä tutkintoja. Opiskelu tapahtuu etupäässä luentojen muodossa. Luennot ovat avoimia kaikille kiinnostuneille. Niiden ohella esitetään elokuvia, jotka valaisevat havainnollisesti luentoteemoja. Usein järjestetään myös kiertokäyntejä ja keskustelutilaisuuksia.

Kansan yliopistot syntyivät Neuvostoliitossa 1950-luvun keskipaikkeilla. Aluksi niiden otaksuttiin kiinnostavan työläis- ja

talonpoikaisnuorisoa, joka vapaa-aikoinaan saattaa kohottaa niissä kulttuuritasoaan ja tutustua taiteen saavutuksiin. Mutta niiden menestys ylitti kaikki odotukset. Ne tulivat suosituiksi eri-ikäisten, eri ammattien harjoittajien ja erilaisista asioista kiinnostuneiden keskuudessa. Silloin alkoi muodostua tiedekuntia, joilla ei enää ollut mitään tekemistä taiteen kanssa, esimerkiksi lapsipsykologian, kotitalouden, maataloustietouden, teknisen edistyksen ja luonnonystävien tiedekuntia. Viime aikoina ovat yleistyneet talous- ja oikeustieteeseen, historiaan, filosofiaan, työn tieteelliseen organisaatioon, tietokonetekniikkaan, kollektiivin psykologiaan, sosiologiaan ym. suuntautuvat kansan yliopistot.

Pedagogian asiantuntijat ovat laatineet kolmisensataa ohjelmaa kaikentyyppisten kansan yliopistojen kuulijoita varten. Nämä ohjelmat on tarkoitettu yleensä vietäviksi lävitse 2—3 vuodessa ja ne tarjoavat melko täydelliset tiedot valitusta alasta.

Kansan yliopistoissa työskentelee yli 20 000 asiantuntijaa mukaan luettuina tiedemiehet, kulttuurihenkilöt, korkeakoulunopettajat, suunnittelijat, insinöörit ja tuotannon käytännöllisen puolen edustajat. Kaikki he luennoivat vapaaehtoisesti ja maksutta.

Kansanvalistuksen keskuksia on kehittynyt tieteellisistä tutkimuslaitoksista, korkeakouluista, suurista tuotantolaitoksista ja virastoista, sekä maaseudulla kerhoista ja kulttuuritaloista. Samaan kampanjaan ovat yhtyneet myös radio, televisio ja opetuselokuvat.

Tällä hetkellä maassa toimii yli 26 000 kansan yliopistoa, joissa opiskelee noin 6 miljoonaa oppilasta. Moskovassa on valtakunnallisen Znanije-seuran yhteyteen perustettu koordinoiva metodikeskus nimeltä kansan yliopistojen keskusneuvosto.

Paljonko Neuvostoliitossa on kirjastoja ja miten niiden kirjoja luetaan?

Maassa on kaikkiaan 360 000 kirjastoa: yleiskirjastoja (joiden kirjavarasto on universaalinen), tieteellisiä, oppikirja-, teknisiä ja erikoiskirjastoja. Missään muualla Länsi-Euroopassa ei ole näin paljon kirjastoja. Neuvostoliiton kirjastojen yhteenlasketut kirjavarat ovat yli 3,3 miljardia nidettä. Kirjavarojen vuotuinen lisäys on 100—110 miljoonaa kirjaa. Erityiset kirjastotoimistot pitävät huolen siitä, ettei mikään uutuus kirjavirrassa jää huomaamatta.

Kaikissa kirjastoissa on lainaus maksuton. Kotilainaksi saa käytännöllisesti katsoen minkä kirjan tahansa lukuun ottamatta ainoita kappaleita tahi poikkeuksellisen kallisarvoisia kirjoja. Jollei jotakin kirjaa satu kirjastossa sillä hetkellä olemaan, se tilataan lainaajaa varten jostakin muusta kirjastosta tai jopa toisesta maasta.

Kirjastojen palveluksia käyttää Neuvostoliitossa hyväkseen 150—180 miljoonaa henkilöä eli yli puolet maan väestöstä.

Konkreettisen sosiologisen tutkimuksen mukaan, joka suoritettiin muutama vuosi sitten Neuvostoliitossa, Yhdysvalloissa, Ranskassa ja Saksan liittotasavallassa, neuvostoliittolainen 25-vuotias työläinen lukee keskimäärin tunnin päivässä, amerikkalainen 12 minuuttia, ranskalainen ja länsisaksalainen 24 minuuttia.

Lukemista pidetään suosituimpana vapaa-ajan puuhana keski-ikäisten ja vanhempien työläisten parissa (ammattiliittolehti Trudin suorittama kysely). Koululaiset, opiskelijat, teknisen alan toimihenkilöt ja eläkeläiset ovat jatkuvasti kiinnostuneet kirjallisuudesta.

Tietenkin lukemisen tarvetta tyydytetään muutoinkin kuin kirjastojen avulla. Tällä hetkellä käytännöllisesti jokaisella perheellä on oma kirjastonsa. Mutta kirjastojen vaikuttava asiakasmäärä todistaa valtion ja yhteiskunnan ylläpitämien kirjalainaamojen epäämättömästä yhteiskunnallisesta tehtävästä.

Neuvostoliiton suurimman kirjaston, Moskovassa sijaitsevan Leninin valtionkirjaston virkailijat suorittivat laajan tutkimuksen lukijain lukutottumuksista. Tutkimus kohdistui eri ammattien harjoittajiin ja pääasiallisesti nuorisoon.

Osoittautui, että kaikkien lukijaryhmien suosituin kirjailija on Leo Tolstoi. Ulkomaisista klassikoista suosittiin ennen kaikkea Dreiseriä, Balzacia ja Zola'ta.

Kysely osoitti myös, että 89 % kirjaston asiakkaista (työläisiä ja teknisiä toimihenkilöitä) lukee mieluimmin neuvostoliittolaista nykykirjallisuutta ja 65 % ulkomaista kirjallisuutta.

Paljonko Neuvostoliitossa on museoita ja taidegallerioita ja mitkä niistä ovat suosituimmat?

Neuvostoliitossa on noin 1 200 museota ja taidegalleriaa. Luku saattaa tuntua pieneltä varsinkin verrattuna Yhdysvaltoihin, missä museoita on kolme kertaa enemmän. Mutta ero johtuu osittain neuvostoliittolaisesta perinteestä, jonka mukaan

museoita ei perusteta aivan vähäpätöisestä syystä. Yleensä museo perustetaan vain siinä tapauksessa, että sillä tulee olemaan todella historiallista, taiteellista tai opettavaa arvoa.

Eniten Neuvostoliitossa on kotiseutumuseoita, muistomuseoita eli memoriaaleja, vallankumouksen historiaa käsitteleviä ja kuvaamataiteen museoita.

Viimeksi kuluneina kahtena vuosikymmenenä yleisön kiinnostus eri näyttelyihin on huomattavasti kasvanut. Esimerkiksi vuonna 1970 museoissa kävi yli 100 miljoonaa henkilöä (20 vuotta sitten vain 27 miljoonaa).

Suosituimpia museoita ovat Moskovan Lenin-museo (jossa on käynyt yli 30 miljoonaa henkilöä) ja Neuvostoliiton vallankumouksen museo. Taidemuseoista mainittakoon maailmankuulut Eremitaaši, Tretjakovin galleria, Puškinille nimetty taidemuseo, Venäläinen museo ja Moskovan Kremlin museo.

Leningradin Eremitaaši on maan suurin museo ja muuan maailman suurimpia taidemuseoita. Siellä on näytteillä muinaisen Egyptin taidetta, kreikkalaisia ja roomalaisia veistoksia, Rafaelin, Leonardo da Vincin, Michelangelon, Tizianin, Velasquezin, Poussinin ja muiden suurten mestarien teoksia, ainoalaatuinen kokoelma kreikkalaisia ja skyyttalaisia kultaesineitä sekä suuri raha- ja mitalikokoelma — kaikkiaan noin 2,4 miljoonaa näyttelyesinettä.

Moskovan Tretjakovin galleriaan on koottu noin 40 000 maalausta, veistosta ja graafista lehteä alkaen 11. vuosisadalta ja päättyen nykypäivään. Museossa on myös ainoalaatuinen venäläinen ikonikokoelma.

Moskovassa sijaitsevan Puškinille nimetyn kuvaamataiteiden museon nähtävyyksiin kuuluvat muinaisen idän, antiikin ja Länsi-Euroopan taiteen tuotteet, Rembrandtin ja Rubensin maalaukset sekä laaja kokoelma ranskalaisten impressionistien ja myöhäisimpressionistien teoksia.

Leningradin Venäläinen museo tarjoaa monipuolisen kokoelman venäläistä maalaustaidetta 1700-luvulta ja 1800-luvun alkupuoliskolta. Siellä on myös Neuvostoliiton paras kokoelma venäläistä kuvanveistotaidetta.

Venäjän vanhin museo, Asehuone, sijaitsee Moskovan Kremlin alueella. Sinne on koottu aseita, astioita, vaatteita ja muita etupäässä venäläisille ruhtinaille ja tsaareille kuuluneita tavaroita. Siellä on maailman suurin kokoelma vanhoja ajopelejä.

Vuosittain Moskovan Kremlin aarteisiin käy tutustumassa 4 miljoonaa henkilöä. Miltei yhtä paljon käy Eremitaašissa.

Neuvostoliiton kansantalouden saavutusten näyttely on hyvin suosittu. Siellä ovat edustettuina Neuvostoliiton kaikkien tuotannonalojen, tieteen ja kulttuurin parhaat näytteet. Tässä näyttelyssä saattaa vuosittain käydä jopa 9 miljoonaa henkilöä.

Muistomuseoista eli memoriaaleista ovat perinteellisesti suosituimpia Puškinin, Leo Tolstoin, Tšaikovskin, Dostojevskin, Tšehovin ja Gorkin museot.

Miten kustannetaan kirjoja? Millaisia painoksia kirjoista otetaan? Millä kielillä kirjoja julkaistaan?

Neuvostoliiton kirjamarkkinoita on täyttämässä 200 kustannusliikettä. Yhdeksän kirjaa kymmenestä on uutuuksia.

Yksityisiä kustannusliikkeitä Neuvostoliitossa ei ole. Kustannustoiminta on valtion tai kansalaisjärjestöjen (esimerkiksi kommunistisen puolueen, ammattiliittojen, Komsomolin, eri yhdistysten) käsissä. Valtion kustannusliikkeet ovat enimmäkseen erikoistuneet tietyille aloille. Jotkin julkaisevat yhteiskunnallista ja taloustieteellistä kirjallisuutta, jotkin taidekirjallisuutta, jotkin oppikirjoja, jotkin poliittista kirjallisuutta jne. Kustannusliike "Edistys" (Progress) julkaisee runsaasti ulkomaista käännöskirjallisuutta, kirjoja ja kirjasia. Uutistoimisto APN:n kustantamo palvelee etupäässä ulkomaisia lukijoita, jotka ovat kiinnostuneet neuvostotodellisuudesta.

Miltei kaksi kolmannesta kaikista Neuvostoliitossa julkaistuista kirjoista on yhteiskunnallis-poliittista, tieteellis-teknistä kirjallisuutta ja oppikirjoja. Pelkästään oppi- ja kurssikirjoja julkaistaan vuosittain yli 370 miljoonaa kappaletta. Tämä luku herättää välistä ulkomailla ihmetystä. Mutta älköön unohdettako, että Neuvostoliitossa joka kolmas kansalainen opiskelee. Runsaasti kirjoja julkaistaan lapsille ja nuorille (joka kuudes kirja).

Mitä painoksiin tulee niin oppikirjojen ohella julkaistaan suurina erinä taidekirjallisuutta, lastenkirjallisuutta, yhteiskunnallis-taloudellista ja poliittista kirjallisuutta.

Joitakin neuvostoliittolaisia kirjoja saatetaan julkaista 200 000—300 000 kappaleen ja välistä jopa puolen miljoonan kappaleen painoksina. Jopa runokirjoja julkaistaan 75 000—100 000 kappaleen painoksina. Tietenkin on sellaisiakin kirjoja, joiden painosmäärä jää 2 000—5 000 kappaleeseen, mutta ne ovatkin erikoiskirjallisuutta, joka on tarkoitettu vain suppealle lukijaryhmälle.

Kustannustoiminnan voimakkaasta kehityksestä huolimatta ei kirjojen kysyntää ole vielä täysin pystytty tyydyttämään. Paperintuotannon kasvu sallii kirjojen vuosipainoksen kohottamisen 200 miljoonaan niteeseen vuoteen 1975 mennessä. Mutta myös kirjojen kysyntä kasvaa jatkuvasti.

Kokonaisuudessaan kirjankustannustoiminta on maassa kannattavaa, nimenomaan suurten painosten ansiosta. Mutta kaupallinen puoli ei silti ole tärkein. Ensi sijalla ovat valistus- ja kasvatustavoitteet.

Neuvostoliitossa julkaistaan kirjoja 145 kielellä, joista 89 on Neuvostoliiton kansojen kieliä. Eniten kirjoja (nimikkeittäin ja painoksittain) julkaistaan venäjän ja ukrainan kielellä. Tämä on luonnollista, koska nämä kansat ovat maan kansallisessa rakenteessa suurimmat. Liettuassa ja Latviassa julkaistaan vuosittain kummassakin 15 miljoonaa kirjaa, joista liettuan ja latvian kielellä kummassakin maassa 12 miljoonaa. Eestissä julkaistaan vuosittain 11 miljoonaa kirjaa, joista yli 9 miljoonaa eestin kielellä. Kirjoja julkaistaan myös niiden kansojen kielillä, joilla ei ennen vallankumousta ollut omaa kirjakieltä, esimerkiksi kirgiisin, tadžikin, turkmeenin, baškiirin ym. kielillä.

Neuvostoliiton kustantamot julkaisevat kirjallisuutta myös 56 vieraalla kielellä.

Paljonko kirjat maksavat?

Muihin maihin verrattuna kirjat ovat Neuvostoliitossa halpoja. Lastenkirjojen hinnat vaihtelevat 3—30 kopeekkaan, mikä on keskimäärin jäätelötötterön hinta. Tosin runsaasti kuvitetut ja hyvälle paperille painetut kirjat ovat kalliimpia, mutta harvoin nekään maksavat enempää kuin 50—60 kopeekkaa.

Nuorille ja aikuisille tarkoitetut yhteiskunnallis-poliittiset kirjat maksavat 40—70 kopeekkaa. Seikkailu- ja taidekirjallisuus ei yleensä ole ruplaa kalliimpaa. Samaa voidaan sanoa teknisestä kirjallisuudesta. Kansantajuiset tieteelliset teokset, jotka tavallisesti ilmestyvät suurpainoksina, maksavat vähemmän kuin tekninen erikoiskirjallisuus.

Tietysti on kalliimpiakin kirjoja, mutta ne ovatkin lahjakirjoja. Ne saattavat maksaa 5—10 ruplaa. Ne ovat runsaasti kuvitettuja, niissä on väriliitteitä ja ne ovat kauniisti sidottuja. Useimmiten ne ovat taidekirjoja ja käsittelevät kuvaamataidetta, balettia, arkkitehtuuria tai muinaismuistoja. Mutta tällaisia kalliita kirjoja Neuvostoliitossa ilmestyy vähän: ehkä 15—20 nimikettä 85 000:sta vuosittain julkaistavasta kirjanimikkeestä.

Kirjat ostetaan pääasiallisesti myymälöistä ja kirjakojuista. Mutta kirjoja voi tilata myös postitse. Postikulut ovat pienet, ja monet käyttävätkin tätä tapaa, eritoten ne, jotka asuvat kaukana suurista kustannuskeskuksista. Keskikokoisen kirjan postikulut Moskovasta Kaukasiaan ovat vain 20 kopeekkaa.

Vertaileva tilasto kertoo, että vuonna 1960 jokainen neuvostoliittolainen osti kirjoja keskimäärin ruplalla ja 98 kopeekalla, vuonna 1965 kahdella ruplalla 16 kopeekalla ja vuonna 1970 kahdella ruplalla 61 kopeekalla.

Paljonko julkaistaan sanoma- ja aikakauslehtiä?

Neuvostoliitossa ilmestyy 9 000 sanomalehteä. Valtakunnallisten lehtien lisäksi ne ovat tasavalloissa ilmestyviä, alue- ja piirilehtiä sekä myös tehdas- ja kolhoosilehtiä. Niiden yhteenlaskettu painos on noin 32 miljardia kappaletta vuodessa.

Aikakauslehtiä ja -julkaisuja ilmestyy 6 000 ja niiden vuotuinen painosmäärä on 3 miljardia kappaletta.

Jokaisen perheen osalle tulee siis keskimäärin viisi sanoma- ja aikakauslehden numeroa. Se on melko korkea luku, mutta tarve on vieläkin suurempi. Siksi vuoteen 1975 mennessä suunnitellaan sanomalehtien painosmäärän kohottamista 7—8 miljardilla kappaleella (vuoteen 1970 verrattuna) ja aikakauslehtien painosta 500—600 miljoonalla kappaleella.

Neuvostoliiton keskuslehtien erikoisuutena ovatkin niiden ilmiömäiset painokset. Esimerkiksi Pravda ilmestyy miltei 10 miljoonan kappaleen painoksena. Izvestija 8 miljoonan, lasten Pionerskaja Pravda yli 9 miljoonan, nuorison Komsomolskaja Pravda yli 8 miljoonan kappaleen painoksena. Levikiltään suurin aikakauslehti on naisten Työläisnainen (Rabotnitsa), jonka painos on 12 miljoonaa kappaletta. Hieman pienempi on painokseltaan lääketieteellinen kuukausittain ilmestyvä Terveys (Zdorovje). Yli 5 miljoonan painoksena leviävät aikakauslehti Talonpoikaisnainen (Krestjanka), joka on tarkoitettu maaseudun asukkaille sekä pilalehti Krokodil. Tiedettä popularisoiva Tiede ja elämä (Nauka i Žiznj) ilmestyy 3 miljoonan kappaleen painoksena.

Kuka omistaa sanoma- ja aikakauslehdet?

Valtiolliset ja kansalaisjärjestöt omistavat sanoma- ja aikakauslehdet samalla tavoin kuin kustannusliikkeetkin. Yksityisiä julkaisuja ei ole. Ministeriöillä ja valtionkomiteoilla on omat

äänenkannattajansa, samoin monilla taloudellisilla virastoilla ja tiedekeskuksilla.

Izvestija on työtätekevien edustajain neuvostojen äänenkannattaja, Pravda, Selskaja žiznj (Maaseudun elämä), Sovetskaja kultura (Neuvostokulttuuri), viikkolehti Ekonomitšeskaja gazeta (Talouslehti) sekä teoreettis-poliittinen aikakauslehti Kommunist (Kommunisti) ovat kommunistisen puolueen keskuskomitean äänenkannattajia ja julkaisuja. Trud (Työ)-lehti on ammattiliittojen. Kirjailijaliitto julkaisee Literaturnaja Gazetaa (Kirjallisuuslehteä), Komsomolin keskuskomitea Pionerskaja Pravdaa ja Komsomolskaja Pravdaa. Eri seurat ja yhdistykset, esimerkiksi luonnonystäväin, metsästys- ja kalastusseurat, uskonnolliset ja muut järjestöt julkaisevat niin ikään omia lehtiään.

Miten sanoma- ja aikakauslehdet ovat yhteydessä lukijoihinsa? Mikä asema lukijan kirjeiden osastolla on Neuvostoliiton lehdissä?

Tavallisesti kaikissa sanoma- ja aikakauslehdissä suurimmat osastot ovat yleisönosastot. Varsinkin sanomalehdissä. Siihen on omat syynsä. Vuoden mittaan pelkästään keskuslehdet saavat jopa 3 miljoonaa kirjettä lukijoiltaan. Izvestijan toimitukseen tulee 1 000—1 500 kirjettä päivässä ja suurin piirtein yhtä paljon Pravdaan, Trudiin ja Komsomolskaja Pravdaan.

Tällainen kirjeenvaihto vaatii tietysti suuren määrän vakinaisia toimittajia sekä kirjeiden huolellisen käsittelyn. Mitä kirjeille sitten tehdään? Ne avataan koneellisesti ja jokaiseen kirjeeseen liitetään numerokortti, johon ensi lukemisen jälkeen tehdään lyhyt seloste. Sitten kirjeet välitetään sanoma- tai aikakauslehden vastaaviin osastoihin. Niistä erotetaan pois pikaista asiaanpuuttumista vaativat. Sitten valitaan mielenkiintoisimmat, niin sanotut probleemakirjeet, joista osa välitetään toimituskollegiolle. Eräät kirjeet julkaistaan kokonaisuudessaan ja toimituksen kommenteilla varustettuina tai sitten niihin liitetään vetoomus asianomaisille viranomaisille tai organisaatioille. Muut analysoidaan katsauksissa tai ne suovat tosiasia-aineistoa vakinaisten toimittajien artikkeleihin. Jotkin saavat toimituksen lähettämään oman kirjeenvaihtajansa tapahtumapaikalle.

Tietenkään lehti ei voi julkaista kaikkia kirjeitä: siihen ei yksinkertaisesti tila riittäisi. Mutta yksikään lukijan kirje ei joudu toimituksessa hukkaan, ei paperikoriin eikä jää pölyttymään toimittajan pöydälle. Vaikka kirje olisikin luonteeltaan

yksityinen ja erittäin henkilökohtainen, sen lähettäjälle vastataan, joko toimituksen tahi vastaavien valtiollisten ja yhteiskunnallisten organisaatioiden toimesta.

Lukijat arvostelevat lehdessä julkaistuja artikkeleita (yleensä tällaiset kirjeet käsittävät viidenneksen postista), ehdottavat uusia aiheita, lähettävät tärkeää informaatiota, runoja, esseitä, valokuvia. Joistakuista saattaa tulla pysyviä ylimääräisiä kirjeenvaihtajia.

Lukijain osuus lehden kasvojen muodostumisessa on sangen tärkeä. Siksi juuri lukijaa nimitetäänkin Neuvostoliitossa lehden tärkeimmäksi kirjeenvaihtajaksi.

Millaisia aikakausjulkaisuja Neuvostoliitossa ilmestyy suomen kielellä ja voiko niitä tilata Suomeen?

Kuten tunnettua, suurin osa Neuvostoliiton suomen- ja karjalankielisestä väestöstä asuu Karjalan autonomisen tasavallan alueella. Luonnollisesti tämän tasavallan pääkaupungissa Petroskoissa ilmestyy suomenkielisiä sanoma- ja aikakauslehtiä.

Sanomalehti Neuvosto-Karjala ilmestyy kolmesti viikossa. Sitä voi tilata myös Neuvostoliiton rajojen ulkopuolelle. Suomessa tilaushinta on vuodelta 12 mk, 2 vuodelta 18 mk ja 3 vuodelta 24 mk.

Kerran kuukaudessa ilmestyy 128-sivuinen kirjallis-taiteellinen ja yhteiskunnallis-poliittinen aikakauslehti Punalippu. Se on Karjalan ASNT:n kirjailijaliiton julkaisu. Se julkaisee karjalaisten kirjailijoiden novelleja, kertomuksia, runoja ja näytelmiä sekä Neuvostoliiton veljeskansojen kirjailijoiden teosten suomennoksia. Lehdessä julkaistaan säännöllisesti myös suomalaisten kirjailijain teoksia. Se on maailman kaikista suomenkielisistä kirjallisuuslehdistä laajalevikkisin. Sen painos on 7 000 kappaletta.

Kaikkialla maailmassa luetaan Neuvostoliitto-nimistä kuvalehteä, joka ilmestyy Moskovassa 17 kielellä, myös suomeksi. Se tunnetaan hyvin myös Suomessa.

Vihdoin sekä neuvostoliittolainen että suomalainen yleisö voi lukea Suomi—Neuvostoliitto -Seuran ja APN:n yhdessä julkaisemaa aikakauslehteä Maailma ja me, jossa julkaistaan suomen kielellä niin neuvostoliittolaisten kuin suomalaistenkin kirjoittajien artikkeleja.

Mikä on radioasema "Rauha ja edistys"?

Se on Neuvostoliiton kansalaispiirien tiedotuselin. Sen tavoite on totuudenmukaista tietoa Neuvostoliitosta ja ulkomaiden kansojen elämästä levittämällä kaikin tavoin edistää kansojen välisen yhteisymmärryksen, luottamuksen ja ystävyyden kehittymistä ja lujittumista. Radioaseman perusti 10 neuvostoliittolaista kansalaisjärjestöä, mm. Lehtimiesliitto, Uutistoimisto APN, Ulkomaisten ystävyysseurojen liitto, Kirjailijaliitto, Neuvostoliiton rauhanpuolustajain komitea ja Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen komitea.

Radioasemalla on omia ja tilapäisiä kirjeenvaihtajia Neuvostoliitossa ja ulkomailla. Vastavuoroisesti se toimittaa ulkomaisille radio- ja televisioyhtiöille kommentteja, haastatteluja, reportaaseja, raportteja ja informaatiota niitä kiinnostavista kysymyksistä sekä valmistaa niiden tilauksesta vastaavaa maksua vastaan erityisiä radio- ja televisio-ohjelmia. Tilausohjelmista ja mainoslähetyksistä saadut maksut sekä perustajajärjestöjen myöntämät avustukset muodostavat budjetin tulopuolen.

Radioasemalla on juridisen henkilön oikeudet. Neuvostoliittolaiset valtiolliset elimet eivät ole vastuussa sen toiminnasta, rahallisista sitoumuksista ja muista toimista, samoin kuin radioasema ei ole vastuussa neuvostovaltioon ja muihin neuvostoorganisaatioihin kohdistetuista vaateista. Tällainen status vastaa täysin Neuvostoliiton perustuslain normeja (§:t 125 ja 126).

Radioasema "Rauhan ja edistyksen" hallitus on Moskovassa.

Miten radiotoiminta on kehittynyt?

Käytännöllisesti katsoen radioverkko kattaa koko maan. Poikkeuksena ovat vain eräät Ääri-Pohjolan alueet. Vuoden 1970 väestönlaskennassa todettiin väestöllä olevan 50 miljoonaa radiovastaanotinta ja miltei yhtä monta keskusradiolähetintä.

Keskusradion nauttima suosio on muuan neuvostoliittolaisen elämäntavan erikoispiirteitä. Vaikka useimmilla perheillä onkin radiovastaanotin tai levysoitinradio, käyttää keskusradion palveluksia hyväkseen ainakin 200 miljoonaa kuulijaa. Se on halpa ja luotettava systeemi, vaikkakin ohjelmien valinta on rajoitettu.

Viime vuosina on tarmokkaasti pyritty laajentamaan radiolinkkiasemien mahdollisuuksia. 200 kaupungissa on otettu käyttöön monikanavainen keskusradiojärjestelmä. Nyt keskusradion kuuntelija voi valita kolmesta ohjelmasta. Yli 6 miljoonaa keskusradiopistettä on modernisoitu.

Moskovan radio lähettää seitsemää ohjelmaa, joista ensimmäistä voidaan kuulla miltei kaikkialla maassa. Majakkaniminen uutis- ja musiikkiohjelma pyörii ympäri vuorokauden. Kussakin tasavallassa, alueella ja aluepiirissä on oma radioasemansa. Ohjelmia voidaan kuunnella 60 Neuvostoliiton kansojen kielellä. Myös piirikeskuksissa, monissa teollisuuslaitoksissa, maaseudun osuuskunnissa ja korkeakouluissa on omat radioasemansa. Pelkästään kaupungeissa ja piirikeskuksissa toimii noin 3 000 radiotoimitusta.

Moskovan radio lähettää kymmenillä kielillä ohjelmaa ulkomaisille kuuntelijoille. Ulkomaisten radiolähetysten tärkeimmät osastot ovat Neuvostoliiton uutiset, Neuvostoliiton kanta ajankohtaisissa kansainvälisissä kysymyksissä, musiikki, venäjän kielen oppitunnit sekä vastaukset radiokuuntelijain kysymyksiin.

Moskovan ja Tallinnan radio lähettävät suomenkielistä ohjelmaa. Miten ohjelmat tehdään, otetaanko niissä huomioon suomalaisten radionkuuntelijoiden toivomukset?

Täällä Moskova! Täällä Tallinna! — nämä suomenkieliset kutsumerkit ovat tuttuja monille suomalaisille radionkuuntelijoille. Moskovan radio on lähettänyt Suomea varten ohjelmaa yli 30 vuoden ajan, ja Tallinnan radiosta on suomenkielisiä lähetyksiä tullut 25 vuoden ajan.

Lyhyesti ohjelmien laatimisesta. Esimerkiksi uutiset laaditaan varsinaisten tai avustajakirjeenvaihtajien päivittäisten tiedonantojen pohjalla. Moskovan radiolla on kirjeenvaihtajia lähes kaikissa maailman maissa, niiden joukossa myös Suomessa, sekä Neuvostoliiton kaikissa kaupungeissa ja suurisa asutuskeskuksissa. Oma kirjeenvaihtaja- ja avustajaverkkonsa on myös Tallinnan radiolla.

Radiokomitean työntekijät — sekä Moskovassa että Tallinnassa pitävät yllä kiinteää kosketusta lukuisiin valtiollisiin- ja kansalaisjärjestöihin, jotka liittyvät tavalla taikka toisella Suomeen. Kun niiden luokse tulee vieraita Suomesta, on radion kirjeenvaihtajia aina läsnä tapaamistilaisuudessa. Siten syntyvät useimmiten neuvostoliittolais-suomalaisia yhteyksiä koskevat jutut: haastattelut, selostukset, kommentit ym.

Mitä tulee sellaisiin lähetyksiin kuin esimerkiksi kommentit ajankohtaisista aiheista, niin niiden laatimiseen osallistuu monia asiantuntijoita: poliittisia henkilöitä, tiedemiehiä, laitosten ja virastojen johtajia, kansainvälisten asioiden lehtitarkkailijoita.

Suurena apuna ohjelmien laatimisessa ovat tietysti kuuntelijoi-

den lähettämät kirjeet. Niissä on kysymyksiä, ehdotuksia, arvostelevia huomautuksia ja mielipiteitä niiltä ihmisiltä, jotka näitä ohjelmia kuuntelevat. Sen vuoksi kirjeiden tarkasteluun kiinnitetään suurta huomiota, ja ohjelmat laaditaan radionkuuntelijoiden toivomusten ja makujen mukaisesti.

Moskovan radio lähettää joka päivä kaksi suomenkielistä ohjelmaa. Ensimmäisen lähetysaika on 18.30—19.30 (Suomen aikaa), toisen 19.30—21.00, aaltopituudet 41, 49 ja 201 metriä. Tallinnan radio lähettää ohjelmansa aaltopituuksilla 290 ja 49,5 metriä. Lähetykset alkavat arkisin klo 13.15 ja 20.00, sunnuntaisin klo 12.00.

Miten kehittyy televisio ja eritoten väritelevisio?

Molnija-1 -tietoliikennesatelliittien ja 30 maanpäällisen aseman avulla (tätä kompleksia nimitetään Neuvostoliitossa "Orbitaksi") siirretään säännöllisesti televisiolähetyksiä koko Neuvostoliiton valtavalla alueella Murmanskista Kamtšatkaan. Tällä hetkellä on television piirissä yli 70 % Neuvostoliiton väestöstä eli 170 miljoonaa henkilöä. Orbita-järjestelmän lisäksi toimii tuhatkunta linkkiasemaa.

Valtakunnallinen televisiokeskus toimii Moskovan Ostankinossa, jonne viisi vuotta sitten valmistui laaja ja teknisesti täydellinen rakennuskompleksi ja 553 m korkea rautabetoninen torni, joka toimii valtakunnallisena lähetysasemana. Keskustelevisio lähettää ohjelmaa 4 kanavalla yhteensä 50 tunnin ajan vuorokaudessa. Tämän lisäksi toimii vielä kaksi erityiskanavaa pohjois- ja itäalueiden asukkaita varten.

Paikallinen televisiotoiminta on laajasti kehittynyt. Televisiokeskuksia on 127 ja niitä on kaikissa suurimmissa kaupungeissa. Liitto- ja autonomisissa tasavalloissa voidaan valtakunnallisten ohjelmien ohella katsella myös kansallisella kielellä lähetettyä ohjelmaa.

Maassa lasketaan olevan 45 miljoonaa televisiovastaanotinta. Toisin sanoen jokaista televisiolähetysten piirissä asuvaa 100 perhettä kohti on 90 televisiota. Koska markkinoille saadaan yhä runsaammin televisioita ja televisiotuotanto kehittyy jatkuvasti, voidaan vastaanotinten hintoja suunnitelmallisesti alentaa (vuosina 1971—1972 hintoja pudotettiin kahdesti, ensin keskimäärin 25 % ja sitten vielä 24 %). Televisiovalikoima on parhaillaan kokonaan uudistumassa.

Väritelevisio on kehittymässä hyvää vauhtia. Tällä hetkellä väriohjelmia lähetetään päivittäin 5 tuntia, mutta 3 vuoden

kuluttua vuorokautinen lähetysaika lisääntyy 5—6-kertaiseksi. Moskovan väritelevisiolähetyksiä voidaan katsella 65 kaupungissa. Lisäksi väriohjelmia lähettävät Kiev, Tbilisi, Leningrad, Taškent ja Baku. Nyt suunnitellaan studioiden perustamista ja paikallisten väritelevisio-ohjelmien organisointia kaikkiin liittotasavaltoihin ja suurimpiin kaupunkeihin. Vuoteen 1975 mennessä voidaan väriohjelmia katsella käytännöllisesti katsoen koko sillä alueella, jolla voidaan katsella musta-valkoisia televisio-ohjelmia. Keskustelevision yksi kanava siirtyy kokonaisuudessaan lähettämään väriohjelmia.

Neuvostoliiton televisio kuuluu kansainväliseen Intervisiojärjestöön ja ylläpitää suhteita 60 maahan harjoittaen laajaa ohjelmien vaihtoa.

Onko totta, että Neuvostoliitto ehdottaa kiellettäväksi suorat lähetykset tekokuista kotivastaanottimiin?

Maan tekokuut aloittivat uuden aikakauden televisiolähetysten siirrossa. Maapallon yläpuolella muutamien kymmenien kilometrien korkeudessa sijaitsevan tekokuun signaali voidaan ottaa vastaan monien valtioiden antennien avulla, ja kolme tekokuuta riittää saamaan aikaan sen, että yhden televisiokeskuksen lähetykset tulevat planeettamme väestöstä 90 %:n näkyville.

Nykyisin Neuvostoliiton laukaisemat Molnija-tyyppiset tekokuut ja amerikkalaiset Intelsat-tyyppiset tekokuut lähettävät sellaisia teholtaan rajoitettuja signaaleja, joita voidaan ottaa vastaan ainoastaan Orbit-tyyppisten maanpäällisten erikoisasemien avulla, joilta tehostetut signaalit lähetetään sitten linkkiasemien välityksellä väestölle.

Jos säteilyn tehoa lisätään, tekokuun lähettämiä televisiolähetyksiä voidaan ottaa vastaan välittömästi kotitelevisioiden avulla. Tätä systeemiä nimitetään välittömäksi televisiolähetykseksi. Sen käytännöllinen toteutus saattaa olla mahdollista jo kuluvalla vuosikymmenellä.

Kansainvälinen televisiotoiminta tekee nykyisin jo paljon kansojen lähentämiseksi toisiinsa, kulttuurien keskinäiseksi rikastuttamiseksi ja tietojen vaihtamiseksi. Välitön televisiolähetys laajentaa nämä mahdollisuudet rajattomiin.

Kuitenkin jo nyt eräät tiedotuselimet käyttävät radiota ja televisiota taantumuksellisiin tarkoituksiin. Kylmän sodan surullisen kuuluisia äänitorvia ovat edelleenkin amerikkalaiset ra-

dioasemat Vapaus ja Vapaa-Eurooppa, jotka sijaitsevat Saksan liittotasavallan alueella. Vuodesta 1958 lähtien Englanti, Ranska ja eräät muut Länsi-Euroopan valtiot ovat olleet huolissaan "merirosvoradioista", jotka sijaitsevat laivoilla ja jotka lähettävät avomereltä kulutustavaroiden epärehellistä kilpailumainontaa.

Eräissa maissa televisio-ohjelmat sisältävät kauhu- ja väkivaltafilmejä ja erilaisia aatteita, jotka loukkaavat ihmisten tunteita ja turmelevat nuorison.

Ulkomainen välitön televisiolähetys saattaa muuttua keinoksi, jolla pyritään istuttamaan vierasta maailmankatsomusta. Tästä puhuivat YK:n eri elimissä vuonna 1963 Brasilian edustajat, vuonna 1966 Argentiinan ja Egyptin arabitasavallan edustajat. Ruotsin ja Kanadan asiantuntijat tunnustivat vuonna 1969, että välittömällä televisiolähetyksellä saattaa olla vahingollisia seurauksia.

Puhuessaan YK:n 27. istuntokauden yleisessä kokouksessa vuonna 1972 Neuvostoliiton ulkoministeri Andrei Gromyko sanoi: "Lähtien siitä, että kansainvälisessä politiikassa on pakko alituiseen ottaa huomioon monenlaiset tieteellis-teknisen edistyksen asettamat kysymykset, Neuvostoliitto on tehnyt ehdotuksia valtioiden toimintaperiaatteista avaruudessa, Kuuta koskevan sopimuksen solmimisesta ja useita muita. Yleiskokouksen kuluvalla istuntokaudella Neuvostoliitto ehdottaa pohdittavaksi kysymystä sellaisen kansainvälisen sopimuksen laatimisesta, joka koskisi niitä periaatteita, joita valtioiden tulisi noudattaa käyttäessään maan tekokuita välittömään televisiolähetykseen." Tämän kysymyksen asettamisen tavoitteena on se, että alun alkaenkin uuden avaruustekniikan laajin hyväksikäyttö olisi erottamattomassa yhteydessä kansojen välisen rauhan ja ystävyyden lujittamisen jaloihin tavoitteisiin. Kysymys ei siis ole välittömän televisiolähetyksen kieltämisestä vaan tämän joukkotiedotusvälineen väärinkäytön ehkäisemisestä. Tunnustettakoon, että välitön televisiolähetys ulkovaltoihin on toteutettavissa vain näiden suostumuksella. Välittömässä televisiolähetyksessä ei saa löytyä sijaa sodan, militarismin tai perusihmisoikeuksien loukkaamisen ja rotuylemmyyden aatteille.

Sopimuksen solmiminen edistäisi avaruustieteen ja -tekniikan uuden saavutuksen hyväksikäyttöä rauhan ja kansojen yhteisymmärryksen etujen mukaisesti, taloudellisen ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta ja kansallisten kulttuurien keskinäiseksi rikastuttamiseksi.

Millaisia arvonimiä ja palkintoja Neuvostoliitossa myönnetään kirjallisuuden ja taiteen alalla?

Korkeimmat arvonimet ovat Neuvostoliiton kansantaiteilija ja Neuvostoliiton kansanarkkitehti. Vastaavia arvonimiä voidaan myöntää myös liittotasavalloissa, mutta näissä tapauksissa nimitys on myönnetty vain kyseisen tasavallan mitassa.

Neuvostoliiton kansantaiteilijan arvonimi perustettiin vuonna 1936. Ensimmäisinä sen saivat neuvostoliittolaisen teatterin uranuurtajat Konstantin Stanislavski, Vladimir Nemirovitš-Dantšenko ja Vasili Katšalov.

Vuodesta 1943 alkaen ryhdyttiin Neuvostoliiton kansantaiteilijan arvonimiä myöntämään myös kuvaamataiteen edustajille. Tällä hetkellä tämä arvonimi on myönnetty 70 taidemaalarille, kuvanveistäjälle, graafikolle ja taideteollisuuden mestarille.

Neuvostoliiton kansanarkkitehdin arvonimi perustettiin vuonna 1968.

Kaikki nämä arvonimet myöntää Neuvostoliiton korkeimman neuvoston puhemiehistö erityisistä ansioista taiteen kehittämisessä, huomattavasta luovasta toiminnasta ja yleiskansallista tunnustusta saaneista teoksista.

Kirjallisuuden ja taiteen alalla jaetaan runsaasti palkintoja. Niitä myöntävät eri tasavalloissa valtion elimet ja kansalaisjärjestöt, taidejuhlien ja näyttelyjen järjestelykomiteat, kustantamot, tiedeakatemiat jne. Arvossapidetyimmät palkinnot ovat Lenin-palkinto ja Neuvostoliiton valtionpalkinto.

Lenin-palkinnot jaetaan joka toinen vuosi Leninin syntymäpäivänä, huhtikuun 22. päivänä. Ne myönnetään huomattavista saavutuksista paitsi kirjallisuuden, taiteen ja rakennustaiteen myös tieteen ja tekniikan alalla. Kirjallisuus-, taide- ja rakennustaidepalkintoja myönnetään enintään 6. Kaikkiaan palkintoja on 30. Sama henkilö tai työryhmä voi saada palkinnon vain kerran.

Palkintosumma on 10 000 ruplaa. Palkitut saavat arvonimen "Laureat Leninskoi premiji" (Leninin-palkinnon saanut), kunniakirjan ja kultamitalin, jossa on Leninin korkokuva.

Valtionpalkinnot jaetaan vuosittain Lokakuun vallankumouksen aattona. Niitä myönnetään huomattavista saavutuksista tieteen, tekniikan, kirjallisuuden, taiteen ja rakennustaiteen alalla. Palkintoja on vuosittain enintään 60, joista 11 palkintoa tulee kirjallisuuden, taiteen ja arkkitehtuurin osalle. Palkinto on 5 000 ruplaa. Palkitut saavat arvonimen "Laureat

Gosudarstvennoi premij SSSR" (Neuvostoliiton valtionpalkinnon saanut), kunniakirjan ja rintamerkin. Valtionpalkinnon voi saada toistamiseenkin.

Kirjallisuuden, taiteen ja arkkitehtuurin palkinnot myöntää Neuvostoliiton hallituksen erikoiskomitea, johon kuuluu 62 arvovaltaista kulttuurihenkilöä ja kansalaisjärjestöjen edustajaa.

Töitä, joita ehdotetaan maan kahdella korkeimmalla palkinnolla palkittaviksi, arvostellaan laajasti lehdissä, luovan työn liitoissa, tuotantolaitoksissa ja oppilaitoksissa.

LEPO JA HUVITUKSET

Paljonko aikaa Neuvostoliitossa käytetään työhön ja paljonko lepoon?

Neuvostoliitossa työviikko on 41-tuntinen, jolloin lauantai ja sunnuntai jäävät lepopäiviksi. Eräissä olosuhteiltaan epäedullisissa töissä työviikko on viisi tuntia lyhyempi. Tällaisia ovat esim. maan alla suoritettavat työt. Lyhennetty työviikko on myös alle 18-vuotiailla nuorilla.

Vapaa-ajan ongelmia tutkitaan Novosibirskissä, teollisuustuotannon talouden ja organisaation tutkimuslaitoksessa sekä tieteellisissä tutkimuslaitoksissa Moskovassa, Kievissä, Leningradissa ja eräissä muissa kaupungeissa.

Viimeksi kuluneiden 40 vuoden aikana vapaa-aika on lisääntynyt miehillä lähes 3 tuntia ja naisilla 7 tuntia viikossa. Säästö on saavutettu pääasiassa jokapäiväisiin kotitöihin kuluvan ajan vähenemisen ansiosta. Sosiologi Boris Grušinin laskelmien mukaan työmatkoihin ja kotitaloustöihin käytettävä aika on vieläkin suuri. Tämän vahvisti myös vuoden 1970 väestönlaskenta. Moskovalaiset ja muiden suurkaupunkien asukkaat käyttävät noin 1,5 tuntia päivässä työmatkoihin. Myös yleisönpalvelu, joka vaatii parantamista, vie melkoisesti aikaa. Näiden ongelmien myönteisen ratkaisun mukana kaupunkien asukkaat saavat lisää vapaa-aikaa omaan käyttöönsä. Tutkimukset osoittavat, että ihmisillä on nyt keskimäärin neljä tuntia päivässä aikaa lepoon, itseopiskeluun tai huvituksiin.

Miten vapaa-aika käytetään?

Jokainen määrää tietenkin itse vapaa-aikansa käytöstä. Täydet konserttisalit, lippujonot teattereihin, suuri mielenkiinto museoita ja näyttelyjä kohtaan osoittavat sekä halua kehittä-

vään vapaa-ajan viettoon että suurta henkisten harrastusten kysyntää. Ei tietenkään voida sanoa, että koko vapaa-aika käytetään vain näihin. Eräät haluavat kesäisin mennä kesämökille ja tehdä siellä puutarhatöitä. Vapaa-ajan vietto kulttuuri- ja lepopuistoissa, teknisissä tai esittävän taiteen harrastekerhoissa on hyvin suosittua. Talvisin lepopäivät käytetään hiihtämiseen, kesällä uimarannoilla oleskeluun ja syksyllä sienestämiseen tai kalastukseen.

Suurkaupunkien tuotantolaitokset järjestävät säännöllisesti viikonloppu- tai sunnuntairetkiä työläisilleen ja heidän perheilleen kaupungin läheisille virkistysalueille. Maaseututaajamien ja kylien asukkaat taas lähtevät lähikaupungin teattereihin, konsertteihin ja museoihin ja usein, matkan pituudesta riippumatta, Moskovaan, Leningradiin, Itämeren maihin tai Karpaateille. Ammattiliitot maksavat tällaisten matkojen kustannuksista huomattavan osan.

Urheilu on eräs suosittu vapaa-ajanviettomuoto. Ammattiliitoilla on tätä tarkoitusta varten käytettävissään yli 2.000 urheilukenttää, 12.000 muuta urheilualuetta, 1.400 veneasemaa, 6.000 urheiluhallia ja n. 1.000 uimahallia. Urheilulaitosten rakentamisessa otetaan työläisten toivomukset huomioon. Niinpä esim. Tšerepovetsin metallitehtaan ammattiliittokomitea on perustanut tehtaan työntekijöitä varten ratsastuskerhon.

Miten työläiset tavallisesti viettävät lomansa?

Sosiologisten tutkimusten mukaan 60 milj. yli 16-vuotiasta Neuvostoliiton kansalaista viettää lomansa kodin ulkopuolella. Heistä 13 milj. matkustaa maalle sukulaisten luo; 12 milj. viettää lomansa sukulaisten luona kaupungissa; 10 milj. viettää lomansa sanatorioissa, lepokodeissa, turistitukikohdissa tai järjestetyillä ryhmämatkoilla; 10 milj. lomailee maan kylpyläseuduilla ilman sanatorio- ja lomakotipaikkoja; 8 miljoonaa käyttää lomansa itsenäiseen matkailuun, metsästykseen tai kalastukseen; 6 milj. viettää lomansa kesämökillä (kesämökkiläisiä on paljon enemmän, keskim. joka neljäs Moskovan, Leningradin ja Kievin asukas on kesämökkiläinen) ja miljoona ihmistä viettää lomansa urheilu- tai turistileirillä.

Myös lomanviettoseudut ovat erilaiset. Krimillä ja Kaukasiassa lomailee vuosittain 9 miljoonaa henkeä. Miltei saman verran lomailee Karjalassa, Itämeren maissa tai Leningradin seudulla. Yli 7 miljoonaa lomalaista matkustaa Ukrainaan ja Moldaviaan, Donille ja Kubanille sekä Taka-Karpaateille. 6 miljoonaa lomailee Volgalla ja Uralilla, miltei yhtä paljon Kazahstanissa ja 5 miljoonaa retkeilee Siperiassa ja Altain vuorilla.

Vaikka Kaukasia ja Krim yhä vielä ovatkin lomalaisten mekkana, niiden johtoasema ei suinkaan ole niin selvä kuin ennen. Viime vuosina on selvästi ollut havaittavissa mielenkiinnon kasvu pohjoisia alueita kohtaan. Myös itään suuntautuva lomalaisten virta on kasvanut.

Sadattuhannet Neuvostoliiton kansalaiset viettävät lomansa Bulgarian, Tšekkoslovakian ja Puolan kansainvälisissä kylpylöissä, matkustelevat Länsi-Euroopan, Aasian, Afrikan ja Amerikan maissa tai tekevät merimatkan Euroopan ympäri.

Sosiologiset tutkimukset osoittavat että 60 % kyselyyn vastanneista pitää järjestettyä lomanviettoa, sanatoriota, lepokotia tai järjestettyä ryhmämatkaa parhaana lomanviettomuotona, 40 % taas haluaa viettää lomansa oman ohjelmansa mukaan. Kysely osoitti edelleen, että yli 30 % 18—39-vuotiaista haluaa viettää lomansa meren rannalla, 34 % pitää metsämaisemaa parempana, noin 30 % antaa etusijan joille ja järville. Sosiologit toteavat, että iän mukana mielenkiinto metsää kohtaan kasvaa meren kustannuksella. Monet haluavat jyrkkää maiseman muutosta.

Kaupunkilaisten enemmistö viettää lomaansa heinä—elokuussa. Nyt on kuitenkin kehittymässä myös toinen lomien "ruuhkakausi" talvikuukausiksi. Se koskee ennen kaikkea nuorisoa, joka haluaa viettää lomansa Kaukasian ja Karpaattien vuoriston hiihtokeskuksissa. Asiantuntijat ennustavat talvilomien suosion yhä kasvavan.

Mitä ovat lepokodit?

Ne ovat valtion täysihoitoloita. Toisin kuin sanatoriot ne on tarkoitettu terveille ihmisille. Lääkärit valvovat niissä vain päiväjärjestystä ja ravintoa.

Eräät lepokodit on tarkoitettu vain viikonlopun viettoa varten. Ne sijaitsevat säännöllisesti kaupunkien lähellä. Muissa lepokodeissa vietetään tavallisesti koko loma, kahdesta neljään viikkoon. Tällaiset lepokodit sijaitsevat useimmiten kylpyläseuduilla.

Neuvostoliitossa on n. 1.300 erilaista lepokotia yhteiseltä paikkamäärältään 300.000. Pääosiltaan ne ovat ammattiliittojen käytössä. Vuosittain niissä lepää lähes 10 miljoonaa henkeä.

Miten loma vietetään kylpylöissä?

Kylpylöissä voidaan käydä läpi hoitokuuri ja saada erikoislääkäreiden ohjeet, voidaan osallistua lääkäreiden suunnittelemiin kunnonkohottamistoimenpiteisiin. Kaikki riippuu terveydentilasta ja lääkäreiden suosituksesta.

Kylpylään voidaan tietenkin tulla vain ottamaan aurinkoa ja uimaan, tekemään vuoristoretkiä ja pelaamaan tennistä tai harrastamaan vesihiihtoa. Iän mukana ihminen alkaa kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota terveyteensä ja suhtautuu myönteisemmin hoitotoimenpiteisiin. Niinpä keski- ja jo vanhemmassa iässä olevat tavallisesti noudattavatkin lääkärin antamia ohjeita ja suosittelemaa ruoka- ja päiväjärjestystä, harjoittavat voimistelua ja kuntoliikuntaa sekä käyttävät hyväkseen fysioterapeuttisia hoitokeinoja.

Kylpylä ei suinkaan ole mikään sairaala. Hoito tapahtuu vilkkaan lomaelämän ohessa. Retket, urheilutapahtumat, viihdekonsertit, elokuvat, ravintolat ja kahvilat sekä tanssisalit ovat kylpyläelämän ehdottomina puitteina.

Ketkä saavat paikkoja sanatorioihin ja lepokoteihin?

Lepokotiin saa paikan jokainen sitä haluava, joko yksin tai perheen kera. Sitä varten on vain hyvissä ajoissa tehtävä tilaus työpaikan ammattiliittokomitealta tai maaseudulla kolhoosin hallinnolta. Tilauksen perusteella ammattiliittokomitea luovuttaa todistuksen lepokotipaikasta pyrkien ottamaan huomioon toivomukset ajasta ja seudusta.

Lepokotipaikan hinta on 24 päivän ajalta 60—90 ruplaa. Se on siis alle keskimääräisen vuosilomakorvauksen. Mutta täyden hinnan maksaa vain noin 20 % lepokodeissa lomaansa viettävistä. Muut saavat paikan joko täysin maksutta tai kahden kolmasosan alennuksella. Erotuksen suorittaa ammattiliitto valtion sosiaalivakuutusvaroista.

Haluttaessa lepokotiin voidaan matkustaa myös 12 päiväksi, jolloin hinta on luonnollisesti puolet halvempi.

Sanatoriot ovat myös suurimmaksi osaksi ammattiliittojen hallussa. Niihin pääsemiseksi ei kuitenkaan riitä pelkkä tilaus. Välttämätön on myös lääkärin lausunto, jossa mainitaan sanatoriotyyppi sekä suositellaan hoitomenetelmät ja -toimenpiteet, ruokajärjestys jne. Sanatoriopaikka on kaksi-kolme kertaa lepokotipaikkaa kalliimpi. Useimmat saavat sen kuitenkin joko täysin ilmaiseksi tai 70 % alennuksella.

Mikä on kulttuuri- ja lepopuisto?

Se on tavallisesti siten suunniteltu ja rakennettu viheralue, että se loisi mahdollisimman hyvät edellytykset virkistävään ja mielenkiintoiseen vapaa-ajan viettoon. Jossakin puiston kolkassa voi olla luento ulkopolitiikasta, toisessa mielenkiintoisia urheilupelejä sekä ulkoilmateatterissa konsertti tai näytelmä tai elokuvat, tanssilavalla tanssit jne. Kulttuuri- ja lepopuistoissa on myös kirjasto lukusaleineen, erilaisia näyttelysaleja, šakkiklubi, biljardisaleja, tivolilaitteita, veneasemia jne. Puistoissa pidetään karnevaaleja, ilotulituksia ja erilaisia kilpailuja.

Neuvostoliitossa on yli 2.000 kulttuuri- ja lepopuistoa. Jokaisessa vähänkin suuremmassa kaupungissa on tällainen puisto. Yhteensä näissä puistoissa käy yli miljardi ihmistä vuodessa.

Moskovassa tällaisia puistoja on useita. Ne ovat suosittuja ympäri vuoden, mutta erityisesti kesällä. Päivisin niissä on paljon lapsia ja iltaisin nuorisoa. Pääsymaksua puistoon ei peritä.

Mikä on kulttuuri- tai kerhotalo?

Kulttuuritalo on kulttuurikeskus, johon sisältyy luovan taiteen ym. kerhoja, harrastelijateattereita ja erilaisia musiikkiyhtyeitä. Kulttuuritaloja rakentavat ja ylläpitävät tavallisesti tuotantolaitokset, virastot, korkeakoulut ja kolhoosit. Usein tällaisia kulttuurikeskuksia perustetaan myös tietyn alan tai ammatin työntekijöitä varten. On olemassa esim. rautatieläisten, konepajatyöläisten, rakentajien ja miliisien kulttuuritaloja. Suurissa kaupungeissa ja maaseudulla on myös piirien kulttuuritaloja, jotka on tarkoitettu asianomaisen hallinnollisen piirin asukkaita varten.

Toisinaan kulttuuritaloja kutsutaan myös kulttuuripalatseiksi. Mitään periaatteellista eroa tässä ei kuitenkaan ole. Nimi korostaa vain joitakin ulkoisia piirteitä. Kulttuuripalatsi on tavallisesti suuri julkinen rakennus kaupungin tai piirikeskuksen keskusaukiolla, siinä on hyvin varustettu suuri konsertti- ja teatterisali, useita harjoitus- ja kerhohuoneita sekä tanssisali, kahvioita, mahdollisesti ravintola. Pienissä kaupungeissa, joissa ei ole ammattiteattereita ja konservatorioita, kulttuuripalatsit ovat esittävän taiteen keskuksia.

Kulttuuri- ja kerhotaloja ja -huoneistoja on Neuvostoliitossa yli 135 000. Erityinen arkkitehtitoimisto suunnittelee ja laatii kulttuurilaitosten tyyppisuunnitelmat.

Miten paljon koululaisilla ja opiskelijoilla on lomaa Neuvostoliitossa?

Koululaisilla on neljä lomaa vuodessa, muilla opiskelijoilla kaksi. Koululaisten lukuvuosi jakaantuu neljään osaan, joiden välillä on tauko. Syys- ja kevätloman pituus on yksi viikko, talviloman 10 päivää. Kesäloma on noin 2,5 kuukauden pituinen.

Korkeakoulujen ja opistojen lukuvuosi jakaantuu kahteen osaan. Talviloman pituus on kaksi viikkoa ja kesäloman pituus kaksi kuukautta.

Miten koululaiset viettävät lomansa?

Kesäisin kaupungeissa on vähän lapsia. Jokainen perhe pyrkii lähettämään lapsensa sukulaisten luokse maalle, pioneerileirille, kesämökille, lasten sanatorioon tai lasten turistileirille.

Kaikkein suosituin on loma pioneerileirillä. Tällainen leiri kestää tavallisesti 24—28 päivää, mutta monet lapset ovat leirillä käytännöllisesti katsoen koko kesän, siis kaksi-kolme vuoroa. Leirimaksu on alhainen, joten se ei ole esteenä kenellekään. Neuvostoliitossa on 15 000 pioneerileiriä, joilla 8 miljoonaa koululaista viettää vuosittain kesälomaansa.

Jos lapsi ei jostakin syystä voi matkustaa pois kaupungista, hän löytää mieleistään ajankulua myös kaupungissa. On olemassa esim. kaupunkien pioneerileirejä missä pedagogit ja kasvattajat viettävät kesää koululaisten kanssa. Tällaiset leirit järjestetään tavallisesti kouluissa, mutta mitään oppitunteja lomien aikana ei luonnollisestikaan järjestetä. Ohjelmassa on pääasiassa lepoa, urheiluleikkejä, retkiä ym. Kaikki tämä on maksutonta.

Usein koululaiset lähtevät loma-aikana opettajien johdolla pidemmälle matkalle. Esim. geologiasta kiinnostuneet tutkivat omaa alaansa luonnossa, nuoret astronomit tarkkailevat tähtiä pioneerien observatoriossa, nuoret kapteenit suorittavat purjehduksia joki- ja järvireiteillä, arkeologit ovat mukana oikeissa kaivauksissa tiedemiehiä auttamassa. Hyvin suosituksi on muodostunut nuorten jälkien seuraajien liike. Se on itse asiassa maan historian, viime sodan tapahtumien tutkimista. Jälkien seuraajat haastattelevat sotaan osallistuneita, pyytävät kirjeellisesti selostuksia tapahtumiin osallistuneilta, käyvät tapahtumapaikoilla ja siten luovat lopullisen kuvan tapahtumasta. Nämä kuvaukset jäävät koulun museoon, mutta julkaistaan joskus myös kirjoina.

Kaikki nämä erikois- ja tutkimusmatkat järjestetään koulu-

jen tai pioneeritalojen toimesta. Ne suunnitellaan ennakolta ja niitä johtavat ammattitaitoiset asiantuntijat.

Vanhempia ja heidän yli 12-vuotiaita lapsiaan varten on suunniteltu noin 100 turistireittiä.

Miten nuoriso viettää vapaa-aikansa?

Lukeminen on Neuvostoliiton mieluisin vapaa-ajan harrastus. Leningradilaisten sosiologien tutkimusten mukaan 78 % kyselyyn vastanneista nuorista pitää lukemista mieliharrasteenaan. Vain 1,5 % ilmoitti, ettei pidä lukemisesta.

Lukemisen jälkeen ovat suosituimpia elokuvat, teatteri, musiikki ja televisio. Urheilu jä hieman jälkeen niistä.

Kysymykseen "Jos vapaa-aika lisääntyisi, miten käyttäisitte tämän lisäajan?" vastattaessa tulivat ensi sijoille elokuvat, lukeminen ja teatteri. Vähiten löytyi vastauksia, löytää joku lisäansiomahdollisuus tai vain levätä mitään tekemättä.

Tanssiaisten suosio Neuvostoliiton nuorison keskuudessa on jonkin verran vähentynyt. Sen sijaan matkailun ja retkeilyn suosio on lisääntynyt.

Viikonloppuisin ovat retket kaupunkien lähimetsiin erittäin suosittuja. Syksyisin tuhannet nuoret lähtevät sienestämään. Tämä harrastus on voittanut suosiossa jopa sunnuntaikalastuksenkin.

Mielenkiinto erilaisia näyttelyjä kohtaan pysyy edelleen suurena.

Mikä on nuorisokahvila?

Se on eräänlainen tavallisen kahvilan ja harrastekerhon välimuoto. Niissä sekä istutaan iltaa ja tanssitaan että järjestetään näyttelyjä, erilaisia kilpailuja, esitetään runoja, omia sävellyksiä, pelataan šakkia jne. Erikoispiirteenä on ilmapiirin vapaus ja demokraattisuus. Kaikki on yksinkertaista, luonnollista ja välitöntä.

Sisustukseltaan kahvilat ovat tavallisesti tyyliteltyjä ilman kalliita viimeistelymateriaaleja. Niillä on usein romanttiset nimet, kuten "Purje", "Kohtaus" jne.

Nuorisokahviloita alkoi Neuvostoliitossa ilmaantua 1950-luvun lopussa. Niiden toimintaa johtaa nuorista itsestään muodostettu aloiteryhmä.

Harrastaako Neuvostoliiton nuoriso väittelyjä?

Kyllä. Väittelyn kohteena on tavallisesti joku kirja, elokuva, taulu tai veistos tai sävellys. Toisinaan väittelyllä on myös yleisempi luonne, esim. nuorison rooli nyky-yhteiskunnassa, työn kiihokkeet sosialismissa, kaupungistumisen seuraukset, idän ja lännen väliset suhteet tai eri ikäpolvien panos maan kehityksessä jne. Tällaisten väittelyjen luonteen voi päätellä myös niitä mainostavista teksteistä: Rakkaus ja XX vuosisata, Mitä on olla nykyaikainen?, Mitä on pikkuporvarillisuus?, Miten ihminen on kaunis?, Kulttuuri ja sen korvikkeet jne.

Keskustelu voidaan aloittaa asiantuntijain paneelista. Tällaisessa tapauksessa käsittelyn kohteena ovat kaikki esitetyt mielipiteet.

Useimmiten väittelyjä järjestetään teinien, ylioppilaiden tai työläisnuorison piirissä. Ne pidetään kulttuuri- tai kerhotaloissa, nuorisokahviloissa tai kirjastoissa.

Millaisia juhlapäiviä Neuvostoliitossa vietetään?

Kaikkein laajimmin ja juhlallisimmin vietetään Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen vuosipäivää (marraskuun 7—8. p:nä) ja työtätekevien kansainvälisen solidaarisuuden päivää Vappua (toukokuun 1—2. p:nä). Näinä päivinä järjestetään Moskovassa, tasavaltojen pääkaupungeissa ja muissa suurissa kaupungeissa kulkueita, konsertteja ja illanviettoja. Myös kotona on näinä päivinä juhlapöytä, jonka antimista nautitaan sukulaisten ja ystävien seurassa.

Vapaapäiviä ovat myös kansainvälinen naisten päivä maaliskuun 8., fasistisesta Saksasta saavutetun voiton päivä toukokuun 9., Neuvostoliiton perustuslain päivä joulukuun 5. ja tietenkin uusi vuosi tammikuun ensimmäinen.

Juhlallisesti vietetään myös neuvostovaltion ja kommunistisen puolueen perustajan V. I. Leninin syntymäpäivää (huhtikuun 22.).

Näiden lisäksi merkkipäiviä ovat Neuvostoarmeijan päivä (23. 2.), avaruustutkimuksen päivä (12. 4.), lehdistön päivä (5. 5.) sekä eri alojen työntekijöille omistetut päivät (radion, ilmavoimien, rautatieläisten, rakentajien, kaivosmiesten, opettajien, urheilijoiden, nuorison jne.). Näinä päivinä esitetään kyseisen ammattiryhmän saavutuksia lehdistössä, radiossa ja televisiossa sekä erilaisissa tilaisuuksissa ja näyttelyissä.

Uskovaiset viettävät omia uskonnollisia juhliaan.

Onko Neuvostoliiton kaupungeissa yöravintoloita ja -baareja?

On kyllä, mutta ei paljon. Yöravintoloita ja -baareja on eräissä Itämeren tasavaltojen kaupungeissa. Ne ovat auki klo 4.00 saakka. Yöravintoloita on myös suurilla lentokentillä.

Tällaisten laitosten kannattajia maassa ei ole kovinkaan paljon. Tutkittuaan tätä asiaa Izvestija-lehti kirjoitti, että suurissa kaupungeissa yöbaareja ja -ravintoloita voi olla, mutta uni on sittenkin parasta lepoa yöllä.

Mitkä harrasteet ovat suosituimpia Neuvostoliitossa?

Kaikenlainen keräily ennen kaikkea. Aika, jolloin keräily rajoittui harvinaisiin kirjoihin, postimerkkeihin ja vanhoihin rahoihin on ohi. Nyt kerätään piippuja, taulujäljennöksiä, tupakansytyttimiä, kävelykeppejä, täytekyniä, tulitikkurasioiden kansia, erikoislaatuisia kiviä, kaktuksia ja mitä erilaisimpia muita esineitä. Viime aikoina on "metsän mielikuvitus" tullut erityisen suosituksi. Kerätään eläimiä tai ihmistä muistuttavia puiden juuria, oksia ja pahkoja ja niistä rakennetaan jopa kokonaisia näyttämöasetelmia. Myös mereen heitettyjen mielenkiintoisten esineiden keräilijöitä on ilmaantunut melkoisesti.

Postimerkkien keräily on kuitenkin edelleenkin kaikkein yleisintä. Filatelisteja on yli 4 miljoonaa. Monet heistä ovat filatelistiseurojen jäseniä.

Tekninen mallirakentelu on myös laajalle levinnyttä. Puutarhanhoito harrasteena on saamassa yhä laajempaa suosiota.

Kyyhkyslakat, jotka 15—20 vuotta sitten olivat varsin yleisiä, ovat nyt miltei kokonaan hävinneet. Niiden tilalle on ilmestynyt paljon akvaarioita.

Laaja lukuharrastus on tuonut mukanaan miltei joka kotiin kotikirjaston. Jo lapsesta ihmiset kasvatetaan suhtautumaan kunnioittavasti kirjoihin.

Onko Neuvostoliitossa radioamatöörejä?

Heitä on kymmeniätuhansia. Neuvostoliittolaisilla radioamatööreillä on radioyhteyksiä sekä keskenään että lähes kaikkien maiden radioamatöörien kanssa. He vaihtavat ulkomaalaisten radioharrastelijain kanssa kortteja merkiksi eetterissä saaduista yhteyksistä.

Neuvostoliittolaiset radioamatöörit toimivat joko erikseen tai yhteisesti radioamatööriliiton puitteissa, joka toimii vapaaehtoisuuden perusteella yhteistyössä armeijan kanssa. Näiden kesken käydään jatkuvasti erilaista kilpailutoimintaa.

Miten laajaa on valokuvaus ja kaitafilmaus harrasteena Neuvostoliitossa?

Valokuvaus on Neuvostoliitossa jo perinteellinen joukkomittainen harraste. Sen laajenemista edistää kotimaassa valmistettujen kameroiden laaja ja hinnaltaan edullinen valikoima. Valokuvauskerhoja on miltei jokaisessa koulussa, jokaisessa pioneeritalossa, lasten teknisillä asemilla ja tuotantolaitosten kulttuuritaloissa. Niissä pidetään luentoja ja järjestetään valokuvauskursseja. Sanoma- ja aikakauslehdet järjestävät kilpailuja harrastelijakuvaajille ja julkaisevat heidän kuviaan. Kaikissa valokuvanäyttelyissä on myös harrastelijain valokuvia.

Valokuvauksen harrastajien määrää ei ole tilastollisesti selvitetty, mutta milteipä jokaisessa perheessä on valokuvauskone, jota perheenjäsenet enemmän tai vähemmän ahkerasti käyttävät.

Kaitafilmaus on harrasteena nuorempi. Se on kuitenkin kymmenen viime vuoden aikana levinnyt laajalle. Kysymys ei ole vain "kotistudioista". Koululaisten, ylioppilaiden, tutkimuslaitosten, tehtaiden ja kolhoosien työntekijöiden keskuudessa on ryhdytty perustamaan kaitafilmikerhoja. Näissä kerhoissa on omat käsikirjoitusten tekijänsä, ohjaajansa, kuvaajansa, näytteljänsä, lavastajansa jne. Niissä valmistetaan sekä dokumenttifilmejä eri aiheista että myös näytelmäelokuvia.

Tällä hetkellä Neuvostoliitossa on n. 3 000 kaitaelokuvakerhoa ja studiota, joihin kuuluu noin 50 000 jäsentä. Yksilöllisesti kaitaelokuvausta harrastavien määrä on useita satoja tuhansia. Moniin kaupunkeihin on perustettu kaitafilmaajien klubeja. Esim. Moskovassa tällaiseen klubiin kuuluu 1 100 jäsentä. Vuodesta 1959 alkaen on eri tasavalloissa ja koko maan mitassa järjestetty kaitaelokuvaajien festivaaleja. Viime aikoina ovat festivaalien kansalliset puitteet alkaneet käydä ahtaiksi.

URHEILU

Kuinka paljon Neuvostoliitossa on urheilijoita?

Tilastojen mukaan Neuvostoliitossa on 45 miljoonaa urheilijaa. Nämä 45 miljoonaa harjoittelevat ja kilpailevat säännöllisesti urheiluseuroissa; he ovat Neuvostoliiton urheiluseurojen jäseniä. Urheiluseurojen jäsenistä 20 miljoonaa on naisia. Mitään tarkkoja lukuja siitä, miten suuri määrä henkilöitä harrastaa urheilua seurojen ulkopuolella, ei voida sanoa.

Mitkä ovat suosituimpia urheilulajeja Neuvostoliitossa?

Neuvostoliitossa harrastetaan 54 urheilumuotoa. Suosituin on yleisurheilu, 6 miljoonaa harrastajaa. Sitten seuraavat lentopallo 5,5 miljoonaa harrastajaa, jalkapallo 5 miljoonaa, hiihto 4,4 miljoonaa, koripallo 3,6 miljoonaa, käsipallo 800.000, voimistelu 700.00, jääkiekko 615.000, uinti 600.000 ja pyöräily 540.000 harrastajaa. Siinä kymmenen suosituinta lajia.

Šakin harrastajat ovat usein tyytymättömiä siihen, ettei šakkia koskaan liitetä suosituimpien lajien listalle. Toistaiseksi ei maailmalla ole päästy yksimielisyyteen siitä, onko šakki urheilua vai onko se eräänlainen taiteen ja urheilun välimuoto. Oli asian laita miten hyvänsä, šakki on Neuvostoliitossa varsin suosittu harrastus. Harrastajia on yli 3,5 miljoonaa.

Suurimmat katsojamäärät on aina vetänyt jalkapallo. Viime vuosina jalkapallo on saanut yleisön suosiosta kilpailtaessa vakavat kilpailijat taitoluistelusta ja jääkiekosta. On selvää, ettei jäähalleihin mahdu yhtä paljon katsojia kuin jalkapallostadioneille. Kuvaan on nyt tullut mukaan kuitenkin televisio. Televisiovastaanottimien välityksellä taitoluistelukilpailuja ja jääkiekko-otteluja seuraavat kymmenet miljoonat ihmiset.

Neuvostoliiton urheilijoiden Münchenin kisoissa saavuttaman menestyksen jälkeen on eräissä lehdissä kirjoitettu, että Neuvostoliitossa urheilijalla on paremmat harjoitusmahdollisuudet kuin kapitalistisissa maissa. Onko Neuvostoliiton urheilijoilla joitakin erikoisetuja?

Neuvostoliitossa urheiluharrastus on erittäin vankalla perustalla. Kun on paljon urheilijoita, on enemmän myös huippuja. Kuitenkaan urheilun suuri harrastajajoukko ei ole se alkutekijä, joka on nostanut Neuvostoliiton urheilun kansainväliselle huipulle. Voimakas massaurheiluliike on seurausta olosuhteista, jotka valtio on Neuvostoliitossa luonut urheilutoiminnalle.

Neuvostoliitossa urheilutoimintaa johtaa valtio. Valtio vastaa suurimmalta osalta urheilurakennustoiminnan kustannuksista. Valtio sijoittaa vuosittain urheilutoimintaan 10 miljardia ruplaa. Urheilutoimintaa avustavat myös ammattiliitot ja teollisuuslaitokset. Teollisuuslaitos on velvollinen myöntämään tietyn osan voitoistaan urheiluseuransa käyttöön. Se ei ole hyväntekeväisyyttä, se on Neuvostoliitossa laki. Tällä tavoin tehtaiden urheiluseurat pystyvät rakentamaan omia urheiluhalleja ja stadioneja, hankkimaan tarvittavaa urheiluvälineistöä, palkkaamaan valmentajia.

Ammattiliittojen ja valtion urheilulle myöntämä tuki myös näkyy: Neuvostoliitossa on 3.000 yleisurheilu- ja jalkapallostadionia, 90.000 jalkapallokenttää, 48.000 urheilu- ja voimistelusalia, 370.000 lentopallo-, koripallo-, tennis- ja sulkapallokenttää.

Jos Neuvostoliitossa tahtoo urheilla ei siinä tarvita muuta kuin halua. Urheiluseurojen vuosittainen jäsenmaksu on 30 kopeekkaa. Urheiluseuran jäsen voi vapaasti käyttää hyväkseen seuran harjoitustiloja, välineistöä ja valmentajan opastusta.

Neuvostoliiton urheilun tärkein tavoite ei ole maailmanennätykset ja olympiakulta. Jos ne olisivat urheilun tärkeimpiä tavoitteita, niin silloin olisi tarkoituksenmukaisinta kehittää vain niitä lajeja, joissa kilvoitellaan olympia-areenalla. Neuvostoliitossa harrastetaan kymmeniä lajeja, jotka eivät kuulu olympialaisten kilpailuohjelmaan. Myös kansallisten urheilulajien suosio on valtava.

Tärkein tehtävä on kehittää ihmisessä tasapuolisesti niin fyysisiä kuin henkisiäkin ominaisuuksia. Aristoteles on varsin osuvasti kirjoittanut: "Mikään ei kuluta ihmistä niin kuin jatkuva toimettomuus."

Saavatko urheilijat Neuvostoliitossa maksun kilpailemisesta ja hyvistä saavutuksista?

Urheilu ei voi periaatteessa olla tapa ansaita rahaa. Neuvostoliiton urheilijat saavat palkkaa työstään työpaikalta tai stipendiä korkeakoulusta, jossa opiskelevat. Palkkaansa tai stipendiään he saavat myös silloin kun he matkustavat kilpailemaan. Kilpailumatkoilla urheiluseura vastaa urheilijalle aiheutuvista kustannuksista: matkoista, majoituksesta, ravinnosta jne.

Palkintoina kilpailuissa urheilijat saavat kunniakirjoja, pokaaleja ja mitaleja. Suuriin saavutuksiin yltäneille urheilijoille myönnetään kunnianimityksiä. Kunnianimityksiä myönnetään myös ansioituneille valmentajille.

Minkälaista on Neuvostoliitossa urheilun seura- ja järjestötoiminta?

— Urheilutoiminnan rungon muodostavat urheiluseurat. Neuvostoliitossa on yli 210.000 urheiluseuraa. Urheiluseurat ovat urheilujärjestöjen alaisia. Urheilujärjestöt yhdistävät kaupunkien, alueiden, piirien ja liittotasavaltojen urheilijoita. Urheilujärjestöt jaetaan niiden toimintalaajuuden mukaan valtakunnallisiin ja liittotasavaltojen urheilujärjestöihin. Neuvostoliitossa on 37 urheilujärjestöä, joista 7 valtakunnallisia. Suurimpia ovat ammattiliittojen urheilujärjestöt.

Neuvostoliiton urheilutoimintaa johtaa valtiollinen elin Urheilu- ja liikuntakomitea. Urheilu- ja liikuntakomitea ratkaisee urheilutoimintaan liittyvät tärkeimmät kysymykset, joita ovat valmentajakoulutus, urheilurakennustoiminta, urheiluvälineistön tuotanto ja suurkilpailujen järjestäminen. Urheilu- ja liikuntakomiteassa ovat jäseninä eri urheilulajien liitot: yleisurheiluliitto, jääkiekkoliitto, jalkapalloliitto jne. Liitot johtavat lajikohtaista urheilutoimintaa. Kansainvälisten urheilusuhteiden kehittäjänä on Neuvostoliiton olympiakomitealla tärkein merkitys.

Mikä on spartakiadien merkitys Neuvostoliiton urheiluelämässä?

Neuvostoliiton kansojen spartakiadit pidetään joka neljäs vuosi olympialaisia edeltävänä vuonna. Spartakiadit ovat Neuvostoliiton urheilun katsastus maailman urheiluelämän huipentuman kynnyksellä. Spartakiadit tuovat esiin uusia lahjakkuuksia ja edesauttavat urheilijoita lisäämään kilpailukokemuksiaan. Spartakiadikilpailuihin voivat osallistua kaikki halukkaat. Ne

noudattavat puhtaimpia olympialaisia periaatteita: tärkeintä ei ole voitto, vaan osallistuminen.

Spartakiadit ovat mittavimmat Neuvostoliitossa järjestettävät kilpailut. Vuoden 1971 spartakiadeihin osallistui kilpailujen eri vaiheissa 50 miljoonaa urheilijaa. Loppukilpailuihin Moskovassa osallistui 10.000 urheilijaa, jotka edustivat kaikkia Neuvostoliiton liittotasavaltoja, Moskovaa ja Leningradia. Spartakiadikilpailuissa saavutettiin 39 Euroopan ja maailmanennätystä. KOK:n entinen presidentti Avery Brundage totesi: "Spartakiadit ovat esimerkki siitä, miten olympialaisia periaatteita on noudatettava."

Miten Neuvostoliitossa on järjestetty koululaisten urheilutoiminta?

Neuvostoliiton kouluissa on kaksi viikkotuntia voimistelua. Voimistelutunneilta voivat olla poissa ainoastaan ne oppilaat, jotka lääkärin määräyksestä ovat vapaita voimistelusta.

5-luokkalaiset, 11—12-vuotiaat koululaiset voivat liittyä koulunsa urheiluseuraan ja käydä sen harjoituksissa. Urheiluseuran harjoituksia johtavat koulun voimistelunopettajat. Tästä työstään opettajat saavat ylimääräistä palkkaa, jota heille maksaa kansansivistysrahasto. Koululaisille harjoittelu ja välineistön käyttö on täysin ilmaista.

Koulu-urheiluseurojen tavoite ei ole kasvattaa huippu-urheilijoita. Tarkoitus on kehittää nuoria fyysisesti ja tutustuttaa heidät lähemmin urheilun värikkääseen maailmaan. Koululaisten keskuudessa suosituimpia lajeja ovat hiihto (koululaisseurojen hiihtojaostoissa on 2 miljoonaa jäsentä), luistelu, jääkiekko, voimistelu ja pallopelit.

Kesäleireillä lapsilla on hyvät mahdollisuudet harrastaa urheilua. Kaikilla lasten kesäleireillä on urheiluohjaaja.

Koululaisilla on myös omia urheilujärjestöjä. Eestissä Noorus, Leningradissa ja Kievissä Smena, Moskovassa Junost. Moskovassa jokaisessa koulussa toimii urheiluseura ja kaikki kuuluvat Junost-urheilujärjestöön. Koulun urheiluseuran toimintaa johtaa neuvosto, joka valitaan koululaisten keskuudesta yleisellä äänestyksellä.

Neuvostoliitossa toimii myös lasten ja nuorten urheilukouluja, joiden tehtävänä on etsiä lahjakkaita nuoria urheilijoita ja kasvattaa heistä huippuja. Urheilukouluun päästäkseen on oppilaan täytettävä tietyt vaatimukset. Neuvostoliitossa toimii yli 4.000 urheilukoulua, joissa on satoja tuhansia oppilaita. Vastaavanlaisia urheilukouluja toimii myös teollisuuslaitosten yhteydessä, joissa laitosten työntekijöiden lapset saavat urheiluopetusta.

Viime vuosina ovat nuorten keskuudessa saavuttaneet suuren suosion asuntokortteleissa toimivat urheiluseurat. Korttelitoiminnan piirissä suosituimpia lajeja ovat jääkiekko ja taitoluistelu. Eräät kortteliseurat ovat paisuneet niin suuriksi, että niissä toimii useita jaostoja. Eräässä Riian kortteleista yli 400 nuorta harrastaa painia, yleisurheilua, painonnostoa, lentopalloa ja koripalloa. Korttelilla on käytössään useita urheilukenttiä ja urheilusali.

Korttelijoukkueille järjestetään vuosittain useita koko Neuvostoliiton käsittäviä kortteliturnauksia. Tunnetuimpia turnauksia ovat jääkiekon "Kultainen kiekko", jalkapallon "Nahkakuula" ja šakin "Valkoinen torni" turnaus. Jääkiekon kortteliturnaukseen "Kultainen kiekko" osallistuu vuosittain 3 miljoonaa koululaista.

Koululaisille järjestetään vuosittain myös omat spartakiadit. Koululaisspartakiadien kilpailuohjelmassa on 13 lajia. Loppukilpailuihin osallistuu 5 000 koululaisurheilijaa, jotka edustavat Neuvostoliiton kaikkia liittotasavaltoja.

Mikä on urheilun asema korkeakouluissa?

Urheilu on Neuvostoliitossa pakollinen aine korkeakouluissa ensimmäisellä vuosikurssilla. Kaikissa yliopistoissa ja korkeakouluissa toimii urheiluseura, jolla on omat harjoitustilat, Kazanin yliopiston urheiluseurassa on 16 urheilujaostoa. Yliopiston urheiluseurassa on jäseninä 4.000 opiskelijaa ja 1.000 opettajaa.

Monet yliopistojoukkueet kuuluvat Neuvostoliiton parhaimmistoon eri lajeissa. Moskovan ilmailukorkeakoulun rugby-joukkue on parhaita Neuvostoliitossa. Moskovan yliopiston vesipallojoukkueella on takanaan useita Neuvostoliiton mestaruuksia. Moskovan yliopisto on tuonut maailmalle useita huippu-urheilijoita: kouluratsastuksen olympiavoittaja Jelena Petuškova, uimahyppääjä Vladimir Vasin (kultaa ponnahduslaudalla Münchenissä) ja uimari Galina Stepanova (kultaa rintauinnissa Tokiossa).

Neuvostoliiton korkeakoulu-urheilun tasosta kertoo myös menestys Ylioppilaiden maailmankisoissa. Polar universiadeissa Italiassa vuonna 1966 Neuvostoliitto saavutti 13 mitalia, vuonna 1967 Itävallassa 18 mitalia, vuonna 1970 Suomessa 37 mitalia ja vuonna 1972 Yhdysvalloissa 32 mitalia.

Miten urheilutoiminta on kehittynyt maaseudulla?

Maaseudun nuoret pitävät urheilusta yhtä paljon kuin kaupunkien tytöt ja pojat. Jokaisessa kylässä on urheilukenttä ja suuremmissa kylissä yleisurheilu- ja jalkapallostadion. Maaseudun urheilijat osallistuvat piirien, alueiden, liittotasavaltojen ja Neuvostoliiton mestaruuskilpailuihin. Maaseudulla harrastetaan 42 urheilumuotoa. Suosituimpia ovat hiihto, yleisurheilu, jalkapallo, lentopallo, paini ja painonnosto.

Maaseudun urheilutoimintaa johtavat maaseudun urheilujärjestöjen keskusneuvosto, joita on kaikissa liittotasavalloissa: Venäjän federaatiossa Urožai, Ukrainassa Kolos, Uzbekistanissa Pahtakor. Maaseudulla toimii 65.000 urheiluseuraa, joissa on yli 12 miljoonaa jäsentä.

Minkälaista on valmentajakoulutus Neuvostoliitossa?

Ammattivalmentajia kouluttavat Neuvostoliiton korkeakoulut, opistot ja erityiset valmentajakoulut. Neuvostoliitossa on 20 liikuntatieteellistä korkeakoulua. Moskovan liikuntatieteellinen korkeakoulu on vanhin. Se on toiminut jo vuodesta 1920.

Moskovan liikuntatieteellisessä korkeakoulussa koulutetaan valmentajia, mutta myös urheilutieteen asiantuntijoita. Korkeakoulussa on neljä tiedekuntaa. Siinä toimii myös valmentajakoulu. Moskovan liikuntatieteellisessä korkeakoulussa on 6.000 opiskelijaa. Urheiluoppiaineiden lisäksi opiskelijat lukevat kasvatusoppia, lääketiedettä ja biologiaa.

Liikuntatiedettä voi opiskella Neuvostoliitossa myös kasvatusopillisessa korkeakoulussa. Kasvatusopillisissa korkeakouluissa on liikuntatieteellinen tiedekunta.

Monet huippu-urheilijat ryhtyvät uransa päätettyään valmentajiksi. Moskovan liikuntatieteellisessä korkeakoulussa ovat suorittaneet loppututkintonsa Vladimir Kuts, Lev Jašin ja Oleg Gontšarenko.

Neuvostoliitossa on tällä hetkellä noin 22.000 loppututkinnon suorittanutta valmentajaa ja urheilutyöntekijää. Ammattivalmentajia on avustamassa yli 3 miljoonaa harrastelijavalmentajaa, jotka tekevät valmennustyötä vapaa-aikanaan palkatta.

Neuvostoliittolaisia valmentajia työskentelee paljon myös ulkomailla: Australiassa, Puolassa, Japanissa, DDR:ssä, Bulgariassa, Kuubassa ja myös Suomessa. Entinen maajoukkuekiekkoilija Vladimir Jurzinov valmentaa nyt tamperelaiskiekkoilijoita. Vehmaisten Urheilijoiden kiekkoilijoita valmensivat aikoinaan Nikolai Karpov ja Jevgeni Majorov. Neuvostoliiton jalkapallomaajoukkueen nykyinen päävalmentaja Aleksandr Ponomarev valmensi joitakin vuosia sitten Upon Pallon jalkapalloilijoita.

Neuvostoliitossa on myös urheilutieteellisiä tutkimuslaitoksia. Miten ne toimivat?

Urheilutieteellisiä tutkimuslaitoksia on Moskovassa, Leningradissa ja Tbilisissä. Urheilutieteellisissä tutkimuslaitoksissa tutkitaan liikuntatieteelliseen ja valmennusmetodiikkaan liittyviä ongelmia.

Urheilutieteellistä tutkimustyötä suoritetaan myös liikuntatieteellisissä korkeakouluissa, lääketieteellisissä ja kasvatusopillisissa korkeakouluissa ja Neuvostoliiton tiedeakatemian alaisissa laitoksissa.

Järjestetäänkö urheilutoimintaa myös iäkkäämmille ihmisille?

Stadioneilla, hiihtokeskuksissa, luistinradoilla, kaupunkien puistoissa ja asuinpaikoilla toimii kuntoliikuntaryhmiä erityisesti iäkkäämmille ihmisille. Kuntoliikuntaryhmissä noudatetaan alan asiantuntijoiden laatimia kunto- ja voimisteluohjelmia. Kuntoliikunnan suosio on kasvanut voimakkaasti viime vuosina, erityisesti "Terveyttä juoksemalla" kampanjan jälkeen. Tällä hetkellä Neuvostoliitossa harrastaa säännöllisesti urheilua 650.000 40 ikävuoden ylittänyttä kansalaista.

Iäkkäämpien ikäryhmien kansalaisten voimakas urheiluinnostus on tehnyt välttämättömäksi kouluttaa entistä enemmän kuntoliikuntaohjaajia.

Neuvostoliiton uusissa urheiluvaatimuksissa on otettu huomioon iäkkäämpien kansalaisten urheiluharrastuksen tarve. Vaatimuksissa on erityiset suoritusvaatimukset 40—60 vuotiaille miehille ja 35—55 vuotiaille naisille. Suoritusvaatimusten mukaan 40—60 vuotiaiden miesten tulisi hypätä pituutta vähintään 170 senttimetriä, kävellä 400 metriä 2 minuutissa 50 sekunnissa, uida 100 metriä ilman aikarajoitusta jne. 35—55 vuotiaille naisille vaatimukset ovat suunnilleen samat. Vaatimukset suorittaessaan henkilö saa kultaisen merkin. Tuhannet iäkkäämmät kuntoliikunnan harrastajat ovat jo saaneet urheilun kultaisen merkin. Luonnollisesti iäkkäämpien ihmisten on saatava lääkärin suostumus ennen kuin ryhtyvät suorittamaan urheiluvaatimuksia.

Voiko Neuvostoliitossa vuokrata urheiluvälineitä?

Stadioneilla, retkeilykeskuksissa, velodromeilla, hiihtokeskuksissa ja luistinradoilla voi vuokrata urheiluvälineitä. Seurojen jäsenet voivat käyttää välineistöä maksutta, mutta eivät vuokraushinnatkaan mitään suuren suuria ole.

Paljonko Neuvostoliitossa maksavat liput jalkapallo-otteluihin ja jääkiekko-otteluihin? Mikä on pääsymaksu uimahalliin ja luistinradalle niiltä henkilöiltä, jotka eivät ole seurojen jäseniä?

Lippujen hinnat urheilutilaisuuksissa vaihtelevat riippuen siitä pidetäänkö kilpailut suuremmalla tai pienemmällä stadionilla. Suurimmilla stadioneilla pääsee seuraamaan jalkapallo-ottelua paikasta riippuen 50 kopeekalla, 1 ruplalla tai 1 ruplalla 20 kopeekalla. Lippujen hinnat jääkiekko-otteluihin ovat suunnilleen samat. Pienemmillä paikkakunnilla lippujen hinnat ovat halvempia.

Pääsymaksu luistinradalla on aikuisilta 30 kopeekkaa, lapsilta 10 kopeekkaa. Luisteluaikaa ei ole rajoitettu. Pääsymaksu uimahalliin on 50 kopeekkaa. Myös sarjalippuja on saatavissa.

Suositaanko Neuvostoliitossa retkeilyä?

Retkeilyharrastus on Neuvostoliitossa suuressa suosiossa. Aktiivisia retkeilijöitä on 35—40 miljoonaa. Retkeilijöiden käytössä on 5.000 retkeilyleiriä ja 700 retkeilykeskusta.

Retkeilyharrastuksen kasvaessa myös retkeilyvarusteiden vuokraus on voimakkaasti yleistynyt. Vuonna 1966 oli 8.000 erilaista pistettä mistä saattoi vuokrata retkeilyvarusteita, nyt varusteita on vuokrattavana 20.000 pisteessä. Retkeilyvarusteiden vuokraushinnat ovat halpoja: kahden hengen teltan vuokraus on 30 kopeekkaa vuorokaudelta, kumivene 50 kopeekkaa, sadepuku 25 kopeekkaa, makuupussi 30 kopeekkaa, selkäreppu 15 kopeekkaa, kattila 5 kopeekkaa, onki 5 kopeekkaa, kirves 3 kopeekkaa. Kaksi henkilöä voi 10 päivän retkeä varten vuokrata kaiken tarpeellisen 22—23 ruplalla, mikä ei rasita liikaa opiskelijankaan kukkaroa.

Retkeilykerhojen jäsenet saavat varusteet ilmaiseksi. Kaupungeissa toimii 2.700 retkeilykerhoa. Koko maassa on retkeilykerhoja 110.000.

Retkeilyn ja matkailun voimakkaasti kasvaessa tarvitaan uusia camping-alueita, motelleja ja hotelleja. Vuosina 1971—

1975 retkeily- ja matkailutoiminnan rakennustyöhön sijoitetaan 60 miljoonaa ruplaa, mikä on kolme kertaa enemmän kuin edellisenä viisivuotiskautena.

Onko Neuvostoliitossa urheilumetsästäjiä?

Neuvostoliitossa on 2,5 miljoonaa urheilumetsästäjää. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että metsästystä voi harrastaa kuka vain ja missä vain. Valtio huolehtii tarkoin eläinkannasta ja on asettanut tarkat määräykset metsästäjille.

Metsästysoikeus on ainoastaan metsästyskerhon jäsenillä. Metsästyskerhon jäseneksi voi liittyä 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka osaa käyttää asetta ja tuntee metsästysmääräykset. Metsästyskerhon liittymismaksu on 10 ruplaa, jonka lisäksi on maksettava valtiolle leimaveroa 1 rupla. Vuosittainen jäsenmaksu on 5 ruplaa.

Metsästyskerhon jäsenellä on oikeus metsästää erityisillä metsästysalueilla, joita on kaikissa liittotasavalloissa. Siellä hän saa käyttöönsä majapaikan, veneen ja metsästyskoiran, joita Neuvostoliitossa on toista miljoonaa metsästyskerholaisten käytössä.

Eräiden eläin- ja lintulajien metsästys on rajoitettua. Hirvien, villisikojen, metsäkauriiden ja porojen metsästykseen tarvitaan erityinen lupa. Luvan voi anoa metsästyskerholta. Rajoitukset eivät ole pysyviä. Jos kanta kasvaa voimakkaasti sitä saa metsästää vapaasti. Saiga-antiloopin metsästys oli aikaisemmin kiellettyä. Nyt saiga-antilooppien määrä on kasvanut moninkertaiseksi ja niitä saa jo metsästää.

Neuvostoliiton alueella asustaa yli 150 villieläinlajia, joita saa metsästää. Vuosittain metsästetään 200.000 saiga-antilooppia, 40.000 hirveä, 40.000 metsäkaurista, 20.000 siperian vuohta ja 5.000 villisikaa.

Suositaanko Neuvostoliitossa urheilukalastusta?

Neuvostoliitossa on 2 miljoonaa rekisteröityä urheilukalastajaa. Mutta ei edes kaikkitietävä tilastotiede pysty tuomaan esiin tarkkaa lukua kalastusta harrastavien todellisesta määrästä.

Onkikalastus on Neuvostoliitossa sallittua rajoituksetta kaikkialla rauhoitettuja ja kalanviljelylaitosten alueita lukuunottamatta. Makeissa vesissä on yli 500 kalalajia, Neuvostoliiton vesissä yhteensä 1 400 kalalajia.

Urheilukalastajien liiton jäsenet järjestävät keskuudessaan runsaasti kilpailuja. Kilpailuja järjestetään paljon myös ulko-

mailla. Neuvostoliiton urheilukalastajat ovat tiiviissä kilpailutoiminnassa Bulgarian, Unkarin, Tšekkoslovakian, Puolan, DDR:n ja Romanian kalastusurheilun edustajien kanssa.

Ralli- ja kilpa-autoilu on Suomessa suuressa suosiossa. Miten Neuvostoliitossa?

Vuonna 1912 Venäjällä pidettiin ensimmäiset autokilpailut reitillä Pietari—Minsk—Moskova—Pietari. Kilpailuun osallistui neljä autoa. Silloin Venäjällä toimi ainoastaan yksi autotehdas, jonka vuosituotanto oli 100—150 autoa.

Voidaan sanoa, että tällä hetkellä kilpa- ja ralliautoilu ovat Neuvostoliitossa suuressa suosiossa. Neuvostoliiton rallimestaruuskilpailuihin osallistuu joukkueita kaikista liittotasavalloista. Mestaruusrallin reitin pituus on 12.500 kilometriä. Nedelja-lehti järjestää vuosittain Kultainen rengas -rallin. Vastaavanlaisia kilpailuja järjestetään myös taksinkuljettajille.

Vuonna 1971 Neuvostoliitto oli ensimmäistä kertaa edustettuna Eurooppa-rallissa. Neuvostoliiton joukkueet veivät silloin pääpalkinnot: Moskvitš-joukkue voitti kultapokaalin, Lada-joukkue hopeapokaalin.

Neuvostoliittolaiset ralliajajat ovat kilpailleet paljon myös Suomessa.

Neuvostoliitossa järjestetään myös ratakilpailuja ja mikroautokilpailuja.

Minkälaiset ovat Neuvostoliiton urheilijoiden kansainväliset suhteet?

Neuvostoliitolla on urheilusuhteet 92 maahan. Vuonna 1971 Neuvostoliitossa vieraili 550 ulkomaista urheiluvaltuuskuntaa. Vastaavasti useita tuhansia neuvostoliittolaisurheilijoita kilpaili ulkomailla.

Neuvostoliiton edustajat ottavat osaa 59 kansainvälisen urheiluliiton ja -järjestön toimintaan.

Neuvostoliitto antaa valmennusapua ulkomaille ja avustaa monia maita urheilutoiminnan ja urheilun tutkimustyön järjestämisessä.

Neuvostoliiton ja Suomen urheilijoiden kesken vallitsevat tiiviit suhteet. Neuvostoliiton ja Suomen urheilijoiden suhteilla on jo 50-vuotiset perinteet. Vuonna 1922 kohtasivat ensimmäisen kerran Neuvostoliiton ja TUL:n jalkapalloilijat.

TUL:llä on hyvät suhteet Neuvostoliiton ammattiliittojen urheilujärjestöihin. Vuosittaisten sopimusten mukaan järjestöjen välillä tapahtuu vilkasta urheilijoiden ja valmentajien vaihtoa.

Hyvät urheilusuhteet eivät edistä vain maiden urheilukehitystä, vaan ne edistävät myös maiden välisiä ystävyyssuhteita. Pyrkiessään laajentamaan yhä edelleen urheilusuhteitaan Neuvostoliitto on asettanut Moskovan ehdokkaaksi vuoden 1980 kesäolympialaisten järjestäjäksi.

ULKOPOLITIIKKA

Millainen on Neuvostoliiton ulkopoliittinen peruslinja?

Rauhan ja rauhanomaisten olojen turvaaminen, joka oli välttämätöntä uuden, sosialistisen yhteiskunnan menestyksellistä rakentamista varten, julistettiin neuvostovallan ensimmäisessä ulkopoliittisessa asiakirjassa — "Asetuksessa rauhasta". Tässä asetuksessa nuori neuvostovaltio kehotti muiden maiden hallituksia päästämään työtätekevän väestön imperialistisen sodan rasituksista ja kurjuudesta ja rakentamaan valtioiden keskinäiset kanssakäymiset rauhan periaatteille. Neuvostoliitto pitää edelleenkin lujasti kiinni tästä periaatteestaan.

Neuvostoliiton nykyiset tärkeimmät ulkopoliittiset päämäärät kartoitettiin NKP:n 24. edustajakokouksessa. Tarkoituksena on turvata yhdessä muiden sosialististen maiden kanssa suotuisat kansainväliset edellytykset sosialismin ja kommunismin rakentamiselle; lujittaa sosialististen maiden yhtenäisyyttä, ystävyyttä ja veljeyttä; tukea kansallista vapausliikettä ja ylläpitää monitahoista yhteistoimintaa itsenäistyneiden kehitysmaiden kanssa; puolustaa johdonmukaisesti yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteita, torjua päättäväisesti imperialismin aggressiiviset voimat ja vapauttaa ihmiskunta uudesta maailmansodasta.

Tapahtumat osoittavat Neuvostoliiton käytännön toimien kansainvälisellä areenalla tähtäävän näiden päämäärien saavuttamiseen.

Millainen on sisällöltään NKP:n 24. edustajakokouksen rauhan ohjelma?

Siihen sisältyy koko joukko kansainvälisiä kysymyksiä, jotka koskettavat koko ihmiskunnan kohtaloita. Se tähtää sekä meidän päiviemme ajankohtaisten ongelmien että pitkän aikavälin tehtävien selvittämiseen.

Ohjelma sisältää seuraavat kuusi kohtaa:

Ensiksi:

— Kaakkois-Aasian ja Lähi-idän sotapesäkkeet on poistettava sekä edistettävä poliittista ratkaisua näillä alueilla siten, että hyökkäyksen kohteeksi joutuneiden valtioiden ja kansojen laillisia oikeuksia kunnioitetaan.

Torjuttava viipymättä ja jyrkästi kaikenlaiset hyökkäystoimenpiteet ja kansainvälinen mielivalta. Tässä on käytettävä täysimittaisesti hyväksi Yhdistyneet Kansakunnat -järjestön mahdollisuuksia.

— Voimakeinojen käytöstä ja niillä uhkailusta luopumisen on muodostuttava kansainvälisen elämän säännöksi. Neuvostoliitto puolestaan ehdottaa samaa näkökantaa kannattaville maille tätä koskevien kahdenkeskisten tai alueellisten sopimusten solmimista.

Toiseksi:

— Otettava lähtökohdaksi Euroopassa toisen maailmansodan tuloksena tapahtuneiden aluemuutosten lopullinen tunnustaminen. Saatava aikaan perinpohjainen käänne kohti jännityksen laukeamista ja rauhaa tässä maanosassa. Turvattava yleiseurooppalaisen neuvottelukokouksen koollekutsuminen ja onnistuminen.

— Tehtävä kaikki mahdollinen kollektiivisen turvallisuuden varmistamiseksi Euroopassa. Vahvistetaan Varsovan puolustussopimuksen osanottajamaiden yhteisesti ilmaisema valmius tämän sopimuksen ja Pohjois-Atlantin liiton samanaikaiseen purkamiseen tai — ensi askeleena — niiden sotilasjärjestöjen lakkauttamiseen.

Kolmanneksi:

— Solmittava ydinaseiden, kemiallisten ja bakteriologisten aseiden kieltosopimukset.

— Pyrittävä kaikenlaisten, myös maanalaisten, ydinasekokeiden lopettamiseen kaikkialla.

— Edistettävä ydinaseettomien vyöhykkeiden muodostamista eri puolille maailmaa.

— Ydinaseriisunnan toteuttamista varten kutsuttava koolle viiden ydinvallan — Neuvostoliiton, USA:n, Kiinan kansantasavallan, Ranskan ja Englannin — yhteinen konferenssi.

Neljänneksi:

— Aktivoitava taistelua kaikenkaltaisen kilpavarustelun lopettamiseksi. Neuvostoliitto kannattaa yleismaailmallisen kon-

ferenssin koollekutsumista käsittelemään aseriisuntakysymyksiä niiden koko mittavuudessa.

— Pyrittävä vierasmaalaisten sotatukikohtien purkamiseen sekä asevoimien ja aseistuksen supistamiseen alueilla, missä sotilaallinen vastakkainolo on erityisen vaarallinen, ennen kaikkea Keski-Euroopassa.

— Suunniteltava toimenpiteet, jotka vähentävät sotaselkkausten satunnaisen syntymisen tai tahallisen aikaansaamisen ja niiden kansainvälisiksi kriiseiksi tai sodaksi kehittymisen todennäköisyyttä.

— Neuvostoliitto on valmis sopimaan sotilasmenojen, ennen kaikkea suurten valtioiden sotilasmenojen supistamisesta.

Viidenneksi:

— YK:n päätökset jäljellä olevien siirtomaajärjestelmien lakkauttamisesta on toteutettava kokonaisuudessaan. Rotusyrjintä ja -sorto on yleisesti tuomittava ja julistettava boikottiin.

Kuudenneksi:

— Neuvostoliitto on valmis syventämään kaikille osapuolille edullista yhteistyötä eri aloilla niiden valtioiden kanssa, jotka omasta puolestaan pyrkivät tähän, sekä yhteistoimintaan sellaisten ongelmien selvittämiseksi kuin ympäristönsuojelu, voimataloudellisten ja muiden luonnonvarojen käyttöönotto, liikenteen ja tietoliikenteen kehittäminen, vaarallisimpien ja yleisimpien tautien ehkäiseminen ja hävittäminen sekä avaruuden ja valtamerien tutkimus ja hyväksikäyttö.

Mitä tarkoittaa Neuvostoliiton kannattama rauhanomainen rinnakkainolo yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden kesken?

Se ei ole pelkästään sodatonta rinnakkainoloa, kuten muutamat länsimaiset "teoreetikot" sen tulkitsevat, vaan myös yhteistoimintaa kahden vastakkaisen yhteiskuntajärjestelmän valtioiden kesken.

Rauhanomainen rinnakkainolo edellyttää luopumista sodasta valtioiden välisten kiistakysymysten ratkaisukeinona ja näiden kysymysten selvittämistä neuvotteluteitse; tasa-arvoa, yhteisymmärrystä ja luottamusta valtioiden kesken; toistensa etujen huomioonottamista ja toistensa sisäisiin asioihin puuttumattomuutta sekä sellaisen näkemyksen kannattajaksi tunnustautumista, joka suo jokaiselle kansalle oikeuden ratkaista itsenäisesti oman maansa sisäiset ongelmat; kaikkien valtioiden suvereenisuuden ja alueellisen kokonaisuuden varauksetonta kunnioittamista; taloudellisen, tieteellis-teknisen ja sivistyksellisen yhteistyön kehittämistä täydellisen tasa-arvon ja molemminpuolisen edun pohjalla.

Neuvostoliitto ja Suomi ovat jo vuosikausia rakentaneet valtiolliset suhteensa rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteille ja toimivat tässä mielessä esikuvana muille valtioille. Nykyisin edellämainitut periaatteet ovat saaneet laajaa tunnustusta kautta maailman. Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen keskinäisten suhteiden perusteissa, jotka allekirjoitettiin 29. 5. 1972 Moskovassa presidentti Richard Nixonin Neuvostoliiton vierailun aikana, sanotaan, että molemmat valtiot lähtevät "yhteisestä vakuuttuneisuudesta, ettei ydinaikakaudella ole muuta perustaa niiden keskinäisten suhteiden ylläpitämiselle kuin rauhanomainen rinnakkainolo".

Ovatko rauhanomaisen rinnakkainolon politiikka ja aseidenriisunta kehitysmaiden etujen mukaiset?

Yritämme vastata tähän kysymykseen afrikkalaisvaltioita esimerkkeinä käyttäen. Afrikassa kuten missä tahansa maanosassa on erilaisia poliittisia suuntauksia omaksuneita valtioita. Eräissä vallitsee kapitalistinen komento, toiset taas tähtäytyvät sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseen. Kummankin järjestelmän kesken käydään koko maailmassa — eikä Afrikka ole siinä mielessä poikkeus — kilpailua ja taistelua, avointa ja peitettyä. Koko ihmiskunnan kannalta on kuitenkin tärkeää, ettei tämä taistelu pääsisi sallittujen puitteiden ulkopuolelle, sillä aseiden avulla tapahtuva kiistely saattaa aiheuttaa tilanteen, jolloin ei ole enää mistä kiistellä, eikä ole ketään kiistelemässä.

Kaikki ristiriidat on selvitettävä vain rauhanomaisin keinoin — tällainen on kysymyksen asettelu suvereenien valtioiden keskinäisissä suhteissa. Maailmassa on kuitenkin vielä melkoinen määrä maita, jotka elävät vieraan vallan alla. Olisi luonnollisesti ihanteellista, jos YK keksisi keinon pakottaa siirtomaaisännät ja hyökkääjät poistumaan vierailta alueilta, lakkauttaa rauhanomaisin menetelmin rotuerottelujärjestelmät Etelä-Rhodesiassa ja Etelä-Afrikan tasavallassa. Mutta koska YK ei tähän pysty, on orjuutetuilla kansoilla ja hyökkäyksen uhreilla oikeus ottaa kohtalonsa omiin käsiinsä. Neuvostoliitto on ehdottomasti niiden puolella.

Myös aseidenriisuntakysymys liittyy mitä kiinteimmin rauhanomaisen rinnakkainolon ongelmaan.

Ajatellaanpa mahdollisuutta, että tänä päivänä kaikki maailman maat olisivat hävittäneet ohjuksensa, tykkinsä ja panssari-

vaunsa ja kysykäämme: mitä tässä yhteydessä kehitysmaat ja siirtomaaorjuuden alla vielä elävät kansat menettäisivät? Eivät mitään. Entä mitä ne saisivat? Kaiken ja ennen kaikkea varmuuden, ettei niiden itsenäisyyttä uhattaisi.

On tuskin mahdollista yliarvioida kaikkea sitä hyötyä, mikä koituisi ihmiskunnalle aseriisunnasta. Sotatarkoituksiin käytetään satumaisia summia. Yhden uusimallisen pommikoneen rakentaminen maksaa yhtä paljon kuin 50 000 traktoria, tai 75 täysin varustettua 100 potilaspaikan sairaalaa, tai 30 uutta tuhannen oppilaan tiedekuntaa. Traktorit, sairaalat ja oppilaitokset ovat juuri sitä, mitä kehitysmaat kipeimmin tarvitsevat.

Millä tavoin kansallisen vapausliikkeen tukeminen sopii yhteen periaatteen kanssa rauhanomaisesta rinnakkainolosta yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden kesken?

Rauhanomaisen rinnakkainolon politiikka ja samanaikainen kansallisen vapausliikkeen tukeminen eivät ole ristiriidassa keskenään. Neuvostoliitto torjuu jyrkästi kaikki imperialistien yritykset "soveltaa" rauhanomaisen rinnakkainolon periaatetta sortajien ja sorrettujen, siirtomaaisäntien ja siirtomaasorron uhrien keskinäisiin kanssakäymisiin. Siksi Neuvostoliitto noudattaessaan rauhanomaisen rinnakkainolon politiikkaa yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden kesken, jatkaa luokkataistelua kansainvälisellä areenalla: paljastaa ja tekee tyhjiksi imperialistien hyökkäyssuunnitelmat, antaa kaikinpuolista apua Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan kansoille niiden kansallisessa vapaustaistelussa sekä antaa veljellistä tukea kapitalististen maiden työväestölle sen taistelussa rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta.

Miten voidaan ratkaista historiallinen kiista kahden vastakkaisen maailmanjärjestelmän välillä?

Ei missään tapauksessa sotien, vaan rauhanomaisesti kilpaillen käytännöllisesti katsoen kaikilla inhimillisen toiminnan aloilla — poliittisessa, taloudellisessa, tieteellisessä ja kulttuurielämässä. Tällöin tärkein arvosteluperuste on se, kumpi järjestelmä antaa ihmiselle suuremmat oikeudet ja vapaudet, enemmän hyvinvointia ja edellytyksiä kykyjensä ja taipumustensa kehittämiseen, kumpi järjestelmä tarjoaa paremmat edellytykset kunkin ihmisyksilön ja koko ihmiskunnan elämiselle ja kehitykselle,

toisin sanoen kumpi järjestelmä luo edistyneimmän yhteiskunnan.

Historiallinen kiista kapitalismin ja sosialismin välillä alkoi 55 vuotta sitten, ensimmäisen sosialistisen valtion synnyttyä, ja jatkuu vielä tänä päivänä.

Järjestelmä, joka perustuu tuotantovälineiden yhteiskunnalliseen omistukseen tuo esiin yhä suurempia etuisuuksia. Työttömyyden poistaminen, pysyvästi korkea taloudellinen kehitysvauhti, pula- ja laskukausien puuttuminen, vertaansa vailla oleva huima tieteellis-tekninen edistys, kansan kulttuuritason kasvu — kaikki tämä puhuu puolestaan. Tärkeäksi virstanpylvääksi sosialismin ja kapitalismin keskinäisessä rauhanomaisessa kilvassa muodostuu yhdeksäs viisivuotissuunnitelma, jonka toteuttamisen jälkeen teollisuus- ja maataloustuotannon kokonaisvolyymi saavuttaa Neuvostoliitossa sellaisen tason, joka oli vallalla USA:ssa 1970-luvun alussa.

Oikean käsityksen saamiseksi tästä arvosta on syytä muistaa, että Neuvostoliiton perustamisvuonna (1922) sen teollisuustuotannon volyymi oli vajaat 3 % Yhdysvaltain tasosta. Teollistumisen huimasta vauhdista huolimatta Neuvostoliiton teollisuustuotannon volyymi oli vuonna 1940 edelleen vain noin 30 % Yhdysvaltain vastaavasta arvosta.

Miksi Neuvostoliitto kannattaessaan rauhanomaista rinnakkainoloa suhtautuu kielteisesti niin sanottuun "sillanrakennusajatukseen"?

Rauhanomainen rinnakkainolo edellyttää tasa-arvoa, kunkin valtion suvereniteetin kunnioittamista ja muiden maiden asioihin puuttumattomuutta. Sen sijaan oppi "siltojen rakentamisesta", jonka imperialistiset valtiot omaksuivat 1960-luvun puolivälissä, lähtee samasta "sosialismia torjuvasta" näkemyksestä, joka aiheutti hyökkäyshenkisen Pohjois-Atlantin liiton muodostamisen, kylmän sodan politiikan sosialistisiin maihin nähden.

Kun imperialistisen valtioiden ja ennen kaikkea USA:n johtomiehet tajusivat, että yritys voimapolitiikan harjoittamiseen ei tuottanut toivottua tulosta eikä heikentänyt sosialistista leiriä, he päättivät käyttää uusia menetelmiä vanhojen päämäärien saavuttamiseksi. Silloin näki päivänvalon oppi "siltojen rakentamisesta". Se edellyttää ideologista soluttautumista sosialistisiin maihin, sosialismille vihamielisten ainesten kaikkinaista tukemista, sosialismin "syövyttämistä" eli heikentämistä. Tämän teorian laatijat toivoivat voivansa elvyttää porvarillisen

komennon Euroopan sosialistisissa maissa ja irrottaa ne loppujen lopuksi sosialistisesta ystävyysliitosta.

"Siltojenrakentamisteorian" oppi-isien lausuntojen takana ei ole mitään, mikä edes etäisesti muistuttaisi rauhanomaisen rinnakkainolon periaatetta. Siksi Neuvostoliitto suhtautuu tuohon oppiin kielteisesti.

Mitä sisältyy Neuvostoliiton ehdotuksiin yleisestä ja täydellisestä aseidenriisunnasta?

Neuvostoliitto on jo runsaan puolen vuosisadan ajan esittänyt yleistä ja täydellistä aseidenriisuntaa sekä pyrkinyt sodankäyntivälineiden ja etenkin joukkotuhoaseiden hävittämiseen. Kaikki Neuvostoliiton aseidenriisuntaehdotukset rakentuvat toimenpiteille, joilla kiellettäisiin ydinaseiden, bakteriologisten ja kemiallisten taistelukeinojen sekä niiden kuljetusvälineistön valmistus, sekä toteutettaisiin näiden aseiden hävittäminen.

Samalla Neuvostoliitto käyttää hyväkseen jokaista tilaisuutta toteuttaakseen konkreettisia toimenpiteitä ydinasevarustelun ja ydinaseiden leviämisen rajoittamiseen, ydinasekokeiden kieltämiseen kaikkialla, myös maan alla; se kannattaa ydinaseettomien vyöhykkeiden perustamisajatusta ja taistelee vieraalla alueella sijaitsevien sotatukikohtien purkamisen puolesta. Neuvostoliitto on ottanut ja ottaa edelleen aktiivisesti osaa kaikkien niiden kansainvälisten sopimusten valmisteluun, joilla on määrä rajoittaa kaikenlaisen aseistuksen tuotantoa sekä toteuttaa sen hävittämistä. Uusi käytännön edistysaskel tässä olivat Moskovassa allekirjoitetut Neuvostoliiton ja USA:n väliset sopimukset: torjuntaohjusjärjestelmien rajoittamista koskeva sopimus sekä väliaikainen sopimus, joka koskee strategisten hyökkäysaseiden rajoittamiseen tähtääviä toimenpiteitä, joista käytiin ns. SALT-neuvotteluja vuoroin Helsingissä ja vuoroin Wienissä.

Johdonmukaisessa taistelussaan asevoimien ja aseistuksen supistamisen sekä yleisen ja täydellisen aseriisunnan puolesta Neuvostoliitto esitti ehdotuksen viiden ydinvallan konferenssin koollekutsumisesta, samoin kuin yleismaailmallisen aseriisuntakonferenssin järjestämisestä, johon kaikki maailman valtiot voisivat osallistua.

Miten Neuvostoliitto suhtautuu joukkotuhoaseiden käyttömahdollisuuteen?

Neuvostoliitossa on vallalla käsitys, jonka mukaan ydinaseiden, samoin kuin bakteriologisten tai kemiallisten taistelukeinojen käyttö on mitä raskain rikos ihmiskuntaa vastaan. Siksi Neuvostoliitto tekee kaiken voitavansa ehkäistäkseen näiden aseiden käyttömahdollisuuden.

Miten Neuvostoliitto suhtautuu avaruuden käyttöön sotatarkoituksiin?

Neuvostoliiton mielestä avaruutta tulisi käyttää rauhanomaisiin tarkoituksiin, planeettamme asukkaiden hyväksi ja kukoistukseksi. Neuvostoliitto oli mukana tekemässä aloitetta sopimuksesta, jonka otsikkona oli "Yleissopimus valtioiden toimintaa johtavista periaatteista niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta, siihen luettuna Kuu ja muut taivaankappaleet" ja jonka YK:n yleiskokous hyväksyi 19. pnä joulukuuta 1966. Tämä sopimus kieltää ydinasevarustelun avaruudessa, samoin kuin atomiaseiden tai muiden joukkotuhoaseiden asettamisen Maata kiertävälle radalle tai muihin taivaankappaleisiin. Taivaankappaleisiin ei myöskään saa sijoittaa sotatukikohtia, sotilaallisia rakennelmia tai linnoituksia, niissä kielletään ydinasekokeet ja sotaharjoitusten pito. Avaruutta ei myöskään saa käyttää sotapropagandan harjoittamiseen.

Miksi Neuvostoliitto vastustaa vieraalle maaperälle sijoitettuja sotatukikohtia?

Kesällä 1968 Pentagon ilmoitti, että USA:lla on ympäri maailmaa 450 sotatukikohtaa, jotka ovat suunnatut pääasiassa Neuvostoliittoa ja muita sosialistisia valtioita vastaan. Näitä tukikohtia käytettiin hyökkäyssodan valmisteluun ja toteuttamiseen Kaakkois-Aasiassa, imperialistiseen puuttumiseen kehitysmaiden sisäisiin asioihin sekä kansallisen vapausliikkeen nujertamiseen. Samoja päämääriä palvelevat myös muiden kapitalististen valtioiden sotatukikohdat.

Neuvostoliitto taistelee vieraalla maaperällä sijaitsevien sotatukikohtien purkamisen puolesta, koska ne myrkyttävät kansainvälistä ilmapiiriä, kiristävät jännitystä, muodostavat uuden sodan uhkan ja vaikeuttavat Neuvostoliiton suhteita naapurimaihin. Sotatukikohtasopimukset asettavat niitä varten alueensa luovuttaneet maat vaikeaan asemaan, riistävät heiltä oman alueensa valvontaoikeudet, mitätöivät kunkin valtion tärkeimmän oikeuden rauhaan, sillä sodan syttyessä nämä maat joutuisivat osallisiksi hyökkäykseen ja niihin, tai niiden alueella sijaitseviin aggressiivisiin tukikohtiin, suuntautuisivat myös vastaiskut.

Neuvostoliitto on monasti ottanut YK:ssa esille kysymyksen vieraalla maaperällä sijaitsevien sotatukikohtien purkamisesta, se on ajanut samaa asiaa ulkoministereiden ja hallitusten päämiesten kokouksissa sekä Yhdysvalloille ja niiden NATO-, SEATO- ym. hyökkäysliittokumppaneille osoittamissaan nooteissa. YK:n 24. yleiskokous (1969) tuomitsi sotatukikohtien perustamisen vieraalle maaperälle ja kehotti purkamaan ne.

Neuvostoliitto ei yksistään kehota imperialistisia valtoja luopumaan vieraalle maaperälle sijoitetuista tukikohdista, vaan toimii myös itse esikuvana tässä asiassa. Vuonna 1955, huomattavasti ennen määräaikaa, Neuvostoliitto purki Porkkalassa sijainneen laivastotukikohtansa ja palautti Suomelle vuokraamansa maa-alueen.

Onko sotapropaganda sallittu Neuvostoliitossa?

Neuvostovaltio vaatii joidenkin valtioiden hyökkäyshaluisten piirien harjoittaman sotapropagandan lopettamista. Solidaarisuudesta rauhanpuolustajien II maailmankongressin kehotusta kohtaan Neuvostoliiton korkein neuvosto hyväksyi 12. 3. 1951 lain "Rauhan puolustamisesta". Siinä sanotaan: "On katsottava, että sotapropaganda, harjoitettiinpa sitä missä muodossa hyvänsä, vahingoittaa rauhaa, saa aikaan uuden sodan uhan ja on siksi mitä raskain rikos ihmiskuntaa kohtaan."

Sotapropagandaan syyllistyneet henkilöt asetetaan rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Miten Neuvostoliitto suhtautuu vallankumouksen vientiin?

Marxismi-leninismi opettaa, ettei vallankumous voi olla "vientitavaraa". Kunkin maan sosiaalisessa rakenteessa tapahtuvat muutokset johtuvat sisäisten olojen kypsymisestä. Tietyissä olosuhteissa vanha järjestelmä joutuu luovuttamaan paikkansa uudelle, edistyksellisemmälle järjestelmälle. Tällaisten olosuhteiden kypsymisen kannalta on luonnollisesti varsin suurimerkityksistä se, että sosialistiset maat ovat yleensä olemassa ja että ne noudattavat proletaarisen internationalismin periaatteita.

Mitä NL:ssa ymmärretään vastavallankumouksen viennillä?

Se on aseellinen, ideologinen tai mikä tahansa muu puuttuminen valtion sisäisiin asioihin tarkoituksella muuttaa kyseisessä maassa vallitseva edistyksellinen järjestelmä tai palauttaa se vanhaan, kansan hylkäämään järjestykseen.

Historia tarjoaa runsaasti esimerkkejä erimuotoisesta vastavallankumouksen viennistä. Se on avointa sotilaallista asioihin puuttumista kuten esimerkiksi nuorta Neuvosto-Venäjää vastaan suunnattu 14 vallan interventio, tai Espanjan fasistijärjestelmälle annettu sotilaallinen tuki vuosina 1936—1939 tai salainen tuholaistoiminta päämääränä vastavallankumouksellisen kapinan valmistelu, kuten oli vuonna 1956 laita Unkarissa. Tšekkoslovakian tapahtumat vuonna 1968 saivat "hiljaisen vastavallankumouksen" nimen, sillä silloin imperialististen valtojen ja niiden agenttiverkon tukemat vastavallankumouksselliset ainekset yrittivät "liberalisoinnin" ja "sosialismin täydellistämisen" varjolla toteuttaa kapitalismin entistämisen.

Vastavallankumouksen vienti on ristiriidassa kansainvälisen oikeuden perusnormien kanssa, aiheuttaa jännitystä valtioiden välisissä suhteissa ja sulkee aina itseensä sodan syttymisvaaran.

Miten Neuvostoliitto on asennoitunut kansalliseen vapausliikkeeseen nähden?

Neuvostoliiton ulkopolitiikan kulmakivenä on ollut ja on edelleen järkkymätön ja johdonmukainen tuki kansojen imperialisminvastaiselle taistelulle demokratian ja kansallisen vapauden puolesta. Se perustuu siihen, että jokaiselle kansalle on myönnettävä oikeus vapaaseen kehitykseen, että imperialismia ja kolonialismia vastaan suunnattuja oikeutettuja puolustussotia ja kansallisia vapautussotia on tuettava, että on organisoitava vastaisku aggressiota, sotaa ja kansojen sortoa harjoittaville voimille.

Neuvostovaltion koko runsaan puolen vuosisadan mittainen historia, samoin kuin sen toiminta kansainvälisellä areenalla vahvistavat todeksi sen, että imperialismia ja kolonialismia vastaan taisteluun nousseet kansat ovat saaneet Neuvostoliitosta uskollisen auttajan. Kansainvälisen arvovaltansa ja imperialismia vastaan suunnattujen jyrkkien toimenpiteiden avulla Neuvostoliitto auttoi Egyptin arabitasavaltaa pysäyttämään kolmoisaggression vuonna 1956 ja Israelin aggression vuonna 1967. Amerikkalaisen imperialismin uhatessa vuosina 1961—1962 Kuuban kansan vallankumouksellisia saavutuksia Neuvostoliitto nousi päättäväisesti puolustamaan niitä.

Proletaarisen internationalismin ilmaus aidoimmillaan on Neuvostoliiton kaikinpuolinen — poliittinen, diplomaattinen, taloudellinen ja sotilaallinen — apu sankarilliselle Vietnamin kansalle tämän taistelussa amerikkalaista hyökkäystä vastaan.

Solidaarisuus Indokiinan ja arabimaiden kansojen taistelua kohtaan käy ilmi NKP:n 24. edustajakokouksen hyväksymistä asiakirjoista "Vapaus ja rauha Indokiinan kansoille" sekä "Oikeudenmukaiseen ja kestävään rauhaan Lähi-idässä".

Etelä-Aasian nuorimman valtion — Bangladeshin kansantasavallan johtajat pitivät erittäin suuressa arvossa Neuvostoliiton periaatteellista ja johdonmukaista näkemystä sen asettuessa tukemaan Itä-Bengalin kansan oikeutettua taistelua. Neuvostoliitto auttaa afrikkalaisia kansoja taistelussa portugalilaisia siirtomaaorjuuttajia vastaan. Neuvostovaltio on aina valmis ryhtymään mitä jyrkimpiin toimenpiteisiin tehdäkseen tyhjiksi kaikenlaiset imperialistiset juonittelut, joilla kansallinen vapaustaistelu pyritään tukahduttamaan.

Maailman poliittiselle kartalle on 10—15 viime vuoden aikana ilmestynyt kymmeniä uusia itsenäisiä valtioita. Neuvostoliiton politiikka edisti tätä monin tavoin, sillä neuvostohallituksen aloitteesta hyväksyttiin YK:ssa Julistus itsenäisyyden myöntämisestä siirtomaille ja niiden kansoille. Neuvostoliitto taistelee hellittämättä tämän YK:n 15. yleiskokouksen hyväksymän julistuksen toteuttamiseksi.

Toisinaan kuulee puhuttavan, että Neuvostoliitto harjoittaa "supervaltapolitiikkaa". Miten neuvostoihmiset suhtautuvat siihen, että heidän maataan nimitetään "supervallaksi"?

Neuvostoihmiset vastustavat jyrkästi "supervalta"-termin käyttöä omasta maastaan. Syynä tällaiseen asennoitumiseen on se tarkoitus, jonka muutamat länsivallat ja niiden vanavedessä Kiina sisällyttävät tähän käsitteeseen.

Termi "supervalta" levisi aluksi varsin laajalle USA:ssa ja sisälsi yrityksen perusteella USA:n eräänlaista oikeutta maailmanvaltaan. Kuitenkin Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat, sekä niiden harjoittama rauhantahtoinen politiikka, muodostavat voittamattoman esteen tämän toteutumiselle. Kolonialistisia ja suurvaltaperinteitä noudattaen USA olisi kylläkin halukas jakamaan maailman suurimpien kilpailijoittensa kanssa "vaikutuspiireihin". Nimenomaan tästä kiinalainen propaganda syyttääkin Neuvostoliittoa yrittäen verrata Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa USA:n imperialistiseen politiikkaan.

Neuvostoliitto on todella suuri ja mahtava valtio. Sosialistisena valtiona se harjoittaa kuitenkin luokkakantaista sosialistista ulkopolitiikkaa, joka ei hyväksy maailman jakamista vaikutuspiireihin, "suuriin" ja "pieniin" valtioihin. Neuvostoliitto kannattaa kaikkien maiden suvereenisuutta ja riippumattomuutta. Sitä vastoin termi "supervalta" ei ota huomioon sosialismin ja kapitalismin vastakkaisuutta, häivyttää luokkaerot.

Ne, jotka käyttävät termiä "supervalta" haluavat mustata Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa, vääristellä sen sisältöä.

Missä mielessä Neuvostoliitto on mukana Varsovan sopimusjärjestössä ja miten se periaatteessa suhtautuu sotilasliittoihin?

Euroopan sosialistiset maat solmivat Varsovan sopimuksen toukokuussa 1955 vastavetona aggressiivisen Pohjois-Atlantin liiton (NATO:n) muodostamiselle, Saksan liittotasavallan liittymiselle siihen, tämän valtion jälleenaseistamisen sallimiselle ja myös siksi, että länsivallat torjuivat sosialististen maiden ehdotuksen Euroopan kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän muodostamisesta. Neuvostoliiton, kuten muidenkin sosialististen maiden toiminta tässä järjestössä on luonteeltaan puolustuksellista ja on tähdätty varmistamaan sosialististen maiden turvallisuus sekä ylläpitämään rauhaa Euroopassa. Mikä hyvänsä maa voi liittyä tähän sopimukseen. Sopimus lakkaa olemasta voimassa sen jälkeen, kun muodostetaan kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä.

Mitä tulee Neuvostoliiton suhtautumiseen sotilasliittoihin, niin se on jyrkän kielteinen. Neuvostoliitto pitää imperialististen valtojen muodostamia sotilasliittoja sosialistisia maita ja kansallisia vapausliikkeitä vastaan tähdätyn taantumuksellisen ulkopolitiikan välikappaleina. Joidenkin kehitysmaiden mukanaolo SEATO:n ja CENTO:n sotilasliitoissa teki niistä osallisia amerikkalaisten hyökkäyssodassa Indokiinassa, muutti näiden maiden alueet USA:n sillanpääasemiksi ja paisutti näiden maiden sotamenoja vahingoksi taloudelliselle kehitykselle.

Neuvostoliitto katsoo sotilasliittojen aiheuttavan jännitystä ja sisältävän uuden sodan syttymisvaaran. Euroopan rauhan ja turvallisuuden vahvistamista koskevassa julistuksessa (Bukarest, 1966) Neuvostoliitto ja muut Varsovan liiton sopimusmaat ilmoittivat vastustavansa maailman jakautumista sotilasliittoihin. NKP:n 24. edustajakokouksen hyväksymässä rauhanohjelmassa painotetaan, että Neuvostoliitto on valmis tekemään kaiken voitavansa Euroopan kollektiivisen turvallisuuden varmistamiseksi. Se vahvisti Varsovan sopimuksen osanottajamaiden yhteisesti ilmaiseman valmiuden tämän sopimuksen ja Pohjois-

Atlantin liiton samanaikaiseen purkamiseen tai — ensi askeleena — niiden sotilasjärjestöjen lakkauttamiseen.

Mikä on Neuvostoliiton näkemys Euroopan turvallisuuden varmistamisesta?

Se on tuotu julki niissä Euroopan turvallisuuden varmistamista koskevissa sosialistisen maiden ehdotuksissa, jotka sisältyvät vuoden 1966 Bukarestin julistukseen, vuoden 1969 Budapestin vetoomukseen, vuoden 1970 Berliinin tiedonantoon sekä Euroopan rauhaa, turvallisuutta ja yhteistyötä koskevassa julistuksessa, jonka poliittinen neuvoa-antava komitea hyväksyi tammikuussa 1972.

Euroopassa on jo tapahtunut muutoksia, jotka varmistavat oleellisen poliittisen laukeamisen ja edistävät turvallisuuden vahvistumista. Siellä vallitsevat alueelliset realiteetit ovat saaneet yleisen tunnustuksen ja kansainvälisoikeudellisen varmistuksen. Neuvostoliiton ja Puolan sopimukset Saksan liittotasavallan kanssa sekä Länsi-Berliiniä koskeva neljän suurvallan sopimus ovat astuneet voimaan. Saksan demokraattisen tasavallan kansainvälisoikeudellinen asema on vahvistunut, mikä kävi ilmi mm. siitä, että Suomi tunnusti Saksan demokraattisen tasavallan.

Osoituksena uusista tendensseistä Euroopan valtioiden keskinäisten suhteiden kehityksessä ovat neuvostoliittolais-ranskalaiset nykyiset kanssakäymiset, joiden kehittymistä ja vahvistumista NKP:n keskuskomitean pääsihteerin Leonid Brežnevin Ranskan vierailu vuonna 1971 ja sen tulokset kannustivat tärkeällä tavalla. Edellämainitut tendenssit ilmenevät entistä voimakkaampina myös Neuvostoliiton suhteissa muihin valtioihin. Mitä taas Neuvostoliittoon ja Suomeen tulee, niin ystävyyden, keskinäisen luottamuksen ja tasa-arvoisen yhteistyön periaatteet ovat jo kauan vallinneet näiden maiden käytännön kanssakäymisessä.

Neuvostoliitto, esitettyään yhdessä muiden sosialistisen maiden kanssa ajatuksen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen järjestämisestä, pitää varsin tärkeänä kokouksen pitämistä mahdollisimman pian.

Tässä mielessä neuvostoihmiset pitävät suuressa arvossa Suomen aktiivista osuutta tämän kokouksen valmistelussa. Suomen hallituksen kolme vuotta sitten esittämä aloite monenkeskisen valmistelevan kokouksen pitämisestä Helsingissä on johtanut myönteisiin tuloksiin.

Mitä taas varsinaiseen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokoukseen tulee, niin Neuvostoliitto ja Euroopan sosialistiset maat ovat jo esittäneet tunnetussa Prahan julistuksessa omat ehdotuksensa kokouksen työjärjestyksestä ja käsityksensä siitä, miten niiden mielestä Euroopan turvallisuusjärjestelmä olisi rakennettava.

Sosialististen maiden näkemyksen mukaan Euroopan turvallisuuskokouksessa olisi kansainvälisoikeudellisesti varmistettava keskinäisiksi poliittisiksi velvoitteiksi sellaiset periaatteet kuin sodanjälkeisten valtakunnanrajojen loukkaamattomuus, hyvä naapurisopu ja yhteistyö, voimakeinoista luopuminen kiistakysymysten ratkaisuvälineinä jne. Taloudellinen yhteistyö voi tulla nykyistä paljon kiinteämmäksi ja monipuolisemmaksi. Sen tulisi kehittyä sekä kahdenkeskisenä että huomattavasti laajemmalla yleiseurooppalaisella pohjalla poistamalla esteet ja syrjintä valtioiden välisistä suhteista. Neuvostoliitto ei hyväksynyt eikä hyväksy suljettujen talousyhteisöjen politiikkaa, jonka seurauksena on valtioiden vastakkainasettelu.

Neuvostoliitto lähtee siitä, että Euroopan turvallisuus ja yhteistyö eivät suinkaan ole yhden tai useamman valtion yksinoikeus, vaan kaikkien Euroopassa asuvien kansojen ja kaikkien, niin suurten kuin pientenkin, Euroopan valtioiden yhteinen asia riippumatta siitä, kuuluvatko ne johonkin sotaliittoon vai eivät. Siksi jokainen valtio, mikäli sillä on hyvää tahtoa, voi antaa oman panoksensa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen onnistumiseen.

Millaisissa kansainvälisissä järjestöissä Neuvostoliitto on mukana?

Sellaisia järjestöjä — valtio-, yhteiskunta-, talous-, sosiaali-, tiede-, kulttuuri- ja sivistyselämän, terveydenhuollon ja muilta aloilta — on useita satoja. Tärkein hallitustasoinen järjestö on YK. Neuvostoliitto on yksi YK:n perustajajäsenistä ja kuuluu sen pääelimiin: yleiskokoukseen, turvallisuusneuvostoon, talous- ja sosiaalineuvostoon, huoltohallintoneuvostoon, kansainväliseen tuomioistuimeen sekä seuraaviin erityisjärjestöihin: Maailman Postiliittoon, Kansainväliseen pikatiedotusliittoon, Kansainväliseen työjärjestöön, Kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestöön (UNESCO), Maailman terveysjärjestöön, Maailman ilmatieteelliseen järjestöön, Kansainväliseen siviili-ilmailujärjestöön ja Hallitusten väliseen neuvoa-antavaan merenkulkujärjestöön.

Neuvostoliitto on mukana Kansainvälisen atomienergiajärjestön sekä Maailman ammattiyhdistysten liiton työssä.

Neuvostoliiton yhteiskuntapiirit ovat edustettuina monissa järjestöissä, jotka taistelevat rauhan ja kansojen välisen yhteisymmärryksen puolesta. Sellaisia ovat Maailman rauhanneuvosto, Demokraattisen nuorison maailmanliitto, Parlamenttien välinen liitto (Neuvostoliiton parlamenttiryhmä liittyi järjestöön v. 1955), Kansainvälinen ylioppilasliitto ja Punainen risti.

Miten Neuvostoliitto suhtautuu työhönsä YK:ssa?

Se haluaa kaikin tavoin auttaa YK:ta ylläpitämään kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta ja kehittämään ystävyyssuhteita valtioiden kesken, se haluaa tukea ja lujittaa YK:ta, tehdä siitä rauhan ja kansojen yhteistoiminnan tehokkaan välineen.

Neuvostoliitto oli mukana tekemässä aloitetta tämän rauhasta ja kansainvälisestä turvallisuudesta huolehtivan järjestön perustamiseksi. YK:n perustajajäsenen ominaisuudessa se toimii sodanjälkeisen maailmanjärjestyksen oikeudenmukaisten periaatteiden määrittämiseksi sekä tulevien sukupolvien vapauttamiseksi sodan kauhuista.

Neuvostoliitto on usein esittänyt YK:n yleiskokouksessa aloitteita, joiden pohjalta on tehty monia tärkeitä päätöksiä ja sopimuksia. Esimerkiksi joulukuun 14. päivänä 1960 yleiskokous hyväksyi Neuvostoliiton aloitteesta historiallisen Julistuksen itsenäisyyden myöntämisestä siirtomaille ja niiden kansoille. Tämän julkilausuman tuloksena kymmenet Afrikan ja Aasian maat itsenäistyivät ja saivat arvoisensa paikan kansainvälisessä ystävyysliitossa. Tämän järjestön suuria saavutuksia ovat päätökset yleisestä ja täydellisestä aseriisunnasta ja Maailman aseriisuntakonferenssin koollekutsumisesta sekä monet muut Neuvostoliiton ehdottamat päätökset.

Noudattaen YK:ssa vakaasti muuttumatonta ulkopoliittista linjaansa, joka tähtää rauhan lujittamiseen sekä kaikkien kiistakysymysten ja ratkaisemattomien ongelmien selvittämiseen rauhanomaista tietä, Neuvostoliitto samalla vastustaa yrityksiä käyttää YK:ta imperialististen valtioiden liittoutuman etujen ajamiseen, tyrkyttää yksien maiden tahtoa toisille "äänestyskoneiston" avulla ja käyttää YK:ta suojakilpenä puututtaessa suvereenien valtioiden sisäisiin asioihin.

Miten Neuvostoliitossa suhtaudutaan Kiinan kansantasavallan oikeuksien palauttamiseen YK:ssa?

Sitä pidetään erittäin tärkeänä tapahtumana, oikeudenmukaisuuden ja terveen järjen voittona. Runsaan kahden vuosikymmenen ajan siitä lähtien, kun Kiinan kansantasavalta perustettiin lokakuussa 1949, Neuvostoliitto on vakaasti ja johdonmukaisesti puolustanut Kiinan kansan oikeutettuja etuja ja vaati Kiinan kansantasavallan oikeuksien palauttamista YK:ssa. Jo marraskuussa 1949 Neuvostoliiton edustaja ilmoitti yleiskokouksessa, ettei Neuvostoliitto pidä Tshiang-kaishekin valtuuskuntaa täysivaltaisena ja vaati Kiinan kansantasavallan edustajien kutsumista yleiskokoukseen. Neuvostoliitto teki myös tämän mukaisen päätösehdotuksen. Saman vaatimuksen Neuvostoliitto esitti vuoden 1950 yleiskokouksen istunnossa.

Riippumatta siitä, millaisiksi suhteet Kiinan johtajistoon eri aikoina muodostuivat, Neuvostoliitto on aina lähtenyt siitä, että Kiinan kansan tulee olla edustettuna YK:ssa. Siksi kaikissa yleiskokouksen istunnoissa, kaikissa kansainvälisissä kokouksissa, missä käsiteltiin Kiinan kansantasavallan edustusta, neuvostoliittolainen diplomatia puolusti järkähtämättä Kiinan kansantasavallan oikeutettuja etuja. Neuvostoliitto vastusti näkemystä "kahdesta Kiinasta" ja vastusti myös Kiinan kaksoisedustusta YK:ssa.

Milloin solmittiin diplomaattisuhteet Suomen ja Neuvostoliiton välillä?

Neuvostohallituksen päämiehen — kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajan V. I. Leninin 31. 12. 1917 allekirjoittama asetus, joka sisälsi Suomen tasavallan itsenäisyyden tunnustuksen, loi perustan hyvien naapurisuhteiden rakentamiselle maitten kesken. Kuitenkin normaalit diplomaattisuhteet solmittiin Neuvosto-Venäjän ja Suomen välillä vasta kolme vuotta myöhemmin. Aloitettuaan vuonna 1918 taistelun Suomen työväen vallankumousta vastaan, taantumukselliset suomalaiset porvaristopiirit julistivat sen "sodaksi Neuvosto-Venäjää vastaan".

Lokakuun 14. päivänä 1920 Tartossa allekirjoitettu rauhansopimus Venäjän FNT:n ja Suomen välillä lopetti vihollisuudet. Rauhansopimuksen pohjalta solmittiin 31. pnä joulukuuta 1920 normaalit diplomaattisuhteet Suomen ja Venäjän FNT:n välillä lähetystötasolla.

Vuoteen 1923 saakka neuvostotasavallat hoitivat ulkomaan asiansa itsenäisesti ulkoasiainministeriöittensä (kansankomissariaattien) välityksellä. Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamisen (1922) jälkeen liittotasavallat luovuttivat ulkomaisten suhteittensa hoidon SNTL:lle. Heinäkuun 23. päivänä

1923 NL:n ulkoasiainministeriö (kansankomissariaatti) ilmoitti Suomen hallitukselle SNTL:n ottaneen hoitaakseen liittotasavaltojen ulkomaansuhteet.

29. 11. 1939 Neuvostoliiton ja Suomen diplomaattisuhteet katkesivat talvisodan alettua ja solmittiin uudelleen Moskovan rauhassa 12. 3. 1940.

Maitten väliset diplomaattisuhteet katkesivat kuitenkin uudelleen kesäkuussa 1941 Suomen liityttyä Hitlerin Saksan aloittamaan sotaan Neuvostoliittoa vastaan. 6. 8. 1945 Neuvostoliitto solmi ensimmäisenä Suomea vastaan sotineista suurvalloista diplomaattisuhteet Suomeen.

18. 7. 1945 Suomen ulkoasiainministerin Urho Kekkosen Moskovan matkan aikana sovittiin diplomaattiedustustojen muuttamisesta suurlähetystöiksi.

Miten monta hallitustasoista sopimusta on solmittu Neuvostoliiton ja Suomen välillä?

Neuvostoliiton ja Suomen ystävyyssuhteet rakentuvat vankalle sopimuspohjalle, joka jatkuvasti laajenee. Neuvostoliiton ja Suomen välinen yhteistyö tapahtuu tällä hetkellä yli 50 hallitustasoisen sopimuksen pohjalla.

Neuvostoliittolais-suomalaisten suhteiden tärkein asiakirja ja niiden jatkuvan kehityksen vankkumaton perusta on Neuvostoliiton ja Suomen välillä 6. 4. 1948 solmittu ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimus, joka vuoden 1970 heinäkuussa pidennettiin vielä 20 vuodeksi.

Kaupalliset ja taloudelliset suhteet kehittyvät vuodelta 1947 peräisin olevan kauppa- ja merenkulkusopimuksen sekä vuonna 1971 solmitun taloudellisen, teollisen ja teknisen yhteistyösopimuksen pohjalla. Lisäksi on tehty yhteistyösopimuksia kulttuurin, tieteen ja tekniikan alalla.

Viiden viime vuoden aikana on tehty seuraavat voimassaolevat sopimukset: Itämeren koillisosan mantereita ympäröivän matalanmerenvyöhykkeen rajasta, Saimaan kanavan matkustajaliikenteestä, kansainvälisestä autoliikenteestä, Suomenlahden kalastuksesta ja hylkeenpyynnistä, yhteistyöstä atomienergian rauhanomaisessa käytössä, atomivoimaloiden rakentamisesta Suomessa, meripelastustöistä Neuvostoliiton ja Suomen aluevesillä, lentoliikenteestä, valtakunnanrajalla olevan Vuoksen vesistön voimataloudellisesta käytöstä.

Mikä on tärkeintä Suomen ja Neuvostoliiton kesken v. 1948 solmitussa sopimuksessa?

Siihen antaa vastauksen asiakirjan nimi — Ystävyys-, yhteistoiminta- ja keskinäinen avunantosopimus. Vuonna 1948 solmittu YYA-sopimus on eheä kokonaisuus, jossa kaikki osat kuuluvat elimellisesti yhteen, joten olisi väärin korostaa erityisesti joitakin sen artikloja puhumattakaan siitä, että ne asetettaisiin vastakkain. Kokonaisuutena sopimus (johon kuuluu johdanto ja kahdeksan artiklaa) muodostaa vankan perustan suomalais-neuvostoliittolaisille suhteille.

Olisi väärin olettaa, että ajan mittaan jotkut YYA-sopimuksen kohdista menettäisivät ajankohtaisuutensa.

YYA-sopimuksen vastustajat vetoavat toisinaan Euroopassa vallitsevaan uuteen tilanteeseen. Heidän ajatuskehittelynsä on mutkaton: koska Saksan liittotasavalta on tehnyt Neuvostoliiton kanssa sopimuksen, jossa vahvistetaan sodanjälkeisten rajojen loukkaamattomuus ja joka edellyttää voimakeinoista ja niillä uhkailuista luopumista, ja koska samasta periaatteesta on määrä sopia myös Suomen ja Saksan liittotasavallan välisissä suhteissa, niin heidän mielestään hyökkäyksen uhka Suomeen tai Suomen alueen kautta Neuvostoliittoon poistuu ja siten häviää myös vuoden 1948 YYA-sopimuksen sotilaallisten artiklojen "kohde". Tässä yhteydessä asetetaan jopa kysymys: miksei ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimusta voitaisi korvata pelkästään ystävyys- ja yhteistoimintasopimuksella?

Tällaiset päättelyt osoittavat, että vuoden 1948 YYA-sopimukseen suhtaudutaan kuin eräänlaiseen suhdanneilmiöön Neuvostoliiton ja Suomen välisissä suhteissa. Sopimuksen pidentämisen johdosta presidentti Kekkonen lausui vuonna 1970: "Tämänhetkisistä merkeistä päätellen ... olemme menossa kohti turvallisempaa Eurooppaa ... Mutta juuri tällaisena murroskautena saattaa syntyä epävarmuutta ja spekulointia muutamien valtioiden asenteeseen ja niiden aikomuksiin nähden. Suomen kannalta on tärkeää, että kaikille olisi selvää, että meidän maamme asema on kaikkien spekulointien ulkopuolella. Pidentämällä sopimusta ... saavutamme tämän päämäärän".

On syytä myös muistaa, että vaikka Saksan liittotasavallan sopimusten solmiminen Neuvostoliiton ja Puolan kanssa ja niiden ratifioiminen tulkitsikin Saksan liittotasavallan väestön enemmistön pyrkimystä siirtyä uuteen politiikkaan, tuossa maassa toimivat edelleen aktiivisina piirit, jotka eivät ole luopuneet yrityksistä selvitellä Euroopan kysymyksiä voimakeinoin, re-

vanšismin ja suursaksalaisen nationalismin hengessä. Tämä osoittaa uudemman kerran, että suomalais-neuvostoliittolainen YYA-sopimus vuodelta 1948 säilyttää merkityksensä Euroopan rauhan säilyttämisen tärkeänä tekijänä. Sen solmimiseen ei päädytty suhdannenäkökohtien pohjalta. Sopimuksen periaatteisiin sisältyvät Neuvostoliiton ja Suomen kansojen muuttumattomat perusedut.

Vuonna 1970 kaksikymmenvuotiskaudeksi jatketun YYA-sopimuksen kaikki kohdat ovat kestäneet vaikeimman ja luotettavimman kokeen — ajan kokeen, ne osoittautuivat elinkelpoisiksi kansainvälisten poliittisten suhdanteiden eri käänteissä ja osoittivat noudattavansa Neuvostoliiton ja Suomen ulkopoliittisia pitkän tähtäyksen päämääriä, samoin kuin rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden säilyttämisen etuja.

Millainen on sotilaallisten artiklojen osuus vuoden 1948 YYA-sopimuksessa?

Yksi YYA-sopimuksen tärkeimmistä näkökohdista on se, että sopimus varmistaa Suomen turvallisuuden sekä Neuvostoliiton luoteisrajojen koskemattomuuden. Sopimuksen 1. ja 2. artikloissa, joita usein sanotaan sotilaallisiksi tai sotilaspoliittisiksi ja joiden mukaan kumpikin osapuoli sitoutuu yhteiseen taisteluun saksalaista revanšismia ja militarismia sekä niiden liittolaisia vastaan, ilmenee Neuvostoliiton ja Suomen sodanjälkeisten suhteiden uusi sisältö.

Ensimmäisen kerran Neuvostoliiton ja Suomen välisten suhteiden historiassa Suomi sitoutui pidättymään Neuvostoliittoa vastaan suunnatuista liitoista ja lisäksi sitoutui Neuvostoliiton liittolaiseksi, mikäli saksalainen revanšismi ja militarismi tai niiden liittolaiset uhkaavat Suomen turvallisuutta tai Neuvostoliiton turvallisuutta Suomen alueen kautta.

On syytä huomauttaa, että ajatuksen sotilaallisesta yhteistyöstä Neuvostoliiton kanssa, mikäli Neuvostoliittoon hyökättäisiin Suomen alueen kautta, suomalainen osapuoli esitti jo vuotta ennen YYA-sopimuksen solmimista. Presidentti J. K. Paasikivi lausui silloin SNS-lehdelle myöntämässään haastattelussa: "Jos tulevaisuudessa joku yrittää hyökätä Neuvostoliittoon meidän alueemme kautta, meidän tulee yhdessä Neuvostoliiton kanssa taistella hyökkääjää vastaan siinä mitassa ja niin kauan kuin pystymme."

Vuoden 1948 YYA-sopimuksen sotilaspoliittisten artiklojen nojalla Suomen ja Neuvostoliiton itselleen ottamien velvotteiden

periaatteellinen erityispiirre on siinä, etteivät ne ole suunnatut kolmansia valtioita vastaan eikä niillä ole tarkoitus uhata ketään. Samalla on ilmeistä, etteivät esimerkiksi NATO:n voimat, jotka ylläpitävät sotilaallista aktiviteettia Euroopassa, myös sen pohjoisosissa, Neuvostoliiton ja Suomen rajojen välittömässä tuntumassa, voi olla ottamatta huomioon YYA-sopimuksen olemassaoloa eikä sen sopimusvaltojen vakaata päättäväisyyttä noudattaa sitä. Sopimus sotilaspoliittisine artikloineen takaa Suomen turvallisuuden ja koskemattomuuden, vapauttaa maan sotamenojen raskaasta taakasta ja tekee sen aseman paremmaksi, verrattuna esimerkiksi sen skandinaavisten rajanaapureiden asemaan.

Mikä on vuoden 1948 YYA-sopimuksen merkitys Suomen puolueettoman ulkopolitiikan kannalta?

Sopimuksen johdannossa otetaan huomioon Suomen pyrkimys pysyä erossa suurvaltojen ristiriidoista, eli se, mitä nyt sanotaan sen pyrkimykseksi noudattaa rauhantahtoista puolueettomuuspolitiikkaa. Olisi väärin asettaa tämä kohta hallitsevaksi perusperiaatteeksi, asettaa se vastakkain sopimuksen muiden kohtien ja ennen kaikkea sen sotilaspoliittisten kohtien kanssa.

Neuvostoliiton ja Suomen yhteisissä tiedotteissa on monasti todettu, että vuoden 1948 YYA-sopimuksella on poikkeuksellisen tärkeä merkitys Suomen turvallisuuden ja Neuvostoliiton luoteisrajojen koskemattomuuden varmistajana. Näiden päämäärien saavuttaminen edellyttää kummaltakin maalta yhteisiä toimia rauhan ja turvallisuuden hyväksi sekä sopimuksen edellyttämissä tapauksissa — sotilaallista yhteistyötä.

Presidentti Kekkonen painotti, että "sodan ja rauhan kysymyksissä Suomi ei ole puolueeton: se on rauhan puolesta ja sotaa vastaan".

Uskoisi, että presidentti Kekkosen hiljattain (elokuussa 1972) tekemä Neuvostoliiton-vierailu olisi tehnyt lopun kaikenlaisesta keinottelusta, joka koskee Neuvostoliiton suhtautumista Suomen ulkopolitiikkaan. Tämän vierailun johdosta annetussa yhteisessä tiedotteessa tähdennettiin: "Neuvostoliittolainen osapuoli antoi suuren merkityksen presidentti Kekkosen noudattamalle Suomen ulkopoliittiselle linjalle, joka suomalais-neuvostoliittolaiseen YYA-sopimukseen nojautuen varmistaa ystävyyden ja yhteistoiminnan jatkuvan kehittymisen Neuvostoliiton kanssa ja sisältää pyrkimyksen toteuttaa rauhantahtoista puolueettomuuspolitiikkaa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden nimissä sekä ylläpitää ystävyyssuhteita kaikkiin maihin."

Mikä on Leninin palkinto "Kansojen välisen rauhan lujittamisesta" ja kenelle niitä myönnetään?

Nämä ovat kansainvälisiä palkintoja, jotka Neuvostoliitto perusti maailman ensimmäisen sosialistisen valtion perustajan — V. I. Leninin (1870—1924) kunniaksi. Palkinnot jakaa joka vuosi komitea, joka koostuu Neuvostoliiton yhteiskunnallisista toimihenkilöistä ja muiden maiden demokraattisten voimien edustajista.

Leninin palkintoja jaetaan henkilöille heidän poliittisista vakaumuksistaan, puoluekannastaan, uskonnollisista katsomuksistaan tai rodustaan riippumatta, palkkioksi heidän ansiokkaasta toiminnastaan kansojen välisen rauhan puolesta tai jos heidän tieteelliset tutkimuksensa, kirjansa, taideteoksensa tai muut toimintansa ovat osoittautuneet merkittäväksi panokseksi näiden päämäärien toteuttamiseen.

Palkintojensaajaehdokkaita esittävät kansainväliset ja kansalliset demokraattiset järjestöt (ammattiliitot, osuuskunta-, nais-, nuoriso- ym. järjestöt), tieteelliset ja oppilaitokset, tiedemies-, kulttuuri- ja taiteilijaliitot sekä Leninin palkintoja jakavan komitean yksityiset jäsenet.

Joka vuosi myönnetään korkeintaan 5 palkintoa, kukin 25.000 ruplan arvoinen. Palkituille annetaan palkinnonsaajan kunniakirja ja V. I. Leninin kuvalla varustettu mitali.

Kansainvälisiä Leninin rauhanpajkintola on myönnetty kymmenille huomattaville rauhanpuolustajille, mm. tunnetuille suomalaisille yhteiskuntapoliitikoille — Felix Iversenille ja Mirjam Vire-Tuomiselle.

ULKOMAISET TALOUDELLISET JA TIETEELLIS-TEKNISET YHTEYDET SEKÄ KULTTUURIYHTEISTOIMINTA MUIDEN MAIDEN KANSSA

Miksi ulkomaankauppa on Neuvostoliitossa valtion monopolina?

Neuvostoliiton talous on yhtenäinen yhteiskunnalliseen tuotantovälineiden omistukseen perustuva elimistö, jossa kokonaistuotekin on yhteiskunnan omaisuutta. Siksi valtio määrää aineellisista rikkauksista sekä maan sisällä että ulkomaankaupassa. Se määrittelee tuontitavarain tarpeet taloudessa sekä omat vienti-, valuutta- ym. mahdollisuutensa.

Ulkomaankaupan valtion monopoli säädettiin neuvostohallituksen asetuksella 22. 4. 1918. Asetuksen mukaan "koko ulkomaankauppa kansallistetaan. Kaupat kaikkien tuotteiden (raakaaine ja jalostusteollisuuden, maatalouden ym.) ostossa ja myynnissä ulkomaisten valtioiden ja eri liikelaitosten kanssa suorittavat Venäjän tasavallan puolesta erityisesti siihen valtuutetut elimet. Näitä elimiä lukuunottamatta kaikki kauppatoimet ulkomaiden kanssa vientiä ja tuontia varten ovat kielletyt".

Valtion valtuuttamiensa elimien kautta toteuttaman ulkomaankaupan välittömän johdon kaikkein oleellisimpia aineksia ovat: ulkomaankauppaan oikeutettujen hallintoelinten ja järjestöjen määrääminen; ulkomaankauppavaihdon suunnittelu; tavaroiden vienti- ja tuontijärjestyksen säätäminen ja näiden sääntöjen noudattamisen valvonta.

Perustuslain mukaan ulkomaankauppa on annettu Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton tehtäväksi sen korkeimpien valtiovallan ja hallintoelinten kautta. Välittömästi sitä johtaa Neuvostoliiton ulkomaankauppaministeriö. Tietyt oikeudet tällä

alalla on annettu myös Neuvostoliiton ministerineuvoston ulkomaisia talousyhteyksiä hoitavalle valtionkomitealle sekä eräille muille ministeriöille ja hallinnonhaaroille.

Ulkomaankauppamonopolin yli puolivuosisatainen toteuttaminen on vahvistanut sen elinvoimaisuuden ja tehokkuuden. Se turvaa sosialistisen maan yhtenäisen esiintymisen ulkomaisilla markkinoilla ja taloudellisissa suhteissa muiden maiden kanssa. Ulkomaankaupan monopoli on tärkeänä taloudellisten yhteyksien suunnitelmallisen kehityksen välineenä sosialististen maiden kesken. Suhteissa kapitalististen maiden kanssa ukomaankaupan monopoli antaa laajat mahdollisuudet liikeyhteyksille ja suojelee samalla Neuvostoliiton suunnitelmataloutta kapitalististen maailmanmarkkinoiden konjunktuuriheilahteluilta ja ulkomaisen pääoman maan talouteen tunkeutumiselta.

Kuinka suuri on Neuvostoliiton ulkomaankauppavaihto ja millainen on sen rakenne?

Neuvostoliiton ulkomankauppa kehittyy nopeasti. Vuonna 1971 se oli 23,6 mrd. ruplaa. Kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 1,5 mrd. ruplaa eli 7,1 % (kansantulon kasvu oli 6 %). Viennin kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 7,8 % ja tuonnin kasvu 6,4 %. Suurin osa kasvusta tuli edellisten vuosien tavoin sosialististen maiden osalle. Kauppavaihto niiden kanssa oli 15,4 mrd. ruplaa, eli miljardi ruplaa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Neuvostoliiton kansantalouden menestyksellinen kehitys laajentaa maan vientimahdollisuuksia ja johtaa edistyksellisiin muutoksiin viennin rakenteessa. Vuonna 1971 Neuvostoliiton viennin kokonaisarvo oli 12,4 mrd. ruplaa. Koneiden, laitteiden ja kuljetuskaluston osuus siitä oli 21,8 %. Konepajateollisuuden viennissä olivat tärkeällä sijalla sellaiset tuotteet kuin voimatalous- ja sähkökalusto, mustan metallurgian tehdaskalusto, lentokoneet ja lentoliikennevälineet, maantiekuljetus- ja maantierakennuskoneet, rautateiden liikkuva kalusto sekä kevyen, kemian ym. teollisuusalojen kalusto.

Neuvostoliittolaisia koneita ja laitteita ostavien maiden määrä kasvaa jatkuvasti. Vuonna 1971 niitä oli n. 90. Esim. metallintyöstökoneita myytiin 60 maahan, traktoreita 39 maahan, kuorma-autoja 46 maahan, lentokoneita ja muuta lentoliikennekalustoa 35 maahan.

Neuvostoliiton-kaupan vastustajat väittävät yhä edelleenkin, että Neuvostoliitolla on vähän vientikelpoisia tavaroita. Tosiasiat kuitenkin kumoavat nämä väitteet. Esimerkiksi valtakunnallinen ulkomaankauppayhtymä Mašpriborintorg, Neuvostoliiton kojerakennusteollisuuden tuotteiden päävieiä, myy teknologisten prosessien säätely- ja valvontakojeita, sähkö- ja radiomittauslaitteita, tietoliikennevälineitä, hydrometeorologisia kojeita, optisia kojeita teollisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin sekä sellaisia kestokulutustarvikkeita kuin radiovastaanottimia, televisioita, valokuvaus- ja filmikameroita ja kelloja. Yhtymä harjoittaa vientiä 91 maahan. Vuonna 1971 ulkomaille myytiin 700.000 valokuvaus- ja filmikameraa, yli miljoona radiovastaanotinta ja 10,6 miljoonaa kelloa sekä suuri määrä erilaisia kojeita.

Öljyn, öljytuotteiden, kaasun ym. polttoaineiden ja sähköenergian osuus Neuvostoliiton kokonaisviennissä oli vuonna 1971 18 %. Malmien ja metallien osuus aleni 19,6 prosentista 18,7 prosenttiin, puutavaran, selluloosa- ja paperituotteiden sekä tekstiiliraaka-aineiden ja puolivalmisteiden osuus 9,9 prosentista 9,6 prosenttiin. Myös villan vienti väheni, mausteiden osuus viennissä sen sijaan nousi.

Tuonnissa koneiden ja laitteiden ostot säilyvät edelleen korkealla tasolla, 34 % koko tuonnista. Kulutustavaroiden, tekstiiliraaka-aineiden ja puolivalmisteiden sekä mausteiden osuus kohosi 38,9 prosentista 39,8 prosenttiin. Polttoaineiden sekä teollisuuden raaka-aineiden ja materiaalien osuus kohosi 19,4 prosentista 20 prosenttiin.

Koneiden, laitteiden ja kuljetuskaluston ostoista, jotka vuonna 1971 olivat yli 3,8 mrd. ruplaa, lähes 3/4 tuli SEV-maiden osalle.

Mitä mieltä Neuvostoliitossa ollaan Suomen kanssa käytävän kaupan tilasta ja tulevaisuudesta?

Ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimuksen periaatteiden pohjalle rakentuvat Neuvostoliiton ja Suomen taloudelliset suhteet ovat 25 viime vuoden aikana kehittyneet huomattavasti. Joulukuussa 1947 solmittiin näiden maiden kesken kauppasopimus. Sitä ovat seuranneet pitkäaikaiset kauppa- ja maksusopimukset, sopimukset tieteellis-teknisestä yhteistoiminnasta elokuussa 1955, tullikysymyksistä marraskuussa 1960, sopimus pysyvän hallitustenvälisen taloudellisen yhteistyökomission perustamisesta tammikuussa 1967. Uutena huomattavana askeleena neuvostoliittolais-suomalaisten kauppa- ja taloussuhteiden kehityksessä oli huhtikuussa 1971 solmittu sopimus taloudellisen, teknisen ja teollisen yhteistoiminnan kehittämisestä.

Kaikki nämä sopimukset ovat edistäneet Neuvostoliiton ja Suomen kauppavaihdon jatkuvaa kasvua ja kaupan kohteena olevan tavaravalikoiman laajentumista. Vuonna 1971 Suomi oli Neuvostoliiton kaupassa kapitalistisista maista kolmannella tilalla, Japanin ja Saksan liittotasavallan jälkeen. Kauppavaihto maittemme välillä oli 569 miljoonaa ruplaa, eli 38 miljoonaa ruplaa suurempi kuin vuonna 1970. Suomen osuus Neuvostoliiton ulkomaankaupasta oli n. 2,4 %. Vuonna 1972 pyritään kauppavaihto nostamaan 600 miljoonaan ruplaan.

Yleisesti tunnustetaan, että laajojen kauppa- ja talousyhteyksien ylläpitäminen Neuvostoliiton kanssa takaa Suomelle vakaat ja jatkuvasti kasvavat markkinat. Taloudellisten yhteyksien pysyvä luonne antaa Suomen teollisuudelle näkymät pitkäaikaisten tilausten saantiin sekä turvaa työllisyyden eri teollisuusaloilla. Kymmenettuhannet työläiset ja toimihenkilöt on turvattu pysyvällä työllä Neuvostoliiton kanssa menestyksellisesti kehittyvien taloudellisten yhteyksien ansiosta.

Suomalaiset poliitikot ja tiedemiehet ovat todenneet, että Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisen yhteistoiminnan kehitys on vaikuttanut myönteisesti Suomen sodanjälkeisen talouden rakenteeseen, ennen kaikkea sellaisten teollisuusalojen kuin laivanrakennuksen, konepajateollisuuden, sähkötekniikan ja metallurgian kehitykseen. Niiden tuotteilla on Neuvostoliitossa turvattu menekki. Lähes 2/3 Suomen laivanrakennusteollisuuden, konepajateollisuuden ja sähköteknisen teollisuuden viennistä menee Neuvostoliittoon.

Suomi tyydyttää noin kolmanneksen raaka-ainetarpeestaan tuonnilla Neuvostoliitosta. Niinpä Neuvostoliitosta tuodaan n. 85 % öljystä ja öljytuotteista sekä 75 % puuvillasta ja rehuista.

Neuvostoliitto näkee suuria mahdollisuuksia laajentaa osapuolille edullista yhteistoimintaa Suomen kanssa. Maittemme väliset suhteet rakentuvat täydellisen tasaveroisuuden pohjalle, eikä niihin liity mitään ehtoja, jotka vahingoittaisivat Suomen itsenäisyyttä tai sen taloudellisia suhteita kolmansien maiden kanssa.

On kuitenkin todettava, että Neuvostoliiton osuus Suomen ulkomaankaupassa on viime vuosina laskenut (16,5 % vuonna 1967 ja 12,4 % vuonna 1971). Tämän valossa voidaan ymmärtää Suomessa esitetyt huolestuneet lausunnot suomalaisten suhteellisesti vähentyneistä mahdollisuuksista toimittaa tavaroita kriiseistä ja konjunktuureista vapaille vakaille markkinoille ja siitä johtuvista lisävaikeuksista työllisyysongelman ratkaisussa.

Neuvostoliiton osuuden väheneminen Suomen ulkomaankaupassa yritetään joskus selittää luonnollisena seurauksena maailman taloudellisten konjunktuurien vilkastumisesta. Siinä yhteydessä esitetään olettamus, että konjunktuurien heikentyessä Neuvostoliitto jälleen lisää osuuttaan Suomen ulkomaankaupassa. Tällainen käsitys ei ole vain väärä, vaan myös vaarallinen, koska se ei ota huomioon aktiivisen ulkomaankauppaan vaikuttamisen mahdollisuutta.

Oikeampaa on etsiä syitä Suomen ja Neuvostoliiton välisen tavaranvaihdon rakenteesta (emme kajoa tässä niihin poliittisiin motiiveihin, joita Suomen ja Neuvostoliiton yhteistoiminnan vastustajien taholta usein esitetään).

Neuvostoliiton ja Suomen kauppavaihdon rakenteessa on 20 viime vuoden aikana tapahtunut eräitä muutoksia: paljon ammattitaitoista työtä vaativien alojen tuotteiden osuus on huomattavasti kasvanut. Nämä muutokset koskevat kuitenkin pääasiassa Suomen vientiä Neuvostoliittoon. Neuvostoliiton viennissä Suomeen raaka-aineet ja puolivalmisteet näyttelevät edelleenkin pääosaa (lähes 80 %). Viime vuosina valmiiden tavaroiden osuus Neuvostoliiton viennissä Suomeen on ollut vain 15—20 %, kun taas Suomen viennissä Neuvostoliittoon niiden osuus on ollut 80 %.

Myös presidentti Kekkonen kiinnitti tähän epäsuhtaan huomiota sanoessaan radio- ja televisiohaastattelussaan elokuun 5. pnä 1970, että suomalaisten puolelta ei ole oikein pyrkiä säilyttämään tällainen asiaintila myös tulevaisuudessa.

Miten nyt voimassaoleva Neuvostoliiton ja Suomen pitkäaikainen kauppasopimus eroaa edellisestä?

Vuosiksi 1971—1975 solmittu viides pitkäaikainen kauppasopimus muodostuu tärkeäksi vaiheeksi Neuvostoliiton ja Suomen kaupallisen ja taloudellisen yhteistoiminnan kehityksessä. Kauppavaihto (3,2 mrd. ruplaa) ylittää noin kolmanneksella edellisen viisivuotissopimuksen määrän.

Sopimuksessa edellytetään lisättäväksi selluloosa-, paperi- ja puunjalostusteollisuuden koneistojen, nosto- ja kuljetuskaluston, sähkökaapelin sekä paperituotteiden vientiä Suomesta Neuvostoliittoon. Suomen varsin tärkeän vientiartikkelin — laivatoimitusten — kohdalla tapahtuu oleellinen nimikkeistön muutos. Neuvostoliitto tilaa supertehokkaita jäänmurtajia, säiliöaluksia vetoisuudeltaan 15.000 dw tonniin saakka, merentutkimusaluksia, autolauttoja jne. Myös Suomesta tuotavien kulutustavaroiden osuus kasvaa.

Neuvostoliitto puolestaan lisää kone- ja laitetoimituksiaan Suomeen mm. kemian teollisuutta ja atomivoimaloita varten. Öljyn, öljytuotteiden, mustien metallien valssaustuotteiden ja puutavaran toimitukset kasvavat niin ikään. Nämä muutokset näkyvät myös vuodelle 1973 solmitussa tavaranvaihtopöytäkirjassa.

Myös ns. rajakauppa Suomen ja Neuvostoliiton luoteisosien välillä kasvaa. Vuonna 1971 sen määrä oli 24 miljoonaa ruplaa.

Mitä uutta on ilmaantunut Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisiin suhteisiin viime vuosina?

Neuvostoliiton ja Suomen taloudellisten suhteiden nykyisen vaiheen erikoispiirteenä on, että kauppavaihdon laajenemisen ohella kasvaa myös pitkäaikaisten tuotannollisten ja tieteellis-teknisten yhteyksien osuus.

1960-luvun puolivälissä syntyneet neuvostoliittolais-suomalaisen yhteistoiminnan uudet muodot, suurten teollisten, voimataloudellisten ja rakennuskohteiden yhteinen rakentaminen, sekä Suomen että Neuvostoliiton alueella, kehittyvät edelleen.

Neuvostoliiton avulla on rakennettu metallitehdas Raaheen, missä parhaillaan (lokakuussa 1972) rakennetaan yhdessä toista masuunia ja uudistetaan teräksen jatkuvavalulaitosta. Loviisassa rakennetaan yhteisin voimin atomivoimalaa ja toisen voimalan rakentamisesta on jo allekirjoitettu sopimus.

Suomalaiset yritykset ovat osallistuneet vesivoimaloiden rakentamiseen Murmanskin alueella ja hotellin rakentamiseen Tallinnassa. Pääjärven metsäteollisuuskeskuksen rakentaminen on käynnissä ja Svetogorskin selluloosa- ja paperitehtaan laajennustyöt alussa. Suurta mielenkiintoa ovat herättäneet yhteistyösuunnitelmat Kostamuksen rautamalmiesiintymän käyttöönotossa ja selluloosa- ja paperitehtaan rakentamisessa Jenisei-joen varrelle.

Joko toteuttamisen tai kehittelyn alaisina ovat sellaiset yhteistoimintakohteet kuin kaasujohdon rakentaminen Neuvostoliitosta Suomeen, yhteiset geologiset etsintätyöt sekä yhteistoiminta kemiallisen, puunjalostus-, konepaja- ja laivanrakennusteollisuuden aloilla.

Näitä kysymyksiä tutkii vuonna 1967 perustettu pysyvä hallitustenvälinen taloudellinen yhteistoimintakomissio.

Taloudellisista yhteyksistä saatu kokemus, Neuvostoliiton ja Suomen maantieteellinen läheisyys ja, mikä on tärkeintä, kestävän ystävyyden ja luottamuksen suhteet luovat reaaliset edellytykset entistä täydellisemmälle ja tehokkaammalle yhteistoiminnalle kansainvälisen työnjaon etuisuuksien hyväksikäytössä kummankin kansan hyödyksi.

Miten Suomen ja Neuvostoliiton sopimus taloudellisesta, teknisestä ja teollisesta yhteistoiminnasta eroaa muista näiden maiden välillä solmituista sopimuksista?

Huhtikuun 20. pnä 1971 allekirjoitettu ns. TTT-sopimus heijastaa Neuvostoliiton ja Suomen taloudellisessa yhteistoiminnassa jo saavutettua korkeaa tasoa. On erittäin tärkeää, että se on samalla perustana osapuolille edullisten tuotannollisten ja tieteellis-teknisten pitkäaikaisten yhteyksien syventämiselle.

Sopimuksen mukaan laaditaan kaupallis-taloudellisen yhteistoiminnan sekä tuotannollisen yhteistoiminnan ja erikoistumisen pitkän tähtäyksen ohjelma. Suositukset näistä kysymyksistä valmistelee hallitustenvälinen taloudellinen yhteistoimintakomissio.

Tärkeää on myös se, että vuoden 1971 sopimus ylittää kahden maan suhteiden puitteet. Sillä on eräitä yleiseurooppalaisia piirteitä. Sitä solmiessaan osapuolet ottivat huomioon YK:n Euroopan talouskomission suositukset kaupan ja taloudellisen yhteistoiminnan kehittämisestä eri maiden välillä. Sopimuksessa otettiin myös huomioon kummankin maan pyrkimys yleiseurooppalaisen yhteistoiminnan aikaansaamiseen yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden pohjalla.

Missäpäin Neuvostoliittoa ovat ne tehtaat, joihin suomalaiset ovat toimittaneet koneistot?

Vastataksemme täydellisesti tähän kysymykseen, joutuisimme luettelemaan paikannimiä kautta Neuvostoliiton.

Käyttäessään hyväkseen kansainvälisen työnjaon etuja Neuvostoliitto pyrkii luonnollisesti ostamaan ulkomaisilta liikekumppaneiltaan juuri niitä tavaroita, joita ne toimittavat vähimmällä työn kulutuksella ja jotka ovat teknisesti korkeatasoisia. Suomen teollisuudella on hyvät perinteet puunjalostus- ja paperiteollisuuden koneistojen tuotannossa ja Neuvostoliitosta on tullut eräs näiden tuotteiden pääkuluttaja. Suomalaisia paperikoneita on asennettu tai tullaan asentamaan useimpiin Neuvostoliiton suurimpiin selluloosa- ja paperitehtaisiin, niin maan vanhimpaan Balahnan paperitehtaaseen kuin rakenteilla olevaan Bratskin

puunjalostusteollisuuden jättiläiskombinaattiinkin. Niitä on lähellä Suomea sijaitsevissa Arkangelin, Kotlasin, Kontupohjan ja Sääsjoen paperitehtaissa sekä Volgan alajuoksulla sijaitsevassa Astrahanin ja kaukaisen Baikalin selluloosa- ja paperitehtaissa.

Yhtä laaja on luettelo paikkakunnista, joilla toimii suomalaisia puunjalostusteollisuuden koneistoja. Suomalaiset nosturi- ja kuljetuskalustot tunnetaan Neuvostoliitossa niin ikään hyvin. Suomalaisen Kone Oy:n hissit kuljettavat vieraat Moskovan suurimman hotellin "Rossijan" 6.000 matkustajahuoneeseen. Leningradin ja Odessan satamissa on useita suomalaisia nostureita.

Paljonko Suomi on toimittanut Neuvostoliittoon laivoja?

Neuvostoliitto on tilannut Suomelta laivoja lähes 1.000 kpl, siis huomattavan määrän. Neuvostoliitto pyrkii käyttämään hyväkseen suomalaisten suurta kokemusta sellaisten erikoisalusten, kuin puutavarankuljetusalusten, jäänmurtajien, kaapelialusten jne. rakentamisessa.

Suomalaisten rakentamat kolme "Kapitan Belousov"-tyyppiä olevaa ja viisi Moskva-luokan jäänmurtajaa turvaavat yhdessä Neuvostoliiton jäänmurtajalaivaston lippulaivan, atomijäänmurtaja Leninin ja muiden neuvostoliittolaista valmistetta olevien jäänmurtajien kanssa merenkulun Murmanskista ja Arkangelista Vladivostokiin ja Kamtšatkan Petropavlovskiin. Kysymyksessä on jääolosuhteiltaan maailman vaikein reitti.

Tällä hetkellä suomalaiset rakentavat Neuvostoliitolle vielä 3 superjäänmurtajaa, joiden kunkin teho on 36.000 akselihevosvoimaa.

Miksi Neuvostoliitto ei myy Suomelle lentokoneita ja helikoptereita?

Suomi on toistaiseksi ostanut niitä vain vähän. Mainittakoon, että syyskuussa 1972 Tampereella ja Hämeenlinnassa pidetyssä hallitustenvälisen yhteistoimintakomission työryhmän kokouksessa neuvostoliittolaisen ryhmän johtaja varaulkomaankauppaministeri N. N. Smeljakov ilmoitti Neuvostoliiton olevan valmis toimittamaan Suomelle lentokoneita ja helikoptereita, mm. sellaisia Suomen oloihin soveltuvia tyyppejä kuin JAK-40 ja TU-134.

Harjoittaako Neuvostoliitto muiden maiden kanssa samanlaista yhteistoimintaa kuin suomalaisten kanssa esim. Pääjärven ja Svetogorskin rakentamisessa?

Jopa yhteiskuntajärjestelmältään erilaisetkin maat ryhtyvät tieteellis-teknisen kehityksen nykyvaiheessa yhä laajempaan teknisten tietojen vaihtoon, laajaan tuotannolliseen yhteistoimintaan ja taloudelliseen yhdentymiseen osapuolille edullisin ehdoin. Tämä ei ole Neuvostoliitollekaan vierasta. Neuvostoliiton teollisuuden aktiivisella avulla on rakennettu esim. sellaiset jättiläiset kuin Assuanin pato Egyptissä ja Bhilain metallitehdas Intiassa.

Toisaalta Neuvostoliitto käyttää aktiivisesti hyväkseen ulkomaista teknistä kokemusta kehittäessään omaa tuotannollista perustaansa. Volgan autotehdasjättiläinen Togliattissa, joka tuottaa Suomessakin Ladan nimellä tunnettuja henkilöautoja 600.000 kpl vuodessa, on rakennettu italialaisen Fiat-yhtymän aktiivisella avulla. Nižnekamskin kuorma-autotehtaan, joka tulee tuottamaan 250.000 dieselmoottoria ja 150.000 raskasta kuorma-autoa vuodessa, rakentamiseen osallistuu useampien maiden yrityksiä. Tällaisia esimerkkejä voitaisiin esittää monia.

Neuvostoliiton ja Suomen tämänkaltaisessa yhteistoiminnassa on pantava merkille eräs vain tälle yhteistoiminnalle ominainen piirre. Sovittaessa eräiden kohteiden rakentamisesta Neuvostoliiton alueella otettiin huomioon suomalaisten pyyntö suomalaisen työvoiman käytöstä näiden kohteiden rakentamisessa ja Suomen työllisyysongelman helpottamisesta sen avulla. Suomalaiset olivat rakentamassa hotellia Tallinnaan, osallistuvat Pääjärven metsäteollisuuskeskuksen ja Svetogorskin selluloosa- paperitehtaan rakentamiseen sekä tulevat osallistumaan Kostamuksen rautakaivoksen ja rikastamon rakentamiseen vain 30 kilometrin päässä Suomen rajasta. Tämä yhteistoimintamuoto on siten toistaiseksi vain suomalaisten etuoikeutena.

Voiko Neuvostoliitto auttaa Suomen pohjoisten alueiden geologisissa tutkimuksissa?

Neuvostoliiton valtavalla alueella suorittamien geologisten tutkimusten ohella neuvostoliittolaiset geologit auttavat noin 25 maata näiden luonnonrikkauksien tutkimisessa. Monia etsintöjä on jo suoritettu, ja ne ovat olleet tuloksellisia: on löydetty vuoriöljyä, luonnonkaasua, erilaisia metalleja ja muita hyödyllisiä kaivannaisia.

Neuvostoliiton pohjoisten ja itäisten alueiden tutkimiseen kiinnitetään erittäin suurta huomiota. Vaikeudestaan huolimatta tämä työ on hedelmällistä. Esimerkiksi Kuolan niemimaalla on löydetty huomattavia rautamalmi- ja fosfaattivaroja (apatiitti) ja muita hyödyllisiä kaivannaisia. Tämän ansiosta siellä on voitu perustaa suuritehoinen kaivosteollisuus, rakentaa uusia kaupunkeja ja asutuskeskuksia. Viime vuosina ovat hyviä tuloksia antaneet tutkimukset, joita geologit ovat suorittaneet Karjalan ASNT:ssa, minkä osoittavat Kostamuksesta löydetyt suuret rautamalmivarat.

Kuolan niemimaan, Karjalan ASNT:n ja Suomen geologisessa rakenteessa on paljon yhteistä. Siksi onkin ymmärrettävissä mielenkiinto, jota Suomessa osoitetaan neuvostoliittolaisten geologien pohjoisten alueiden tutkimuksessa hankkimaan kokemukseen.

Kesällä v. 1972 Neuvostoliiton geologian ministeri A. V. Sidorenko vieraili Suomessa. Vierailun aikana solmittiin sopimus, jonka mukaan neuvostoliittolaiset geologit osallistuvat Sokliojan karbonaattiesiintymän tutkimuksiin. Yleisliittolaisen 'Tehnoeksport'-yhtymän ja Rautaruukki Oy:n välillä allekirjoitettiin sopimus. Sen jälkeen ensimmäinen neuvostoliittolainen geologiryhmä saapui Suomeen ja suomalaisten geologien kanssa valmisti ohjelman Sokliojan esiintymän laajojen yhteisten tutkimusten suorittamiseksi.

Tämä on vasta alkua. Neuvostoliittolaisilla geologeilla on mahdollisuus auttaa Pohjois-Suomen erilaisten malmivarojen löytämisessä ja muiden kysymysten selvittämisessä.

Mikä on SEV ja millainen on sen ohjelma? Miten SEV-maiden taloussuunnitelmien yhteensovittaminen tapahtuu?

Taloudellisen keskinäisavun neuvosto (SEV) on kansainvälinen itsenäisten ja tasa-arvoisten sosialististen valtioiden taloudellinen järjestö, joka perustettiin tammikuussa 1949. Siihen kuuluu 9 valtiota: Bulgaria, Unkari, Saksan demokraattinen tasavalta, Mongolia, Puola, Romania, Neuvostoliitto, Tšekkoslovakia ja Kuuba. Viimemainittu hyväksyttiin SEV:in jäseneksi kesällä 1972.

SEV:in sääntöjen johdannossa määritellään järjestön päätarkoitukseksi "kehittää kaikinpuolista taloudellista yhteistoimintaa kansainvälisen sosialistisen työnjaon johdonmukaisen toteuttamisen pohjalla sosialismin ja kommunismin rakentamisen eduksi ja kestävän rauhan turvaamiseksi koko maailmassa".

Sosialistisen internationalismin, täydellisen tasavertaisuuden, valtiollisen itsenäisyyden ja kansallisten etujen kunnioittamisen, muiden maiden sisäisiin asioihin sekaantumattomuuden, keskinäishyödyn ja toverillisen keskinäisavun periaatteiden pohjalla toteutettava taloudellinen ja tieteellis-tekninen yhteistoiminta tuo SEV-maille tuntuvaa hyötyä. Taloudellisen kasvun vauhti on korkea ja vakaa. Vuosina 1951—1970 on SEV-maiden teollisuuden vuosittainen keskimääräinen kasvuvauhti ollut 10 %, kun se kehittyneissä kapitalistisissa maissa oli 5,2 %. Tällaisen kehityksen tuloksena ovat sosialistisen kansainyhteisön maat, joissa asuu 1/10 maapallon väestöstä, lisänneet osuuttaan maailman teollisuustuotannossa 18 prosentista vuonna 1950 lähes kolmasosaan vuonna 1970.

Vuosi 1971 muodostui tärkeäksi vaiheeksi SEV-maiden kehityksessä. SEV:in neuvoston 25. istunnossa hyväksyttiin SEV-maiden yhteistoiminnan parantamisen ja sosialistisen taloudellisen yhdentymisen kehittämisen kokonaisohjelma. Tämä 15—20 vuodeksi laadittu strateginen suunnitelma yhdistää hankitun kokemuksen kollektiivisesti suoritettuun tulevaisuuden tarpeiden arvioon.

Yhteistoiminnan syventäminen ja taloudellisen yhdentymisen kehittäminen ulottuu sellaisille aloille kuin kansainvälinen sosialistinen työnjako, SEV-maiden talouden lähentäminen toisiinsa sekä näiden maiden kansallisten talouksien nykyaikaisen ja tehokkaan rakenteen muodostaminen, taloudellisen kehityksen tason vähittäinen lähentäminen ja tasoittaminen, kiinteiden ja pysyvien yhteyksien luominen talouden, tieteen ja tekniikan perusaloilla, maiden kansainvälisten markkinoiden laajentaminen, tavara- ja rahasuhteiden parantaminen. Tämä prosessi luo edulliset ehdot maiden resurssien entistä tehokkaammalle hyväksikäytölle, tieteellis-teknisen kumouksen laajalle kehittämiselle sekä SEV-maiden kansojen aineellisen ja kulttuuritason kohottamiselle.

Sosialistinen yhdentyminen tapahtuu täydellisen vapaaehtoisuuden pohjalla. Siihen ei liity ylikansallisten elinten perustamista, eikä se koske sisäisen suunnittelun kysymyksiä. SEV ei harjoita syrjintää kolmansien maiden suhteen, eikä rakenna niille tullimuureja. Kokonaisohjelmassa korostetaan, että SEV-maat "tulevat jatkamaan taloudellisten ja tieteellis-teknisten yhteyksien kehittämistä muiden maiden kanssa niiden yhteiskunta- ja valtiojärjestelmästä riippumatta tasaveroisuuden, keskinäishyödyn ja suvereniteetin noudattamisen pohjalla".

Yhteistoiminta suunnittelutoiminnassa ja kansantaloussuunni-

telmien koordinointi ovat perusmenetelminä kansainvälisen sosialistisen työnjaon syventämisessä. Sitä koordinoidaan SEV-maiden keskinäissuhteiden koeteltujen periaatteiden pohjalla ja kehitetään seuraavilla suunnilla:

— ennusteiden laatiminen talouden, tieteen ja tekniikan tärkeimmillä aloilla;

— pitkän tähtäyksen suunnitelmien koordinointi tärkeimmillä kansantalouden aloilla ja tuotelajien kohdalla;

— kansantalouden kehittämisen viisivuotissuunnitelmien koordinoinnin parantaminen;

— erillisten tuotantoalojen ja tuotelajien yhteinen suunnittelu asianomaisten maiden toimesta;

— SEV-maiden kokemusten vaihto kansantalouden suunnittelu- ja johtamisjärjestelmien parantamisesta.

Suunnitelmien koordinointi merkitsee uutta suhtautumista yhteistoimintaan. SEV-maat siirtyvät erillisten tuotantoalojen toisiinsa sopeutetusta kehittämisestä tuotannon kokonaiskoordinointiin, kunkin maan laajempaan kansainväliseen sosialistiseen työnjakoon osallistumiseen. Sitä toteutetaan pitäen tarkasti huolta kansallisen suvereniteetin noudattamisesta, muiden sisäisiin asioihin sekaantumattomuudesta ja keskinäishyödystä. Kukin valtio suunnittelee ja kehittää itsenäisesti kansantalouttaan. Suunnitelmien koordinointi tekee kullekin SEV-maalle mahdolliseksi paremmin käyttää sisäisiä voimavarojaan, yhdistää kansalliset etunsa koko sosialistisen kansainyhteisön etuihin.

Käytäntö osoitti, että vuosien 1971—1975 kansantaloussuunnitelmien koordinointi loi kestävän perustan sekä SEV-maiden kansallisten talouksien että koko sosialistisen kansainyhteisön talouden tulevalle dynaamiselle kehitykselle.

Voiko Suomi liittyä SEV:iin?

Taloudellisen keskinäisavun neuvosto on avoin järjestö, johon voivat liittyä kaikki maat, jotka hyväksyvät sen päämäärät ja periaatteet sekä säännöt.

Sosialistisen taloudellisen yhdentymisen kokonaisohjelma edellyttää, että sen toteuttamiseen voi osallistua joko täydellisesti tai osittain myös SEV:in kuulumaton maa. Täydellisesti voi osallistua se maa, joka hyväksyy ohjelman päämäärät ja periaatteet. Ohjelman toteuttamiseen osallistumista haluavat maat lähettävät sitä koskevan ilmoituksen SEV:in sihteeristölle.

Kuten tunnettua, Suomen taholta on käyty neuvotteluja yhteistoiminnasta SEV:in kanssa, mutta tätä kirjoitettaessa ne ovat vielä kesken.

Mitkä ovat suomalais-neuvostoliittolaisen yhteistoimintakomission tehtävät?

Tammikuussa 1967 sovittiin Neuvostoliiton ja Suomen hallitusten välillä pysyvän neuvostoliittolais-suomalaisen hallitustenvälisen taloudellisen yhteistoimintakomission perustamisesta. Sen tarkoituksena on etsiä ja käyttää entistä paremmin hyväksi taloudellisia yhteistoimintamahdollisuuksia.

Komission tehtäviin kuuluu Neuvostoliiton ja Suomen taloudellisen yhteistoiminnan kehittämiseen liittyvien kysymysten tutkiminen. Se valmistelee kauppa- ja muiden taloudellisten yhteyksien pysyvään laajentamiseen tähtääviä ehdotuksia; käsittelee Neuvostoliiton ja Suomen kauppa- ja muiden taloudellisten sopimusten toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä ja laatii niiden toteuttamista koskevia suosituksia sekä koordinoi neuvostoliittolais-suomalaista taloudellista yhteistoimintaa.

Komissio kokoontuu kaksi kertaa vuodessa, vuoroin kummassakin maassa. Se tekee laajaa työtä uusien taloudellisten yhteistoimintamahdollisuuksien löytämiseksi. Komissio näytteli suurta osaa Neuvostoliiton ja Suomen ns. TTT-sopimuksen valmistelussa.

Valmistetaanko Lada-henkilöautoa lisenssillä vai onko tehdas rakennettu avaimet käteen -periaatteella? Olisi mielenkiintoista tietää, millä ehdoilla ulkomaalaiset yleensä rakentavat tuotantolaitoksia Neuvostoliitossa ja onko näiden laitosten tuotteiden myynnissä joitakin rajoituksia?

Aloittakaamme yleisperiaatteista. Neuvostoliitossa kaikki tuotantolaitokset ovat yleiskansallista omaisuutta. Ei ole ulkomaalaisille yhtymille tai valtioille kuuluvia tuotantolaitoksia. Ulkomaankaupan monopoli on estänyt ulkomaalaisen pääoman tunkeutumisen Neuvostoliiton talouteen. Siksi ei voi olla mitään erikoisehtoja myöskään niiden tuotantolaitosten tuotteiden myynnissä, jotka on rakennettu ulkomaisten yritysten teknisellä avulla. Sekä tehtaat että niiden tuotteet ovat Neuvostoliiton valtion omaisuutta, josta se määrää haluamallaan tavalla.

Yhteistoiminta muiden maiden kanssa rakentuu seuraaville periaatteille: Neuvostoliitto ostaa ulkomaisilta yrityksiltä tehtaiden täyskoneistot, suorittaa omalla työvoimallaan, mutta ulkomaisten toimittajien osanotolla tai johdolla niiden asentamisen, koekäytön sekä tiettyyn tuotantotehoon saattamisen.

Suomi muodostaa tästä säännöstä poikkeuksen, sillä suomalai-

set ovat rakentaneet eräitä kohteita Neuvostoliitossa omalla työvoimallaan.

Mitä Togliattin autotehtaaseen tulee, niin italialainen Fiat-yhtymä toimitti koneet ja laitteet 650.000 henkilöauton vuosituotannolle mitoitettua tehdasta varten. Se osallistui yhdessä neuvostoliittolaisten suunnittelijoiden kanssa valmistettavan auton suunnitteluun sekä tehtaan teknisten ja työpiirustusten laadintaan. Tehtaan rakensi neuvostoliittolainen rakennusjärjestö omien insinööriensä ja teknikkojensa johdolla. Näin ollen Ladaa ei valmisteta lisenssillä, eikä myöskään tehdasta rakennettu avaimet käteen -periaatteella.

On todettava, että Lada ei ole italialainen, vaan neuvostoliittolainen henkilöauto. Se eroaa huomattavasti esikuvastaan Fiat-124:stä. Siinä on tehokkaampi moottori, vahvistettu kori ja alusta, parannettu ohjauslaitteisto ym. Auto on rakennettu Neuvostoliiton ilmasto-oloja varten. Sen moottori käynnistyy ilman esilämmitystä vielä 25—30° C pakkasellakin.

Millaiset taloudelliset suhteet Neuvostoliitolla on kehitysmaihin? Kuinka suuri on Neuvostoliiton niille antama apu?

Neuvostoliiton suhteet kehitysmaihin rakentuvat tasaveroisuuden, keskinäishyödyn, maiden itsenäisyyden kunnioittamisen ja sisäisiin asioihin sekaantumattomuuden sekä kehitysmaiden kansallisen itsenäisyytensä ja taloudellisen kehityksensä puolesta käymän taistelun tukemisen pohjalle. Neuvostoliitto pyrkii edistämään kehitysmaiden kansallisen talouden ja kulttuurin luomista ja kehitystä. Se antaa niille taloudellista ym. apua ehdoilla, jotka edistävät näiden maiden taloudellista ja poliittista riippumattomuutta ja vastustaa imperialistista riistojärjestelmää kansainvälisten taloudellisten suhteiden alalla.

Neuvostoliiton yhteistyö Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan maiden kanssa ulottuu sellaisille aloille kuin kauppa, tieteellis-tekniset ja kulttuuriyhteydet ja taloudellinen apu näille maille. Neuvostoliiton ministerineuvoston alaisella ulkomaisten talousyhteyksien valtionkomitealla oli vuonna 1972 hallitustenvälisiä sopimuksia taloudellisesta ja teknisestä yhteistoiminnasta lähes 60 valtion kanssa, niiden joukossa lukuisia Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan maita. Huomattava osa Neuvostoliiton avulla eri valtioissa rakennettavista 2 560 kohteesta sijaitsee kehitysmaissa. Vuoden 1972 puolivälissä 106 teollisuuslaitosta, mm. sellaiset suurlaitokset kuin Assuanin vesitekninen kompleksi,

Aleksandrian laivatelakka, Heluanin metallurginen kombinaatti, olivat rakenteilla tai käytössä Egyptin arabitasavallassa, 52 kohdetta Irakissa, 50 kohdetta Syyriassa, yli 80 kohdetta Algeriassa ja noin 70 Intiassa. Afrikassa on rakennettu tai rakenteilla yli 300 kohdetta, niistä yli 100 teollisuuslaitoksia. Kaikki nämä kohteet ovat tekemisissä kehitysmaiden talouden valtionsektorin kanssa. Kaikki Neuvostoliiton avulla rakennetut kohteet ovat kehitysmaiden valtion omaisuutta. Niitä johtavat omat kansalliset työntekijät ja niiden tuottamat tulot menevät kokonaan asianomaisten maiden käyttöön.

Neuvostoliiton kauppavaihto kehitysmaiden kanssa kasvaa nopeasti. Vuosina 1966—1970 se oli yli 11 mrd. ruplaa, edellisen viisivuotiskauden vaihdon oltua 7 mrd. ruplaa. Kauppaa kehittäessään Neuvostoliitto ei pyri mihinkään yksipuolisiin etuihin. Kauppaa käydään tasapainotetulla pohjalla ja se tekee kehitysmaille mahdolliseksi maksaa ostamistaan tavaroista omilla perinteisillä vientitavaroillaan.

Neuvostoliitto auttaa kehitysmaita niiden kansallisen työvoiman koulutuksessa sekä neuvostoliittolaisissa korkeakouluissa ja tuotantolaitoksissa että kyseisissä maissa. Se tekee paljon kehitysmaiden suojelemiseksi uuskolonialistien kajoamiselta.

Onko Neuvostoliiton ja Suomen taloudellinen ja tekninen yhteistyö mahdollista joidenkin suunnitelmien toteuttamisessa Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan kehitysmaissa?

Nykyisin Neuvostoliitto antaa taloudellista ja teknistä apua Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan 44 maalle rakennustoiminnassa ja muissa töissä 416 eri kohteessa. Eräissä tapauksissa saman suunnitelman toteuttaminen kehitysmaissa tapahtuu Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden yhteistyönä.

Toisaalta on saatu kokemusta neuvostoliittolaisten ja suomalaisten järjestöjen yhteistyöstä työkohteiden suunnittelussa ja rakentamisessa sekä Suomessa että Neuvostoliitossa.

Kaikki tämä yhteensä puhuu sen puolesta, että neuvostoliittolaisten ja suomalaisten järjestöjen yhteistyö on mahdollista tiettyjen suunnitelmien toteuttamisessa kolmansissa maissa, mm. kehitysmaissa.

Neuvostoliitto taistelee sotatukikohtien poistamiseksi näistä maista, niiden välisten selkkausten estämiseksi ja poistamiseksi sekä kolonialismin ja rotusorron jäänteiden poisjuurimiseksi.

Yhdeksännellä viisivuotiskaudella tullaan Neuvostoliiton avul-

la rakentamaan kehitysmaihin yli 500 teollisuuslaitosta. Neuvostoliiton kehitysmaille antamien edullisten luottojen yhteissumma oli vuoden 1972 alussa yksistään Afrikan osalta 1,5 mrd. ruplaa.

Millaiset Neuvostoliiton kulttuurisuhteet ovat muiden maiden kanssa?

Neuvostoliiton kulttuurisuhteet muiden maiden kanssa ovat laajat ja monipuoliset. Neuvostoliitossa niitä pidetään mitä tärkeimpänä tekijänä rauhan ja ystävyyden lujittamisessa kansojen kesken. Kulttuuriyhteyksiä pidetään yllä sekä valtion että kansalaisjärjestöjen taholta. Maan kaikki johtavat teatterit, kaikkien tasavaltojen parhaat taiteilijat, kaikki taiteilijaliitot sekä Neuvostoliiton ystävyysseurojen liitto osallistuvat aktiivisesti kulttuurivaihtoon.

Neuvostoliiton taide tunnetaan ja siitä pidetään monissa maissa. Eräs pariisilainen sanomalehti kirjoitti toukokuussa 1972 seuraavasti Bolšoi-teatterin baletin vierailusta Pariisissa: "Neuvostobaletin mestarien päättäjäiskonsertti pidettiin urheilupalatsissa. Sen valtava sali oli ääriään myöten täynnä ja koko palatsi kirjaimellisesti tärisi suosionosoitusten myrskystä. Koko näyttämö oli kukkien peitossa. Suosionosoitukset ja bravo-huudot kestivät kokonaisen tunnin." Myös Leningradin ooppera- ja balettiteatterin, Moisejevin tanssiyhtyeen, Neuvostoarmeijan laulu- ja tanssiyhtyeen sekä kymmenien muiden taiteilijaryhmien esitykset ovat herättäneet ihastusta monissa maissa. Sadat solistit ovat niin ikään saaneet varsin lämpimän vastaanoton.

Ulkomaiset kulttuurin ja taiteen edustajat ovat vuorostaan tervetulleita vieraita Neuvostoliitossa.

Seuraavat numerot kertovat Neuvostoliiton kulttuuriyhteyksistä muiden maiden kanssa. Vuonna 1972 kulttuurivaihtoa harjoitettiin yksistään Neuvostoliiton kulttuuriministeriön toimesta 120 maan kanssa. Siihen osallistui 145 taiteilijaryhmää ja yli 200 solistia. Eri maissa järjestettiin yli 100 taidenäyttelyä. Kulttuurivaihdon puitteissa ulkomailla käyneiden taiteilijoiden ja kulttuurihenkilöiden yhteinen määrä oli n. 16 000.

Miten Neuvostoliitossa arvioidaan kulttuuriyhteistoiminnan tilaa ja tulevaisuudennäkymiä Suomen kanssa?

Neuvostoliiton ja Suomen kulttuurisuhteet kehittyvät elokuussa 1960 Helsingissä solmitun kulttuuriyhteistoimintasopimuksen pohjalla ja ovat muodostuneet tärkeäksi ystävyyden ja hyvän

naapuruuden lujittumisen tekijäksi. Neuvostoliittolaisten mielestä kulttuurivaihto Suomen kanssa kehittyy suotuisasti ja sillä on laajat kehitysmahdollisuudet.

Kulttuurivaihdon muodot ovat viime vuosina jatkuvasti monipuolistuneet. Siihen sisältyy teattereiden ja solistien vaihtovierailut, elokuvavaihto ja yhteisten elokuvien valmistaminen (viimeisimpänä esimerkkinä viimemainitusta on yhteinen televisiofilmi Viapori), ohjaajavaihto, näyttelyvaihto, kirjallisuuden vaihto ja paljon muuta.

Uutena tehokkaana kulttuuriyhteistoiminnan muotona on eri neuvostotasavaltojen ja Suomen kulttuuriviikkojen vietto. Syksyllä 1971 pidettiin Suomessa Kazahstanin kulttuuriviikko, ja syyskuussa 1972 Suomen kulttuuri puolestaan esittäytyi Kazahstanissa.

Keskeistä osaa kulttuurivaihdon toteuttamisessa ja kehittämisessä näyttelevät Suomi—Neuvostoliitto -Seura Suomessa ja sen veljesjärjestö Neuvostoliitto—Suomi -Seura Neuvostoliitossa. Ei voida väheksyä myöskään sitä kulttuurivaihtoa, joka tapahtuu ystävyyskaupunkien välillä.

Neuvostoihmiset ovat sitä mieltä, että kulttuurivaihdon kaikinpuolinen kehittäminen palvelee kansojen välisen yhteisymmärryksen ja rauhan asiaa.

Kertokaa Suomi-tutkimuksista Neuvostoliitossa

Neuvostoliitossa ei ole yhtenäistä laitosta, joka tutkisi kaikkia niitä kysymyksiä, jotka liittyvät Suomeen. Mutta neuvostoliittolaiset tiedemiehet tutkivat ja ovat kiinnittäneet merkittävää huomiota naapurimaiden elämään. Neuvostoliitossa ilmestyy vuosittain neuvostoliittolaisten tiedemiesten tutkimuksia, joissa käsitellään Suomen historiaa, talouselämää, kieltä, kulttuuria ja tiedettä.

Alueellisesti nämä neuvostoliittolaiset tutkijat ovat keskittyneet Moskovaan, Leningradiin, Petroskoihin, Tallinnaan ja Tartoon. Neuvostoliiton tiedeakatemian yleishistorian instituutissa toimii erityinen ryhmä, joka tutkii Skandinavian maiden ja Suomen historiaa. Instituutin julkaisemassa "Uusi ja uusin historia" -nimisessä aikakauslehdessä on julkaistu seuraavat artikkelit: V. Holodkovskin "Lokakuun vallankumouksen voiton merkitys Suomen kohtalolle", I. Sykiäisen "V. I. Lenin ja Suomi" ym. Joka vuosi tiedemiehet — skandinavistit — kokoontuvat teoreettisiin konferensseihin, joissa pohditaan mitä moninaisimpia ongelmia, jotka liittyvät Skandinavian maihin ja Suomeen. Viime

aikoina näihin konferensseihin on osallistunut tiedemiehiä muista maista, myös Suomesta. Tartossa on jo pidemmän ajan julkaistu Skandinavski sbornik (Skandinavian kokoelma) -nimistä aikakauslehteä ja siitä on muodostunut teoreettinen perusjulkaisu, jossa käsitellään Skandinavian ja Suomen ongelmia.

Neuvostoliitossa on julkaistu erikoistutkielmia, joissa on käsitelty Suomen historiaa ja nykypäivää. Tässä voidaan mainita V. Pohlebkinin tutkielma, joka on ilmestynyt Suomessa kirjana "Suomi ystävänä ja vihollisena", A. Feodorovin "Suomi: Talouselämä ja ulkomaankauppa", V. Holodkovskin tutkielma "Vuoden 1918 vallankumous Suomessa ja Saksan interventio", monilukuiset I. Sykiäisen, A. Kanin, E. Žibitskajan ja monien muiden neuvostoliittolaisten tiedemiesten tutkielmat. Kahden viime vuoden aikana Neuvostoliitossa on julkaistu A. Laitisen tutkielma "Otteita Suomen historiasta 1700-luvun toiselta puoliskolta", L. Ingulskajan "Taistelu Suomen demokratian puolesta (1944—1948)", A. Morozovan suomen kielen oppikirja ja monia muita tutkielmia Suomen kirjallisuudesta ja kielestä. Leningradin yliopiston laatimassa kirjassa "Pohjois-Euroopan maat" on erityinen osa, joka koskee Suomea. Merkittävää huomiota on saanut osakseen Suomen talouselämä ja ulkomaan kauppa J. Piskulovin ja L. Gradobitovan tutkielmassa "Pohjola ja integraatio". Suomen kansan elämästä, sen kansallisista kulttuuriperinteistä on kirjoitettu paljon neuvostoliittolaisen kirjailijan G. Fishin romaaneissa samoin kuin Suomessa käyneiden neuvostoliittolaisten lehtimiesten artikkeleissa. Tällä hetkellä neuvostoliittolaiset tutkijat laativat yhtenäistä tutkielmaa Suomen historiasta muinaisista ajoista aina meidän päiviimme saakka.

Tieteellisten tutkimuksien lisäksi, käytännöllisesti katsoen jokaisessa neuvostoliittolaisessa virastossa, joka pitää yllä suhteita vastaavien suomalaisten laitoksien kanssa, on asiantuntijoita eri aloilta, jotka tutkivat suomalaisten kolleegojen kokemuksia, selostavat niitä eri aikakauslehtien ja julkaisujen palstoilla. Tärkeäksi informaatiovälineeksi ovat muodostuneet keskinäiset matkat, mielipiteiden vaihto, neuvostoliittolaisten ja suomalaisten tutkijain keskinäiset seminaarit, joiden kautta saadaan yhä suurempaa tuntemusta kansojemme elämästä, niiden saavutuksista ja kokemuksista.

Millaisia yhteisiä tutkimuksia neuvostoliittolaiset ja suomalaiset tiedemiehet tekevät?

Neuvostoliitossa tieteellis-teknistä yhteistyötä pidetään tärkeänä osana ulkomaisia taloudellisia yhteyksiä, jotka on tarkoi-

tettu edistämään kansainvälisen työnjaon tarjoamien etujen hyväksikäyttöä. Suomi oli ensimmäinen kapitalistinen maa, jonka kanssa Neuvostoliitto allekirjoitti tieteellis-teknisen yhteistyösopimuksen. Se tapahtui elokuun 16. päivänä 1955.

Neuvostoliittolais-suomalaisten tieteellis-teknistä yhteistyötä koordinoi Neuvostoliiton ja Suomen hallitusten välinen yhteistyökomissio. Toiminnassa on 21 työryhmää, joiden toiminta käsittää sellaiset alat kuin selluloosa- ja paperiteollisuus, rakennustuotanto, maatalous, ei-rautametallurgia, kemiallinen teollisuus ym. talousaloja. Lisäksi kehitetään tuloksellisesti yhteistyötä sovellettujen ja perustutkimusten alalla.

Neuvostoliittolaiset ja suomalaiset asiantuntijat harjoittavat laajaa toimintaa Suomenlahden suojelemiseksi saastumiselta. Järjestetään yhteisiä tutkimuksia dynaamisen merentutkimuksen ja diffuusion alalla sekä organisoidaan säännöllisesti yhteisiä tutkimusretkiä Suomenlahdella Aranda- ja Okeanograf-merentutkimusaluksilla. Tutkimusten tuloksia tarkastellaan neuvostoliittolais-suomalaisissa Itämeri-symposiumeissa.

Jo useina vuosina Neuvostoliitto ja Suomi ovat tehneet yhteisiä tutkimuksia arvokkaiden kalalajien kotiutumisesta ja keinoviljelystä sekä paikallisten kalalajien uudistamisesta rajavesistöissä.

On saavutettu tiettyjä tuloksia useiden ajankohtaisten ongelmien yhteisissä tutkimuksissa juoma- ja jätevesien puhdistuksen alalla. Hyvin sujuu neuvostoliittolais-suomalainen yhteistyö maanparannuksen ja metsätalouden alalla, rakennusmateriaalien tuotannossa jne.

Myös fenno-ugristiikan kysymykset ovat neuvostoliittolaisten ja suomalaisten tiedemiesten keskeisen huomion kohteena. Historian- ja arkeologiantutkijat, antropologit, kuvailevan kansatieteen tutkijat, kielitieteilijät ja kirjallisuudentutkijat tekevät yhteisiä tutkimuksia suomalais-ugrilaisten kansojen historiasta, kulttuurista, kielestä ja alkuperästä.

Luetteloa neuvostoliittolaisten ja suomalaisten yhteisistä tutkimuksista voisi jatkaa. Mutta jo kerrottu osoittaa sen, että tieteellis-tekninen yhteistyö Suomen ja Neuvostoliiton välillä laajenee ja lujittuu, tuottaen tuntuvaa hyötyä kummallekin kansalle.

Saako Neuvostoliitossa ostaa ulkomaisia kirjoja ja tilata ulkomaisia lehtiä?

Monissa Neuvostoliiton kaupungeissa on erikoismyymälöitä, joissa myydään vieraskielistä kirjallisuutta. Esim. Moskovassa

on kirjakauppa Družba, jossa myydään kirjallisuutta sosialististen maiden kielillä. Muilla vierailla kielillä julkaistua kirjallisuutta myydään kahdessakin kirjakaupassa ja on olemassa myös yksi vieraskielistä kirjallisuutta myyvä antikvaarinen kirjakauppa. Petroskoissa myydään jatkuvasti suomalaista kirjallisuutta.

Neuvostoliittolaiset kustantajat julkaisevat paljon ulkomaisia teoksia käännöksinä. UNESCO:n tilaston mukaan Neuvostoliitto on ensimmäisellä sijalla maailmassa käännöskirjallisuuden julkaisemisessa. Yksistään vuonna 1970 julkaistiin käännöksiä 34 vieraasta kielestä 38 Neuvostoliiton kansojen kielelle. Monet ulkomaiset kirjailijat ovat Neuvostoliitossa saaneet suuremmat painokset kuin kotimaassaan. Eurooppalaisten ja amerikkalaisten kirjailijain teosten ohella julkaistaan käännöksinä myös Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan maiden kirjailijain teoksia.

Neuvostoliiton tietoliikenneministeriö tarjoaa lukijoille laajan valikoiman ulkomaisia sanoma- ja aikakauslehtiä. Esim. vuoden 1972 ulkomaisten lehtien tilaushinnastoon on sosialistisista maiden lehtien lisäksi otettu 2 australialaista, 3 itävaltalaista, 3 belgialaista, 3 tanskalaista, 6 intialaista, 9 kanadalaista, 16 hollantilaista, 35 länsiberliiniläistä, 45 ranskalaista, 91 länsisaksalaista, yli 150 englantilaista ja 285 amerikkalaista lehteä. USA:n ja Englannin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Neuvostoliitossa levitetään aikakauslehtiä "Amerikka" ja "Englanti" venäjänkielisinä.

Ulkomaisia sanomalehtiä, mm. Kansan Uutisia voidaan ostaa useiden kaupunkien lehtikioskeista.

Onko Neuvostoliitossa joitain rajoituksia ulkomaisen informaation levittämisessä?

Neuvostoliiton lait kieltävät sotapropagandan sekä rotu- ja kansallisuusvihan lietsonnan ja väkivallan ihannoimisen. Neuvostokansan parjaaminen ja sen kansallisten tunteiden loukkaaminen on neuvostolakien mukaan myös rangaistava teko. Siksi tämänkaltaista propagandaa, tulipa se mistä tahansa ja mitä kanavia myöten hyvänsä ei voida pitää suotavana.

Mitä tulee asiallisen ja totuudenmukaisen informaation levittämiseen, sille on Neuvostoliitossa annettu mitä laajimmat mahdollisuudet. Kirjoista ja lehdistä puhuimme jo edellä. Neuvostoliiton lehdet julkaisevat päivittäin informaatiota maailman tapahtumista. Radiossa ja televisiossa on päivittäin useita uutislähetyksiä.

Neuvostoliiton lehdistöllä, radiolla ja televisiolla on laaja kirjeenvaihtajaverkosto ulkomailla. Esim. TASS:illa on joko toimisto tai kirjeenvaihtaja yli sadassa maassa, APN:llä on toimisto 82 maassa. Kirjeenvaihtajaverkosto turvaa sen, että neuvostoihmiset ovat aina maailman tapahtumien tasalla.

Helsingissä toimii nykyisin TASS:in ja APN:n toimistot sekä Pravdan, Trud-lehden ja radion ja television kirjeenvaihtajat.

Ollaanko Neuvostoliitossa sitä mieltä, että esperantosta voi tulla todellinen kansainvälinen kieli?

Viittaamme tässä tunnetun neuvostoliittolaisen kielitieteilijän, Eestin tiedeakatemian akateemikon ja Helsingin yliopiston kunniatohtorin Paul Aristeen mielipiteeseen. Ariste itse taitaa n. 40 kieltä, myös esperantoa. Vastatessaan neuvostoliittolaisen nuorisolehden esperantoa koskeneeseen kysymykseen hän sanoi: "1940 -luvulla me kielitieteilijät puhuimme 2 600 kielestä, nykyisin jo 2 800 kielestä. Joten aritmeettiselta kannalta kielet ovat lisääntyneet. Se on tapahtunut uusien, aikaisemmin tuntemattomien kielien löytämisen ansiosta.

Käytännössä pienet kielet kuitenkin häviävät. Esim. kamassien kieltä osaa enää vain yksi vanha nainen. Samaan aikaan venäjää, ranskaa, espanjaa, saksaa, arabiaa ja suahilia puhutaan yhä enemmän kansainvälisen kanssakäymisen kielinä. Kirjakieliä on meidän aikanamme noin 1 500. Eri alojen asiantuntijoille välttämättömiä tutkimuksia julkaistaan noin 200 kielellä. Ei yksikään ihminen kykene omaksumaan niin paljon kieliä.

Kansainvälisen kielen ongelma tulee vuosi vuodelta yhä kärkevämmäksi. Asiantuntijat nostavat yhä useammin esiin ajatuksen keinotekoisen kansainvälisen kielen käyttämisestä. Esperanto on näistä laajin, muut keinotekoiset kielet ovat levinneet vain ahtaisiin piireihin. Olen sitä mieltä, että keinotekoisesta apukielestä tulee tärkeä kansainvälinen kanssakäymisen väline." Näin siis eestiläinen akateemikko.

Esperanton harrastus on juuri Eestissä laajaa. Tarton, Pärnun, Haapsalun ym. Eestin kaupunkien esperantoklubeihin kuuluu n. 2 000 aktiivijäsentä. Esperantoa opetetaan vapaaehtoisena aineena 20 eestiläisessä koulussa. Sosialistisilla mailla on yhteinen esperantonkielinen aikakauslehti Patso (Rauha), joka ilmestyy vuoron perään kussakin sosialistisessa maassa. Joulukuun 1972 numerossa (omistettu SNTL:n perustamisen 50-vuotispäivälle) on Eestin työtätekevien saavutuksista kertovia artikkeleita.

Onko olemassa järjestöjä, jotka auttavat ulkomaalaisia venäjän kielen opiskelussa?

Voimme mainita Venäjän kielen ja kirjallisuuden opettajien kansainvälisen liiton, joka perustettiin vuonna 1962 ja johon kuuluu 43 maata, muun muassa Suomi. Sen tarkoituksena on edistää venäjän kielen leviämistä, onhan tästä kielestä tulossa kansainvälisen kanssakäymisen yleisesti tunnustettu kieli.

Tällä hetkellä venäjää puhuu noin puoli miljardia henkilöä. Sitä opiskelee 19—20 miljoonaa henkilöä 83 maassa. Tämä onkin ymmärrettävää. Venäjän kielellä julkaistaan kolmannes koko maailman tieteellis-teknisestä informaatiosta ja puolet fysiikan ja lääketieteen informaatiosta. On maita, joissa venäjän kieli on oppikouluissa pakollinen — sitä opiskellaan viidenneltä ja jopa kolmannelta luokalta lähtien. Englannissa sitä opetetaan 802 koulussa, Saksan liittotasavallassa 503 koulussa ja Ranskassa 400 koulussa. Venäjän kielen ja kirjallisuuden opettajien kansainvälinen liitto, jonka tieteellis-metodinen keskus on Moskovassa, auttaa kaikkia halukkaita omaksumaan taipuisan, värikkään ja vivahderikkaan venäjän kielen salaisuudet. Keskus julkaisee aikakauslehteä "Venäjän kieli ulkomailla", kehittelee opetusmenetelmiä eri maiden opettajille sekä laatii oppi- ja lukukirjoja oppilaille, sanakirjoja ja muita apuneuvoja.

Liiton aloitteesta järjestettiin vuonna 1972 ensimmäiset venäjän kielen ja kirjallisuuden sekä Neuvostoliiton historian ja maantieteen olympialaiset. Siihen osallistuivat ne yleissivistävien koulujen yläluokkalaiset, jotka olivat voittaneet kansalliset olympialaiset tai kilpailut. Osanottajamaita oli 16, mukana myös Suomi.

Moskovan olympialaisissa jaettiin 20 kulta-, 29 hopea- ja 26 pronssimitalia.

Miten pääsee turistimatkalle Neuvostoliittoon? Kuinka pitkäksi aikaa ja mihin pääsee suomalainen ilman viisumia?

Jos haluaa turistimatkalle Neuvostoliittoon, on käännyttävä jonkun matkatoimiston puoleen. Matkan voi suorittaa joko yksityisesti tai turistiryhmässä, missä hyvänsä luokassa maksun suuruudesta riippuen.

Mitä taas viisumittomaan maassa oleskeluun tulee, niin laivaristeilyn aikana voi pysähtyä 48 tunniksi Leningradiin, Tallinnaan tai mihin hyvänsä neuvostoliittolaiseen satamaan, ja 24 tuntia saa viipyä paikkakunnalla kauttalentojen aikana Neuvostoliiton yli.

Miten suomalainen pääsee tervehtimään sukulaisiaan Neuvostoliittoon?

Täytetään 3 kappaleena kaavake, joita saa Neuvostoliiton Suomessa olevan suurlähetystön konsulinvirastosta. Anomus lähetetään yhdessä valokuvien kanssa sille henkilölle, joka toimii kutsujana Neuvostoliitossa. Hän voi olla sukulainen tai pelkästään tuttava. Kun paikalliset neuvostoviranomaiset ovat käsitelleet anomuksen, lähetetään sukulaisen (tuttavan) kautta ilmoitus saapumisajasta.

Viisumin saantia varten on esitettävä Neuvostoliitosta saatu vierailuilmoitus, ulkomaanpassi ja kaksi valokuvaa NL:n Suomen suurlähetystön konsulinvirastoon tai Turussa olevaan NL:n konsulaattiin.

Kertoisitteko Neuvostoliitossa asuvien suomensukuisten kansojen kehityksestä.

Valitettavasti kysymys tuli vasta kirjan taittovaiheessa, joten emme voineet sijoittaa sitä väestöä koskevaan lukuun. Kysyjä kuitenkin löytänee sen täältäkin.

Neuvostoliiton pohjois- ja länsiosissa, Volgan keski- ja alajuoksulla, Uralilla ja Länsi-Siperiassa asuu seuraavia suomalais-ugrilaisia kansoja: mordvalaisia 1.263.000 henkeä, eestiläisiä 1.007.000, votjakkeja 704.000, tšeremissejä 599.000, syrjäänejä (komi) 322.000, permiläissyrjäänejä 153.000, unkarilaisia (Ukrainan länsiosissa) 166.000, karjalaisia 146.000, suomalaisia 85.000, ostjakkeja (hanti) 21.000, voguleja (mansi) 7.000, vepsäläisiä 6.000 ja saamelaisia 1.900 henkeä. Latviassa asuu lisäksi pieni ryhmä liiviläisiä ja Pskovin (Pihkovan) alueella setukaisia. Näin ollen suomalais-ugrilaisten kansallisuuksien yhteinen henkilöluku on n. 4,5 miljoonaa.

Alueille, joilla he asuvat, on perustettu Eestin liittotasavalta sekä viisi Venäjän federatiiviseen sosialistiseen neuvostotasavaltaan kuuluvaa autonomista tasavaltaa: Mordvan, Udmurtian (votjakkien), Marin (tšeremissien), Komin ja Karjalan sekä kaksi kansallista piirikuntaa: Komi-permjakkien sekä Hanti-mansien.

Pääosa edellämainituista kansallisuuksista asuu alueilla, joille he ovat antaneet nimensä, mutta heitä asuu myös lähialueilla. Esim. mordvalaisia asuu Mordvan autonomisessa tasavallassa vain 356.000, kun taas eestiläisiä on Eestin ulkopuolella vain 82.000.

Suomalaisista 22.000 asuu Karjalan autonomisessa tasavallassa,

19.000 Eestissä ja muut Leningradin, Novgorodin, Pskovin, Murmanskin ym. alueilla.

Suomalais-ugrilaisten kansojen kehitys on neuvostovallan vuosina ollut voimakasta. Niiden asuttamilla entisillä maatalousalueilla on nyt kehittynyttä suurteollisuutta. Esim. Udmurtian pääkaupungissa Iževskissä valmistetaan nykyisin Moskvitš-henkilöautoja, paperikoneita ym. Udmurtiassa valmistetaan myös dieselvetureita, kapearaiteisen rautatien vaunuja, moottoripyöriä, radiovastaanottimia, metsästysaseita, pianoja sekä tuotetaan öljyä. Paperikoneita valmistetaan myös Petroskoissa. Komin autonomisesta tasavallasta on tullut eräs Neuvostoliiton suurimpia öljyn, kaasun ja kivihiilen tuottajia. Sen kautta kulkee kaasujohto "Revontulet", jota pitkin luonnonkaasua toimitetaan myös Suomeen. Hanti-mansien kansallinen piirikunta on myös suuri kaasun tuottaja.

Marin autonomisessa tasavallassa tuotetaan nykyisin mm. automaatiovälineitä, Mordvan autonomisessa tasavallassa kaivinkoneita, sähkölamppuja, kaapelia ym. Kaikilla näillä alueilla on myös pitkälle kehittynyttä puunjalostus- ja paperiteollisuutta. Teollisuustuotanto on lisääntynyt neuvostovallan aikana Udmurtiassa 1.605-kertaisesti, Marin tasavallassa 693-kertaisesti, Komin tasavallassa 496-kertaisesti, Karjalassa 261-kertaisesti ja Mordvan tasavallassa 71-kertaisesti.

Eestissä teollisuustuotanto on vuodesta 1940 lisääntynyt 32-kertaisesti. Sinne on rakennettu sellaiset voimatalousjättiläiset kuin Baltian ja Eestin lämpövoimalat yhteiseltä teholtaan yli 2,6 miljoonaa kilowattituntia. Palavakiven tuotanto on voimakkaasti noussut. Kohtla-järvi toimittaa kaasua Leningradiin ja Tallinnaan.

Ennen lukutaidottomilla suomalais-ugrilaisilla kansoilla on nyt oma kirjakieli. Iževsk, Saransk, Syktyvkar, Petroskoi ja Joškar-Ola ovat korkeakoulukaupunkeja sekä huomattavia tiede- ja kulttuurikeskuksia. Niiden tieteellisissä tutkimuslaitoksissa sekä Tarton yliopistossa suoritetaan huomattavaa suomalais-ugrilaista tutkimustyötä.

SISÄLLYS:

	Sivu
Kustantajan esipuhe	5
Maantiede, väestö, ilmasto, luonnonsuojelu	7
Yhteiskunta- ja valtiojärjestelmä	23
Liittotasavallat	43
Valtiovallan elimet	66
Kansalaisoikeudet ja -vapaudet	86
Avioliitto ja perhe	101
Uskonto	114
Oikeuslaitos	127
Kommunistinen puolue	142
Ammattiliitot	159
Nuoriso ja sen järjestöt	177
Muut yhteiskunnalliset ja kansalaisjärjestöt	191
Kansantalouden johto	211
Teollisuus	220
Maatalous	233
Liikenne ja tietoliikenne	247
Rahatalous	261
Kauppa	267
Työ ja työpalkka	278
Elintaso	294
Jokapäiväinen elämä	306

Terveydenhoito 324
Sosiaaliturva ja -vakuutus 343
Koulu ja kasvatus 357
Tiede ja tekniikka 379
Kulttuuri ja taide 399
Lepo ja huvitukset 437
Urheilu 447
Ulkopolitiikka 458
Ulkomaiset taloudelliset ja tieteellis-tekniset yhteydet sekä kulttuuriyhteistoiminta muiden maiden kanssa 479

Kustannusosakeyhtiö Yhteistyö, Helsinki 1973

NEUVOSTOLIITTO

NEUVOSTOLIITTO

vastauksia

suomalaisten

kysymyksiin